

SIECHNICE

Rodowód miasta

Eleonora Gonda-Soroczyńska

SIECHNICE

Rodowód miasta

Wrocław 2007

Opiniodawcy:

dr hab. inż. arch. Robert Masztalski (2006 r.)
prof. dr hab. inż. arch. Jan Konrad Stawiarski

Redaktor merytoryczny

dr hab. inż. Andrzej Borkowski

Opracowanie redakcyjne i korekta:

Janina Szydłowska
mgr Elżbieta Winiarska-Grabosz

Łamanie

Teresa Alicja Chmura

Niniejsza monografia została wydana drukiem przy udziale finansowym Gminy Święta Katarzyna

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław 2007

Utwór w całości ani we fragmentach nie może być powielany ani rozpowszechniany
za pomocą urządzeń elektronicznych, nagrywających i innych
bez pisemnej zgody posiadacza praw autorskich

ISBN 978-83-60574-04-1

WYDAWNICTWO UNIwersytetu PRZYRODniczego WE WROCLAWIU

Redaktor naczelny – prof. dr hab. Andrzej Kotecki
ul. Sopotcka 23, 50-344 Wrocław, tel. (071) 328-12-77
e-mail: wyd@ozi.ar.wroc.pl

Nakład: 500 + 16 egz. Ark. druk. 27,25
Druk i oprawa: F.P.H. „ELMA”

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
1. Przedmiot i cel badań.....	10
2. Temat, jego geneza i uzasadnienie.....	12
3. Metody pracy i technika badań	15
4. Źródła danych	17
Rozdział I GENEZA I ROZWÓJ SIECHNIC NA TLE INNYCH NOWO POWSTAŁYCH MAŁYCH MIAST W POLSCE	19
Rozdział II POŁOŻENIE I KRÓTKA HISTORIA MIASTA	25
1. Położenie miasta Siechnice.....	25
2. Miasto w rejonie, w strefie oddziaływania miasta wielkiego	32
3. Siechnice „miastem w cieniu” wielkiego Wrocławia	35
4. Hipotetyczny model miasta Siechnice	36
5. Etymologia nazwy miejscowości.....	37
6. Krótka historia miasta.....	38
7. Kalendarium Siechnic.....	50
Rozdział III CZYNNIKI MIASTOTWÓRCZE I PROCESY URBANIZACJI SIECHNIC	59
1. Model <i>continuum</i> wieś-miasto a koncepcje urbanizacji	59
2. Różnice wieś-miasto (dychotomia).....	65
3. Wielowymiarowość i wieloaspektowość procesów urbanizacyjnych.....	66
4. Wymiar przestrzenny	70
5. Urbanizacja jako zjawisko społeczne	71
6. Wymiar funkcjonalny	72
7. Zanik więzi lokalnych efektem urbanizacji	75
Rozdział IV STRUKTURA SIECHNIC	77
1. Wieś a miasto Siechnice	77
2. Struktura przestrzenna miasta	99
2.1. Struktura fizjonomiczna miasta.....	105
2.2. Prawny status miasta.....	109
2.3. Struktura funkcjonalna.....	112
2.3.1. Funkcje terenów (wczoraj i dziś).....	112
2.3.1.1. Funkcje pełnione przez wieś Siechnice	116
2.3.1.2. Funkcje miasta Siechnice od 1997 roku.....	118
2.3.1.3. Obecne i prognozowane funkcje miasta	118
2.3.2. Zabudowa Siechnic.....	125
3. Elementy dziedzictwa kulturowego, zabytki	167
3.1. Architektura Siechnic dziedzictwem kulturowym i narodowym	167
3.2. Ochrona dóbr kultury współczesnej	211
3.3. Strefy ochrony konserwatorskiej.....	233

4.	Woda w przestrzeni miasta, szata roślinna w krajobrazie.....	235
5.	Demograficzne czynniki przemian nowo powstałego miasta	252
6.	Struktura społeczna Siechnic	256
Rozdział V GOSPODARKA W SIECHNICACH.....		262
1.	Podmioty gospodarcze funkcjonujące w Siechnicach	262
2.	Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej.....	275
3.	Planowanie przestrzenne w Siechnicach.....	285
3.1.	Plany miejscowe	285
3.2.	Perspektywy rozwoju miasta.....	287
3.2.1.	Strategia rozwoju miasta Siechnice i jej urzeczywistnienie.....	287
3.2.2.	Priorytety	290
3.2.3.	Misja i wizja miasta	292
3.2.4.	Kierunki rozwoju miasta.....	298
3.2.5.	Równoważenie rozwoju w skali miasta	300
4.	Ochrona środowiska	301
4.1.	Zasady ochrony i kształtowania środowiska	301
4.2.	Elektrociepłownia „Czechnica” i jej wpływ na środowisko.....	304
4.3.	Hałda po Hucie „Siechnice”.....	306
Rozdział VI POSTAWY MIESZKAŃCÓW SIECHNIC WOBEC SWOJEGO MIASTA (WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH).....		315
1.	Postawy mieszkańców wobec tworzącego się miasta i nadania praw miejskich..	315
2.	Postawy mieszkańców Siechnic wobec zachowania nazwy	318
3.	Rzeczywistość a postawy mieszkańców wobec problemów miasta	319
4.	Przywiązanie do miasta	323
5.	Zainteresowanie mieszkańców swoim miastem	328
Podsumowanie i wnioski końcowe		364
WNIOSKI KOŃCOWE.....		367
Streszczenie.....		375
Abstract.....		377
Zusammenfassung		379
Bibliografia		381
Spis fotografii		398
Spis rysunków		409
Spis rycin		413
Spis tabel		415
ANEKS		417
Album rysunków studenckich.....		417
Przeprowadzona ankieta		428

WSTĘP

Status miasta Siechnice otrzymały 1 stycznia 1997 roku. Miejscowość poddano rewitalizacji¹, procesowi który trwa nadal. Koncentrują się w niej różne problemy, sprzeczności, konflikty. Obserwując i oceniając działalność Gminnego Centrum Kultury, Miejskiej Biblioteki Publicznej, siechnickich szkół i przedszkola, uznać je można za miniaturę kultury i ogniska trwających współczesnych procesów społecznych, kulturalnych, gospodarczych². To nowe, małe miasto, powstające współcześnie, kreuje przestrzeń, tworzy się, koncentrując w sobie tak wiele i tak różnorodnych aspektów życia współczesnego człowieka³. Z tegoż powodu stało się przedmiotem badań. Rozważania dotyczące przemian zachodzących w nim trwały i trwają nadal. Niektóre uwieńczone zostały sukcesem (patrz kościół parafialny, Gminne Gimnazjum, hala sportowa przy gimnazjum, tereny rekreacyjno-sportowe, Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej). Na niektóre patrzono z niedowierzaniem i dezaprobatą. Realne wydają się w najbliższym czasie nowe inwestycje, takie jak: osiedle wielorodzinne, osiedle domków jednorodzinnych, rynek z centrum administracyjno-usługowym, boisko piłkarskie z zapleczem treningowym, duży zbiornik wodny do celów rekreacyjnych, kryty basen, stadion z trybunami⁴. To nietypowe małe miasto tym bardziej jest interesujące z punktu poznawczego. Poznanie sposobu, a zarazem przyczyn kształtowania się właśnie takiej, a nie innej jego struktury funkcjonalno-przestrzennej jest istotne, także pod kątem zrównoważonego rozwoju i sprostania wyzwaniom postępującej urbanizacji świata⁵. W wielu małych miastach Polski,

---

¹ Kaczmarek S., 1999, *Revitalizacja a organizacja przestrzeni miejskiej*, [w:] *Przestrzeń miejska, jej organizacja i przemiany*, XII Konwersatorium wiedzy o mieście, Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź [135]; Śródka K., 1984, *Panorama małego miasta*, „Miasto” nr 6, s. 29–31 [281t].

² Adamczewska-Wejchert H., Wejchert K., 1986, *Małe miasta. Problemy urbanistyczne stale aktualne*, Arkady, Warszawa [1].

³ Za Maćków Z. & Erdman J. „...To była konkretna odpowiedź na konkretne miejsce, tego się nie da porównać z fascynacją tym powstającym na naszych oczach organizmem miejskim, gdzie architektury tak naprawdę nie jest dużo. Natomiast kreuje się przestrzeń w całości – od skali makro do najmniejszego detalu...” Maćków Z. & Erdman J., 2005, *Kierunki Directions, Nowa architektura w Japonii i Polsce*, Materiały seminarium, Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha, Kraków [170].

⁴ Za Zbigniewem Maćków „...Najbliższe zamierzenia inwestycyjne zakładają realizację boiska piłkarskiego z zapleczem treningowym oraz dużego zbiornika wodnego do celów rekreacyjnych. Teraz już nikt nie uśmiecha się z niedowierzaniem, gdy padają dalsze plany: basen, stadion z trybunami, rynek. Tak po cichu powstaje miasto...” Maćków Z., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach, Założenia autorskie*, Architektura 12/2004, Wydawnictwo Murator, s. 42 [169].

⁵ Masztalski R., 2005, *Przeobrażenia struktury przestrzennej małych miast Dolnego Śląska po 1945 roku*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [189].

poddanych procesowi transformacji ustrojowej, w tym w Siechnicach, dostrzec można współczesne sposoby nieudanej modernizacji, które stanowią poważne zagrożenie dla ich przyszłości. To zjawisko, które zalicza się do destrukcyjnych, powstrzymać może jedynie dobra znajomość współcześnie dziejących się w nich procesach urbanistycznych, powstających między nimi zależności, jak również skierowanie właściwych działań modernizacyjnych wynikających z badań naukowych⁶. Na te niejednokrotnie błędne unowocześnienia winno się reagować, naprawiać, a przede wszystkim do nich nie dopuszczać. Większy udział winny i mogą wykazywać społeczności lokalne⁷. Pozytywnie postrzega się partycypację grupy mieszkańców Siechnic, zaangażowanych w sprawy i problemy swojego miasta. Ten proces uspołecznienia należy rozwijać, szukać nowych metod jego upowszechnienia (na wzór innych krajów Unii Europejskiej). We współczesnym świecie zagadnienia dotyczące miast jako formy osadnictwa są tak ważne z uwagi na ich jak dotąd wzrost i rozrost. W tzw. „starych” krajach Unii Europejskiej typowa wieś rolnicza jako forma osadnicza istnieje w niewielkiej ilości. Ilość ta ciągle spada. Wypiera ją małomiasteczkowa struktura urbanistyczna, której w Polsce dobrym przykładem są Siechnice⁸. Wiek XX w Europie charakteryzował się wzrostem liczby mieszkańców miast. Powstało najwięcej miast średnich i małych. Jednak wzrost liczby miast nie jest ilościowo tak dynamiczny, jak zjawisko wzrostu populacji miejskiej. Zjawisko to w tak czytelny sposób nie może być postrzegane w tym dolnośląskim małym mieście, bowiem nie należy ono do długo trwających miast. Siechnice to historycznie ukształtowany typ osiedla, wyznaczony istnieniem konkretnej społeczności. Uznane prawnie, skoncentrowane

⁶ Przesmycka E., 2001, *Przeobrażenia zabudowy i krajobrazu miasteczek Lubelszczyzny*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin [225]; Masztalski R., 2005, *Przeobrażenia struktury przestrzennej małych miast Dolnego Śląska po 1945 roku*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [189].

⁷ Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Partycypacja społeczna w systemie planowania przestrzennego wybranych krajów Unii Europejskiej*, maszynopis, materiał konferencyjny na II Kongres Urbanistyki Polskiej, wrzesień 2006 r., Wrocław [90].

⁸ W odróżnieniu od innego byłego polskiego miasteczka województwa lubuskiego – Zasięki (Do 1939 roku wschodnia dzielnica niemieckiego miasta Forst, z przeważającą ilością zabudowy willowej. W 1945 roku zostały włączone do Polski, jako 3-tysięczna jednostka miejska. Zgodnie z decyzjami politycznymi Moskwy Zasięki nie miały trwać dłużej jako miasto. Wyburzono większość domów. Pozostawiono kilkadziesiąt budynków zagrodowych.), obecnie małej, biednej przygranicznej niby-wsi (liczącej w 2005 roku 280 osób, zajmującej 537 ha, z których większość stanowią nieużytki z samosiewami). Podobnie jak Siechnice oplatają je zwarte kompleksy lasów oraz tereny po dawnej fabryce amunicji (w Siechnicach po dawnej hucie), doprowadzona jest bocznicą kolejowa. Obszar ten znajduje się w odległości 4 km od przejścia granicznego w Olszynie. Znaczne, nie zabudowane tereny po dawnym mieście, posiadające pewne uzbrojenie techniczne, stwarzają podstawy do rozwoju przestrzennego tej jednostki osadniczej. Aktualnie rozważa się możliwość zlokalizowania tam Lubuskiej Giełdy Towarowej. Miejscowość ta mogłaby stać się istotnym ogniwem współpracy transgranicznej pomiędzy regionem zielonogórskim i Dolnymi Łużycami (Kraju Związkowego Brandenburgia). Za Stawiarskim J.K., należałoby może zastanowić się nad odtworzeniem tego byłego polskiego miasta zachodniego pogranicza, wykorzystując jego położenie na granicy państwa, tworząc ciąg przejść granicznych: Olszyna, Zasięki, Gubin. Odbudowa tego 3-tysięcznego miasteczka jest możliwa i zupełnie realna. Jako przygraniczne i usługowe mogłoby obsłużyć drugie 3 tys. osób przybywających z zewnątrz (w celach handlowych czy rekreacyjnych). Jednakże niezbędne są tu narzędzia promocji i organizacji rynku, a także rzeczowe negocjacje ze stroną niemiecką. W ten oto sposób w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku Zasięki mogłyby znów zaistnieć na mapie Polski jako miasto. Stawiarski J.K. 1995, *Umieszczenie wsi Zasięki [w:] Urbanizacja wsi w obrębach miejsko-wiejskich*, Praca zbiorowa pod redakcją Zbigniewa J. Kamińskiego, Politechnika Śląska w Gliwicach, Katowice [271].

na określonym obszarze, z dużą ilością wód, w bliskim sąsiedztwie dużego miasta Wrocławia, posiada odrębną organizację. Wytwarza w ramach swojej działalności trwałe urządzenia materialne, posiadające własną fizjonomię i tworzy własny, indywidualny typ krajobrazu⁹. W Siechnicach, współcześnie, w porównaniu z pierwotnie małą wsią liczba ludności wzrosła kilkakrotnie. Magneselem dla osób z różnych zakątków Polski była możliwość otrzymania pracy i mieszkania. To małe miasto spełnia złożone i zazębiające się funkcje, a także odzwierciedla kulturę żyjących w nim ludzi¹⁰. XX i XXI wiek to okres nowych zjawisk w postrzeganiu urbanizacji przestrzeni, to okres wolności dostępu do informacji, standaryzacji, unifikacji, globalizacji. Siechnice wydają się być nowoczesnym typem miasta, a jednocześnie nacechowanym brakiem spójności i dezorientacją¹¹. Historycznie, niektóre osady wiejskie zamieniały się w małe miasta, z których następnie powstały miasta średnie i duże. A jak było z Siechnicami? Z wiejskiej osady, pierwotnie rolniczej, następnie rolniczo-przemysłowej powstało małe miasto. W Europie na zjawisko zamiany wsi w miasto największy wpływ miał wzrost uprzemysłowienia rolnictwa, w wyniku którego następowało czytelne wydzielanie funkcji mieszkaniowej od produkcyjnej (rolniczej), prowadzonej na dużych wydzielonych fermach, zlokalizowanych poza terenami zurbanizowanymi. Z pozyskanych informacji w Siechnicach do głównych czynników, które zadecydowały o nadaniu praw miejskich miejscowości, o przekształceniu jej ze wsi w miasto zaliczyć należy:

- liczbę mieszkańców i jej wzrost,
- przemiany w użytkowaniu terenów,
- w miarę wykształcony układ urbanistyczny,
- rodzaj zabudowy,
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców do poziomu nie odbiegającego od przeciętnego miejskiego,
- funkcje o charakterze ponadlokalnym,
- względy polityczne.

Rozwój miasta Siechnice był i jest możliwy dzięki istnieniu dużych możliwości rozwojowych, do których zaliczyć należy m.in.: realizację budownictwa mieszkaniowego (realizowana aktualnie budowa osiedla wielorodzinnego, docelowo do roku 2010 ma być wybudowanych 1000 mieszkań w budynkach wielorodzinnych i jednorodzinnych); utworzenie Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej z wolnymi terenami, pełnym uzbrojeniem technicznym, nowymi już działającymi w niej 3 podmiotami gospodarczymi; budowę centrum administracyjno-usługowego (projekt centrum pozytywnie zaopiniowany przez Radę Miasta Siechnice 22 marca 2006 roku); budowę parku miejskiego i innych terenów rekreacyjnych i sportowych. Sposoby kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej współczesnego

⁹ Chmielewski J. M., 2005, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa [54].

¹⁰ Za Hallem E. T. „... Miasto ponadto odzwierciedla kulturę żyjących w nim ludzi, jest wytworem społecznym, spełniającym złożone, zazębiające się funkcje, z których tylko część dotąd poznaliśmy...” Hall P., 2002 [102], *Cities of Tomorrow. An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*, Third Edition, Malden, Oxford, Victoria [103].

¹¹ Za architektami holenderskimi Van Berkel B. i Bos C. „...Nowoczesne miasto wydaje się nacechowane brakiem spójności, fragmentacji i dezorientacją. Choć nie jest to fakt nowy, pojęcie miasta jako wyobcowanej, pozbawionej treści ziemi niczyjej przyjmuje coraz bardziej natarczywe formy w miarę nasilania się kulturalnej fragmentacji...” Van Berkel B., Bos C., 2000, *Niepoprawni wizjonerzy*, Wydawnictwo Murator, Warszawa [299].

miasta wiążą się z wieloma problemami, zagrożeniami, jak chociażby: utratą zdolności funkcjonowania, zniszczonym środowiskiem naturalnym, istniejącą zabudową w postaci betonowych blokowisk, bezrobociem, hałasem, patologiami społecznymi i innymi. W opracowaniu wskazano przesłanki do utworzenia miasta, omówiono warunki niezbędne do umiastowienia wsi, wykazano przemiany funkcjonalno-przestrzenne, społeczne, demograficzne i przedstawiono ich przyczyny, przemiany wynikające ze zmian ustrojowych w Polsce, wyartykułowano zagadnienia opisu życia społecznego skoncentrowanego do 1997 roku na życiu ludności wsi, obecnie na problemach społeczności miejskiej. Omówiono również zagadnienia jakości życia i jej wpływu na utrwalanie się miejskiego stylu życia, w tym także kwestie postrzegania przyszłości Siechnic przez jej mieszkańców, problematykę ochrony środowiska, ekologii, perspektyw dalszego rozwoju miejscowości.

Siechnice to szczególne miasto zarówno pod względem przestrzennym, funkcjonalnym, jak i administracyjnym. Przedstawiono krótko historię Siechnic, pokazując również tragiczne dzieje z okresu drugiej wojny światowej, dynamiczny rozwój przemysłu, mieszkalnictwa w okresie powojennym oraz aktualną przedsiębiorczość, związaną między innymi z utworzeniem Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, z uruchamianiem nowych podmiotów gospodarczych, o istotnym znaczeniu nie tylko dla samego miasta. W tym kontekście można zadać pytanie, w jakim zatem kierunku zmierzają przemiany w kształtowaniu struktury funkcjonalno-przestrzennej Siechnic, małego miasta, które po latach tzw. „chudych” nabiera rozmachu inwestycyjnego, nabiera znaczenia w sieci osadniczej regionu, w bezpośredniej bliskości miasta dużego – Wrocławia.

W pracy podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania: „Jakie były przesłanki do utworzenia miasta? Czy występowały wystarczające warunki do umiastowienia? Jakie przemiany funkcjonalno-przestrzenne, społeczne, demograficzne, ekonomiczne można wykazać i jakie były ich przyczyny? Czy mieszkańcy miasta identyfikują się z nim? Jak przedstawiają się perspektywy dalszego rozwoju miejscowości?”

1. Przedmiot i cel badań

Siechnice – ze wsi typowo rolniczej w 1903 roku, liczącej nieco ponad 600 mieszkańców, stały się małym miastem. We wsi wśród zabudowy zagrodowej i dworskiej dominującą była funkcja rolnicza. Wraz z budową zakładów przemysłowych: elektrowni i huty na początku XX wieku nastąpiło przekształcenie funkcjonalne miejscowości w wieś rolniczo-przemysłową. Znaczna część mieszkańców Siechnic zatrudniona była w tych dwóch dużych zakładach pracy, najczęściej prowadząc jednocześnie gospodarstwo rolne. W roku 1997, tj. roku „umiastowienia wsi” z występujących funkcji w tym małym mieście wymienić należy: funkcję mieszkaniową, mieszkaniowo-usługową, przemysłową, wypoczynkową i rolniczą. Do dzisiaj rodzaje występujących funkcji nie uległy zmianie, natomiast zmieniła się ilość obszarów je pełniących. Dominuje przemysł energetyczny, ogrodniczy, usługi, w tym usługi krawieckie, drobne inne zakłady usługowe. Wzrosła ilość terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, zwłaszcza wielorodzinną oraz pod usługi i przemysł, a także rekreację.

Nie znaczy to, że w nowo powstających Siechnicach brak jest różnego typu problemów. Mnożą się one i potęgują.

W wyniku przeprowadzonego sondażu stwierdzono, że siechniczanie identyfikują się ze swoim miastem. Bardzo zależy im na jego rozwoju. Pragną, by zwiększała się w nim liczba miejsc pracy, by dbano o ogólny jego wygląd i czystość. Chcieliby aktywniej uczestniczyć w podejmowaniu ważnych dla miasta decyzji.

Do głównych perspektyw rozwoju Siechnic zaliczyć należy: rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego; tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej; budowę centrum administracyjno-usługowego; rozwój usług rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych. W zakresie ochrony środowiska niezwykle ważną dla siechniczanie jest likwidacja hałdy popiołów poprodukcyjnych po hucie „Siechnice” i właściwe zagospodarowanie terenu po niej, uwzględniające jego bliskość względem zaprojektowanej obwodnicy Wrocławia, której budowa w 2006 roku miała się rozpocząć (sposób zagospodarowania określony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego).

Siechnice jako miasto trwają już, a może tylko kilka lat. W 2007 roku minie 10 lat od uzyskania praw miejskich. W przeciwieństwie do miast „długiego trwania” zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja w miastach nowych, zwłaszcza tych najmniejszych jak Siechnice, rodzących się zazwyczaj w bólu lub co najwyżej rączkujących, pokonujących trudności „stawiania”, które nie należą do łatwych. Proces ten nadal trwa w Siechnicach, należy do trudnego, ale i dla badacza może tym bardziej ciekawego.

Według prognoz demograficznych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i Głównego Urzędu Statystycznego RP¹² do 2030 roku w województwie dolnośląskim przewiduje się zmniejszenie liczby ludności miast o około 5% i tylko niewiele miast Dolnego Śląska może liczyć na nieznaczny przyrost ludności, w tym Siechnice (budujące nowe mieszkania). W ciągu najbliższych 10 lat ma przybyć w nich prawdopodobnie około 2000 mieszkańców. Obecnie w miastach województwa dolnośląskiego udział ludności miejskiej w stosunku do całej populacji wynosi 71%.

Przedmiotem badań jest to kilkutysięczne dolnośląskie nowe małe miasto. Dokonano oceny jego roli w rejonie, w strefie oddziaływania miasta wielkiego, tj. Wrocławia, wskazano różnice pomiędzy wsią a miastem, przedstawiając socjologiczny model *continuum* wieś-miasto, określono przyszłościowy, hipotetyczny jego model urbanistyczny. Omówiono krótko historię miejscowości, przedstawioną w zwięzłym kalendarium. Miasto jest tyleż fascynującym, co trudnym przedmiotem badań – podkreśla wielu badaczy¹³. Stopień trudności badawczych wyznaczają różne korelaty, między innymi takie jak: wielkość miasta, położenie geograficzne, topograficzne, sytuacja przestrzenna miasta, sytuacja społeczno-materialna, „długie trwanie” lub przeciwnie „rodzenie się” miasta. To ostatnie miano można przypisać Siechnicom, bowiem miasto to rodzi się w trudnych warunkach, bez władz miejskich posiadających własną siedzibę, możliwości na wzór innych miast w Polsce. W miastach tzw. „długiego trwania” różnorakie problemy pojawiały się, narastały, ale i rozkładały się w czasie. Obszary zainwestowania miejskiego Dolnego Śląska po okresie przed 1945 roku otrzymały

¹² *Rocznik demograficzny 2005*, GUS, Warszawa [233], *Rocznik statystyczny RP 2005* [234], Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, *Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego 2005*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław [235].

¹³ Bagiński E., 1993, *Rodowód nowego miasta Jelcz-Laskowice*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [21].

w spadku, w większości miast, dziedzictwo rozerwanej i przypadkowej struktury przestrzennej. O strukturze przestrzennej Siechnic też rzecz można, iż jest ona rozerwana, rozproszona i skomplikowana. Brak w niej centralnie położonego obszaru śródmiejskiego, który wyznaczony został w ostatnim okresie w zatwierdzonych przez gminę projektach. Poznanie struktury tego małego miasta¹⁴ (struktury organizacji prawnej, struktury fizjonomicznej, struktury funkcjonalnej, struktury społecznej), rozpoznanie jego poszczególnych części i wyjaśnienie sposobów, za pomocą których wchodzi one we wzajemne stosunki, należało do przedmiotu badań.

Głównym celem pracy jest przedstawienie „fotografii” Siechnic – nowego, małego miasta, w której szczególną uwagę zwrócono na: przesłanki do utworzenia miasta, analizę zmian funkcjonalnych Siechnic od czasu ich powstania do chwili obecnej, analizę przemian w zagospodarowaniu przestrzennym, identyfikację postaw mieszkańców wobec swojego miasta, ocenę perspektyw dalszego rozwoju tego małego miasta.

2. Temat, jego geneza i uzasadnienie

W różnych okresach rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w środowiskach urbanistów, planistów, architektów, geografów, socjologów poszukiwano odpowiedzi na pytania dotyczące rozwoju małych miast i ich miejsca w sieci osadniczej¹⁵. Te poszukiwania znajdowały wyraz w studiach, koncepcjach funkcjonalnych, przestrzennych, architektonicznych, które wpisały się na trwałe do rozwoju polskiej myśli planistyczno-urbanistycznej. Istotna jest specyfika miast najmniejszych, jak Siechnice, gdzie uwarunkowania ich rozwoju, układy przestrzenne, główne funkcje, charakter i typ zabudowy, stopień miejskości są różne. Małe miasta charakteryzują się podatnością na transformację, którą wyraża wpływ nowych zjawisk na ład przestrzenny, na sytuację mieszkaniową, na działalność inwestycyjną. Przyglądając się małym miastom ukształtowanym w przeszłości¹⁶ dostrzec można w wielu przypadkach zachowanie zarysu historycznego planu, podobną zabudowę rynku, ciągi uliczne odchodzące od rynku. Tych cech nie sposób wymienić w odniesieniu do Siechnic, gdzie brak jest rynku, centralnego punktu małego miasta, układu ulic stanowiącego ciągi uliczne odchodzące od centrum.

W miastach tej wielkości co Siechnice, liczących do 5,0 tys. mieszkańców, do wspólnych cech tych jednostek osadniczych należą: pełnienie funkcji ośrodka administracyjnego gminy rolniczej, miejska geneza wyrażająca się w układzie i charakterze zabudowy. Zadaniem pracy jest między innymi ocena Siechnic w tym zakresie. W tym opracowaniu podjęto również próbę uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy i pod wpływem jakich nowych czynników, związanych zwłaszcza z okresem transformacji społeczno-gospodarczej, to jest ury-

¹⁴ Chmielewski J. M., 2005, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa [54].

¹⁵ *Sieć osadniczą województwa dolnośląskiego* (wybrane elementy społeczne, demograficzne, przestrzenne, [w:] *Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska*, Bagiński E. (red.), Wrocław, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [26].

¹⁶ Przesmycka E., 2001, *Przeobrażenia zabudowy i krajobrazu miasteczek Lubelszczyzny*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin [225]; Masztalski R., 2005, *Przeobrażenia struktury przestrzennej małych miast Dolnego Śląska po 1945 roku*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [189].

kowienia gospodarki, umacniania samorządności, przekształceń własnościowych, nastąpiły zmiany w układzie przestrzennym, w funkcjach, w zabudowie, w kształtowaniu obrazu miasta oraz jaki wpływ czynniki te wywrą na jego dalszy rozwój. Omówiono także przemiany funkcjonalno-przestrzenne Siechnic na tle ich powiązań z regionem (województwem) oraz sąsiednimi gminami. Zwrócono również uwagę na odniesienie się do zmian w zatrudnieniu, migracjach, sytuacji mieszkaniowej, działalności samorządu terytorialnego w zakresie aktywizacji małych miast.

Przedstawiono obszerną bibliografię, w której zawarto także pozycje pochodzące z okresu wcześniejszego tj. z lat 70.–80. Z zestawienia tego można wywnioskować, iż zagadnieniami małych miast, tą specyficzną formą polskiego osadnictwa, interesowali się profesjonaliści w różnych okresach, choć przyznać trzeba, że zwłaszcza ostatnio stosunkowo mało badaczy zajmuje się tymi zagadnieniami.

Niejako odrębnym zagadnieniem jest terminologia, która dotyczy miejscowości wielkości Siechnic. Jest to jednostka osadnicza, którą nazwać można w dwojaki sposób: „małe miasto” (pojęcie stosowane szerzej¹⁷) lub „miasteczko”. Zdaniem niektórych autorów¹⁸ miejscowość taką jak Siechnice nazwać można również „miasteczkiem”, bowiem termin ten odaje we właściwym stopniu jej specyfikę, charakter i koloryt. Siechnice, jak każde inne małe miasto, jest ciekawym, choć trudnym przedmiotem badań. To miasto stosunkowo młode i stopień zainteresowania nim wzrasta wraz z zagłębianiem się w coraz to nowe zagadnienia, związane z tą jednostką osadniczą. Badając ją, można było spodziewać się wielu naukowych niespodzianek. Jednakowoż dla badacza wszelkie niewiadome są fascynujące i im pojawia się ich więcej, tym praca może być bardziej interesująca. W mieście tym coraz więcej jest rzeczy nowych, nowych ulic, nowych domów, nowych usług, nowo zagospodarowanych terenów, a także nowych czy innych postaw ludzkich, reakcji, odczuć itp. (ludzi tam po II wojnie światowej zamieszkałych i nowo osiedlających się). Siechnice to miasto młode, wzrastające. Należałoby zadać pytanie, czy to małe miasto „wpasowuje” się w istniejącą już sieć osiedleńczą, utrwaloną funkcjonalnie powiązaniem, zależnościami, dominacją wpływów i oddziaływaniami wielkiego miasta, jakim jest stolica Dolnego Śląska – Wrocław. Miasto położone jest w niewielkiej odległości od ponad 30-tysięcznej Oławy, w bezpośrednim sąsiedztwie Świętej Katarzyny – wsi, siedziby urzędu gminy miejsko-wiejskiej. Jego struktura przestrzenna w pewnym stopniu jest zaprzeczeniem ładu przestrzennego¹⁹. Zabudowa jednorodzinna (wolno stojąca, bliźniacza, szeregową), w nieznacznym stopniu zagrodowa wymieszana jest z wielorodzinną (od II – V kondygnacji), usytuowaną w różnych częściach miasta. Widoczny jest wyraźny brak porządku urbanistycznego. Obecnie realizowane budynki wielorodzinne stanowią niejako kontynuację zwartej zabudowy wielorodzinnej lat 70. i 80. Brak jest również

¹⁷ Patrz m.in. Bagiński E., 1986, *Małe miasta w sieci osiedleńczej kraju*, Referat na konferencję „Społeczne problemy małych miast”, Kazimierz nad Wisłą (druk powielony) [12]; Masztalski R., 2005, *Przeobrażenia struktury przestrzennej małych miast Dolnego Śląska po 1945 roku*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [189].

¹⁸ Zanicwska H., 1998, *Polskie miasteczka w okresie transformacji*, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa [334]; Projekt badawczy nr 7 T07F03212 „Rola małych miast w kształtowaniu sieci osadniczej pod wpływem transformacji społeczno-gospodarczej”, [w:] Raport końcowy „Wpływ transformacji społeczno-gospodarczej na kształt przestrzenny, rolę i funkcję małych miast”, 1998, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa [224].

¹⁹ Heczko-Hylova E., 2001, *Trwały rozwój polskich miast nowym wyzwaniem dla planowania i zarządzania przestrzenią*, Politechnika Krakowska, Kraków [108].

wykształconych ośrodków usługowych i centrum administracyjno-usługowego. Funkcjonujące usługi zlokalizowane są pojedynczo, przypadkowo, w różnych częściach miasta, bez zachowania logiki (w rozproszeniu). Bardzo często na usługi zaadaptowano partery domów jednorodzinnych. Z upływem czasu, stopniowo wszystko się zespala, wypełnia i scala. Procesy te odbywają się jednak powoli, na stosunkowo dużej przestrzeni i przy znacznych odległościach poszczególnych fragmentów omawianego miasta. Wszystkie te cechy mają istotny wpływ na sposób i rodzaje zachowań przestrzennych, postawy mieszkańców wobec swojego miasta²⁰. Wiele jest zatem powodów, które wpłynęły na zainteresowanie się właśnie tą miejscowością.

Taka jest geneza i uzasadnienie tematu, który *de facto* nie jest zamknięty, ponieważ jest opisem pewnego okresu czasu istnienia miasta i nie może być skończony. Wymaga on bowiem dalszych badań, „drażenia” poszczególnych zagadnień. To małe miasto wymaga dalszej obserwacji, analiz, bowiem zwłaszcza ostatnio wiele się w nim zmienia. Gmina unowocześnia miasto w niezwykle szybkim tempie (patrz Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej, nowo budowane osiedla wielorodzinne, projekt centrum administracyjno-usługowego, gminne gimnazjum, hala sportowa przy gimnazjum, projekt parku miejskiego przy ulicy Zacisze, tereny rekreacyjno-sportowe i inne).

Siechnice znać można za niepowtarzalną jednostkę przestrzenno-społeczno-administracyjną. Przedstawione opracowanie stanowi rezultat zainteresowań się nią, historią jej powstania, przekształcaniami, rozwojem i perspektywami. To rezultat zainteresowania nowym, małym miastem, będącym niegdyś prężnym wiejskim ośrodkiem przemysłowym, ściągającym ludność z różnych zakątków kraju, oferującym mieszkania, a obecnie miejscowości o statusie miasta. Jest to miasto, ale nie dysponujące własnym ośrodkiem władzy. Miasto, przed którym mnożą się liczne problemy do rozwiązania, do zlikwidowania (w tym problemy społeczne-patologiczne takie jak narkomania, alkoholizm). To miasto nabiera zwłaszcza w ostatnich kilku latach rozmachu inwestycyjnego, nabiera znaczenia w sieci osadniczej regionu dolnośląskiego, w bezpośredniej bliskości z dużym Wrocławiem. Tym bardziej wszystkie te elementy skłaniają do refleksji nad dalszymi jego losami i rozbudzają jeszcze większe nim zainteresowanie.

Miasto Siechnice jest ciekawym przedmiotem badań ze względu na dużą komplikację tego przedmiotu badań. Prowokuje ono także wiele pytań w aspekcie socjologicznym. Można w tym miejscu zapytać o punkt wyjścia procesu badawczego, „czy jest nim była niewielka, podwrocławska wieś?, jaka była w niej funkcja dominująca?, co wpłynęło na jej przekształcenie w małe miasto?”²¹ Zadawane pytania dotyczą również przyszłościowego modelu tego nowego miasta, który obecnie jednoznacznie trudno określić. Niewykluczone, iż docelowo

²⁰ Za Pióro Z. „...Przez zachowania przestrzenne rozumie się nie tylko proste przemieszczanie się ludzi na powierzchni globu ziemskiego, ale również wybór miejsca zamieszkania i pracy, organizację i zagospodarowanie przestrzeni zarówno w skali regionu, miasta, jak i mieszkania oraz emocjonalne przeżywanie obiektów i kompleksów przestrzennych...”, Pióro Z., 1978, *Zachowania przestrzenne mieszkańców aglomeracji warszawskiej*, [w:] Turowski J. (red.) *Procesy urbanizacji kraju w okresie XX-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, Ossolineum, Wrocław., Bagiński E., 1990 [295], *Selectivity of spatial behaviours of the urban population*, [w:] Bagiński E., Zipser T. (red.) *The model of intervening opportunities in theory and practice of territorial arrangement*, Politechnika Wroclawska, Wrocław [15].

²¹ Powiedzieć można za Nowakiem Stefanem „...Punktem wyjścia wszelkiego procesu badawczego jest sformułowanie pewnego pytania, czy mniej lub bardziej uporządkowanego zbioru pytań...”, Nowak S., 1985, *Metodologia badań społecznych*, PWN, Warszawa [199].

będzie to model monocentryczny. Kolejne główne pytanie (o podobnej lub równorzędnej randze) to pytanie o miejsce Siechnic w sieci osadniczej w obszarze swego terytorialnego (przestrzennego) usytuowania. Jest to pytanie komplementarne (uzupełniające, dopełniające) do pytania o model miasta. Oba te pytania są wzajemnie warunkującymi się, bowiem charakter miasta może zależeć od znaczenia, roli, hierarchii i funkcji osadniczej. I na odwrót od założonego (planistycznie) lub „ewolucyjnie” kształtującego się modelu miasta może zależeć jego funkcja, rola i znaczenie w sieci osadniczej rejonu czy regionu.

Kolejne pytania główne sprowadzają się do „jakości” środowiska mieszkalnego człowieka²². Środowisko to może być rezultatem zarówno modelu, jak i usytuowania miasta w hierarchii sieci osadniczej. Tu można zastanawiać się, na ile ekwiwalentne jest środowisko mieszkalne małego miasta, miasta – segmentu, „miasta w cieniu” wielkiego Wrocławia, względem metropolii. Te z kolei pytania, rodzą pytania dodatkowe, jak np. czy jest to (czy może musi być) kolejne małe miasto w zbiorze małych miast polskich, tych najmniejszych? Czy może ono dobrze funkcjonować bez własnych władz miejskich? Czy musi być podporządkowane gminie mieszczącej się w niewielkiej wsi leżącej nieopodal? Czy może ono być (lub będzie musiało być) np. jednym z segmentów Wrocławia, łącznie z sąsiadującymi Radwanicami, które prawdopodobnie zostaną wchłonięte przez Wrocław? A może zechce (lub będzie musiało) funkcjonować samodzielnie, „w cieniu” wielkiego Wrocławia, podobnie jak nowe miasto Jelcz-Laskowice²³, co jest wielce prawdopodobne, uwzględniając aktualny jego rozwój. Te tak postawione pytania są to pytania badacza poszukującego na nie odpowiedzi. Nie mają one nic wspólnego z prognozami czy założeniami planistycznymi, będącymi domeną planistów, urbanistów. Stawianie pytań w powyższym opracowaniu wynika przede wszystkim z ciekawości badawczej. Pytania te mogą być jednocześnie wykorzystane w praktyce społecznej. Wyniki badań i analiz są efektem badań empirycznych i uzupełnieniami informacyjnymi Głównego Urzędu Statystycznego²⁴. Nie zawsze można było uzyskać wyczerpujące, aktualne informacje dotyczące omawianej problematyki.

3. Metody pracy i technika badań

Podstawowym narzędziem badawczym wykorzystanym w pracy były badania terenowe (w tym obserwacje terenowe) prowadzone w mieście Siechnice. Integralną częścią tych prac były między innymi: inwentaryzacja urbanistyczna stanu istniejącego, w tym struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, analizy sytuacji przestrzenno-społecznych, analiza map ewidencji gruntów, analiza ludnościowa, badania opinii użytkowników, analizy porównawcze oraz dokumentacja fotograficzna. Wykorzystane w pracy materiały inwentaryzacyjne, analityczne, studialne, projektowe są częścią prac badawczo-naukowych autorki. Zebrano nadto i

²² Ziółkowski J., 1965, *Urbanizacja, miasto, osiedle*, PWN, Warszawa, s. 47.

²³ Bagiński E., 1993, *Rodowód nowego miasta Jelcz-Laskowice*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [21].

²⁴ Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2005, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław [235].

przeanalizowano polskie materiały statystyczne²⁵. Wśród materiałów źródłowych znajdują się także opracowania geograficzne i turystyczne. Skorzystano również z materiałów Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, opracowań naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego, materiałów udostępnionych przez gminę Święta Katarzyna (m.in. plany miejscowe, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategia rozwoju gminy Święta Katarzyna), materiałów internetowych. Nadto uzupełniająco posiłkowano się dostępnymi materiałami źródłowymi w zakresie takich dziedzin naukowych, jak: architektura, urbanistyka, gospodarka przestrzenna, demografia, statystyka, geografia, ekonomia, socjologia.

Na podstawie przeprowadzonych badań, w celu najpełniejszego i czytelnego przedstawienia „fotografii” małego miasta Siechnice, przyjęto układ pracy określony przez następujące bloki tematyczne:

- Wstęp, zawierający tezę, przedmiot, cel badań, temat, jego genezę i uzasadnienie, przyjętą metodę pracy i techniki badań, źródła danych oraz współczesne kierunki badań przedstawione według analizy literatury przedmiotu.
- Geneza i rozwój Siechnic na tle innych nowo powstałych małych miast w Polsce.
- Położenie i krótka historia miasta ze szczególnym uwzględnieniem początków powstania miejscowości; etymologia nazwy miejscowości; omówienie warunków przyrodniczych; miasto przedstawiono, niejako „w cieniu” Wrocławia, w strefie oddziaływania miasta wielkiego; pokrótce omówiono hipotetyczny model miasta.
- Czynniki miastotwórcze i procesy urbanizacji Siechnic, w których uwzględniono: m.in. model kontinuum wieś-miasto a koncepcje urbanizacji; różnice wieś – miasto (dychotomia); wielowymiarowość i wieloaspektowość procesów urbanizacyjnych; wymiar przestrzenny; urbanizacja, jako zjawisko społeczne; wymiar funkcjonalny; zanik więzi lokalnych efektem urbanizacji.
- Struktura Siechnic, w której omówiono: strukturę przestrzenną miasta, jego strukturę fizjonomiczną; prawny status miasta; strukturę funkcjonalną (w tym: funkcje terenów „wczoraj i dziś”, obecne i prognozowane funkcje miasta); zabudowę miasta; elementy dziedzictwa kulturowego, zabytki (architektura Siechnic dziedzictwem kulturowym); ochronę dóbr kultury współczesnej; wodę i szatę roślinną w przestrzeni miasta; demograficzne czynniki przemian nowo powstałego miasta; odbicie w przestrzeni miasta jego struktury społecznej.
- Gospodarka w Siechnicach omawia: wybrane, większe podmioty gospodarcze funkcjonujące w Siechnicach; Gminną Strefę Aktywności Gospodarczej; elementy planowania przestrzennego i gospodarki przestrzennej w oparciu o plany miejscowe, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju miasta i jej urzeczywistnienie, równoważenie rozwoju w skali miasta, ochronę środowiska w Siechnicach (elektrociepłownia i jej wpływ na środowisko, hałda po hucie „Siechnice”).
- Postawy mieszkańców Siechnic wobec swojego miasta (wyniki badań ankietowych): postawy wobec tworzącego się miasta i wobec nadania praw miejskich; wobec zachowania tej samej nazwy miasta co dla wsi; wobec problemów miasta;

²⁵ Na materiały statystyczne składają się między innymi: wydawnictwa Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, dane statystyczne Gminy Święta Katarzyna.

przywiązanie mieszkańców do miasta; zainteresowanie się mieszkańców swoim miastem.

- Podsumowanie i wnioski końcowe.

Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły na uzyskanie pełnego obrazu Siechnic, na przedstawienie kształtowania się struktury funkcjonalno-przestrzennej miejscowości. W pracy położono nacisk głównie na:

- ustalenie występowania, charakteru i skali fragmentacji struktury miejskiej;
- ustalenie występowania i stopnia rozbicia ciągłości urbanistycznej miasta;
- ustalenie konieczności pojawienia się wydzielonego centrum administracyjno-usługowego;
- ocenę konieczności rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Siechnicach;
- ocenę perspektyw samodzielnego istnienia miasta z siedzibą władz miejskich i gminnych;
- ocenę perspektyw rozwoju miasta;
- ocenę postaw mieszkańców wobec swojego miasta.

4. Źródła danych

Rozbudowujące się i rozrastające miasto – jest w rzeczy samej odwzorowaniem procesu – czegoś ciągłego, dziejącego się w przestrzeni, jako wartości uniwersalnej – dziejącego się w czasie. Proces ten jako taki może być interesujący. Może być przedmiotem badań, obserwacji, może być opisem z różnych punktów widzenia i w ujęciu różnych dyscyplin naukowych. Wśród nich predysponowane ku temu są szczególnie urbanistyka, planowanie przestrzenne, architektura oraz socjologia miasta. Te dyscypliny mogą mieć wspólny przedmiot badań, którym jest w tym przypadku „młode” miasto – Siechnice. Dlatego też w dziale „Temat, motywacje podjęcia badań” został on tak sformułowany, by problematykę i techniki badań znalazły się na styku tych dyscyplin.

Badania empiryczne, w tym głównie wywiad z kwestionariuszem ankietowym, nakierowane były na uzyskanie jak największej ilości informacji o mieście Siechnice, pochodzących od samych mieszkańców, postrzeganych ich oczyma. Sporządzona została inwentaryzacja urbanistyczna²⁶ – czyli badania terenowe, których celem było uzyskanie jak największej ilości informacji (spis z natury) wraz ze sposobami użytkowania tego, co znajduje się na inwentaryzowanym obszarze (tu – obszarze Siechnic). Przeprowadzono również pogłębione wywiady z mieszkańcami miejscowości. Uzupełnieniem do badań są dane statystyczne, w tym demograficzne²⁷ (zaludnienie, struktura płci i wieku, struktura zatrudnienia, źródła utrzymania ludności)²⁸, materiały dotyczące przemysłu i zakładów przemysłowo-usługowych

²⁶ Opracowanie stanowiące własność Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

²⁷ Podstawowe Informacje Powszechnego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań dla Gminy wiejsko-miejskiej Święta Katarzyna, Powiat Wrocławski, Województwo Dolnośląskie z 2002 r., 2002, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.

²⁸ Rocznik Demograficzny 2005, GUS, Warszawa [233].

(rodzaje i wielkości zakładów, rodzaj produkcji, usług). Problematyka, sposób zbierania materiałów i techniki badawcze wzajemnie się przenikały.

Pierwsze badania – wywiady z siechnickim kwestionariuszem ankietowym przeprowadzono anonimowo, na losowo wybranej próbie mieszkańców od listopada 2005 roku. Ich celem było uzyskanie m.in. informacji dotyczących postaw mieszkańców, ich opinii wobec tworzącego się miasta, opinii wobec statusu administracyjnego miejscowości, wobec zachowania tej samej nazwy miejscowości dla miasta co dla wsi, wobec problemów miasta, przywiązania do miasta, zainteresowania się swoim miastem. Fakt bycia miastem bez własnej siedziby, bez władztwa miejskiego wzbudza wiele kontrowersji, wywołuje sprzeczne poglądy, zróżnicowane stanowiska, zwłaszcza różniące mieszkańców samych Siechnic od mieszkańców całej gminy Święta Katarzyna. Toczy się wiele sporów, dyskusji, komentarzy zarówno wśród władz gminy, „władz miasta Siechnice”, jak i na wyższych szczeblach. Należy jednak do problemu tego podejść w taki sposób, by jak najwnikliwiej wyważyć straty i korzyści, oczekiwania i niepewność, nadzieje i zwątpienia. W problematyce badań nie można było tego wszystkiego pominąć.

Zagadnienie nadania praw miejskich Siechnicom, korzystanie z tych praw czy władztwo miejskie to zagadnienia ważne dla dalszych losów miasta, dla jego rozwoju, dla wytworzenia w nim jako największej miejscowości w gminie centrum administracyjno-usługowego gminy. Należy uwzględnić fakt, iż mowa tu o terenie z dobrze funkcjonującym przemysłem i usługami, z wydzieloną Gminną Strefą Aktywności Gospodarczej. Inne zagadnienia zwerbalizowane w ankiecie są komplementarne, uzupełniające bądź poszerzające problematykę badań. Zagadnieniami uzupełniającymi są między innymi takie kwestie, jak: przywiązanie do miasta wraz z oceną wyposażenia miasta w różnorakie usługi; opinie i propozycje dotyczące rodzajów budownictwa mieszkaniowego; sugestie dotyczące budowy lub rozbudowy zakładów pracy i innych urzędów, instytucji, terenów rekreacyjno-sportowych.

Ważnym elementem była nieustająca obserwacja, zwłaszcza wizualna miasta. Częsta obserwacja nowo tworzącego się miasta stanowi swoistą zagadkę planistyczną i urbanistyczną. Przeprowadzono nadto kilkadziesiąt pogłębionych nieformalnych wywiadów – rozmów z wieloma kompetentnymi i zorientowanymi w sprawach i problemach miasta osobami. Rozmowy – wywiady prowadzono także z innymi osobami zawodowo zorientowanymi w sprawach miasta, a także z mieszkańcami zainteresowanymi jego problemami. Przeprowadzono 75 wywiadów z kwestionariuszem-ankietą (spośród 115 rozprawdzonych ankiet wypełnionych zostało 75). Nadto w przeprowadzonych badaniach wykorzystano różne studia, eksperyty, opinie dotyczące nie tylko miasta Siechnice, ale i innych małych miast w Polsce²⁹.

---

²⁹ Zaniewska H., 1998, *Polskie miasteczka w okresie transformacji społeczno-gospodarczej*, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa [334].

Rozdział I

Geneza i rozwój Siechnic na tle innych nowo powstałych małych miast w Polsce

Małe miasta stanowią w Polsce ok. 73% ogólnej liczby miast³⁰. W sieci osadniczej, wśród miast małych miasta najmniejsze, liczące do 5,0 tys. mieszkańców wyróżniają się liczebnością, specyfiką, dużą stabilnością. Stanowią one 31,6% wszystkich polskich miast. Do grupy tych najmniejszych miast zaliczają się Siechnice. Rozwój miast nowo powstających jest z reguły szybszy niż miast już istniejących, bowiem gremia, którym zależało na ich powstaniu, pragną możliwie szybko i w czytelny sposób udowodnić konieczność ich utworzenia, kładąc szczególny nacisk na przyspieszenie ich rozwoju, w tym budowę nowej tkanki mieszkaniowej, rewitalizację istniejącej, budowę nowych miejsc pracy, niekiedy budowę od podstaw infrastruktury technicznej bądź jej modernizację i uzupełnienie. Tak było w Siechnicach.

Początki rozwoju tego nietypowego małego miasta, powstałego z niewielkiej wsi rolniczo-przemysłowej, nie należały do łatwych i szybkich. Zabudowa wielorodzinna, po części usytuowana w bezpośrednim lub bliskim sąsiedztwie kompleksu elektrociepłowni, w północnej części miasta, urbanistycznie nie stanowiła zwartej całości urbanistycznej z zabudową jednorodzinną i zabudową wielorodzinną pochodzącą z lat 70. i 80., usytuowaną w jego południowo-wschodniej części, nieopodal drogi krajowej relacji Wrocław-Opole. Nowe miasto w ciągu 10 lat rozbudowuje się, modernizuje, poprawia swój wizerunek. Powstają nowe zespoły mieszkaniowe wielorodzinne (jako kontynuacja przestrzenna i uzupełnienie zabudowy lat 70. i 80.), nowe zabudowania jednorodzinne, z pięknymi, nowoczesnymi domami, niejed-

---

³⁰ Za Zaniewską H. „...do małych miast zalicza się te miasta, których liczba mieszkańców nie przekracza 20,0 tysięcy...” Zaniewska H., 1998 [334], *Polskie miasteczka w okresie transformacji społeczno-gospodarczej*, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa; Reguński J., 1980, *Rozwój miast w Polsce. Aktualne problemy*, PWN, Warszawa; Reguński J., 1986 [230]; *Planowanie miast*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa; Sobolewski W., 1998 [231], *Miasto-ogród, sto lat rozwoju idei*, Dolnośląskie Wydawnictwo Naukowe, Wrocław [265].

nokrotnie rezydencjami. Wybudowano nowoczesną halę sportową, nowe punkty usługowe. Rewitalizacji i rewaloryzacji poddano wiele budynków, w tym budynków mieszkalnych, budynku obecnego Gimnazjum Gminnego im. Księżnej Anny z Przemysławów wraz z otaczającym terenem, budynku Gminnego Centrum Kultury, budynku i terenu Szkoły Podstawowej im. Mikołaja Kopernika. Przeobrażenia funkcjonalne ze wsi typowo rolniczej, poprzez wieś rolniczo-przemysłową i przemysłową w jednostkę miejską odbywały się płynnie pomimo zahamowań niezależności administracyjnej od gminy w Świętej Katarzynie. Siła motoryczna tworzących się nowych miast tkwi często w wielkich zakładach przemysłowych³¹ na danym terenie zlokalizowanych i rozbudowywanych, w walorach klimatycznych, krajobrazowych, ekologicznych. W Siechnicach mowa o Elektrociepłowni „Czechnica”, Przedsiębiorstwie Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, podmiotach funkcjonujących w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej („Parker Hannifin”, „Thyssen Polymer Polska”, „Centrum Logistyczne Phoenix”). Można mówić także o walorach krajobrazowych wśród lasów siechnicko-kotowickich, mozaiki akwenów, zwłaszcza rzek Odry i Oławy, stawów, licznych rozlewisk, oczek wodnych i sztucznie stworzonych zbiorników wodnych, znajdujących się w granicach administracyjnych Siechnic i ciągnących się szerokim pasem w stronę Wrocławia.

Nie bez znaczenia w kształtowaniu polskich miast były i są regionalne tradycje³², choć w przypadku Siechnic, przy dominującej ludności napływowej, mamy do czynienia z ich mieszańką. O Siechnicach, małym mieście szybko i dynamicznie rozwijającym się, rzecz można, iż stanowi ono swego rodzaju fenomen i eksperyment gospodarczy oraz przestrzennie-społeczny³³. Jest ono na ogół znane w Polsce, a także i za granicą (Niemcy, Holandia, Czechy, Litwa) i „głośne”, zwłaszcza dzięki funkcjonującym podmiotom, które je promują. Podmioty te to wielki przemysł energetyczny i ogrodniczy z usługami włącznie.

Małe, nowo powstające miasta, wobec tych największych podmiotów niejednokrotnie godziły się na pełnienie roli służebnej, by nie powiedzieć, że stawały się swego rodzaju wasalem wobec przemysłu (patrz np. Jelcz-Laskowice)³⁴. Tego stanu na szczęście nie da się zaob-

³¹ Goodman D., Chant C., 1999, *European cities and technology: industrial to post-industrial city*, Routledge, London; Shaw D., 2001, *The Post-industrial City*, [in:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, Londyn, Thousand Oaks, New Delhi [88]; Pavlova L., 1994, *Gorod: modeli i real'nost'*, Moskwa; Trocka-Leszczyńska E., Masztalski R., 2002, *Vernacular architecture in Poland - Continuation and modernisation problems* [w:] *Housing construction - an interdisciplinary task*, Wydawnictwo XXX World Congress IAHS, Coimbra [294].

³² *Regionalne tradycje w kształtowaniu polskich miast i miasteczek*. Materiały VIII Ogólnopolskiego Sympozjum Architektury Regionalnej, KUiA - PAN, 1988, Kraków [229]; Sękowski S., Wolak Z.M., 1978, *Kształtowanie przestrzenne małych miast*, „Miasto” nr 8, s. 24–34 [246].

³³ Gałęski J. J., 1986, *Podstawowe problemy rozwoju małych miast i osadnictwa wiejskiego*, „Wiś Współczesna” nr 6, s. 124–126 [83]; Kochanowski M., 1996, *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, [w:] Kochanowski M. (red.), *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, „Biuletyn KPZR PAN”, z.175, Warszawa [141]; Ślodeczyk J., 2000, *Społeczne, gospodarcze i przestrzenne przeobrażenia miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [253]; Ślodeczyk J., 2000, *Ekologiczne aspekty gospodarki miejskiej i nowe instrumenty w zarządzaniu miastem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [254]; Ślodeczyk J., 2002, *Demograficzne i społeczne aspekty rozwoju miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [255].

³⁴ Bagiński E., 1986, *Małe miasta w sieci osiedleńczej kraju*, Referat na konferencję „Społeczne problemy małych miast”, Kazimierz n. Wisłą (druk powielony) [12], 1988, *Fenomen nowych miast wojewódzkich w sieci osiedleńczej kraju*, [w:] Jałowicki B., Kaltenberg-Kwiatkowska E. (red.) *Procesy urbanizacji i przekształcania miast w Polsce*, Ossolineum, Wrocław, 1989, *Raport z badań socjo-urbanistycznych przeprowadzonych w m. Jelcz-*

serwować w Siechnicach, w których przemysł można uznać za czynnik miastotwórczy, nobilitujący gospodarczo i kulturowo, aktywizujący cywilizacyjnie, nie tylko obszar miejscowości, ale i okolicy. Wielkie inwestycje przemysłowe Siechnic po 1945 roku (elektrociepłownia, huta, zakład ogrodniczy) szły w parze z możliwościami mieszkaniowymi, usługowymi, kadrowymi. Na uwagę zasługuje tu zabudowa wielorodzinna zrealizowana równolegle z budową pierwotnie elektrowni (później elektrociepłowni). Usytuowana w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów elektrociepłowni stanowi wraz z nią zwarty kompleks. Posiada urbanistyczne wnętrza rekreacyjne (stanowiąc novum w latach budowy). Marginalizacja działu usług w Siechnicach była wynikiem możliwości korzystania z bogactwa różnorodnych usług bliskiego, dużego ośrodka, jakim jest Wrocław. Podobnie jak i w innych małych miastach polskich również w Siechnicach rodziły się i nadal istnieją różne konflikty, przejawy dezorganizacji gospodarczej i społecznej, zjawiska patologii w różnych dziedzinach życia³⁵. Tego stanu nie da się uniknąć w jakimkolwiek tworzącym się organizmie osadniczym, bacząc zwłaszcza na kierunki transformacji miast polskich, a w ostatnich latach uwzględniając również akcesję Polski do Unii Europejskiej³⁶.

W Siechnicach rozwój elektrociepłowni, byłej huty, zakładu ogrodniczego wyjątkowo korzystnie wpłynął na rozwój budownictwa mieszkaniowego, zwłaszcza wielorodzinnego, na pozyskiwanie pracowników, którzy przesiedlali się z różnych zakątków Polski do Siechnic, gdzie bez problemu otrzymywali pracę z mieszkaniem. Obecnie nowo powstające firmy, zwłaszcza te usytuowane w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej, również ściągają nowych mieszkańców, także z innych stron Polski, nie oferując wprawdzie mieszkań zakładowych, bo takowych nie ma, natomiast proponując możliwe do kupienia nowe mieszkania spółdzielcze. W ostatnich latach wybudowano w Siechnicach osiedla mieszkaniowe wielorodzinne i aktualnie budowane są osiedla (należące do Spółdzielni Mieszkaniowej Polsystem i Spółdzielni Mieszkaniowej Nova Locum). W perspektywie mają powstać mieszkania dla około 2000 mieszkańców. Jednak nie wszystkie małe miasta są w tak korzystnej sytuacji w kontekście zasobów mieszkaniowych jak Siechnice.

Analizując inne zjawiska występujące w małych miastach, np. w zakresie industrializacji i wyróżniając dwa krańcowe typy industrializacji: jeden wykazujący dużo rysów dezorganizacji społecznej zwany „typem industrializacji przez mękę”, drugi stosunkowo szybki, harmonijny, bez rażących zjawisk patologii i dezorganizacji społecznej określane „typem organicznym”³⁷, zadać można pytanie „z jakim zatem typem industrializacji mamy do czynienia w Siechnicach?” Czyżby nie z typem mieszanym? Nowo tworzące się miasto, jakim są Siechnice, szczególnie szybko rozwijające się, nosi piętno „miasta w marszu”, piętno

---

-Laskowice (wstępne wnioski) wykonany na zlecenie Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Projektowania Urbanistycznego, (maszynopis), Wrocław, 1993, *Rodowód nowego miasta Jelcz-Laskowice*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, 1998, *Małe miasta w strukturze osiedleńczej Polski*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.

³⁵ Welpa B., 1982, *Podstawy rozwoju i zagospodarowania małych miast*. „Biuletyn KPZK PAN”, z. 121, s. 106–120, Warszawa [309]; Werwicki A., 1982, *Problemy małych miast w pracach naukowych Marii Kielczewskiej-Zaleskiej*, „Przegląd Geograficzny” nr 3, s. 263–268 [310].

³⁶ Gasidło K., 2001, *Kierunki transformacji polskich miast u progu wstąpienia do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin [85]; Pająk K., 2005, *Rola samorządu terytorialnego w kształtowaniu rozwoju lokalnego*, AE w Poznaniu, Poznań [207].

³⁷ Ziółkowski J., 1972, *Socjologia i planowanie społeczne*, PWN, Warszawa.

„miasta-planów budów”, gdyż jest ciągle rozkopane, budujące się³⁸. Zwiększa ono liczbę mieszkańców, zmienia swoją fizjonomię, swe oblicze. Wiele jest w nim całkiem nowych elementów, choć wyrosło „na korzeniu” już wcześniej istniejącej wsi. U progu, na początku powstania tego miasta, jego tempo wzrostu, zagospodarowanie przestrzeni, intensywność wykorzystania przestrzeni, formy zabudowy różniły się od obecnych. Najpierw wielką rolę przypisano budowie, rozbudowie, modernizacji infrastruktury technicznej, którą w 100% posiada miejscowość. Infrastruktura techniczną objęta jest również nowo powstała w 1999 roku Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej. W starej części Siechnic jedynie kanalizacja deszczowa wymaga natychmiastowego remontu. W aktualnie realizowanej zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej zachowano maksymalną ilość kondygnacji – pięć. Formą architektoniczną jest ona o wiele ciekawsza aniżeli ta z lat 70. czy 80., bardziej rozrzeźbiona, urozmaicona. Do tego stanu przyczyniły się inne, większe możliwości techniczne i technologiczne. Wiele jest terenów w Siechnicach, które zgodnie z zatwierdzonymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego przeznaczone zostaną pod zabudowę mieszkaniową, mieszkaniowo-usługową, usługową. Na szczególną uwagę zasługuje teren obecnie zajmowany na cele sportowe – boisko do piłki nożnej, naprzeciw kościoła parafialnego, w kwadracie ulic Kościelnej, Zacisze, Henryka III, Świerczewskiego, na którym powstanie w centrum miasta rynek – centrum administracyjno-usługowe. Podkreślenia wymaga również projekt Parku przy ulicy Zacisze, projekt kompleksu sportowego za Stawem Gimnazjalnym, w którym już jako pierwsze wybudowano boiska do koszykówki. Dynamiczne procesy materialnego rozwoju miasta spowodowały wzmogłą mobilność ludności, napływ migrantów, zmiany w strukturze płci i wieku, zmiany w strukturze społeczno-zawodowej, zmiany w strukturze zatrudnienia itp.

Omawiając genezę i początki rozwoju nowych małych miast, można wyróżnić dwie grupy miast o podobnej genezie ich powstawania i rozwoju. Pierwszą grupę tworzą miasta tzw. „dobudowywane” do wielkiego przemysłu wydobywczego i przetwórczego, w oparciu o eksploatację złóż mineralnych. Drugą grupę stanowią miasta, które powstawały lub rozbudowywały się „u boku” arbitralnie zlokalizowanych dużych zakładów przemysłowych, niezwiązanych z występowaniem surowców. Miasta te powstawały na podstawie arbitralnych decyzji, zapadających na szczeblu centralnym. Nie były to miasta „naturalne” a „planowane”³⁹. Posługując się terminologią Turowskiego, Siechnice są miastem „planowanym”, miastem, które zaistniało z konieczności uzupełnienia luki w „organicznym” rozwoju miejskiej sieci osadniczej w rejonie, z wyraźną dominacją oddalonego o 11 km Wrocławia⁴⁰. Oddziaływanie administracyjne, usługowe, kulturowe Siechnic, miasta bez przeszłości i tradycji miejskich, docelowo ograniczy się prawdopodobnie do obszaru gminy, której być może stanie się siedzibą. Jako rynek pracy oferuje zatrudnienie nie tylko swoim mieszkańcom, ale osobom z zewnątrz, także z Wrocławia, a nawet z całego Dolnego Śląska i kraju (patrz Centrum Logistyczne Phoenix).

Wiele jest powodów skłaniających do refleksji i pytań o hipotetyczny – możliwy do ekstrapolacji model Siechnic w tej konkretnej, istniejącej i od wielu lat utrwalonej sieci osie-

³⁸ Bagiński E., 1993, *Rodowód nowego miasta Jelcz-Laskowice*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [21].

³⁹ Turowski J., 1988, *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Zakład Naukowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław [295]; *Model urbanizacji a problemy rozwoju małych miast*. Stud. Socjol. nr 3, s. 199–212 [296].

⁴⁰ Gzell S., 1996, *Fenomen małomiejskości*, Akapit-DTP, Warszawa [99].

dleńczej. Miasta najmniejsze charakteryzują się bowiem specyfiką i dużą stabilnością roli w tej sieci. W większości przypadków pełniły one i nadal pełnią funkcje usługowe w stosunku do otaczających je obszarów. Są to z reguły funkcje rolnicze lub pośrednio związane z rolnictwem. Jednakże, zwłaszcza ostatnio zmienił się i zmienia zakres świadczonych przez nie usług. Wpływ na ten stan ma sytuacja społeczno-gospodarcza⁴¹. Siechnice nie pełnią funkcji rolniczej i funkcji związanych z rolnictwem. Dominuje w nich przemysł energetyczny (Elektrociepłownia „Czechnica”), produkcja ogrodnicza (Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”), usługi krawieckie (Konfexim-2), drobne inne zakłady usługowe.

Są małe miasta w Polsce, których funkcje nie sprowadzają się do funkcji wyłącznie lokalnych, ale i też nie aspirują one do miast powiatowych. Mowa tu o funkcji o zasięgu ponadlokalnym, tj. np. funkcji oświatowej, w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego (w Siechnicach np. gminne gimnazjum i starania w kierunku utworzenia liceum ogólnokształcącego). Poszukiwanie odpowiedzi na pytania dotyczące rozwoju małych miast i ich miejsca w sieci osadniczej to wdzięczny temat, którym w różnych okresach rozwoju społeczno-gospodarczego kraju zajmowali się urbaniści, architekci, geografowie, socjologowie. Przeprowadzono wiele studiów, koncepcji przestrzennych, funkcjonalnych, architektonicznych, które na trwałe przyczyniły się do rozwoju polskiej myśli urbanistycznej. Jakże ważna jest specyfika miast najmniejszych, takich jak Siechnice, zróżnicowane uwarunkowania ich rozwoju, funkcje, układy przestrzenne, charakter zabudowy. Ukształtowane w przeszłości, w bardzo wielu przypadkach zachowały zarys historycznego planu, podobną zabudowę rynków i ciągów ulicznych (oprócz Siechnic). Ich dziedzictwo kulturowe wyrażone jest poprzez dominanty architektury sakralnej, dworskiej, pałacowej, mieszkaniowej, przemysłowej. W Siechnicach należą do nich: budynki elektrociepłowni, wielorodzinne budynki mieszkaniowe w kompleksie elektrociepłowni, kościół parafialny, budynek Ochotniczej Straży Pożarnej, kaplica na cmentarzu, budynek gimnazjum, budynek szkoły podstawowej. Elementy te stanowiące dominanty urbanistyczne wpływają na sylwetę miasta, tworząc indywidualny krajobraz kulturowy. W Siechnicach brak jest rynku, brak ciągów ulicznych tworzących określony układ, brak funkcjonującego centralnego punktu miasta. Dlatego tak ważne dla Siechniczian będzie wybudowanie rynku z usługami administracyjnymi w ratuszu. Wokół ratusza zafunkcjonują w sposób zespolony usługi niezbędne w mieście, do tej pory rozproszone lub w ogóle nieistniejące, a które usytuowane będą w parterach budynków wielorodzinnych wokół rynku.

W Polsce, za wyjątkiem Siechnic, do wspólnych cech tych najmniejszych miejskich jednostek osadniczych należą: pełnienie funkcji ośrodka administracyjnego gminy rolniczej oraz miejska geneza wyrażająca się w układzie i charakterze zabudowy⁴². Siechnice nie pełnią tej funkcji⁴³ i nie posiadają w swoim układzie typowej miejskiej genezy. Planistycznie

⁴¹ Gruna K., Kołodziejcki J., Palka J., Żabiński R., 1989, *Kształtowanie kompleksów infrastruktury społecznej w jednostkach osadniczych w mieście*, Raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR, Wrocław [96].

⁴² Zaniewska H., 1998, *Zasoby mieszkaniowe byłych PGR w małych miastach*. „Spr. Mieszk.” 3/1998 s. 114–123, Zaniewska H., Thiel M., 1998, *Cel i zakres modernizacji domów mieszkalnych w małych miastach*, „Probl. Rozw. Bud.”, z. 2/1998, s. 63–67, Zaniewska H., 1998, *Najnowsze małe miasta -funkcje, układy przestrzenne, infrastruktura*, Materiały VIII Konferencji Naukowej „Kierunki planowania przestrzennego i architektury wsi”, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej, s. 17–28, Białystok [333].

⁴³ Konefal T., Szobert D., *Monografia Siechnic*, maszynopis, Biblioteka Gminna w Siechnicach [144]; Błaszczyk M., Pluta J., 1996, *Socjologiczny portret gminy Święta Katarzyna. Raport z badań*, na prawach maszynopisu, Wrocław [36]; Błaszczyk M., Pluta J., 1998, *Tożsamość układu lokalnego a problem jego reintegracji*, [w:] *Religia, przekonania, tożsamość*, red. I. Szlachcic, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego [37].

przedstawiają wielodrożnicę dużej wsi, którą były do końca 1996 roku. Miastu wyznaczono już oś urbanistyczną, którą tworzą ulice: Szkolna, Kościelna, Jarzębinowa, Staszica. To ona stanowi linię dzielącą niejako miejscowość na dwie części w kierunku północ-południe. W wyniku transformacji społeczno-gospodarczej przestrzeni Polski małe miasto Siechnice okazało się bardzo podatne na wszelkie przemiany i bardzo szybko dostosowujące się do nowych realiów. Nowe czynniki, takie jak: urynkowanie gospodarki, przekształcenia własnościowe, umacnianie samorządności wpłynęły znacząco na zmiany w funkcjach, w układach przestrzennych, w zabudowie, w kształtowaniu obrazu miasta.

Przemiany funkcjonalno-przestrzenne małych miast, w tym Siechnic, w okresie transformacji społeczno-gospodarczej dokonywały się na tle powiązań z regionami (tu z województwem dolnośląskim), a także z obsługiwanyimi gminami (tu siedzibą gminy miejsko-wiejskiej, niewielkiej wsi Święta Katarzyna). Ważnym elementem tych przemian były niejednokrotnie zasoby mieszkaniowe po byłych PGR-ach, ich rozmieszczenie i gospodarka mieszkaniowa PGR-ów. W Siechnicach rolę tę odegrały zakładowe zasoby mieszkaniowe należące do zakładu ogrodniczego. Przemiany funkcjonalno-przestrzenne zachodzące w mieście nie sposób rozpatrywać bez odniesienia się do zmian w zatrudnieniu (obecnie w Siechnicach większość mieszkańców aktywnych zawodowo zatrudnionych jest w przemyśle i usługach), sytuacji mieszkaniowej (większość mieszkańców posiada mieszkania w budynkach wielorodzinnych), migracjach (mieszkańcy ze względów ekonomicznych przenoszą się do innych miast w Polsce, niekiedy za granicę, w poszukiwaniu lepszych warunków pracy i zamieszkania), do zmian w działaniach samorządów terytorialnych (w zakresie aktywizacji małych miast).

Nadanie statusu miasta Siechnicom, które w 2003 roku obchodziły 750-lecie swojego istnienia⁴⁴, nastąpiło w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 stycznia 1997 roku (zgodnie ze zmianą ustawy o samorządzie terytorialnym z 1992 roku). Dokonano oceny „miejskości” miejscowości⁴⁵. Uwzględniono kryteria demograficzne, urbanistyczne, funkcjonalne, administracyjne, gospodarcze, geograficzne, społeczne i historyczne. Istotny wpływ na pozytywną decyzję odegrały dotychczasowe dominujące funkcje przemysłowe, ogrodniczo-produkcyjne i tradycje rzemieślnicze. Nie bez znaczenia okazały się nadto funkcje miejscowości o charakterze ponadlokalnym, duży udział terenów rolnych i leśnych w porównaniu ze strefą zainwestowaną. Ważnym argumentem była również chęć promowania Siechnic przez dotychczas najprężniej działające podmioty gospodarcze, jak również zainteresowanie się nimi przez inwestorów. Status miejski posiada bowiem dużą wagę podczas rozmów z potencjalnymi inwestorami krajowymi, a w szczególności z zagranicznymi.

⁴⁴ Szeligiewicz C., 2003, *Siechnice 750 lat*, Wrocław [279].

⁴⁵ Martyn P., 1999, „Miejskość” a urbanistyka – mit kontra rzeczywistość?, „Kwartalnik Filmowy” nr 28 z 1999 r., Instytut Sztuki PAN, Warszawa [178].

Rozdział II

Położenie i krótka historia miasta

1. Położenie miasta Siechnice

Siechnice to miasto w województwie dolnośląskim⁴⁶, powiecie wrocławskim, gminie Święta Katarzyna⁴⁷. Miejscowość położona jest w Centrum Niziny Śląskiej, 51°02' szerokości płn., 17°09' długości wsch. Najwyższy punkt miasta znajduje się na wysokości 146,0 m n.p.m., najniższy punkt 117,2 m n.p.m. Przeciętna wysokość wynosi 121,0 m nad poziomem morza.

Miejscowość, w skład której wchodzi dwa obręby: obręb Siechnice i obręb Prawocin, zajmuje powierzchnię 15,56 km² (w tym 13,68 km² zajmuje miasto Siechnice wraz z Gminną Strefą Aktywności Gospodarczej, z lasami, wodami w granicach obrębu Siechnice i 1,88 km² obręb Prawocin). Rozciągłość miejscowości (po najdłuższych przekątnych) w kierunku północny zachód wynosi 4,7 km, w kierunku południowy wschód 5,9 km (w ramach obrębu miasta Siechnice łącznie z Prawocinem). Długość rzek w granicach geodezyjnych miejscowości wynosi: Oława 5,7 km, Szalona 2,5 km. Siechnice są największą miejscowością w gminie⁴⁸. Położenie miasta rozważono w dwóch płaszczyznach: położenie geograficzne

⁴⁶ Łoboda J., 2000, *Niektóre przestrzenne uwarunkowania rozwoju Dolnego Śląska*, „Studia nad rozwojem Dolnego Śląska” nr 1–2/2000, Wyd. UM, Wrocław [167].

⁴⁷ Bagiński E., 2002, *Ogólna charakterystyka województwa dolnośląskiego – wybrane cechy*, [w:] *Wrocław oraz miasta i niektóre obszary województwa dolnośląskiego w wynikach badań socjurbanistycznych*. Praca zbiorowa pod redakcją Bagińskiego E., Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [25], oraz 2004, *Sieć osadnicza województwa dolnośląskiego (wybrane elementy społeczne, demograficzne, przestrzenne)*, [w:] *Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska*, Bagiński E. (red.), Wrocław, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [26]; Czerwiński J., Chanas R., 1977, *Dolny Śląsk*. Przewodnik, Wydawnictwo Sit, Warszawa; Czerwiński J., 1998, *Przewodnik Dolny Śląsk*, Muzea Sport i Turystyka, Warszawa [64].

⁴⁸ Patrz też Swianiewicz P., 1989, *Spoleczno-ekonomiczna typologia miast i gmin w Polsce*, Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii, Warszawa [276].

ogólne (ogólną lokalizację miejscowości) i położenie topograficzne (uwzględniające fizyczno-geograficzne cechy terenu). Obszar Siechnic i okolic obejmuje interesujące pod względem botanicznym tereny w dolinie rzek Odry i Oławy, po obu jej stronach⁴⁹, gdzie projektowany jest

Park Krajobrazowy „Dolina Odry II”. Obszar projektowanego Parku znajduje się niemal w całości w obrębie mezoregionu Pradoliny Wrocławskiej, wydzielonej w makroregionie Niziny Śląskiej, która wchodzi w skład podprovincji Niziny Środkowoeuropejskiej i prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego. Pod względem położenia geobotanicznego⁵⁰ obszar ten zalicza się do Działu Bałtyckiego, Poddziału Pasa Kotlin Podgórskich, Krainy Kotliny Śląskiej, Okręgu Nadodrzańskiego. Okręg ten obejmuje właściwą Kotlinę Śląską, rozciągającą się wzdłuż Odry. Według klasyfikacji przyrodniczo-leśnej⁵¹ obszar Siechnic wchodzi w skład Dzielnicy zwanej Kotliną Wrocławską, należąca do V Kotliny Śląskiej. Siechnice posiadają klimat umiarkowany z przewagą wpływów oceanicznych.⁵² Roczna suma opadów to 424 mm; średnia temperatura roczna (1994 r.) – 9,7 °C; temperatura maksymalna (1994 r.) – 37,4 °C; temperatura minimalna (1994 r.) – 13,9 °C; średnie zachmurzenie (w oktanach) – 5,8; średnia prędkość wiatru – 3,4 m/s.

Gmina Święta Katarzyna, w której usytuowane są Siechnice, położona jest w centralnej części województwa dolnośląskiego, w dorzeczu rzek Odry i Oławy, na Równinie Wrocławskiej. Zajmuje ona powierzchnię 9861 ha⁵³. Od wschodu graniczy z gminą Czernica i Oława; od południa z gminami Żurawina, Domaniów, Oława; od zachodu z gminą Kobierzycę; od północy z gminą Wrocław. Północno-wschodnią granicę gminy stanowi rzeka Odra. Pozostałe granice gminy są granicami sztucznymi. Gmina jest położona w makroregionie Nizina Śląska, mezoregionie Równina Wrocławska. Administracyjnie obszar gminy stanowi część powiatu wrocławskiego, który wchodzi w skład województwa dolnośląskiego.

Gmina jest odwadniana przez rzekę Odrę i Oławę oraz mniejsze dopływy i rowy melioracyjne. Sieć wód powierzchniowych jest stosunkowo dość dobrze rozbudowana w obszarach dolinnych, natomiast jest bardzo uboga na terenie wysoczyzny morenowej. Teren gminy posiada przeciętne warunki klimatyczne. Są one typowymi dla obszarów płaskich. Stwierdza się ich poprawne nasłonecznienie i przewietrzanie. Tylko okresowo pojawiają się niekorzystne warunki topoklimatyczne, występujące przede wszystkim w dolinach rzeki Odry i częściowo Oławy. Jesienią gromadzą się tu mgły radiacyjne oraz występuje zwiększona wilgotność powietrza, a także znacznie wcześniej i częściej niż na pozostałych terenach występują przymrozki przygruntowe. Znaczna część terenu gminy charakteryzuje się występowaniem gleb wysokich klas, zwłaszcza pszenno-buraczanych. Użytki zielone występują jedynie w dolinach rzek, w miejscach, gdzie jest płytki poziom wody gruntowej. Większość gruntów na terenie gminy to grunty orne. Istotny udział w całości gruntów stanowią tereny zabudowane i przeznaczone pod działalność gospodarczą. Około 85 ha (zwłaszcza w Siechnicach i Świętej Katarzynie) to grunty gminne i prywatne, przeznaczone docelowo pod inwestycje. Wszystkie

⁴⁹ Aniol-Kwiatkowska J., Dajdok Z., Kaćki Z., 1996, *Szata roślinna projektowanego Parku Krajobrazowego „Dolina Odry II”*, [w:] W. Jankowski (red.) *Park Krajobrazowy „Dolina Odry II”*, Fulica, Wrocław. Mscr [6].

⁵⁰ Szafer W., 1972, *Podstawy geobotanicznego podziału Polski*, [w:] *Szata roślinna Polski*. T.1, PWN, Warszawa [278].

⁵¹ Mroczkiewicz L., 1952, *Podział Polski na krainy i dzielnice przyrodniczo-leśne*. IBL nr 80, Warszawa.

⁵² Givoni B., 1998, *Climate considerations in building and urban design*, Van Nostrand Reinhold, New York [86].

⁵³ dane te pochodzą z 2005 roku.

te tereny są dobrze skomunikowane i częściowo uzbrojone w infrastrukturę techniczną. Gmina Święta Katarzyna to „...gmina wyjątkowej symbiozy Wrocławia z nowoczesnymi i rozwiniętymi obszarami wiejskimi i podmiejskimi. Gmina, w której rozwój jest realizowany w oparciu o trzy podstawowe filary: lokalną i ponadlokalną gospodarkę, turystykę i rekreację oraz dogodne warunki mieszkaniowe...”⁵⁴. Jej misję opracowano w „Strategii Rozwoju Gminy Święta Katarzyna” z 2002 roku⁵⁵. Ze względu na bliskie sąsiedztwo z Wrocławiem gmina posiada specyficzny charakter. Można w niej wyróżnić cztery charakterystyczne strefy⁵⁶:

- gospodarczą – skupioną wokół miasta Siechnice oraz Radwanic,
- rolniczą – dominującą w południowej części gminy,
- rekreacyjno-turystyczną – obejmującą wschodnią część gminy wzdłuż rzek Odry i Oławy, m.in. takie miejscowości jak: Siechnice, Kotowice, Trestno, Blizanowice i Durok,
- mieszkaniową – w części północno-zachodniej gminy oraz miejscowości Siechnice i Radwanice.

Według danych Urzędu Gminy Święta Katarzyna z 2004 r.⁵⁷ Siechnice zamieszkuje 3943 mieszkańców (w tym 1988 kobiet, co stanowi 50,42% ogólnej liczby mieszkańców). W 2003 roku mieszkały 3892 osoby, stanowiące 31,1% mieszkańców gminy (wg danych z 31.12.2003 r.). W 2002 roku miasto liczyło 4 077 mieszkańców, z minimalną przewagą mężczyzn (kobiety stanowiły 49,6%)⁵⁸. Aktualna liczba ludności Siechnic ulega minimalnym ciągłym wahaniom. Według prognoz pojemność demograficzna Siechnic oceniana jest na ok. 6000 – 8000 mieszkańców⁵⁹. Liczba ludności wzrasta na skutek budowy nowych mieszkań, osiedlania się zwłaszcza ludzi młodych, o wysokich kwalifikacjach, zachęconych nowymi miejscami pracy, niższą ceną mieszkań w porównaniu np. z Wrocławiem o porównywalnym standardzie, modzie na zamieszkanie w mniejszej miejscowości, posiadanie tzw. „drugiego mieszkania” w małej miejscowości, tak modnego w innych krajach Unii Europejskiej, np. Niemczech czy Francji⁶⁰ (stanowiącego niekiedy formę lokaty kapitału).

Dla Siechnic istnieją duże możliwości rozwoju, także dzięki położeniu w sieci osadniczej względem Wrocławia⁶¹ i możliwościom wykorzystania potencjału ludnościowego. Wraz z pojawianiem się nowych podmiotów gospodarczych jest to ważny lokalny rynek pracy.

⁵⁴ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Święta Katarzyna na lata 2004–2006 oraz 2007–2009, sierpień 2004 r. [220].

⁵⁵ *Strategia Rozwoju Gminy Święta Katarzyna z września 2002 r.* opracowana na zlecenie Urzędu Gminy Święta Katarzyna przez Biuro Ekspertyz Finansowych Marketingu i Consultingu UNICONSULT S.C. Grzegorz Rutkowski Maciej Gajewski [272].

⁵⁶ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Święta Katarzyna na lata 2004–2006 oraz 2007–2009 sierpień 2004 r. [220].

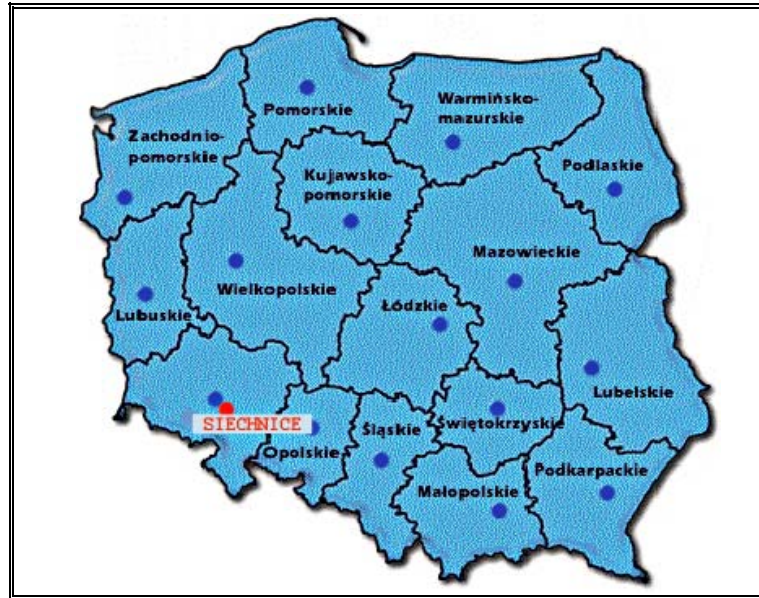
⁵⁷ Patrz też: Koziół I., Matuszewski H., Załęski J., 1993, *Gmina Święta Katarzyna*, Zeszyt 15, Oficyna Wydawnicza „Sudety” Oddziału Wrocławskiego PTTK, Wrocław [151].

⁵⁸ Na materiały statystyczne składają się między innymi: wydawnictwa Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

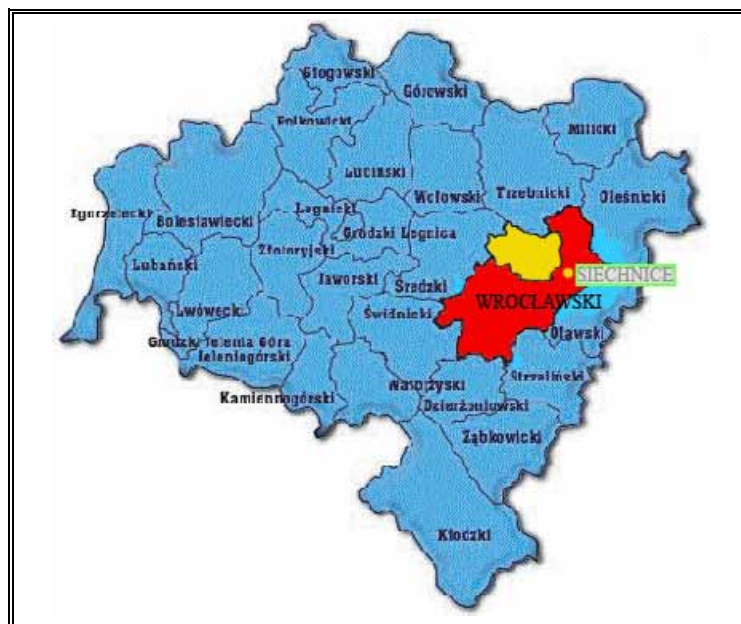
⁵⁹ *Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice*, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego [4].

⁶⁰ Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Przejawy urbanizacji na wsi niemieckiej*, Electronic Journal of Polish Agricultural Universities, Warszawa [91].

⁶¹ Bagiński E., 2000, *Wrocław i strefa przymiejska jako układ osadniczy*. Praca zbiorowa pod redakcją E. Bagińskiego, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [23].

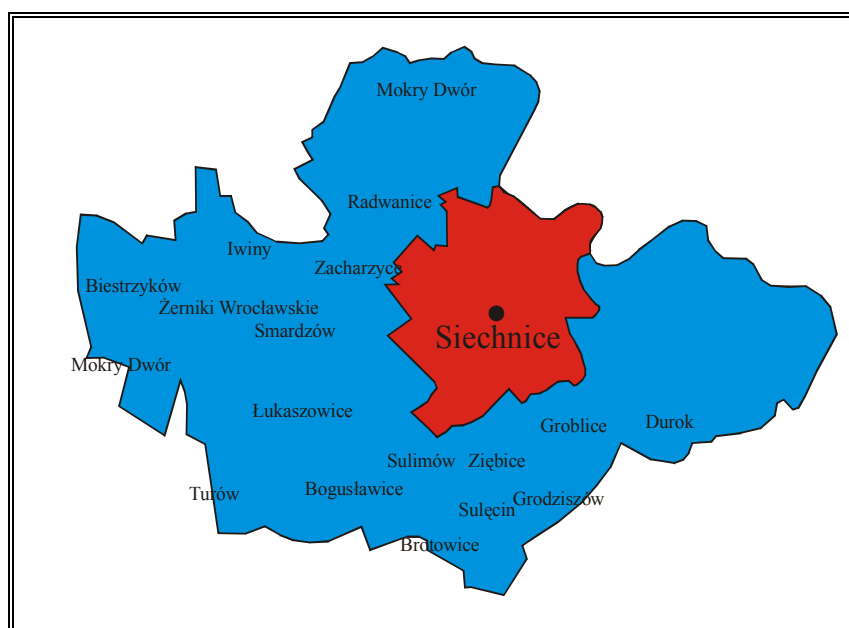
Rys. 1. Położenie Siechnic na mapie Polski
Fig. 1. Location of Siechnice on the map of Poland

Rys. 2. Położenie Siechnic na mapie województwa dolnośląskiego w powiecie wrocławskim
Fig. 2. Location of Siechnice on the map of Lower Silesia Province in Wrocław County

Rys. 3. Położenie Siechnic na mapie powiatu wrocławskiego
Fig. 3. Location of Siechnice on the map of Wrocław Country

Rys. 4. Położenie Siechnic na mapie gminy Święta Katarzyna
Fig. 4. Location of Siechnice on the map of Święta Katarzyna district

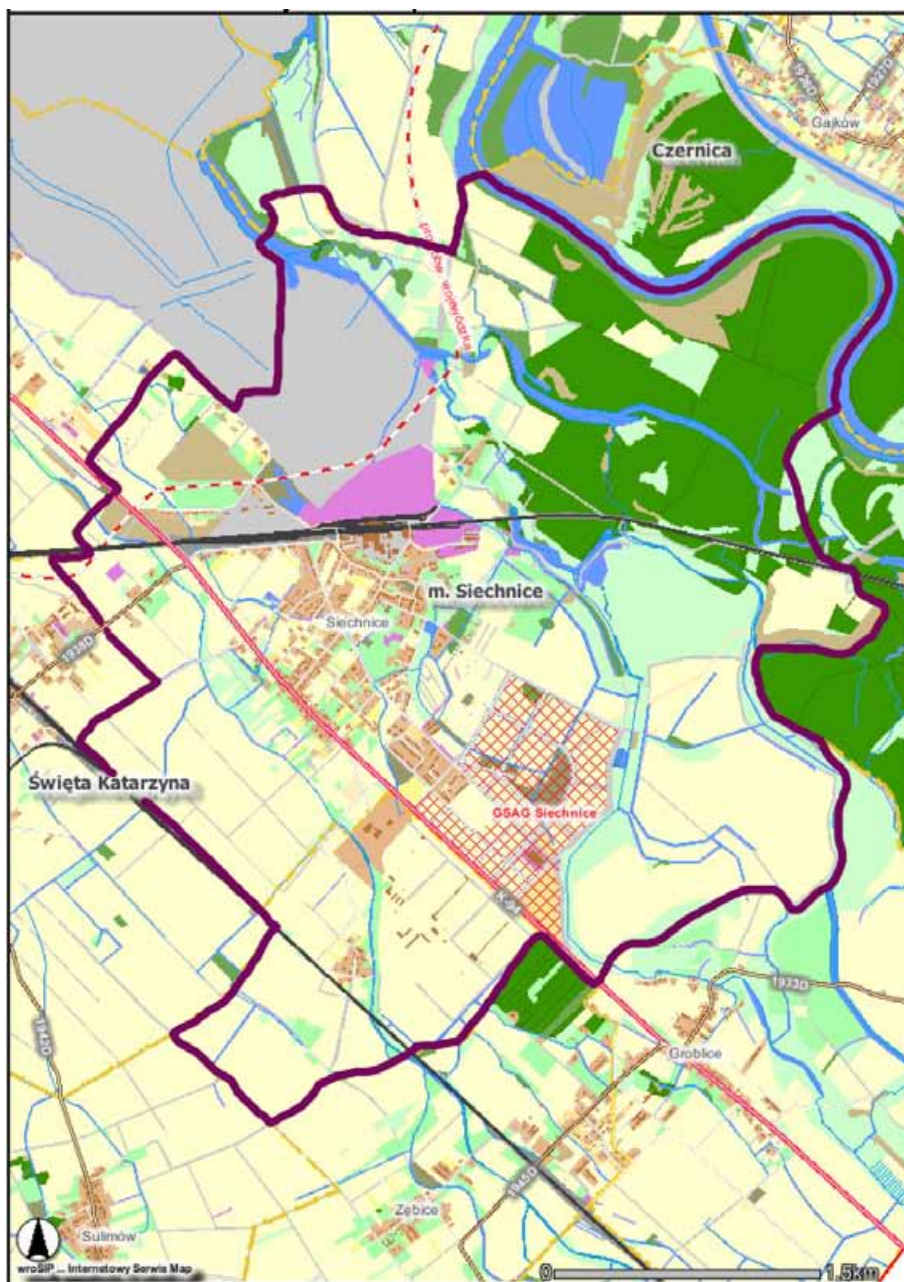

Rys. 5. Usytuowanie Siechnic względem Wrocławia⁶²
Fig. 5. Location of Siechnice in respect of Wrocław

Fot. 1. Zdjęcie satelitarne Siechnic (fot. pozyskana od Gładała W.)
Photo 1. Satellite photo of Siechnice (photo from W. Gładała)

⁶² Mapa z prospektu „Siechnice” wydanego pomysłem i staraniem Rady Miasta Siechnice, 2005 r.

Rys. 6. Miasto Siechnice w granicach administracyjnych⁶³
Fig. 6. Town of Siechnice and its administrative boundaries

⁶³ W oparciu o mapę pozyskaną z www.wrosip.pl.

Z Siechnic istnieje możliwość szybkiego i wygodnego dojazdu do Wrocławia (dobre połączenia drogowe i kolejowe z Wrocławiem). Dla przedsiębiorców dostępna jest tańsza siła robocza. W obrębie miasta Siechnice przy powierzchni ogółem⁶⁴ 1368,0 ha wydzielone tereny zajmują następujące powierzchnie:

• tereny osiedlowe zabudowane.....	101,0	ha
• tereny osiedlowe niezabudowane.....	2,2	ha
• tereny zielone osiedlowe.....	17,8	ha
• tereny komunikacyjne drogowe.....	65,6	ha
• tereny komunikacyjne kolejowe.....	17,2	ha
• tereny lasów.....	211,7	ha
• tereny zadrzewień i zakrzewień.....	25,4	ha
• tereny wód stojących.....	4,0	ha
• tereny wód płynących.....	57,0	ha
• tereny rowów.....	15,6	ha
• tereny użytków rolnych.....	699,5	ha
• tereny nieużytków.....	49,0	ha
• tereny różne.....	102,0	ha

Walory przyrodniczo-krajobrazowe terenu, ład i porządek, pełna infrastruktura techniczna w całej miejscowości oraz perspektywy zatrudnienia, zwłaszcza w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej (obszar o powierzchni 80 ha przeznaczony pod zabudowę przemysłową, usługową i mieszkaniową), to elementy mające bezpośredni związek z wzrostem liczby mieszkańców i z rozwojem miejscowości.

2. Miasto w rejonie, w strefie oddziaływania miasta wielkiego

Miasta małe, nawet te najmniejsze, liczące niewielką liczbę ludności są ważnym elementem struktury osadniczej⁶⁵. Stanowią ono niejako pomost łączący tradycje wiejskie z miejskimi⁶⁶. Przykładem tego są Siechnice. W nich rodzi się specyficzny „miejski” sposób życia, stanowiący oprócz szybkiego wzrostu znaczenia sektora usług, siłę napędową rozwoju cywilizacyjnego. Chęć zamieszkiwania w tym mieście wynika m.in. z możliwości dostępu do różnych usług, przemysłu, możliwości pozyskania atrakcyjnego miejsca pracy (elektrociepłownia, zakłady ogrodnicze, Parker Hannifin, Thyssen Polymer Polska, Carina Silicones), które w czasach współczesnych, przy tak dużym bezrobociu, stanowią dla większości osób magnes. Proces wzrostu roli miast małych w sieci osadniczej w Polsce, w naszych warunkach cywilizacyjnych będzie stopniowo przyspieszać, zwłaszcza z powodu malejącej liczby ludności wiejskiej. Podobnie jak na zachodzie Europy coraz częściej wsie spełniające określone

⁶⁴ Według danych Urzędu Gminy Święta Katarzyna z kwietnia 2006 roku.

⁶⁵ Długosz Z., 1992, *Typologia miast Polski w świetle wybranych parametrów migracji ludności*, UJ, Kraków [68].

⁶⁶ Pavlova L., 1994, *Gorod: modeli i real'nost'*, Moskwa [211].

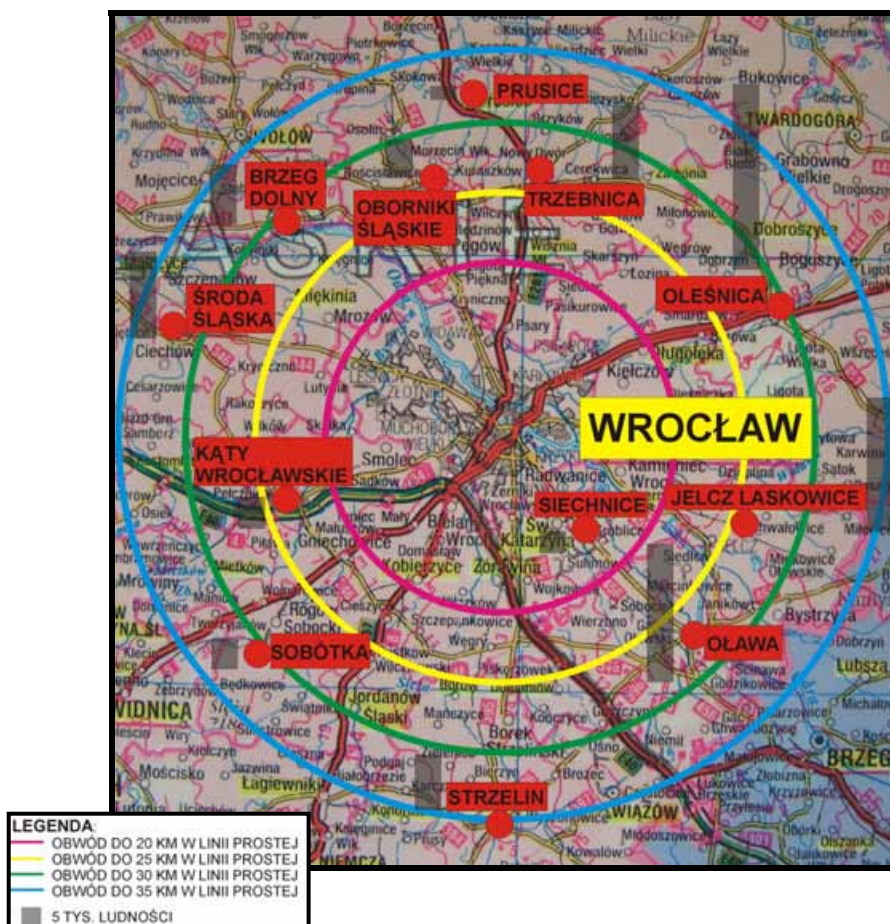
warunki przekształcać będą się w małe miasta oraz miasteczka. Wystarczy spojrzeć na „stare” kraje Unii Europejskiej (Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Holandię)⁶⁷ i przeanalizować proces przemian lat 60. i 70. XX wieku, kiedy to duża liczba ludności wiejskiej opuszczała wsie – masowe wyjazdy do miast (tzw. „exodus wiejski”). W okresie tym małe miasta pełniły zasadniczą rolę w kształtowaniu zurbanizowanych terenów wiejskich. Niemcy, Francuzi, Brytyjczycy, Holendrzy, podobnie jak Polacy, ustalili wielkość małego miasta na poziomie 5–20 tysięcy mieszkańców. Liczba ludności wiejskiej w tych krajach (oprócz Polski) w latach 1990–2000 malała, choć zwłaszcza w ciągu ostatnich lat obserwuje się tendencje powrotu na wieś, do korzeni, do spokoju, budowę tzw. „drugich domów” czy „drugich mieszkań”. Obserwuje się korzystne zmiany w demografii wsi unijnej, często przekształcanej w małe miasto lub pod wieloma względami je przypominające. Fenomen małomiejskości jest pochodną przejścia z osadnictwa wiejskiego na model miejski.

Siechnice jako miasto ze względu na swą krótką historię nie zdołało się utrwalić w sieci osadniczej rejonu, w którym występuje. To dzięki rozwojowi przemysłu (elektrownia, huta, zakłady ogrodnicze) wieś Siechnice znana była dobrze znacznemu obszarowi Polski, a także zagranicy. Dużo się o nich mówiło. Stanowiły synonim dynamiki, rozwoju. Z roku na rok wzrastało tu zatrudnienie, istniała możliwość szybkiego otrzymania mieszkania. Z dominującej funkcji rolniczej, z dotychczas typowo rolniczego rejonu, zaczęła wyprzedzać ją funkcja produkcyjna, przemysłowa. Fakt ten stanowił istotne wydarzenie nie tylko gospodarcze, ale także cywilizacyjne i kulturowe.

Niżej zamieszczony rysunek przedstawia inne małe miasta znajdujące się w zasięgu oddziaływania Wrocławia. Na mapce w czytelny sposób pokazano ich układ pierścieniowy. W pierwszym pierścieniu, obejmującym przestrzeń do 25 km (w linii prostej – „z lotu ptaka”) licząc od centrum Wrocławia, znajdują się Siechnice (11 km do Rynku we Wrocławiu), ale i inne miasta jak: Oborniki Śląskie, Trzebnica, Kąty Wrocławskie, Jelcz-Laskowice, Prusice. Związki tych miast z Wrocławiem są wielorakie. Można zakładać niejako *a priori*, że i związki Siechnic istnieją chociażby z podobnego przestrzennego usytuowania.

Miasto Siechnice, wraz z wymienionymi miastami w tabeli 1, w zakresie trzech pierścieni tworzy składnik okręgu metropolitalnego wraz z wielkim Wrocławiem. Niewielkie odległości, dogodne położenie pozwala na dostrzeżenie w tym zespole przestrzennym wpływów, kontaktów, zależności, których wyznacznikami są codzienne dojazdy do pracy, do urzędów, do szkół, uczelni, teatrów, do różnego rodzaju usług (również rozrywkowych, rekreacyjnych). Siechnice, ze względu na bliskość (11 km od centrum) posiadają stały kontakt z Wrocławiem, a także z poszczególnymi częściami wyżej przedstawionego zespołu metropolitalnego. Ten stan, pewna analogia, występuje w przypadku innych dużych miast polskich takich jak: Poznań, Kraków, Łódź, gdzie obszary wielkich miast pierścieniowo oddziałują na otaczające je małe miasta, często nowo powstałe. Jednakże w tym opracowaniu nie zagłębiono się w analogie i podobieństwa z wyżej wymienionymi województwami, bowiem problematyka ta wykracza poza ramy pracy i winna być przedmiotem odrębnej analizy.

⁶⁷ Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Przejawy urbanizacji na wsi niemieckiej*, EJPAU, Civil Engineering, SGGW, Warszawa [91] oraz 2004, *Przemiany wsi unijnej na przykładzie Francji, Niemiec, Holandii i Wielkiej Brytanii*, „Architektura Krajobrazu” 3–4/2004, Akademia Rolnicza we Wrocławiu, Wrocław [93].

Rys. 7. Miasta w zasięgu oddziaływania Wrocławia
 Fig. 7. The town within Wrocław influence

W wyniku bardzo pobieżnych analiz statystycznych można stwierdzić, iż następuje systematyczny, choć powolny wzrost liczby mieszkańców małych dolnośląskich miast, położonych niedaleko miast wielkich. Mimo że wzrasta liczba ludności miast wielkich, to jednak wolniej niż otaczających je miast małych⁶⁸. Stopniowo zmniejszeniu ulega także dystans miast małych względem wielkich. Można zatem pozwolić sobie na stwierdzenie, iż poprzez „doludnianie” przestrzeni miast najmniejszych, podmiejskich (miast wielkich) powodujemy „metropolizację” przestrzenną, tworząc zarazem okręgi metropolitarne. Jednak nie tylko „doludnianie” odgrywa rolę, ale także oddziaływanie kulturowe, cywilizacyjne centrum, tj. wielkiego miasta w stosunku do peryferii.

⁶⁸ Bagiński E., 1993, *Rodowód nowego miasta Jelcz-Laskowice*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [21].

Tabela 1. Miasta leżące w promieniu do 40 kilometrów od Wrocławia⁶⁹ (oprac. autorki)
Table 1. Towns within the distance of 40 km from Wrocław (by author)

Nazwa miasta Town name	Prawa miejskie otrzymało w roku Granted a town charter in	Liczba mieszkańców w tys. w latach Population in thousands/ in year							Odległość od Wrocławia Distance from Wrocław	
		1970	1980	1990	1991	1998	2002	2005	drogowa	kolejowa
Siechnice	1997	2,9				4,1	4,0	3,9	11	12
Jelcz-Laskowice	1987			14,6	15,1		15,3	15,3	23	27
Kąty Wrocławskie	1298	4,1	4,5	5,0	5,0		5,3	5,4	23	21
Brzeg Dolny	1954	10,9	12,2	13,2	13,3		12,9	12,9	40	31
Oborniki Śląskie	1945	5,7	6,5	7,4	7,4		8,4	8,4	23	26
Oleśnica	1255	27,6	33,1	38,2	38,3		37,2	37,0	30	34
Oława	1234	17,8	29,2	31,4	31,5		31,1	31,1	27	27
Sobótka	1344	5,6	6,1	6,6	6,6		6,7	6,7	40	38
Strzelin	1281	9,8	11,1	13,0	13,1		12,5	12,3	38	37
Środa Śląska	1214	7,2	8,0	8,4	8,4		8,8	8,8	32	34
Trzebnica	1250	7,7	10,0	11,5	11,6		12,1	12,2	24	27
Prusice	1253–1951 2000					2,3	2,2	2,2	30	

3. Siechnice „miastem w cieniu” wielkiego Wrocławia

Interpretacja terminu „miasto w cieniu” może być różna i różnie pojmowana. Zagadnienie to stanowi okazję do obserwacji, do badań, sprawdzania i weryfikowania hipotetycznych założeń⁷⁰. Posłużenie się określeniem „miasto w cieniu” miało ułatwić i uplastyczyć usytuowanie Siechnic w tym konkretnym miejscu i w czasie powstawania tej jednostki osadniczej, pełniącej najpierw rolę wsi, a następnie małego miasta. Pojęcie to jest niejako metafo-

⁶⁹ Dane pozyskane z: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2005, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław; Rocznik Statystyczny RP, 2000, GUS, Warszawa; Rocznik Demograficzny GUS 2000, GUS, Warszawa; Samochodowy Atlas Polski, PPWK, kwiecień 2006, Warszawa; wg Informacji PKP; Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska, 2004, Praca zbiorowa pod redakcją Bagińskiego E., Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław; Informacja sygnałna nr 3/2005, Urząd Statystyczny we Wrocławiu.

⁷⁰ Siechnice uczyniłam przedmiotem badań i obserwacji. Przedmiot jest realizowany poprzez takie dyscypliny, jak: planowanie przestrzenne, gospodarka przestrzenna, urbanistyka, architektura, ochrona środowiska.

ryczne. Postrzeganie Siechnic jako „miasta w cieniu” ma swoje uzasadnienie w tym, że Wrocław oddalony zaledwie o około 11 km jest na tyle dużym miastem, iż może ono dawać „cień”, osłaniać miasto małe, miasto tworzące się. Usytuowanie miasta Siechnice u boku miasta wielkiego, z miasta „molocho” tworzy niejako „osłonę”, wsparcie usługowe, kulturalne, oświatowe. Komplementarność tych wszystkich przesłanek wzmacnia dodatkowo siłę argumentu o istnieniu swego rodzaju „cienia”. „Cień” w tym konkretnym przypadku rozumiany jest jako cecha pozytywna (a nie skaza). Tak pojmowane rozumienie „cienia” zmusza nas do zwrócenia uwagi na powolne tworzenie się metropolii⁷¹. Do obszaru metropolitalnego Wrocławia (w promieniu do 40 km) oprócz Siechnic należą i inne miejscowości, takie jak: Brzeg Dolny, Jelcz-Laskowice, Kąty Wrocławskie, Oborniki Śląskie, Oleśnica, Oława, Sobotka, Strzelin, Środa Śląska, Trzebnica. Istotne jest jednak to, że Siechnice już w zamyśle planistycznym formowane i sytuowane są jako „miasto w cieniu”, w którym jedne funkcje można rozwijać silniej, inne osłabiać, a jeszcze inne zaniechać. Chociażby z uwagi na utworzenie Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, na dotychczasowe funkcjonowanie wielkiego przemysłu, skupionego wokół Elektrociepłowni „Czechnica” i Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, tj. podmiotów osiągających bardzo dobre efekty ekonomiczne, można by rozwijać jeszcze większy niż obecnie rynek pracy. „Miasto w cieniu” ma być jedną z wersji jednostek osadniczych w tym konkretnym lub podobnym usytuowaniu funkcjonalno-przestrzennym, a nie posiadać jakichkolwiek pejoratywnych skojarzeń. Przez termin „miasto w cieniu” nie należy rozumieć miasta w jakiś sposób upośledzonego, pokrzywdzonego przez to miasto, które ten „cień” powoduje, czyli Wrocław. Miasto takie może stanowić np. alternatywę zamieszkania względem metropolii. Jednak, by ten stan osiągnąć, musi ono być sprawne, musi posiadać porównywalny lub wyższy standard mieszkań, usług podstawowych, dogodnych połączeń komunikacyjnych, telekomunikacyjnych i innych. Powinno być zdecydowanie tańsze.

Postawić należałoby zatem kilka pytań, m.in.: Jak długo miasto Siechnice w tym cieniu Wrocławia pozostaną? Może jednak Siechnice zostaną wchłonięte przez metropolię wraz z sąsiednimi Radwanicami? Jak przeźroczystry jest ten „cień” Wrocławia? Trafne odpowiedzi zależeć będą od wielu różnych okoliczności.

4. Hipotetyczny model miasta Siechnice

Skoro miasto Siechnice istnieje już prawie 10 lat, to czy należy się nad nim zastanawiać i poszukiwać dla niego teoretycznego, hipotetycznego modelu? Przecież ma ono własną przestrzeń, własną strukturę, określoną liczbę mieszkańców, własną nazwę. Czy wobec powyższego nie należałoby pozostawić go własnemu losowi i co najwyżej bacznie obserwować? Oczywiście, że takie podejście jest realne. Można nie wdawać się w jakiegokolwiek dywagacje, bowiem bez nich miasto i tak będzie istnieć i się rozwijać. Rozważania są rozważaniami teoretycznymi. Dla autorki pozostają poszukiwania, dociekania teoretyczne, które mogą okazać się bardzo przydatnymi dla praktyków planowania przestrzennego i urbanistyki.

⁷¹ Węgleński J., 1988, *Metropolitalna Ameryka*, Wiedza Powszechna, Warszawa [319]; Hartshorn T., Muller P., 1992, *The suburban downtown and urban economic development today* [in:] *Sources of metropolitan growth*, ed. E. Mills, J. Mc Donald, New Jersey [107].

Mogą stanowić one przesłanki do analiz, wnioskowania i konstruowania hipotez. Społeczność terytorialna Siechnic to kilkudziesięciosa populacja ludzi mieszkających tu od kilku, kilkunastu, nawet kilkudziesięciu lat. Miasto posiada własną przestrzeń, zamkniętą granicami administracyjnymi, która jest jeszcze słabo „umiastowiona”. Przestrzeń ta jest nadal w niewystarczający sposób zintegrowana, nierównomiernie wyposażona technicznie⁷². Miasto, jak dotąd, nie posiada wykształconego centrum administracyjno-usługowego, które oddziaływałoby na pozostałe jego części. Wraz z jego powstaniem można by mówić o monocentrycznym hipotetycznym modelu miasta. Zatem, czy już w tym momencie istnieje wystarczająco wiele powodów do zastanawiania się nad hipotetycznym modelem nowo tworzącego się miasta? Jednakże rozwój sieci osadniczej (tu jednego z ogniw tej sieci) wymaga bowiem ciągłych analiz, dociekań, teoretycznych i praktycznych modelowań tej sieci⁷³.

5. Etymologia nazwy miejscowości

Nazwa miejscowości pochodzi od nazwy własnej Tjech, Ciech⁷⁴. Była to wieś rodowa związana z rodem Ciecha. Istnieją źródła mówiące, iż nazwa wsi ukształtowała się od starosłowiańskiego słowa „ciecha”, które oznaczało radość. Inne źródła podają, iż nazwa jest patronimiczna pochodząca od nazwy osobowej – Siechna⁷⁵. W dokumencie historycznym mówi się o sprawie sądowej prowadzonej przez sąd wójtowski „Contra nobilem Cechnam” (przeciw szlachcicowi Siechnie – dawnemu właścicielowi dzisiejszych Siechnic). Nie wyklucza się także powstanie nazwy od słowa Tschech (Czech) mówiącego o mieszkańcach Czech i Moraw.

Do 1 stycznia 1997 roku miejscowość Siechnice posiadała następujące nazwy:

- Sechenice – pierwsza wzmianka 1253 r.
- Sechenice villa (1253 r.)
- Tschechnitz villa (1253 r.)
- Sechniz (1277 r.)
- Schechnicz (1294 r., 1353 r. – 1361 r., 1540 r.)
- Cechnicz (1309 r.)
- Czechnicz (1337 r.)
- Czechnicz villa (1353 r. – 1361 r.)
- Schechnitz, Czechnicz (1351 r., 1399 r.)
- Czechin (1353 r., 1540 r. – 1617 r.)
- Zcechnicz (1354 r.)

⁷² *Standardy urbanistyczne*, 1998, [w:] *Gospodarka przestrzenna i komunalna*, t. 22, nr 1–2, Instytut Gospodarki Przestrzennej i komunalnej, Warszawa [296].

⁷³ Bagiński E., 2004, *Sieć osadnicza województwa dolnośląskiego (wybrane elementy społeczne, demograficzne, przestrzenne)*, [w:] *Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska*, Bagiński E. (red.), Wrocław, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [26].

⁷⁴ Domański J., 1967, *Nazwy miejscowe dzisiejszego Wrocławia i dawnego okręgu wrocławskiego*, Warszawa [70].

⁷⁵ Rospond S., 1964, *Patronimiczne nazwy miejscowe na Śląsku*, Wrocław [240].

- Szechnicz (1367 r.)
- Szchnicz (1367 r.)
- Cueschnicz (1423 r.)
- Schechnitz (1456 r., 1574 r.)
- Tzechnitz (1519 r.)
- Schechnitz (1570 r., 1666 r.)
- Tschechnitz (1743 r. – 1936 r.)
- Kraftborn (1923 r. – 1945 r.)
- Ciechnice lub Zdziechnice,
- Zieluń (po wojnie)
- Siechnice (po 1945 r.)

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1 stycznia 1997 roku wsi Siechnice nadano prawa miejskie, pozostawiając nazwę miejscowości Siechnice, nawiązującą do tradycji lokalnych.

6. Krótka historia miasta

Miejscowość Siechnice (Sechenice villam) jako wieś wymieniono po raz pierwszy w 1253 roku.

I. 1253. 26. Februar.

Auszug aus Heinrichs XIII. Gründungsurkunde des Mathiasstifts zu Breslau.- Provinzialarchiv: Mathiasstift Nr. 2.

Insuper has villas donamus sepe dicto hospitali et hereditates cum ipsarum pertinentiis et terminis universis. Uolbim curiam cum agris et hortibus pertinentibus ad illam. Mocronoz villam, Bogussizze villam cum decima, quam contulit dominus Episcopus de consensu capituli Wratislaviensis, Sechenice villam2), Sedelizze villam, Ossobozowe villam, Caemeniz villam, Ulrici villam, Honowo villam, Chozenowicz villam. Wratislaviensis kalendas Martii. . . .

Abgedruckt in Schmeidler, Haupt- und Pfarrkirche zu st. Elisabeth. Breslau 1857.

Ryc. 1. Pierwsza wzmianka o Siechnicach (źródło: „Ost Deutsche Zeitung” Nr 24, 1926 r. str. 413–434)

Pic. First mention of Siechnice (source: Ost Deutsche Zeitung, No 24, 1926, pp. 413–434)

Pierwszą udokumentowaną już w średniowiecznych dokumentach wsią gminy Święta Katarzyna była wieś Ozorzyce. Większość wsi od średniowiecza należała do zakonów lub kościołów, później do rady miejskiej i do mieszczan⁷⁶.

Na terenach gminy Święta Katarzyna dobra swoje posiadały zakony rycerskie szpitalników, tj. Zakon Joannitów i Zakon Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. Zakon Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą wywodził się z Pragi. Na Śląsk sprowadziła go księżna Anna z Przemysławów, synowa św. Jadwigi. Zakonnicy założyli szpital. Opiekowali się także ludźmi starymi i sierotami.

Księżna Anna i jej czterej synowie w 1253 roku przekazali Krzyżowcom kościół klasztorny pw. św. Macieja we Wrocławiu. W okresie tym silna protestancka rada miejska przeciwna była innym wyznawcom. Krzyżowcy poprzez swój pobyt na Śląsku zamierzali silnie oddziaływać na innowierców. Rozpowszechniali wiarę katolicką.

W barokowej krypcie kościoła pw. św. Macieja, gdzie pierwotnie pochowany był Angelus Silesius (prawdziwe nazwisko Scheffler Jan), jeden z najśłynniejszych poetów XVII wieku, „... Na ścianie namalowano dwie czarne, skrzyżowane chorągwie, między którymi znajduje się monogram Chrystusa i hasło: „Allzeit bereit” – „Zawsze gotowy”. Na jednej z chorągwi są widoczne symbole zakonu: czerwony krzyż i gwiazda.”⁷⁷ Stąd wywodzi się herb Siechnic.

⁷⁶ Maleczyński K., Długoborski W., Michalkiewicz S., 1976, *Historia Śląska*, Wrocław [174].

⁷⁷ Maciejewska B., 2003, *Zabytki. Dzieje kościoła przy ul. Szęsńskiej. Sława Macieja*, Gazeta Wyborcza nr 98, 26/04/2003 – 27/04/2003 MIASTO, str. 5, Wrocław [168].

Fot. 2. Zdjęcie chorągwi Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą w krypcie pod kościołem św. Macieja we Wrocławiu (źródło: Gazeta Wyborcza nr 98 z dnia 26.04.2003–27.04.2003)

Photo 2. Crusaders' Flag with a Red Star in the crypt of St. Matthew Church in Wrocław (source: Gazeta Wyborcza No 98, April 28–27. 2003)

Henryk III – księżę wrocławski przekazał wieś Siechnice szpitalowi Św. Elżbiety, który sam ufundował⁷⁸. Wieś położona przy ważnym trakcie z Wrocławia do Opola odgrywała ważną rolę. Niemieccy historycy nie są zgodni, czy wieś i dobra należały najpierw do Joannitów, jako dobra kuchenne dostarczające żywność zakonowi, czy do Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. Zwolennicy pierwszej hipotezy twierdzą, iż dobra należały do Joannitów, którzy prawdopodobnie w 1357 roku uzyskali zezwolenie na lokację Siechnic na prawie niemieckim. W 1496 roku swe dobra, w tym karczmę, grunty oraz jeziora, Joannici odstąpili Krzyżowcom z Czerwoną Gwiazdą. Druga hipoteza podaje, iż dobra w Siechnicach od 1253 roku należały do Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. Pewne jest, iż już w 1323 roku Krzyżowcy mieli we wsi swe włości. Zachowali je już jako znacznie powiększone do 1810 roku. Joannici lub Krzyżowcy mieli we wsi swe czterołanowe dobra i folwark z domem gospodarczym (*antiqua curia*). Z dostępnych źródeł wynika, iż leżała ona w centrum miejscowości. W 1352 roku Krzyżowcy kupili pół łana, którymi dysponował pan Maczko w allodium Czechnitz. W XIV wieku były w miejscowości co najmniej dwa dobra Joannitów lub Krzyżowców i allodium. Do allodium w Siechnicach, o którym donoszą źródła w latach 1353–1361, należało 16,5 łana, później, tj. w roku 1443–11 łanów. Później allodium i dobra zakonne scalono w rękach Krzyżowców. W całości usytuowane były w północno-wschodniej części wsi. Inne zachowane dokumenty dowodzą, iż w latach 1353–1364 do wsi należało 18 łanów wraz z dwoma sołeckimi (w tym 13 było oczynszowanych). W latach 1615–1805 liczba łanów wynosiła od 16 do 21 (z 21 łanami w 1805 roku). W historycznych zapisach w latach 1353–1361 wymieniane jest sołectwo z dwoma łanami, które od roku 1496 stało się własnością Krzyżowców. W 1540 roku zostało sprzedane. W 1570 roku spłonęło. Pierwsze wzmianki o karczmie we wsi pochodzą z roku 1438. Była to karczma dziedziczna i należała do dóbr kmiecych. W roku 1540 należały do niej dwa łany. Do dziedzicznych należały też kuźnia i gospodarstwa rybackie nad Oławą. Przed rokiem 1519 do dóbr należały również: młyn przy Oławie i młyn w centrum miejscowości. W roku 1560 młyn przy Oławie został przebudowany. Z nim połączony był dziedziczny, oczynszowany grunt. Młyn ten był nadawany jako lenno. W tym samym miejscu, po pożarze w 1771 roku wybudowano nowy młyn. W roku 1570 w Siechnicach zbudowano pierwszy wiatrak. Źródła podają o istnieniu w 1580 roku przy fosie dworu gospodarstw rybackich. W pierwszej połowie XVII wieku w obrębie dóbr Siechnic znajdowała się cegielnia polna, położona na prawym brzegu Oławy.

Wojna trzydziestoletnia i siedmioletnia spowodowały we wsi ogromne zniszczenia (podobnie ogromnemu zniszczeniu uległa wieś Święta Katarzyna). Po wojnach tych dokonano znacznego wycięcia starodrzewia, co spowodowało również wielkie szkody w lasach. Zaczęto na nowo osiedlać osadników. Po zniszczeniach wojennych w latach 1649–1652 trud odbudowy Siechnic przejęli na siebie Krzyżowcy. W 1675 roku we wsi wybuchł pożar. Kolejny pożar w roku 1792 spowodował dalsze zniszczenie miejscowości, tym razem tej części, w której znajdowała się karczma. W roku 1578 oraz w 1785 wielkie powodzie nawiedzały Siechnice. Spowodowały one ogromne spustoszenia zarówno na terenie samej wsi, jak i dóbr. W latach 1658–1805 w trakcie odbudowy po zniszczeniach wojennych i po kataklizmach

⁷⁸ Roman G., 1998, *Siechnice – historia miejscowości*, maszynopis, Wrocław [236].

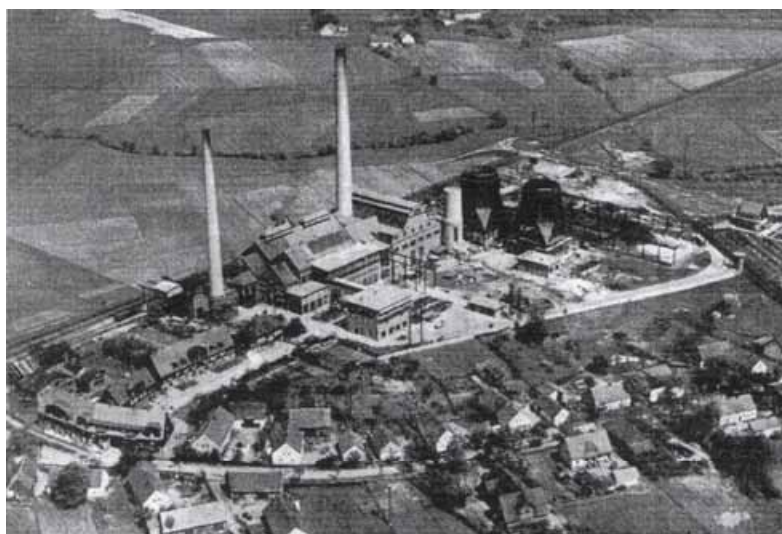

(pożarach, powodziach) wielokrotnie przemierzano grunty i sprzedawano je nowym osadnikom. Część gospodarstw była dziedziczna, a część nadawano jako lenno.

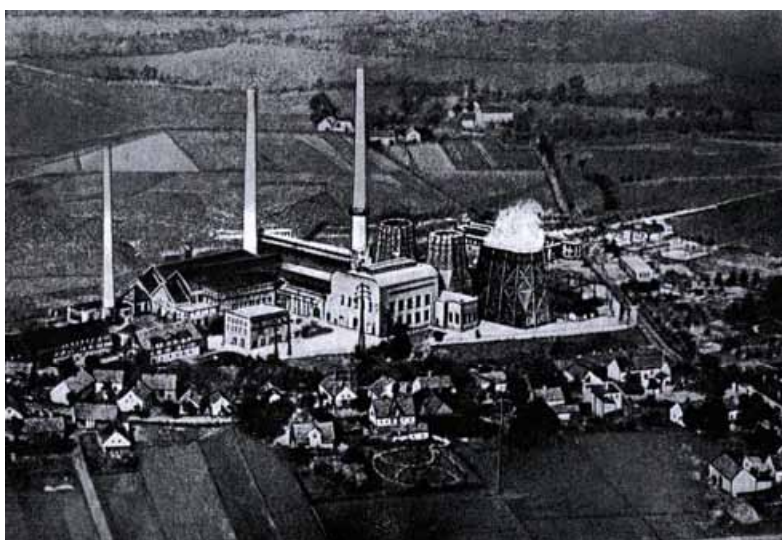
Z uwagi na fakt, iż tereny, na których leżała wieś i dobra, często zalewane były przez powódź, już w połowie XIV wieku uznano, iż niezbędna jest konieczność budowy wałów przeciwpowodziowych. Od początku XIV wieku prowadzono prace przy budowie nowych kanałów i regulacji koryta Oławy. W miarę profesjonalne regulacje Oławy przeprowadzono w 1771 roku. Zbudowano wówczas nowe groble i śluzy. Przed rokiem 1785 powstał pierwszy most na Oławie. W wyniku kolejnej powodzi został on doszczętnie zniszczony, a następnie po dziesięciu latach, tj. w 1795 roku odbudowany.

Do dóbr siechnickich należał też ponoć trzeci młyn położony nieopodal wsi Groblice. Został on nadany Krzyżowcom w roku 1337 przez Bosacco i Szymona, właścicieli Groblic. Od XVII wieku nie było żadnych wzmianek o młynie w centrum miejscowości. W drugiej połowie XVIII wieku na terenie Siechnic funkcjonowały oprócz 5 gospodarstw kmiecych głównie gospodarstwa zagrodowe i chałupnicze. Jak na tamte czasy była to wieś stosunkowo duża. Po sekularyzacji dóbr Krzyżowców znajdujące się na jej terenie włości przeszły na własność Państwa Pruskiego. W latach 1830–1867 większość mieszkańców Siechnic stanowili katolicy, należący do katolickiej parafii w Świętej Katarzynie oraz ewangelicy z ewangelickiej parafii w Sulimowie. W 1833 roku uruchomiono w Siechnicach pierwszą szkołę katolicką. W 1840 roku miejscowość liczyła 638 mieszkańców. Około 1845 roku w Siechnicach liczni byli rzemieślnicy. W latach 1855–1908 Siechnice były dużą wsią, stanowiącą ośrodek okręgu urzędowego. W drugiej połowie XIX wieku dysponowały pokaźnym arealem gruntów. Nastąpił czas powolnego rozwoju. Wieś posiadała 73 domy, szpital, młyn, trzy wiatraki, trzy karczmy, szkołę, 14 rzemieślników, 3 kramarzy. Rozwinięto hodowlę owiec – merynosów (1050 sztuk), do rozwoju której przyczynił się rozwój sukiennictwa w pobliskim Wrocławiu. W 1863 roku wybudowano nowoczesny młyn wodny, przebudowany później na wodno-elektryczny. W 1871 roku rozpoczęto budowę wrocławskich zakładów wodociągowych. Rozbudowane w następnych latach zajmowały rozległy obszar począwszy od zabudowań Siechnic do wsi Mokry Dwór. W latach 1886–1926 następowało przekształcanie układu przestrzennego folwarku. Przesunięto całe założenie w kierunku południowym. W ten sposób część budynków gospodarczych znalazła się w centrum nowego, nieregularnego dziedzińca gospodarczego. Od południa wybudowano nowy wjazd na dziedziniec. Wytyczono drogę wzdłuż północnej pierzei folwarku do nowego, małego dziedzińca gospodarczego z budynkami przeznaczonymi do chowu zwierząt, które położone były na wschód od folwarku. Podzielono teren dawnego, nieregularnego dziedzińca gospodarczego na dwie części murywanym, otynkowanym ogrodzeniem.

Pod koniec XIX wieku i na początku XX wieku rozwój Siechnic uległ znacznemu przyspieszeniu. Nie bez znaczenia była wyraźna ingerencja państwa. Na przełomie XIX i XX wieku przeprowadzono także regulację rzeki Odry, która istotnie zmieniła krajobraz północnych obrzeży Siechnic. Stworzono szlak wodny, urządzono przystanie. Wybudowano nowoczesny system wałów przeciwpowodziowych, który miał odsunąć groźby powodzi dla Siechnic. W 1909 roku uruchomiono linię kolejową Opole – Jelcz – Wrocław. Rozbudowano ją w następnych latach o drugi tor. W latach 1909–1911 komunalno-państwowo-prywatna spółka „Elektrizitätswerke Schlesien” z Wrocławia wybudowała w Siechnicach elektrownię. W kolejnych latach była ona rozbudowywana i modernizowana (od 4 MW w 1910 roku do 120 MW w 1945 roku). Wybudowano rozdzielnię oraz linie energetyczne 100 kV. Elektrownię włączono do niemieckiego systemu energetycznego.

Fot. 3. Elektrownia „Elektrizitätswerke Schlesien” wybudowana w latach 1909–1911⁷⁹
Photo 3. Power plant „Elektrizitätswerke Schlesien”, 1909–1911

⁷⁹ Źródło: Hallama G., 1995, *Breslau. Das Buch der Stadt*, Gondrom-Vlg., Bindlach.

Fot. 4. Rozbudowana Elektrownia „Elektrizitätswerke Schlesien”⁸⁰

Photo 4. Extended power plant „Elektrizitätswerke Schlesien”

W 1916 roku wybudowano w Siechnicach fabrykę chemiczną – wytwórnię karbidu, której właścicielem był koncern „Dr A. Wacker”. Jej macierzysty zakład funkcjonował w Burghausen (Niemcy Zachodnie). W 1932 roku ograniczono produkcję karbidu. Uruchomiono dodatkowo w to miejsce produkcję żelazostopów i proszków spawalniczych. 1 lipca 1923 roku w Kraftborn (Siechnicach) rozpoczęto budowę Pruskiego Krajowego Zakładu Doświadczalno-Badawczego Hodowli Zwierząt, późniejsza nazwa Pruski Zakład Doświadczalno-Badawczy Hodowli Zwierząt w Siechnicach.⁸¹ Zamiar utworzenia na Śląsku zakładu zajmującego się studiami nad rolniczą hodowlą zwierząt domowych oraz badaniami nad ciągle nierozwiązanymi wówczas kwestiami w dziedzinie hodowli i ich karmienia istniał na długo przed I wojną światową. Głównym celem zakładu miało być zrealizowanie planowanego już w latach 1905–1906 przez różne podmioty, w szczególności przez Niemieckie Towarzystwo Nauk Hodowlanych przedsięwzięcia, tj. utworzenia zakładu badawczego prowadzącego badania nad naukowymi problemami hodowli i utrzymania zwierząt, poprzez powiązanie hodowli z uprawą ziemi oraz pozyskiwanie własnej karmy, promocję i utrzymanie, zastosowanie odpowiedniej karmy dla poszczególnych gatunków zwierząt w celu ich szybkiego wzrastania, rozmnażania, poprzez właściwe utrzymanie i higienę. Miała to być największa tego typu instytucja, nie tylko w prowincji śląskiej, lecz również w całym państwie pruskim. Wybór Siechnic na ten cel miejscowość zawdzięczała kilku wpływowym osobom, które pozostałości pieniężne z gospodarki przymusowej przeznaczyły na rozwój badań nad hodowlą zwierząt na Śląsku i zobowiązały państwo pruskie do utworzenia takiego zakładu. Siechnice, z rolniczego punktu widzenia, nadawały się na cele zakładu doświadczalnego i hodowlę. Grunty dobrej jakości użytkowano do tej pory jako uprawne. Zaletą Siechnic było także ich bliskie położenie względem Wrocławia. Studenci z Instytutu Rolnictwa Uniwersytetu we Wrocławiu mogli szybko dojechać do placówki naukowo-badawczej posiadającej 328 ha pól uprawnych, 130 ha łąk, 19 ha nieużytków. Przystosowano pastwiska całoroczne dla hodowli zwierząt. Zakład aktywnie współpracował z uczelnią.

W starej części majątku wyburzono zapadające się budynki, dokonano przebudowy niektórych istniejących obiektów na potrzeby zakładu, wybudowano nowe domy mieszkalne dla pracowników, stajnie, mleczarnię, oborę dla świń, oborę dla młodych krów, magazyn nawozów. Byłą gorzelnię i młyn zaadaptowano na budynek administracyjny z pomieszczeniami biurowymi, 2 salami wykładowymi, pomieszczeniami na zbiory i laboratoriami. Hodowcy śląscy i niemieccy podarowali zakładowi doświadczalno-badawczemu różne gatunki bydła. Dzięki tym wszystkim działaniom udało się w 1927 roku utworzyć Instytut Technologii Żywności i Instytut Gospodarki Użytków Zielonych. Wraz z upływem czasu na terenie zakładu budowano kolejne obiekty, m.in. budynek mieszkalny dla dwóch dyrektorów instytutów, dwa budynki mieszkalne dla pracowników z 4 mieszkaniami, dużą oborę dla młodych krów, dużą owczarnię, rzeźnię z chłodniami, 4 duże pomieszczenia dla drobiu, pomieszczenie do hodowli kaczek, oborę dla bydła mlecznego, szopy do przechowywania maszyn, składowania drewna, pomieszczenia na urządzenia doświadczalne do pozyskiwania kiszonki. Przeprowadzano ulepszanie jakości łąk.

⁸⁰ Katz-Foerstner A., 1929, *Handbuch der Deutschen Wirtschaft, Schlesien*, Deutscher Handels – und Industrie – Verlag G.m.b.H., Berlin – Halensee [139].

⁸¹ Niemiecka gazeta „Ost Deutsche Bau Zeitung”, nr 24, s. 413–434, 1926 [198].

Za panowania III Rzeszy, pomimo likwidacji wielu podobnych placówek, rozbudowa siechnickiego zakładu była kontynuowana. Wybudowano wówczas małą oborę dla tuczników, nową większą szopę polną, pomieszczenia do doświadczeń nad przemianą materii na potrzeby Instytutu Technologii Żywności, króliczarnię, pasiekę, przedszkole. W 1934 roku powiększono zakład o kolejne 90 ha, należące wcześniej do folwarku Durok (pozostałość po sąsiednim majątku Groblice). W 1937 roku zakład dysponował arealem 507 ha (w tym 409 ha stanowiły pola uprawne, 98 ha łąki i pastwiska). W miejscu zagrody starszego leśniczego utworzono Instytut Stosowanych Nauk Dziedziczenia. Wybudowano także dużą oborę do doświadczeń nad tucznikami i pomieszczenie gospodarcze na potrzeby Instytutu Gospodarki Użytków Zielonych, kolejne dwa domy mieszalne dla pracowników z 6 mieszkaniami. Jako Pruski Zakład Doświadczalno-Badawczy podlegał bezpośrednio Ministrowi Rzeszy i Pruskiemu Ministrowi Żywności i Rolnictwa. Dyrektor zakładu był jednocześnie dyrektorem Instytutu Hodowli Zwierząt i Gospodarki Mlecznej na Uniwersytecie we Wrocławiu. Poprzez prowadzone w zakładzie badania i doświadczenia pogłębiano podstawy naukowe, techniczne rolniczej hodowli i utrzymania zwierząt, konfrontowano wyniki badawcze z praktycznymi i próbowano je wykorzystać w zakresie doradztwa hodowlanego. Organizacja prac rolniczych w zakładzie istotnie różniła się od rolnictwa indywidualnego. Najważniejsza dla zakładu była hodowla bydła do celów doświadczalnych.

W latach funkcjonowania Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt, powstawały w miejscowości również nowe inwestycje komunalne. Budowano nowe ulice (m.in. dzisiejsze: Kolejową, Szkolną, Kościuszki). Wybrukowano je i wyposażono w kanalizację burzową. Zelektryfikowano całą miejscowość. Wzniesiono nowe domy mieszkalne, w tym również wielorodzinne. Wybudowano kilka obiektów użyteczności publicznej: szkołę, remizę strażacką, hotel z restauracją, salę widowiskową z zapleczem, stadion sportowy. Założono nowy cmentarz i wybudowano kaplicę cmentarną. Liczba mieszkańców Siechnic szybko wzrastała. W 1937 roku wieś liczyła już 1452 osoby (niemalże podwojenie ilości mieszkańców względem 1908 roku). W 1938 roku katolicy Siechnic podjęli starania zmierzające do utworzenia parafii. Rozpoczęto przygotowania do budowy kościoła. W czasie II wojny światowej w Siechnicach funkcjonował obóz pracy przymusowej. Przebywało w nim m.in. kilkadziesiąt osób narodowości polskiej. 16 lutego 1945 roku Siechnice zostały zdobyte przez żołnierzy Armii Radzieckiej. Przez okres trzech lat były siedzibą garnizonu rosyjskiego, punktem demobilizacji, miejscem gromadzenia i wywozu wszelkich dóbr, które Rosjanie zdobyli. Rosjanie zajęli także Elektrownię i były Pruski Instytut Doświadczalny. W 1945 roku włączono Siechnice do okręgu administracyjnego Święta Katarzyna⁸².

⁸² Amurski Ł., 2004, *Przyczynek do stanu badań nad miastami Dolnego Śląska po II wojnie światowej (na przykładzie wybranych miast leżących wokół Wrocławia)*, [w:] *Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska*, Bagiński E. (red.), Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [2]; Ciok S., 1994, *Rozwój osadnictwa na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej. Tendencje i kierunki zmian*, [w:] *Studia geograficzne LXI. Przemiany ludnościowo-osadnicze i społeczno-gospodarcze na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej*. Praca zbiorowa pod redakcją J. Łobody, Wrocław [57].

Fot. 5. Budynek Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt w Siechnicach
(fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”)

Photo. 5. Prussian Institute of Experimental Animal Breeding at Siechnice
(photo from Monograph „Siechnice – 750 years”)

Fot. 6. Sale Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt w Siechnicach
(fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej)

Photo 6. Rooms at Prussian Institute of Experimental Animal Breeding
(photo collection of Municipal Public Library)

Na początku lipca 1945 roku do Siechnic przybył pierwszy transport repatriantów polskich z byłych kresów wschodnich Rzeczypospolitej. Byli to zwłaszcza mieszkańcy powiatu Gródek Jagielloński. W kolejnych miesiącach liczba ludności polskiej wzrastała. W końcu 1945 roku wieś liczyła 630 osób.

Fot. 7. Krótko po osiedleniu w Siechnicach repatrianci ze wschodu przy domu, ul. Fabryczna 13, na koniu pan Kazimierz Maćków (fot. własnością K. Maćków)
Photo 7. After arrival at Siechnice of repatriates from the Eastern borderlands, at 13, Fabryczna Street, on horseback – Kazimierz Maćków (photo collection of K. Maćków)

Fot. 8. Dom państwa Maćków ul. Fabryczna 13: z lewej w latach 60. (fot. własnością K. Maćków), z prawej stan obecny (fot. autorki)

Photo 8. The Maćków family house, 13, Fabryczna Street – left – in the 1960s (photo collection of K. Maćków), right – at present (photo author)

Późną jesienią 1945 roku rozpoczęły się powroty do rodzin zdemobilizowanych żołnierzy polskich. Trwały one cały 1946 rok. W 1945 roku Siechnice stanowiły mieszankę trzech nieprzychylnych sobie nacji. Obraz miejscowości nie można było zaliczyć do budujących. Rosjanie stanowili grupę około 2 tysięcy osób i to oni faktycznie byli panami miejscowości. To oni mieli decydujący głos w najważniejszych sprawach. Polacy swój pobyt na tych terenach traktowali jako tymczasowy. Byli przekonani, że możliwie najszybciej wrócą ponownie w swoje strony rodzinne, na tereny wschodnie RP.

Od wiosny do jesieni 1946 roku odbywała się repatriacja rodzin niemieckich do zachodnich stref okupacyjnych w Niemczech. Dramatyczny był los ludności niemieckiej. Ludność cywilna obarczona odpowiedzialnością za popełnione przez hitlerowców zbrodnie, obciążona przegraną wojenną, świadoma nieuchronności czekających ją zmian, nie знаła swojej przyszłości.

Bezpośrednio po wojnie w Siechnicach brakowało wszystkiego: pracy, chleba, opału. Szerzyły się różne formy przestępcze. W sierpniu 1945 roku osadnicy polscy wybrali pierwszego sołtysa, powołali Straż Obywatelską. Do głównych jej zadań należało strzeżenie ładu i porządku, chronienie mienia mieszkańców przed grupami przestępczymi, które organizowali Polacy oraz żołnierze radzieccy. W 1945 roku uruchomiono pierwszą stację benzynową Centrali Produktów Naftowych (CPN). Od połowy 1946 roku sytuacja polskich rodzin zaczęła się poprawiać. Wysiedlono Niemców (wiosna – jesień 1946 r.). Nastąpił wzrost liczby nowych osadników. Stabilizowała się sytuacja w miejscowości. Odczuwalna była również stabilizacja władzy. Powstawały nowe miejsca pracy. Napływała pomoc z Zachodu (tzw. UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy)). Widoczne było lepsze zaopatrzenie w towary pierwszej potrzeby. Wszystko to wpłynęło na poprawę nastrojów wśród mieszkańców i napływ kolejnych osiedleńców. Otwierano nowe sklepy z artykułami pierwszej potrzeby. Niekiedy przedziwne to były punkty handlowe. Można było w nich kupić i sprzedać wszystko. Wraz z uruchomieniem elektrowni powstała pierwsza piekarnia. Jednakże zakup chleba możliwy był wyłącznie za dostarczenie mąki (handel wymienny). Pierwszym piekarzem powojennych Siechnic był pan Wincenty Jagielnicki. W tym okresie powstały również dwie konkurujące ze sobą masarnie. W 1947 roku sieć handlowa Siechnic została przejęta przez Gminną Spółdzielnię „Samopomoc Chłopska”, która w wynajętym, prywatnym mieszkaniu uruchomiła pierwszy sklep branży ogólnospożywczej (z artykułami przemysłowymi, obuwniczymi, monopolowymi). W 1949 roku odbudowano byłý Pruski Instytut Doświadczalny Hodowli Zwierząt, który otrzymał później nazwę Zootechnicznego Instytutu Doświadczalnego, zakończył on swoją działalność w 1995 roku. W związku z reformą administracyjną w kraju powstała w 1955 roku Gromadzka Rada Narodowa w Siechnicach. W 1959 roku wybudowano pawilon handlowy GS „Samopomoc Chłopska” z dwoma sklepami: spożywczo-monopolowym (samobsługowym) i tekstylno-obuwniczym. Pod koniec lat sześćdziesiątych po raz pierwszy podjęto próbę starań o prawa miejskie dla Siechnic. Naciski władz wojewódzkich, trudności lokalowe spowodowały, iż w 1962 roku połączono Gromadzkie Rady Narodowe Siechnic i Radwanic. Na siedzibę nowej Gromadzkiej Rady Narodowej wyznaczono Radwanice. Liczne były protesty mieszkańców i niektórych zakładów pracy niezadowolonych z zaistniałej sytuacji. W 1966 roku ponownie utworzono Gromadzką Radę Narodową w Siechnicach.

W latach 1969–1972 GS „Samopomoc Chłopska” uruchomiła kolejny pawilon z dwoma sklepami: gospodarstwem domowym i tekstylno-obuwniczym.

Siechnice prawie nie ucierpiały w wyniku działań wojennych. Uszkodzonych zostało jedynie kilka budynków mieszkalnych oraz gmach szkoły podstawowej. Ze względu na bezpieczeństwo zaraz po wojnie budynek szkoły nie był użytkowany.

Fot. 9. Budynek szkoły podstawowej starej (źródło: www.siechnice.com.pl)
Photo 9. Old primary school (source: www.siechnice.com.pl)

Bolesny w skutkach był pobyt wojsk radzieckich, a także prowadzona przez nie polityka grabieży i wywozu do Rosji mienia polskiego. Bolesław Drobner – pierwszy prezydent Wrocławia interweniował u Stalina w sprawie grabieży mienia siechnickiej elektrowni do Rosji.

1 stycznia 1973 roku, w wyniku kolejnej reformy administracji kraju, Siechnice ponownie przestały być siedzibą władz terenowych. Na siedzibę urzędu gminy wyznaczono arbitralnie Świętą Katarzynę liczącą 1650 mieszkańców, mimo że Siechnice liczyły wówczas 2880 mieszkańców. W 1979 roku w miejscu zlikwidowanej piekarni uruchomiono sklep winno-cukierniczy. W 1984 roku Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” na osiedlu Kombinatoria Ogrodniczego uruchomiła kolejne sklepy. Jednocześnie niezależnie od placówek spółdzielczych działał ajencyjny sklep warzywno-owocowy. W 1985 roku powstała Rada Sołecka. Oddzielnie funkcjonował urząd sołtysa. Do kompetencji Rady Sołeckiej należało jedynie wnioskowanie i opiniowanie. W 1985 roku wieś Siechnice zajmowała obszar 1413,40 ha, liczyła 3288 mieszkańców (w tym 1689 kobiet). Liczba ta wzrastała na skutek przyrostu naturalnego i migracji ludności. Funkcjonowało 20 gospodarstw indywidualnych o areale do 5 ha i 3 gospodarstwa powyżej 3 ha. Przewodzącym rolnikiem, specjalizującym się w hodowli bydła, był Edward Zajac. Najlepszymi w rolniej gospodarce ogólnej byli Roman Maćków i Jan Klimczak. Większość terenów przeznaczona była pod uprawę roślin okopowych. Zakładano również plantacje truskawek i nasadzano sady. W 1985 roku uruchomiono drugą, nowoczesną stację benzynową.

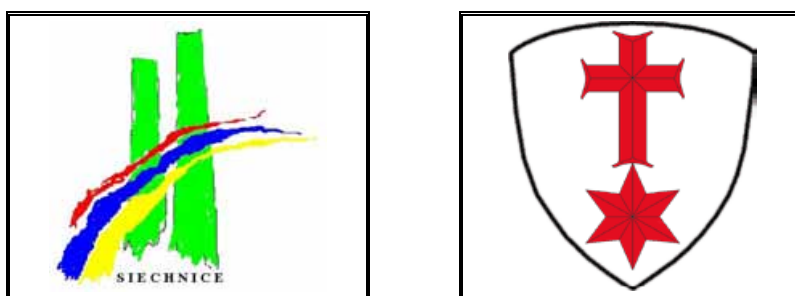
Ogólnie można stwierdzić, iż gospodarka Siechnic do lat 90. XX wieku opierała się przede wszystkim na przemyśle energetycznym, hutniczym oraz produkcji rolnej, a także w mniejszym stopniu na tzw. „prywatnej inicjatywie” (indywidualnej działalności gospodarczej), związanej głównie z przemysłem lekkim, mechanicznym, handlem i usługami. W 1990 roku przeprowadzono reformę samorządową. Wprowadziła ona pełny samorząd na poziomie gminnym. Siechniczanie wybrali 8 spośród 22 radnych gminy Święta Katarzyna. W tym

samym roku Rada Gminy przyjęła uchwałę zezwalającą na powoływanie w poszczególnych miejscowościach jej jednostek pomocniczych, tj. Rad Sołeckich lub Rad Osiedlowych. W 1991 roku w Siechnicach została powołana Rada Osiedla Siechnice. W 1994 roku z inicjatywy mieszkańców Siechnic przeprowadzono na obszarze gminy Święta Katarzyna referendum w kwestii ewentualnego przeniesienia siedziby gminy ze Świętej Katarzyny do Siechnic. Uczestniczący w referendum większością głosów odrzucili ten projekt. Po przegranej referendum społeczność Siechnic podjęła inicjatywę uzyskania statusu miasta. Złożono wniosek do Prezesa Rady Ministrów RP⁸³. Miejscowość spełniała wszystkie wymogi stawiane miastu przez Radę Ministrów RP. Oczekiwania na rozpatrzenie wniosku trwały jeden rok. 1 stycznia 1997 roku na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów Siechnice stały się miastem, miastem które posiada nieco odmienną historię aniżeli inne miasta tej wielkości w Polsce⁸⁴. Wraz z uzyskaniem statusu miasta miejscowość przyjęła herb wzorowany na herbie Zakonu Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. W historii miast polskich Siechnice są jedynym miastem, które z mocy prawa nie jest siedzibą władz gminy.

Miasto posiada własny herb i logo. Pomysłodawcami opracowania herbu Siechnic byli Grzegorz Roman i Janusz Kokosza⁸⁵. Od strony historycznej herb opracował pan Janusz Kokosza. W trakcie projektowania proponował dodanie do herbu wstęgi Odry. Nie uzyskał jednak akceptacji propozycji. Prace projektowe wykonywane były przed powodzią tysiąclecia. Herb istnieje od 1997 roku. Niezamieszczenie w nim wstęgi rzeki, proponowanej przez Kokoszę, odczytywane jest jako „gniew Boży” – zalanie miasta podczas powodzi. Herb i flagę miasta nadano Uchwałą Rady Miasta.

Autorką projektu logo miasta jest mieszkanka Siechnic Barbara Koterska. Logo opracowano w 1996 roku na potrzeby Wniosku o nadanie praw miejskich Siechnicom, z inicjatywy Grzegorza Romana. Zielony kolor kominów symbolizuje dużą ilość zieleni w mieście i otaczające lasy; kolor niebieski – wody rzeki Oławy i Odry; kolor żółty – słońce, czyste powietrze i niebo; kolor czerwony – światełka na szczytach kominów, które widoczne są w nocy i charakterystyczne dla tej miejscowości.

Fot. 10. Logo Siechnic z lewej, herb miasta z prawej
Photo 10. Logo of Siechnice – left, town emblem – right

⁸³ Błaszczyk M., 1996, *Siechnice – wniosek o nadanie praw miejskich*, Wrocław – Siechnice 1996 [35].

⁸⁴ Czarniecki W., 2001, *Historia architektury rozwoju miast i urbanistyki*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok [62]; Lubocka Hoffmann M., 2004, *Miasta historyczne zachodniej i północnej Polski – Zniszczenia i programy odbudowy*, Oficyna Wydawnicza Excalibur, Bydgoszcz [163].

⁸⁵ Informacje uzyskane od pani Barbary Koterskiej – Przewodniczącej Rady Gminy Święta Katarzyna, członka Rady Miasta Siechnic i Janusza Kokoszy.

7. Kalendarium Siechnic

4200–1900 p.n.e.	– Ślady osady z neolitu na ziemiach gminy Święta Katarzyna (odkrycia przez archeologów szeregu stanowisk).
1300–400 p.n.e.	– Ślady osady kultury łużyckiej na ziemiach gminy Święta Katarzyna.
450–100 p.n.e.	– Ślady kultury pomorskiej na ziemiach Gminy Święta Katarzyna.
0–375 n.e.	– Ślady kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich na ziemiach Gminy Święta Katarzyna.
1253 r.	– Przekazanie wsi Siechnice przez książąt śląskich Henryka III i Władysława (Heinricha III i Władysława) ufundowanemu przez siebie szpitalowi Św. Elżbiety. – Dokument lokacyjny miejscowości. – Brak zgodności historyków niemieckich co do informacji o tym, czy wieś i dobra należały początkowo do joannitów jako dobra kuchenne (dostarczające żywność zakonowi), czy do Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą z Kościoła św. Macieja we Wrocławiu, sprowadzonych z Pragi przez księżnę Annę z Przemyślidów, żonę Henryka II Pobożnego.
1277 r.	– Dowody dokumentacyjne na lokację Siechnic przed 1277 r.
1323 r.	– Dowody na posiadanie włości przez Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą (zachowane i powiększone do 1810 r.).
1337 r.	– Nadanie Krzyżowcom trzeciego młyna we wsi przez Bosacco i Symona – właścicieli dóbr w Groblicach.
1350 r.	– Budowa wałów przeciwpowodziowych z uwagi na częste zalewania przez rzekę Oławę.
1352 r.	– Zakup przez Krzyżowców pół łana od pana Maczko w allodium Czechnitz (w XIV wieku były we wsi co najmniej dwa dobra joannitów lub Krzyżowców i allodium).
1353 r. – 1361 r.	– Przynależność do allodium w Siechnicach 16 ½ łana (ziemia stanowiąca własność wolną od zobowiązań i ciężarów feudalnych, w odróżnieniu od lenna).
1353 r. – 1364 r.	– Przynależność do wsi 18 łanów wraz z 2 sołeckimi (w tym 13 było oczynszowanych).
1353 r. – 1361 r.	– Dokumentacyjna wymiana sołectwa z dwoma łanami we wsi Siechnice.
1357 r.	– Przynależność do joannitów dóbr kuchennych (dostarczających żywność) – wg pierwszej hipotezy historyków niemieckich. – Uzyskanie pozwolenia od Karola IV na zreformowanie i lokację Siechnic na prawie niemieckim.
1438 r.	– Pierwsze wzmianki o istnieniu karczmy we wsi Siechnice.
1443 r.	– Przynależność do allodium Siechnice 11 łanów.
1496 r.	– Siechnice własnością Krzyżowców.
1510 r.	– Prace przy budowie nowych kanałów i regulacja koryta Oławy ze względu na zniszczenia dóbr i wsi powodowane powodzią.
1518 r.	– Przynależność do wsi Siechnice młyna przy Oławie i młyna w centrum wsi.

1540 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Przynależność do wsi Siechnice dwóch łąnów wraz z karczmą dziedziczną należącą do dóbr kmiecych. – Dziedziczenie kuźni i gospodarstwa rybackiego nad Oławą. – Sprzedaż wsi Siechnice.
1560 r.	– Przebudowa młyna przy Oławie.
1570 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Pożar wsi Siechnice. – Budowa wiatraka przez mieszkańców Siechnic.
1578 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Wielka powódź. Ogromne zniszczenia zarówno na terenie wsi, jak i dóbr. – Funkcjonowanie we wsi przed XVI wiekiem pięciu gospodarstw kmiecych.
1580 r.	– Pierwsze wzmianki o istnieniu przy fosie dworu gospodarstw rybackich.
1615 r. – 1805 r.	– Liczba łąnów wsi od 16–21 (liczba ta świadczyła o niewielkim rozroście wsi w tym okresie).
1610 r.	– Pierwsze wzmianki o cegielni polnej położonej na prawym brzegu Oławy.
1618 r. – 1648 r.	– Całkowite zniszczenie wsi Siechnice podczas wojny trzydziestoletniej.
1649 r. – 1652 r.	– Odbudowa Siechnic przez Krzyżowców po zniszczeniach wojny trzydziestoletniej.
1658 r. – 1805 r.	– Wielokrotne przemierzanie gruntów i ich sprzedaż nowym osadnikom. Dziedziczenie części gospodarstw, nadawanie części jako lenno.
1675 r.	– Wielki pożar Siechnic, w wyniku którego wieś spłonęła (spłonął także folwark).
1678 r.	– Jerzy Eutricht rodem z Olesna – członek Zakonu Krzyżowców od św. Macieja z Wrocławia, proboszczem parafii Święta Katarzyna, do której należały Siechnice, głoszący kazania i udzielający chrztów w języku polskim.
1710 r.	– Pierwsze wzmianki o gospodarstwie rybackim nad Oławą.
1745 r.	– Budowa nowego browaru na terenie folwarku.
1750 r.	– Funkcjonowanie na terenie Siechnic 4–5 gospodarstw kmiecych (głównie gospodarstw zagrodowych i chałupniczych).
1753 r.	– Założenie ogrodu przy starym dworze (na północ od dziedzińca folwarcznego), założenie sadu i alei buków na terenie założenia dworskiego.
1767 r.	– Budowa na folwarku owczarni, szopy, piekarni, remont browaru. Budowa domu ogrodnika dbającego o ogród w założeniu dworskim.
1771 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Regulacja rzeki Oławy. Budowa nowych grobli i śluz. – Budowa drugiego młyna w miejscu dotychczasowego starego lub całkiem nowego (rozbieżność informacji zachowanych).
1785 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa pierwszego mostu na Oławie. – Wielka powódź. Ogromne zniszczenia zarówno na terenie wsi, jak i dóbr. Całkowite zniszczenie mostu na Oławie.
1789 r.	– Pożar dworu otoczonego fosą (składającego się z murowanego budynku z przyziemiem i piętrzem o konstrukcji szkieletowej).
1790 r.	– Wzniesienie nowego, murowanego dworu będącego prawdopodobnie siedzibą zarządu siechnickich dóbr, w skład których wchodziły włości w Świętej Katarzynie i w Groblicach.
1791 r.	– Otwarcie na terenie dóbr siechnickich zwierzyńca.
1792 r.	– Częściowe spalanie Siechnic (wraz z karczmą).

1795 r.	– Siechnice dużą wsią liczącą 467 mieszkańców (posiadającą 4 budynki dworskie, 4 kmieci, 15 wolnych zagrodników, 16 zagrodników omłoczkowych, 7 chałupników).
1796 r.	– Odbudowa mostu na Oławie. – Budowa na terenie folwarku budynku hodowlanego dla bydła lub trzody chlewnej.
1810 r.	– Bardzo zły stan techniczny zabudowy gospodarczej rozległego folwarku. – Po sekularyzacji dóbr Krzyżowców przekazanie wsi Siechnice i znajdujących się na jej terenie włości Skarbowi Państwa, które nadal dzierżawiono.
1817 r.	– Dzierżawcą dóbr Siechnic Carl Sigismund Brade.
1826 r.	– Wykształcenie się wieloulicznego układu miejscowości. – Folwark jako rozległe założenie na planie trapezu, na osi wschód-zachód. W północnej części dwór z ogrodem. Odbudowa pozostałych pierzei różnej wielkości budynkami gospodarczymi. – Wzmianki o leśniczówce przy obecnej ulicy Zacisze.
1830 r. – 1867 r.	– Przynależność Siechnic zamieszkiwanych w większości przez katolików do katolickiej parafii w Świętej Katarzynie i do ewangelickiej parafii w Sulimowie.
1833 r.	– Utworzenie katolickiej szkoły.
1840 r.	– Dalszy rozwój wsi liczącej 638 osób (przewaga katolików), posiadającej 73 domy, szpital, młyn, 3 wiatraki, szkołę (z obowiązującym językiem niemieckim), 14 rzemieślników, 3 kramarzy.
1845 r.	– Intensywny rozwój rzemiosła.
1850 r.	– Powolny rozwój Siechnic będących dużą wsią o pokaźnym areale gruntów.
1863 r.	– Budowa nowoczesnego młyna wodnego.
1871 r.	– Rozpoczęcie budowy Wrocławskich Zakładów Wodociągowych.
1876 r. – 1905 r.	– Dzierżawcą dóbr Siechnic rotmistrz Friedrich Kleinom.
1885 r. – 1908 r.	– Siechnice ośrodkiem okręgu urzędowego.
1886 r. – 1926 r.	– Przekształcanie układu przestrzennego folwarku.
1887 r. – 1926 r.	– Powiększanie ogrodu przy dworze w kierunku zachodnim.
1891 r. – 1937 r.	– Przynależność dóbr w Siechnicach i w Groblicach do jednej państwowej domeny.
1908 r.	– Zamieszkiwanie Siechnic przez 803 mieszkańców.
1909 r.	– Uruchomienie linii kolejowej Opole-Jelcz-Wrocław, rozbudowanej w kolejnych latach o drugi tor.
1909 r. – 1911 r.	– Budowa elektrowni przez komunalno-państwowo-prywatną spółkę „Elektrizitätswerke Schlesien” Breslau (Wrocław).
1909 r. – 1917 r.	– Dzierżawcą dóbr Siechnic Fanny Kleinom.
1910 r.	– Przyspieszenie rozwoju miejscowości m.in. dzięki budowie elektrowni i fabryki karbidu (późniejszej huty).
1911 r.	– Uruchomienie pierwszego turbozespołu w elektrowni.
1916 r.	– Rozpoczęcie budowy fabryki chemicznej (późniejszej huty) przez dr. Aleksandra Weckera (macierzysty zakład w Burghausen – Zachodnie Niemcy).

Okres międzywojenny	– Budowa stadionu piłkarskiego.
1920 r.	– Rozbudowa elektrowni.
1920 r. – 1930 r.	– Założenie cmentarza w Siechnicach.
1923 r.	– Radykalna przebudowa wnętrza dworu w Siechnicach (m.in. podział wielkiej sali). – Rozpoczęcie budowy Pruskiego Zakładu Doświadczalno-Badawczego Hodowli Zwierząt. – Powstanie Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt współpracującego z Wydziałem Rolnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach trzydziestych znaczna rozbudowa instytutu (powstanie nowych obiektów inwentarskich, budynków mieszkalnych, budynku administracyjnego – ogromnego gmachu).
1923 r.–1926 r.	– Budowa przez Państwowy Urząd Budownictwa budynków mieszkalnych dla pracowników (3–4 mieszkania w każdym), budowa mleczarni, 2 dużych szop polnych, stajni, obory dla świń, obory dla młodych krów, magazynu nawozów.
1926 r.	– Dzierżawienie dóbr Siechnic Pruskiemu Instytutowi Doświadczalnemu Hodowli Zwierząt. – Powstanie przy wschodniej pierzei folwarku, okazałego i wydłużonego budynku instytutowego, połączonego od południa pod kątem prostym z dotychczasowym budynkiem.
1927 r.	– Zarządzanie przez Instytut Doświadczalny Hodowli Zwierząt 219 ha ziemi. – Utworzenie Instytutu Technologii Żywności i Instytutu Gospodarki Użytków Zielonych. – Budowa budynku mieszkalnego dla 2 dyrektorów instytutów, budowa rzeźni z chłodniami, obory dla bydła mlecznego.
1930 r.	– Budowa kaplicy cmentarnej pw. Matki Bożej Bolesnej.
1932 r.	– Ograniczenie produkcji karbidu w fabryce przez jej właściciela – koncern „Dr A. Wacker” na rzecz produkcji żelazostopów i proszków spawalniczych.
1935 r.	– Budowa kaplicy cmentarnej.
1937 r.	– Zamieszkiwanie Siechnic przez 1432 mieszkańców. – Wytyczenie ulic, m.in. Kolejowej, Kościuszki, Szkolnej. – Utworzenie parku wielkości 1 ha za stawem położonego na wschód od głównego budynku Instytutu Zootechnicznego. – Utworzenie Instytutu Stosowanych Nauk Dziedziczenia. – Budowa zagrody dla starszego leśniczego.
1938 r.	– Zarządzanie przez Instytut Doświadczalny Hodowli Zwierząt 388 ha ziemi. – Podjęcie starań przez miejscową społeczność katolicką zmierzających do utworzenia parafii i rozpoczęcie przygotowań do budowy kościoła.
1939 r. – 1945 r.	– Funkcjonowanie obozu pracy przymusowej (z kilkudziesięcioma osobami narodowości polskiej).

1945 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Wyzwolenie Siechnic przez wojska radzieckie – żołnierzy 5 Armii Gwardii Armii Radzieckiej (16 lutego). Siedziba silnego garnizonu rosyjskiego. – Zajęcie przez Rosjan Elektrowni i Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt. – Zamieszkiwanie Siechnic przez ok. 2 tysiące Rosjan (ogółem przez trzy sobie nieprzychylnie nacje: polską, niemiecką, rosyjską). – Przybycie początkiem lipca do Siechnic pierwszej grupy repatriantów – byłych mieszkańców powiatu Gródek Jagielloński. – Koniec 1945 r. – zamieszkiwanie Siechnic przez 630 mieszkańców. – Włączenie Siechnic do okręgu administracyjnego w Świętej Katarzynie. – Postęp w rozwoju wsi dzięki rozkwitowi miejscowego przemysłu i powstaniu wielohektarowego państwowego gospodarstwa ogrodniczego. – Wybór pierwszego sołtysa i powołanie Straży Obywatelskiej. – Przywrócenie komunikacji na linii Wrocław – Siechnice. – Uruchomienie stacji benzynowej. – Otwarcie szkoły podstawowej.
1946 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Repatriacja rodzin niemieckich do zachodnich stref okupacyjnych w Niemczech (od wiosny do jesieni). – Przekształcenie fabryki karbidu w hutę. – Powołanie Posterunku Milicji Obywatelskiej w Świętej Katarzynie obejmującego swym zasięgiem Siechnice. – Powstanie jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej z inicjatywy jej pierwszego Komendanta Jana Kądziołki.
1947 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Powstanie placówki Gminnej Spółdzielni Spożywców „Samopomoc Chłopska” i przejęcie przez nią sieci handlowej w Siechnicach. – Pierwsza msza święta w kaplicy na cmentarzu. – Uruchomienie świetlicy w budynku przy ul. Fabrycznej. – Utworzenie placówki służby zdrowia. – Remont mostu kolejowego na Odrze.
1948 r.	– Systematyczny wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców Siechnic do poziomu nieodbiegającego od przeciętnego miejskiego w Polsce.
1949 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Odbudowa byłego Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt i nadanie nazwy Zootechnicznego Instytutu Doświadczalnego. – Rozpoczęcie działalności Koła Gospodyń Wiejskich.
1950 r.	– Budowa nowej elektrowni w miejscu przedwojennej.
1951 r.	– Odbudowa huty żelazostopów.
1952 r.	– Początki organizacji harcerskiej.
1953 r. – 1961 r.	– Budowa nowej elektrowni, przy wykorzystaniu starych budynków.
1953 r.	– Zamieszkiwanie Siechnic przez ponad 2000 mieszkańców.
1954 r.	– Powstanie klubu sportowego LZS „Hutnik Siechnice”.
1955 r.	– Powstanie Gromadzkiej Rady Narodowej w związku z reformą administracyjną w kraju.
1956 r.	– Budowa pierwszego po wojnie budynku mieszkalnego.
1958 r.	– Początek działalności żłobka uruchomionego na wniosek pracowników Huty „Siechnice”.

1959 r.	– Budowa pawilonu handlowego przez GSS „Samopomoc Chłopska” z dwoma sklepami: spożywczo-monopolowym (samoobsługowym) i tekstylno-obuwniczym.
1960 r. – 1962 r.	– Rozbudowa i modernizacja szkoły podstawowej.
1962 r.	– Połączenie Gromadzkiej Rady Narodowej Siechnic i Gromadzkiej Rady Narodowej Radwanic w jedną, z siedzibą w Radwanicach.
1965 r.	– Ustanowienie parafii pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny.
1966 r.	– Ponowne utworzenie Gromadzkiej Rady Narodowej w Siechnicach.
1968 r.	– Otwarcie pierwszej apteki.
1969 r.	– Utworzenie LZS „Zootechnik Czechnica”.
koniec lat 60-tych	– Próba podjęcia starań o prawa miejskie. Realizację budowy typowych dla tego okresu budynków mieszkalnych (ul. 1 Maja, ul. Energetyczna, ul. Szkolna).
1969 r. – 1972 r.	– Budowa drugiego pawilonu przez GSS „Samopomoc Chłopska” z dwoma sklepami: gospodarstwem domowym i tekstylno-obuwniczym.
1970 r.	– Zamieszkiwanie wsi Siechnice przez 2880 osób. – Likwidacja masarni i uruchomienie sklepu mięsno-wędliniarskiego. – Otwarcie restauracji „Opolska” z dużym parkingiem przy ul. Opolskiej.
1970 r. – 1980 r.	– Budowa przez Zakłady: EC „Czechnica”, ZZD, PPO nowego osiedla.
1971 r.	– Uruchomienie Urzędu Pocztovo-Telekomunikacyjnego. – Powstanie Posterunku MO w Siechnicach przeniesionego ze Świętej Katarzyny (od 1973 r. obejmującego swym zasięgiem nowo powołaną gminę Święta Katarzyna). – Utworzenie Zakładu Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych. – Powołanie na proboszcza parafii księdza Stanisława Danickiego. – Otrzymanie przez siechnicką parafię pozwolenia na budowę Kościoła (pierwszego w powojennej Polsce).
1973 r.	– Przeniesienie siedziby władz terenowych z Siechnic do Świętej Katarzyny. Wyznaczenie Świętej Katarzyny na siedzibę Urzędu Gminy. – Przeniesienie siedziby władz terenowych z Siechnic do Świętej Katarzyny. – Nadanie Szkole Podstawowej imienia Mikołaja Kopernika.
1974 r. – 1989 r.	– Przebudowa elektrowni na elektrociepłownię (obecna nazwa Elektrociepłownia „Czechnica”).
1975 r.	– Reaktywacja klubu sportowego LZS „Hutnik Siechnice”.
1978 r.	– Przy kościele parafialnym pierwsze dźwięki dzwonu im. Jana Pawła II (pierwszy dzwon imienia Ojca Św. w Polsce, a może i w świecie).
1979 r.	– Uruchomienie sklepu winno-cukierniczego w miejscu zlikwidowanej piekarni.
lata 80-te	– Budowa zakładu ogrodniczego i zespołu typowych bloków dla pracowników ogrodnictwa i elektrociepłowni.
1980 r.	– Rozpoczęcie produkcji przez zakład szklarniowy.
1981 r.	– Uroczysta konsekracja Kościoła pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny. Poświęcenie kościoła przez JE ks. bp. dr. Tadeusza Rybaka – sufragana wrocławskiego.

1984 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie przez Hutę Siechnice – EC, ZZD i PPO klubu sportowego LZS „Energetyk Siechnice”. – Uruchomienie nowej stacji CPN w miejscu przedwojennej stacji benzynowej. – Rozpoczęcie działalności przedszkola.
1985 r.	– Powołanie Rady Sołeckiej jako czynnika społecznego (40 członków), przy jednoczesnym funkcjonowaniu urzędu sołtysa.
1986 r.	– Zelektryfikowanie linii kolejowej.
1989 r. – 1999 r.	– Likwidacja Huty Siechnice (rozbiórka większości obiektów). Pozostałość po hucie – ogromna hałda popiołów poprodukcyjnych.
1990 r.	– Wprowadzenie pełnego samorządu na poziomie gminy.
	– Przyjęcie przez Radę gminy uchwały zezwalającej na powoływanie w poszczególnych miejscowościach jej jednostek pomocniczych, tj. Rad Sołeckich lub Rad Osiedlowych.
1990 r. – 1995 r.	– Ukazywanie się miesięcznika „Nasza Gazeta”.
1991 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Powstanie Gminnego Centrum Kultury. – Powołanie Rady Osiedla Siechnice. – Utworzenie Środowiskowego Koła Wędkarskiego „Czarna Łacha”.
1992 r. – 1993 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Zwodociągowanie całej miejscowości. – Gruntowna przebudowa i wyremontowanie Posterunku MO. Ufundowanie dla Posterunku MO przez władze gminne samochodu osobowego (marki Polonez) i innych elementów wyposażenia, m.in. alkomatu.
1992 r. – 2003 r.	– Skanalizowanie całej miejscowości.
1994 r.	– Referendum na obszarze Gminy Święta Katarzyna z inicjatywy mieszkańców Siechnic w sprawie przeniesienia siedziby gminy ze wsi Święta Katarzyna do wsi Siechnice.
1995 r.	– Zakończenie działalności Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego.
1997 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Nadanie 1 stycznia Siechnicom praw miejskich Rozporządzeniem Rady Ministrów. – Wielka powódź (powódź tysiąclecia). – Przeniesienie posterunku MO (po powodzi) do Świętej Katarzyny. – Likwidacja Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego w Siechnicach. – Oddanie do użytku oczyszczalni ścieków. – Przejęcie przez gminę budynku administracyjnego byłego Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego.
1998 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Uruchomienie gminnej oczyszczalni ścieków. – Oddanie do użytku nowego obiektu Urzędu Poczтового.
1998 r. – 2000 r.	– Gruntowna odbudowa mostu na rzece Oławie.
1999 r.	– Utworzenie Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej (GSAG).
1999 r. – 2005 r.	– Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla miasta Siechnic.
2000 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Stabilizacja liczby ludności Siechnic na poziomie minimalnie przekraczającym 4 tys. osób. – Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydzielonego obszaru miasta Siechnice-Centrum. – Poświęcenie w kościele parafialnym przez JE ks. bp. dr. Jana Tyrawę witrażu (300 m²) wyobrażającego Kosmos i cały Wszechświat

2000 r. – 2001 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Modernizacja i budowa sieci dróg oraz kanalizacji deszczowej. – Modernizacja systemu ochrony przeciwpowodziowej. – Budowa polderu „Kotowice”.
2000 r. – 2003 r.	– Realizacja programu zadrzewiania ulic i placów.
2001 r. – 2002 r.	– Rewitalizacja i renowacja byłego budynku ZZD na potrzeby gminnego gimnazjum.
2002 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydzielonej zachodniej części obszaru miasta Siechnice. – Budowa drogi do Prawocina. – Oddanie do użytku gminnego gimnazjum w Siechnicach. – Rozpoczęcie inwestycji zakładu Thyssen Polimer Polska, wytwarzającego profile okienne. – Powstanie Młodzieżowej Rady Miejskiej Siechnic.
2002 r. – 2003 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa hali sportowej przy gimnazjum wraz z zespołem boisk jako początek programu uzupełniającego funkcję oświatową. – Propozycja autorów projektu gimnazjum gminnego kompleksowej rewitalizacji całego obszaru za budynkiem gimnazjum o pow. 10 ha (zespół boisk, bieżnia, plac zabaw). – Budowa dróg oraz infrastruktury (pełne uzbrojenie terenu) w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej w Siechnicach pod przyszłe inwestycje.
2003 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydzielonego obszaru miasta: Siechnice-Centrum dla terenu położonego między ulicą Henryka III a ulicą Jarzębinową w Siechnicach. – Rozpoczęcie inwestycji budowy wałów przeciwpowodziowych. – (sierpień) rozpoczęcie inwestycji w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej przez producenta złączy hydraulicznych Parker Hannifin. – (październik) rozpoczęcie inwestycji w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej przez Centrum Logistyczne Phoenix. – Rozpoczęcie inwestycji przez firmę Thyssen Polymer Polska. – Uzyskanie pozwolenia na budowę osiedla „Błękitne” przez Polsystem przy ul. Jarzębinowej. – Poświęcenie przez JE ks. Kardynała dr. Henryka Gulbinowicza – Metropolite Wrocławskiego pomnika papieża Jana Pawła II z okazji 25-lecia pontyfikatu.
2003 r. – 2004 r.	– (grudzień/styczeń) uruchomienie zakładu wytwarzającego profile okienne Thyssen Polimer Polska.
2004 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru obejmującego południową część obrębu Siechnice oraz północną część obrębu Zębice. – Oddanie do użytku hali sportowej przy gimnazjum gminnym. – Uruchomienie inwestycji przez Centrum Logistyczne Phoenix. – (sierpień) uruchomienie inwestycji przez producenta złączy hydraulicznych Parker Hannifin.
2004 r. – 2005 r.	– Powstanie osiedla mieszkaniowego „Błękitne” przy ul. Jarzębinowej – Spółdzielnia Mieszkaniowa Polsystem.

2005 r.	– Uchwalenie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydzielonego obszaru Siechnice-Centrum dla terenu położonego w okolicach ulicy Modrzewiowej w Siechnicach. – Uchwalenie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej w rejonie miejscowości Siechnice oraz zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydzielonego obszaru Siechnice-Centrum obejmującej teren działek nr 102/1-102/4, 105/1-105/14 i części działek nr 584/2 i 738. – Budowa osiedla domów wielorodzinnych przy ul. Chabrowej – Spółdzielnia Mieszkaniowa Polsystem. – Budowa osiedla domów wielorodzinnych przy ul. Jarzębinowej – Spółdzielnia Mieszkaniowa Nova Locum. – Pierwszy „bieg” wiosenny zorganizowany przez Przewodniczącego Rady Gminy dr Leopolda Gomulkiewicza. – Odbudowa drogi do Wrocławia przez Blizanowice. – Wizyta w parafii JE ks. abp. prof. dr. hab. Mariana Gołbiewskiego – Metropolity Wrocławskiego z okazji odpustu parafialnego. – (27 wrzesień) przekazanie parafii Siechnice relikwii św. Ojca Pio przez Ojców Franciszkanów Kapucynów z San Giovanni Rotondo. – (1 październik) przywiezienie przez wikariusza ks. mgr. Wojciecha Gryglewicza relikwii i figury św. Ojca Pio z Włoch do Siechnic. – (2 październik) uroczyste poświęcenie figury św. Ojca Pio przez ks. proboszcza, prałata Stanisława Danickiego. – (17 grudzień) uroczysta inauguracja działalności „Narodowego Stowarzyszenia Aktywności Społecznej”. Przewodniczącym dr Leopold Gomulkiewicz. – (18 grudzień) uroczyste poświęcenie tablicy na zewnętrznej ścianie kościoła przez ks. Infułata S. Turkowskiego, upamiętniającej Pomordowanych na Wschodzie w latach 1943–1947.

Czynniki miastotwórcze i procesy urbanizacji Siechnic

1. Model *continuum* wieś-miasto a koncepcje urbanizacji

Czynniki miastotwórcze (techniczne, ekonomiczne, społeczne, demograficzne, społeczno-polityczne) wpływały na powstawanie i kształtowanie się miast⁸⁶. Trudno jest podać pierwotny czynnik miastotwórczy. Można mówić o przewadze (dominacji) jednych czynników nad drugimi. Do najbardziej istotnych należą: techniczno-ekonomiczne, sprowadzające się do wskazywania trendów rozwojowych, technicznie przygotowanych do rozbudowy głównie przemysłu, a tym samym i miast oraz społeczno-demograficzne. Niekwestionowanymi czynnikami miastotwórczymi początku lat 90., zarówno w sensie ekspansji terytorialnej (zainwestowanych przestrzeni miejskich), jak i w zatrudnieniu, był rozwój usług i motoryzacji, generującej rozkwit usług w sensie obsługi komunikacji⁸⁷. Szybki wzrost ilości samochodów spowodowała zatłoczenie ulic, skrzyżowań, miejsc postojowych. Wydłużony czas dojazdu do i z pracy, do różnego typu usług zredukował czas wolny, czas który winien być przeznaczony na kontakty rodzinne, towarzyskie. Rzec można, iż komunikacja podporządkowała sobie przestrzeń publiczną miast, tracąc niejednokrotnie wiele wartości dziedzictwa kulturowego. Ulica przestała być podstawową przestrzenią miejską, a określić ją można kana-

⁸⁶ Castells M., 1982, *Kwestia miejska*, Warszawa [49].

⁸⁷ Bagiński E., 2002, *Ewolucja czynników miastotwórczych w Polsce drugiej połowy XX wieku*, [w:] *Stare i nowe struktury społeczne w Polsce*. T.3. *Czynniki miastotwórcze w okresach wielkich przemian społecznych*. Praca zbiorowa pod red. W. Misztala i J. Styka, Lublin [24].

łem ruchu drogowego⁸⁸. W związku z szybko rozwijającym się procesem funkcji komunikacyjnej można było przewidywać ewoluowanie tego procesu. Rozwój usług w sensie rozbudowy, budowy nowych obiektów i wzrastającym zatrudnieniu w usługach w sposób szczególnie widoczny jest w przestrzeni miejskiej. Zwiększone zatrudnienie w usługach charakteryzujące się dużą różnorodnością powoduje automatyzacja, mechanizacja lub wykonywanie usług, których w ogóle nie da się zautomatyzować. W usługach widać duże zróżnicowanie czasu pracy, czasu jej rozpoczynania, trwania, kończenia. Po II wojnie światowej w Polsce nastąpiło przeorientowanie czynników miastotwórczych. Bezpośredni wpływ na ten stan miał nowy ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny państwa, który nie przyczynił się do swobodnego, równomiernego, rynkowego rozwoju miast. Liczne dziedziny życia i gospodarki w mieście zostały zaniedbane, a skutkiem tych zaniedbań jest nierównomierna ewolucja czynników miastotwórczych. W rozwoju miasta, w rozwoju gospodarczym, kulturowym, społecznym i demograficznym pożądana jest ich równomierność.

Istnieje koncepcja komparacji (przeciwstawienia) tradycyjnosc-nowoczesność. W dychotomii wieś-miasto (różnicach między wsią a miastem) zastąpiona została ona modelem *continuum* wieś-miasto⁸⁹. Istotne jest określenie stopnia zaawansowania przemian w charakterze osiedla na linii wieś-miasto, stopnia zurbanizowania, tj. stopnia przekształcenia się wsi w miasto. Do przejawów tego procesu zaliczyć należy przede wszystkim: rosnący odsetek ludności miejskiej (aspekt demograficzny); zmiana struktury zawodowej ludności – odejście od zawodu rolnika do innych zawodów (aspekt ekonomiczny); przechodzenie od wiejskiego do miejskiego stylu życia (aspekt kulturowy); zmiany zagospodarowania i sposobu użytkowania terenu, wpływające na zmianę krajobrazu, na kształtowanie się krajobrazu typowego dla miasta (aspekt przestrzenny)⁹⁰. W wyniku analiz procesu urbanizacji obserwuje się zjawisko przemieszczeń ludności z małych ośrodków lokalnych do miast⁹¹. Proces ten nasilił się znacząco w okresie transformacji ustrojowej w Polsce.

W znaczącym zakresie badaniem miasta zajmują się socjologowie⁹². Model *continuum* dawał i daje nowe perspektywy, pozwalał i pozwala na opis zjawisk związanych z przekształceniami wsi. Zmienne opisu *continuum* wieś-miasto stanowią podstawę socjologicznych analiz procesu urbanizacji⁹³. Według nich na szczególną uwagę zasługują takie cechy, jak: zróżnicowanie przestrzenne i społeczne, stopień koncentracji, charakterystyka kontaktów społecznych, środowisko, aktywność zawodowa, ruchliwość społeczna. Urbanizacja w pojęciu socjologicznym to proces pozyskiwania określonych cech utożsamianych z typem

⁸⁸ Trancik R., 1986, *Finding Lost Space*, Van Nostrand Company. New York [291].

⁸⁹ Dewey R., 1960, *The rural-urban continuum: real but relatively unimportant*, *American Journal of Sociology*, vol. LXVI [67]; Walton J., 2000, *Urban sociology*, [in:] S. R. Quah, A. Sales (red.), *The International Handbook of sociology*, London, Thousand Oaks, New Delhi [304].

⁹⁰ Słodczyk J., 2003, *Przestrzeń miasta i jej przeobrażenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 37 [258].

⁹¹ Jałowicki B., 1968, *Osiedle i miasto – socjologiczno-urbanistyczne studium jednostek mieszkaniowych Wrocławia*, Arkady, Warszawa [115]; 1972, *Miasto i społeczne procesy urbanizacji – problemy, teorie, metody*, PWN, Kraków; 1976 [116]; *Společné procesy rozvoju města*, ŠIN, Katowice [117]; 1980 *Człowiek w przestrzeni miasta*, ŠIN, Katowice [118]; Reiss A. J., 1964, *Urbanisation* [in:] *A Dictionary of the Social Sciences*, Gould J., Kolb W. (red.), Tavistock Publications, London [232].

⁹² Malikowski M., 1992, *Socjologiczne badanie miasta. Problemy pojęciowe, teoretyczne i metodologiczne*, Rzeszów [175].

⁹³ Sorokin A., Zimmerman C.C., 1929, *Principles of rural-urban sociology*, New York [267].

konstrukcyjnym miejskiego stylu życia⁹⁴. Pojęcie urbanizacji, nierozdzielnie wiąże się z badaniami nad przemianami stylów (sposobów) życia⁹⁵. Istnieją twierdzenia, że podstawowymi wskaźnikami miejskości (w aspekcie historycznym) są: wielkość, gęstość, heterogeniczność, cechy, opisujące miejski styl życia⁹⁶. Urbanizacja, w pojęciu przestrzennym, to wzrost powierzchni terenów zagospodarowanych w sposób charakterystyczny dla miasta (z wysokim stopniem przekształcenia środowiska przyrodniczego, charakterystyczną miejską zabudową, intensywnością zabudowy, wysokim stopniem nasycenia infrastrukturą techniczną, układem przestrzennym typowym dla miasta i innymi cechami miejskimi). Podstawową konsekwencją wielkości miasta jest przestrzenna segregacja jego mieszkańców, będąca wynikiem zróżnicowań społeczno-ekonomicznych, etnicznych, rasowych. Zaspokojenie potrzeb życiowych wywołuje wymóg przyjmowania wysoce wyspecjalizowanych ról społecznych (uzależnienie się od innych ludzi oraz konieczność związania się z większą ilością grup formalnych). Kontakty międzyludzkie w mieście są bezosobowe, powierzchowne, przelotne, obojętne. Wielkość miasta, zwłaszcza dużego, uniemożliwia gromadzenie się wszystkich członków społeczności w jednym miejscu, wymusza wzrost roli środków masowego przekazu oraz systemu przedstawicielskiego. Przyczyną wzrostu zróżnicowania społecznego jest wzrost zagęszczenia ludności i heterogeniczność, co z kolei wpływa na coraz większą złożoność struktury społecznej⁹⁷. Istnieje opinia, iż urbanizacja zachodzi tam, gdzie występują miejskie sposoby życia, bez względu na wielkość, gęstość i skład społeczeństwa⁹⁸. Model kontinuum niektórzy krytykują. Trudne jest bowiem rozróżnienie, które z procesów zachodzących we współczesnym świecie są specyficznymi procesami urbanizacji, a które tylko następstwem ogólnych przemian cywilizacyjnych czy modernizacyjnych. Niektórzy badacze twierdzą, iż rozwój społeczny jest rozwojem miast, a wszystkie zjawiska współcześnie występujące są zjawiskami miejskimi⁹⁹. Uważają nadto, że cywilizacja i kultura współczesna znajduje w miastach swe główne oparcie, lecz utożsamianie jej rozwoju z urbanizacją polega na zbyt daleko uproszczonym widzeniu rzeczywistości i nie pomaga w jej adekwatnym poznaniu¹⁰⁰. Są również uczeni-badacze, którzy twierdzą, iż nie można traktować tradycyjnej wsi jako wyjściowego etapu urbanizacji, uwieńczonej powstaniem miasta. Różnice między wsią a miastem winno traktować się jedynie jako empiryczny wyraz procesów, które stanowią determinantę efektów na innych poziomach struktury społecznej¹⁰¹. Nie można określić zatem zależności

⁹⁴ Ziółkowski J., 1964, *Socjologia miasta*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.

⁹⁵ Wirth L., 1964, *Urbanism as a way of life*, [w:] *Louis Wirth on cities and social life*, Reiss A. (red.), Phoenix Books, Chicago-London [321]; Węgleński J., 1983, *Urbanizacja. Kontrowersje wokół pojęcia*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa [319].

⁹⁶ Wirth L., 1964, *Urbanism as a way of life*, [w:] *Louis Wirth on cities and social life*, Reiss A. (red.), Phoenix Books, Chicago-London [321].

⁹⁷ Zdaniem Wirtha L. „...Gęstość zaludnienia jest czynnikiem powodującym funkcjonalne zróżnicowanie przestrzeni miasta. Koncentracja ludności jego zdaniem korzystnie wpływa na współzawodnictwo i konkurencyjność, a także wzrost znaczenia formalnych mechanizmów kontroli społecznej...” [321].

⁹⁸ Rybicki P., 1978, *Socjologiczne koncepcje urbanizacji*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław [242].

⁹⁹ Hamm B., 1990, *Wprowadzenie do socjologii osadnictwa*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa [105].

¹⁰⁰ Pietraszek E., 1978, *Uwagi o aspektach i wskaźnikach urbanizacji wsi*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław [214].

¹⁰¹ Dewey R., 1960, *The rural-urban continuum: real but relatively unimportant*, *American Journal of Sociology*, vol. LXVI [67].

przyczynowo-skutkowych, omawiając zbieżności ewolucji form kulturowych, społecznych i ekologicznych. Nie sposób stwierdzić również, czy zależność ta posiada charakter systematyczny. „Kultura miejska” przenika na wieś, bez zanikania różnic ekologicznych tych dwóch form osadnictwa¹⁰². Istotnym zagadnieniem jest również odpowiedź na pytanie: „jak i dlaczego określone grupy ludności osiedlają się w określonych miejscach?”¹⁰³. Model *continuum* wieś-miasto uznać można zatem za model podkreślający wzajemną zależność różnych struktur osiedleńczych, będących produktami ogólnospołecznych procesów rozwoju¹⁰⁴.

W aspekcie powyższych rozważań, jak zatem przedstawia się model *continuum* wieś-miasto Siechnic? Jednym z przejawów tego procesu w tym małym mieście jest rosnący odsetek ludności typowo miejskiej, ludzi wcześniej zaliczanych do mieszkańców wsi (w roku 1795 wieś liczyła 467 mieszkańców, obecnie prawie 4000), ludności coraz bardziej zamkniętej (stanowiącej outsiderów – ludzi wyizolowanych, trudno dostępnych), izolującej się od sąsiadów, chłonnej na wszelkiego typu nowości techniczne, technologiczne, produkcyjne, przywiązującej większą wagę do dóbr materialnych, kulturalnych, do lepszej edukacji swoich dzieci, nie tylko na poziomie podstawowym, ale średnim i wyższym, poszukującej dostępu do multimediów, oczekującej lepszych warunków życia, wyższego standardu życia, wyższego standardu mieszkań, dobrze płatnej pracy, zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami i wykształceniem. Ludność wsi Siechnice aż tak wiele nie żądała, nie oczekiwała. Była jednak bardziej otwarta na drugiego człowieka, pragnęła kontaktów międzyludzkich z bliskimi sąsiadami i nie tylko, bardziej uduchowiona, kontynuowała tradycje chrześcijańskie (wielkie zaangażowanie w budowę siechnickiego kościoła, w uroczystości kościelne). Zarówno ludność wsi, jak i miasta kontynuowała i kontynuuje tradycje polskie, dostrzegała i dostrzega zalety wielopokoleniowych rodzin. Wieś siechnicka nie dysponowała tak dobrymi warunkami edukacyjnymi, jakie posiada to małe miasto obecnie (szkoła podstawowa, gimnazjum gminne, przedszkole, Gminne Centrum Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna). W okresie powojennym poziom wykształcenia mieszkańców Siechnic systematycznie wzrastał do poziomu w 1995 roku nie odbiegającego od przeciętnego miejskiego w Polsce. W 1995 roku z wyższym wykształceniem było 7,2% populacji; ze średnim, niepełnym wyższym lub policealnym 35,7%; zawodowym 37,5%; a tylko 19,6% populacji legitymowało się wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym lub nie posiadało wykształcenia. Odpowiednio wysoki poziom wykształcenia łączył się z możliwością uzyskania odpowiednich stanowisk pracy, które siechniczanie otrzymywali i pozyskują nie tylko w Siechnicach, ale i innych miejscowościach. Na koniec 1995 roku Siechnice oferowały 1539 miejsc pracy w zakładach liczących powyżej 5 zatrudnionych, przy czym znaczna ich liczba wymagała co najmniej średniego wykształcenia. Z aspektu demograficznego rzecz można, iż w omawianym modelu Siechnic nastąpiły znaczne przemiany ilościowe i jakościowe, które nastąpiły niejako w sposób płynny i istotnie wpłynęły na kondycję ekonomiczno-gospodarczą miejscowości.

W modelu *continuum* wieś-miasto Siechnic nie trudno dostrzec zmian w strukturze zawodowej ludności, tj. odejście od zawodu rolnika do innych zawodów. W mieście zachowały się tylko dwa gospodarstwa typowo rolnicze, świadczące o dotychczasowym rolniczym charakterze miejscowości. Obecnie, na podstawie przeprowadzonych badań, najwięcej siechniczanie zajmuje stanowiska pracowników wykwalifikowanych z wykształceniem średnim i

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Hamm B., 1990, *Wprowadzenie do socjologii osadnictwa*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa [105].

¹⁰⁴ Ibidem.

stanowiska urzędnicze. W kolejności to pracownicy niewykwalifikowani i inne rodzaje zatrudnienia, nie wymienione w ankiecie. Być może dane te nie są w pełni prawdziwe, bowiem w przeprowadzonych badaniach aż 18,7% osób nie udzieliło odpowiedzi w kwestii zatrudnienia (prawdopodobnie z obawy przed identyfikacją). W modelu *continuum* wieś-miasto na uwagę zasługuje przechodzenie od wiejskiego do miejskiego stylu życia, jakże odmiennego od wcześniejszego chowu zwierząt, uprawy roli, kontaktu z naturą, techniką upraw, sprzętem i narzędziami do ich prowadzenia, posiadającego nieco inny język, typowo miejski, z zanikającą prawie zupełnie gwarą wiejską. W XX wieku we wsi Siechnice, podobnie jak w innych polskich wsiach, dokonały się ogromne przemiany. Wraz z wprowadzeniem nowych upraw, technik i sposobów hodowli zmieniała się obyczajowość. Jednak zmiany te przebiegały odmiennie w porównaniu z innymi wsiami w Polsce. Pomimo rozwiniętego przemysłu (elektrociepłownia, huta, zakłady ogrodnicze) dość liczne były wyjazdy młodych ludzi do miast za inną pracą aniżeli tą oferowaną na miejscu, za lepszym mieszkaniem, w celach edukacyjnych, wyjazdy ludzi niezadowolonych z faktu zamieszkiwania na wsi. Jednakże w przypadku Siechnic nie można powiedzieć, iż następowało wyludnianie wsi, a jedynie wymiana ludności na tę z różnych zakątków Polski. Ten stan powodował zanik dotychczasowych tradycyjnych wiejskich zachowań. Ludność przyjeżdżająca do Siechnic z różnych wsi i miast całej Polski przywoziła ze sobą obyczaje, nawyki, styl życia z poprzedniego miejsca zamieszkania. Dlatego też w modelu *continuum* wieś-miasto to przejście od wiejskiego do miejskiego stylu życia było proste, o płynnym charakterze, jednakże o większym „zabarwieniu” zaczerpniętymi z innych regionów Polski przyzwyczajeniami. Miejski styl życia Siechnic nie posiada konkretnych, charakterystycznych cech. W procesie tychże przemian jakże ważne jest, by nie naruszył on tego co najcenniejsze – tradycji lat powojennej miejscowości, czerpał z niej i twórczo ją przekształcał. W szkole, a nawet w przedszkolu dzieci i młodzież informowana jest o tym, jak należy pielęgnować tradycje miejsca, z którego się pochodzi, jak wskazane jest zakładanie miejscowych muzeów lub izb regionalnych, w których gromadzi się m.in. stary sprzęt rolniczy, stare meble, obrazy, tak by kolejne pokolenia w namacalny sposób mogły poznać prawdę o swoich przodkach, o ich tradycjach (w Siechnicach, jak dotychczas, tychże brak, mimo iż aktywni siechniczanie już od lat proponowali ich utworzenie). Nie wolno zaprzepaścić tych wartości. W modelu *continuum* wieś-miasto jakże ważne są zmiany zagospodarowania i sposobu użytkowania terenu, wpływające na zmianę krajobrazu, na kształtowanie się krajobrazu typowego dla miasta, przy równocześnie w mniejszym stopniu zachowanym krajobrazie wiejskim. We wsi Siechnice dominowały drobne i średniej wielkości gospodarstwa rodzinne. Uprawy rolne dostosowane były do potrzeb mieszkańców wsi Siechnice lub zapotrzebowań rynkowych. Większe gospodarstwa specjalizowały się w produkcji zbóż i roślin okopowych (ze względu na ziemię pszeniczno-buraczane). Mniejsze gospodarstwa uprawiały również warzywa, truskawki, maliny. W krajobrazie wsi Siechnice nieobce były takie maszyny, jak: żniwiarki, kosiarki konne, siewniki, kopaczki do ziemniaków i buraków, kombajny, młockarnie. Przy narastających tendencjach do spożywania zdrowej żywności, w funkcjonujących jeszcze we wsi w latach 90. XX wieku gospodarstwach, zwracano uwagę na ekologiczne sposoby gospodarowania. Rozwinięty na początku XX wieku przemysł (elektrownia, huta) zapoczątkował istotne zmiany zagospodarowania i użytkowania terenu. W północnej części wsi pojawiły się ogromne obiekty, jakże inne od dotychczasowej zabudowy wiejskiej zagrodowej i dworskiej. Zachowane do dzisiaj budynki wielorodzinne dla pracowników elektrowni, usytuowane w zwartym jej kompleksie, zwodociągowane, skanalizowane stanowiły nie spotykane jak dotąd *novum* w zabudowie wsi Siechnice. Nadawały jej innego

charakteru, już wówczas nieco miejskiego. Obiekty te wraz z budynkiem administracyjnym Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt (obecnego gimnazjum) górowały nad wsią. Stanowiły dominantę architektoniczno-urbanistyczną miejscowości. Hutę zlikwidowano. Pozostały po niej resztki ruin z ogromną hałdą, degradującą środowisko, a budynek instytutu badawczego, po wcześniejszym (1949–1997) pełnieniu funkcji Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego, zaadaptowano na gimnazjum gminne. Obiekty obecnej elektrociepłowni (byłej elektrowni), budynek gimnazjum, kościół parafialny aktualnie górują nad Siechnicami. Nie sposób nie zwrócić uwagi na budynki wielorodzinne dwukondygnacyjne z lat 60. XX wieku, tzw. „Leningrady”, usytuowane niedaleko elektrociepłowni czy wykonane w wielkiej płycie budynki wielorodzinne, kilkukondygnacyjne (maksymalnie V-kondygnacyjne), poddane pod koniec XX wieku rewaloryzacji i modernizacji oraz współcześnie budowane w najnowszych technologiach, urbanistycznie stanowią uzupełnienie czy kontynuację zabudowy wielorodzinnej z lat 70. i 80. Na szczególną uwagę w aranżacji przestrzeni miasta zasługuje utworzona w 1999 roku Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej, w której działają już nowe podmioty gospodarcze (Parker Hannifin, Thyssen Polymer Polska, Centrum logistyczne Phoenix), dysponujące nowoczesnymi obiektami, a które nadają jakże odmiennego charakteru, nowe funkcje poszczególnym obszarom Siechnic.

W użytkowaniu terenu nie sposób nie zwrócić uwagi na lasy siechnickie. Odgrywały i odgrywają one istotną rolę w zagospodarowaniu miasta, w kształtowaniu i zachowaniu zdrowego środowiska. Współcześnie nieoceniona jest ich rola dla turystyki. Niestety, tereny leśne Siechnic jak dotychczas nie są wystarczająco na cele rekreacyjne wykorzystane i zagospodarowane. Opracowany projekt „Parku Krajobrazowego Odra II” winien być jak najszybciej wdrożony w życie. Wypoczynek, rekreacja, turystyka stanowią bowiem ważny element rozwoju miejscowości, tworzą miejsca pracy i stanowią źródło dochodu dla jej mieszkańców. Właściwie pojmowane i rozwijane mogą przynosić również środki dla ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego. Jednakże ważne jest, aby zdawali sobie sprawę z tego faktu nie tylko mieszkańcy Siechnic, ale i przedsiębiorcy oraz, a może przede wszystkim, władze miejscowe dysponujące odpowiednimi narzędziami zarządzania. Wieś Siechnice nie posiadała tradycji turystycznych, nie wykorzystwała swoich walorów. Jedynie połów ryb w okolicznych stawach, Oławie i Odrze popularyzowali niektórzy jej mieszkańcy, przynależąc do profesjonalnych kół wędkarskich.

We wsi Siechnice dużo terenów zajmowały ogrody i sady przydomowe z dawnymi odmianami jabłek, śliwek i gruszek, o charakterystycznym smaku. Obecnie w kierunku na Prawocin jesteśmy świadkami rozwoju nowoczesnie prowadzonych sadów, z nasadzeniami najnowszych odmian owoców, zwłaszcza jabłek. Ogrody przydomowe, od wieków nierozdzielnie związane z ludzkimi siedzibami we wsi Siechnice, pełniły inną rolę aniżeli ogrody przydomowe współczesnego miasta. Obecnie większość z nich zmieniła swój dotychczasowy, niepowtarzalny wiejski charakter. To najczęściej piękne trawniki z żywopłotami i dekoracyjnymi drzewkami, m.in. iglakami, ogródkami skalnymi. W nich wydzielone jest miejsce na kominek ogrodowy czy rożno. Spędza się w nich czas wolny, urządza przyjęcia z okazji rodzinnych uroczystości. Współczesny ogród coraz częściej jest powodem do dumy właściciela domu. Zleca się niejednokrotnie zawodowcom – architektom krajobrazu opracowanie projektu aranżacji ogrodu. Zupełnie inny charakter posiadał przydomowy ogród we wsi Siechnice. W przydomowych ogródkach wiejskich wydzielony był warzywnik (zachowany współcześnie w niewielu ogrodach), zielnik, sad. W zielnikach uprawiano niezbędne dla gospodarstwa zioła (rozmaryn, bazylię, szalwię). W sadach stały pasieki. Rosnące przy domach

drzewa (jawory, dęby, orzechy, lipy, jesiony) symbolizowały życie, chroniły przed piorunem, a te w sadach dawały nektar pszczołom. Przed domami zazwyczaj rosły krzewy kwitnące, np. bez oraz inne kwiaty (malwy, piwonie, dalie, lwie paszcze, lilie, nagietki, astry, słoneczniki stanowiące ozdobę domu i wyróżniające poszczególne domy od siebie. Niejednokrotnie stanowiły znak rozpoznawczy ich mieszkańców. Według wierzeń ludowych swoją urodą miały odciągać urok „zwracając zły wzrok na siebie” (bez ponoć przejmują choroby). Rzec można, iż także przydomowe ogrody podlegały procesowi *continuum* wieś-miasto i że w pewnym stopniu zostały „umiastowione”, przekształcone na wzór tych w miastach (oczywiście nie wszędzie). W mieście spotkać można jeszcze typowo wiejskie ogrody.

W krajobrazie nie sposób nie zwrócić uwagi na tak cenione przez siechniczian ogródki działkowe, usytuowane w północno-wschodniej i zachodniej części Siechnic. Z przeprowadzonych badań wynika, iż mieszkańcy bardzo chętnie spędzają czas wolny na ogródkach działkowych. W tym miejscu podkreślenia wymaga fakt chęci kontynuacji pewnych zachowań i sposobów użytkowania terenu w formie ogrodu działkowego, będących efektem modelu *continuum* wieś-miasto.

Zmienne opisu *continuum* wieś-miasto stanowią podstawę socjologicznych analiz procesu urbanizacji¹⁰⁵, które nie należą do zakresu opracowania. W nich na szczególną uwagę zasługują takie cechy, jak: stopień zróżnicowania przestrzennego i społecznego, stopień koncentracji, charakterystyka kontaktów społecznych, środowisko, aktywność zawodowa, ruchliwość społeczna.

2. Różnice wieś-miasto (dychotomia)

Wieś i miasto potocznie uważa się za dwie przeciwstawne formy osiedlania się ludności¹⁰⁶. Wieś pojmowana jest najczęściej jako obszar z małą ilością mieszkańców, bliskością przyrody, spokojem, dominantą funkcji rolniczych, monofunkcyjnością, tradycjami, przewagą osobowych i nieformalnych więzi społecznych itd. Nie bez znaczenia dla przeobrażeń wsi są aspekty ekologiczne¹⁰⁷. Pojęcie „miasto” kojarzy się najczęściej z dużym obszarem, dużą ilością mieszkańców, dużym natężeniem ruchu kołowego i pieszego, nowoczesnością, zajęciami prawie wyłącznie nierolniczymi, a także hałasem, przestępczością.

W wymiarze struktury społecznej, według tónnisowskiej koncepcji „Gemeinschaft i Gesellschaft”, wieś jest wspólnotą (Gemeinschaft). Charakteryzuje się skupieniem przestrzennym, dominantą więzów pokrewieństwa, sąsiedztwa, zwyczajami, tradycjami, kolektywnym (zbiorowym) charakterem własności. Miasto to zrzeszenie (Gesellschaft), w którym mamy do czynienia z więzami umowy i wymiany dóbr, rolami społecznymi określanymi przez funkcje sprawowane w społeczności, z własnością prywatną oraz z sformalizowanym prawem

¹⁰⁵ Sorokin A., Zimmerman C.C., 1929, *Principles of rural-urban sociology*, New York [267].

¹⁰⁶ Błaszczuk M., 1996, *Między miastem a wsią. Procesy urbanizacji wsi Siechnice*, na prawach maszynopisu (praca magisterska napisana pod kierunkiem Prof. W. Sitka), Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego [34].

¹⁰⁷ Pilchowski A., 1978, *Ekologiczne aspekty przeobrażeń wsi*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław [215].

(zob. też Tönnies F.)¹⁰⁸. Miasto, jego przestrzeń, rozwój lokalny i regionalny postrzegane jest jako ważny element w perspektywie socjologicznej¹⁰⁹. Istotnym elementem stanowiącym wskaźnik rozróżniający miasto od wsi jest charakter dominujących stosunków „oficjalnych”, tj. obowiązków i zachowań wiążących się z określonymi instytucjami. Na wsi ilość instytucji jest niewielka. Wyraźnie dominują stosunki osobowe (petent i przedstawiciel instytucji znają się osobiście), co nie bez znaczenia wpływa na wynik ostatecznego rozstrzygnięcia określonych spraw i sporów. W mieście, zwłaszcza większym, nieco inaczej przedstawiają się te stosunki. Dominują bowiem stosunki o charakterze rzeczowym. Relacje petent i przedstawiciel instytucji skoncentrowane są nie na osobach, a na problemie. Według Webera M.¹¹⁰ relacje między miastem a wsią nie mogą być traktowane uniwersalnie, w oderwaniu od czasu, miejsca i środowiska. Można pozwolić sobie na stwierdzenie, iż mamy do czynienia z jednym typem miasta lub jednym typem wsi.

W Siechnicach mamy do czynienia z małym miastem (miasto w przedziale do 5 tysięcy mieszkańców), stanowiącym wspólnotę¹¹¹, w którym występuje wielofunkcyjność, ze zróżnicowaną zabudową, z możliwością wymiany dóbr, z miastem, w którym funkcjonują więzy umów, w którym określoną rolę pełni społeczeństwo (partycypacja społeczna), określone funkcje służą społeczności, sprawowane są w społeczności, z własnością prywatną oraz ze sformalizowanym prawem. Nie jest to już obszar z małą ilością mieszkańców, z dominantą zabudowań zagrodowych i funkcji rolniczych, z typowo wiejskim spokojem, z monofunkcyjnością, tradycjami, przewagą osobowych i nieformalnych więzi społecznych itd. Zarówno we wsi Siechnice, jak i w mieście o tej samej nazwie istnieje możliwość bliskości przyrody i kontaktu z nią (siechnickie lasy, mozaikowy układ akwenów, ogródki działkowe, tereny sportowe).

3. Wielowymiarowość i wieloaspektowość procesów urbanizacyjnych

Urbanizacja to proces złożony, wielowymiarowy i wieloaspektowy; aby go prawidłowo pojmować, niezbędne są wnikliwe studia interdyscyplinarne. Pojęcie to w każdej z nauk zajmujących się osadnictwem ludności (gospodarce przestrzennej, geografii, demografii,

¹⁰⁸ Tönnies F., 1975, *Wspólnota i społeczeństwo jako typy więzi międzyludzkich*, [w:] *Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej*, Derczyński W., Jasińska-Kania A., Szacki J., (wybór), Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa [290].

¹⁰⁹ Jałowicki B., Szczepański M. S., 2002, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Scholar, Warszawa [125]; Jałowicki B., Szczepański M. S., 2002, *Rozwój lokalny i regionalny w perspektywie socjologicznej*, WSZINS, Tychy [126].

¹¹⁰ Weber M., 1968, *Economy and society - an outline of interpretative sociology*, Bedminster Press, New York [308].

¹¹¹ Tönnies F., 1975, *Wspólnota i społeczeństwo jako typy więzi międzyludzkich*, [w:] *Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej*, Derczyński W., Jasińska-Kania A., Szacki J., (wybór), Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa [290].

socjologii) definiowane jest w nieco odmienny sposób. Według Meadowsa i Mizruchiego¹¹² w urbanizacji wyróżnia się trzy jej sposoby:

- urbanizacja jako rozprzestrzenienie się wartości miejskich na tereny wiejskie,
- urbanizacja (utożsamianie jej procesów) jako przemieszczanie się ludności ze wsi do miast,
- urbanizacja jako przemiany wzorów zachowań charakterystycznych dla mieszkańców miast.

Zgodnie z definicjami geograficznymi urbanizacja¹¹³ to koncentracja ludności na terenach, które różnią się od zamieszkiwanych przez ludność wiejską, zwłaszcza poprzez występowanie różnych instytucji i pełnionych funkcji. Inaczej przedstawia się definicja socjologiczna, według której urbanizacja wiąże się z istnieniem specyficznego miejskiego stylu życia¹¹⁴. Można wyróżnić cztery podstawowe aspekty procesów urbanizacji¹¹⁵:

- urbanizacja w aspekcie przestrzennym (obejmująca przemiany w sposobach organizacji przestrzeni, zmiany w krajobrazie); w procesach przestrzennych (zarówno miasta jak i wsi) następuje nasycenie elementami infrastruktury i architektury (w mieście detalami i elementami typowymi dla miasta);
- urbanizacja w aspekcie socjologicznym, społecznym wiąże się przede wszystkim z upowszechnianiem miejskiego stylu życia;
- urbanizacja w wymiarze demograficznym to analiza procesów urbanizacyjnych pod kątem demografii danego terenu, która ujmuje zwiększanie się liczby mieszkańców ośrodków miejskich w wyniku migracji ludności ze wsi do miast oraz wchłanianie nowych obszarów wiejskich, wpływając jednocześnie na rozrastanie się miast;
- urbanizacja w aspekcie ekonomicznym wiąże się przede wszystkim z przemianami w strukturze zawodowej ludności (zwiększanie ilości ludzi zatrudnionych w zawodach nierolniczych).

W zagadnieniu urbanizacji dostrzec można zatem dwa rodzaje zjawisk:

- zjawiska o charakterze ogólnospołecznym,
- zjawiska o charakterze lokalnym.

W zjawiskach o charakterze ogólnospołecznym w procesie urbanizacji dokonuje się analiz zjawisk lokalnych, w których istotne znaczenie odgrywa „rozprzestrzenianie się” zjawisk, które uznaje się za miejskie w skali regionu, kraju, Wspólnoty Europejskiej. W procesie urbanizacji wielką rolę odgrywa społeczność lokalna. To ona bezpośrednio wpływa na zjawisko upodobniania się wsi do miasta (tak było i jest w przypadku Siechnic), to ona oddziałuje na przemiany w samym mieście. Urbanizacja Siechnic w aspekcie przestrzennym dotyczyła przemian w sposobach organizacji ich przestrzeni, wprowadzenia zmian w krajobrazie. Przestrzeń uległa przeobrażeniom związanym z pojawieniem się zwłaszcza nowej zabudowy

¹¹² Meadows P., Mizruchi E., 1969, *Urbanism, Urbanisation and Change. Comparative Perspectives*, London [190].

¹¹³ Smailes A.S., 1975, *The Definition and Measurement of Urbanisation*, [w:] *Essays on World Urbanisation*, Jones R. (red.), Philip G and Son Ltd, London [263].

¹¹⁴ Reiss A.J., 1964, *Urbanisation*, [w:] *A Dictionary of the Social Sciences*, Gould J., Kolb W. (red.), Tavistock Publications, London [232].

¹¹⁵ Ziolkowski J., 1965, *Urbanizacja, miasto, osiedle. Studia Socjologiczne*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

mieszaniowej wielorodzinnej, a także jednorodzinnej, nowej zabudowy usługowej, produkcyjnej. Nastąpiło nasycenie elementami infrastruktury technicznej – pełne 100% uzbrojenie techniczne (budowa nowej i modernizacja starej). W zakresie architektury pojawiły się detale i elementy typowe dla miasta (zrewitalizowany budynek gimnazjum gminnego wraz z otoczeniem, zmodernizowany i rozbudowany budynek szkoły podstawowej wraz z otoczeniem, nowo wybudowana hala sportowa przy gimnazjum, nowo wybudowane osiedle wielorodzinne i osiedla w trakcie budowy. Urbanizacja Siechnic w aspekcie socjologicznym, społecznym wiąże się przede wszystkim z upowszechnianiem miejskiego stylu życia, który w bardziej szczegółowy sposób opisano w podrozdziale dotyczącym podrozdziale „Model *continuum* wieś-miasto a koncepcje urbanizacji”, w którym dość szczegółowo omówiono proces przechodzenia od wiejskiego do miejskiego stylu życia. Urbanizacja Siechnic w wymiarze demograficznym dotyczy zwiększania się liczby mieszkańców w wyniku migracji ludności z okolicznych wsi i innych miejscowości (w latach 60., 70. i 80. z całej Polski z uwagi na możliwości pozyskania pracy wraz z mieszkaniem), w ostatnich latach z najbliższej okolicy z uwagi na nowe miejsca pracy i rozwój budownictwa mieszkaniowego. Urbanizacja Siechnic w wymiarze demograficznym ma ścisły związek z wchłanianiem pobliskich obszarów wiejskich – wieś Prawocin, wpływając jednocześnie na rozrost tego małego miasta. Urbanizacja Siechnic w aspekcie ekonomicznym wiąże się przede wszystkim z przemianami w strukturze zawodowej ludności. Z przeprowadzonych badań wynika, iż nastąpiło odejście od zawodu rolnika do innych zawodów. Najwięcej siechniczian zajmuje stanowiska pracowników wykwalifikowanych z wykształceniem średnim i stanowiska urzędnicze. W kolejności to pracownicy niewykwalifikowani. Wśród zjawisk, które powstały i występują w nowo powstałych miastach, takich jak Siechnice, a które stanowią istotne ich cechy, wymienić należy pięć najistotniejszych kategorii urbanizacji wsi¹¹⁶:

- kategoria funkcjonalna,
- kategoria społeczno-zawodowa,
- kategoria społeczno-kulturowa,
- kategoria ekologiczna,
- kategoria formalno-prawna.

Kategoria funkcjonalna urbanizacji zawiera zjawiska powiększania terenów zabudowy mieszkaniowej, powiększania terenów produkcji, usług, w stopniu wykraczającym poza potrzeby lokalne. Poprzez rozszerzanie elementów funkcjonalnych miasto staje się ośrodkiem oddziaływania i ciężenia dla okolicy. Staje się niejako centrum usługowo-handlowo-przemysłowym. Radzie Miasta Siechnic bardzo zależy na tym, by ich miasto docelowo funkcję takiego ośrodka pełniło, aby takowe centrum powstało. Kategoria ta obejmuje także zjawiska dotyczące bezpośrednio przekształceń funkcjonalnych przestrzeni oraz przemian przestrzenno-architektonicznych. Kategoria społeczno-zawodowa w procesie urbanizacji określa liczebny wzrost ludności nierolniczej, zatrudnionej w zawodach „funkcjonalnie” miejskich. Według Pietraszka wymiar społeczny urbanizacji winien obejmować „...*istotne osobliwości miejskiego stylu życia...*”¹¹⁷.

Po uzyskaniu praw miejskich przez Siechnice nie bez znaczenia w tej kategorii jest charakter i trwałość więzi i stosunków społecznych, sposobów komunikowania się, sposobów

¹¹⁶ Pietraszek E., 1978, *Uwagi o aspektach i wskaźnikach urbanizacji wsi*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław [214].

¹¹⁷ Ibidem

spędzania wolnego czasu, wykształconych i utrwalonych we wsi Siechnice. Wymierność urbanizacji w kategorii społeczno-kulturowej nie jest prosta, wręcz problematyczna. Kategoria ekologiczna obejmuje zjawiska dotyczące zagadnień ekologicznych, ściśle wiążących się z problematyką środowiska naturalnego, przyrodniczego, jego degradacją i ochroną (patrz elektrociepłownia, hałda po hucie). Odrębnym zagadnieniem jest nadto ekologia społeczna, koncentrująca się na zależnościach między człowiekiem a jego otoczeniem – środowiskiem materialnym. Bardzo ważne są w niej wzajemne związki między ludźmi, rozmieszczenie w przestrzeni różnych form działalności społecznej w zróżnicowanych warunkach środowiskowych, struktura organizacji środowiska. Dotychczasowe opracowania z zakresu ekologii społecznej dotyczą przede wszystkim miast. Obejmują one całe układy osadnicze (np. gminy). Ważne są w nich takie zjawiska społeczne, jak: charakter więzi lokalnych i stosunek do miejsca zamieszkania, treści nadawane przestrzeni przez mieszkańców miasta, sposoby organizacji jego przestrzeni i przestrzeni bezpośrednio sąsiadującej. Istotnym elementem urbanizacji jest jej „natężenie”¹¹⁸. Ciok w badaniach swoich uzyskał wskaźniki aspektu społecznego urbanizacji, analizując:

- ilość placówek usługowych/1000 mieszkańców,
- ilość abonentów TV/1000 mieszkańców,
- ilość punktów sprzedaży detalicznej na 10 km²,
- ilość telefonów na 1 km².

Wskaźniki te obrazują szeroko rozumianą jakość życia.

Reasumując przedstawioną problematykę można stwierdzić, iż istnieje wielowarstwowy szablon wyjaśniania procesów nabywania funkcji o charakterze miejskim. Czynniki miastotwórcze ukierunkowują charakter rozwoju miejscowości. Tworzą podstawę (fundament) do zaistnienia procesów urbanizacyjnych. W Polsce w XIX i XX wieku podstawowym czynnikiem miastotwórczym był przemysł i industrializacja. Oprócz nich do ważnych czynników miastotwórczych zaliczamy także:

- budownictwo mieszkaniowe,
- rozwój infrastruktury technicznej,
- rozwój handlu i gastronomii,
- szkolnictwo,
- rozwój turystyki,
- rozwój funkcji oświatowo-naukowych miasta.

Do przemian społecznych, do przekształcenia Siechnic ze wsi w miasto, doszło przede wszystkim w wyniku rozwoju przemysłu, usług, wyposażenia miejscowości w pełną infrastrukturę techniczną, rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Wraz z rozwojem przemysłu (dzięki któremu miejscowość stała się ważnym ośrodkiem o charakterze lokalnego centrum w pasie pomiędzy dwiema aglomeracjami miejskimi: Wrocławiem i Oławą) wzrastała liczba mieszkańców, powodująca zmiany przestrzenno-urbanizacyjne. Zmiany te wpłynęły także na przemiany w obyczajowości i sposobie życia ludności. Intensywny rozwój przemysłu spowodował przede wszystkim zmiany w strukturze społeczno-zawodowej, zwłaszcza rezygnację ludności z zawodów typowo rolniczych (obecnie w całych Siechnicach funkcjonują tylko

---

¹¹⁸ Ciok S., 1992, *Urbanizacja wsi w strefie podmiejskiej Wrocławia*, [w:] *Miasta polskie w procesie przemian. Studia nad Wrocławiem i Oleśnicą*, Misiak W. (red.), Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław [56].

2 gospodarstwa rolne-indywidualne). Stwierdzić można, iż proces urbanizacji Siechnic jest funkcją industrializacji, stanowiącą główny czynnik miastotwórczy.

Tylko w województwie dolnośląskim, zwłaszcza w ostatnich latach, wymienić można kilka miejscowości, które w oparciu o ww. czynniki miastotwórcze przekształciły się w pełne społeczności miejskie, np.: Jelcz-Laskowice (1987 r.), Prusice (2000 r.), Olszyna (2005 r.). Pochodną ww. czynników miastotwórczych to m.in.: przyrost ludności, pojawienie się infrastruktury społecznej (wpływającej bezpośrednio na rozwój „miejskiej” jakości życia), wzrost znaczenia miejscowości, pojawienie się oprócz funkcji lokalnych ponadlokalnych, przeobrażenia krajobrazowe, przemiany w sposobie życia. Wszystkie te procesy należą do wielowymiarowych i wieloaspektowych procesów decydujących o urbanizacji danej miejscowości. Z urbanistycznego punktu widzenia urbanizacja miejscowości może być m.in. funkcją industrializacji. Tak właśnie było w przypadku wsi Siechnice, w której zwłaszcza w latach 80. nastąpił gwałtowny rozwój przemysłu. Spowodował on imigrację ludności i osiedlanie się w pobliżu miejsc pracy. Gwałtownie wzrosła liczba ludności o prawie 40% (w porównaniu z 1978 rokiem). Powstał w Siechnicach duży rynek pracy, będący efektem industrializacji i zmian demograficznych. Wszystkie te elementy wpłynęły na przemiany w strukturze społecznej wsi, na przeobrażenia przestrzenno-krajobrazowe, na zmiany stylów i jakości życia, które zaliczyć można do czynników miastotwórczych opisujących procesy urbanizacji wsi. W celu dokładniejszego poznania procesów (za Błaszczukiem M.¹¹⁹) należałoby przeprowadzić ich analizę, uwzględniając cztery podstawowe wymiary: przestrzenny, funkcjonalny, zawodowy, społeczno-kulturowy.

4. Wymiar przestrzenny

Proces urbanizacji Siechnic wpłynął także na przemiany krajobrazu miejscowości. Napływ ludności, nasycenie terenów elementami infrastruktury miejskiej, powstawanie nowych zakładów przemysłowych – prowadziły i prowadzą do różnicowania sposobów organizacji przestrzeni. Układ przestrzenny miejscowości podlegał i podlega zmianom. W wyniku tych przemian powstawały i powstają tzw. „obszary naturalne”, które są zagospodarowywane w sposób odpowiadający funkcjom, które winien pełnić dany teren. Obecnie przywiązuje się znacznie więcej uwagi prawidłowemu, logicznemu zagospodarowaniu określonej przestrzeni. Zagadnienia dotyczące planowania i zagospodarowania przestrzennego stają się ważnymi, wręcz priorytetowymi. Na szczególną uwagę zasługuje wyznaczenie w Siechnicach Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, która zachęcić ma inwestorów do lokalizowania nowych inwestycji w mieście na szczególnie korzystnych ekonomicznie warunkach, wyznaczenie terenów pod nową zabudowę wielorodzinną i jednorodziną, terenów pod obiekty sportowe, park miejski. Rozpatrując zagadnienia w wymiarze przestrzennym na wyjątkową uwagę zasługuje bezpośrednio stykająca się przestrzeń zagospodarowana przez elektrociepłownię z terenami mieszkaniowymi. Nie zastosowano tu jakiegokolwiek strefy izolacyjnej, brak jakiegokolwiek strefy buforowej. Zespół wielorodzinnych domów mieszkalnych przy ul. Fabrycznej 22

¹¹⁹ Błaszczuk M., 1996, *Między miastem a wsią. Procesy urbanizacji wsi Siechnice*, na prawach maszynopisu (praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. W. Sitka), Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego [34].

wchodzi w skład architektonicznego kompleksu budynków elektrociepłowni. W administracyjnych granicach Siechnic, niedaleko terenów przemysłowych po byłej hucie i w sąsiedztwie Zespołu Elektrociepłowni, nad rzeką Oławą znajdują się tereny wodonośne, stanowiące źródła ujęć wody pitnej dla Wrocławia. W przestrzeni Siechnic do terenów usługowych zalicza się nadto obszar zajmowany przez:

- Gimnazjum Gminne im. Ks. Anny z Przemysławów przy ul. K. Świerczewskiego 40;
- Szkołę Podstawową przy ul. Szkolnej 4;
- Przedszkole Publiczne przy ul. Osiedlowej 23;
- Obiekt przy ul. Wiosennej 7 z Siedzibą Rady Miasta, Posterunkiem Policji, Gminnym Centrum Informacji, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Jednostką Obsługi Szkół, Siedzibą Zarządu Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej;
- Gminne Centrum Kultury przy ul. Fabrycznej 15;
- Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny przy ul. Kościelnej 4;
- Cmentarz Parafialny z kaplicą przy ul. Cmentarnej / Prawocińskiej;
- oraz wszelkie inne usługi, w tym handlowe i gastronomiczne.

Kolejnym możliwym do wyodrębnienia typem obszarów w mieście są tereny zajmowane przez ogródki działkowe i tereny rolne. Największe z nich znajdują się w północno-zachodniej i północno-wschodniej części miasta. Te drugie graniczą z lasami, terenami przemysłowymi i tylko fragmentarycznie z mieszkalnymi. Poza tym nieliczne tereny upraw rolnych w dyspozycji rolników indywidualnych leżą w południowej części Siechnic, nad rzeką Szaloną.

5. Urbanizacja jako zjawisko społeczne

Urbanizacja, w sensie etymologicznym pochodząca od łacińskiego terminu „urbs”, pojmowana jest jako zjawisko społeczne, proces społeczny, znajdujący swój wyraz w rozwoju miast, przede wszystkim ich liczby, obszaru, liczby mieszkańców, intensyfikacji zabudowy, rozszerzania się funkcji pozarolniczych i przyjmowaniu miejskiego stylu życia. Jako proces złożony, przebiegający w wielu płaszczyznach: demograficznej, ekonomicznej, społecznej i przestrzennej, uważa się go za przejaw rozwoju współczesnego społecznego człowieka. Korzeni urbanizacji szukać można już w starożytnych cywilizacjach. Urbanizacja to „...proces stawania się...”¹²⁰ miast. Urbanizacja to jedno z podstawowych pojęć w naukach zajmujących się osadnictwem ludności. Oprócz tej definicji istotny jest opis i analiza zjawisk przekształceń form osadnictwa ludności dokonujących się we współczesnym świecie. W procesie urbanizacji ważne są relacje wieś – miasto, w Siechnicach zwłaszcza relacje wieś Święta Katarzyna, będąca siedzibą gminy miejsko-wiejskiej, a miasto oraz relacje miasto – pozostałe wsie gminne¹²¹. Następnym etapem uprzemysłowienia oraz notowanego w ostatnich latach

¹²⁰ Ziółkowski J., 1965, *Urbanizacja, miasto, osiedle. Studia Socjologiczne*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

¹²¹ Jałowicki B., 1987, *Proces urbanizacji a relacje miasto-wieś*, PWN, Warszawa [120].

rozwoju przedsiębiorczości w Siechnicach (pojawienie się wielu drobnych, prywatnych firm usługowych i produkcyjnych) jest pojawienie się kolejnej „miejskiej” cechy społeczności – heterogeniczności (niejednorodności) struktury społecznej.

6. Wymiar funkcjonalny

Wymiar funkcjonalny „młodego” miasta odnosi się do sukcesywnego przejmowania przez wieś funkcji charakterystycznie miejskich. W przypadku Siechnic proces ten trwa już niemal 10 lat. Aby mogło powstać miasto, zadecydowały takie czynniki jak: intensywny rozwój przemysłu, usług, wyposażenie miejscowości w pełną infrastrukturę techniczną, rozwój budownictwa mieszkaniowego, względy polityczne. Te funkcje miejskie z reguły decydują o ponadlokalnej roli miejscowości jako ośrodka usługowego, handlowego i produkcyjnego. Rozwój infrastruktury usługowo-handlowej i wzrost rynku pracy powoduje, iż wykraczają one poza potrzeby społeczności lokalnej. Tym samym nowo powstałe miasto staje się ośrodkiem ciężenia dla okolicznych miejscowości. Zasięg oddziaływania Siechnic obejmuje znaczny obszar, często wykraczający daleko poza granice gminy (np. w zakresie działań logistycznych). W aspekcie urbanistycznym funkcja miasta to niezwykle ważna cecha. Istnieją miasta monofunkcyjne (z dominującą jedną funkcją) i wielofunkcyjne. Jakim zatem miastem są Siechnice? Czyżby nie są i nie zostaną miastem wielofunkcyjnym?. Zmiany funkcji pełnionych przez Siechnice wiążą się z przemianami społeczno-zawodowymi byłej wsi. Podstawową cechą tych przemian jest spadek liczby ludności utrzymującej się z rolnictwa (a praktycznie rzecz można, iż jej całkowity zanik). O obecnym typowo przemysłowo-usługowo-mieszkaniowym charakterze miejscowości świadczy też zanik dwuzawodowości, m.in. tak zwanych chłoporobotników. Jak wykazały badania socjologiczne przeprowadzone w 1995 roku w Gminie Święta Katarzyna¹²², w Siechnicach, jako jeszcze wsi, tylko niespełna 5% mieszkańców wsi było właścicielami lub współwłaścicielami gospodarstwa rolnego. Ze względu na sposób użytkowania terenów, na funkcje jakie one pełnią, w Siechnicach wyodrębnić można m.in.: tereny mieszkaniowe, przemysłowe, usługowe, rekreacyjno-rozrywkowe, sportowe, rolne. Podstawowa, a zarazem dominująca część przestrzeni Siechnic to tereny mieszkaniowe, które podzielić można na trzy części. Pierwszą z nich są tak zwane „Stare Siechnice” zajmujące obszar najstarszej części miejscowości, tj. obszar między linią kolejową prowadzącą z Wrocławia poprzez Jelcz-Laskowice do Opola, terenami elektrociepłowni i ulicą Kolejową, ogródkami działkowymi a ulicą Zacisze i ulicą Opolską. Na obszarze tym wśród zabudowy zagrodowej dominuje zabudowa parterowa i jednopiętrowa jednorodzinna. Jednocześnie znajdują się tu tereny o zwartej, typowo miejskiej zabudowie wielorodzinnej (II – V kondygnacji). Mowa tu przede wszystkim o zespole domów przy ulicy Fabrycznej, stanowiącym część kompleksu architektonicznego elektrociepłowni, oraz o zabudowaniach w rejonie ulic Szkolnej i Energetycznej. Drugą część terenów osiedlowych stanowią tzw. „nowe Siechnice”. Jest to kompleksowe osiedle dwu-, trzy- i czteropiętrowych budynków mieszkal-

¹²² Badania „*Socjologiczny portret gminy*” wykonane zostały w ramach praktyk organizowanych przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego w lipcu 1995 roku. Przeprowadzone zostały one na próbie 176 dorosłych mieszkańców gminy Św. Katarzyna, co zapewnia poziom istotności $\alpha = 2\%$ oraz przedział ufności $d = 10\%$. W próbie znalazło się 56 mieszkańców Siechnic.

nych, powstałych w latach 80. i 90. W osiedlu tym znajduje się przedszkole, hotel, pub i kilka placówek handlowych, w tym duży sklep ogólnospożywczy. Osiedle ze względu na swoje cechy architektoniczne i społeczne wykazuje charakter typowo miejski. Trzecią część terenów stanowią tzw. „najnowsze” Siechnice obejmujące osiedle domów wielorodzinnych Spółdzielni Mieszkaniowej Polsystem przy ul. Chabrowej, osiedle domów wielorodzinnych Spółdzielni Mieszkaniowej Nova Locum przy ul. Jarzębinowej oraz Gminną Strefę Aktywności Gospodarczej. Budowę najnowszych domów wielorodzinnych rozpoczęto w 2005 roku. Mieszkania wybudowane po 1945 roku stanowią 65% ogólnej liczby mieszkań w Siechnicach¹²³. Siechnice są nietypowym miastem. Nie posiadają wyodrębnionego centrum, w którym funkcjonowałyby władze miasta, gdzie stworzono by miejsce spotkań dla mieszkańców, w którym to miejscu mogliby się integrować. Zastępczo czy też pomocniczo wyróżnić można w Siechnicach trzy obszary pełniące funkcje charakterystyczne dla „centrum”:

- Pierwszy obszar to rejon u zbiegu ulic Kolejowej i Fabrycznej. O charakterze centralnym tego miejsca decydują usytuowane w nim instytucje obsługi ludności. Znajduje się tam plac, przy którym położony jest budynek z Gminnym Centrum Kultury, z salą klubową i bardzo dobrze wyposażoną biblioteką. W pobliżu jest stacja kolejowa, Bank BPH.
- Pozostałe dwa miejsca o charakterze centralnym znajdują się na początku i na końcu najstarszej ulicy Siechnic, tj. ul. Świerczewskiego, która stanowi jedną z głównych ulic wewnątrz miejscowości. Punkty te stanowią obecnie niejako centra handlowe i rozrywkowe miasta. W Siechnicach oprócz obszarów typowo mieszkaniowych znajdują się tereny rekreacyjno-rozrywkowe i sportowe. Należą do nich boisko do piłki nożnej (położone niemal w samym środku miejscowości, tj. przy ul. Kościelnej, które docelowo przeznaczone zostanie na centrum administracyjno-usługowe Siechnic); tereny rekreacyjne przy gminnym gimnazjum; ogródki położone między ul. Opolską, Kolejową, Energetyczną i Szkolną oraz ogródki we wschodniej części Siechnic w pobliżu nowego osiedla i ul. Henryka III. Ogródki działkowe znajdują się również w pobliżu cmentarza, za którym w prognozach rozwoju miasta przewidziano osiedle mieszkaniowe. Funkcje rekreacyjne (zwłaszcza latem) pełni również zadrzewiona przestrzeń z akwenem „Staw Huta”, w pobliżu terenów po byłej hucie. Teren ten jeszcze w 1985 roku był zagospodarowany na cele lotniskowe – pomosty, plaża. Pod rekreację zagospodarowano także przestrzeń położoną przy ul. Osiedlowej, z boiskiem sportowym, na którym organizowane bywają różne imprezy kulturowo-rozrywkowo-sportowe. Wyjątkowy charakter rekreacyjno-turystyczny mają Siechnickie Lasy, położone w międzyrzeczu rzek Oławy i Odry. Lasy te charakteryzuje bogata i zróżnicowana szata roślinna (wiele gatunków roślin chronionych) i zwierzęca (zwłaszcza ptaki). Na szczególną uwagę zasługuje nie często spotykany, ciekawy, mozaikowy układ wielu akwenów, ciągnących się od Siechnic do Wrocławia. Obszar ten, oprócz funkcji hydrotechnicznych, odgrywa dużą rolę krajobrazową, turystyczną i rekreacyjną.

¹²³ Jerkiewicz A. E., 2005, *Siechnice*, opracowanie wydane pomysłem i staraniem Rady Miasta Siechnice, Wydawnictwo Kartograficzne EKO-Graf, Wrocław [127].

Fot. 11. Mozaikowy układ akwenów od Siechnic w stronę Wrocławia, zdjęcie satelitarne akwenów (fot. pozyskana od W. Głądała)

Photo 11. Mosaic layout of water reservoirs towards Wrocław, satellite photo (photo from W. Głądała)

W mieście dużą przestrzeń zajmuje przemysł i zakłady produkcyjne. Niektóre z nich (patrz GSAG) oddzielone są od terenów mieszkaniowych. Nowe obiekty przemysłowe zlokalizowano na obrzeżach obszarów mieszkaniowych. Jedynie elektrociepłownia usytuowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie z zabudową mieszkaniową. W czasach funkcjonowania Huty „Siechnice” granicę między terenami osiedlowymi a terenami huty stanowiła linia kolejowa. Podobnie rzecz ma się z ulicą Opolską, stanowiącą naturalną linią demarkacyjną. Przy tej ruchliwej drodze do Wrocławia i Opola (droga krajowa 456) z jednej jej strony usytuowane jest osiedle mieszkaniowe, z drugiej na jego wysokości rozpoczyna się obszar zagospodarowany przez Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”. Zajmuje ono olbrzymi teren ciągnący się wzdłuż szosy niemalże po pobliską wieś – Groblice. Największe tereny zagospodarowane pod przemysł i usługi to: tereny Elektrociepłowni „Czechnica”, tereny Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, tereny firmy Thyssen Polimer Polska, Centrum Logistycznego Phoenix, tereny producenta złączy hydraulicznych Parker Hannifin.

7. Zanik więzi lokalnych efektem urbanizacji

Efektem urbanizacji, rozrostu miejscowości i przemian w obyczajach jest zanik więzi lokalnych¹²⁴. Badania wskazują, że przestrzeń aktywności społecznej mieszkańców Siechnic koncentruje się zwłaszcza w środowisku zakładu pracy oraz najbliższego sąsiedztwa (ulicy, osiedla). Tylko połowa respondentów odczuwa jakieś więzi z innymi ludźmi w mieście. Tradycyjny, wspólnotowy charakter zatracą też parafia. Najslabiej uświadomiane przez ankietowanych są więzi z gminą. Uzyskane w badaniach wyniki: tylko co czwarty respondent wskazywał na więź z gminą. Respondenci wskazują, że gmina nie jest postrzegana przez mieszkańców Siechnic za jakościowo jednoczącą społeczność o charakterze lokalnym. Ograniczeniom ulegają także więzi sąsiedzkie. Jak wynika z badań, prawie trzecia część uczestniczących w badaniach (30%) jest bardzo słabo lub też nie jest w ogóle „osadzona” w społeczności swego sąsiedztwa. Wskazywałoby to na rozpad wspólnotowości związanej z miejscem zamieszkania, coraz częstszym zamykaniu się we własnym domu i izolacji od otaczających ludzi. Zjawisko to nie przybiera jednakże rozmiarów występujących w osiedlach miejskich dużych miast.

Reasumując, stwierdzić można, iż duże są różnice między byłą wsią a obecnym miastem Siechnice. Model „*continuum* wieś-miasto”, stanowiący przeciwstawienie dla modelu „tradycyjność- nowoczesność” posiada cechy bardzo istotne z punktu analiz procesów urbanizacyjnych. Pozwolił on na uchwycenie stopnia zurbanizowania, tj. stopnia przekształcenia się wsi w miasto, w którym Siechnice w sposób niejako „płynny” uległy temu procesowi. W procesie urbanizacji aspekt społeczny wpłynął na stopień zaawansowania przemian, jakie zaszły w charakterze osiedla, na linii wieś-miasto, przemian odnoszących się do szeroko rozumianej jakości życia. Dychotomia wieś-miasto Siechnic dotyczy przede wszystkim odmiennego układu przestrzennego, w porównaniu z typowym miastem, miastem z wydzielonym miejscem centralnym, najczęściej rynkiem z ratuszem, stanowiącym centrum administracyjno-usługowe. W urbanizacji Siechnic jako procesie złożonym, wielowymiarowym, wieloaspektowym do najważniejszych przesłanek zaliczyć należy: stopniowe rozprzestrzenianie się wartości miejskich na były tereny wiejskie; koncentrację ludności; przemieszczanie się ludności z przyległych wsi, pobliskich miast; przemiany wzorów zachowań, charaktery-

¹²⁴ Siemiński W., 1973, *Miasto – dziś i jutro*, „Więź” nr 45 [248]; Gans H.J., 1972, *Urbanism and suburbanism as a way of life* [in:] *Reading in urban sociology*, Pahl R.E. (red.), Pergamon Press, London [84]; Macgregor S., 2001, *Social Policy and the City*, [w:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, Londyn, Thousand Oaks, New Delhi [167]; Sigoyer M.B., Boisgontier P., 1996, *La technopole: une certaine idee de la ville: enquete sur d'étranges attracteurs urbains*, L'Harmattan, Paris [251]; Projekt badawczy nr 7 T07F03212 „Rola małych miast w kształtowaniu sieci osadniczej pod wpływem transformacji społeczno-gospodarczej” [w:] Raport końcowy „Wpływ transformacji społeczno-gospodarczej na kształt przestrzenny, rolę i funkcję małych miast”, 1998, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa [224]; Chmielewska-Łoś B., Popławska-Bukalo E., Gizejewska J., 1995, *Małych miasteczek wczoraj, dziś, może jutro*, „Mazowsze” nr 2, s. 55–82 [52]; Mitchell W., 1999, *E-topia - urban life, Jim- but not as we know it*, The MIT Press [194]; Moughtin C., 1992, *Urban design: street and square*, Butterworth Architecture, Oxford [196]; Paddison R., 2001, *The City as People*, [w:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, Londyn, Thousand Oaks, New Delhi [206]; Paddison R., 2001, *Cities in Transition*, [in:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, Londyn, Thousand Oaks, New Delhi [205]; Palen J.J., 1987, *The Urban World*, R.R. Donnelley & Sons Co [208].

stycznych dla mieszkańców miast; zanik więzi lokalnych; pojawienie się i upowszechnianie specyficznego, miejskiego stylu życia w aspekcie socjologicznym; przemiany ekonomiczne, wynikające z przemian w strukturze zawodowej; przemiany w wymiarze demograficznym, wynikające z migracji ludności wiejskiej do miasta; przemiany w aspekcie przestrzennym, obejmujące m.in. nasycenie elementami infrastruktury technicznej i architektury, typowymi dla miasta; rozprzestrzenianie się zjawisk o charakterze ogólnospołecznym, zjawisk uznawanych za miejskie.

Rozdział IV

Struktura Siechnic

1. Wieś a miasto Siechnice

Siechnice w XVII wieku, jako wieś-owalnica, w 1826 r. wykształciły układ wieloulicowy. Istotny rozwój przestrzenny nastąpił w 2 połowie XIX w. i na początku XX w., po regulacji Odry. Lokalizacja elektrowni i huty wpłynęła w pierwszej połowie XX wieku na rozwój przestrzenny miejscowości. Oprócz kompleksu wielorodzinnego przy elektrociepłowni, w zabudowie ulic dominowały budynki jednorodzinne – robotnicze i willowe. Najstarszymi ulicami Siechnic są ulice Fabryczna, Świerczewskiego, Zacisze z zabudową jednorodzinną i zagrodową oraz dawnymi czworakami. Część ulicy Zacisze została zabudowana budynkami folwarcznymi dwu-, trzy- i czterorodzinnymi, które w większości zostały odrestaurowane, zwłaszcza po powodzi z 1997 roku (nie zawsze zachowując pierwotnej, zabytkowej formy architektonicznej). Jednakże większość budynków przy tych ulicach pozwala odtworzyć klimat byłej wsi Siechnice. Miasto Siechnice rozbudowuje się na odpowiednich, zdrowych – fizjograficznie terenach. Charakteryzuje się dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi i dobrym klimatem. Jego przestrzeń miejska, z punktu widzenia architekta, ukształtowana jest i istnieje dzięki istniejącej w niej architekturze. Obecnie przekształcana jest ona w obliczu integracji europejskiej¹²⁵. W tejże przestrzeni ważna jest forma miasta, o której decydują: jej architektura, stanowiąca konfigurację bryłowo-przestrzenną oraz przestrzenie zewnętrzne i wewnętrzne¹²⁶. W przestrzeni Siechnic wydzielić można od strony północno-wschodniej i południowo-zachodniej przestrzeń zewnętrzną – otwartą, niezabudowaną,

¹²⁵ Balcerek K., Masztalski R., Mycak O., 2001, *Przekształcanie i modernizacja obszarów zabudowy śródmiejskiej miast w obliczu integracji europejskiej*, Raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr J-1/S-472/01, Wrocław [27].

¹²⁶ Gzell S., 1999, *Forma miasta na początku, w końcu i na początku wieku*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Zakłady Graficzne Politechniki Krakowskiej, Kraków [100].

natomiast nie trudno wyznaczyć przestrzeń wewnętrzną, obudowaną bryłami – budynkami. W procesie percepcji przestrzeni tego miasta postrzegamy nie przestrzeń, lecz powierzchnię brył i twory bryłowo-przestrzenne¹²⁷. Przestrzeń wewnętrzną zajęta jest przez zabudowę mieszkaniową, obiekty użyteczności publicznej, zabudowę przemysłową, przemysłowo-usługową i usługową¹²⁸. Można mówić o społecznym wytwarzaniu przestrzeni, o społecznych uwarunkowaniach kształtowania terenów mieszkaniowych¹²⁹. W ogólnym podziale przestrzeni Siechnic wydzielić można przestrzeń publiczną i prywatną. W tym podziale¹³⁰ w Siechnicach wydzielić można sześć hierarchicznych grup:

- przestrzeń miejską publiczną – wszystkie miejsca i urządzenia publiczne (np. drogi, parki itp.)¹³¹;
- przestrzeń miejską półpubliczną – wszystkie przestrzenie użytkowane publicznie, które są kontrolowane administracyjnie i instytucjonalnie (np. szkoły, przedszkole, dworzec);
- przestrzeń publiczną właściwą dla danej grupy (np. tereny spotkań, usługi);
- przestrzenie prywatne właściwe dla danej grupy (kontrolowane przez administrację np. ogrody osiedlowe, wnętrza śródblokowe, tereny zabawowe);
- przestrzenie prywatne rodzinne (kontrolowane tylko przez rodzinę);
- przestrzenie prywatne indywidualne (miejsce „dla siebie” – sanktuarium).

Przestrzeń miasta winna być w czytelny sposób identyfikowana, oznakowana. Ulice miasta powinny posiadać swoje nazwy. W Siechnicach na specjalnie zaprojektowanych metalowych słupkach, zakończonych dekoracyjnym detałem, umieszczone są niebieskie tabliczki z kontrastowymi białymi ramkami i bardzo czytelnymi nazwami ulic koloru białego oraz wyraźnym herbem miasta.

¹²⁷ Zróżnicowane jest zagospodarowanie przestrzenne polskich małych miast, w różnych warunkach ich rozwoju, *Zagospodarowanie przestrzenne małych miast w różnych warunkach ich rozwoju*, 1982, IKŚ, maszynopis; Sumień T., 1992, *Forma miasta – kontekst i anatomia*, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa, s. 31 [274].

¹²⁸ Gzell S., 2000, *Uwarunkowania zmian w modelu środowiska mieszkaniowego*, [w:] *Mieszkanie, dom, środowisko mieszkaniowe na przełomie wieków*, Zakład Graficzny Politechniki Krakowskiej, Kraków [101]; Zabłocka-Kos A., 2001, *Osiadła czyli sztuka przestrzeni*, [w:] „Budowlany Informator Techniczny” nr 6, 2001 [330].

¹²⁹ Jałowicki B., 1988, *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni*, Książka i Wiedza, Warszawa [121]; 1991, *Spoleczne uwarunkowania kształtowania terenów mieszkaniowych*, [w:] *Współczesne tendencje kształtowania terenów mieszkaniowych w świetle teorii i praktyki*, Letnia Szkoła Urbanistyki – Instytut Architektury i Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [122]; 1996, *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni w okresie transformacji systemowej*, „Biuletyn KPZK PAN”, z. 175, *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, red. Kochanowski M., Warszawa [123].

¹³⁰ Sumień T., 1992, *Forma miasta – kontekst i anatomia*, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa, s. 34 [274].

¹³¹ Wyżykowski A., Zuziak Z., 1999, *Nowe przestrzenie publiczne – wielokulturowość a kreacja urbanistyczna*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Zakłady Graficzne Politechniki Krakowskiej, Kraków [329].

Fot. 12. Oznakowanie ulic (fot. autorki)
Photo 12. Plates with street names (photo author)

Wieś Siechnice na starej fotografii

Fot. 13. Przedwojenne Siechnice (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”)
Photo 13. Pre-war Siechnice (photo „Siechnice – 750 years”)

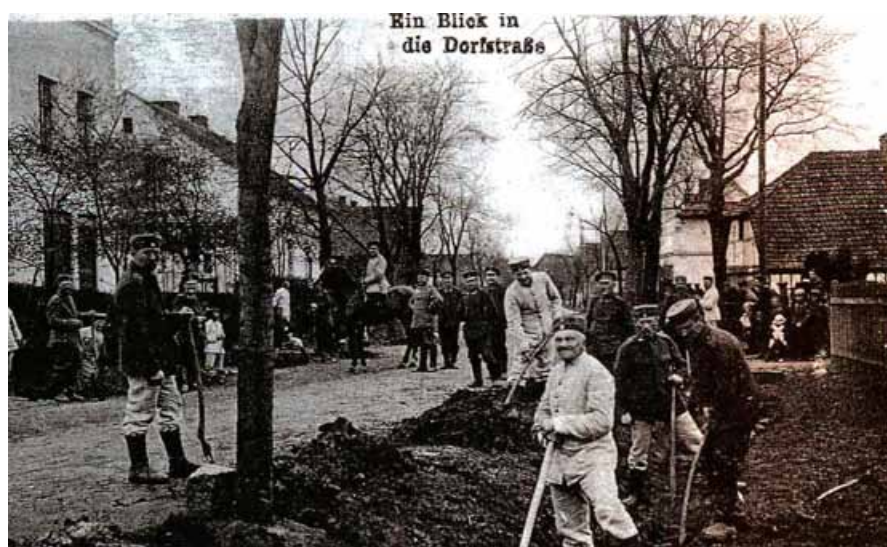

Fot. 14. Przedwojenne Siechnice – dworzec kolejowy (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”)
Photo 14. Pre-war Siechnice – the railway station (photo „Siechnice – 750 years”)

Fot. 15. Sklep spożywczy w przedwojennych Siechnicach (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”)
Photo 15. Pre-war Siechnice, a grocery (photo „Siechnice – 750 years”)

Fot. 16. Ulica Wiejska przed II wojną światową, obecnie ul. Fabryczna
(fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”)
Photo 16. Wiejska Street in pre-war Siechnice, now Fabryczna Street (photo „Siechnice – 750 years”)

Fot. 17. Zajazd / gospoda Scholtza (fot. z lewej z oprac. „Siechnice 750 lat”);
obecnie dom wielorodzinny (z prawej fot. autorki)

Photo 17. Scholtz's inn (left, „Siechnice – 750 years”), now a multi-family house (right, photo author)

Fot. 18. Kartka pocztowa z pozdrowieniami z Tschechnitz (Siechnic): dwór – fot. górna lewa;
zajazd/gospoda Scholza – fot. górna prawa, Szkoła Ewangelicka – fot. dolna lewa,
Szkoła Katolicka – fot. dolna prawa (źródło: www.hydral.com.pl)

Photo 18. A postcard with greetings from Tschechnitz (Siechnice). The manor house – top left,
Scholtz's inn – top right, Evangelical School – bottom left, Catholic School – bottom right ,
source: www.hydral.com.pl)

Fot. 19. Poczтівka z Tschechnitz (Siechnic): Elektrownia (u dołu z lewej), Pomnik Ofiar I Wojny Światowej (u dołu z prawej) oraz zajazd / gospoda (u góry) (źródło: www.hydral.com.pl)
Photo 19. A postcard from Tschechnitz (Siechnice): the power plant – bottom left, the Memorial of WWI Victims – bottom right, the inn – top, (source: www.hydral.com.pl)

Miasto Siechnice dzisiaj

Fot. 20. Odrestaurowana zabudowa zagrodowa przy ul. Zacisze (fot. autorki)
Photo 20. Restored homestead in Zacisze Street (photo author)

Fot. 21. Dwukondygnacyjny budynek mieszkalny z użytkowym poddaszem z budynkiem gospodarczym w głębi przy ul. Fabrycznej – naprzeciw Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. autorki)
Photo 21. Three-floor dwelling house with an outbuilding in the rear, Fabryczna Street, opposite the thermal-electric power station „Czechnica” (photo author)

Fot. 22. Zagroda przy ul. Świerzewskiego (fot. autorki)
Photo 22. Homestead in Świerzewski Street (photo author)

Fot. 23. Ciąg przedwojennych, byłych robotniczych budynków przy ul. Kościuszki (fot. autorki)
Photo 23. Pre-war houses for workers in Kościuszko Street (photo author)

Fot. 24. Odrestaurowana stara zabudowa zagrodowa przy ul. 1 Maja (fot. autorki)
Photo 24. Restored old homestead in 1 May Street (photo author)

Fot. 25. Odrestaurowana i rozbudowana zabudowa zagrodowa przy ul. Opolskiej 21 (fot. autorki)
Photo 25. Restored and extended homestead in 21, Opolska Street (photo author)

Fot. 26. Współczesny budynek jednorodzinny przy ul. Zacisze (fot. autorki)
Photo 26. Contemporary detached house in Zacisze Street (photo author)

Najnowsza zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna najstarszych ulic Siechnic, w standardach aktualnie obowiązujących w innych miastach polskich, niczym nie odbiega od budynków tam budowanych, o czym świadczy niżej załączona fotografia. To budynki budowane w nowych technologiach, z dachami dwu- lub wielospadowymi, krytymi najczęściej dachówką, z tynkami strukturalnymi, nowoczesną stolarką drewnianą lub z PCV, pięknie urządzone ogrodem.

W latach 70., podobnie jak w całej Polsce, budowano domy jednorodzinne tzw. „pułdelka” ze stropodachami. Wobec tego typu architektury można posiadać różne opinie (w większości negatywne).

Fot. 27. Budynek jednorodzinny lat 70. (fot. autorki)
Photo 27. A detached house from the 1970s (photo author)

Na terenie Siechnic spotkać można obecnie całe zagrody lub pojedyncze budynki stanowiące ruinę, których rewitalizacja, odrestaurowanie byłoby zaprzeczeniem jakichkolwiek uzasadnień ekonomicznych. Przykładem może być fotografia 28.

Fot. 28. Zrujnowana zamieszkiwana zabudowa zagrodowa, róg ul. Opolskiej i ul. Zacisze (fot. autorki)

Photo 28. Ruined inhabited homestead in Opolska Street and Zacisze Street (photo author)

W miejskim układzie przestrzennym Siechnic, w najstarszej części, ponad zabudową jednorodziną góruje zabudowa wielorodzinna, dwu-, trzy-, cztero-, pięciokondygnacyjna. Na fotografiach 29 oraz 30 przedstawiono powojenną zabudowę wielorodziną, tzw. „Lenin-grady”. Budynki te usytuowane są m.in. przy ul. 1 Maja i ul. Energetycznej. Budynki z lat 60. i 70. budowane na terenach wsi Siechnice w tamtym okresie, rzecz można, były wyrazem zrównoważania standardu życia na wsi i w mieście. Zabudowa wielorodzinna wsi przynosiła pozytywne skutki w zakresie wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, natomiast stanowiła obcy element jej krajobrazu i zabudowy.

Fot. 29. Budynki wielorodzinne lat 60., ul. 1 Maja (fot. autorki)
Photo 29. Multi-family houses from the 1960s in 1 May Street (photo author)

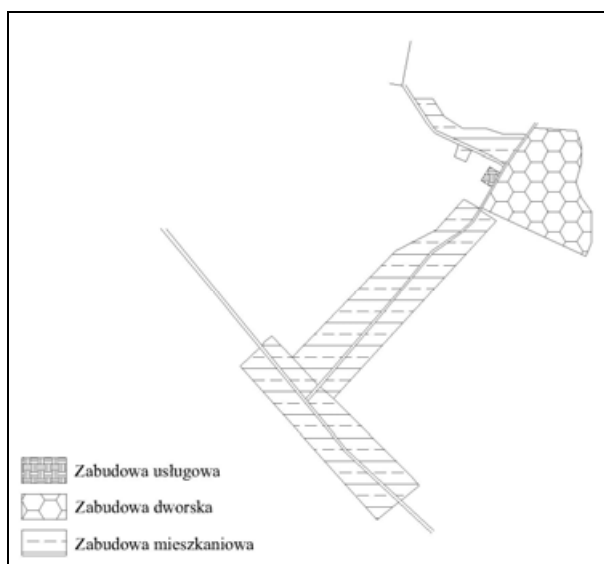

Fot. 30. Budynki wielorodzinne lat 70. (fot. autorki)
Photo 30. Multi-family houses from the 1970s (photo author)

Rozwój przestrzenny Siechnic schematycznie przedstawiono na rysunkach 9, 11, 13, 15.

Rys. 8. Plan wsi Tschechnitz (Siechnice) z 1903 roku¹³²
Fig. 8. Map of the village of Tschechnitz (Siechnice), 1903

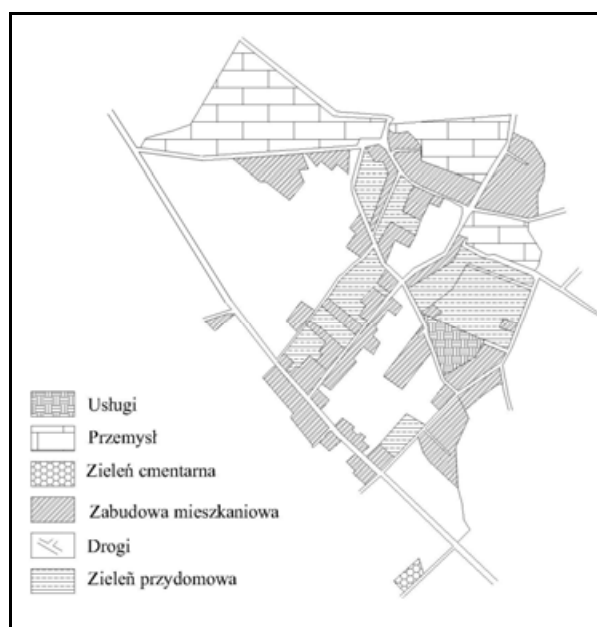

Rys. 9. Rozwój przestrzenny wsi Tschechnitz, 1903 rok
Fig. 9. Spatial development of the village of Tschechnitz, 1903

¹³² Oddział Zbiorów Kartograficznych UW.

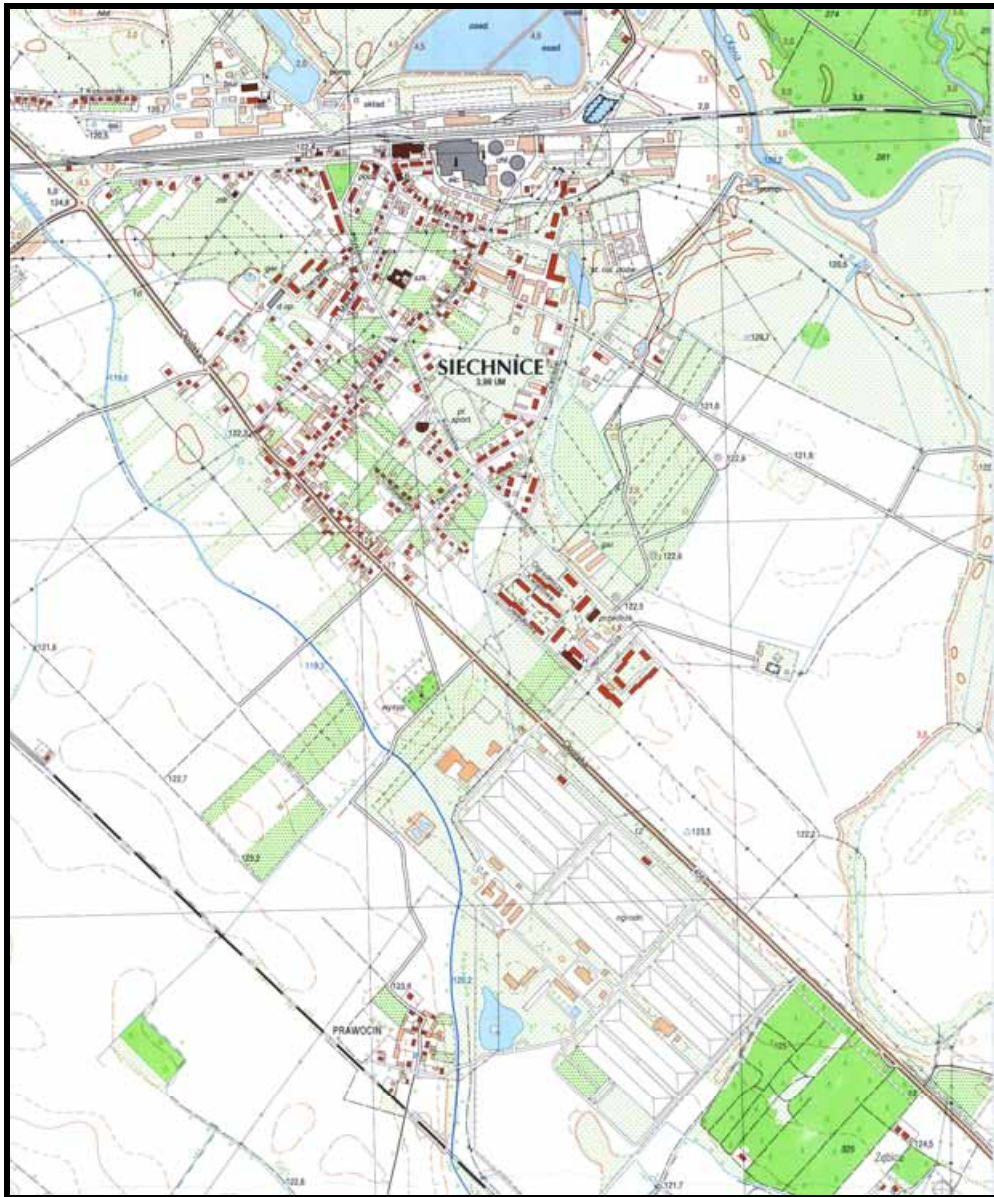

Rys. 10. Plan wsi Kraftborn (Siechnice) z 1931 roku¹³³
Fig. 10. Map of the village of Kraftborn (Siechnice), 1931

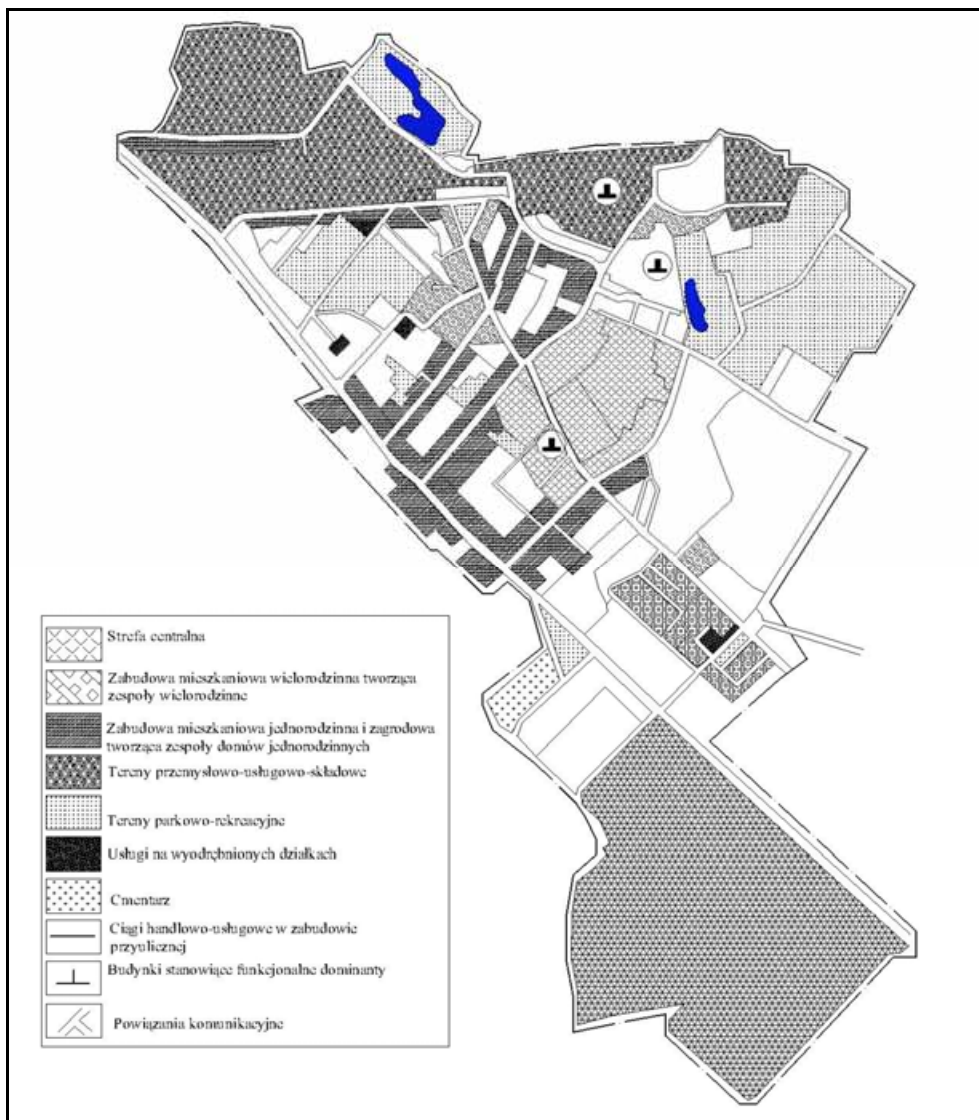
Rys. 11. Rozwój przestrzenny wsi Kraftborn, 1931 rok
Fig. 11. Spatial development of the village of Kraftborn, 1931

¹³³ Oddział Zbiorów Kartograficznych UW.

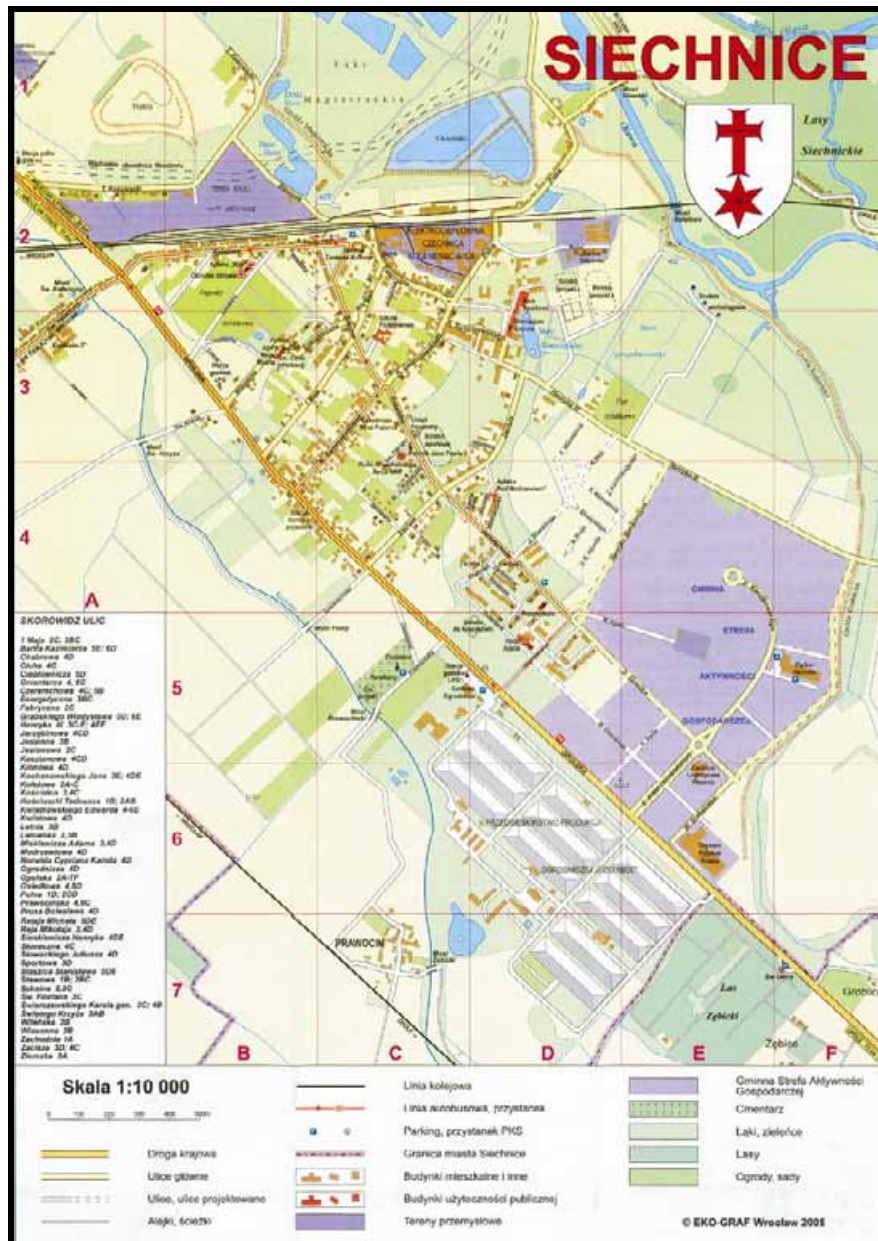
Rys. 12. Plan miasta Siechnice z 1977 roku¹³⁴
Fig. 12. Map of the town of Siechnice, 1977

¹³⁴ *Mapa Topograficzna Polski, Siechnice* Główny Geodeta Kraju, Warszawa, 1998.

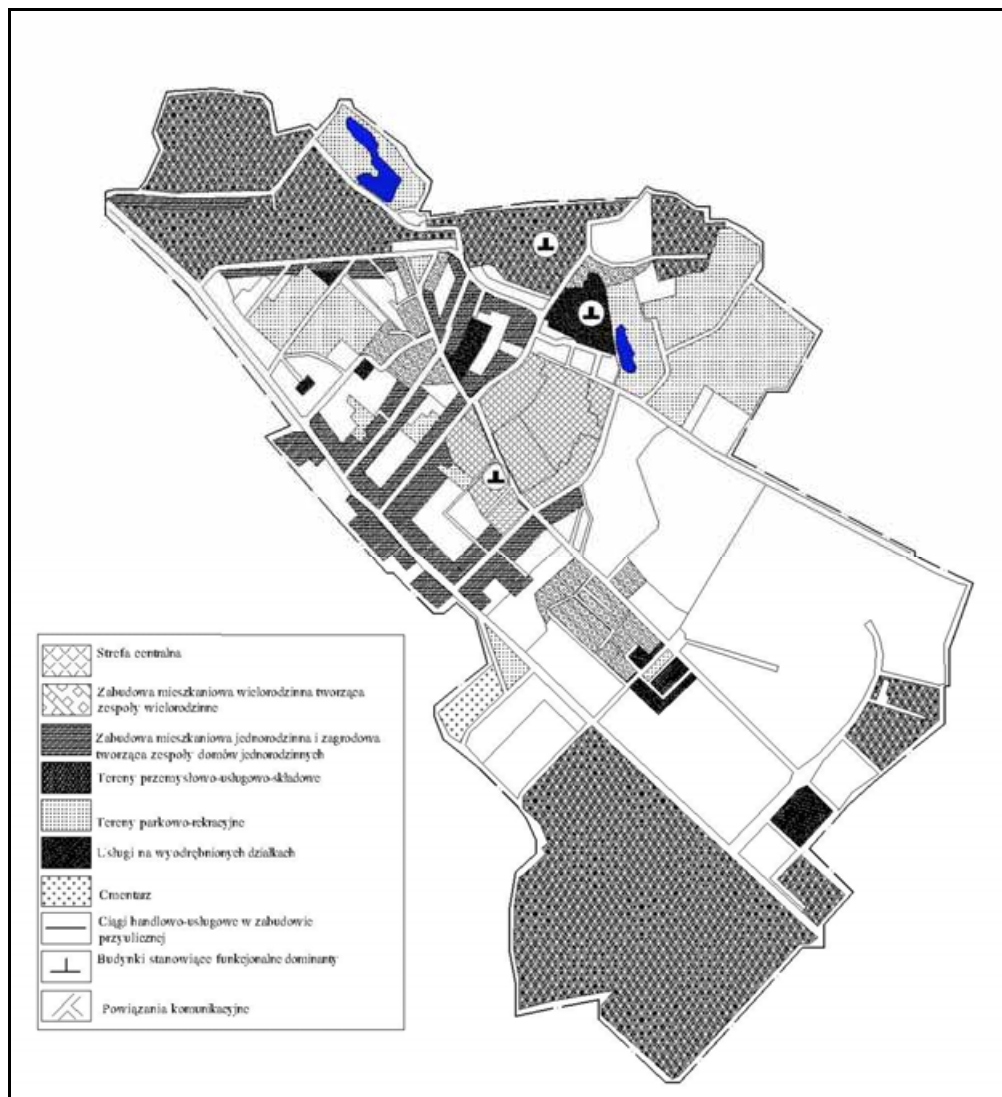
Rys. 13. Rozwój przestrzenny miasta Siechnice, 1997 rok
Fig. 13. Spatial development of the town of Siechnice, 1997

Rysunki te przedstawiają zarówno we wsi Siechnice, jak i w mieście Siechnice przestrzeń, w której przeważa zabudowa mieszkaniowa, przy czytelnej na początku XX wieku dominancie urbanistycznej zabudowy industrialnej i przemysłowo-usługowej. Aktualne proporcje w zagospodarowaniu przestrzeni Siechnic uległy zmianom, zwłaszcza po zagospodarowaniu terenów pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne i wydzieleniu Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej.

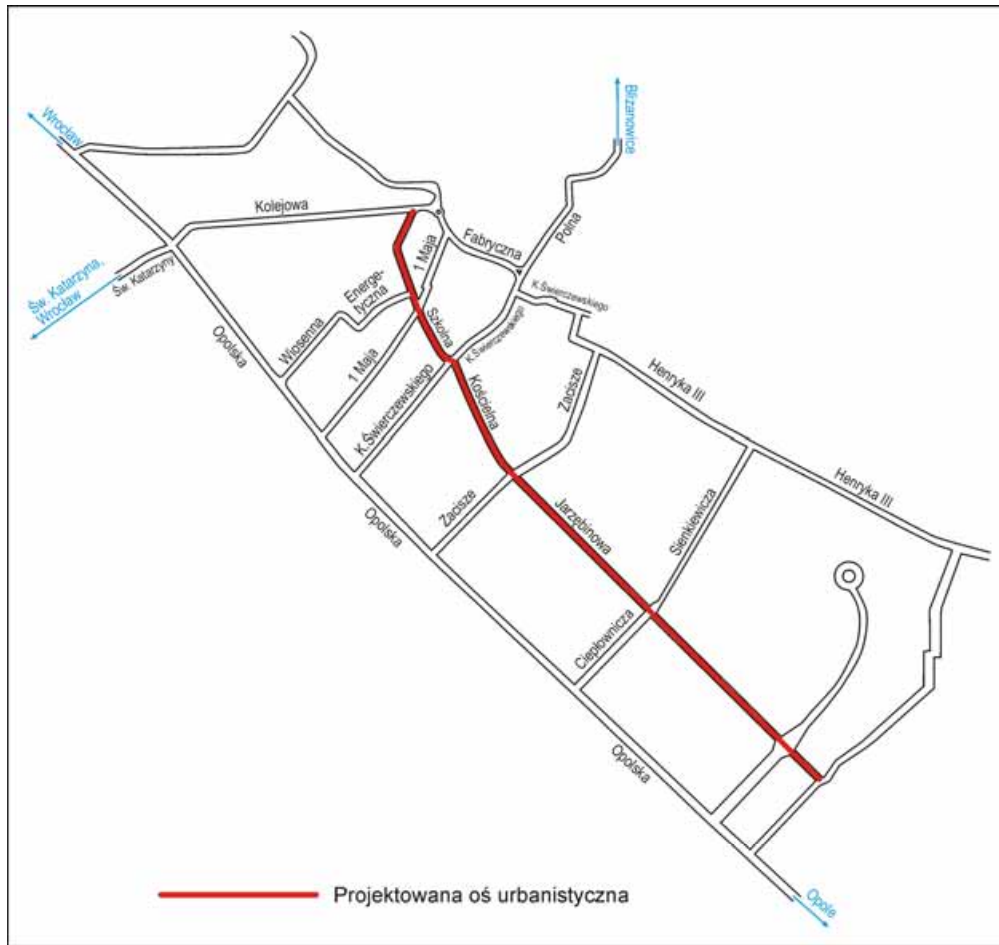
Rys. 14. Plan miasta Siechnice z 2005 roku¹³⁵
 Fig. 14. Map of the town of Siechnice, 2005

¹³⁵ *Plan miasta Siechnice 2005 rok*, Rada Miasta Siechnice, Wydawnictwo Kartograficzne EKO-GRAF, Wrocław, 2005.

Rys. 15. Rozwój przestrzenny miasta Siechnice, 2006 rok
Fig. 15. Spatial development of the town of Siechnice, 2006

Rysunki 14, 15 pokazują, jak niespójna była i jest przestrzeń miasta. Miasto to dopiero się tworzy, „wypełnia przestrzenie”, a sprawą projektantów i powinnością władz decydenckich jest czuwanie nad właściwym zagospodarowaniem i użytkowaniem jego przestrzeni. Ulice: Szkolna, Kościelna, Jarzębinowa, Staszica stanowiąc mają oś urbanistyczną Siechnic, przy której zlokalizowane będzie projektowane „centrum administracyjno-usługowe” w miejscu wybudowanego w okresie międzywojennym stadionu piłkarskiego.

Rys. 16. Projektowana oś urbanistyczna Siechnic
Fig. 16. Designed urban axis in Siechnice

Fot. 31. Stadion piłkarski, teren przeznaczony pod budowę centrum administracyjno-usługowego z rynkiem (fot. autorki)
Photo 31. Football stadium, area allotted for an administration and service centre with a market square (photo author)

Miasto Siechnice „jutra”

Rys. 17. Projekt centrum administracyjno-usługowego
(oprac. Maćków Pracownia Projektowa)

Fig. 17. Design of administration and service centre (by Maćków Design Bureau)

Fot. 32. Wizualizacja przestrzenna nr 1 centrum administracyjno-usługowego
(oprac. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 32. Computer visualization no 1 of the administration and service centre (by Maćków Design Bureau)

Fot. 33. Wizualizacja przestrzenna nr 2 centrum administracyjno-usługowego
(oprac. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 33. Computer visualization no 2 of the administration and service centre (by Maćków Design Bureau)

Siechnice, poprzez położenie w regionie, przestrzenne usytuowanie w bliskim sąsiedztwie rzek Odry i Oławy, mozaikowy układ akwenów, dzięki bogactwu krajobrazowemu, zasobom kultury materialnej, mają szansę rozwoju turystyki i różnorodnych form wypoczynku, jednakże niezbędne jest zadbanie o właściwe zaplecze, tj. budowę hoteli, zajazdów, pensjonatów i innych urządzeń usług turystyczno-rekreacyjno-sportowych, które umożliwiłyby pełnienie tych funkcji. Układ przestrzenny Siechnic formuje się i formować będzie w przyszłości w miarę rozbudowy i pojawienia się powiązań głównych części miasta z częściami podrzędnymi, we względnie zwartą całość.

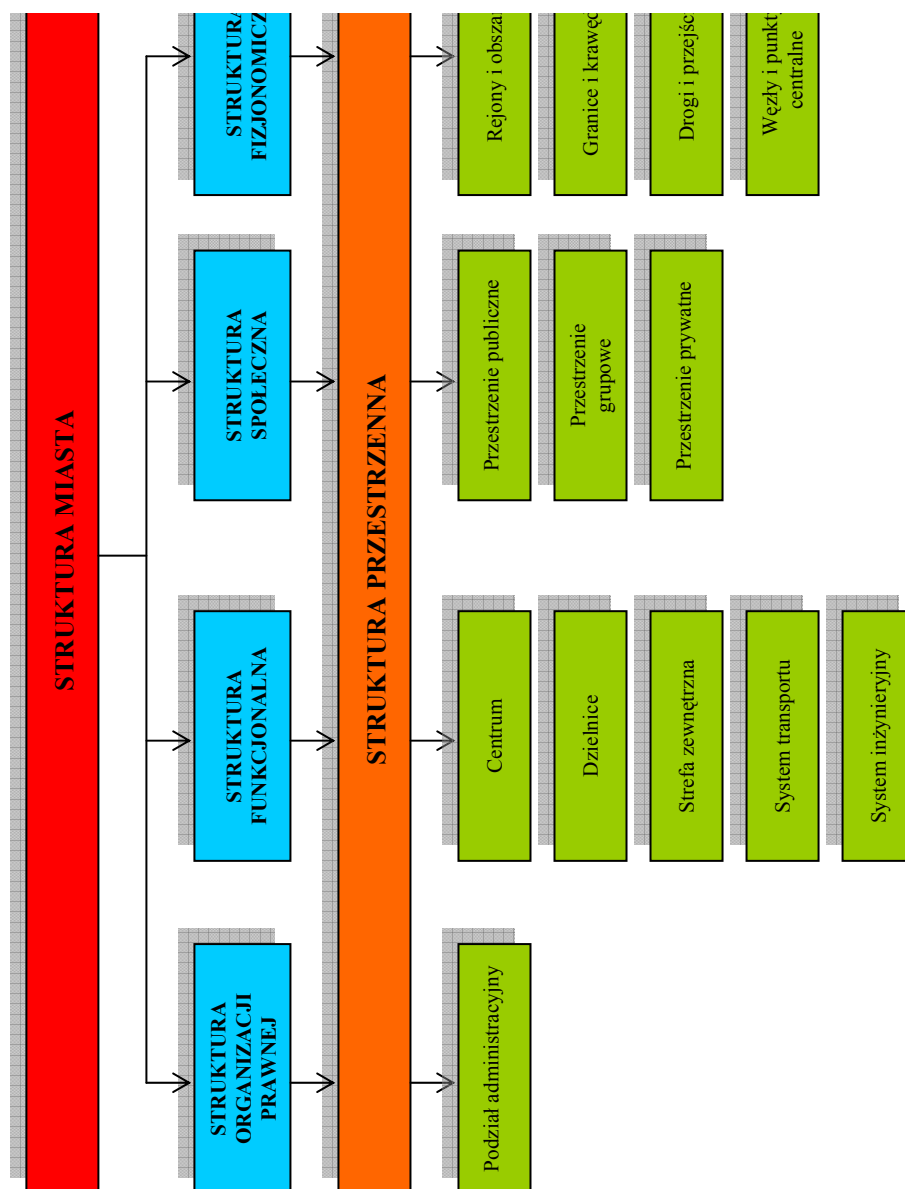
2. Struktura przestrzenna miasta

W strukturze miasta wyróżnia się: strukturę fizjonomiczną, strukturę organizacji prawnej, strukturę funkcjonalną, strukturę społeczną. To one tworzą strukturę przestrzenną, do której należy: podział administracyjny (struktura organizacji prawnej); rejon i obszary, granice i krawędzie, drogi i przejścia, węzły i punkty centralne stanowiące strukturę fizjonomiczną; centrum, dzielnice, strefa zewnętrzna, system transportu, system inżynierski stanowiące strukturę funkcjonalną; przestrzeń publiczną, przestrzeń grupową, przestrzeń prywatną (struktura społeczna). Na rysunku 18 pokazano schemat zakresu pojęciowego struktury miasta.

Administracyjnie miasto to wyróżniona jednostka osadnicza, osada zamieszkiwana przez ludność zatrudnioną przede wszystkim w zawodach pozarolniczych. Socjologicznie miasto jest historycznie ukształtowanym typem osiedla, które wyznacza istnienie konkretnej społeczności częściowej. Skoncentrowana jest ona na pewnym obszarze. Posiada odrębną organizację prawną. Wytwarza w ramach swojej działalności zespół trwałych urządzeń materialnych, posiadających specyficzną fizjonomię, odzwierciedlającą odrębny typ krajobrazu. W rozważaniach dotyczących przestrzeni miasta, jej struktury i przeobrażeń istotne są takie pojęcia, jak: przestrzeń geograficzna, przestrzeń ekonomiczna, struktura przestrzenna i pojęcie miasta. Urządzenie tej przestrzeni stanowi ważne zagadnienie urbanistyczne, inwestycyjne i legislacyjne. Kształtowanie struktury przestrzennej środowiska małego miasta, tu Siechnic w praktykach realizacyjnych władz samorządowych, opiera się o komputerową bazę danych w praktyce realizacyjnej tychże¹³⁶. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględniony winien być czynnik kreacji współczesnego miasta¹³⁷.

¹³⁶ Masztalski R., 1994, *Kształtowanie struktury przestrzennej środowiska małego miasta w oparciu o komputerową bazę danych na przykładzie praktyki realizacyjnej władz samorządowych Ostrzeszowa*, Raporty Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [182].

¹³⁷ Masztalski R., Drapella-Hermansdorfer A., Wojtyszyn B., 1999, *Metoda zapisu przekształceń urbanistycznych miast Dolnego Śląska w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nowej generacji*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym. Kreacja współczesnego miasta; realizacja, zapisy rozwoju, teoria*, VI Ogólnopolska I Międzynarodowa Konferencja Instytutu Projektowania Urbanistycznego, Materiały konferencyjne, Kraków [183].

Rys. 18. Schemat zakresu pojęciowego struktury miasta¹³⁶
 Fig. 18. Town structure scheme – explanation

¹³⁸ Oprac. graf. na podstawie: Chmielewski J. M., 2005, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa, str. 22 [54].

Przestrzeń Siechnic, ogólnie pojmując, podzielić można na: przestrzeń geodezyjną (wynikającą z pomiarów wielkości i kształtu kuli ziemskiej); geograficzną (jako zróżnicowaną jakościowo pod względem fizycznym, biologicznym i geochemicznym); ekonomiczną (stanowiącą tę część przestrzeni geograficznej, w której żyje, funkcjonuje człowiek); społeczno-ekonomiczną, zwaną również przestrzenią społeczno-gospodarczą (uwzględniającą rolę człowieka stanowiącego podmiot kształtujący tę przestrzeń i obrazującą całość życia grup ludzkich; przestrzeń społeczną (wewnątrz której żyją i oddziałują na siebie odmienne społecznie grupy ludności, odzwierciedlające różne sfery działalności i zachowań ludzkich). Po krytyce XIX-wiecznej ciasnej, kapitalistycznej zabudowy, z maksymalnie zabudowaną powierzchnią działki, współcześnie, również w Siechnicach, ekologicznie spogląda się na zjawisko zabudowy mieszkaniowej. Omawiając miasto, nie sposób nie wspomnieć o procesie waloryzacji przestrzeni miejskiej¹³⁹. W 1933 roku, w opozycji do praktyk urbanistycznych XIX wieku, sformułowano Kartę Ateńską¹⁴⁰, która przyczyniła się do rozwoju modernizmu w urbanistyce, do zmian w sposobie kształtowania nowych struktur miejskich. Współczesne zasady planowania miast, zwane Nową Kartą Ateńską (opublikowane w 1998 roku przez Europejską Radę Urbanistów), ująć można w 10 punktów:

- miasto miejscem dla wszystkich grup społecznych;
- zaangażowanie obywatelskie formą uczestnictwa w procesie urbanizacji (partycypacja społeczna);
- kontakty międzyludzkie ważnym elementem przestrzeni publicznej;
- kontynuacja charakteru i wyrazu miasta;
- ochrona środowiska przyrodniczego;
- mądre wykorzystywanie nowych technologii (bez uszczerbku dla środowiska);
- działania ekonomiczne promujące dobrobyt;
- komunikacja promująca łatwy, szybki i przede wszystkim bezpieczny dostęp;
- zdrowe, bezkonfliktowe, bezpieczne miejsce zamieszkania;
- wielofunkcyjność i różnorodność obszarów mieszkaniowych.

Struktura przestrzenna to opis realnie istniejących układów jednostek gospodarczych i społecznych, działań ludzkich w układzie lokalnym¹⁴¹, rozmieszczonych w określony sposób, powiązań przestrzenno-ekonomicznych między nimi, oraz opis zachodzących między nimi relacji i współzależności. Przestrzenną strukturę miasta tworzy zespół nałożonych na siebie układów (w tym miejsc pracy, zamieszkania, zakupów, wypoczynku, kontaktów społecznych i innych), odpowiadających podstawowym sferom życia i działalności człowieka¹⁴². Układy te oddziałują na siebie, kształtując przestrzenną formę miasta. Badanie struktury przestrzen-

¹³⁹ Jąłowiecki B., 1982, *Proces waloryzacji przestrzeni miejskiej*, [w:] *Przestrzeń i społeczeństwo. Z badań ekologii społecznej*, Pióro Z. (red), Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa [119].

¹⁴⁰ Zgodnie z którą dzielnice mieszkaniowe w układzie miasta winny zajmować tereny uprzywilejowane pod względem topografii, klimatu, ilości zieleni, nasłonecznienia. Tereny zielone w obrębie dzielnicy powinny obejmować odpowiedniej wielkości racjonalnie urządzonej przestrzeń zieloną (z miejscami zabaw i sportu dla dzieci i dorosłych, łącznie z otwartymi pływalniami). W mieście konieczna jest dostateczna ilość zieleni, jako ogólnodostępnych miejsc wypoczynku (parki, place sportowe, stadiony itp.). Niezbędne jest właściwe wykorzystanie warunków naturalnych (las, rzeki, stawy, itp.).

¹⁴¹ Sitek W., 1992, *Działania ludzkie w układzie lokalnym jako falsyfikacja utopii planowania*, [w:] *Kultura i struktura. Problemy integracji i polaryzacji różnych grup społecznych na Śląsku*, Sitek W. (red.), Instytut Socjologii UW, Wrocław [252].

¹⁴² Korceli P., 1974, *Teoria rozwoju struktury przestrzennej miast*, „Studia KPZK PAN”, t. 45, s. 78 [145].

nej miasta ma ścisły związek z analizą wyżej wymienionych układów i wyartykułowaniem zachodzących między nimi relacji przestrzennych i funkcjonalnych¹⁴³. Miasto Siechnice to obszar wyróżniający się koncentracją ludzi, budynków i infrastruktury. Znajdują się w nim atrakcyjne przestrzenie miejskie, zaplanowane i urządzone, niekiedy miejsca żywiołowo powstające¹⁴⁴. W Siechnicach do tych atrakcyjnie zaplanowanych i urządzonych miejsc zaliczyć należy tereny wokół Stawu Gimnazjalnego, teren przed budynkiem Gimnazjum Gminnego, profesjonalnie urządzone niektóre wnętrza śródblokowe. Miasto to, jako historycznie ukształtowane osiedle wielofunkcyjne, wyróżnia się w ściśle określonych miejscach większą koncentracją ludności i urządzeń trwałych. Jako osada o określonej wielkości i zwartej zabudowie charakteryzuje się określonym poziomem życia miejskiego. Jako w zwartym, stałym, zaludnionym skupisku ludzi jego egzystencja uzależniona jest od powiązań z obszarami o wyższym stopniu organizacji życia zbiorowego. Charakteryzuje się coraz większym zróżnicowaniem zawodowym mieszkańców. Jako skupienie ludzi i mieszkań na niedużej powierzchni posiada coraz większą złożoność życia miejskiego. Mówiąc o nowo tworzącym się mieście – Siechnicach, nie wolno nie uwzględnić metod współczesnego kształtowania przestrzennego miast polskich¹⁴⁵, a należy dokonać analiz i charakterystyki: fizjonomicznej, prawnej, funkcjonalnej, społecznej. Te cztery aspekty splatają się ze sobą. Analizując miasto Siechnice, niezbędne jest dostrzeżenie tych wszystkich aspektów¹⁴⁶. Siechnice, jako małe miasto, nie posiadają złożonej struktury. Jej podział nie jest trudny. Podobnie jak w innych miastach stanowi on sieć stosunków i zależności pomiędzy poszczególnymi częściami miasta. Struktura fizyczna miasta wyodrębnia przestrzenie zamknięte ścianami budynków – przestrzenie zabudowane, od przestrzeni otwartych rozpościerających się między zabudową i poza nią. Przestrzeń miejska Siechnic to system miejsc mających określone nazwy i pełniących swoje funkcje. Jak każde inne miasto w Polsce czy świecie porównać je można do żywego organizmu, wykazującego wysoki stopień wewnętrznej zmienności i plastyczności¹⁴⁷. W funkcjonowaniu tego miasta dostrzec można także pewien poziom autonomii, otwartość na utrzymywanie ze środowiskiem stałej wymiany energii i materii, zdolność samoodnawiania się, cykliczne schematy przepływu informacji. Badając strukturę miasta czy wsi winno rozpoznać się jego części i analizować zależności i sposoby mające wpływ na powstawanie wzajemnych stosunków w różnych okresach. Z tego też względu na rysunkach 19–22 przedstawiono schematy struktury wsi Siechnice w latach 1903, 1931, a także schemat struktury miasta w pierwszym roku jego funkcjonowania, tj. 1997 oraz schemat stanu obecnego z 2006 roku.

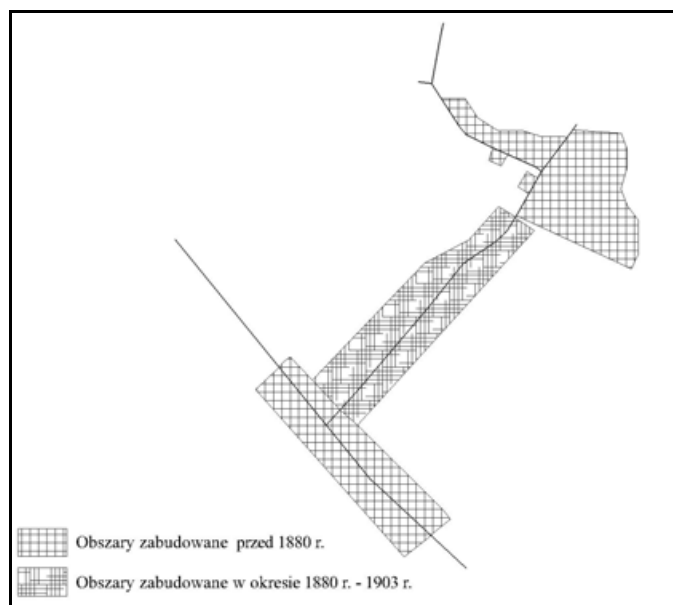
¹⁴³ Maik W., 1997, *Podstawy geografii miast*, UMK, Toruń [171].

¹⁴⁴ Bagiński E., 1990, *Atrakcyjne przestrzenie miejskie zaplanowane i urządzone oraz miejsca żywiołowo powstające*, [w:] Wódz K., *Problemy miejskie a zjawiska planowania i żywiołowości*, SJJN, Katowice [17].

¹⁴⁵ Masztalski R., 2001, *Metoda współczesnego kształtowania przestrzennego wybranych miast południowo-zachodniej Polski*, Raport Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr 454 [185].

¹⁴⁶ Bourne L. S., 1982, *Internal structure of the City*, Oxford University Press, New York; Brode J., Barrere., Cassou M., 1980, *Les villes francaises*, Masso, Paris [42].

¹⁴⁷ Laszlo E., 1972, *Systemony obraz świata*, PIW, Warszawa [157].

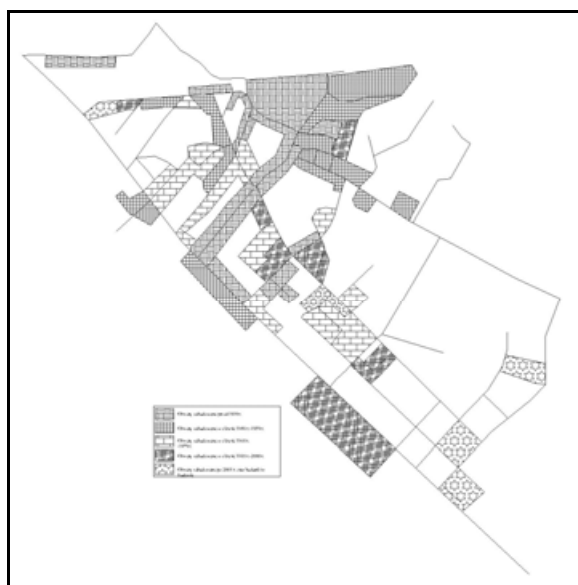
Rys. 19. Schemat struktury wsi Siechnice z 1903 r.
Fig. 19. Village of Siechnice structure scheme, 1903

Rys. 20. Schemat struktury wsi Siechnice z 1931 r.
Fig. 20. Village of Siechnice structure scheme, 1931

Rys. 21. Schemat struktury miasta Siechnice z 1997 r.
Fig. 21. Town of Siechnice structure scheme, 1997

Rys. 22. Schemat struktury miasta Siechnice z 2006 r.
Fig. 22. Town of Siechnice structure scheme, 2006

Miasto Siechnice stanowi określony system¹⁴⁸. Rozwijając się, zmienia stopniowo swój układ strukturalizujący. Bardzo ważne są rozszerzające się wzajemne połączenia wewnątrz samego miasta, jak również z bliższym i dalszym otoczeniem (w Siechnicach połączenie z gminą, powiatem, metropolią Wrocław, województwem). W systemie tym rozbudowane są mechanizmy kontrolno-regulujące, pozwalające na zachowanie wewnętrznej integracji. Ważnym elementem w kształtowaniu przestrzeni miejskiej jest umiejętne dokonanie oceny stopnia zachowania ciągłości przestrzeni urbanistycznej pomiędzy zabudową istniejącą a nowo projektowaną, jego ciągłości kulturowej¹⁴⁹. W obecnie realizowanych zespołach mieszkaniowych Siechnic takową ciągłość przestrzeni urbanistycznej można dostrzec (patrz zespoły realizowane i projektowane przy ulicy Jarzębinowej). W kolejnych podrozdziałach omówiono szczegółowo wyżej wymienione elementy struktury miasta.

2.1. Struktura fizjonomiczna miasta

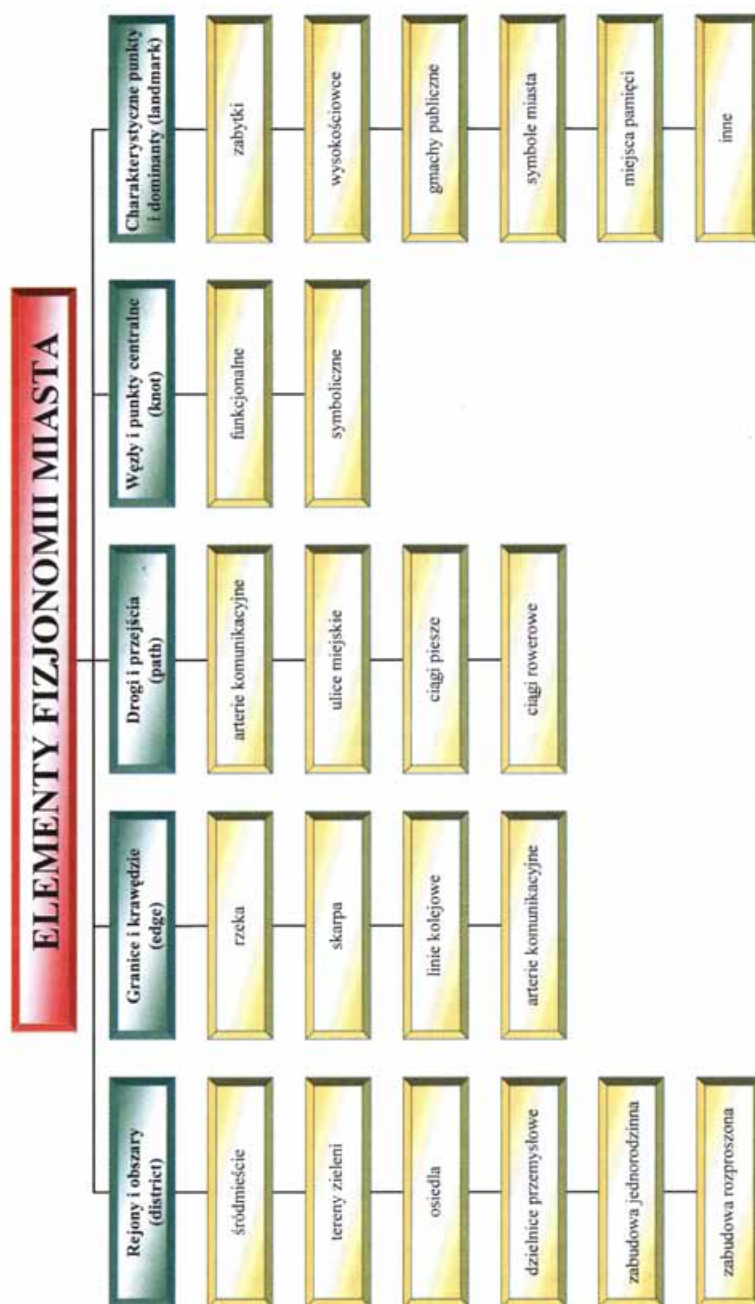
Istotnymi wyznacznikami przestrzeni miejskiej są znaki szczególne w danym mieście, dzięki którym bez problemu poruszamy się po nim. Winny one być czytelne, charakterystyczne i łatwe do zapamiętania. Miarą jakości prawidłowego obrazu środowiska zamieszkania jest poczucie bezpieczeństwa. W środowisku tym życie może być zorganizowane wokół miejsc o roli ogniskującej, może być podzielone na rejony o określonych nazwach, może być spójne zapamiętywalnymi drogami¹⁵⁰. O obrazie miasta decyduje pięć najważniejszych elementów: rejony, krawędzie, przejścia, węzły, dominanty. To właśnie one stanowią punkt wyjścia do oceny środowiska zamieszkania, bowiem ich odniesienia do struktury fizjonomicznej miasta stanowią prawidłowy początek oceny całościowego systemu przestrzennego.

---

¹⁴⁸ Kolipiński J., 1980, *Systemy przestrzenne jako środowisko człowieka*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa [142].

¹⁴⁹ Marzęcki W., 2001, *Ocena stopnia zachowania ciągłości przestrzeni urbanistycznej pomiędzy zabudową istniejącą a nowo projektowaną*, [w:] *Kierunki transformacji polskich miast u progu wstąpienia do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin [179]; Marzęcki M., 2002, *Ciągłość kulturowa w kształtowaniu przestrzeni miejskiej; Charakterystyka i metoda oceny jakości i zmienności tej przestrzeni*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin [180].

¹⁵⁰ Lynch K., 1980, *Genius Loci – Spirit of Place. Towards a Phenomenology of Architecture*. „Architectural Design” 7/8 [164].

Rys. 23. Podstawowe elementy obrazu miasta i wiążące się z nimi wyróżniki krajobrazowe (angielskie określenia wg Kevin Lynch)

Rys. 23. Basic elements of urban landscape and its landmarks (English terms after Kevin Lynch)

¹⁵¹ Oprac. graf. na podstawie: Chmielewski J. M., 2005, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa [54].

Elementami krajobrazu miasta są elementy krystalizujące plan miasta, ulice, rejony, linie i pasma graniczne, dominanty, wybitne elementy krajobrazu, punkty węzłowe, znaki szczególne¹⁵². W Siechnicach do szczególnych elementów krajobrazu miasta zaliczyć można:

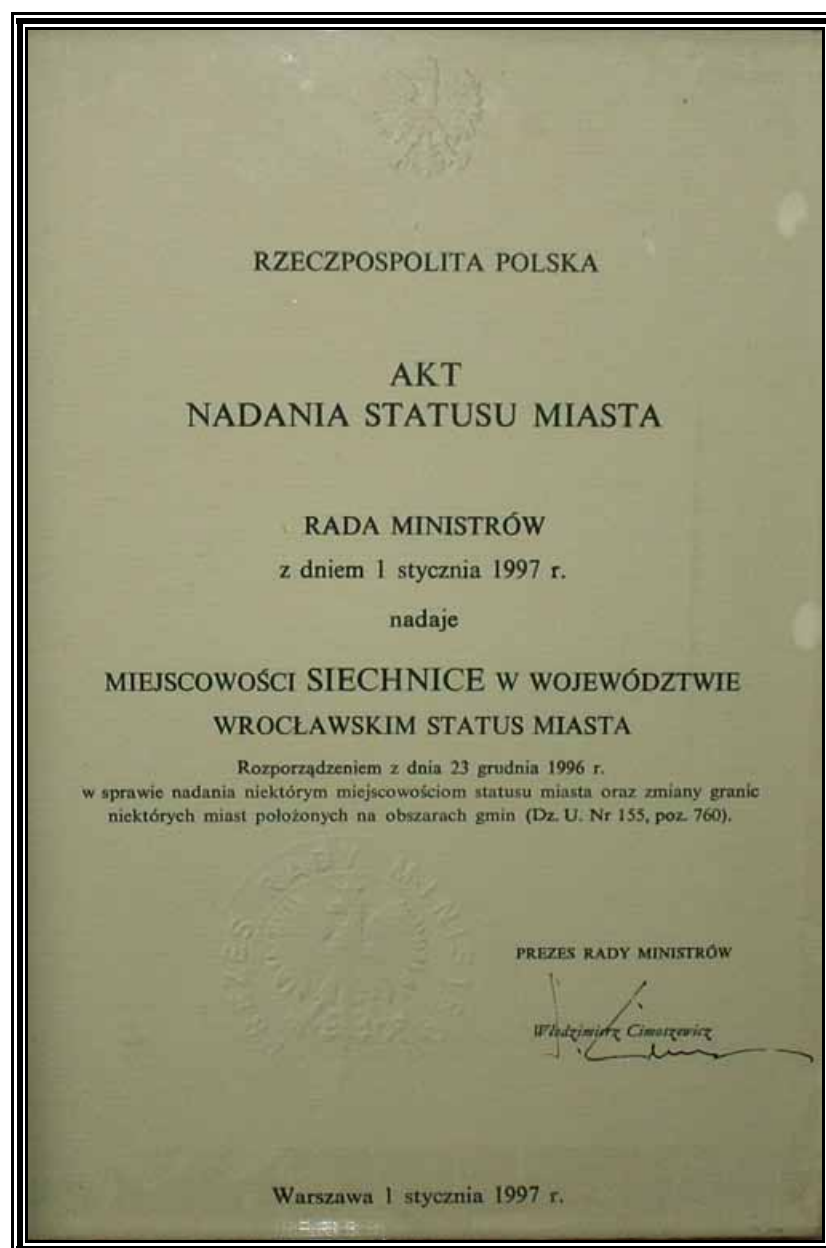
1. Elementy krystalizujące plan miasta: teren Elektrociepłowni „Czechnica”; teren Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”; teren gimnazjum gminnego ze Stawem Gimnazjalnym; teren Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej (z funkcjonującymi podmiotami: Parker Hannifin, Thyssen Polymer Polska, Centrum Logistyczne Phoenix); teren firmy „Carina Silicones”; teren po byłej Hucie „Siechnice”; teren zajmowany przez hałdę; teren kościoła parafialnego; tereny pozostałych zbiorników wodnych.
2. Ulice: Opolska; K. Świerczewskiego; Fabryczna; Zacisze; 1 Maja; Szkolna; Kościelna; Jarzębinowa; S. Staszica; Henryka III.
3. Rejony: rejon wokół elektrociepłowni; rejon zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej; rejon produkcji ogrodniczej; rejon Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej; rejony terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.
4. Linie i pasma graniczne: główny ciąg komunikacyjny ulicy Opolskiej; oś urbanistyczna miasta: ulica Szkolna – ul. Kościelna – ulica Jarzębinowa – ulica S. Staszica; linia kolejowa Wrocław – Siechnice – Jelcz-Laskowice; Grobla Kotowicka; oś północ-południe: ulica K. Świerczewskiego – ulica Polna kierunek Blizanowie.
5. Dominanty: Elektrociepłownia „Czechnica”; hałda żużli pohutniczych; Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, funkcjonujące podmioty w GSAG: Parker Hannifin, Thyssen Polymer Polska, Centrum Logistyczne Phoenix; Gimnazjum Gminne im. Ks. Anny z Przemysławów; Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca NMP.
6. Wybitne elementy krajobrazu: krajobraz wokół Stawu Gimnazjalnego, wokół Stawu „Huta”, nad rzeką Oława, w lasach siechnickich, wokół obiektu zaadaptowanego po młynie wodnym wraz z oczkiem wodnym, za cmentarzem w stronę Prawocina nieopodal rzeczki Szalonej, tereny projektowanego Parku Krajobrazowego Doliny Odry i Oławy, łąki i doliny nad Oławą pomiędzy Mokrym Dworem i Siechnicami.
7. Punkty węzłowe: ważne obiekty życia społecznego: Gminne Centrum Kultury, kościół parafialny, szkoła podstawowa, gminne gimnazjum, dworzec kolejowy, przystanki komunikacji publicznej, skrzyżowania uliczne, place, skwery i wszystkie inne punkty, w których występuje kontakt osób.
8. Znaki szczególne: kominy i chłodnie Elektrociepłowni „Czechnica”, hałda żużli pohutniczych, szklarnie Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca NMP, gimnazjum gminne, mozaikowy układ akwenów.

Te wszystkie składniki posiadają powierzchniowy, liniowy i punktowy charakter elementów obrazu miasta. Pojęcie rejonu szczególnie istotną rolę pełni w dużych miastach, choć nie bez znaczenia rejon funkcjonuje w małym mieście wielkości Siechnic, zwłaszcza gdy jego nazwa utrwała się w świadomości mieszkańców miasta oraz gdy uzewnętrzniają się związki emocjonalne ze swoim rejonem, w rozumieniu określonego obszaru. Podobnie rzecz ma się w Siechnicach. Związki te szczególnie widoczne są w tzw. „blokowiskach”, osiedlach.

¹⁵² Lynch K., 1960, *The Image of the City*, The MIT Press [165].

Sztucznymi zabiegami ułatwiającymi orientację w mieście, stworzenie identyfikacji miejsc (pomijając związki z naturą) jest nadawanie nazw osiedlom (od nazw ulic przyległych, nazwisk wybitnych postaci historycznych, określeń odnoszących się do aktualnych politycznie wydarzeń historycznych, nazwisk projektantów). Nazwy osiedli, które we właściwy sposób, tj. w pełni świadczyłyby o nich, winny wynikać z tradycji określonych miejsc. Siechnice, jak każde inne miasto, przecinają arterie komunikacyjne, arterie stanowiące korytarze podziemnego uzbrojenia. Sieć tych podstawowych w strukturze miasta korytarzy infrastruktury technicznej czytelnie wyodrębnia rejony miasta. Ciągi infrastruktury zostały tak zaprojektowane, by w ich polach znajdowały się jednostki miejskie posiadające znaczną autonomię funkcjonalną. Krawędzie miasta, stanowiące granice w jego krajobrazie, oznaczają podziały własnościowe i zasięgi oddziaływania poszczególnych instytucji (mowa tu nie tylko o granicach władania, kompetencji) w rozumieniu mieszkańców, którzy przestrzennie je ustalają, mając na uwadze własne interesy, strefy intymności, prywatności, tradycje, normy obyczajowe itp. Bardzo ważne jest prawidłowe zagospodarowanie określonych terenów pod konkretne przeznaczenie. Dla człowieka, dla poczucia bezpieczeństwa, ważne jest proste orientowanie się w przestrzeni miejskiej. Istotna jest czytelność układu komunikacyjnego. Nie bez znaczenia jest właściwe wytyczenie drogi, ścieżki, ścieżki rowerowej, alei itp. To ich charakter dostarcza nam informacji o roli, jaką one pełnią w danym mieście. W wyniku procesu strukturalizacji i integracji miejskich przestrzeni otwartych wyodrębnia się w Siechnicach przestrzenie publiczne o znaczeniu komunikacyjnym. Istotne jest kryterium dostępności i rozległości w kontaktach międzyludzkich, stanowiące naturalną wartość tych przestrzeni. Miasto, które składa się z jednakowych monofunkcyjnych osiedli mieszkaniowych, tworzy system zdeintegrowany. W systemie tym działa silnie rozbudowany układ drogowo-uliczny. W małym mieście Siechnice ulica pełni rolę spoiwa przestrzeni miejskiej (w przeciwieństwie do dużego miasta, w którym ulica tej roli nie pełni, a stanowi uciążliwy, konieczny korytarz dla infrastruktury technicznej, postrzegany przez znaczną część mieszkańców wrogo i obco). W otwartych przestrzeniach miejskich wyznaczyć można węzłowe punkty miasta, w których zlokalizowane są powtarzające się sploty zdarzeń. Do takowych węzłowych punktów Siechnic zaliczają się: dworzec kolejowy, przystanki komunikacji publicznej, Gminne Centrum Kultury, Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny, budynek przy ul. Wiosennej 7 (w którym znajduje się Rada Miasta Siechnice, Gminne Centrum Informacji, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zarząd Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, Zakład Gospodarki Komunalnej, Posterunek Policji), skrzyżowania uliczne, place, skwery i wszystkie inne punkty, w których występuje zbliżenie osób. Punkty węzłowe miasta winny być oznaczone formami urbanistycznymi lub architektonicznymi, które łatwo rozpoznać i zapamiętać, a także prawidłowo zidentyfikowane i zorientowane. Najczęściej są one zgrupowane w przestrzeniach publicznych (splatając interesy indywidualne i grupowe). Niestety, w Siechnicach nie w każdym przypadku obserwujemy te elementy lub są one niewystarczająco czytelne. Dominanty w mieście to przede wszystkim: wieże, słupy, bramy, kopuły i inne elementy architektoniczne. Do najważniejszych dominant w Siechnicach zaliczyć należy: kominy elektrociepłowni, chłodnie kominowe elektrociepłowni, cały zespół elektrociepłowni, gminne gimnazjum, kościół parafialny. Stanowią one w przestrzeni system znaków, które dają możliwość łatwiejszej orientacji. Siechnice są małym miastem o budowie nieregularnej, w którym to mieście trudniej orientować się aniżeli np. w mieście założonym na prostokątnej siatce ulic, jednakowoż z uwagi na wielkość miejscowości nie stanowią większych problemów w przemieszczaniu się.

2.2. Prawny status miasta

Fot. 34. Tekst rozporządzenia nadającego prawa miejskie Siechnicom – zdjęcie (fot. autorki)
Photo 34. Document granting a town charter to Siechnice (photo author)

Struktura organizacji prawnej miasta wyrażona jest w jego statusie administracyjnym i sposobie zarządzania. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym z 1990 r. odbudowany został gminny (miejski i wiejski) status samorządności. Miasto Siechnice uzyskało status miasta w dniu 23 grudnia 1996 r., nadany przez Prezesa Rady Ministrów, działającego na podstawie ustawy o samorządzie terytorialnym mocą Rozporządzenia Rady Ministrów, które weszło w życie 1 stycznia 1997 roku.

Uroczyste nadanie praw miejskich Siechnicom odbyło się 21 czerwca 1997 r. z inicjatywy Rady Osiedla Siechnice. Temu ważnemu wydarzeniu dla życia mieszkańców Siechnic nadano odpowiednią oprawę. Z racji tego doniosłego dnia odbyła się Msza św. w kościele parafialnym w Siechnicach, koncert organowy w tymże kościele, uroczysta akademii na boisku sportowym (w miejscu którego powstanie centrum administracyjno-usługowe miasta). W uroczystościach wzięli udział zaproszeni przedstawiciele władz. Odbyło się przekazanie aktu nadania praw miejskich oraz kluczy do miasta. Ówczesna Rada Osiedla, przy zaangażowaniu grona pedagogicznego i uczniów szkoły podstawowej w Siechnicach, zorganizowała nadto blok imprez o charakterze sportowo-rekreacyjnym (sponsorowanych przez Wielkopolski Bank Kredytowy, Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A., Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” i in.). W drugiej dekadzie czerwca 1997 r. dla dobra miasta, dla wykazania dbałości o nie, o czystość i porządek, zorganizowano specjalną akcję „Sprzątanie Siechnic” z udziałem Urzędu Gminy Święta Katarzyna i firmy „Transformers” – Oława.

Miasto Siechnice jest jednostką pomocniczą gminy wiejskiej, tworzoną przez Radę Gminy w drodze uchwały, na zasadach określonych w statucie gminy. Jednostka ta działa zgodnie z postanowieniem obowiązujących przepisów, a w szczególności z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23.12.1996 r. o nadaniu miejscowości Siechnice statusu miasta, ustawy z dnia 08.03.1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 z późniejszymi zmianami), ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 z późniejszymi zmianami), statutem Gminy Święta Katarzyna (Uchwała Rady Gminy Święta Katarzyna z dnia 01.10.1996 r. Nr XXXI/160/96) oraz Statutem Miasta Siechnice.

Obywatele Siechnic, w demokratycznym ustroju państwa, dokonują wyboru Rady Miejskiej i mogą funkcjonować jedynie tak, jak sołectwa (nie stanowią odrębnej wspólnoty samorządowej stopnia podstawowego). Ten stan rzeczy stanowi sprzeczność z historią państwa polskiego, z historią i zasadami tworzenia miast, z regułami demokratycznego państwa, podważając tym samym autorytet państwa¹⁵³, bowiem atrybutem miasta jest możliwość wyboru władz i stanowienie prawa lokalnego. Takowych możliwości społeczność lokalna Siechnic nie posiada.

Rada Miejska składa się zgodnie ze Statutem Miasta z 10 osób (a na podstawie Uchwały Rady Gminy Święta Katarzyna z dn. 06.02.1998 r. Nr XLVI/243/98 z 15 osób). Jest ona organem uchwałodawczym miasta. Organem wykonawczym jest Zarząd Miasta. Samorząd miasta zajmuje się wszystkimi sprawami publicznymi o znaczeniu miejscowym, które nie są zastrzeżone ustawami oraz uchwałami Rady Gminy na rzecz innych podmiotów. Do głównych działań samorządu miejskiego należy: dbałość o prawidłowe wykorzystanie mienia miasta; organizowanie wspólnych prac na rzecz miasta; organizowanie samopomocy mieszkańców; zadbanie o udział mieszkańców miasta w rozpatrywaniu, załatwianiu spraw doty-

¹⁵³ Interpelacja poselska Dawida Jackiewicza nr 2676 do ministra spraw wewnętrznych i administracji w sprawie trójstopniowego podziału administracyjnego państwa.

czących opieki zdrowotnej, spraw socjalno-bytowych, kulturalnych, sportu i wypoczynku; reprezentowanie interesów mieszkańców Siechnic wobec organów gminy, administracji państwowej i innych podmiotów życia publicznego. Samorząd miejski winien czynnie uczestniczyć w podejmowaniu rozstrzygnięć prawnych i administracyjnych dotyczących miasta. Szczegółowy tryb pracy Rady Miasta określa regulamin, uchwalony przez Radę Miasta. Rada Miasta jest uprawniona do podejmowania uchwał, w których wyraża swoje stanowisko. Uchwały Rady Miasta ogłasza Zarząd Miasta przez rozplakatowanie na terenie miasta. W zebraniach Rady Miasta mogą uczestniczyć przedstawiciele organów gminy. Do wyłącznej właściwości Rady Miasta należy m.in. decydowanie o sposobie wykorzystania mienia miasta; inicjowanie przedsięwzięć gospodarczych; określanie celów wykorzystania środków z budżetu gminy i przeznaczonych dla miasta (o ile Rada Gminy nie określi innego celu wykorzystania tych środków); określanie celów wykorzystania środków własnych miasta; decydowanie o podejmowaniu czynów społecznych; zezwalanie na zbycie składników mienia miejskiego; podejmowanie uchwał o zawieraniu porozumień z innymi jednostkami pomocniczymi gminy dla realizacji wspólnych celów; opiniowanie sposobu korzystania z lokali użytkowych na terenie miasta, stanowiących mienie komunalne; opiniowanie wniosków o przyznanie lokali mieszkalnych, o udzielenie zezwolenia na sprzedaż alkoholu, podejmowanie innych uchwał w sprawach niezastrzeżonych ustawami i innymi ogólnie obowiązującymi przepisami na rzecz organów gminy i administracji rządowej.

Organem wykonawczym samorządu miejskiego jest Zarząd Miasta, który wykonuje uchwały Rady Miasta oraz zadania zlecone przez organy gminy. Do zadań zarządu należy przede wszystkim: stanowienie w sprawach zarządzania mieniem miasta; przygotowywanie projektów uchwał Rady Miasta i określanie sposobów ich wykonania; organizowanie i koordynowanie inicjatyw i przedsięwzięć społecznych mających na celu poprawę warunków życia społeczności miasta, wybór kontrahentów przy realizacji umów dzierżawy i najmu lokali zawieranych przez miasto oraz określanie warunków najmu lub dzierżawy; opiniowanie wniosków mieszkańców miasta w sprawie przyznania im zasiłków i innej pomocy, wniosków o ulgi w zakresie podatków, opłat i innych należności; sporządzanie rozliczeń z między innymi gospodarczej i finansowej działalności miasta; zbieranie wniosków i innych wystąpień mieszkańców w sprawach miasta i gminy; podejmowanie decyzji w sprawie przeznaczenia środków finansowych będących w dyspozycji miasta w ramach upoważnienia Rady Miejskiej. Nadzór nad działalnością miasta sprawuje: Rada Gminy, Zarząd Gminy, Wójt Gminy. Działalność finansowa miasta podlega nadzorowi i kontroli komisji rewizyjnej Rady Gminy i Skarbnika Gminy. Nad tym, by mienie miasta nie było narażone na szkody, uszczuplenie, by dochody miasta i świadczenia pobierane na jego korzyść były wydatkowane zgodnie z prawem i statutem miasta, czuwa Wójt. Dochodami miasta są m.in.: udział w budżecie gminy; wpływy z działalności gospodarczej; dochody z mienia miasta; przychody własne miasta zgodnie ze statutem miasta; dotacje celowe z budżetu gminy; dobrowolne wpłaty osób fizycznych i prawnych, samoopodatkowanie mieszkańców miasta; spadki, zapisy, darowizny. Miasto prowadzi gospodarkę finansową w ramach budżetu gminy, która jest jawna. Wydatki miasta nie mogą przekraczać jego dochodów. Gmina nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania miasta wobec innych podmiotów, miasto nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania gminy.

W maju 2006 roku została złożona w Parlamencie RP przez Posła Dawida Jackiewicza interpelacja poselska nr 2676, z inspiracji Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego Grzegorza Romana, w sprawie trójstopniowego podziału kraju, której istotą jest funkcjono-

wanie miasta Siechnice jako jedyne miasta w Polsce, nie będącego siedzibą władz gminy. W 1998 roku wojewoda wrocławski wnioskował o utworzenie gminy miejskiej Siechnice m.in. w oparciu o wolę Rady Gminy Święta Katarzyna. Postępowanie to zostało zawieszono ze względu na ustawę z 13 października 1998 roku, którą wprowadzono zakaz podziału gmin w celu utworzenia nowej gminy, pierwotnie obowiązującej do dnia 30 czerwca 2000 roku, a ostatecznie do 31 grudnia 2005 roku (po nowelizacji przepisów w dniu 11 kwietnia 2001 roku). W czerwcu 2006 roku uzyskano odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji – z upoważnienia ministra na tę interpelację. Stwierdza się w niej, iż przy obecnie obowiązującym stanie prawnym sytuacja Siechnic może być rozwiązana w drodze rozporządzenia Rady Ministrów dotyczącego utworzenia gminy Siechnice bądź przeniesienia siedziby władz gminy Święta Katarzyna do Siechnic. W każdej z tych opcji Rada Gminy Święta Katarzyna powinna wystąpić z wnioskiem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, przygotowanym zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Winny zostać przeprowadzone konsultacje z mieszkańcami całej gminy (w oparciu o stosowną uchwałę Rady Gminy Święta Katarzyna). Konsultacje mają zobrazować stosunek mieszkańców do przedmiotowych rozwiązań i stanowić jeden z argumentów dla Rady Ministrów, która podejmie ostateczną decyzję w powyższej sprawie. Minister właściwy do spraw administracji publicznej preferuje pogląd, iż należy dążyć do wzmacniania jednostek samorządowych (popiera funkcjonowanie dużych gmin i zmniejszanie liczby gmin), bowiem zdaniem ministra duża i silna gmina posiada większe możliwości budżetowe, większe możliwości wykorzystywania środków unijnych, efektywniejsze gospodarowanie środkami publicznymi (co nie zawsze pokrywa się z faktami). Zdaniem ministra bardziej korzystnym rozwiązaniem zarówno ze względu na funkcjonowanie, rozwój gminy, jak i poprawę życia jej mieszkańców wydaje się przeniesienie siedziby władz gminy ze Świętej Katarzyny do Siechnic. Sprawa dotyczy odosobnionego przypadku (jedynego w Polsce), dlatego zdaniem ministra nie wymaga podjęcia czynności zmierzających do wprowadzenia zmian systemowych¹⁵⁴.

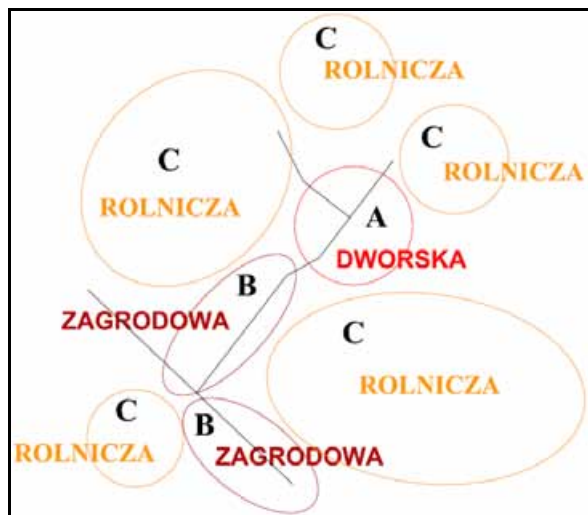
2.3. Struktura funkcjonalna

2.3.1. Funkcje terenów (wczoraj i dziś)

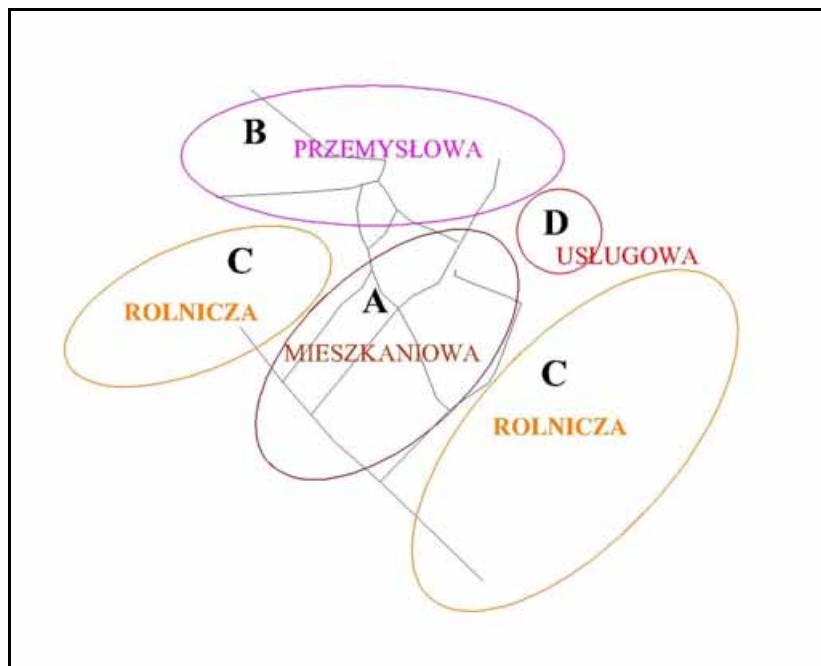
Dla urbanisty bardzo ważnym zagadnieniem jest badanie miasta pod kątem jego struktury funkcjonalnej. Aby dokonać właściwej analizy funkcjonalnej miasta, należy umiejętnie uchwycić złożoność miasta, jego zróżnicowanie na poszczególne strefy działalności. Rozwój miasta to ciągła komplikacja układu, stałe porządkowanie w celu uzyskania ładu przestrzennego. Nietrudno dostrzec funkcjonalne zróżnicowanie przestrzeni Siechnic. W pracach planistycznych tworzy się sieci wzajemnych uwarunkowań rozwojowych, rozpoznaje się je szczegółowo. Na niżej załączonych rysunkach przedstawiono schematycznie funkcje wiodące w Siechnicach w różnych okresach ich istnienia.

¹⁵⁴ Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji – z upoważnienia ministra na interpelację poselską nr 2676.

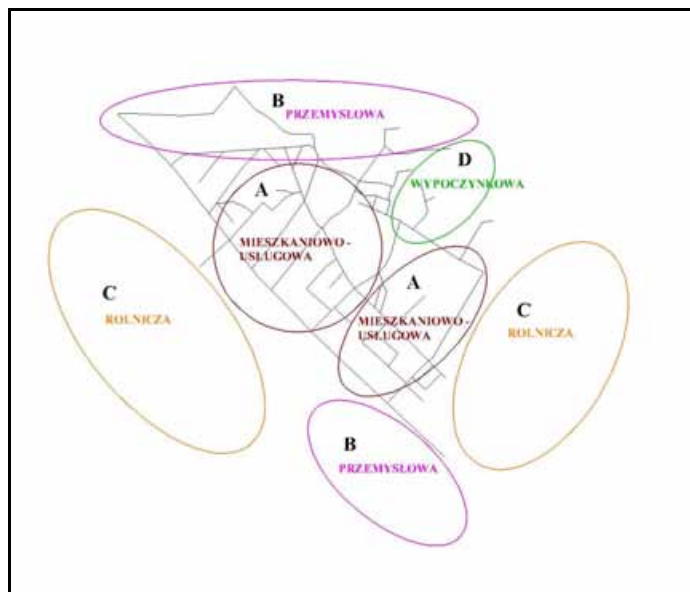

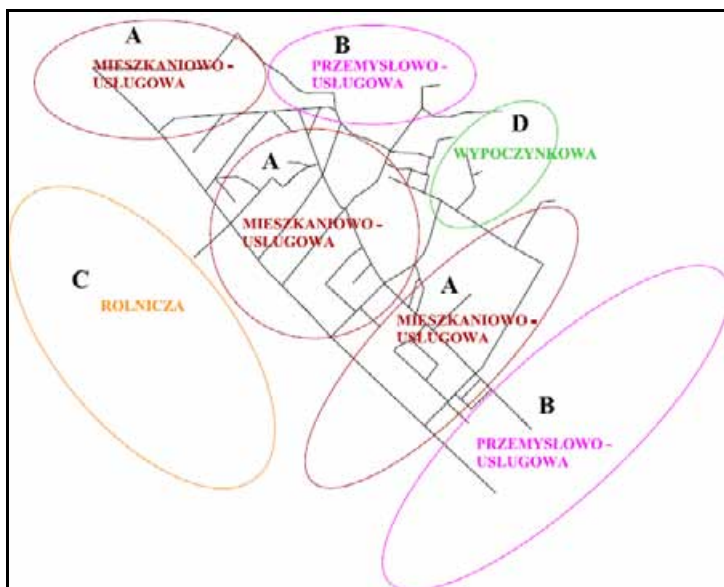
Rys. 24. Wieś Tschechnitz (Siechnice), funkcje wiodące, 1903 r.
Fig. 24. Village of Tschechnitz (Siechnice), leading functions, 1903

Rys. 25. Wieś Kraftborn (Siechnice), funkcje wiodące, 1931 r.
Fig. 25. Village of Kraftborn (Siechnice), leading functions, 1931

Rys. 26. Miasto Siechnice, funkcje wiodące, 1997 r.
Fig. 26. Town of Siechnice, leading functions, 1997

Rys. 27. Miasto Siechnice, funkcje wiodące, 2006 r.
Fig. 27. Town of Siechnice, leading functions, 2006

Rozpoznanie struktury funkcjonalnej miasta nie powinno sprowadzać się do porównań z teoretyczną strukturą modelową. Bardziej istotne są konsekwencje, jakie mogą wywołać zmiany struktury w całym systemie, podsystemie czy systemach sąsiednich. W minionej epoce PRL-u obowiązywały zasady normatywnego projektowania, funkcjonowały dysproporcje w tempie rozwoju poszczególnych działów gospodarki. Działy nieprodukcyjne pozostawały w tyle za działami produkcyjnymi. W większości miast w Polsce, w osiedlach, usługi nie nadążały za przyrostem mieszkań. Odczuwalne były braki w wyposażeniu miast (także w zakresie usług podstawowych). Tak było i jest w Siechnicach. Przeprowadzone badania potwierdziły spostrzeżenia. Wszystkie te negatywne cechy były efektem błędów wynikających z braku rozpoznania zależności w siechnickim systemie miejskim, niedostrzegania, że uzyskiwanie w środowisku zamieszkania takich samych standardów jakościowych w każdym miejscu jest niemożliwe, a nawet niewskazane. Były i są one także efektem braku przeświadczenia, iż system zagospodarowania ma nierozzerwalne związki z systemem gospodarczym i politycznym na wszystkich szczeblach systemu planistycznego, a także w skali ponadkrajowej (na szczeblu europejskim – unijnym). W tradycyjnym polskim mieście obserwujemy strukturę przestrzenną funkcjonalnie wymieszaną. Ogólnie ujmując zagadnienie, wyróżnić w niej można trzy strefy: centralną, pośrednią, zewnętrzną¹⁵⁵. Strefa centralna stanowi zwykle obszar historycznie ukształtowanego jądra miasta ze zwartą, najwartościowszą urbanistycznie i kulturowo tkanką budowlaną. W Siechnicach tegoż jądra brak. Dopiero w ostatnich latach wyznaczono teren, który pełnić będzie funkcję centrum miasta (miejsce obecnego boiska sportowego do piłki nożnej, po drugiej stronie ul. Kościelnej, przy której usytuowany jest kościół parafialny). Strefa pośrednia to obszar historyczno-genetycznie późniejszy, powstały w wyniku mieszania się różnych form zagospodarowania (zwłaszcza w okresie przyspieszonego rozwoju miast, w Siechnicach rozwoju byłej wsi). W Siechnicach tę strefę stanowiła zabudowa elektrociepłowni i nieistniejącej już huty. Strefę zewnętrzną miasta stanowią tereny jego ekspansji. Jest to strefa niejako na styku użytkowania miejskiego i pozamiejskiego, do której zaliczyć można południową część Siechnic z Prawocinem włącznie. W strefie tej nietrudno dostrzec konkurencję form zagospodarowania typowego dla wsi, z formami typowo miejskimi. Strefa ta związana jest z koncentracją problemów dotyczących obszarowego rozrostu miasta (tu powstanie zespół domków jednorodzinnych). W strukturze miasta Siechnice, w okresie po II wojnie światowej obserwujemy nowe rejony, tj. „osiedla mieszkaniowe”, „tereny przemysłowe”, „tereny rekreacyjne”, w które wkomponowane zostały usługi, na wydzielonych działkach. System monofunkcyjnych obszarów w powojennej odbudowie i rozbudowie wymusił powiązania z rozwiniętym układem drogowo-ulicznym i pełnym uzbrojeniem technicznym.

Reasumując, pomimo pewnych niedogodności i wad (industrialnego krajobrazu, skażenia gleb, zanieczyszczenia środowiska zwłaszcza pozostawioną hałdą), można byłoby w chwili obecnej zaryzykować stwierdzeniem, iż docelowo Siechnice ze względu na liczne zalety mogłyby stać się dla Wrocławia:

- regionalnym centrum ogrodniczo-warzywniczym lub miejscem giełdy warzywno-kwiatowej;
- jedną z sypialni Wrocławia;
- miejscem rekreacji (w tym rodzinnej) na świeżym powietrzu;

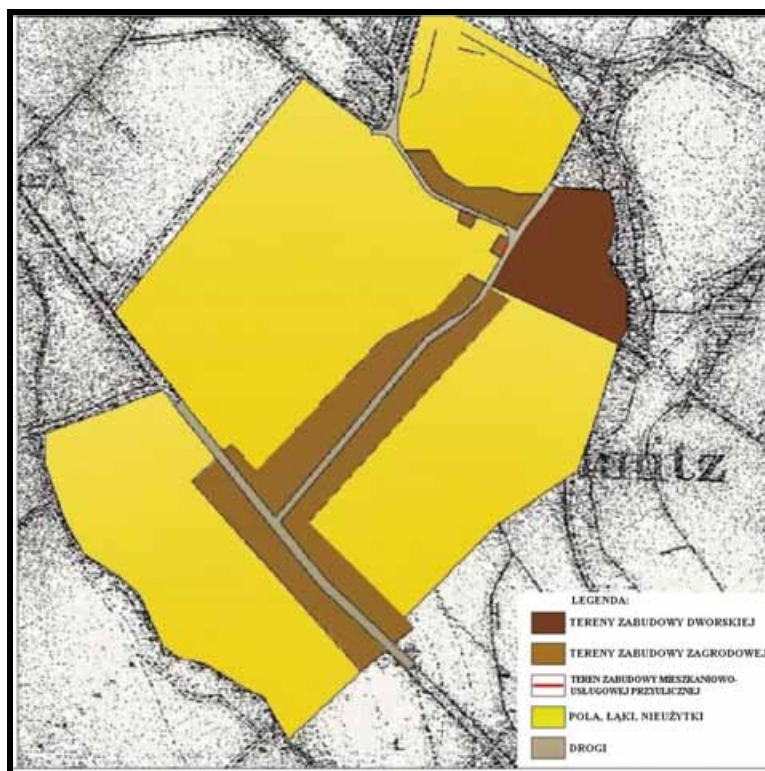
¹⁵⁵ Adamczewska-Wejchert H., 1977, *Elementy struktury przestrzennej małych i średnich miast polskich*, praca zbiorowa *Przeszłość a jutro miasta*, PWN, Warszawa.

- terenem postrzeganym jako bogatym w zielen i czystą wodę;
- regionalnym ośrodkiem przemysłowo-usługowym, respektującym wszelkie wymogi unijne w zakresie ochrony środowiska (stosującym paliwo ekologiczne), by nie zatracić tak ważnych dla miasta walorów przyrodniczych i rekreacyjnych.

Te wyżej wymienione zalety zostały już wcześniej docenione i są stopniowo wykorzystywane.

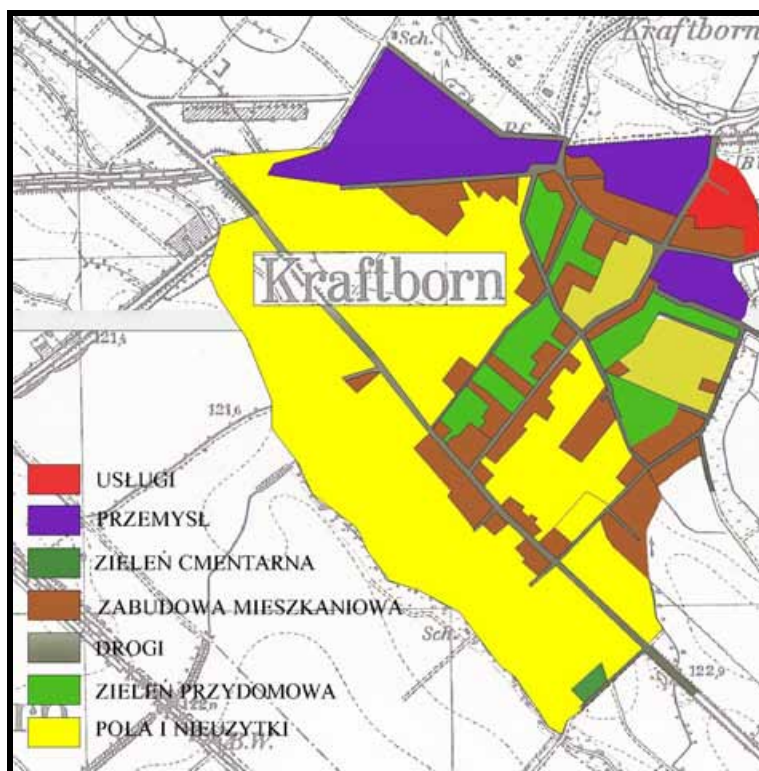
2.3.1.1. Funkcje pełnione przez wieś Siechnice

Od początku istnienia wsi tereny przez nią zajmowane pełniły wyłącznie funkcje rolnicze i mieszkaniowe. W kolejnych wiekach, latach powstał folwark, karczma, młyn, wiatarki, cegielnia, browar, piekarnia, leśniczówka, szkoła, szpital, gospodarstwa rybackie nad rzeką Oławą (patrz kalendarium). Od początku XX wieku Siechnice pełniły funkcję mieszkaniową, usługową i rolniczą. Poniższy rysunek pokazuje dwie podstawowe funkcje terenów, jakie wyróżnić można było we wsi Tschechnitz (Siechnice) w 1903 r., z wyraźną dominacją funkcji rolniczej, przy czytelnym wydzieleniu terenów zajmowanych przez zabudowę zagrodową i mieszkaniowo-usługową przyuliczną oraz dworską.

Rys. 28. Funkcje terenów wsi Tschechnitz (Siechnice) z 1903 roku
Fig. 28. Functions of the village of Tschechnitz (Siechnice) area, 1903

W latach 1909–1911, tj. od momentu budowy elektrowni przez komunalno-państwowo-prywatną spółkę „Elektrizitätswerke Schlesien” z Wrocławia (Breslau) i fabryki karbidu (późniejszej huty), w 1910 roku nastąpiło przekształcenie funkcjonalne wsi ze wsi typowo rolniczej w wieś rolniczo-przemysłową. W 1931 roku we wsi Kraftborn (Siechnice) nadal występowały tereny pełniące funkcje rolnicze, podobnie jak w 1909 roku, jednakże pojawiły się nowe funkcje, odmienne od funkcji rolniczych z 1903 roku, tj. funkcje przemysłowe (rozbudowa elektrowni, huty), więcej terenów zajętych przez zabudowę mieszkaniową. W roku 1937 miejscowość liczyła już 1452 mieszkańców (w 1908 roku 803 mieszkańców). W ciągu niespełna 30 lat liczba mieszkańców podwoiła się niemalże, o czym zadecydował właśnie rozwój przemysłu, zmiana dotychczas pełnionej funkcji wsi. Te przemiany funkcjonalne przedstawia niżej załączony rysunek.

Rys. 29. Funkcje terenów wsi Kraftborn (Siechnice) z 1931 roku
Fig. 29. Functions of the village of Kraftborn (Siechnice) area, 1931

W powojennych Siechnicach – wsi ważnym wydarzeniem przestrzennym była budowa w latach 60. i 70. zespołów budynków wielorodzinnych dla pracowników elektrociepłowni (ulice: Szkolna, Energetyczna) oraz w latach 80. budowa zakładu ogrodniczego i zespołu typowych dla tego okresu w budownictwie miejskim, tzw. „bloków” mieszkaniowych dla

pracowników zakładów ogrodniczych i elektrociepłowni (ulice: Osiedlowa, Kwiatowa, Ogrodnicza, Jarzębinowa). W 1981 roku oficjalnie rozpoczął pełnić swoją funkcję kościół parafialny we wsi Siechnice. W latach 1989–1999 w Siechnicach stopniowo likwidowano Hutę „Siechnice” (rozbiórka większości obiektów). Pozostałość po hucie to liczne ruiny i ogromna hałda popiołów poprodukcyjnych, wpływająca na degradację środowiska.

2.3.1.2. Funkcje miasta Siechnice od 1997 roku

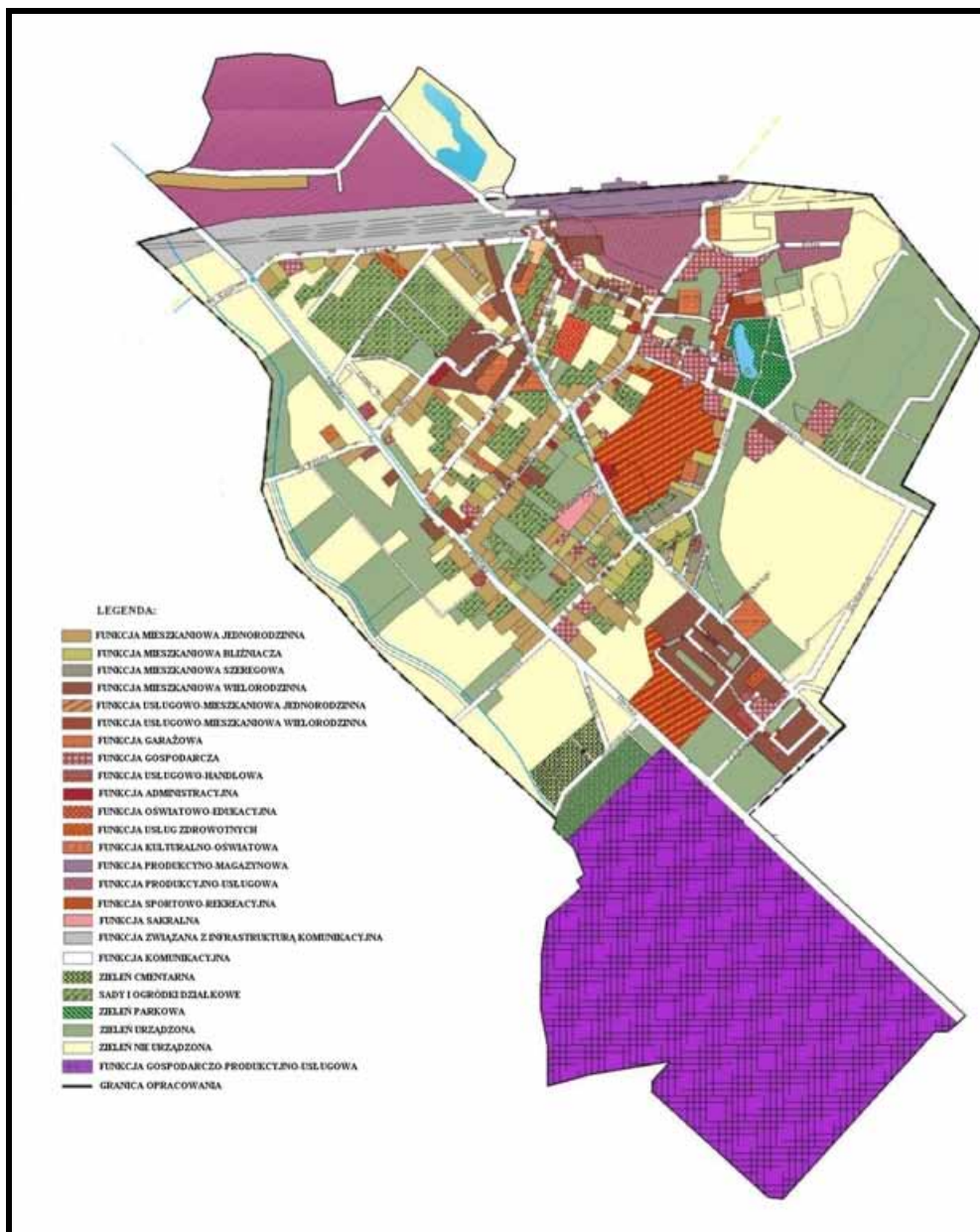
Siechnice w historii miast polskich są jedynym miastem w Polsce nie będącym siedzibą władz gminnych. Nie pełnią zatem funkcji administracyjnych sensu *stricto*. Od momentu nadania Siechnicom praw miejskich w 1997 roku, natychmiast w sferze funkcji miejscowości nie zaistniały radykalne zmiany. Niektóre tereny stopniowo przeznaczano pod nowe użytkowanie. Na zróżnicowanie funkcjonalne miasta Siechnice istotny wpływ miała transformacja systemu społeczno-gospodarczego¹⁵⁶, która wpłynęła na pojawienie się dużej ilości rozproszonych usług, zwłaszcza handlowych, których właścicielami byli i są prywatni przedsiębiorcy, budowę nowych domów w najnowszych technologiach, rewitalizację poszczególnych części miasta, budowę obiektów sportowo-rekreacyjnych, adaptację i modernizację niektórych obiektów. W pierwszym roku „bycia miastem” układ funkcjonalny miejscowości przedstawiał się zupełnie inaczej aniżeli w 1931 roku. Stan ten przedstawia rysunek 32.

2.3.1.3. Obecne i prognozowane funkcje miasta

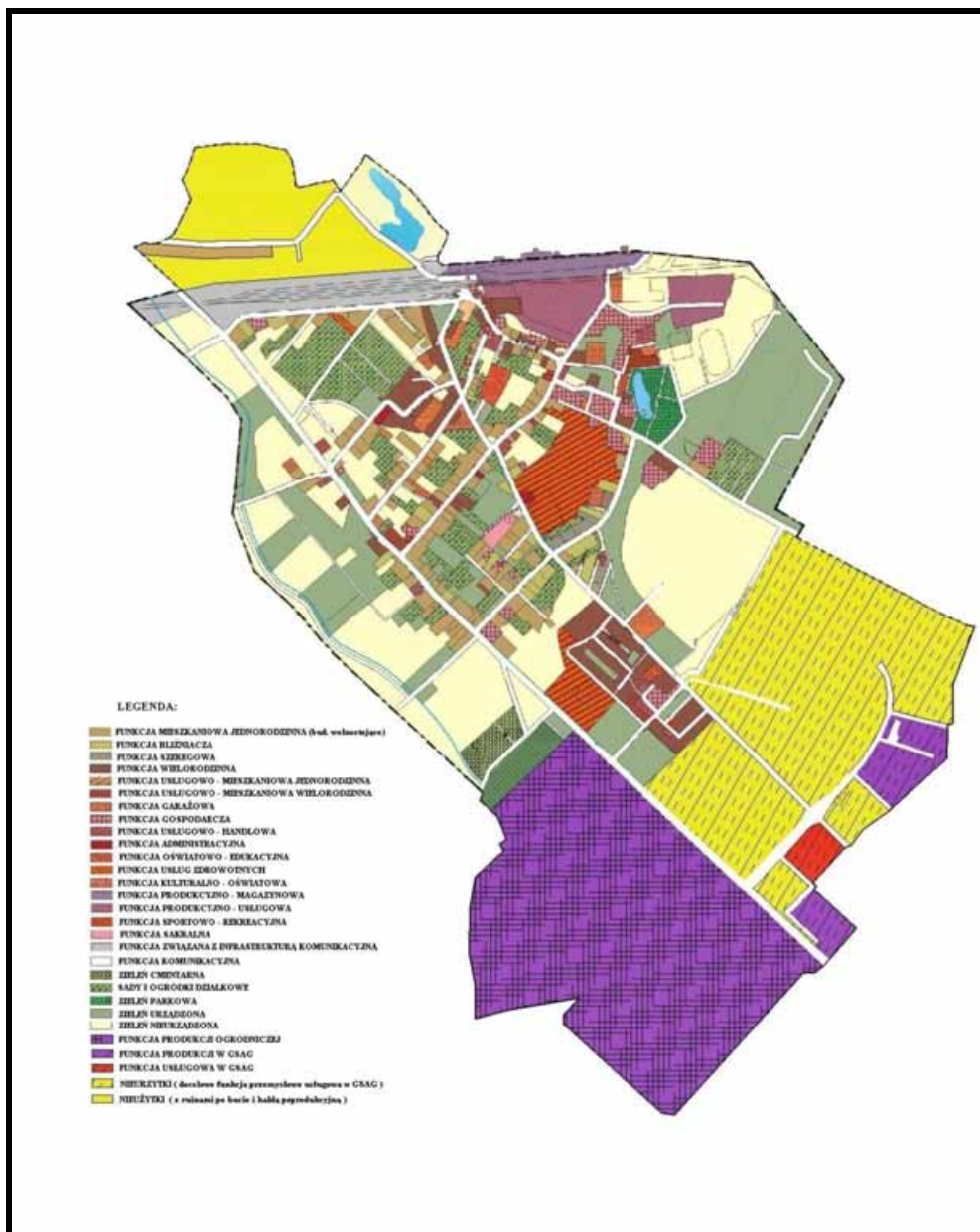
Obecnie, niektóre tereny miasta pełnią zupełnie nowe funkcje, dotychczas tam niewystępujące. Zagospodarowano obszary, dotychczasowe pola uprawne, łąki, nieużytki. Poniższy rysunek przedstawia funkcje terenów w 2006 roku.

Na wyznaczonym obszarze miasta przeprowadzona inwentaryzacja pozwoliła określić podstawowe funkcje terenów. Należą do nich: funkcja mieszkaniowa jednorodzinna (z budynkami wolno stojącymi, bliźniaczymi, szeregowymi); funkcja mieszkaniowa wielorodzinna; funkcja mieszkaniowo-usługowa jednorodzinna; funkcja mieszkaniowo-usługowa wielorodzinna, funkcja usługowo-handlowa (administracyjna, kulturalna, edukacyjna, usług zdrowotnych, handlowa, gastronomiczna); przemysłowo-produkcyjna; produkcyjno-usługowa; produkcyjno-magazynowa; sakralna; garażowa; gospodarcza; sportowo-rekreacyjna; zieleni miejskiej; komunikacyjna; nieużytki. Analiza funkcji terenów miasta w wyznaczonych granicach opracowania (stan obecny) pozwala stwierdzić, iż najwięcej terenów na zinwentaryzowanym obszarze zajmują funkcje przemysłowo-produkcyjne (zwłaszcza tereny Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, Elektrociepłowni „Czechnica”, tereny Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej). Tereny zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej i wielorodzinnej) są porównywalnej wielkości z terenami zieleni miejskiej (urządzonej i nieurządzonej), wydzielone tereny usługowe stanowią nieznaczny procent ogólnej powierzchni zinwentaryzowanego obszaru. W granicach administracyjnych miasta zinwentaryzowany obszar stanowi około 1/3 całego terenu miasta. Niezinwentaryzowana część to tereny zielone (lasy, łąki, akweny, sady, pola) i nieużytki.

¹⁵⁶ Zaniewska H., 1996, *Małe miasta – przekształcenie funkcji pod wpływem transformacji systemu społeczno-gospodarczego*. VII Konferencja Naukowa „Kierunki planowania przestrzennego i architektury współczesnej wsi”, Polit. Białostocka, s. 128–130, Białystok [332]; Sokółowski D., 1992, *Zróżnicowanie małych miast Polski w aspekcie funkcjonalnym i infrastrukturalnym*, „Czasopismo Geograficzne” nr 3/4, s. 295–312 [266].

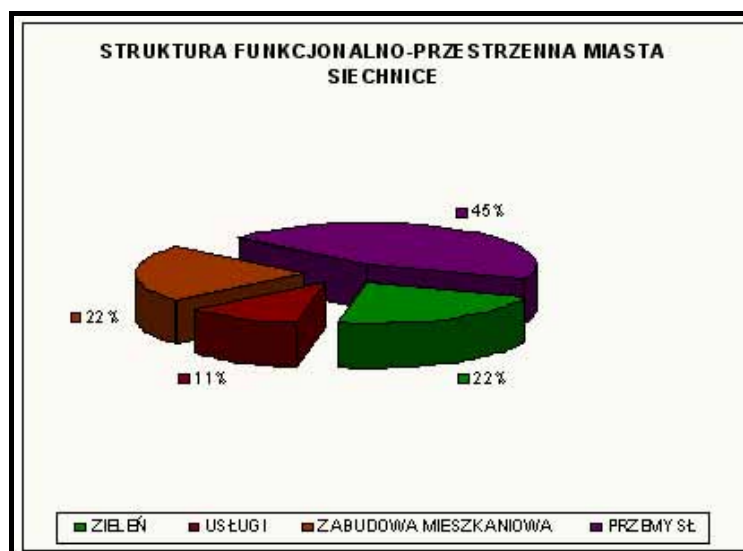

Rys. 30. Funkcje terenów miasta od 1997 roku
Fig. 30. Functions of the town area since 1997

Rys. 31. Funkcje terenów miasta Siechnice, stan obecny
 Fig. 31. Functions of the town of Siechnice area – at present

Rys. 32. Siechnice – obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna (oprac. autorki)
 Fig. 32. Siechnice – present functional-spatial structure (by author)

Do 2010 roku (według prognoz długoterminowych) przewiduje się zagospodarowanie pod zabudowę mieszkaniową tereny, na których powstanie ok. 2000 mieszkań¹⁵⁷. Dotychczas niezagospodarowane tereny przy ul. Henryka III, na wysokości ul. H. Sienkiewicza, obszar przy ul. M. Reja, A. Mickiewicza, J. Kochanowskiego, J. Słowackiego, teren w czworoboku ulic Świerczewskiego, Kościelnej, Zacisze, przedłużenie ul. Henryka III (obecny stadion sportowy) przewidziane są pod zabudowę mieszkaniową. Oprócz istniejących tam budynków mieszkalnych zaprojektowano centrum administracyjno-usługowe z ratuszem. Również tereny za mostem Prawocińskim docelowo przeznaczone zostaną pod zabudowę mieszkaniową. Cały obszar miasta w granicach administracyjnych jest użytkowany i zagospodarowany na wiele różnych sposobów, od użytkowania przemysłowego, ogrodniczego, usługowego, rolniczego do terenów zajętych przez budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne średniowysokie, niskie, budownictwo jednorodzinne, tereny zieleni, rekreacji, komunikacji. W latach 2002–2003 w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej dokonano pełnego uzbrojenia terenu (infrastruktura techniczna). Trzy podmioty gospodarcze: Parker Hannifin, Centrum Logistyczne Phoenix, Thyssen Polymer Polska rozpoczęły w GSAG działalność. Strefa stanowi miejsce dla kolejnych inwestorów. W latach 2004–2005 powstało osiedle mieszkaniowe „Błękitne”, w 2005 r. rozpoczęto budowę osiedla domów wielorodzinnych Spółdzielni Mieszkaniowej Polsystem przy ul. Chabrowej oraz Spółdzielni Mieszkaniowej Locum przy ul. Jarzębinowej. To tak dotychczas zróżnicowane przeznaczenie terenów, niejednokrotnie naruszające proporcje w użytkowaniu terenów, utrudnia, wręcz zamazuje spójność przestrzeni miejskiej. W nowo budowanych zespołach mieszkaniowych wielorodzinnych sytuacja pod tym względem jest zdecydowanie korzystniejsza. Zróżnicowane przeznaczenie terenów

¹⁵⁷ Informacje uzyskane od Rady Miasta Siechnice.

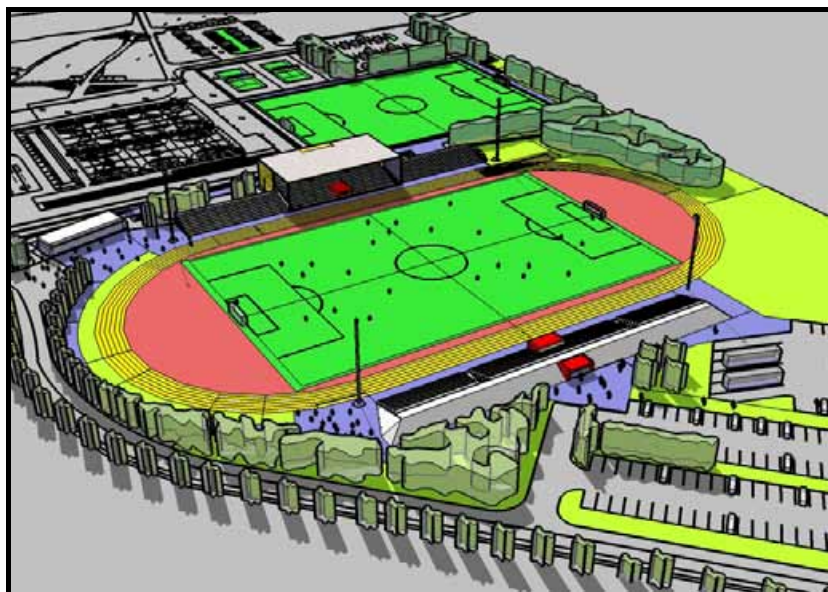
przewidzianych pod całkiem nowe funkcje przedstawiają poniższe fotografie: fotografia 35 obrazująca teren GSAG – dotychczas nieużytki, fotografia 36 – tereny upraw rolniczych za cmentarzem, które zaadaptowane zostaną pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Rysunek 33 przedstawia tereny, które zostaną przeznaczone na cele rekreacyjne i sportowe, m.in. pod zaprojektowany stadion sportowy nieopodal Stawu Gimnazjalnego, natomiast rysunek 34 obrazuje obszar zaprojektowanego parku przy ul. Zacisze.

Fot. 35. Tereny przeznaczone pod zabudowę wielorodzinną w GSAG (fot. autorki)
Photo 35. Area allotted for multi-family housing in GSAG (District Area of Economic Activity) (photo author)

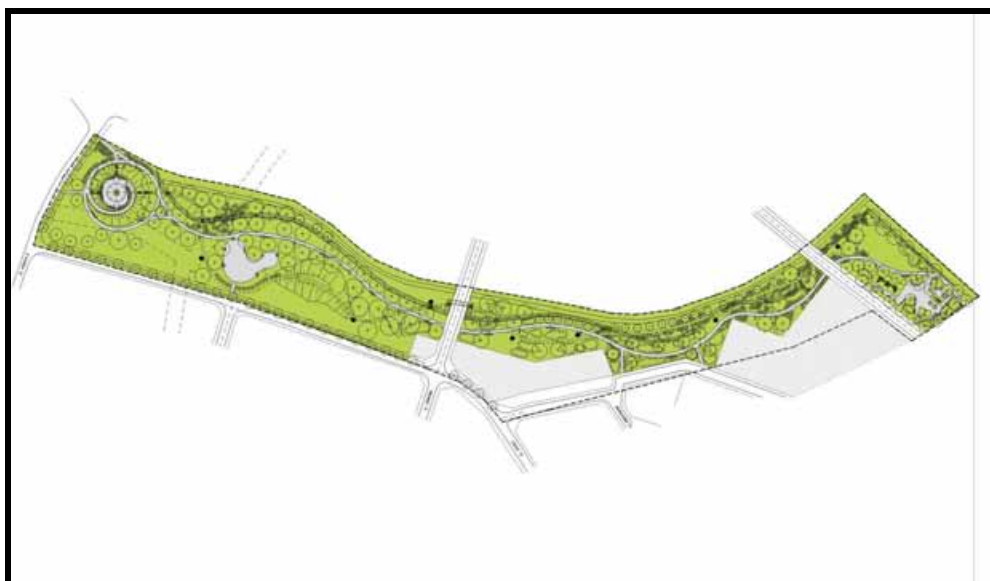

Fot. 36. Tereny rolnicze za cmentarzem w stronę Prawocina (fot. autorki)
Photo 36. Farming area behind the cemetery, towards Prawocin (photo author)

Rys. 33. Projektowany stadion sportowy nieopodal Stawu Gimnazjalnego
(oprac. Maćków Pracownia Projektowa)

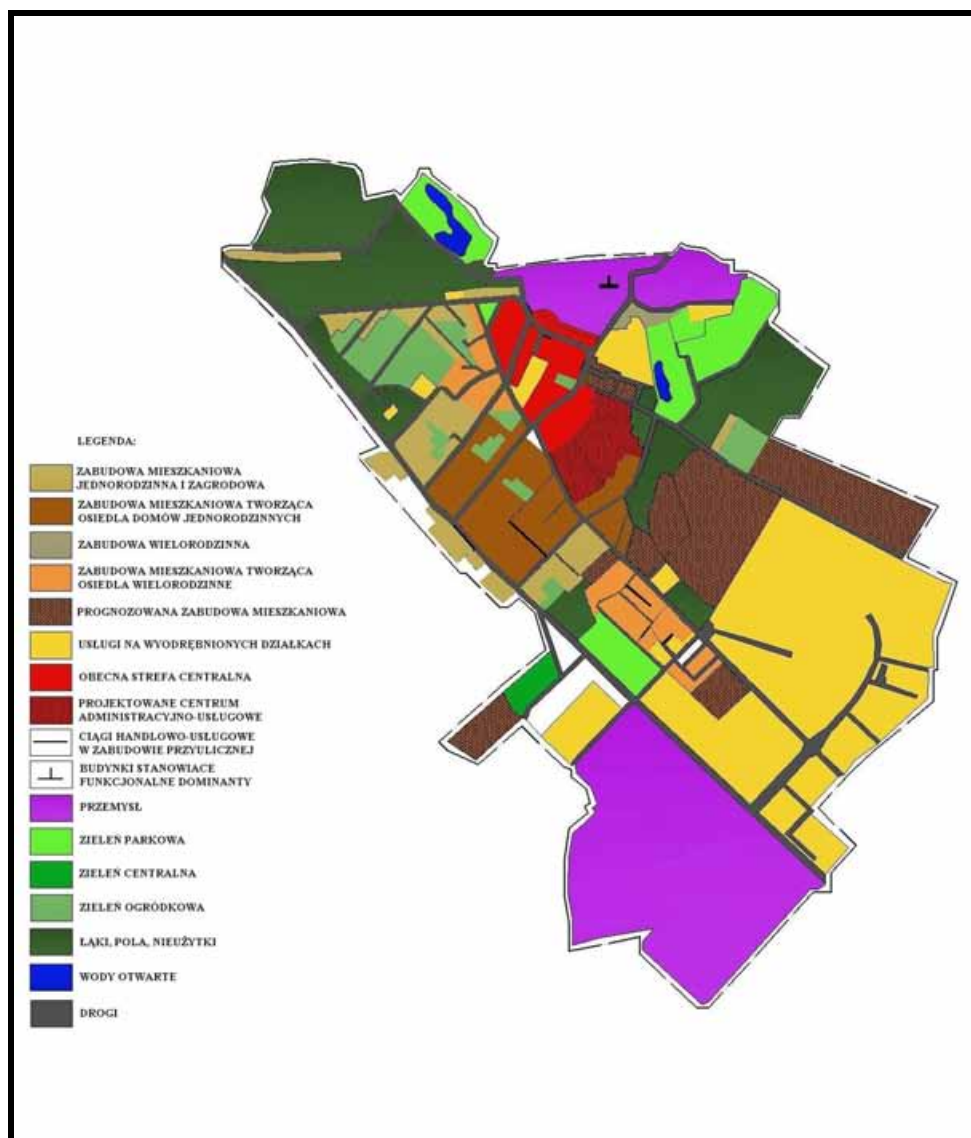
Fig. 33. Design of the sports stadium near Staw Gimnazjalny (by Maćków Design Bureau)

Rys. 34. Projektowany park przy ul. Zacisze (oprac. Maćków Pracownia Projektowa)

Fig. 34. Design of the park near Zacisze Street (by Maćków Design Bureau)

Siechnice, podobnie jak wiele innych miast w Polsce, są stosunkowo mocno zróżnicowane pod względem układów przestrzennych, rodzajów zabudowy i pełnionych funkcji. Kontrasty przestrzenne są aż nadto widoczne. Siechnice posiadają własną, niepowtarzalną organizację przestrzeni. Rysunek 35 przedstawia istniejące i prognozowane funkcje terenów Siechnic, z wyodrębnionym centrum administracyjno-usługowym.

Rys. 35. Istniejące i prognozowane funkcje terenów z wyodrębnionym centrum administracyjno-usługowym

Fig. 35. Present and future functions of the area with the administration and service centre

2.3.2. Zabudowa Siechnic

W Siechnicach wyróżnić można zabudowę mieszkaniową: jednorodziną, wielorodzinną, zabudowę przemysłową, produkcyjno-usługową, usługową. Zabudowę jednorodziną stanowią budynki wolno stojące, bliźniacze, szeregowe, zagrodowe. W swojej historii Siechnice najdłuższy okres były wsią i to wsią o charakterze rolniczym, później rolniczo-przemysłowym. Fakty te wpłynęły na występujące w miejscowości rodzaje zabudowy.

Na szczególną uwagę zasługuje stara zabudowa jednorodzinna, w tym zwłaszcza typowa dla wsi zabudowa zagrodowa. Najstarszymi są budynki zagrodowe zlokalizowane zwłaszcza przy najstarszych ulicach Siechnic, tj. Fabrycznej, Świerczewskiego, Szkolnej, Zacisze. Z uzyskanych informacji w Miejskiej Bibliotece Publicznej najstarszą zachowaną zabytkową chatą z murem pruskim jest budynek przy ul. Fabrycznej 6 (fot. 37).

Stara zabudowa jedno- i dwurodzinna

Fot. 37. Zabytkowa chata przy ul. Fabrycznej 6 (fot. autorki)
Photo 37. A period cottage at 6 Fabryczna Street (photo author)

Pierwszym wybudowanym w Siechnicach domem po drugiej wojnie światowej był dom państwa Popiel, znajdujący się przy ul. Świerczewskiego 15.

Fot. 38. Dom państwa Popiel przy ul. Świerczewskiego 15 (fot. autorki)
Photo 38. The Popiel family house at 15 Świerczewski Street (photo author)

Kolejne fotografie przedstawiają ciekawe architektonicznie budynki jednorodzinne, od tych najstarszych począwszy na obecnie budowanych kończąc.

Fot. 39. Nieotynkowany budynek z kamienia (brak metryczki historycznej), ul. T. Kościuszki
(fot. autorki)
Photo 39. Unplastered stone building (documents missing) in Kościuszko Street (photo author)

Fot. 40. Stara zabudowa parterowa jednorodzinna nieopodal byłej huty „Siechnice” (fot. autorki)
Photo 40. Old one-floor detached single-family house near the former „Siechnice” smelter (photo author)

Fot. 41. Stara zabudowa zagrodowa dwukondygnacyjna (fot. autorki)
Photo 41. Old two-floor homestead (photo author)

Fot. 42. Stara parterowa zabudowa zagrodowa przy ul. T. Kościuszki (fot. autorki)
Photo 42. Old two-floor homestead in Kościuszko Street (photo author)

Fot. 43. Budynek jednorodzinny przy ul. 1 Maja (fot. autorki)
Photo 43. Single-family detached house in 1 May Street (photo author)

Fot. 44. Stary budynek jednokondygnacyjny, typu bliźniaczego w trakcie odrestaurowywania (fot. autorki)

Photo 44. Old one-floor semi-detached house under construction (photo author)

Fot. 45. Jeden z najstarszych budynków dwurodzinnych, ul. Zacisze (fot. autorki)

Photo 45. One of the oldest two-family houses in Zacisze Street (photo author)

Fot. 46. Najstarsza zabudowa jednorodzinna przy ul. Polnej po rewitalizacji (fot. autorki)
Photo 46. The oldest single-family housing in Polna Street. After restoration (photo author)

Fot. 47. Stara zabudowa mieszkaniowa, fragmentarycznie odrestaurowana, Prawocin, obręb miasta Siechnice (fot. autorki)
Photo 47. Old houses, partly restored, Prawocin, within Siechnice boundaries (photo author)

Fot. 48. Stara zabudowa Prawocina, wymagająca rewitalizacji (fot. autorki)
Photo 48. Old housing in Prawocin, in need of restoration (photo author)

Współczesna zabudowa jednorodzinna

Fot. 49. Zabudowa jednorodzinna wolno stojąca przy ul. Ks. J. Popiełuszki (fot. autorki)
Photo 49. Single family detached house in Popiełuszko Street (photo author)

Fot. 50. Współczesna zabudowa jednorodzinna wolno stojąca (fot. autorki)
Photo 50. Contemporary single-family detached house (photo author)

Fot. 51. Współczesna zabudowa jednorodzinna, Prawocin – obręb miasta Siechnice (fot. autorki)
Photo 51. Contemporary single-family house – Prawocin, within Siechnice boundaries (photo author)

Fot. 52. Nietypowy, drewniany obiekt rekreacyjny, wolno stojący producenta stolarki budowlanej (fot. autorki)

Photo 52. Unusual wooden recreation building, detached, woodworking company (photo author)

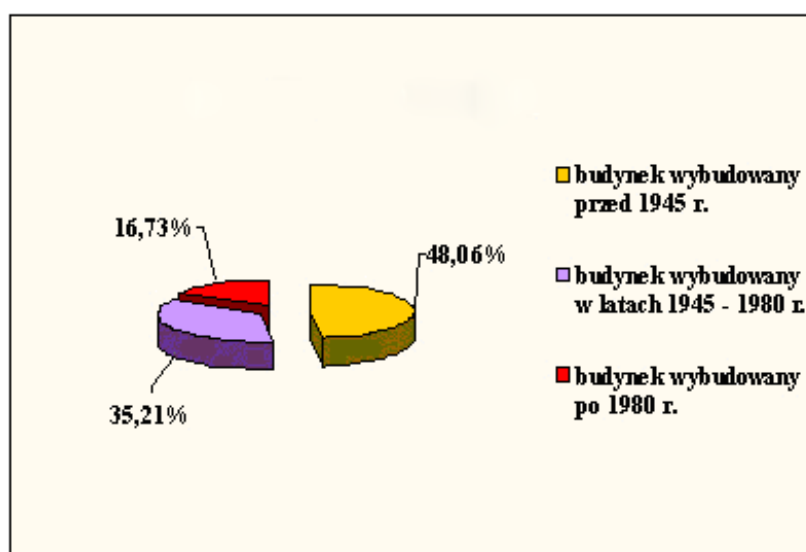
Fot. 53. Współczesna zabudowa jednorodzinna szeregową przy ul. Modrzewiowej (fot. autorki)

Photo 53. Contemporary terraced, single-family houses in Modrzewiowa Street (photo author)

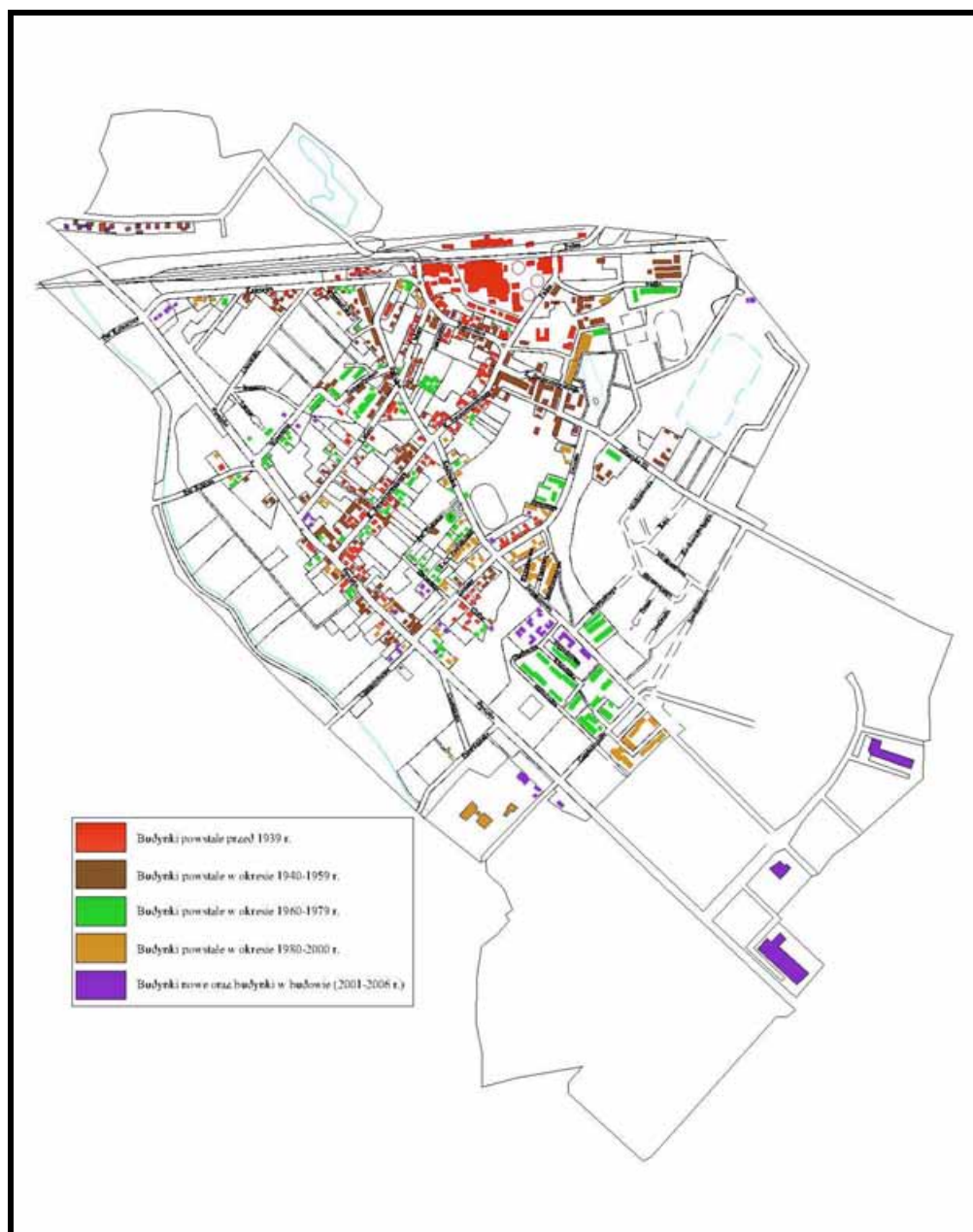

Fot. 54. Współczesna zabudowa jednorodzinna bliźniacza przy ul. Klonowej (fot. autorki)
Photo 54. Contemporary single-family semi-detached houses in Klonowa Street (photo author)

Rysunek 36 przedstawia procentowy udział budynków mieszkaniowych w kilku przedziałach wiekowych, natomiast rysunek 37 – wiek wszystkich budynków w mieście.

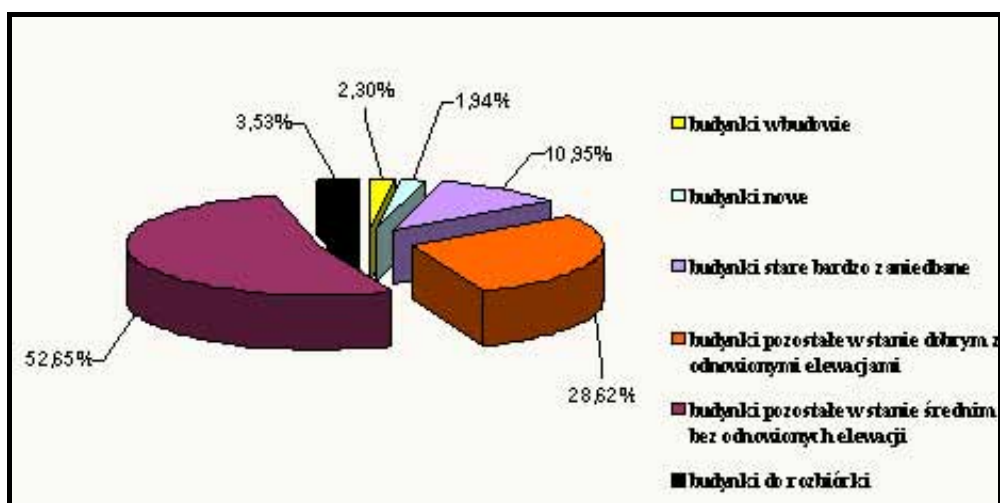

Rys. 36. Wiek budynków mieszkaniowych
Fig. 36. Age of dwelling buildings

Rys. 37. Wiek budynków w mieście
Fig. 37. Age of the town buildings

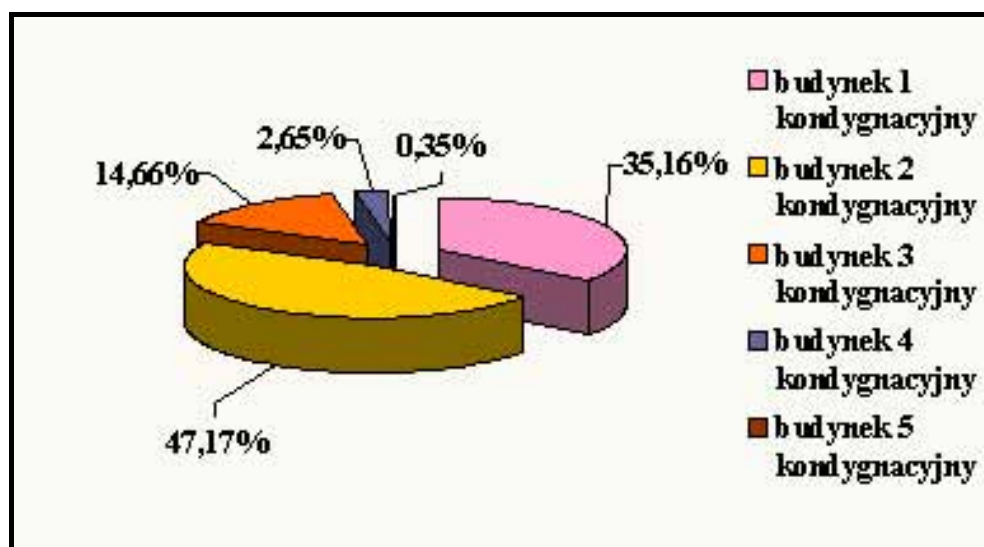
Stan techniczny zabudowy mieszkaniowej Siechnic przedstawia rysunek 38.

Rys. 38. Zabudowa mieszkaniowa – stan techniczny

Fig. 38. Housing – technical condition

Rysunek 39 przedstawia zróżnicowanie wysokościowe zabudowy mieszkaniowej.

Rys. 39. Wysokość zabudowy mieszkaniowej miasta

Fig. 39. Height of town housing

Stara zabudowa wielorodzinna

Zabudowa wielorodzinna Siechnic jest również bardzo zróżnicowana. Tę najstarszą zlokalizowaną przy ulicy Zacisze (dawne czworaki) przedstawiono poniżej. Budynki odrestaurowano po powodzi 1997 roku. Jednakże, pomimo iż należą one do zabudowy zabytkowej, nie zawsze zachowano wymogi modernizacji obiektów znajdujących się w Rejestrze Zabytków. W wielu przypadkach podjęto decyzje budowlane świadczące o nieprzestrzeganiu obowiązujących zasad. Patrz niżej załączone fotografie.

Fot. 55. Fragment ul. Zacisze z byłymi czworakami, obecnie budynkami wielorodzinnymi (fot. autorki)

Photo 55. Former quarters, now multi-family houses in Zacisze Street (photo author)

W budynkach niżej przedstawionych (środkowe segmenty) poddasza doświetlono oknami współczesnymi a nie tzw. „powiekami”, nie zachowując dziedzictwa kulturowego.

Fot. 56. Odrestaurowany czworak przy ul. Zacisze (fot. autorki)
Photo 56. Restored quarters in Zacisze Street (photo author)

Fot. 57. Odrestaurowany i zaadaptowany budynek kilkurodzinny, szczytowo ustawiony do drogi, ul. Zacisze (fot. autorki)
Photo 57. Restored and adapted multi-family building, the gable wall facing the road, Zacisze Street (photo author)

Fot. 58. Odrestaurowana zabudowa wielorodzinna II-kondygnacyjna z zaadaptowanym poddaszem nieopodal elektrociepłowni (fot. autorki)

Photo 58. Restored multi-family building, two-floored, with adapted loft in the vicinity of the thermal-electric power station (photo author)

Fot. 59. Budynek wielorodzinny nieopodal Gimnazjum Gminnego (fot. autorki)

Photo 59. Multi-family building near Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)

Fot. 60. Budynek wielorodzinny w bliskim sąsiedztwie gimnazjum gminnego (fot. autorki)
Photo 60. Multi-family building near Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)

Budynki wielorodzinne Siechnic budowano w różnych okresach. Nie sposób nie zwrócić uwagi na zabudowę osiedlową zakładową wielorodzinną z 1912 roku (projekt autorstwa B.D.A.R. u. P. Ehrlich), znajdującą się w bezpośrednim sąsiedztwie Elektrociepłowni „Czechnica”. Oddawano ją do użytku w różnych okresach. Wszystkie domy posiadają ten sam styl. Szczególny nacisk położono na to, by wejścia do poszczególnych mieszkań były od siebie możliwie najbardziej oddalone. Na każdym piętrze znajdują się maksymalnie dwa mieszkania. Wchodzi się do nich wspólną klatką schodową. Mieszkania usytuowane są na parterze i piętrze. Część z nich zajmuje zaadaptowany strych. Każde mieszkanie posiada dwa lub trzy pokoje. Większość mieszkań posiada werandę¹⁵⁸. Powierzchnia mieszkań wynosiła od 65 do 76 m², wysokość od 2,90 m do 3,60 m. W każdym budynku znajdowały się dwa mieszkania przewidziane dla rodziny inżynierskiej. Budynki wykonano z cegły. Pierwsze piętro oraz mieszkalny strych były odeskowane. Piwnice posiadają sklepienia, a stropy poszczególnych kondygnacji konstrukcję belkową. Pokoje posiadały podłogę z desek, kuchnie i WC wyłożono ksylolem, częściowo pokrytym linoleum i kaflami. Wszystkie mieszkania zakładowe miały bieżącą wodę (pompy elektryczne), kanalizację i oświetlenie elektryczne. Zewnętrzne elewacje budynków pomalowano karbolinem. Stolarka okienna była koloru białego, z kolorowymi okiennicami. Rynny i rury spustowe malowano jaskrawymi, kolorowymi farbami. Na werandach stały skrzynki z kwiatami. Dachy budynków pokryte zostały ciemną dachówką. Budynki te tworzyły niejako wnętrza śródblokowe ze skwerkami zieleni urządzonej, z placem zabaw dla dzieci, ze studnią i brodzikiem¹⁵⁹.

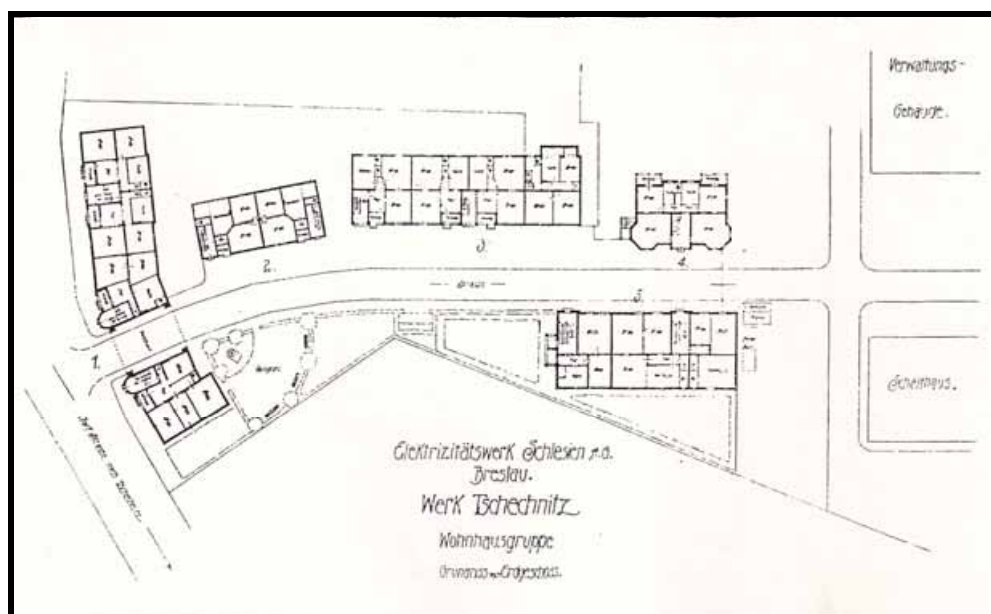
¹⁵⁸ Z tłumaczenia za „Ostdeutsche Bau-Zeitung” nr 50, 9. Dezember (grudzień) 1926.

¹⁵⁹ Ibidem.

Fot. 61. Tschechnitz (Siechnice) – widok na zabudowę osiedlową zakładową przy byłej elektrowni (obecnie elektrociepłowni) (z lewej fot. Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; z prawej fot. autorki)

Photo 61. Tschechnitz (Siechnice) – view of the dwelling estate near the former power plant, now a thermal-electric power station (left – Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; right – photo author)

Rys. 40. Rzut osiedla zakładowego wielorodzinnego przy elektrowni w Tschechnitz¹⁶⁰
Fig. 40. View of the multi-family estate of the Tschechnitz power plant

¹⁶⁰ „Ostdeutsche Bau-Zeitung”, Breslau, den 9. Dezember 1926.

Fot. 62. Stara zabudowa wielorodzinna przy obecnej Elektrociepłowni „Czechnica” od strony ul. Fabrycznej (z lewej fot. Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; z prawej fot. autorki)

Photo 62. Old multi-family buildings at the present „Czechnica” thermal-electric power station, Fabryczna Street (left – Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; right – photo by the author)

Wśród budynków wielorodzinnych Siechnic budynki z 1930 roku znajdują się przy ulicach: Fabrycznej, Świerczewskiego, Szkolnej, z 1935 roku i 1936 roku przy 1 Maja, z 1950 roku przy 1 Maja, Świerczewskiego, z 1960 roku przy ul. Energetycznej, zbiegu ulic Opolskiej i Świerczewskiego, z 1970 roku przy ul. Zacisze i ul. Energetycznej, z lat 1973–1977 pochodzą budynki przy ulicach Jarzębinowej, Ogrodniczej, Kwiatowej, Osiedlowej, Chabrowej; z 1987 roku ulice: Ciepłownicza, Staszica; z lat 1988–1990 ulice: Kasztanowa, Klonowa, Modrzewiowa; z lat 2003–2005 osiedle „Błękitne I” przy ulicy Chabrowej, osiedle w trakcie budowy z 2006 roku przy ul. Jarzębinowej. Budynki wielorodzinne realizowane w różnych okresach budowano w różnych technologiach (cegłane, „wielka płyta”, „wielka płyta z modyfikacją”, „Ytong”, bloczki ceramiczne, gazobeton ze styropianem). Posiadają one odmienny wygląd, różną ilość kondygnacji, odmienny rodzaj zadaszenia (dachy, stropodachy), zróżnicowaną stolarkę okienną i drzwiową. W ostatnich latach budynki wielorodzinne podane zostały rewaloryzacji, rewitalizacji (ocieplenie, nowe tynki, nowe, zróżnicowane kolorystycznie elewacje, nowa stolarka) i niekiedy trudno trafnie określić ich wiek. Zabudowa wielorodzinna zrealizowana w latach 1973–1977 usytuowana równolegle do ul. Opolskiej posiada szeroki pas zieleni izolacyjnej, niskiej, niestety niezagospodarowanej, co przedstawia poniższa fotografia.

Współczesna zabudowa wielorodzinna

Fot. 63. Zespół zabudowy wielorodzinnej, trzykondygnacyjnej z lat 1973–1977 (fot. autorki)

Photo 63. Three-floor multi-family buildings, 1973–1977 (photo author)

W latach 90-tych zrealizowana zabudowa wielorodzinna posiada już nieco inny wygląd, choć nadal bryła budynku jest bardzo zbliżona do tej z lat 80. Nadto elewacje budynków są bardziej urozmaicone. Wyeksponowano podziały w elewacjach. Przywiązano więcej uwagi do aranżacji terenów zielonych i ich wielkości.

Fot. 64. Przykład zabudowy wielorodzinnej, czterokondygnacyjnej, 1987 r. (fot. autorki)

Photo 64. An example of four-floor multi-family buildings, 1987 (photo author)

Fot. 65. Zabudowa wielorodzinna, trzykondygnacyjna przy ul. Ciepłowniczej, lata 1980–1981
(fot. autorki)

Photo 65. Three-floor multi-family buildings in Ciepłownicza Street, 1980–1981 (photo author)

Aktualnie realizowana zabudowa wielorodzinna zdecydowanie różni się od tej z lat 70., 80. i 90. Bryła budynku znacznie ciekawsza, bardziej rozczłonkowana. Wprowadzono ciekawe elementy i detale architektoniczne. Nowe technologie pozwalają projektantom na większą swobodę i realizację ciekawych rozwiązań i pomysłów.

Fot. 66. Zabudowa wielorodzinna, czterokondygnacyjna, w trakcie prac wykończeniowych, 2006 r.
(fot. autorki)

Photo 66. Four-floor multi-family buildings, finishing works, 2006 (photo author)

Fot. 67. Zabudowa wielorodzinna, w trakcie budowy, 2006 r. (fot. autorki)
Photo 67. Multi-family buildings under construction, 2006 (photo author)

Fot. 68. Współczesna zabudowa wielorodzinna (fot. autorki)
Photo 68. Contemporary multi-family buildings (photo author)

Fot. 69. Odrestaurowana zabudowa wielorodzinna II-kondygnacyjna przy ul. 1 Maja, tzw. „Leningrady” (fot. autorki)

Photo 69. Restored two-floor multi-family buildings in 1 May Street, the so-called „Leningrady” (photo author)

Fot. 70. Zabudowa wielorodzinna III-kondygnacyjna z wnętrzem rekreacyjnym (fot. autorki)

Photo 70. Three-floor multi-family buildings with a playground (photo author)

Fot. 71. Przykład zabudowy wielorodzinnej III-kondygnacyjnej, wokół duża ilość zieleni (fot. autorki)

Photo 71. Three-floor multi-family buildings surrounded by greenery (photo author)

Fot. 72. Nowa zabudowa wielorodzinna IV-kondygnacyjna przy ul. Jarzębinowej (fot. autorki)

Photo 72. New four-floor multi-family buildings in Jarzębinowa Street (photo author)

Fot. 73. Nowa zabudowa wielorodzinna IV-kondygnacyjna z atrakcyjnie urządzonymi terenami zielonymi śródblokowymi (fot. autorki)

Photo 73. New four-floor multi-family buildings with attractively arranged inner space (photo author)

Fot. 74. Odrestaurowana zabudowa wielorodzinna V-kondygnacyjna lat 80. przy ul. Energetycznej nieopodal elektrociepłowni (fot. autorki)

Photo 74. Restored five-floor multi-family buildings, 1980s, in Energetyczna Street near the thermal-electric power station (photo author)

Fot. 75. Zabudowa wielorodzinna V-kondygnacyjna przy ul. Energetycznej (fot. autorki)
Photo 75. Five-floor multi-family buildings in Energetyczna Street (photo author)

Fot. 76. Zróżnicowane kolorystyczne elewacje w budynkach wielorodzinnych tworzących wnętrza śródblokowe (fot. autorki)
Photo 76. Varied coloured facades of multi-family buildings, inner space (photo author)

Fot. 77. Budynek wielorodzinny z lat 60. przy ul. Energetycznej (fot. autorki)
Photo 77. Multi-family building from the 1960s in Energetyczna Street (photo author)

Większy udział zabudowy wielorodzinnej aniżeli w Siechnicach widoczny był w innych miejscowościach rozwijających się pod wpływem rozwoju przemysłu bądź znajdujących się na obszarach byłych państwowych gospodarstw rolnych. Choć są i takie małe miasta, jak np. Borne Sulinowo (byłe osiedle garnizonowe), w których występuje wyłącznie zabudowa wielorodzinna, jednorodzinnej brak. Na osiedlach wielorodzinnych w Siechnicach spotkać można oprócz ładnie i poprawnie zagospodarowanych urządzonych wewnątrz śródblokowych niską, zaniedbaną zabudowę gospodarczą wymagającą natychmiastowej rewitalizacji, rewaloryzacji, bowiem stanowi ona element szpecący otaczającą przestrzeń, co widać na załączonej fotografii.

Fot. 78. Zabudowa gospodarcza w osiedlu wielorodzinnym przy ul. Energetycznej (fot. autorki)
Photo 78. Outbuildings in a multi-family dwelling estate in Energetyczna Street (photo author)

W bardzo wielu przypadkach budynki mieszkalne, oprócz funkcji mieszkaniowej, pełnią inne funkcje, zwłaszcza handlowe i usługowe. Niektóre obiekty zostały w międzyczasie zaadaptowane do całkiem nowych funkcji. Przykładem może być poniższe zdjęcie – wielorodzinny budynek mieszkaniowy zaadaptowany na hotel i inne drobne usługi.

Fot. 79. Hotel „Azalia” przy ul. Osiedlowej, budynek z lat 1973–1975 (fot. autorki)
Photo 79. Hotel „Azalia” in Osiedlowa Street, 1973–1975 (photo author)

Fot. 80. Usługi komputerowe w budynku hotelu „Azalia” (fot. autorki)
Photo 80. IT service in the hotel building „Azalia” (photo author)

Dość często w budynkach jednorodzinnych ich partery przeznaczono na sklepy spożywcze, mięsne, aptekę, usługi różnego typu, co dokumentują poniższe zdjęcia. Brak jest w Siechnicach centrum handlowo-usługowego, w którym oprócz usług administracyjnych mogłyby funkcjonować niezbędne usługi podstawowe, przyciągające niczym magnes mieszkańców nie tylko miasta, ale i okolicznych wsi.

Różnorodność rozproszonych usług w mieście

Fot. 81. Usługi w zabudowie jednorodzinnej – Apteka „Pod Modrzewiem” (fot. autorki)
Photo 81. Services in single-family buildings – Pharmacy „Pod Modrzewiem” (photo author)

Fot. 82. Apteka przy ul. Kolejowej w obiekcie wolno stojącym (fot. autorki)
Photo 82. Pharmacy in a detached building in Kolejowa Street (photo author)

Fot. 83. Sklep „Mięso Wędliny Drób” w budynku jednorodzinnym (fot. autorki)
Photo 83. Butcher's „Mięso, Wędliny, Drób” in a single-family building (photo author)

Fot. 84. Sklep odzieżowy w niewielkim pawilonie wolno stojącym (fot. autorki)
Photo 84. Clothes shop in a small detached pavilion (photo author)

Fot. 85. Sklep motoryzacyjno-przemysłowy (fot. autorki)
Photo 85. Car and all-goods retail (photo author)

Fot. 86. Sklep spożywczy (fot. autorki)
Photo 86. Grocery (photo author)

Fot. 87. Pawilon handlowy przy ul. Jesionowej w roku 1985 i po modernizacji w 2006 (z lewej fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach, z prawej fot. autorki)
Photo 87. Shopping pavilion in Jesionowa Street in 1985 (photo collection of Municipal Public Library in Siechnice) and after modernization in 2006 (photo author)

Fot. 88. Współczesny pawilon handlowy przy ul. Fabrycznej (fot. autorki)
Photo 88. Modern shopping pavilion in Fabryczna Street (photo author)

Fot. 89. Osiedlowy sklep wielobranżowy (fot. autorki)
Photo 89. A shop in a housing estate (photo author)

Fot. 90. Delikatesy przy ul. Świerczewskiego (fot. autorki)
Photo 90. Delicatessen in Świerczewski Street (photo author)

Fot. 91. DAMIR – chłodnice samochodowe, klimatyzacja (fot. autorki)
Photo 91. DAMIR – car radiators, air-conditioning (photo author)

Fot. 92. Stacja benzynowa (fot. autorki)
Photo 92. Petrol station (photo author)

Fot. 93. Restauracja-Kawiarnia „Pokusa” przy ul. Cieplowniczej (fot. autorki)
Photo 93. Restaurant-café „Pokusa” in Cieplownicza Street (photo author)

W zabudowie usługowej nie sposób nie zwrócić uwagi na budynek gminnego gimnazjum, szkoły podstawowej, Przedszkola Publicznego, Gminnego Centrum Kultury, halę sportową przy gimnazjum, budynek Straży Pożarnej, Ośrodka Zdrowia, na budynek przy ul. Wiosennej 7, w którym mieści się: Rada Miasta, Gminne Centrum Informacji, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zarząd Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, Zakład Gospodarki Komunalnej, Posterunek Policji, Jednostka Obsługi Szkół, a także na obiekty usługowo-produkcyjne, takie jak: Elektrociepłownia „Czechnica”, Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, „Carina Silicones”, Centrum Logistyczne Phoenix, Parker Hannifin, Thyssen Polymer Polska, Stację Paliw PKN ORLEN, Restaurację-Kawiarnię „Inter-Bio” i inne.

Fot. 94. Budynek przy ul. Wiosennej 7 – siedziba Rady Miasta (fot. autorki)
Photo 94. Building at 7, Wiosenna Street, Town Council (photo author)

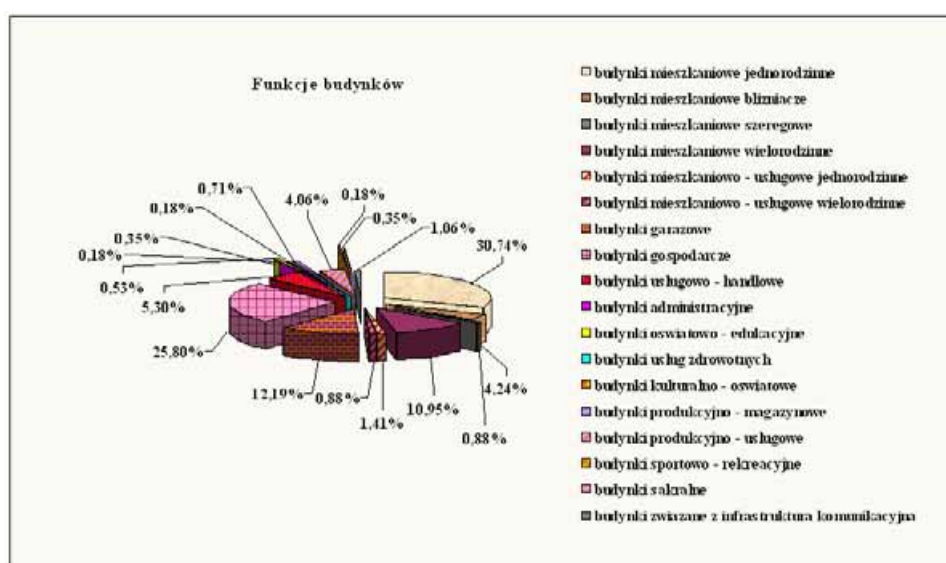
Fot. 95. Bank Zachodni WBK S.A. w kompleksie elektrociepłowni (fot. autorki)
Photo 95. Bank Zachodni WBK S.A. in the thermal-electric power station building complex (photo author)

Fot. 96. Urząd Pocztowy przy boisku sportowym (fot. autorki)
Photo 96. Post Office near sports field (photo author)

Wśród wszystkich budynków znajdujących się w Siechnicach wyróżnić można budynki mieszkaniowe, mieszkaniowo-usługowe, gospodarcze, garażowe, administracyjne, oświatowo-edukacyjne, usług zdrowotnych, kulturalno-oświatowe, produkcyjno-magazynowe, magazynowe, przemysłowe, sakralne, budynki związane z infrastrukturą techniczną. To zróżnicowanie funkcjonalne budynków przedstawia poniższy diagram.

Rys. 41. Zróżnicowanie funkcjonalne budynków (oprac. autorki)
Fig. 41. Various functions of the buildings (by author)

W zabudowie Siechnic dominantę urbanistyczną i architektoniczną stanowi zabudowa przemysłowa i przemysłowo-usługowa. Przykładem są obiekty Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. 97, 98).

Fot. 97. Zabudowa przemysłowa – Elektrociepłownia „Czechnica” (fot. autorki)
Photo 97. Industrial buildings – thermal-electric power station „Czechnica” (photo author)

Fot. 98. Detal zabudowy Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. autorki)
Photo 98. Thermal-electric power station – a detail (photo author)

W opracowaniu – w Aneksie – załączono Album rysunków studenckich Elektrociepłowni „Czechnica”. Przedstawiono w nim reprodukcje rysunków wykonanych przez członków Koła Naukowego Rysowników Architektury – studentów Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej w trakcie pleneru, który odbył się na terenie Zespołu Elektrociepłowni w okresie 15–29 lipca 1991 roku. Na rysunkach nietrudno dostrzec ogrom skali urbanistycznej i stopień komplikacji szczegółu architektonicznego. Dla autorów rysunków problematyka nie była łatwa, co szczególnie widać na rysunkach przedstawiających fragmenty pompowni wody kotłowej, urządzenia do zmiękczenia wody, wymiennik ciepła, zbiorniki retencyjne popiołu.

Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” to rzadko spotykany na tak wielką skalę obszar, zagospodarowany pod produkcję ogrodniczą „pod szkłem”. Jest ono znane nie tylko w Polsce, ale i w Europie.

Fot. 99. Zabudowania produkcyjno-usługowe Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”
(fot. własnością Przedsiębiorstwa)

Photo 99. Gardening and Horticulture Company buildings „Siechnice”
(photo collection of the company)

Fot. 100. Produkcja sadzonek kwiatów balkonowych i rabatowych w Przedsiębiorstwie Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” (fot. własnością Przedsiębiorstwa)
Photo 100. Bedding and balcony plant production at Gardening and Horticulture Company „Siechnice” (photo collection of the company)

W mieście funkcjonuje także stacja uzdatniania wody, oczyszczalnia ścieków, które przedstawiają niżej załączone fotografie.

Fot. 101. Budynek Stacji Uzdatniania Wody (fot. autorki)
Photo 101. Water Treatment Station building (photo author)

Fot. 102. Wnętrze Stacji Uzdatniania Wody (fot. autorki)
Photo 102. Interior of the Water Treatment Station (photo author)

Fot. 103. Oczyszczalnia ścieków (źródło: www.zgksiechnice.pl)
Photo 103. Sewage Treatment Plant (source: www.zgksiechnice.pl)

Fot. 104. Zbiorniki oczyszczalni ścieków (źródło: www.zgksiechnice.pl)
Photo 104. Sewage Treatment Plant containers (source: www.zgksiechnice.pl)

Reasumując, stwierdzić można, iż przemiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej, jakie zaszły w latach 1903–2006, są czytelne. Przy istniejącej zabudowie zagrodowej w 1903 roku, w strukturze wsi Siechnice, wyraźnie dominowały tereny rolnicze. W 1931 roku funkcjonujący przemysł (elektrownia, huta), zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna usytuowana nieopodal tych zakładów, strukturę tę wzbogaciły o obszary typowo przemysłowe. Po II wojnie światowej w latach 60., 70., 80. nastąpiły kolejne przemiany w strukturze wsi, tj. budowa nowego dużego zakładu produkcyjno-ogrodniczego (jednego z największych tego typu przedsiębiorstw produkcji ogrodniczej w Polsce), budynków mieszkaniowych wielorodzinnych dla pracowników siechnickich zakładów produkcyjnych. W 1997 roku, tj. roku nadania praw miejskich Siechnicom i roku powodzi tysiąclecia, struktura funkcjonalno-przestrzenna jest jeszcze bardziej zróżnicowana. Po powodzi dokonano rewitalizacji i odrestaurowania wielu obiektów i terenów. Pojawiły się nowe budynki jednorodzinne (wolno stojące, bliźniacze i w zabudowie szeregowej). Lata 2000–2006 to okres istotnych przemian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta: budowa nowych osiedli wielorodzinnych, budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej, budowa hali sportowej przy gminnym gimnazjum, utworzenie Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, zafunkcjonowanie trzech nowych podmiotów w tejże, budowa zieleńców, zieleni przyulicznej, terenów sportu i rekreacji. Opracowano projekt centrum administracyjno-usługowego miasta, projekt „Parku Siechnice” wzdłuż ulicy Zacisze, projekt małego stadionu sportowego.

3. Elementy dziedzictwa kulturowego, zabytki

3.1. Architektura Siechnic dziedzictwem kulturowym i narodowym

Architektura miasta, jej zachowanie i ochrona wartości kulturowych to ważne zagadnienia wymagające odrębnego omówienia¹⁶¹. Wobec tendencji globalistycznych i zagrożeń wynikających z powstawania zunifikowanej monokultury w sposób szczególny winno zwracać się baczna uwaga na kulturę materialną nie tylko regionów, ale i poszczególnych miast, a także wsi¹⁶². Problematyka ta wpływa na poczucie tożsamości i związek człowieka z miejscem, w którym żyje, inspiruje go do poznania bogactwa kultury narodowej¹⁶³. Architektura miasta jest wyrazem dziedzictwa kulturowego, wyrazem dziedzictwa narodowego. Każde miejsce opowiada swoją historię, każde niejako posiada swoją duszę.¹⁶⁴ Wartości dziedzictwa kulturowego, jego poszczególne elementy zarówno materialne, jak i duchowe mogą stanowić ważny czynnik rozwoju lokalnego i wzrost dobrobytu lokalnych społeczności¹⁶⁵. W miastach, od początków ich istnienia, funkcjonowały różne trendy wpływające na ich rozwój. Dotyczyły one obiektów mieszkalnych, użyteczności publicznej, rekreacyjnych i sportowych, gospodarczych, przemysłowych. Podstawową zasadą budownictwa miejskiego, architektury miast były użyteczność i funkcjonalność, praktyczność rozwiązań technicznych, które miały ścisły związek z miejscową tradycją i doświadczeniami wielu pokoleń. W długoletnim rozwoju architektury i budownictwa regionalnego osiągnięto niejednokrotnie wysoki poziom artystyczny. To w nim tkwią korzenie sztuki budowlanej i w tych formach budownictwa regionalnego projektanci winni szukać inspiracji do tworzenia nowoczesnej architektury współczesnego miasta, posiadającej narodowe cechy i rodzimy wyraz. Świadomość bogactwa i różnorodności dziedzictwa kulturowego stanowi podstawę umacniania poczucia tożsamości mieszkańców. Elementy te mogą stanowić powód do zadowolenia i dumy z miejsca, w którym się żyje. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej kraj nasz może znacząco wskazać nasz wkład w europejską kulturę i gospodarkę, który stanowi gwarancję zachowania naszej tożsamości i regionalnej różnorodności w europejskiej wspólnocie. Kultura i tradycje ukształtowane przez stulecia, oprócz ziemi i ludzi ją zamieszkujących, są niezaprzeczalnym jej bogactwem.

¹⁶¹ Rasmussen S. E., 1999, *Odczuwanie architektury*, Wydawnictwo MURATOR Sp. z o.o., Warszawa [228].

¹⁶² Sassen S., 2001, *Cities In the Global Economy*, [in:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi [243]; Schafer A, Victor D.G, 2000, *The Future Mobility of the World Population*, Transportation Research, Part A [244].

¹⁶³ Tarnowski J., 2000, *Architektura w poszukiwaniu tożsamości lokalnej*, Kongres Kultury Polskiej 2000, Konferencja Przedkongresowa w Poznaniu 19–21 października 2000 r. – *Kultura wobec kręgów tożsamości* [283].

¹⁶⁴ Lynch K., 1980, *Genius Loci – Spirit of Place. Towards a Phenomenology of Architecture*. „Architectural Design” 7/8 [164].

¹⁶⁵ Sieroszewska-Soboćka M., 1993, *Wartości kulturowe w przestrzennym zagospodarowaniu małych miast*, IGPiK, Warszawa [250].

Wiele wartości tego dziedzictwa w międzyczasie utraciliśmy, ale niektóre można jeszcze uratować. Jednakże, by je ratować, należy właściwie pojmować m.in. pojęcie dziedzictwa kulturowego, dziedzictwa narodowego, umieć je dostrzec, pracować nad jego zachowaniem, potrafić udowodnić, że jest i będzie ono potrzebne nam i przyszłym pokoleniom. Należy zastanowić się nad tym, jak je chronić i w jaki sposób z nich korzystać, dążąc do podnoszenia atrakcyjności miejscowości, w której mieszkamy, poprawiając jednocześnie jej wizerunek i jakość życia jej mieszkańców. W dziedzictwie kulturowym ważne jest zarówno dziedzictwo materialne, jak i duchowe, które wzajemnie się uzupełniają. Dziedzictwo materialne to jej ukształtowanie przestrzenne, architektura, krajobraz, lokalna wytwórczość, sposoby pracy i gospodarowania. Do dziedzictwa duchowego zaliczamy obyczaje, język, życie wspólnot itd. Dziedzictwo materialne jest materialnym wyrazem świadomości duchowej. Dziedzictwem kulturowym są niekiedy całe miejscowości i ich układy przestrzenne, krajobraz, poszczególne domy mieszkalne lub ich zespoły, budynki przemysłowe, budynki użyteczności publicznej, budowle historyczne, a wśród nich: dwory, pałace, zamki, ruiny, klasztory, świątynie i domy modlitwy, mała architektura¹⁶⁶. Do dziedzictwa kulturowego nie sposób nie zaliczyć miejsc pamięci poświęconych wydarzeniom historycznym, zabytków archeologicznych, sztuki, rękopisów i rękodzieła artystycznego, tradycyjnych potraw, obyczajów. Zgodnie z aktualnie obowiązującą ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku w planowaniu przestrzennym szczebla gminnego systemu planowania już na etapie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy określa się m.in. obszary i zasady dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Podobnie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obowiązkowo określa się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

To w krajobrazie miast i wsi zapisane są dzieje okolicy i jej teraźniejszość. Niektóre elementy krajobrazu stworzyła natura, np. rzeki, drzewa, kamienie. Niektóre są dziełem człowieka, jak drogi, domy, kościoły, mała architektura (kapliczki, krzyże, pergole, mostki itp.). Są i takie, które uznać można za wspólne dzieło natury i człowieka. Krajobraz będący dziedzictwem kulturowym można czytać, oglądać, odczuwać, rozumieć. Tworzą go takie elementy, jak: zabudowa, drogi, zieleń, wody, miejsca kultu i pamięci, budowle inżynierskie. Miejsca kultu i pamięci miast i wsi winny być zachowane, pielęgnowane, bowiem dobitnie dowodzą one o kulturze jej mieszkańców, stanowią o tożsamości, podnosząc jednocześnie ich walory turystyczne. Także niektóre budowle inżynierskie, jak np. śluzy, zapory, przepusty, kolejki, fortyfikacje i inne winno zachować się, odrestaurowując je, dostosowując niekiedy do nowych funkcji, a tym samym ujawniając dowody szacunku dla dawnego rodowodu naszej cywilizacji, dla zabytków techniki. Dziedzictwo kulturowe miast i wsi winno być wykorzystane dla ich rozwoju, dla podnoszenia ich atrakcyjności, dla przyciągania restauratorów i inwestorów.

¹⁶⁶ Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Architektura wsi jako wyraz dziedzictwa kulturowego*, [w:] *Odnova polskiej wsi* pod redakcją Czarneckiego W., Karolczuk D., Wydział Architektury Politechniki Białostockiej, Białystok [89]; Pilich J., 1978, *Zabytki architektury Dolnego Śląska*, Wrocław [216].

Do najcenniejszych zabytków architektury i budownictwa w Siechnicach¹⁶⁷ należą takie obiekty, jak:

I. Zespół Elektrociepłowni „Czechnica” przy ul. Fabrycznej¹⁶⁸:

1. Budynek administracyjny główny, ul. Fabryczna 22 A (ok. 1925 r.)
2. Budynek pompowni wody sieciowej, ul. Fabryczna 22 A (1925 r. – 1926 r.)
3. Budynek turbogeneratorów I i II, ul. Fabryczna 22 A (ok. 1925 r.)
4. Budynek turbogenerators II, ul. Fabryczna 22 A (ok. 1925 r.)
5. Budynek kotłowni i szatnia, ul. Fabryczna 22 A (ok. 1926 r.)
6. Budynek młynowni węgla surowego, ul. Fabryczna 22 (ok. 1925 r.)
7. Budynek nastawni rozdzielni napowietrznej, ul. Fabryczna 22 (ok. 1925 r.)
8. Budynek zmiekczałni wody, ul. Fabryczna 22 A (ok. 1925 r.)
9. Budynek warsztatów mechanicznych, ul. Fabryczna (ok. 1930 r.)
10. Magazyn i laboratorium, ul. Fabryczna 22 D (ok. 1926 r.)
11. Budynek przychodni i stołówki, ul. Fabryczna 22 C (ok. 1925 r.)
12. Budynek straży pożarnej, ul. Fabryczna 22 B (ok. 1925 r.)
13. Budynek wartowni, ul. Fabryczna 22 (ok. 1920 r.)
14. Komin (czynny), ul. Fabryczna 22 A (ok. 1930 r.)
15. Komin (nieczynny), ul. Fabryczna 22 A (ok. 1930 r.)
16. Chłodnia kominowa, ul. Fabryczna 22 (ok. 1935 r.)
17. Dom mieszkalno-pracowniczy nr 22/2, ul. Fabryczna 22/II (lata 20., 30. XX w.)
18. Dom mieszkalno-pracowniczy nr 22/2a, ul. Fabryczna 22/IV (lata 20., 30. XX w.)
19. Dom mieszkalno-pracowniczy nr 22/3, ul. Fabryczna 22/III (lata 20., 30. XX w.)
20. Dom mieszkalno-pracowniczy nr 22/4, ul. Fabryczna 22/V (lata 20., 30. XX w.)
21. Dom mieszkalno-pracowniczy nr 22/9, ul. Fabryczna 22/IX (lata 20., 30. XX w.)

Elektrociepłownia "Czechnica" zaopatruje w ciepło Wrocław, Siechnice oraz PPO "Siechnice" Sp. z o.o. Wchodzi ona w skład Zespołu Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A. Przedsiębiorstwo w swoich planach rozwojowych planuje ekspansję i pozyskanie nowych odbiorców na terenie gminy i nie tylko¹⁶⁹. Dysponuje rezerwami produkcyjnymi w wysokości 4 MW mocy cieplnej. Łączna moc elektryczna EC „Wrocław” i EC „Czechnica” wynosi 360 MW, w tym EC „Czechnica” 110 MW. Moc cieplna Zespołu Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A. wynosi 1376 MWt, w tym 294 MWt w EC „Czechnica”. Dzięki tak dużym mocom w grupie elektrociepłowni zawodowych zajmuje czołową pozycję. Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A. jest producentem ciepła i energii elektrycznej w układzie skojarzonym. W zakładach tych zastosowano proces technologiczny, poprzez który realizuje się wymóg wytwarzania dwóch niezbędnych w dzisiejszym świecie rodzajów energii. Proces wytwarzania energii w zakładzie należy do procesu oszczędnego, mało uciążliwego dla środowiska naturalnego. Fakt ten jest niezmiernie istotny, chociażby ze względu na lokalizację Elektrociepłowni „Czechnica” blisko terenów wodonośnych. Zespół Elektrociepłowni „Czechnica” to potężne, ceglane, modernistyczne budynki. W jego skład wchodzi m.in. główny budynek administracji, pochodzący z około

¹⁶⁷ Według informacji uzyskanych od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu oraz Kozioł I., Matuszewski H., Załęski J., 1993, *Gmina Święta Katarzyna*, Zeszyt 15, Oficyna Wydawnicza „Sudeoty” Oddziału Wrocławskiego PTTK, Wrocław.

¹⁶⁸ Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A., 1992, Praca zbiorowa, Wrocław [335].

¹⁶⁹ Roman G., 2000, *Zarys historii elektrowni w Siechnicach*, maszynopis, Wrocław [237].

1925 roku. Jest on trzypiętrowy, murowany, z dachem czterospadowym krytym dachówką, z szerokimi okapami. Na parterze znajdują się charakterystyczne przypory. Na uwagę zasługują obramienia okien z piaskowca oraz obramienia drzwi z granitu. Czytelnym detalem architektonicznym są pasy międzykondygnacyjne, optycznie pomniejszające bryłę budynku.

Fot. 105. Widok na Elektrociepłownię „Czechnica” (fot. autorki)
Photo 105. View of the Thermal-Electric Power Station „Czechnica” (photo author)

Fot. 106. Brama wjazdowa na teren Elektrociepłowni „Czechnica” – widok od strony ulicy
(fot. autorki)
Photo 106. Gate to the Thermal-Electric Power Station „Czechnica” – view from the street (photo author)

Fot. 107. Budynek administracyjny z 1925 roku (fot. autorki)
Photo 107. Administration building, 1925 (photo author)

Starszym, bo pochodzącym z około 1920 roku jest budynek wartowni, usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie budynku administracyjnego. Jest on piętrowy, murowany z czerwonej cegły, nieotynkowany, w bardzo dobrym stanie technicznym. Posiada dach kryty dachówką, czterospadowy z powiekami i szczelinami.

Fot. 108. Budynek wartowni z ok. 1920 roku (fot. autorki)
Photo 108. Guardhouse, ca 1920 (photo author)

- II. Zespół, ul. Świerczewskiego:
  - 1. Budynek dawnego Instytutu Zootechnicznego – obecnie Gminnego Gimnazjum Ks. Anny z Przemyslidów, nr 40, (lata 20., 30. XX w.)
  - 2. Dom mieszkalny nr 40/2, (XIX/XX w.)
  - 3. Dom mieszkalny nr 40/3, (XIX w., XX w.)
  - 4. Dom mieszkalny nr 40/5, (XIX/XX w.)
  - 5. Oficyna mieszkalna nr 40/12, (XIX w., XX w.)
  - 6. Dom mieszkalny nr 40/16, (pocz. XX w.)

- III. Cmentarz

- IV. Krzyż pokutny na cmentarzu

- V. Kaplica cmentarna z ok. 1930 r.

- VI. Kapliczki, krzyże i figury przydrożne

- VII. Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej pocz. XX wieku

- VIII. Zabytkowa zabudowa mieszkaniowa, wśród której wymienić należy:
  - 1. Dom mieszkalny, ul. Fabryczna nr 6 (lata pocz. XIX w.) – najstarszy zachowany dom w Siechnicach
  - 2. Dom mieszkalny – willa, ul. Kolejowa nr 10 (ok. 1920 r. – 25 r.)
  - 3. Dom mieszkalny, ul. Opolska nr 5 (XIX w.– XX w.)
  - 4. Dom mieszkalny, ul. Opolska nr 7 (pocz. XX w.)
  - 5. Dom mieszkalny, ul. Opolska nr 14 (XIX w.)
  - 6. Dom mieszkalno-gospodarczy, ul. Opolska nr 19 (2 pół. XIX w., XX w.)
  - 7. Dom mieszkalny, ul. Opolska nr 21 (pocz. XX w.)
  - 8. Zespół mieszkalno-gospodarczy, ul. Świerczewskiego nr 2: (dom mieszkalny, pocz. XX wieku, budynek gospodarczy, (pocz. XX w.)
  - 9. Dom mieszkalny, ul. Świerczewskiego nr 3 (2 pół. XIX w.)
  - 10. Dom mieszkalny, ul. Świerczewskiego nr 7 (pocz. XX w.)
  - 11. Dom mieszkalny, ul. Świerczewskiego nr 16 (XIX w., XX w.)
  - 12. Dom mieszkalno-gospodarczy, ul. Świerczewskiego nr 19 (2 pół. XIX w.)
  - 13. Dom mieszkalny – willa, ul. Świerczewskiego nr 37 (ok. 1910 r. – 1915 r.)
  - 14. Dom mieszkalny, ul. Świerczewskiego nr 39 (XIX/XX w.)

Do ciekawych i ważnych obiektów architektonicznych w Siechnicach należą:

- Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny¹⁷⁰
- Gminne Gimnazjum im. Ks. Anny z Przemyślidów
- Szkoła Podstawowa im. M. Kopernika
- Młyn wodny przy ul. Polnej
- Ochotnicza Straż Pożarna
- Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”
- Centrum Logistyczne Phoenix
- Thyssen Polimer Polska – zakład wytwarzający profile okienne
- Parker Hannifin – producent złączy hydraulicznych

---

¹⁷⁰ Sobolewski K., 1984, *Kościół w Siechnicach*, [w:] „Za i Przeciw” nr 23 [264].

Elektrociepłownia „Czechnica”¹⁷¹

Fot. 109. Budynek administracyjny główny Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. autorki)
Photo 109. Main administration building of the Thermal-Electric Power Station „Czechnica”
(photo author)

Elektrociepłownia w Siechnicach stanowi główną dominantę urbanistyczno-architektoniczną miasta. Widoczna jest niemalże z każdego jego miejsca, a nawet z okolicznych wsi. Kominy elektrociepłowni dostrzec można z odległości nawet kilkunastu kilometrów. Jest to jeden z największych zakładów produkcyjnych tworzącego się miasta, a nawet całej gminy, dający najwięcej miejsc pracy dla mieszkańców Siechnic, sponsorujący różne

¹⁷¹ *Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A.*, 1992, Praca zbiorowa. Wrocław [335], *Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A. w rysunkach*, 1992, w opracowaniu M. i R. Natusiewiczów, Wydawnictwo URBANISTYKA, Wrocław [336].

uroczystości lokalne. Z racji prowadzonej produkcji to zakład dbający o ograniczanie jego uciążliwości dla miasta, dla okolicy i środowiska naturalnego. Dlatego uznano, iż wskazanym jest zamieszczenie większej ilości informacji o tym zabytkowym i ważnym strategicznie obiekcie. Na przełomie XIX i XX wieku w Niemczech nastąpił okres dynamicznego rozwoju nowej branży produkcji, tj. elektroenergetyki. Dolny Śląsk to obszar, na którym w sposób szczególny podchodzono do jej ogromnego znaczenia w kontekście postępu cywilizacyjnego¹⁷². Wyjątkową uwagę zwracano na duże ośrodki. Na Dolnym Śląsku pierwszy zakład produkujący energię elektryczną uruchomiony został 30 czerwca 1891 roku we Wrocławiu przy ul. Menniczej. W 1900 roku rozpoczęto budowę funkcjonującej do chwili obecnej elektrowni „Głównej” (Hauptwerk), którą zlokalizowano przy ul. Łowieckiej we Wrocławiu. Zapewnienie zaopatrzenia w prąd rolniczych obszarów prowincji śląskiej było poważnym zagadnieniem. Richard Wolfes, młody wówczas inżynier, wystąpił z inicjatywą budowy systemu energetycznego przeznaczonego do zaopatrzenia w energię środkowych terenów prowincji. Nie bez znaczenia dla jego działań było wsparcie Towarzystwa Przedsiębiorstw Elektrycznych w Berlinie. Rozpoczęto prace nad budową firmy Elektrownie Śląsk S.A. Spółkę tę założono 19 listopada 1909 roku we Wrocławiu przy ul. Lothringerstrasse 12. Od początku była to firma o mieszanym kapitale. Głównymi jej akcjonariuszami były:

1. Towarzystwo Przedsiębiorstw Elektrycznych S. A. z Berlina, które w późniejszym czasie zostało przejęte przez AEG Berlin,
2. Administracja prowincji, powiaty i gminy obszarów odbiorczych,
3. Elektrownie Rzeszy w Berlinie.

W początkowej fazie funkcjonowania firmy Richard Wolfes kierował nią jednoosobowo. Wykazał się ogromną przedsiębiorczością, dzięki której udało mu się stworzyć mocny „fundament” zakładu. W 1924 roku zrezygnował on z funkcji prezesa i objął stanowisko Przewodniczącego Rady Nadzorczej oraz reprezentował spółkę w Zarządzie Towarzystwa Przedsiębiorstw Elektrycznych w Berlinie. Jego następcą został inż. Georg Stein, kierownik przedsiębiorstwa, które powstało w międzyczasie z fuzji Dolnośląskiej Kolei Elektrycznej i Żelaznej S.A. oraz Elektrowni Śląsk S.A. Po śmierci Georga Steina w 1935 roku nowym prezesem spółki został pan inż. W. Rienacker. Do 1945 roku nowoczesnie i modelowo zarządzano firmą. Elektrownia Śląsk S.A. urosła do rangi drugiego największego przedsiębiorstwa produkującego prąd na Śląsku. Zatrudniała około 2000 osób. Znano ją z utrzymywania stałych cen energii oraz troski o warunki socjalne pracowników, którym zapewniano mieszkania służbowe. Dobrym tego przykładem są Siechnice, w których już przed 1912 rokiem wznoszono budynki mieszkalne, wielorodzinne, wyposażone w kanalizację, bieżącą wodę oraz oświetlenie elektryczne. Przy ich budowie zwracano uwagę na wygodę, estetykę mieszkań, a także na całościowe założenia urbanistyczno-architektoniczne (urządzając m.in. place zabaw dla dzieci w przestrzeniach pomiędzy budynkami). Spółka, w zakresie marketingu, sponzorowała artykuły w codziennej prasie, wskazując w nich zalety elektryczności. Wydawała własny informator na wzór czołowych firm branży elektrycznej, w którym znajdowały się najważniejsze informacje dotyczące branży elektro-energetycznej. Spółka Elektrownie Śląsk S.A. (Elektrizitätswerke Schlesien EWS) w latach 1910–1911 zbudowała Elektrownię „Czechnica” (Kraftwerk Tschechnitz) według projektu uczniów Maxa Berga – za Maćków Z. & Erdman J. „...właściwe proporcje, dobrze zastosowany materiał, myślenie w kategoriach

¹⁷² Roman G., 2000, *Zarys historii elektrowni w Siechnicach*, maszynopis, Wrocław [237]

*stricte funkcjonalnych...*¹⁷³. Była to elektrownia okręgowa, zakładając, że ma być ona głównym źródłem energii elektrycznej w tym obszarze zasilania. Pierwotnie zakład połączony został siecią przesyłową z Górnym Śląskiem oraz utworzonym już wówczas środkowo-niemieckim systemem energetycznym. Od 1937 roku Elektrownia Czechnica pokrywała także zapotrzebowanie w energię części Wrocławia. O wyborze Siechnic na budowę elektrowni zadecydowała bliskość tras komunikacyjnych: drogowych i kolejowych, bliski dostęp do dużych ilości wody z rzeki Oławy oraz dogodnie i bliskie położenie względem Wrocławia. 1 stycznia 1911 roku popłynął pierwszy prąd 10 kV z tej elektrowni, uznanej za główną elektrownię całego przedsiębiorstwa. Do 1945 roku pracą elektrowni w Siechnicach kierował pan Kurth, a następnie pan Schuhmacher. W ramach pierwszego etapu budowy (w latach 1910–1911) elektrownia osiągnęła moc 2000 kW i dysponowała dwoma kotłami (kotłownia nr I) i dwoma turbinami. Do roku 1915 zainstalowana moc Elektrowni Czechnica została powiększona do 8,2 MW. W latach 1917–1918, w związku z rozpoczęciem dostaw energii do uruchomionej nieopodal elektrowni fabryki chemicznej Weckera, zwiększono zdolności produkcyjne o kolejne 8,75 MW (kotłownia nr II), osiągając wielkość ponad 16 MW. Kolejny etap rozbudowy rozpoczął się w 1920 roku. Wtedy dokonano modernizacji systemu kotłowego, zaopatrując go w osiem nowych kotłów. 21 września 1920 roku w wyniku wybuchu jednego z kotłów zginęło trzech pracowników. Zniszczeniu uległa stara kotłownia nr I. W 1922 roku odbudowano zniszczoną kotłownię i uzbrojono ją w nowy kocioł nr 10. Dało to możliwość modernizacji turbin i wstawienia dwóch nowych urządzeń o mocy 9 MW każda. Zwiększono tym sposobem zdolności produkcyjne zakładu do około 30 MW. W latach 1925–1927 Elektrownia Czechnica została znacznie rozbudowana. Wybudowano kotłownię nr III i trzeci komin (wysoki na 110 metrów). W zmodernizowanych budynkach zainstalowano 11 nowych kotłów (pomiędzy nimi jeden na paliwo z pyłu węglowego) oraz nową trójdzielną turbinę o mocy 30 MW. Po kolejnych inwestycjach, w końcu 1930 roku zainstalowana moc elektrowni osiągnęła 75 MW. Trzeci i ostatni etap rozbudowy przed 1945 rokiem Elektrownia Czechnica przeżyła już w okresie trwania II wojny światowej. Planowane inwestycje, w większości zakończone, miały zwiększyć moc elektrowni do 150 MW. Wybudowano wtedy:

- 2 kotły o wysokich osiągnięciach,
- 2 turbogeneratory,
- wieżę chłodniczą o konstrukcji drewnianej,
- wieżę chłodniczą z żelbetu, wysokości 40 m,
- nastawnię,
- czwarty komin o wysokości 135 m.

¹⁷³ Maćków Z. & Erdman J., 2005, *Kierunki Directions, Nowa architektura w Japonii i Polsce*, Materiały seminarium, Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej manggħa, Kraków [170].

Fot. 110. Elektrownia „Czechnica” z 4 kominami, lata 50. XX w. (fot. własnością K. Maćków)
Photo 110. Power Station „Czechnica” with four chimneys, 1950s (photo collection of K. Maćków)

25 stycznia 1945 roku elektrownia została unieruchomiona. Artyleria rosyjska dokonała jej ostrzału. Zniszczeniu uległ transformator użytku własnego. W momencie unieruchomienia elektrownia w Siechnicach była dużą nowoczesną elektrownią okręgową powiązaną liniami 100 kV z niemieckim systemem energetycznym. Stanowiła ważny punkt magistrali energetycznej, zwanej „śląską szyną”. Wyposażona była w 13 kotłów i 7 turbogeneratorów o łącznej mocy 120 MW, a w końcowym montażu znajdował się kolejny kocioł i turbozespół o mocy 40 MW oraz betonowa hiperboloidalna chłodnia o wydajności 10 000 m³ na godzinę. Działania wojenne 1945 roku, prowadzone przez wojska radzieckie na obszarze Siechnic, przebiegły stosunkowo sprawnie. Już 16 lutego 1945 roku oddziały 5 Armii Gwardii Rosyjskiej zajęły miejscowość i elektrownię. Straty i zniszczenia były niewielkie. Z Elektrowni uczyniono siedzibę garnizonu rosyjskiego. Było to miejsce gromadzenia i wywozu wszelkich dóbr w głąb ZSRR (zdobytch lub wyszabrowanych). W ciągu dwóch lat elektrownia prawie w całości została zdemontowana i wywieziona. Rozebrano również i wywieziono jeden z dwóch torów linii kolejowej łączącej Siechnice z Jelczem. Pierwszy Prezydent Wrocławia Bolesław Drobner bezskutecznie interweniował u Stalina w sprawie demontażu i wywozu Elektrowni Czechnica. Wywózka zakończyła się dopiero wraz z katastrofą wiaduktu kolejowego.

wego na Odrze, który zawalił się pod ciężarem przewożonego generatora. Dopiero 1 marca 1947 roku Elektrownia Czechnica została przejęta od garnizonu radzieckiego. Po przejęciu nieczynnej elektrowni, z pozostawionymi kotłami i turbozespołami o mocy 4,2 MW i o mocy 8,75 MW (ze zniszczoną turbiną), przystąpiono do jej odbudowy i uruchomienia. W rekordowym tempie (sześciu miesiący) odbudowano zakład. Przeszkolono nową załogę. Już 31 grudnia 1947 roku przekazano do sieci za pośrednictwem stacji rozdzielczej 100/40/10 kV pierwszą moc około 3 MW. W 1950 roku odbudowano kocioł nr 10 jako ostatnią podstawową jednostkę starej elektrowni. Tak wyposażona pracowała do kwietnia 1952 roku, kiedy uszkodzeniu uległ generator turbozespołu. W związku z planowaną budową nowej elektrowni, generatora nie naprawiono. Do końca 1949 roku, mimo ogromnego wysiłku skierowanego na odbudowę, nie zdołano odtworzyć ubytków mocy w elektrowniach okręgu dolnośląskiego, spowodowanych zniszczeniami wojennymi. Wzrastało zapotrzebowanie na energię elektryczną. Głównym powodem był napływ polskiej ludności na ziemie zachodnie, odbudowa przemysłu na tych terenach i brak realizacji nowych inwestycji energetycznych.

Zjednoczenie Energetyczne Okręgu Dolnośląskiego podjęło decyzję budowy nowej elektrowni o mocy 110 MW, zlokalizowanej na miejscu starej Elektrowni Czechnica, wykorzystując istniejącą infrastrukturę, budynki i budowle, różne przydatne urządzenia. Warszawskie Biuro Projektów Energetycznych opracowało projekt. Założenia projektowe zostały opracowane i zatwierdzone we wrześniu 1945 roku. Ustalono, iż kotły i turbozespoły będą importowane z Czechosłowacji, a pozostałe urządzenia zostaną dostarczone przez przemysł krajowy. Wiosną 1950 roku opracowany został wstępny projekt budowy elektrowni wraz z rozbudową stacji 100/40 kV. W 1950 roku powołano Dyрекcję Budowy Elektrowni „Czechnica”. Rozpoczęto prace wstępne i rozbiórkowe w starych obiektach. Wkrótce przerwano je z powodu zakwestionowania przez ekspertów projektu inwestycyjnego; wznowiono po dwóch latach. W 1953 roku po wykonaniu nowej dokumentacji techniczno-roboczej rozpoczęto przebudowę elektrowni i montaż urządzeń. Faktycznie, powojenna Elektrownia „Czechnica” była budową nową, ponieważ wartość odzysków ponemieckich wynosiła zaledwie około 15% kosztów jej budowy. Tylko pod względem architektoniczno-budowlanym była to przeważnie adaptacja, m.in. budynków pompowni, maszynowni i centralnej młynowni. W hali starej kotłowni usytuowano stację zmiękczenia wody, natomiast budynek kotłowni wybudowano od nowa. Podstawowymi urządzeniami nowej Elektrowni Czechnica były cztery kotły pyłowe o wydajności 105 ton na godzinę każdy, czeskiej firmy I Brneńska oraz dwa turbozespoły po 55 MW mocy firmy Skoda, współpracujące blokowo (po dwa kotły na blok) z kotłami. W 1959 roku zapadła decyzja o dalszej rozbudowie elektrowni. Postanowiono zainstalować kolejny turbozespół o mocy 32 MW firmy I Brneńska. Podwyższenie mocy elektrowni było możliwe przy lepszym wykorzystaniu kotłów, zwiększonej dodatkowo w wyniku modernizacji. Po zrealizowaniu tej inwestycji moc zainstalowana Elektrowni Czechnica wzrosła do 142 MW. 20 grudnia 1961 roku turbozespół został zsynchronizowany z krajowym systemem energetycznym. W 1967 roku oddano do eksploatacji nowo wybudowaną pompownię wraz z ujęciem wody z rzeki Odry. Przechodząc na zasilanie elektrowni wodą z Odry, zmniejszono pobór wody z rzeki Oława, stanowiącej główne źródło zaopatrzenia Wrocławia w wodę pitną. W 1974 roku uruchomiono stację demineralizacji wody, co pozwoliło wyeliminować z pracy nieekonomiczne wyparki, poprawiając jednocześnie jakość wody w obiegach parowo-wodnych. Było to ostatnie zadanie inwestycyjne w ramach budowy, a następnie rozbudowy Elektrowni Czechnica. Budowa Elektrowni Czechnica była jedną z większych inwestycji energetycznych w kraju. To inwestycja wykonywana w ramach zadań Planu

6-letniego. Do 1962 roku, tj. do oddania do eksploatacji pierwszych bloków Elektrowni „Turów”, moc zainstalowana w Elektrowni Czechnica stanowiła około 32% mocy elektrycznej elektrowni zawodowych ZEOD. Na początku lat 60. elektrownia znalazła się w czołówce zakładów tego typu pod względem dyspozycyjności i wskaźników techniczno-ekonomicznych. Bardzo ważnym zagadnieniem, wymagającym pilnego rozwiązania, była sprawa ochrony środowiska, zwłaszcza z uwagi na lokalizację od południa zabudowy mieszkaniowej Siechnic, a od północy terenów wodonośnych wraz ze zlewnią rzeki Oława, stanowiącej rezerwar wody pitnej dla Wrocławia. Elektrownia stanowiła dla środowiska poważne zagrożenie. Wynikało ono przede wszystkim z wysokiego poziomu zapylenia i hałasu.

Fot. 111. Czarny dym z Elektrowni „Czechnica”, lata 70. XX wieku (fot. własnością K. Maćków)
Photo 111. Black smoke from the Power Station „Czechnica”, 1970s (photo collection of K. Maćków)

Pod znakiem zapytania była możliwość dalszej jej eksploatacji. Najpoważniejszym, a zarazem najtrudniejszym do rozwiązania problemem było ograniczenie zapylenia. Miało ono trzy źródła: mało skuteczne odpylanie młynowni, która przy pełnym ruchu wyrzucała 1600–1800 kg/h pyłu węglowego; nadmiernie pyłaca instalacja transportu z centralnej młynowni do kotłów; nisko sprawne elektrofiltry o skuteczności odpylania zaledwie 70–75%. Hałas dochodzący z elektrowni, którego źródłem były kotły parowe w czasie rozruchu, młyny bębnowo-kulowe, turbozespoły, wentylatory, sprężarki, pompy i transformatory stanowiły duży problem. W fazie inwestycji elektrownia nie została wyposażona w żadne urządzenia do wyciszenia rozruchu kotłów. Projekt zakładał uruchamianie kotłów na swobodnym wydmuchu pary do atmosfery. Przy tak rozwiązany układzie cieplnym każdemu rozruchowi kotła towarzyszył uciążliwy hałas, przekraczający 95 dB w odległości 1 km od elektrowni. Wraz z wprowadzeniem szczytowego rozruchu elektrowni liczba rozruchów kotłów i turbin wzrosła, a ponieważ odbywały się one wcześniej rano, stały się uciążliwe dla mieszkańców i najbliż-

szego otoczenia. Kolejny problem to wyeliminowanie odprowadzania ścieków sanitarnych i przemysłowych do rzeki Oławy i zagospodarowanie odpadów paleniskowych. Większość tych problemów została skutecznie rozwiązana, głównie w oparciu o projekty racjonalizatorskie pracowników elektrowni, które pozwoliły na usunięcie poważnych przeszkód uniemożliwiających dalszą pracę i rozwój elektrowni. Znaczenie elektrowni dla krajowego systemu energetycznego z roku na rok malało. Przewidywano zmniejszenie jego wykorzystania. Rozważano nawet sezonowe zamknięcie produkcji. Dlatego już pod koniec lat 60. dyskutowano nad przyszłością elektrowni. Dostrzegano w Elektrowni Czechnica starzenie się urządzeń. Wzrastał stopień ich wyeksploatowania. W efekcie finalnym analiza techniczno-ekonomiczna doprowadziła do podjęcia decyzji o przebudowie elektrowni na elektrociepłownię. Za taką decyzją przemawiał również brak perspektyw na szybkie wybudowanie nowej elektrociepłowni dla pokrycia wzrastającego zapotrzebowania na ciepło we Wrocławiu. Nie bez znaczenia był fakt, że poza dwoma turbinami, które planowano do wymiany, pozostałe urządzenia i całe uzbrojenie techniczne i socjalne nadawały się jeszcze do dalszego wykorzystywania. W marcu 1974 roku została podjęta decyzja o przebudowie Elektrowni „Czechnica” na elektrociepłownię. Założenia techniczno-ekonomiczne opracowane zostały w 1975 roku przez Biuro Studiów i Projektów Energetycznych „Energoprojekt” Gliwice. Zatwierdzono je w 1976 roku. W sylwestra 1978 roku doszło do tragicznego w skutkach załamania pogody. W ciągu kilku godzin temperatura powietrza spadła poniżej dwudziestu stopni, a gwałtowna śnieżycy sparaliżowała Polskę. We Wrocławiu stan klęski żywiołowej spotęgowała awaria elektrociepłowni, która wstrzymała dostawy ciepła. Prócz ogromnych strat materialnych doszło do kilku wypadków śmiertelnego wyziębienia. Nowym dyrektorem obu zakładów energetycznych został mgr inż. Józef Pupka. Klęska przyśpieszyła przebudowę Elektrowni „Czechnica” na elektrociepłownię. Prace rozpoczęto już w kwietniu 1979 roku, od wykonania prowizorycznego źródła ciepła, niezbędnego do zasilania Kombinat Ogrodniczego w Siechnicach. Do wymiany turbin przystąpiono w 1979 roku. Prace prowadzono w warunkach niezwykle trudnych podczas eksploatacji pozostałych urządzeń i instalacji elektrowni. Konieczność dopasowania współpracujących urządzeń oraz prototypowość turbin wpływały na przedłużenie robót montażowych. Z tego względu jeszcze przed uruchomieniem turbiny oddano do użytku wymiennik szczytowo-rozruchowy o mocy cieplnej 109 Gcal/h (126,8 MWt), będący integralną częścią źródła podstawowego. Z wymiennika tego 2 listopada 1981 roku popłynęło pierwsze ciepło do Wrocławia. 23 listopada 1982 roku przekazano do eksploatacji pierwszą turbinę ciepłowniczą wraz z członem ciepłowniczym. Oddanie do eksploatacji drugiej turbiny nastąpiło 27 czerwca 1983 roku. Moc cieplna Elektrociepłowni „Czechnica” osiągnęła wartość około 260 MWt. Budowa dwóch kotłów wodnych przesunięta została na dalsze lata. Natomiast budowa nowego składowiska odpadów paleniskowych usunięta została z planowanych zadań z powodu braku decyzji lokalizacyjnej. W latach 1990–1995 zostały zmodernizowane komory paleniskowe wszystkich kotłów. Istniejące od 1954 roku komory paleniskowe zastąpiono nowymi, całkowicie szczelnymi. Modernizacje zainstalowanych w latach 50. czemosłowackich elektrofiltrów poprawiły ich skuteczność odpylania z 70% do 86%. Istniejąca zabudowa elektrociepłowni i warunki terenowe (brak miejsca) uniemożliwiały zainstalowanie elektrofiltrów o wysokiej skuteczności, stąd osiągnięta skuteczność w świetle wzrastających wymogów była oczywiście za niska.

W celu zlikwidowania uciążliwości zakładu dla środowiska, powodowanej zapyleciem, w latach 1993–1995 wymieniono elektrofiltry na tkaninowe firmy Eco-Klima z Austrii, o skuteczności odpylania około 99,8%. Wysoka skuteczność filtrów tkaninowych zmniejszyła

emisję pyłu ponad dwudziestokrotnie, do wartości nie przekraczającej 20 mg/Nm³ spalin, a to spowodowało, że emisja pyłu z EC „Czechnica” jest poniżej norm krajowych, jak i standardów Unii Europejskiej. Oznacza to, że patrząc na kominy elektrociepłowni nie można jednoznacznie stwierdzić, czy zakład pracuje. Występujące od lat kłopoty z zagospodarowaniem odpadów paleniskowych z powodu ograniczeń lub przerw w odbiorze popiołów przez przemysł cementowy, brak zainteresowania nimi krajowego przemysłu budowlanego oraz brak składowiska odpadów o odpowiedniej retencji zostały w ostatnich latach złagodzone. Popiół lotny jest eksportowany do Niemiec, gdzie uzyskał certyfikat do stosowania w budownictwie i przy budowie dróg. EC „Czechnica” eksportuje ponad 60% popiołów produkowanych w ciągu roku. Ograniczenie emisji tlenków azotu uzyskano poprzez wyposażenie kotłów w palniki niskoemisyjne. Pierwszy taki zamontowano w 1993 roku, uzyskując około 40% redukcję Nox. Drugi zamontowano w 1997 roku.

Aktualnie EC „Czechnica” dysponuje mocą elektryczną 110 MW i mocą cieplną 294 MWt, zwiększoną bezinwestycyjnie poprzez poprawę jakości węgla i wzrost wydajności młynów. Roczna produkcja energii elektrycznej wynosi około 300 GWh, a cieplnej około 2.800 TJ, przy zużyciu około 240 tysięcy ton węgla. Rozpoczęta na przełomie lat 1989/1990 transformacja ustrojowa i gospodarcza Polski zapoczątkowała również reorganizację polskiej elektroenergetyki¹⁷⁴. W wyniku likwidacji okręgów energetycznych Zespół Elektrociepłowni Wrocław (ZEC Wrocław) stał się 1 stycznia 1989 roku ponownie samodzielnym przedsiębiorstwem. W ZEC Wrocław, będącym już samodzielnym przedsiębiorstwem, rozpoczął się proces wewnętrznej reorganizacji, mający na celu uproszczenie struktury organizacyjnej i usprawnienie zarządzania. W jego ramach zredukowana zostaje ilość pionów organizacyjnych z ośmiu do trzech, zlikwidowano pośredni szczebel zarządzania w produkcji. O 1/3 zmniejszono liczbę komórek organizacyjnych. Z dniem 1 listopada 1991 roku ZEC Wrocław, jako pierwsze przedsiębiorstwo w elektroenergetyce zawodowej w kraju, przekształcono w spółkę akcyjną, jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. Pod koniec 1991 roku, po przeprowadzonej analizie stanu organizacyjnego firmy, zarząd spółki zdecydował o dalszych przeobrażeniach strukturalnych. Zmiany polegały na wyodrębnianiu z firmy nowych, samofinansujących się spółek zajmujących się działalnością pomocniczą i poza produkcyjną. W lipcu 1992 roku wyodrębniono ze struktury ZEC Wrocław S.A. dwa nowe podmioty gospodarcze:

- Przedsiębiorstwo Serwisowe ZEC-Service Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Transportowe ZEC-Trans Sp. z o.o.

W styczniu 1994 roku po pozytywnej ocenie procesu przekształceniowego utworzono kolejne dwie spółki:

- Przedsiębiorstwo Usługowe ZEC-Elektroservice Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Zaopatrzeniowo-Handlowe ZEC-Hurt Sp. z o.o.

W 1993 roku zarejestrowana została Fundacja Socjalna Energetyków ZEC Wrocław „ENFUS”. W 1999 roku rozpoczęła działalność Lekarska Spółka Cywilna utworzona w oparciu o majątek Międzyzakładowej Przychodni Zdrowia. W 2000 roku wydzielono kolejne dziedziny działalności: pomiarowo-diagnostyczną oraz informatyczną. Wynikiem powyższych działań było powstanie Grupy Kapitałowej KOGENERACJA S.A.¹⁷⁵ W jej skład weszły następujące podmioty gospodarcze:

¹⁷⁴ Roman G., 2000, *Zarys historii elektrowni w Siechnicach*, maszynopis, Wrocław [237]

¹⁷⁵ Ibidem.

- KOGENERACJA S.A. spółka dominująca
- PPO Siechnice Sp. z o.o. 51% kapitału
- ZEC Service Sp. z o.o. 47,5% kapitału
- ZEC Hurt Sp. z o.o. 49% kapitału
- ZEC Trans Sp. z o.o. 49% kapitału
- ZEC Infoservice Sp. z o.o. 35% kapitału
- ZEC Diagpom Sp. z o.o. 40% kapitału
- ZEC Elektroservice Sp. z o.o. 49% kapitału

Z wyżej wymienionymi podmiotami gospodarczymi zawarte zostały umowy i porozumienia, w oparciu o które realizowana jest współpraca i wzajemne świadczenia. Umowy i porozumienia są corocznie aktualizowane w zakresie warunków realizacji, ilości, zakresu i cen robót i usług. W wyniku zmian restrukturyzacyjnych w nowych podmiotach znalazło zatrudnienie około 700 osób, a ZEW KOGENERACJA S.A. zmniejszyła zatrudnienie na koniec 2000 roku do 1126 osób. W 2006 roku zatrudnienie w Elektrociepłowni w Siechnicach wynosi około 600 osób (liczba ta jest zmienna z uwagi na zatrudnienie sezonowe). W 1999 roku ZEW KOGENERACJA S.A. uzyskała certyfikat Systemu Zarządzania Jakością (ISO 9002) w zakresie skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej nadany przez firmę TUV Nord Polska. Firma ta przeprowadziła w dniach 14–16 lutego 2000 roku audit certyfikujący Systemu Zarządzania Środowiskiem (ISO 14001), również w zakresie skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej. Kolejny certyfikat KOGENERACJA S.A. uzyskała z zakresu zarządzania bezpieczeństwem pracy (VI poziom ISRS). Rok 2000 KOGENERACJA S.A. zamknęła pozytywnym auditem kontrolnym firmy Det Norske Veritas przeprowadzonym na wydziałach elektrycznych obu zakładów ciepłowniczych. Celem tych działań ma być doprowadzenie do pełnej zgodności funkcjonujących w firmie Systemów Zarządzania do międzynarodowych standardów. W końcu 1992 roku, po przeanalizowaniu sytuacji przedsiębiorstwa, Zarząd spółki uznał, że powstałe zmiany w otoczeniu firmy nie gwarantują jej przetrwania w warunkach rynkowych, a tym bardziej że nie zapewniają jej rozwoju. Wypracowana wówczas została nowa strategia ZEC Wrocław S.A. do 2000 roku, określająca: plan działań strategicznych oraz program inwestycyjno-modernizacyjny. Po raz pierwszy sformułowana została misja firmy, która określiła spółkę jako: „Silną i dynamiczną spółkę energetyczną dbającą o zaufanie partnerów, pracowników oraz środowisko naturalne”. W tym samym czasie, gdy powstawała nowa strategia ZEC Wrocław S.A., Zarząd spółki dokonał także wyboru koncepcji i strategii prywatyzacji, określając optymalny wariant udostępnienia akcji. Wypracowany kierunek zakładał udział w prywatyzacji inwestorów zagranicznych. Nie zagrażał on bezpieczeństwu energetycznemu kraju, stwarzał jednocześnie gminie Wrocław możliwość nabycia pakietu akcji. Poszukiwania potencjalnych partnerów do długotrwałej współpracy kapitałowej podjęto na początku 1992 roku, po uzyskaniu akceptacji Ministerstwa Przekształceń Własnościowych. Zainteresowanie możliwościami partycypacji w projekcie prywatyzacji ZEC Wrocław S.A., oprócz kilku firm krajowych, wykazały francuska firma Electricite de France (EdF) i belgijska spółka Tractebel, obie z branży energetycznej. W dniu 6 lipca 1994 roku pomiędzy ZEC Wrocław S.A. a Electricite de France podpisany został List Intencyjny, w którym wyrażono chęć wspólnego zbadania możliwości i przygotowania długoletniej współpracy. Chęć przystąpienia do prac prowadzonych w ramach Listu Intencyjnego wyraziła także firma Tractebel. Efektem współpracy był opracowany program prywatyzacji spółki z udziałem strategicznych inwestorów zagranicznych. Program ten został zaakceptowany przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, które w międzyczasie przejęło

uprawnienia prywatyzacyjne w stosunku do ZEC Wrocław. Koncepcja restrukturyzacji kapitałowej i prywatyzacji Spółki została zatwierdzona przez Ministra Skarbu Państwa w lipcu 1999 roku. Założono, że w pierwszym etapie Skarb Państwa udostępni 36% akcji Spółki w trybie oferty publicznej, a w drugim etapie do końca 2000 roku podwyższenie kapitału akcyjnego dające możliwość wyłonienia inwestora strategicznego. Prywatyzacja KOGENERACJI S.A. odbyła się za pośrednictwem Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Dnia 26 maja 2000 roku KOGENERACJA S.A. zadebiutowała na GPW¹⁷⁶. Inwestorami branżowymi, którzy w wyniku oferty publicznej stali się akcjonariuszami KOGENERACJI S.A., okazały się czołowe europejskie firmy energetyczne EdF i EnBW. Na koniec roku 2000 struktura własnościowa KOGENERACJI S.A. przedstawiała się następująco.

- Skarb Państwa   posiadał 49% kapitału i głosów na WZA,
- Pracownicy   posiadali 14,52% kapitału i głosów na WZA,
- EnBW AG   posiadał 12,10% kapitału i głosów na WZA,
- EC Kraków S.A.   posiadał 9,67% kapitału i głosów na WZA,
- EdF   posiadał 9,99% kapitału i głosów na WZA.

Zespół, ul. Świerczewskiego

W zespole jednej z najstarszych ulic Siechnic, tj. ulicy Świerczewskiego, jednym z ciekawszych architektonicznie i ważnych dla miasta i gminy obiektów jest ponemiecki budynek dawnego Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt, odbudowanego w 1949 roku. Obecnie mieści się w nim Gminne Gimnazjum Ks. Anny z Przemysławidów. Zlokalizowany jest on pod nr 40. Budynek został wybudowany w latach 1920–1930¹⁷⁷. Po II wojnie światowej obiekt przejął Uniwersytet Wrocławski, który przeznaczył go na placówkę badawczą, kontynuując tradycje zapoczątkowane w tym obiekcie już w 1923 roku. W 1995 roku Instytut zakończył swoją działalność, a w 1997 roku obiekt został przejęty przez gminę Święta Katarzyna. Bezpośrednio po likwidacji placówki wraz z przynależnymi do niej budynkami i terenem wszystko popadło w ruinę. W latach 2001–2002 nastąpiła gruntowna renowacja budynku na potrzeby Gminnego Gimnazjum, cudem odzyskanego po powodzi przez gminę. Najpierw dokonano rewitalizacji budynku, a następnie modernizacji całego kompleksu. Do chwili obecnej trwa modernizacja terenów przylegających do gimnazjum, co przedstawia poniższa fotografia.

¹⁷⁶ Roman G., 2000, *Zarys historii elektroniki w Siechnicach*, maszynopis, Wrocław [237].

¹⁷⁷ Majewski J. S., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach*, Architektura 12/2004, Wydawnictwo Murator [172].

Fot. 112. Rewitalizacja terenu nieopodal gimnazjum gminnego od strony ul. Świerczewskiego
(fot. autorki)

Photo 112. Land rehabilitation near Gimnazjum Gminne (junior secondary school),
Świerczewski Street (photo author)

Przed przejęciem przez gminę był to bardzo zaniedbany teren byłego PGR-u: obory, stajnie, budynki gospodarcze itp. Za Maćków Z. & Erdman J., „...*Teren ten, z kompletnie zaniedbanego, zdegradowanego społecznie i przestrzennie, stał się miejscem spacerów i odwiedzin...*”¹⁷⁸. Pomysł adaptacji budynku administracyjnego po instytucie, usytuowanego nieopodal kompleksu elektrociepłowni, był wynikiem inicjatywy społecznej, pod kierunkiem mieszkanka Siechnic Grzegorza Romana. Gmina Święta Katarzyna rozpiła konkurs na projekt. Zwyciężyła „Maćków Pracownia Projektowa”, z której pan architekt Zbigniew Maćków mieszka w Siechnicach od urodzenia i bardzo dobrze zna i „czuje” tę miejscowość, jej krajobraz i klimat, jej potrzeby, problemy, plany na przyszłość. Patronką gimnazjum jest księżna Anna – królowa czeska z dynastii Przemyślidów. Po śmierci męża, Henryka Pobożnego, prawdopodobnie sprawowała ona przez jeden rok władzę regencyjną. Sprowadziła na Śląsk szpitalników z Czerwoną Gwiazdą. To właśnie oni według jednej z hipotez w 1253 roku założyli Siechnice. Architektura budynku gimnazjum reprezentuje modernizm neoklasycyzmu i baroku wilhelmińskiego. Po renowacji, z zewnątrz budynek prawie się nie zmienił. Rzec można, iż odzyskał jedynie dawną urodę. Bryła budynku jest potężna, długa, wąska, zwieńczona dwuspadowym czerwonym dachem, z oknami doświetlającymi pomieszczenia poddasza.

¹⁷⁸ Maćków Z. & Erdman J., 2005, *Kierunki Directions, Nowa architektura w Japonii i Polsce*, Materiały seminarium, Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej manggha, Kraków [170].

Fot. 113. Widok na budynek gminnego gimnazjum od frontu (z prawej – fot. autorki) czyli byłego Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego z lewej (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach)

Photo 113. Front view of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) building (right – photo author), the former Institute of Experimental Animal Breeding, left (photo collection of Municipal Public Library in Siechnice)

Fot. 114. Widok na budynek gimnazjum gminnego od strony Stawu Gimnazjalnego (fot. autorki)
Photo 114. View of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) building from Staw Gimnazjalny (photo author)

Budynek posiada jasny tynk, który na tak dużej płaszczyźnie dodaje mu dostojęstwa i powagi, a jednocześnie stanowi doskonale, plastyczne wkomponowanie obiektu w otaczającą przestrzeń. Kształt budynku projektanci konsultowali z mieszkańcami miasta. Budynek obecnego Gimnazjum Gminnego, jego adaptację zaliczyć można do wzorcowych. Dokonana została z ogromną kulturą i poszanowaniem zabytkowego charakteru. W gimnazjum znajduje się aula, wysoka na dwie kondygnacje. Od 2 września 2002 roku nosi ona imię Profesora Tadeusza Konopińskiego, założyciela i długoletniego dyrektora Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego w Siechnicach. W jej wnętrzu podziwiać można neoklasycyistyczne detale architektoniczne.

Fot. 115. Neoklasycyistyczne detale architektoniczne w Auli im. Prof. T. Konopińskiego gimnazjum gminnego (fot. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 115. Neo-classicist architectural details in the assembly Hall after Prof. T. Konopiński of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo Maćków Design Bureau)

Fot. 116. Wnętrze Auli im. Prof. T. Konopińskiego (fot. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 116. Interior of the assembly Hall after Prof. T. Konopiński (photo Maćków Design Bureau)

We wnętrzu budynku szkoły wyróżniono trzy trakty. W ciągach bocznych znajdują się pomieszczenia klasowe, z przeszklonymi drzwiami. Za Majewskim J. S. „...Tym, co szkołę różni od większości współczesnych obiektów, jest swoista surowość wnętrza i podporządkowanie ich wystroju autentycznemu nastrojowi budynku. Projektanci świadomie zrezygnowali z powszechnych w szkołach kolorowych wykładzin na posadzkach i gipsowych stropów. Podłogi są takie, jakie były tu przez lata – z wytartego przez czas lastryka. Na klatce schodowej zachowano stare balustrady...”¹⁷⁹.

Fot. 117. Wejście do Auli im. Prof. T. Konopińskiego w gimnazjum gminnym (fot. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 117. Entrance to the assembly hall (photo Maćków Design Bureau)

W budynku gimnazjum zaadaptowano nieużywane dotąd poddasze, na którym oprócz sal lekcyjnych znajduje się duża biblioteka z efektowną, odkrytą wieżbą dachową.

¹⁷⁹ Majewski J. S., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach*, „Architektura” 12/2004, Wydawnictwo Murator, s. 40 [172].

Fot. 118. Klatka schodowa gimnazjum gminnego – zachowane stare balustrady
(fot. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 118. Staircase in Gimnazjum Gminne (junior secondary school) – old railings
(photo Maćków Design Bureau)

Fot. 119. Wnętrze biblioteki gimnazjum gminnego (fot. Maćków Pracownia Projektowa)

Photo 119. Interior of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) library
(photo Maćków Design Bureau)

Od 2 września 2002 roku biblioteka nosi imię Profesora Wilhelma Zorna, który kierował w latach 1923–45 działalnością Zakładu Doświadczalnego i Badawczego Hodowli Zwierząt. Projektanci gimnazjum zaproponowali również kompleksową rewitalizację całego obszaru wokół niego (10 ha). Przy budynku głównym w latach 2003–2004, z inicjatywy mieszkańców Siechnic, a zwłaszcza Grzegorza Romana, wybudowano wolno stojącą halę sportową (pow. zabudowy 1962 m², pow. użytkowa 1849 m², pow. całkowita 2035 m², kubatura 16 595 m³), wraz z zespołem boisk, bieżnią, placem zabaw (wg projektu Z. Maćków, P. Sulisz, M. Major opracowywanego w latach 2001–2002), co stanowiło załączek, początek programu sportowo-rekreacyjnego, uzupełniającego funkcję oświatową¹⁸⁰.

Fot. 120. Hala sportowa przy gimnazjum gminnym, w głębi obiekty Elektrociepłowni (fot. autorki)
Photo 120. Gym at Gimnazjum Gminne (junior secondary school), Power Station buildings in the background (photo author)

Hala sportowa to obiekt o dużej kubaturze. Ważnym było umiejętne połączenie dwóch, jakże różniących się architektonicznie obiektów (modernizm neoklasycyzmu i baroku wilhelmińskiego z współczesną lekką konstrukcją), w kontekście różnych wielkości, formy, funkcji, charakteru. Projektanci zadbali o to, by zachować dotychczasowy układ ciężkości ich obu, by nie zdominować bryłą hali, bryłą gimnazjum. Dlatego też zasadnicza część hali została odsunięta w głąb działki, natomiast w segmencie niższym, blisko bryły gimnazjum znajdują się sale do rozgrzewki, siłownia, obustronnie przeszklony hol wejściowy i zespół sanitarno-szatniowy. Przeszklony łącznik w bardzo harmonijny sposób zespala obie bryły. Łącznik hali posiada formę prostą, elewację ceglana. Hala formą nawiązuje do położonych nieopodal

¹⁸⁰ Maćków Z., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach, Zakożenia autorskie*, „Architektura” 12/2004, Wydawnictwo Murator, s. 42 [172].

budynków elektrociepłowni „Czechnica”. Za Zbigniewem Maćków „...Zewnętrzną formę dostosowano do obecnej w mieście architektury przemysłowej...”¹⁸¹. Konstrukcja hali, to prosty szkielet metalowy, wypełniony bloczkami Ytong.

Fot. 121. Łącznik pomiędzy gimnazjum gminnym a halą sportową (fot. autorki)
Photo 121. Connection between Gimnazjum Gminne (junior secondary school) and the gym (photo author)

Hala posiada dobrze uchwycone proporcje i przemyślany detal architektoniczny. Cokół licowany jest żółtym klinkierem. Halę zwieńczono metalowym fryzem z czytelnym okapem. Środki na ww. budowę, rewitalizację pozyskiwano również z totalizatorów sportowych, UKFiT-ów i innych tego typu instytucji. Istnieje duże prawdopodobieństwo budowy kolejnej hali z basenem i komercyjnym zapleczem oraz małego stadionu z trybunami. Cały ten kompleks użyteczności publicznej – zespół rekreacyjno-sportowy, zespolony z dydaktyką i wpisany w dynamiczny rozwój całej miejscowości, stabilizujący jej kształt i wypełniający strukturalny szkielet, już obecnie dla mieszkańców Siechnic stanowi dumę i chlubę.

Szkoła podstawowa

Szkoła podstawowa w Siechnicach znajduje się przy ulicy Szkolnej 4. Jest ona największą szkołą podstawową w gminie Święta Katarzyna. Od 1973 roku nosi imię wybitnego astronoma, Mikołaja Kopernika. Obecnie liczy 355 uczniów, w 17 oddziałach. Pierwotnie budynek szkoły był dużo mniejszy. Pochodził z początku XX wieku. Najstarsza jego część

¹⁸¹ Maćków Z., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach, Założenia autorskie*, „Architektura” 12/2004, Wydawnictwo Murator, s. 42 [172].

była murowana, parterowa, z ceglany cokołem i poddaszem. Na ozdobnych belkach znajdowały się szerokie okapy, w szczycie budynku ozdoby ciesielskie. W 1934 roku budynek szkoły został rozbudowany i zmodernizowany. Dobudowano część piętrową, murowaną, która posiadała dach pulpitowy, kryty dachówką. Po II wojnie światowej nie można było uruchomić szkoły w dotychczasowym obiekcie. Podczas wojny miał w tym budynku swoją siedzibę sztab armii niemieckiej. Hitlerowcy uciekając z Siechnic pragnęli całkowicie zniszczyć budynek, jednak plany te nie całkiem się im powiodły. Mimo wszystko budynek został znacznie zniszczony. W takiej sytuacji szkoła została otwarta dopiero w listopadzie 1945 roku w budynku mieszkalnym przy ul. Świerczewskiego 20 – obiekcie nie przystosowanym do celów edukacyjnych. Naukę rozpoczęło tylko 17 uczniów. Ze względu na duże zapotrzebowanie edukacyjne – od 1948 roku w szkole rozpoczęto także organizację kursów dla analfabetów oraz uruchomiono szkołę wieczorową. W roku szkolnym 1947–1948 uczyło się już 119 dzieci. Odbudowa budynku przedwojennej szkoły (przy ul. Szkolnej 4), zniszczonego w czasie działań wojennych nastąpiła w 1949 roku. Pierwsi absolwenci opuścili szkołę podstawową w 1950 roku. Wyż demograficzny tego okresu spowodował, iż miejscowa społeczność domagała się rozbudowy szkoły (w roku szkolnym 1958/59 było już 408 uczniów). Uzyskano wsparcie władz, dzięki któremu w latach 1960–1962 wybudowano nowe skrzydło szkoły. Rozbudowa dwukrotnie zwiększyła ilość sal lekcyjnych (do 13). W roku szkolnym 1963/64 rozpoczęto nauczanie zgodne z programem szkoły ośmioklasowej. W roku szkolnym 1976/77 szkoła została przekształcona w Gminną Szkołę Zbiorczą. W roku szkolnym 1994/95 do szkoły uczęszczało 750 uczniów (w tym 60 uczniów spoza Siechnic). Rejon szkolny obejmował: Siechnice, Prawocin, Groblice, Durok, Zębice, Grodziszów, Sulęcín i Bratowice (gmina Żórawina). Nauka odbywała się w systemie dwuzmianowym. Stan obecny budynek szkoły zawdzięcza rozbudowie, remontowi i modernizacji po powodzi w 1997 roku. Prezentuje się on okazałe, jak przystoi na szkołę w mieście.

Fot. 122. Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika (z lewej stan z 1985 r., z prawej stan obecny)
 (z lewej fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach, z prawej fot. autorki)
Photo 122. Primary school after M. Kopernik (left – in 1985, photo collection of Municipal Public Library, right – at present, photo author)

Szkoła posiada świetlicę, w której działa m.in. teatrzyk szkolny, odbywają się zajęcia plastyczne, muzyczne. W procesie dydaktyczno-wychowawczym i rozwijaniu kultury czytelniczej ważną rolę pełni szkolna biblioteka. W szkole bardzo prężnie działa SKS, dzięki któremu uczniowie osiągają wysokie miejsca w zawodach sportowych zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym oraz odbywają się inne zajęcia pozalekcyjne.

Młyn wodny

W Siechnicach, w różnych okresach istnienia budowano młyny, wiatraki. Pierwsze wzmianki o młynie przy rzece Oławie pochodzą sprzed 1519 roku. W 1560 roku młyn ten przebudowano. Po pożarze w 1771 roku wybudowano w tym samym miejscu nowy młyn, który pod 1863 roku jako młyn wodny przebudowano później na wodno-elektryczny. Usytuowany obecnie przy ul. Polnej podczas powodzi tysiąclecia w 1997 roku został bardzo zniszczony. Nie pełnił już swojej dotychczasowej funkcji. Obecnie, pięknie odrestaurowany przez prywatnego właściciela, pełnić będzie nowe funkcje (komercyjne).

Fot. 123. Zaadaptowany na usługi komercyjne młyn wodny przy ul. Polnej (fot. autorki)
Photo 123. Water mill in Polna Street adapted to commercial services in Polna Street (photo author)

Fot. 124. Widok na zaadaptowany młyn od strony rzeki Oławy (fot. autorki)
Photo 124. View of the adapted water mill from the River Oława (photo author)

Fot. 125. Pozostałości po młynie wodnym przy ul. Polnej (fot. autorki)
Photo 125. Remains of the water mill in Polna Street (photo author)

Cmentarze

Czynny cmentarz w Siechnicach pochodzi z początku XX wieku. Usytuowany jest w granicach administracyjnych miasta, ale przestrzennie niejako poza zwartymi zabudowaniami mieszkalnymi obrębu miasta Siechnice, w kierunku południowo-wschodnim, przy drodze do Prawocina (administracyjnie należącego do Siechnic), około 100 m od głównej drogi Wrocław – Opole. Na cmentarzu, naprzeciw głównego wejścia, znajduje się kaplica¹⁸² wybudowana około 1930 roku. Początkowo pełniła ona rolę kościoła nowo powstałej parafii. W najstarszej części cmentarza znajdują się aleje lipowe, szpalery z modrzewia i grabowe żywopłoty tworzące kwatery. Cmentarz jest bardzo dobrze utrzymany. O porządek i czystość na cmentarzu dbają wszyscy parafianie. Na grobach są kwiaty, zwykle wymieniane przed niedzielą na świeże. Groby są porządkowane, czyszczone, zabudowane nagrobkami i pomnikami, coraz częściej granitowymi i marmurowymi. Szczególnie wiele prac wykonuje się przed uroczystością Wszystkich Świętych. Prałat ks. Kazimierz Danicki organizuje coroczne akcje gruntownego porządkowania cmentarza, przycinania drzew i żywopłotów, wywożenia kontenerów ze śmieciami.

Krzyże pokutne

Na terenie parafii Siechnice znajdowały się dwa kamienne krzyże pokutne¹⁸³. Są to pamiątki dawnej, zapomnianej tradycji – średniowiecznego prawa zwyczajowego obowiązującego aż po przełom XVI/XVII wieku. Występują one niemal w całej Europie. Dolny Śląsk wyróżnia się znaczną liczbą krzyży pokutnych i jest zarazem wschodnią granicą ich występowania. Krzyże pokutne są niejako materialnymi świadkami popełnianych w określonych miejscach zbrodni. Według różnych źródeł mówi się m.in., iż dzięki nim istniała możliwość zadośćuczynienia za popełnione przestępstwo. Świadczą one również o złagodzeniu surowych obyczajów średniowiecznych. Prawo określało różne świadczenia zmierzające do naprawienia zła poszkodowanej rodzinie. Krzyż wykonywany był własnoręcznie przez winowajcę. Przy nim następowało pogodzenie się stron. Część krzyży pokutnych zginęła w niewiadomych okolicznościach. Część z nich ocalała i te zostały przeniesione w pobliże kościołów lub na skrzyżowania dróg. Na terenie Siechnic usytuowane były dwa krzyże pokutne¹⁸⁴. Los jednego z nich jest nieznany, chociaż wiadomo, jak wyglądał (patrz ryc. 2). Pamiętają go najstarsi mieszkańcy¹⁸⁵. Jego rysunek zamieszczono również w katalogu wydanym w Legnicy w 1923 roku. Losami drugiego krzyża zajęły się mieszkanki Siechnic – panie: Bogumiła Czarnecka, Teresa Konefał i Wanda Czuj, należące od 15.09.1986 r. do Bractwa Krzy-

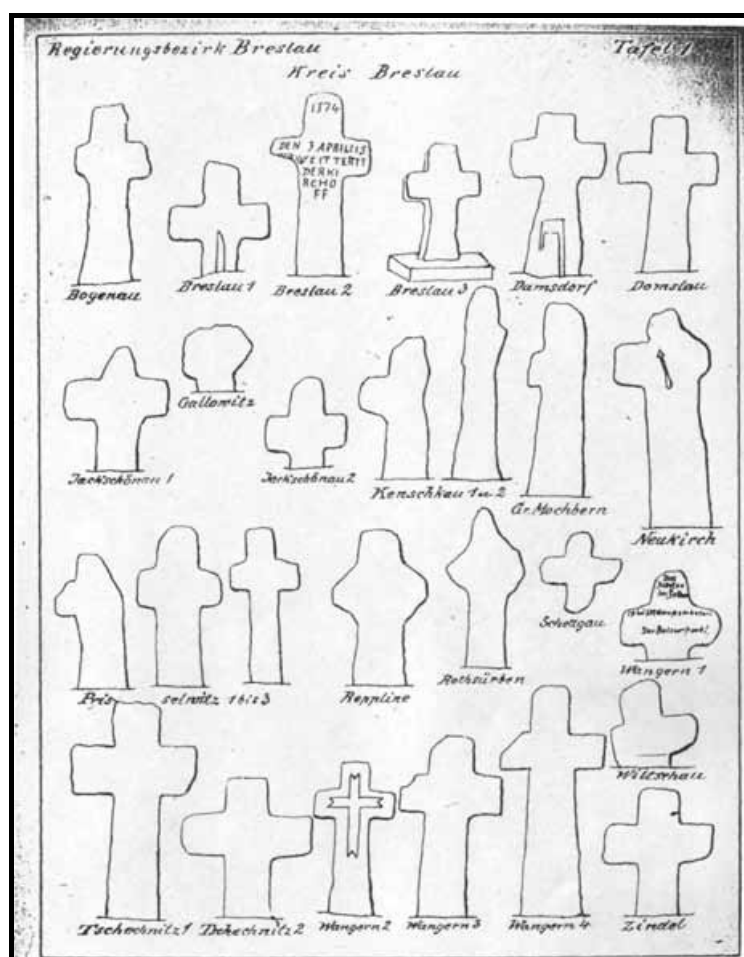
¹⁸² Pawińska U., 1999, *Kształtowanie się i rozwój parafii p.w. Niepokalanego Serca NMP w Siechnicach w latach 1945–1995*, na prawach maszynopisu (praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. Patera J.), Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Wrocław [210]; *Kronika Parafii Siechnice* [153].

¹⁸³ Jurasz T., *Krzyże pokutne*, 1979, Warszawa; Milka J., 1979, *Kamienne pomniki średniowiecznego prawa*, Wrocław [129].

¹⁸⁴ Mandziuk J., 1982, *Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w architekturze wrocławskiej*, T. 1 [176].

¹⁸⁵ Pawińska U., 1999, *Kształtowanie się i rozwój parafii p.w. Niepokalanego Serca NMP w Siechnicach w latach 1945–1995*, na prawach maszynopisu (praca magisterska napisana pod kier. prof. Patera J.), Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Wrocław [210].

żowców. Były one również inicjatorkami przeniesienia krzyża na teren siechnickiego cmentarza, który to pomysł zaakceptował proboszcz parafii ks. Stanisław Danicki. Krzyż pokutny wykuty w granicie, o wymiarach 277 cm x 106 cm x 14 cm, leżał na polu pana Jana Pełechatego. Usunięto go z pola, gdyż stanowił przeszkodę w uprawie roli. Opis zmiany lokalizacji krzyża zamieszczono w czasopiśmie „Bractwo Krzyżowe” w czerwcu 1987 roku¹⁸⁶.

Ryc. 2. Krzyż pokutny na cmentarzu w Siechnicach – Tschechnitz 1 (zachowany) i Tschechnitz 2 (nie zachowany) wraz z innymi krzyżami pokutnymi rejonu Wrocławia (źródło: niemiecki Katalog wydany w Legnicy w 1923 r.)

Pic. 2. Penalty cross in Siechnice cemetery – Tschechnitz 1 (existing) and Tschechnitz 2 (non existing) along with other penalty crosses from Wrocław area (source: German Catalogue published in Legnica, 1923)

¹⁸⁶ Bractwo Krzyżowców, 1987, *Akcja przeniesienia krzyża pokutnego na cmentarz w Siechnicach*, PTTK O/Świdnica [44].

Krzyże pokutne uznane zostały za zabytki kultury materialnej i wpisane do rejestru zabytków. Z inicjatywy Dolnośląskiej Komisji Opieki nad Zabytkami PTTK i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykonano tablicę informacyjną z napisem „Krzyże Pokutne XIV–XVI w. stawiane przez zabójcę na miejscu zbrodni” (PTTK Komisja Opieki nad Zabytkami, Wojewódzki Konserwator Zabytków) i umieszczono ją w pobliżu krzyża na cmentarzu.

Fot. 126. Tablica przy krzyżu pokutnym – cmentarz w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 126. Plate at penitential cross – cemetery at Siechnice (photo author)

Przeniesiony z pola łąciński krzyż pokutny stoi obecnie przy bramie wejściowej na cmentarz¹⁸⁷. Posiada rozmiary 188 cm x 103 cm x 11 cm. Płoną przy nim zazwyczaj znicze i stoją kwiaty od anonimowych ofiarodawców.

Fot. 127. Krzyż pokutny w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 127. Penitential cross at Siechnice (photo author)

¹⁸⁷ Scheer A., 1979, *Śląskie krzyże pokutne. Województwo wrocławskie*, Informator Krajoznawczy, Z. VI/1979 [245]; Koziol I., Matuszewski H., Załęski J., 1993, *Inwentaryzacja Krajoznawcza Województwa Wrocławskiego* Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Oddział Wrocławski – Komisja Krajoznawcza, Zeszyt 15, Gmina Święta Katarzyna, Oficyna Wydawnicza „Sudety” Oddziału Wrocławskiego PTTK, Wrocław [151].

Kaplica cmentarna

Kaplica pochodzi z ok. 1930 roku. Była to kaplica protestancka. Pierwotnie służyła wyłącznie celom cmentarnym. Ponieważ mieszkańcy Siechnic nie mieli swojego kościoła, należąc do parafii w Świętej Katarzynie, kościoła oddalonego od miejsca zamieszkania o ponad 2 km, zdecydowali, iż w kaplicy odprawiane były również niedzielne Msze Święte. Po II wojnie światowej proboszcz parafii w Świętej Katarzynie ks. Józef Garbicz, pomimo wielu obowiązków i prac związanych z odbudową zniszczonego w czasie działań wojennych kościoła parafialnego w Świętej Katarzynie, zainteresował się znacząco mieszkańcami wsi Siechnice. Uważał, że w przyszłości wieś ta ma szansę stać się głównym ośrodkiem fabrycznym dla całej okolicy, przede wszystkim dzięki zlokalizowanym na tym terenie dużym zakładom pracy. Już wtedy był przekonany, że liczba mieszkańców Siechnic będzie stale wzrastać. I jego przewidywania okazały się słuszne. Początkowo ks. Józef Garbicz odprawiał niedzielną Mszę św. w Siechnicach, w kaplicy cmentarnej, usytuowanej na cmentarzu za wsią. Pierwszą Mszę św. odprawiono w 1947 roku. Obecnie ocenić można, iż był to pierwszy krok na drodze do powstania nowego ośrodka parafialnego. Kaplica cmentarna była mała i mogła pomieścić zaledwie niewielką liczbę wiernych. Nadto położenie jej za wsią, na uboczu, było niedogodne dla mieszkańców, zwłaszcza jesienią i zimą. W końcowej fazie budowy kościoła parafialnego w Siechnicach Msze św. w kaplicy odprawiano rzadko. Aktualnie odprawiane są w niej nabożeństwa pogrzebowe, a w razie potrzeby służy jako kostnica. Kaplica jest murywana z cegły licówki, z dwuspadowym dachem krytym dachówką. Korpus główny budynku, w rzucie ma kształt prostokąta. Z całości założenia wydzielone jest niższe i węższe prezbiterium, oddzielone łukiem tęczowym – ostrym. Nad prezbiterium rozpościera się trójspadowy, kryty dachówką dach. Od strony zachodniej znajduje się trzykondygnacyjna wieża z namiotowym, krytym blachą dachem. Na wieży kaplicy cmentarnej znajduje się dzwon S. Joseph z 1492 r., który został uszkodzony – przedziurawiony w 1945 roku. W 1955 roku dokonano jego renowacji. Nie udało się autorce dotrzeć do informacji, skąd i w jakich okolicznościach znalazł się on w Siechnicach. W zwieńczeniu wieży kaplicy umocowany jest krzyż. Obiekt posiada przypory, wystające, uskokowe mury szczytowe. Wejście do kaplicy usytuowane w wieży, łukowe, z dwuspadowym zadaszeniem. Otwory okienne i drzwi wejściowe posiadają ceglane obramowania. W kaplicy jest strop płaski, drewniany.

Po obu stronach wejścia do kaplicy ustawiono pamiątkowe tablice. Jedna jest ku pamięci dawnych mieszkańców Siechnic, druga ku pamięci dawnych rodaków Rzeczypospolitej. Obie posiadają napis w języku polskim i niemieckim.

Fot. 128. Kaplica cmentarna w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 128. Cemetery chapel at Siechnice (photo author)

Fot. 129. Pamiątkowa tablica przy kaplicy cmentarnej ku pamięci dawnych mieszkańców Siechnic
(fot. autorki)
Photo 129. Memorial board at cemetery chapel commemorating the former inhabitants of Siechnice
(photo author)

Fot. 130. Pamiątkowa tablica przy kaplicy cmentarnej ku pamięci dawnych rodaków Rzeczypospolitej (fot. autorki)

Photo 130. Memorial board at cemetery chapel commemorating the former compatriots from the Republic of Poland (photo author)

Kaplica na plebanii

W Siechnicach do 1953 roku w kaplicy cmentarnej za mało było miejsca dla wiernych, którzy pragnęli uczestniczyć w niedzielnej Mszy Świętej. Dlatego ksiądz proboszcz Józef Garbicz w 1954 roku rozpoczął starania o uzyskanie zgody na adaptację stodoły na kaplicę. Nie uzyskał pozwolenia. Na placu przeznaczonym na ten cel jeszcze przed II wojną światową, tj. przy ul. 1 Maja 2 rozpoczął budowę plebanii. Obok plebanii planował wybudować kościół. Dopiero 24 sierpnia 1958 roku nastąpiło poświęcenie kamienia węgielnego pod budowę plebanii podczas uroczystej mszy polowej. Dnia 28.08.1959 roku do Siechnic skierowany został przez władze kościelne wikariusz kooperator parafii Święta Katarzyna ks. Edward Wilk. Zamieszkał on u państwa Wiatrowskich. Kierował i koordynował budowę plebanii, która prowadzona była systemem gospodarczym. Dokonano wyboru 18-osobowego „Społecznego Komitetu Budowy Plebanii” (z inicjatywy ks. Edwarda Wilka). W komitecie tym największe zaangażowanie wykazali panowie Władysław Wiatrowski oraz Jan Kądziołka. 7 sierpnia 1960 roku ks. Edward Wilk wprowadził się do nowej plebanii przy ul. 1 Maja 2.

Fot. 131. Budynek byłej pierwszej plebanii w Siechnicach przy ul. 1 Maja 2, obecnie wielorodzinny (fot. autorki)

Photo 131. Building of the former presbytery at Siechnice at 2, 1 May Street, now a multi-family building (photo author)

Prace budowlane były kontynuowane, bowiem rozpoczęto adaptację pomieszczeń na salę katechetyczną w parterze plebanii. Sala ta była niezbędna, gdyż władze państwowe wycofały nauczanie religii ze szkół i była to jedyna możliwość kontynuacji nauki religii. Nowo wybudowana plebania uważana była za dom prywatny i prawdopodobnie z tego powodu bez problemu uzyskano zezwolenie na odprawianie w niej Mszy Świętej. Po raz pierwszy dnia 20.10.1961 roku ks. Ludwik Demski – rezydent odprawił Mszę Świętą w tej kaplicy urządzonej na plebanii. Od tego dnia na równi z kaplicą cmentarną funkcjonowała ona jako miejsce kultu religijnego.

Kapliczki, krzyże i figury przydrożne

W starej części Siechnic, w otoczeniu zabudowań o charakterze mieszkalnym, w samych budynkach mieszkalnych i gospodarczych, w towarzystwie zabudowań o charakterze przemysłowym i usługowym znajdują się także typowe obiekty architektury sakralnej, jak kapliczki, krzyże i figury przydrożne. Na dachach i ścianach niektórych starych domów i budynków gospodarczych, stosując odpowiednie ułożenie materiałów budowlanych, widnieją kompozycje krzyży.

Fot. 132. Kompozycje krzyży na ścianach niektórych domów (fot. autorki)
Photo 132. Cross compositions on the walls of some buildings (photo author)

W kilku domach w elewacje budynków wbudowane są kapliczki – symbole religijne. Repatrianci ze wschodu zastali w Siechnicach wiele takich symboli religijnych, a także krzyże drewniane na metalowych lub betonowych podporach, umocowanych w ziemi. Przy drodze Wrocław – Opole przebiegającej przez Siechnice stoi drewniany krzyż z Jezusem Ukrzyżowanym.

Fot. 133. Drewniany krzyż przydrożny przy ul. Opolskiej (fot. autorki)
Photo 133. Roadside wooden cross in Opolska Street (photo author)

Fot. 134. Przydrożny krzyż
w Prawocinie (fot. autorki)
Photo 134. Roadside cross in Prawocin
(photo author)

Fot. 135. Krzyż dziękczynny
na prywatnej posesji przy ul. Kościuszki
(fot. autorki)
Photo 135. Thanksgiving cross on a private lot
in Kościuszko Street (photo author)

Krzyże spotkać można w każdej miejscowości siechnickiej parafii, potwierdzające fakt, iż tereny te zamieszkiwali katolicy. Krzyże stawiano w różnych miejscach, najczęściej przy skrzyżowaniach dróg, przy drogach polnych, przy posesjach, a także na posesjach prywatnych, co było dowodem pobożności ludzi zamieszkujących te tereny. Znaczna część z nich została odrestaurowana. Niektóre ustawiono w ostatnich latach, jak ten na osiedlu budynków wielorodzinnych u zbiegu ulic Kwiatowej i Osiedlowej z okazji „Jubileuszu 2000 r.” (wg pomysłu ks. St. Danickiego).

Fot. 136. Granitowy krzyż na osiedlu u zbiegu ulic Kwiatowej i Osiedlowej z okazji „Jubileuszu 2000” (fot. autorki)

Photo 136. Granite cross in a housing estate commemorating the „2000 Jubilee”, at Kwiatowa and Osiedlowa Streets (photo author)

Na granicy parafii Siechnice i Święta Katarzyna, na rozstajach dróg polnych, w kierunku linii kolejowej Wrocław–Opole, stoi krzyż drewniany. Na krzyżu znajduje się tablica metalowa z wygrawerowanym napisem „Votum z okazji II Pielgrzymki Ojca Św. Jan Pawła II do Ojczyzny – Sąsiedzi”. Przy ul. Opolskiej nr 18, w ogrodzie przydomowym znajduje się ciągle odnawiany krzyż sprzed 1945 roku. Zastali go w tym miejscu obecni właściciele posesji.

Przy ul. Świerczewskiego 13, w ogrodzie przed budynkiem usytuowanym na placu przeznaczonym wcześniej na budowę kościoła, znajduje się krzyż metalowy upamiętniający zmagania mieszkańców i ich walkę o wybudowanie świątyni w Siechnicach.

Na terenie parafii spotkać można również kapliczki i figury. W Siechnicach przy ul. Opolskiej, naprzeciw budynku nr 3 usytuowano neogotycką kapliczkę słupową z początku XX wieku. W rzucie jest kwadratem. W górnej części znajduje się wnęka sklepiona łukiem trójlistnym ostrym, w dolnej części jest surowa, nieotynkowana. W kapliczce znajduje się obraz olejny ze sceną „Zdjęcie z krzyża”.

Fot. 137. Krzyż w ogrodzie przydomowym sprzed 1945 roku przy ul. Opolskiej 18 (fot. autorki)
Photo 137. Cross in a home garden, before 1945, at 18, Opolska Street (photo author)

Fot. 138. Metalowy krzyż na posesji przy ul. Świerczewskiego 13 (fot. autorki)
Photo 138. Metal cross at 13, Świerczewski Street (photo author)

Fot. 139. Neogotycka kapliczka słupowa z początku XX wieku przy ul. Opolskiej (fot. autorki)
Photo 139. Neo-gothic shrine, beginning of the 20th c. in Opolska Street (photo author)

Przy ul. Świerczewskiego 10 b, w ogrodzie prywatnej posesji, ustawiono figurkę Matki Bożej, upamiętniając nawiedzenie obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w siechnickiej parafii w dniu 20.09.1994 roku.

Fot. 140. Figurka Matki Bożej w ogrodzie przy ul. Świerczewskiego 10b (fot. autorki)
Photo 140. Blessed Virgin Mary figure in the garden at 10b Świerczewski Street (photo author)

Fot. 141. Figura św. Floriana – patrona strażaków (fot. autorki)
Photo 141. St. Florian's figure – patron of firefighters (photo author)

Fot. 142. Tabliczka pod figurą św. Floriana (fot. autorki)
Photo 142. Plate below St. Florian's figure (photo author)

W roku 1980 z inicjatywy p. Stanisława Górskiego, pierwszego przewodniczącego związku „Solidarność” w byłej Hucie „Siechnice”, pracownicy postanowili ufundować figurkę św. Floriana. Staraniem załogi „Huty” w dniu 4.05.1981 r., podczas uroczystej Mszy św. z udziałem pracowników miejscowych zakładów pracy i mieszkańców Siechnic, dokonano poświęcenia figury św. Floriana, którą ustawiono na placu przed budynkiem administracji „Huty”. Po ogłoszeniu likwidacji Huty „Siechnice” pan Mieczysław Bednarek, ówczesny prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach, wystąpił do dyrektora zakładu o zgodę na przekazanie figurki św. Floriana strażakom. Dnia 4.05.1993 roku podczas uroczystej mszy polowej, odprawionej przez ks. proboszcza Stanisława Danickiego i proboszcza sąsiedniej parafii Święta Katarzyna ks. Stanisława Draguły, ustawiono figurkę św. Floriana – patrona strażaków pochodzącą z około 1930 r., przed budynkiem Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach przy ul. Świerczewskiego 26. W uroczystej Mszy św. wzięły udział również jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej ze Świętej Katarzyny i Sulimowa oraz licznie przybyli mieszkańcy Siechnic oraz okolicznych miejscowości. Wstawiennictwa św. Floriana oczekują ludzie znajdujący się w dramatycznych okolicznościach wojny, pożaru czy powodzi. W jego opiekę oddają się również ludzie, którzy podejmują trud niesienia pomocy innym, wykonując niebezpieczne zawody, m.in. strażacy, hutnicy, kamieniarze.

Ochotnicza Straż Pożarna

Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach pochodzi z ok. 1930 roku. Jest on parterowy, murowany, nieotynkowany. Posiada uskokowe ściany szczytowe, dwuspadowy dach, kryty blachą, oryginalną stolarkę okienną i drzwiową. W budynku znajduje się trzykondygnacyjna wieża z tarasem obserwacyjnym. Formą architektoniczną, uskokowymi ścianami szczytowymi, materiałem, z którego jest wykonany (cegła licówka) sugeruje, że prawdopodobnie był projektowany przez tego samego projektanta, który projektował kaplicę na cmentarzu w Siechnicach.

Fot. 143. Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 143. Voluntary Fire Brigade building at Siechnice (photo author)

Po II wojnie światowej, w 1946 r. utworzono w Siechnicach Ochotniczą Straż Pożarną. Obiekt podczas wojny nie został uszkodzony, a jedynie ograbiony. Nie zastano w nim żadnego sprzętu. W czynie społecznym wyremontowano remizę. Pierwszym komendantem Ochotniczej Straży Pożarnej został Jan Kądziołka, który zwerbował 10 mężczyzn do pracy. Jednym z poważniejszych osiągnięć w okresie powojennym siechnickiej straży było uratowanie śluzy na rzece Oławie podczas powodzi w 1947 roku. W tym też roku zakupiono motopompę M-800 DKW. Nie posiadając samochodu strażackiego strażacy do pożaru jeździli konno. W tym samym roku na Wielkanoc wybuchł pożar u zbiegu ulic Świerczewskiego i Opolskiej. Paliła się stajnia. Jednocześnie strażacy ratowali tonącego w gnojowicy mieszkańca zagrody (w którą wpadł on nieopatrnie). Wyposażenie straży, w porównaniu z obecnym, było nader skromne (ręczna sikawka – stale psująca się, 5 odcinków węża strażackiego, 2 bosaki, 3 pasy bojowe). Obecnie straż dysponuje nowoczesnym sprzętem i wozami strażackimi. Od początku maja 2006 roku na remizie OSP działa najnowszy system powiadamiania ludności przed zagrożeniami. Jest on pierwszym na Dolnym Śląsku.

Fot. 144. Ochotnicza Straż Pożarna Siechnic – 03.05.2006 r. (fot. autorki)
Photo 144. Voluntary Fire Brigade from Siechnice – 3 May 2006 (photo author)

W bezpośrednim sąsiedztwie budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach i figury św. Floriana znajduje się przedstawiona niżej zabytkowa pompa wodna.

Fot. 145. Zabytkowa pompa wodna w sąsiedztwie Ochotniczej Straży Pożarnej (fot. autorki)
Photo 145. Period water pump in the vicinity of Voluntary Fire Brigade (photo author)

Budynek stacji kolejowej

Budynek stacji kolejowej pochodzi z I ćw. XX wieku. Jest on murowany, parterowy z poddaszem i facjatami. Posiada dach naczółkowy z powiekami w naczółkach. Nad facjatami jest dach dwuspadowy i pulpitowy. Cały dach pokrywa dachówka. Od strony północnej, do szczytu przylega parterowa dobudówka z tarasem, posiadającym metalową balustradę. Od strony południowej, do szczytu przylega budynek gospodarczy.

Fot. 146. Budynek stacji kolejowej (fot. autorki)
Photo 146. Railway Station building (photo author)

Fot. 147. Infrastruktura kolejowa – stacja rozrządowa (fot. autorki)
Photo 147. Railway infrastructure – marshalling station (photo author)

Fot. 148. Trakcja kolejowa, widok w stronę Wrocławia (fot. autorki)
Photo 148. Tracks – in the direction of Wrocław (photo author)

3.2. Ochrona dóbr kultury współczesnej

Do dóbr kultury współczesnej w Siechnicach, które są i będą ważne nie tylko dla obecnych, ale i przyszłych pokoleń zaliczyć należy m.in.:

- Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny
- Przedszkole Publiczne
- Ośrodek Zdrowia
- Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”
- Freezer System
- Thyssen Polimer Polska
- Centrum Logistyczne Phoenix
- Parker Hannifin

Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny

Kościół Parafialny w Siechnicach, to miejsce kultu religijnego, o które siechniczanie zabiegali przez wiele lat. Była to tzw. „droga bez męki”, o której osoby uczestniczące w niej, pamiętać będą do końca życia. Uwieńczona została jednak sukcesem. Warto, by obecne najmłodsze a zarazem przyszłe pokolenia znały tę historię. Dlatego poświęcono trochę więcej miejsca wątkom historycznym bezpośrednio związanym ze zmaganiem w tworzeniu świątyni.

Parafia w Siechnicach powstała w 1965 r. Z wielkim mozolem i trudem budowano tę nową wspólnotę chrześcijańską. Tworzyli ją ludzie, przesiedleni na obce im tereny, które stały się ich nową ojczyzną¹⁸⁸. Trudne były początki parafii siechnickiej, której los ściśle wiąże się z Parafią Święta Katarzyna. Okres II wojny światowej należał do najtragiczniejszych w życiu naszej ojczyzny. Dla wielu naszych rodaków koniec wojny nie oznaczał końca cierpienia i poniewierki. Układ Jałtański odebrał Polsce połowę jej przedwojennego terytorium. Miliony mieszkańców zmuszone zostały do przesiedlenia się na przekazane Polsce wschodnie obszary Niemiec: Śląsk, Pomorze, Mazury. Sytuacja przesiedleńców na Ziemiach Zachodnich nie należała do łatwych. Ziemie te niektórzy publicyści nazywali „ziemiemi tragicznymi”. Tak zwane „Ziemie Odzyskane” zamieszkiwali dotychczas przede wszystkim protestanci. Od przesiedleń ze wschodu dominowali zdecydowanie katolicy. Na Dolnym Śląsku w latach 1945–1951 władzę kościelną w charakterze Administratora Apostolskiego przejął ks. dr Karol Milik. Dnia 01.10.1945 r. skierował on do wiernych list pasterski, w którym napisał: „...*nasz lud wróciwszy do piastowskich gniazd ze wszystkich zakątków Dolnego Śląska woła o kapłanów i jeszcze raz kapłanów...*”. W okresie szybkiego zasiedlania terenów

¹⁸⁸ Pawińska U., 1999, *Kształtowanie się i rozwój parafii p.w. Niepokalanego Serca NMP w Siechnicach w latach 1945–1995*, na prawach maszynopisu (praca magisterska napisana pod kierunkiem Prof. Patera J.), Państwowy Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Wrocław [210].

Dolnego Śląska zwłaszcza przez katolików jednym z najtrudniejszych problemów do rozwiązania w organizowaniu życia duszpasterskiego i religijnego był nabór nowych księży. Na początku lipca 1945 r. przybył do Siechnic pierwszy transport wysiedleńców polskich ze wschodu (mieszkańców powiatu Gródek Jagielloński). Transporty zatrzymywały się na stacji kolejowej Brochów. Stąd całe rodziny były rozprawdane po okolicznych miejscowościach, m.in. do Siechnic. Zajmowały opuszczone domy i mieszkania. Ludzie ci od dawna byli zżyci z kościołem, z kapłanem. Tęsknili na Ziemiach Odzyskanych za polskim nabożeństwem, polskim śpiewem i swoim proboszczem. Pragnęli powrotu do normalnego życia. Repatrianci, którzy przybyli do Siechnic, mieli szczęście, bowiem już w dniu 20.08.1945 r. do pobliskiej wsi Święta Katarzyna przybyli dwaj kapłani: ks. Józef Garbicz i ks. Jan Marciniak wraz ze swoimi parafianami z archidiecezji lwowskiej. Przywieźli ze sobą naczynia liturgiczne, szaty, księgi liturgiczne oraz obraz olejny Matki Boskiej Częstochowskiej malowany na desce. Kapłani w tych ciężkich czasach znacząco wpływali na integrację całego społeczeństwa. Kościół jednoczył ludzi pochodzących z różnych środowisk w jedną rodzinę. Bardzo długo nawet związki małżeńskie między poszczególnymi grupami osiedleńców należały do rzadkości. To właśnie kościół tworzył platformę spotkania wszystkich grup społecznych. Życie w poszczególnych wsiach i parafiach musiało odradzać się na nowo. Powszechne było poczucie niepewności jutra, poczucie niestałości nowej sytuacji życiowej, nowego miejsca bytu. Osadnicy przez dłuższy czas byli nastawieni jedynie na przetrwanie. Wierzyli w powrót do siebie, na utracone ziemie wschodnie.

We wsi Święta Katarzyna znajdował się późnoromański, pochodzący z II połowy XIII wieku jednonawowy kościół, z długim trzyprzęsłowym prezbiterium. Powiększono go od zachodu o wieżę i zakrystię, które dobudowano w XV w. Wokół kościoła znajdował się cmentarz kościelny. Otoczony był on murem, wzniesionym w I poł. XVII w., oskarpowanym, z prostokątnymi strzelnicami szczelinowymi. W dniu 14 lutego 1945 r. w czasie końcowych działań wojennych kościół został wysadzony w powietrze. Zniszczenia wynosiły 75%. Pozostała wieża i zakrystia oraz 1/3 mocno zarysowanych murów. Plebania w całości ocalała. Zajęta została przez wojska rosyjskie. Dotychczasowy proboszcz niemiecki ks. dr Franz Eckert mieszkał w domu starców prowadzonym przez Siostry Elżbietanki. Liczba parafian szybko rosła. Do dnia 11 września 1945 r. w samej Świętej Katarzynie osiedliło się 450 osób a w pobliskich Siechnicach 180 mieszkańców¹⁸⁹. Pod koniec 1945 r. parafia liczyła 10 wiosek, w których mieszkało ogółem 1180 osób. Pierwsze msze św. odprawiano w małych, ciasnych kaplicach klasztorów: SS. Elżbietanek i SS. Pasterek znajdujących się w Świętej Katarzynie. W miarę przybywania nowych mieszkańców, pomieszczenia te okazały się niewystarczające. By choć częściowo złagodzić problem zaadaptowano na kaplicę pomieszczenia stajni, należące do dóbr parafialnych. Pierwszą mszę św. odprawiono w niej 25 listopada 1945 r. Do 1951 r. odbywały się w tej kaplicy nabożeństwa. Ks. Garbicz w lutym 1948 r. przystąpił do odbudowy zburzonego kościoła. Do prac remontowych aktywnie włączyli się parafianie. Odgruzowywali teren, rozbierali uszkodzone mury, zabezpieczali zabytkową, gotycką cegłę. Po trzech latach żmudnej pracy w 1951 r. zakończono odbudowę świątyni i zaczęto odprawianie nabożeństw.

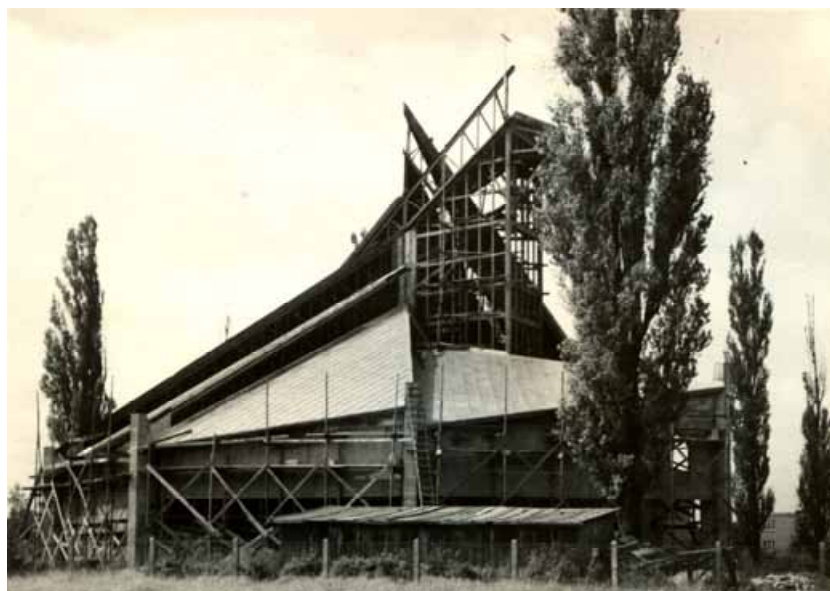
W międzyczasie wieś Siechnice należąca do Parafii Święta Katarzyna, zaczęła się w szybkim tempie powiększać zarówno pod względem terytorialnym, jak i liczby mieszkańców,

¹⁸⁹ Bokajło W., 1993, *Proces narodowościowej transformacji Dolnoślązaków do początków XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław [38].

przede wszystkim z uwagi na uruchamianie nowych zakładów przemysłowych, nowe miejsca pracy. W 1953 roku liczyła już prawie 3 tys. mieszkańców. Z tego powodu specjalnie dla mieszkańców Siechnic już od 1947 r. rozpoczęto odprawianie niedzielnej mszy św. w niewielkiej kaplicy cmentarnej, co stanowiło wygodę dla siechniczian, którzy nie musieli już dojeżdżać do kościoła parafialnego w Świętej Katarzynie. Siechniczanie od dawna starali się o zgodę na budowę kościoła w swojej miejscowości. Próby budowy kościoła podejmowane były już przez niemieckich mieszkańców przed II wojną światową. Przy dzisiejszej ulicy K. Świerczewskiego wydzielony został plac pod budowę kościoła. Zgromadzono nawet część materiałów budowlanych. To właśnie na części tego placu pobudowano później plebanię. W aktach parafii pod datą 10.05.1963 r. spotykamy pierwszą oficjalną wiadomość o wystąpieniu do władz o zgodę na budowę kościoła na placu przy ul. Świerczewskiego. Podanie to zostało załatwione odmownie. Pomimo odmowy ze strony władz, mieszkańcy nie tracili nadziei na jej otrzymanie. Często przedstawiciele parafian udawali się do urzędów, z prośbą o wyrażenie zgody na budowę kościoła. Wykorzystywano różne możliwe argumentacje. Wśród takowych znajdowała się i taka, że nowy kościół byłby wspaniałym „pomnikiem 20-lecia powrotu Ziemi Północnych i Zachodnich do Macierzy”. Inną okazją, którą starano się wykorzystać, były uroczystości związane z obchodem 1000-lecia Państwa Polskiego. Uzyskano nawet obietnicę rozwiązania problemu w jubileuszowym roku 1966. Dnia 23 kwietnia 1965 roku erygowano parafię pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny. Pierwszym administratorem nowej parafii został ks. Emil Pagacz. Nikt wtedy jeszcze nie przypuszczał, że musi upłynąć wiele lat starań, zmagania i oczekiwań, aby plany budowy nowego kościoła się urzeczywistniły. Znowu delegacje parafian często udawały się do władz, przypominając o obietnicy wydania pozwolenia na budowę świątyni. Niezależnie od starań mieszkańców, proboszcz ks. Emil Pagacz, rozpoczął systematyczne (nawet 2, 3 razy w miesiącu) wizyty w Wydziale Wyznań Powiatowej Rady Narodowej, chcąc dowiedzieć się o losach decyzji dotyczącej kościoła. Starania te przynosiły odwrotny skutek. W grudniu 1967 roku otrzymano pismo urzędowe, zawiadamiające, że plac przy plebani, na którym planowano budowę kościoła, przeznaczony jest na budowę bloku mieszkalnego dla byłych pracowników – emerytów zatrudnionych w Zakładzie Doświadczalnym w Siechnicach. Uznano tę potrzebę za bardzo pilną i prawie natychmiast przystąpiono do wstępnych prac budowlanych. Władzom państwowym wydawało się, że w ten sposób, z powodu braku lokalizacji, sprawa budowy kościoła upadnie. Jednakże ks. Emil Pagacz i parafianie Siechnic nie tracili nadziei na pozytywne rozwiązanie sprawy. Wniesiono odwołanie do Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz zażalenie do Rady Państwa na tę bezprawną decyzję. Odwołania nie przeszły bez echa. Na wiosnę 1968 roku 3-osobowa komisja z Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu dokonała wizji lokalnej na plebani, w kaplicy cmentarnej oraz placu, na którym miał stanąć kościół. Wobec postawy ks. Emila Pagacza i protestów mieszkańców, z uwagi na fakt, iż decyzję o zmianie przeznaczenia placu uznano za ostateczną, zaproponowano budowę kościoła za wsią, przy kaplicy cmentarnej lub przy boisku sportowym, na działce rolnej należącej do pana Szczepana Wiatrowskiego. Władze były przekonane o wskazaniu bardzo nieatrakcyjnych lokalizacji pod budowę kościoła. Ostatecznie z powodu braku wiążącej decyzji władz lokalnych dnia 3.07.1968 r. ks. Emil Pagacz osobiście udał się w tej sprawie do Ministra do Spraw Wyznań w Warszawie. Jednocześnie parafianie starali się nie dopuścić do budowy bloku mieszkalnego przy ul. Świerczewskiego. Bronili krzyża, który został przez nich wcześniej ustawiony przed plebanią, na działce budowlanej, na której miał stanąć kościół. Do dziś krzyż ustawiony przed budynkiem mieszkalnym przypomina, że właśnie tam miał stanąć siechnicki kościół.

Aktualnie ocenia się, że działka budowlana położona na polu Szczepana Wiatrowskiego była wyjątkowo dobrą na obiekt, jakim jest kościół. W tamtym czasie jej położenie peryferyjne niezbyt dobrze postrzegali sami siechniczanie. Obecnie kościół znajduje się w centrum miasta, pomiędzy tzw. „starą Siechnicą” a wielkim, nowo powstającym osiedlem. Ta lokalizacja kościoła okazała się o wiele bardziej korzystną niż wcześniejsze plany budowy przy ul. Świerczewskiego. Przez następne lata interwencje i zabiegi parafian nie ustawały. Delegacje starające się o pozwolenie na budowę świątyni udawały się regularnie do władz powiatowych i wojewódzkich, aż dzień przed wigilią 23.12.1970 r. proboszcz Emil Pagacz otrzymał ustne pozwolenie na budowę nowego kościoła z przyrzeczeniem, iż potwierdzenie na piśmie parafia otrzyma przez Kurię Arcybiskupią. Wieloletnie pragnienia zaczęły się urzeczywistniać. Rok 1971 w kronice parafialnej rozpoczyna się wpisem: „wkraczamy w rok nadziei na spełnienie długich marzeń o budowie kościoła w Siechnicach”. W niedzielę 23 lutego 1971 roku na wszystkich mszach św. ogłoszono uroczyste, że otrzymano pisemną zgodę na budowę kościoła. Fakt ten wywołał radość wśród mieszkańców. Jak się okazało, Urząd Wojewódzki wydał wtedy pierwszą pozytywną decyzję na budowę kościoła na terenie Dolnego Śląska od czasów zakończenia II wojny światowej. Jest to więc wydarzenie historyczne. Z faktem związane jest dość wyjątkowe wydarzenie, dziś wspomniane z uśmiechem, wtedy jednak, przy mnożących się ciągle kłopotach, utrudniało sfinalizowanie prac dokumentacyjnych. Otóż za decyzję administracyjną zezwalającą na budowę kościoła należało uiścić opłatę, co przy innych decyzjach było zwykłą formalnością. Urzędnicy jednak w tym wypadku nie mogli jej pobrać, ponieważ takiej pozycji jak kościół do tej pory nie było, a bez opłaty decyzja nie mogła być wydana. Problem rozwiązano, konsultując się z centralnymi urzędami administracyjnymi w Warszawie, gdzie zdecydowano pobrać opłatę według tabel z pozycji „inne”. Po uiszczeniu wymaganej opłaty Wydział Budowlany, Urbanistyki i Architektury przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej we Wrocławiu wydał zezwolenie na budowę świątyni. Następnie w odpowiedzi na pismo ks. proboszcza, skierowane do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu do Wydziału Urbanistyki i Architektury dnia 27.03.1971 r., otrzymano pozytywną opinię dotyczącą lokalizacji na prywatnej działce pana Szczepana Wiatrowskiego. Dnia 5.05.1971 roku dokonano wizji lokalnej i wytyczono miejsce budowy. Już tydzień później, tj. 12 maja, przedstawiono do zatwierdzenia projekt kościoła, który jednak nie uzyskał akceptacji Wydziału Urbanistyki i Architektury, ze względu na „monumentalność”. Jednocześnie zobowiązano proboszcza do przedstawienia w jak najkrótszym czasie trzech nowych projektów kościołów do wyboru. Pamiętając o latach, w których te wydarzenia miały miejsce, nie było to sprawą łatwą, ponieważ oficjalnie nikt takimi pracami się nie zajmował. Rozpoczęto więc intensywne poszukiwania wykonawców projektów kościoła. Ksiądz Emil Pagacz założył również „księgę ofiarodawców na budowę kościoła”, gdzie odnotowane są nazwiska tych, którzy w miarę swoich możliwości zaczęli składać pieniądze na budowę kościoła. Dnia 1.07.1971 roku proboszczem parafii w Siechnicach został mianowany ks. Stanisław Danicki, który od samego początku aktywnie włączył się w prace związane z rozpoczęciem budowy. W październiku przedstawiono w Wydziale Architektury i Urbanistyki cztery wersje projektów kościoła wierząc, że jeden z nich zostanie zatwierdzony. Niestety, żadnego nie zaakceptowano. Ten nieustanny brak zgody władz terenowych na proponowane projekty kościołów stanowił dużą przeszkodę w realizacji planów budowy i to nie tylko dlatego, że parafianie wciąż czekali na swoją świątynię. Brak zatwierdzonego projektu uniemożliwiał zakończenie formalności związanych z działką budowlaną. Zachodziła obawa, że i tym razem działka, na której miał stanąć kościół, może zmienić przeznaczenie, a nowy pomysł

wykorzystania tego terenu uzyska akceptację władz. Postrzegając duże zagrożenie ks. proboszcz Stanisław Danicki składał regularnie wizyty w Wydziale ds. Wyznań, Wydziale Architektury i Urbanistyki, Wydziale Rolnym w Urzędzie Geodezji, pragnąc jak najszybciej sfinalizować sprawę darowizny działki pod budowę kościoła oraz dodatkowo wykupienia 0,5 ha gruntu rolnego przylegającego do darowanej parceli. Jego usilne starania odniosły skutek. Dnia 5.01.1972 roku, mimo braku zatwierdzonego projektu kościoła, otrzymał on zezwolenie na notarialne przepisanie działki 0,98 arów na własność parafii z przeznaczeniem pod budowę kościoła. W międzyczasie intensywnie poszukiwano projektantów-architektów, którzy byliby zainteresowani zaprojektowaniem kościoła. Zbawienny okazał się pomysł zwrócenia się do Wrocławskiego Oddziału Stowarzyszenia Architektów Polskich, z propozycją ogłoszenia konkursu na projekt kościoła w Siechnicach. Konkurs został ogłoszony. Początkowo zainteresowanych było aż 36 architektów, ale z uwagi na bardzo krótki termin realizacji ostatecznie przedstawiono 18 prac konkursowych. Zgłoszone projekty zostały zgromadzone w auli Wrocławskiego Seminarium Duchownego. Tam sąd konkursowy, w skład którego weszli między innymi: wojewódzki architekt, dyrektor Wydziału ds. Wyznań, przedstawiciel Stowarzyszenia Architektów Polskich oraz przedstawiciele Kurii Arcybiskupiej ze śp. Biskupem Wincentym Urbanem, został rozstrzygnięty. Wśród różnych projektów, zarówno tradycyjnych, jak i bardzo nowoczesnych, najwięcej pozytywnych ocen zebrała praca młodego architekta z Miastoprojektu mgr. inż. arch. Tadeusza Szukały z Wrocławia.

Fot. 149. Budowa siechnickiego kościoła (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach)

Photo 149. Construction of Siechnice church (photo collection of Municipal Public Library)

Fot. 150. Kościół pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Siechnicach – elewacja od strony północno-wschodniej (fot. autorki)

Photo 150. Heart of BVM church at Siechnice, north-east facade (photo author)

Fot. 151. Kościół pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Siechnicach – elewacja od strony południowo-zachodniej (fot. autorki)

Photo 151. Immaculate Heart of BVM church at Siechnice, south-west facade (photo author)

Projekt zwrócił uwagę komisji ciekawą sylwetką kościoła i nowoczesnym rozwiązaniem wnętrza, chociaż okazał się wyjątkowo trudnym do realizacji ze względu na rozwiązania stalowej konstrukcji dachu. Obecnie, nowoczesne budowle sakralne nie budzą zdziwienia, ale trzeba pamiętać, że był to początek 1972 r. i takie rozwiązania projektowe były wówczas nowatorskie. Szczegółowe rozrysowanie projektu wykonał inż. Jakub Weissgärber przy pomocy inż. Witolda Brożyny. W ten sposób wszystkie sprawy formalne zostały pozytywnie zakończone, nadano projektowi realny kształt a wieloletnie pragnienia parafian siechnickich urzeczywistniły się. Budowę prowadzono system gospodarczym. Całością prac kierował ksiądz proboszcz Stanisław Danicki¹⁹⁰. On zapewniał materiały, zatrudniał rzemieślników, organizował wszelkie prace. Podjął się trudu budowy z wielkim zaangażowaniem i poświęceniem. Latem 1972 roku przystąpiono z zapalem do prac na placu budowy. Ogrodzono teren i zaczęto gromadzić materiały, na początek zakupując w cegielni Wrocław–Żerniki 70 tys. cegieł. Świątynię faktycznie zaczęto budować 13.08.1973 roku. Inspektorem nadzoru został inż. Jakub Weissgärber z Wrocławia. Rolę majstrów pełnili parafianie: p. Władysław Kasprowicz i p. Piotr Rotte. Pracę na budowie zorganizowano początkowo na dwie zmiany: przed i po południu. Parafianie przychodzili zwykle po lub przed swoją pracą zawodową, gdyż większość z nich zatrudniona była w państwowych zakładach pracy znajdujących się na terenie Siechnic, tj. hucie, elektrociepłowni i zakładzie zootechnicznym. Niektórzy z nich prowadzili dodatkowo również własne gospodarstwa rolne. Stwarzało to duże trudności z zapewnieniem ciągłości robót na budowie. Organizację prac budowlanych usprawnił pomysł zapisywania tych parafian, którzy deklarowali swoją pomoc i mogli być do dyspozycji w godz. od 8.00–12.00, 12.00–16.00 i od 16.00–20.00. Rezultaty tego pomysłu stały się szybko widoczne. W ogłoszeniach parafialnych podawano informacje o postępie prac i planowanych zadaniach w najbliższym czasie. Dziś ten okres wspomniany jest jako czas ogromnej radości, ale i ciężkiej, wytężonej pracy i poświęcenia. Następowaly lata kryzysu. O materiały budowlane było coraz trudniej. Zdobywano je z wielkim wysiłkiem. Wiele czasu i energii wymagało uzyskanie talonów, przydziałów, zezwoleń, często wywalczonych u samych producentów. Potem trzeba było zdobyć te przydzielone na piśmie materiały. Trudności ciągle się piętrzyły. Kiedy ekipa siechnickich ślusarzy i spawaczy wykonała skomplikowaną konstrukcję stalowej kopuły dachu, okazało się prawie niemożliwe zdobycie dźwigu budowlanego o nośności 45 ton, potrzebnego do jej uniesienia i montażu. Na terenie Dolnego Śląska na państwowych budowach pracowały tylko 2 takie dźwigi. Prace montażowe dachu wykonano w cztery soboty i niedziele latem 1977 roku. Jeden z dźwigów przyjeżdżał wtedy na plac budowy kościoła w Siechnicach, dzięki życzliwości operatora. Wszelkie kłopoty i trudności, które napotymano na drodze wielkim wysiłkiem i staraniem były pokonywane, ale na ich miejsce ciągle pojawiały się nowe zmartwienia. Tak było wtedy, gdy 4.10.1975 r. zmarł inż. Jakub Weissgärber – prowadzący budowę kościoła. Nowym kierownikiem budowy został emerytowany inż. Witold Brożyna z Wrocławia. W kronice parafialnej, jak i w księdze ogłoszeń spotykamy częste apele kapłanów o pomoc przy budowie nowego kościoła. W czasie trwania prac przygotowawczych, a później i w czasie właściwej budowy, codziennie na placu zatrudnienie miało 10–15 osób. W czasie największego nasilenia prac na placu budowy pracowało około 50 osób. Dużym problemem było zapewnienie takiej liczby pracowników. W parafii znajduje się księga pamiątkowa, w której zapisywano pracujących przy budowie. Był to również doping dla parafian, aby ich nazwisko znalazło się w tej księdze. Często na placu budowy

¹⁹⁰ Archiwum Parafii Siechnice [9].

spotkać można było przy pracy miejscowych duszpasterzy. Trzeba przypomnieć, że budowę prowadzono systemem gospodarczym i tylko własnymi siłami. Kłopoty proboszcza, który koordynował prace przy budowie, to nie tylko problemy z zapewnieniem odpowiedniej liczby pracowników gotowych do pomocy, ale i zorganizowanie grup potrzebnych fachowców, zdobycie wymaganych materiałów, ciągły brak funduszy na dalsze prace, zwłaszcza gdy budowa opóźniała się, zbliżała się zima lub zachodziła konieczność przerwania robót z powodu braku niezbędnych materiałów. W tych ciężkich dla parafii chwilach pomoc i zrozumienie okazywało wielu kapłanów. W kronice wymieniono ich nazwiska. W pracach przy budowie kościoła pomagali również ludzie mieszkający poza terenem parafii. Swoją wkład wnieśli klerycy – studenci Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu, którzy swoją postawą i pracowitością dawali dobry przykład miejscowym parafianom. Przy budowie pracowali również studenci z Ośrodka Duszpasterskiego przy katedrze z ks. Adamem Dyczkowskim. Miłe wspomnienia pozostawiła po sobie kilkunastoosobowa grupa młodzieży niemieckiej, która przez dwa wakacyjne tygodnie w 1974 i 1975 oraz w 1979 roku rozbijała namioty na placu budowy i włączała się do prac przy kościele, swoją postawą zachęcając miejscowych młodych parafian do gorliwszej pomocy. Kilkakrotnie budowę kościoła odwiedzał również Jego Eminencja ks. Arcybiskup Henryk Gulbinowicz, interesując się postępem prac, podtrzymywał na duchu parafian i kapłanów. Wszyscy z niecierpliwością oczekiwali końca budowy. Patrzyli na swoją świątynię z wielką satysfakcją, zadowoleniem i wzruszeniem. W planach budowy nowego kościoła nie przewidziano budowy dzwonnicy. W 1976 roku ogłoszono zbiórkę złomu metali kolorowych z zamiarem przeznaczenia go na dzwon kościelny. Dzwon został odlany w zakładzie metalowym w Radwanicach i był gotowy w październiku 1978 roku. Jest to nieduży dzwon o wadze 250 kg. Odbiór dzwonu nastąpił przed wyborem kardynała Karola Wojtyły na papieża. Natychmiast postanowiono nadać mu imię Jana Pawła II. Wydaje się, że jest to pierwszy dzwon w Polsce, a może i w świecie noszący Jego imię. Gdy w czerwcu 1976 r. pojawiła się możliwość otrzymania pozwolenia na budowę plebanii obok budującego się kościoła, ks. proboszcz Danicki natychmiast postanowił wykorzystać tę szansę. Zlecono jak najszybsze opracowanie wymaganej dokumentacji. Tego zadania podjął się inż. Rutkowski z Lublina. Dnia 17.09.1976 roku otrzymano zezwolenie na budowę nowej plebanii, wydane przez Urząd Gminy w Świętej Katarzynie i przystąpiono do prac ziemnych, zamierzając wykonać jak najwięcej robót jeszcze przed nastaniem zimy. Wkrótce jednak otrzymano pismo interwencyjne z Wydziału ds. Wyznań Wojewódzkiej Rady Narodowej, informujące proboszcza, iż budowa plebanii jest nielegalna, ponieważ zgodę na budowę wydano bez wiedzy tego Wydziału. Nikt takich kłopotów nie przewidział. Po odwołaniach, wizytach różnych komisji, wizjach lokalnych, zabierających czas i kłopotliwych dla duszpasterzy i parafian, zobowiązano proboszcza do sprzedaży dotychczasowej plebanii, mieszczącej się przy ul. 1 Maja 2. Już 30.12.1976 roku na mocy aktu notarialnego nowym właścicielem budynku plebanii został siechnicki Instytut Zootechniczny, płacąc od razu uzgodnioną kwotę pieniężną. Otrzymałą gotówkę przeznaczono natychmiast na zakup potrzebnego materiału budowlanego, który znacznie łatwiej można było zdobyć w miesiącach zimowych. Dopiero wtedy Wydział ds. Wyznań wydał pozwolenie na dalszą budowę. Umowa bardzo korzystnie rozwiązywała również sprawę przekazania budynku starej plebanii nowemu właścicielowi, pozwalając zamieszkiwać w nim kapłanom do czasu wybudowania nowej plebanii, czyli jak zaplanowano, do końca 1978 roku. Termin tej umowy został dotrzymany. Przeprowadzka do nowej plebanii nastąpiła dn. 4.12.1978 roku. Oprócz pomieszczeń mieszkalnych urządzono

w budynku również kaplicę, gdzie rozpoczęto odprawianie nabożeństw w dni powszednie. Podziemia przeznaczono na salę katechetyczną dla dzieci na naukę religii.

Fot. 152. Pomnik papieża Jana Pawła II z okazji 25-lecia pontyfikatu (fot. autorki)
Photo 152. Pope John Paul II monument commemorating 25-year jubilee of pontificate (photo author)

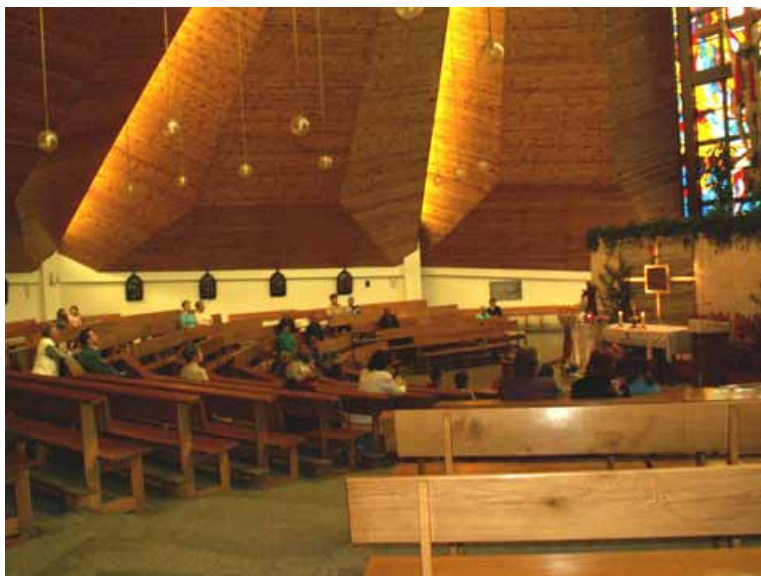
Uroczysta konsekracja kościoła odbyła się dn. 25.10.1981 roku. Konsekratorem był ks. biskup Tadeusz Rybak, sufragan wrocławski. Uroczystości odbyły się przy udziale około 5 tysięcy wiernych. W czasie obrzędów poświęcania w ołtarzu głównym Biskup wmurował szkatułkę z relikwiami męczennika Karola Lwangi z Ugandy wraz z dokumentem w języku łacińskim. Po obrzędach konsekracyjnych, podczas uroczystej mszy św., ks. biskup konsekurator w okolicznościowym kazaniu podkreślił rolę kościoła w życiu wierzącego człowieka. Ks. proboszcz nakreślił historię budowy kościoła, pamiętając w podziękowaniach o wszystkich, którzy przyczynili się do powstania tej świątyni własną pracą, ofiarą i modlitwą. We Mszy św. wzięło udział 30 zaproszonych kapłanów, siostry zakonne ze zgromadzenia Dobrego Pasterza i Siostry Elżbietanki z klasztorów w Świętej Katarzynie. Uroczystość uświetnił swoim śpiewem 30-osobowy Studencki Chór Politechniki Wrocławskiej oraz Schola Mło-

dzieżowa z Siechnic. Ks. biskup dokonał również poświęcenia nowej plebanii, gdzie przygotowano poczęstunek dla zaproszonych gości. Parafianie zaprosili do swoich domów wszystkich tych, którzy przybyli na tę uroczystość z innych miejscowości. U niektórych rodzin w ten dzień zasiadło do stołu nawet kilkanaście dodatkowych osób. Tak zatem w Siechnicach stanął kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny z relikwiami św. Karola Lwangi z Ugandy. Karol Lwanga i jego 21 towarzyszy z Ugandy ponieśli śmierć za wiarę katolicką 3 czerwca 1886 roku. Są oni pierwszymi męczennikami z Afryki Równikowej. Król Mtesa z Ugandy bardzo życzliwie przyjmował misjonarzy katolickich w swoim kraju, natomiast jego następcą rozpoczął walkę z chrześcijaństwem. Ofiarami padła między innymi elita młodzieży: Karol Lwanga – marszałek dworu i jego 21 towarzyszy. Męczennicy zostali beatyfikowani w 1920 r. Papież Pius XI ogłosił w 1934 r. Karola Lwangę patronem Akcji Katolickiej w Afryce, kanonizacji zaś dokonał w 1964 r. podczas III sesji Soboru Watykańskiego II Paweł VI. Parafianie dumni są ze swojego kościoła, że budowali go sami, własną pracą, ofiarą i modlitwą. Wraz z powstaniem świątyni formowała się i krzepła wspólnota parafian. Efekty zaangażowania, poczucie więzi, jedności i potrzeby dawania świadectwa w dniach wytężonej pracy i poświęcenia się są widoczne i obecnie. Z inicjatywy mieszkańców miasta i ks. Prałata Stanisława Danickiego w bezpośrednim sąsiedztwie kościoła ustawiono pomnik papieża Jana Pawła II z okazji 25-lecia Jego pontyfikatu.

Bryła budynku kościoła, wystrój wnętrza i wyposażenie kościoła

Ważny jest kształt, nastrój i wyposażenie świątyni. Zarówno architektura zewnętrzna, jak i wnętrza kościołów winny być ściśle związane z pojmowaniem i przeżywaniem religii i Boga. Kościół, jako budowla stanowi centrum życia wspólnoty, służy pielgrzymującemu ludowi. Zgodnie z posoborowymi wskazaniami „kościół winny nadawać się do odprawiania czynności świętych stosownie do ich natury, i do czynnego uczestnictwa wiernych”. Ludzie wierzący poprzez przynależność do Kościoła wyrażają swoje uczucia i przekonania, dlatego też zależy im na właściwej formie, wystroju, pięknie świątyni. Kościół w Siechnicach posiada niekonwencjonalną formę. Wybija się ona na tle architektury otoczenia. Współcześnie budowane w Polsce kościoły nie stanowią dla nas zaskoczenia. Jednakże w przypadku siechnickiego kościoła trzeba przypomnieć, iż był to rok 1972. Polscy architekci nie projektowali tego typu obiektów, gdyż był tzw. „cichy” zakaz tworzenia tego typu inwestycji. Magister inż. arch. Tadeusz Szukała, autor projektu siechnickiego kościoła swym rozwiązaniem nawiązuje do Starego Testamentu. Zewnętrzny kształt budowli przypomina namiot w rozumieniu Przybytku Pańskiego (Wj 26, 1–37). Jego zamiarem było uzyskanie nieprzeciętności formy, piękno, estetyka. Tymi cechami charakteryzuje się ta świątynia, na tle innych wybudowanych później w Polsce. Projektantowi zależało na uzyskaniu takiego rozwiązania funkcjonalnego, które umożliwiłoby wiernym pełne uczestnictwo we mszy świętej i innych obrzędach religijnych. Sam komentował projekt kościoła: „Przyjąłem zasadę jakości funkcji, konstrukcji i formy. Założyłem więc centralne położenie ołtarza, umieściłem go po środku świątyni, odwróciłem do wiernych, nawę ukształtowałem amfiteatralnie”¹⁹¹. W 2005 roku Ojcowie Franciszkanie Kapucyni z San Giovanni Rotondo przekazali parafii Siechnice relikwie oraz figurkę św. Ojca Pio.

¹⁹¹ Informacje uzyskane od ks. Prałata Stanisława Danickiego.

Fot. 153. Amfiteatralne wnętrze kościoła (fot. autorki)
Photo 153. Amphitheatrical interior of the church (photo author)

Fot. 154. Figura Ojca Pio w kościele parafialnym (fot. autorki)
Photo 154. Father Pio figure in the parish church (photo author)

Siechnicki kościół posiada jednoprzestrzenne wnętrze. Brak w nim bocznych kaplic, zaulków czy filarów. W ten sposób projektant chciał podkreślić równouprawnienie osób w nim przebywających, chciał pomóc wiernym w głębszym przeżywaniu słów Chrystusa „...*Aby wszyscy stanowili jedno...*”. Ołtarz został ustawiony centralnie. Dzięki zastosowaniu amfiteatralnego układu miejsc siedzących, widoczny jest on z każdego miejsca. Każdy rząd ławek umieszczony jest o 15 cm wyżej od poprzedniego, co ułatwia lepszy kontakt z kapłanem przy ołtarzu, który w zamierzony sposób został wyakcentowany we wnętrzu. Stanowi niejako jego dominantę. Forma ołtarza, jego centralne usytuowanie, odpowiadają wszystkim wymogom soborowym. Ołtarz wykonany jest z wypolerowanej płyty marmurowej. Nad ołtarzem stoi krzyż wysokości 4,80 m. Wypełnia on przestrzeń między sufitem a posadzką. Przez swą wielkość i centralne zawieszenie stanowi ważny element nie tylko optyczny, ale przede wszystkim symboliczno-teologiczny. Krzyż wykonali z drewna modrzewiowego stolarze zatrudnieni w Przedsiębiorstwie Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”. Figurę Chrystusa wysokości 3,40 m wyrzeźbił uczeń Ksawerego Dunikowskiego, profesora Krakowskiej ASP, prof. Józef Potęba. Dzieło konsultowane było z ks. prof. Janem Dębskim z Wrocławia. Tłem dla tego wielkiego krucyfiks jest ogromne okno (o powierzchni około 300 m² wraz z bocznymi skrzydłami) wypełnione witrażem wykonanym w latach 2001–2002 przez Annę Lamparską. Witraż przedstawia Kosmos w nowoczesnej formie. Krucyfiks i witraż stanowią niejako całość, przedstawiają Chrystusa, jako centrum wszechświata.

Fot. 155. Witraż w kościele (fot. autorki)
Photo 155. Stained glass window in the church (photo author)

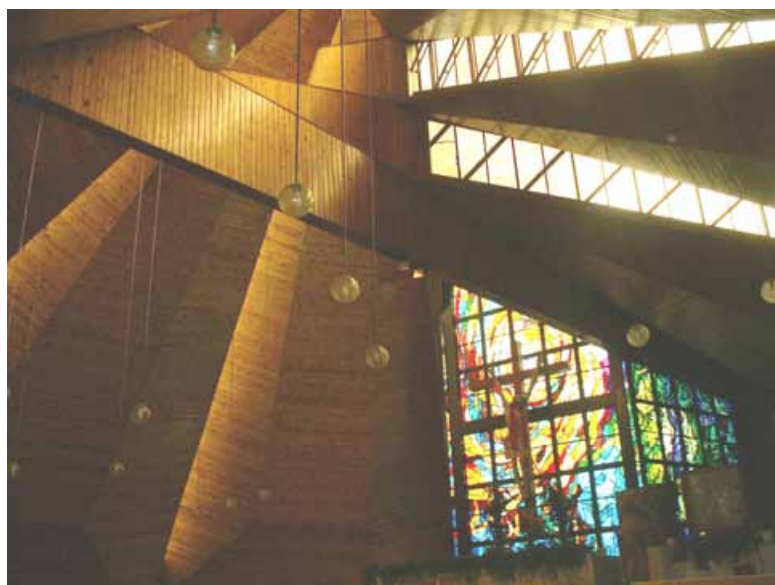
Ważnym elementem prezbiterium jest ambonka. Umieszczona została z boku, by nie przysłaniać ołtarza i tabernakulum. Dzięki takiemu rozwiązaniu możliwy jest optymalny kontakt między kapłanem a wiernymi. Miejsce dla kapłana (sedilia) umieszczono tak, aby wyeksponować funkcję i rolę kapłana jako przewodniczącego zgromadzenia. Zgodnie z zaleceniami Stolicy Apostolskiej w kościele siechnickim tabernakulum jest jedno, trwałe i nienaruszalne. Jego obudowę wykonano z płyt marmurowych. Całość została wykonana z nieprzeźroczystego materiału. Tabernakulum umieszczono z lewej strony ołtarza. Zajmuje ono miejsce bardzo widoczne w kościele, godne i odpowiednio ozdobione. Po prawej stronie ołtarza ustawiono rzeźbę figuralną wysokości 2,30 m, wykonaną ze stiuku. Rzeźba przedstawia Maryję Niepokalaną, patronkę kościoła. Wykonał ją na specjalne zamówienie również prof. Józef Potęba. Postać Matki Boskiej z uniesionymi rękoma wskazuje na swe Niepokalane Serce. Po przeciwległej stronie ołtarza, na ścianie kościoła umieszczono płaskorzeźby stacji drogi krzyżowej oprawione w dębowe ramy. W ciekawy i oryginalny funkcjonalnie sposób rozwiązano umieszczenie chóru po prawej stronie ołtarza, tuż nad głównym wejściem do kościoła. Bezpośrednia obecność przy ołtarzu pozwala aktywnie uczestniczyć we mszy świętej zarówno chórzystom, jak i wiernym, którzy słyszą i widzą modlących się śpiewem wykonawców. W 1989 r. na chórze oddano do użytku nowoczesne organy.

Materiały konstrukcyjne i wykończeniowe zastosowane w siechnickim kościele, ich kolor, powierzchnia, wielkość, faktura odgrywają również istotną rolę w uzyskaniu ostatecznego charakteru wnętrza. Zestawienie kolorystyczne marmurów użytych na posadzkę, ołtarz, prezbiterium nie było przypadkowe. Zostało pieczołowicie przemyślane i wnikliwie dopracowane. Spokojne w tonacji szarości płaszczyzn marmurowych tworzą nastrój chłodu i spokoju. Biel ścian daje czyste i przestrzenne tło, które ułatwia odbicie światła. Dzięki dużej ilości bieli zwiększona została optycznie świetlistość wnętrza, dająca uzyskanie właściwego naświetlenia całości. Z kolei duże płaszczyzny drewniane, w pełnej gamie odcieni złota, podkreślają nastrój ciepła, wewnętrznego spokoju. Kolor złoty oddziałuje bowiem pogodnie na człowieka, ożywia go i uaktywnia. Oświetlenie wnętrza kościoła jest ważnym elementem wpływającym na stworzenie odpowiedniego nastroju. Zastosowano w siechnickim kościele ciekawe rozwiązanie poprzez zastosowanie przeszklonych świetlików między płaszczyznami dachu, które stwarzają niepowtarzalne efekty świetlne w zależności od kąta padania promieni słonecznych.

Tak zaprojektowane oświetlenie zmienia się o każdej porze dnia, jak również zależne jest od pogody panującej na zewnątrz. Natężenie i siła światła, gra półcieni jest ważnym czynnikiem odbioru i estetyki wnętrza, stwarza wyjątkowy nastrój i podkreśla urodę pomieszczeń. Zarząd Oddziału Stowarzyszenia Architektów Polskich we Wrocławiu zgłosił kandydaturę kościoła parafialnego w Siechnicach do Nagrody im. Brata Alberta, przyznawanej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie współczesnej polskiej architektury sakralnej. Dnia 25.01.1984 roku autor projektu pan architekt Tadeusz Szukała osobiście odebrał na Jasnej Górze nagrodę przyznaną za dostosowanie funkcjonalne wnętrza kościoła do liturgii posoborowej, a szczególnie za twórcze i oryginalne rozwiązanie przestrzeni kościoła, stanowiące przemyślaną realizację jedności formy, konstrukcji i funkcji. Przyznając na grodzie podkreślono, iż nie bez znaczenia jest zastosowanie przez projektanta odpowiednich materiałów i powściągliwość w detalu architektonicznym, oraz że w tak zaprojektowanym wnętrzu możliwe jest stworzenie bliskich więzi, porozumienia między celebransem a wszystkimi wiernymi, a także uzyskanie wyjątkowej atmosfery skromności i szczerości.

Fot. 156. Organy kościelne (fot. autorki)
Photo 156. Church organs (photo author)

Fot. 157. Wieżba dachowa kościoła od strony wnętrza (fot. autorki)
Photo 157. Church rafter framing – inside (photo author)

W czerwcu 1985 roku rozpoczęto rozmowy z firmą reprezentowaną przez Czesława Chrobaka we Wrocławiu na temat budowy organów i rozpoczęto zbiórkę złomu cyny i ołowiu z przeznaczeniem na piszczałki organowe oraz zbiórkę pieniędzy na budowę tego instrumentu. Kościół siechnicki został wyposażony w organy. Muzyka w kościele spełnia ważną rolę. Od wieków ściśle złączona jest z liturgią. Jest nie tylko jej ozdobą, ale i zajmuje w niej uprzywilejowane miejsce. W nowo powstających kościołach miejsce dla organów należy z góry zaplanować. Pierwotnie w innym miejscu miały one stanąć (25-głosowe). Przebudowano chór i we wrześniu 1988 roku po raz pierwszy parafianie usłyszeli grę swoich organów. Początkowo czynna była tylko 1/3 piszczałek. Mimo to organy prezentowały się okazale. W wersji ostatecznej organy w siechnickim kościele składają się z prawie 2 tysięcy piszczałek, mają 32 głosy i są jednym z bardziej udanych instrumentów. Przez cały okres Bożego Narodzenia 1988 roku koncertował na nich główny wykonawca pan Czesław Chrobak. 12 marca 1989 roku nastąpiło oficjalne przekazanie instrumentu. Panowie: budowniczy organów Czesław Chrobak oraz organista z parafii św. Bonifacego z Wrocławia Waldemar Ciesielski dokonali prezentacji możliwości organów. Dnia 28 maja 1989 roku Komisja Muzyczna Kurii Metropolitalnej we Wrocławiu w składzie: ks. prof. Norbert Jonek, profesorowie Władysław Sobuła i Eugeniusz Stępiak dokonała technicznego odbioru organów. W dniu 14 października 1989 roku odbyło się uroczyste poświęcenie nowego instrumentu przez księdza kardynała Henryka Gulbinowicza. Na tę uroczystość zaproszono wszystkich parafian. Obecnych było około 30 kapłanów, siostry zakonne z klasztoru Dobrego Pasterza i siostry Elżbietanki ze Świętej Katarzyny oraz ks. biskup Leon Kruk z Argentyny. Podczas mszy św. śpiewał 30-osobowy chór Cantores Minores Vratislavientis pod dyrekcją prof. Edmunda Kajdasza. Po mszy św. wysłuchano wspaniałego koncertu w wykonaniu prof. Eugeniusza Stępiaka i prof. Władysława Sobuli oraz miejscowego organisty p. Ludwika Soleckiego.

Przedszkole

Przy Zootechnicznym Instytucie Doświadczalnym w Siechnicach w latach pięćdziesiątych powstało pierwsze trzyoddziałowe przedszkole przy ul. Zacisze. Podczas pożaru w 1976 roku budynek spłonął.

Przedszkole zostało przeniesiono do Łukaszowic, odległych od Siechnic o 7 km. Budowę nowego, pięciooddziałowego przedszkola w Siechnicach (o 140 miejscach) rozpoczęto w 1981 roku, dzięki porozumieniu największych zakładów pracy Siechnic: Wrocławskiego Kombinatoru Ogrodniczego (obecnego Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”), Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego (który działalność swą zakończył w 1995 roku, a całkowicie zlikwidowanego w 1997 roku), Elektrociepłowni „Czechnica”, Huty „Siechnice” (likwidowanej w latach 1989–1999) oraz Zbiorczej Szkoły Gminnej. Główny ciężar budowy: inwestycyjny i finansowy przedszkola przejął na siebie Wrocławski Kombinator Ogrodniczy, który w 1981 roku zlokalizował je na swoim osiedlu mieszkaniowym. Budowa została zakończona po 3 latach, tj. w czerwcu 1984 roku.

Fot. 158. Pierwsze przedszkole w Siechnicach przy ul. Zacisze, ok. 1975 r. (fot. własnością K. Maćków)
Photo 158. First kindergarten at Siechnice, in Zacisze Street, ca 1975, (photo collection of K. Maćków)

Fot. 159. Przedszkole Publiczne przy ul. Osiedlowej 23, z lewej budynek z 1985 r.
(fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej); z prawej – stan obecny (fot. autorki)
Photo 159. Przedszkole Publiczne (Public Kindergarten), 23, Osiedlowa Street, left – the building
in 1985 (photo collection of Municipal Public Library), right – present view (photo author)

W dniu 1 września 1984 roku przedszkole przyjęło pierwszych wychowanków. Uroczystość otwarcia przedszkola nastąpiła w październiku 1984 roku, z udziałem inwestorów, władz gminy, przedstawicieli oświaty, rodziców i dzieci. Przedszkole posiadało duże, ładne, słoneczne sale, salę gimnastyczną, zaplecze sanitarne. Chętnych do korzystania z niego było więcej niż miejsc, dlatego salę gimnastyczną zaadaptowano na salę dla dzieci 6-letnich. Przedszkole w 1985 roku zatrudniało 17 pracowników. Budynek przedszkola jest własnością Urzędu Gminy Święta Katarzyna. W roku szkolnym 1994/95 do przedszkola uczęszczało 165 dzieci, w tym 42 spoza Siechnic. Wielka powódź w 1997 r. nie oszczędziła również budynku przedszkola. Woda stała w nim do wysokości 0,80 m. Pracownicy przedszkola z wielkim zaangażowaniem usuwali skutki powodzi. Uzyskano pomoc państwa, Urzędu Gminy, Jednostki Obsługi Szkół, za pośrednictwem przewodniczącego Rady Miasta Siechnic Grzegorza Romana. Pomoc przyszła również od społeczeństw innych miast i państw m.in. Belchatowa i Litwy. Także przedszkole samo zabiegało o środki z różnych źródeł. Wyremontowano i wyposażono cały obiekt. Na szczególną uwagę zasługuje pomoc organizacji AWO – Bremen (organizacja społeczeństwa niemieckiego z Bremy), firmy handlowej Tupperware Polska, fundacji Dortmundzko-Wrocławskiej, Elektrociepłowni Wrocław, PPO „Siechnice”, właściciela siechnickiej piekarni, siechnickiej parafii rzymsko-katolickiej, Caritas Archidiecezji Wrocławskiej, przedszkola wołomińskiego. W trakcie wykonywanych robót na terenie placówki pracownicy przedszkola same negocjowały ceny wykonanych prac, które udawało się także niekiedy zamienić na formę darowizny od wykonawcy (np. przy wykonaniu wentylacji przez Zakład Usług Wentylacyjnych A.K.B. s.c. Wrocław). Przedszkole częściowo rozpoczęło funkcjonowanie w styczniu 1998 roku. Cały obiekt oddano do ponownego użytku w czerwcu 1998 r., czyli w niecały rok po powodzi. Przedszkole, to ważny obiekt a pod względem wychowawczym niezwykle odpowiedzialny, bowiem za Kielar Marią „...*Nikt nie rodzi się po raz drugi przedszkolakiem. To, czego nie zrobimy dla dzieci, dla wychowania przedszkolnego, nie zrobimy już nigdy... Stymulowanie rozwoju dziecka jest łatwiejsze od liczenia późniejszych wad...*”¹⁹². Przedszkole Publiczne w Siechnicach zlokalizowane jest przy ul. Osiedlowej 23 obecnie liczy 5 oddziałów (grupy dzieci 3-, 4-, 5- i 6-letnich, objętych całodziennym oddziaływaniem oraz grupa dzieci 6-letnich, uczęszczających na 5 godzin). W budynku przedszkola znajduje się 5 sal zajęć i sala gimnastyczna. Baza dydaktyczno-wychowawcza bogata jest w zabawki, pomoce do zajęć, sprzęt audiowizualny, sprzęt sportowy. Obiekt posiada kolorowe, estetyczne sale, kolorowe meble, postacie z bajek na szybach, kolorowe żaluzje i rolety w oknach każdej z sal. W przedszkolu zatrudnionych jest 9 nauczycieli mianowanych. Grono pedagogiczne na pierwszym miejscu stawia potrzeby edukacyjne dzieci. Swoim zaangażowaniem wspiera ich rozwój. Elastycznie i chętnie dostosowuje się do potrzeb rynku edukacyjnego prowadząc pracę wychowawczo-dydaktyczną zgodną z aktualnie obowiązującymi trendami, nowoczesnymi metodami, formami i wymogami Unii Europejskiej. Jest to przedszkole, które chce wszechstronnie wspomagać rozwój dzieci a w szczególności szerzyć kulturę zdrowotną. Przedszkole ma być dla dzieci drugim domem. Czują i kochająca pani w ciągu dnia ma zastąpić rodziców. Absolwent przedszkola ma być dzieckiem zdrowym, umiejącym zdrowo żyć. Dziecko w przedszkolu może zdobyć wiele różnych wiadomości, rozwijać swoje zainteresowania uczestnicząc w zróżnicowanych formach zajęć. W przedszkolu dla dzieci są organizowane zajęcia dodatkowe: język angielski, rytmika, gimnastyka korekcyjna, religia, teatrzyki kukielkowe (opłacane przez rodziców), a także cykliczne

¹⁹² www.sw-katarzyna.pl/szkoly/przedszkola/siechnice

spotkania z artystami z towarzystwa muzycznego (opłacane z budżetu placówki). Przynajmniej raz w miesiącu odbywają się teatryki w wykonaniu artystów wrocławskich, łódzkich, krakowskich i innych. Dzieci uczestniczą w cyklicznych spotkaniach z artystami – muzykami z Filharmonii Wrocławskiej. Przedszkole posiada nowoczesnie wyposażoną w sprzęt sportowy salę gimnastyczną. Dzięki niej możliwe jest uatrakcyjnienie zajęć ruchowych dla dzieci. Placówka organizuje dużo ciekawych imprez i uroczystości dla dzieci, rodziców oraz całego siechnickiego środowiska. W 1998 r. pracownicy wspólnie z rodzicami zorganizowali pierwszy festyn dla środowiska, pod hasłem „Dziecięcy festyn radości”. Tym to sposobem m.in. podziękowano i uhonorowano sponsorów przedszkola, którzy przywrócili mu życie po tragicznej powodzi. Festynem zainteresowało się całe środowisko lokalne i nie tylko. Bazując na doświadczeniu, rok później, zorganizowano festyn z okazji Dnia Dziecka oraz 15-lecia przedszkola. Głównym jego celem i hasłem był „Bajeczny plac zabaw”. Ten festyn zaplanowano już jako imprezę dochodową. Pieniądze, które pozyskano, przeznaczono na wyposażenie ogrodu przedszkolnego w urządzenia sprawnościowe, tj. „twierdzą”, oraz huśtawki – „koniki”.

Fot. 160. Plac zabaw w Przedszkolu Publicznym w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 160. Playground at Przedszkole Publiczne at Siechnice (photo author)

W 2000 roku przedszkole zorganizowało festyn pod hasłem „Siechnice – moja mała ojczyzna”. Można powiedzieć, iż był on kontynuacją działań wynikających z planu pracy podejmowanych w celu uświadamiania dzieciom przynależności narodowej. Dochód z festynu przeznaczono na zakup kserokopiarki. W 2001 roku przedszkole zorganizowało festyn „Tato, mamó zatańcz ze mną”. Jego głównym zadaniem była większa integracja środowiska dzieci i rodziców oraz zachęta do większej współpracy i aktywności na rzecz dzieci i przedszkola. W roku 2002, pomimo złej pogody, odbył się festyn zatytułowany „Przedszkole domem drugim jest”. Zyski z festynu przeznaczono na zakup nowych elementów na placu zabaw, tj. huśtawek sprężynowych i kolorowych daszków nad piaskownicami.

Przedszkole organizuje nadto różne inne uroczyste spotkania, jak np. „Jasełka” – wspólny opłatek, „Zielony gaiczek” – powitanie wiosny (przy tej okazji dzieci odwiedzają z życzeniami pobliskie zakłady pracy, sklepy), „Jesienny pejzaż” – przegląd twórczości dziecięcej, „Wierszowane i śpiewane powitanie Nowego Roku”, „Pasowanie na starszaka”, „Koleńnicy”, pożegnania grup „0”, „Dzień Babci i Dziadka”, „Święto mamy i taty”, „Dzień Dziecka”. Na te spotkania zapraszani są przedstawiciele władz gminnych, Kuratorium Oświaty, rodzice, księża tutejszej parafii, dyrektorzy i nauczyciele pobliskich placówek oświatowych. To m.in. dzięki nim istnieje możliwość pochwalenia się osiągnięciami siechnickich dzieci, ich umiejętnościami, to poprzez nie, nawiązywane są bliższe kontakty ze środowiskiem. Dzieci przedszkolne uczestniczą także w różnych imprezach organizowanych dla środowiska lokalnego. Przedstawiają programy artystyczne na festynach miejskich, odwiedzają pobliskie zakłady pracy. Prezentują swoje umiejętności artystyczne. Składają także wizyty strażakom, policjantom, lekarzom, z okazji ich świąt.

Liczne są imprezy organizowane dla dzieci, np: Mikołaj, bale karnawałowe. Okazją do rozwijania u dzieci sprawności manualnej, kształcenia umiejętności gry na instrumentach perkusyjnych, rozwijania inwencji twórczej były warsztaty plastyczno-muzyczne pt. „Królewna Śnieżka”. Warsztaty plastyczno-techniczne pt. „Zaczarowane Siechnice” miały zwrócić uwagę na rozbudzanie zainteresowania przedszkolaków naszym regionem, uściślenia związków emocjonalnych z tzw. „Małą Ojczyzną”. Elementy technik Freinat’a wykorzystano w „Jesiennych igraszkach” oraz „Weźmy liść do ręki”, dostarczając dzieciom odpowiednie materiały i narzędzia pozwolono im przedstawić własne pomysły. Podczas warsztatów „Wiosenne szaleństwo” dzieci zdobywały wiedzę na temat zdrowego żywienia, miały możliwość samodzielnego przygotowania prostych i zdrowych potraw, ćwiczyły umiejętność koncentracji na konkretnym zadaniu. Podczas warsztatów dzieci miały przeżyć coś nowego, ciekawego. Ich celem było zdobycie wielu nowych umiejętności, stworzenia płaszczyzny do wspólnego działania, porozumienia się pomiędzy dziećmi z różnych grup wiekowych i nauczycielami, przy jednoczesnej zabawie, poczucia się, jak w jednej wielkiej rodzinie. Podkreślenia wymaga fakt, iż dzieci uczęszczające do tego przedszkola są bardzo dobrze przygotowane do podjęcia nauki w szkole. Przedszkole posiada bardzo dobrą opinię wśród mieszkańców Siechnic.

Ośrodek Zdrowia

Ośrodek Zdrowia w Siechnicach mieści się w budynku przy ulicy Kolejowej 15. Przed II wojną światową budynek ten był własnością prywatną niemieckiego lekarza. W 1958 roku w trosce o wychowanie najmłodszego pokolenia siechniczian, a także w celu przyjscia z pomocą pracującym matkom, na wniosek pracowników Huty „Siechnice” podjęto decyzję o zaadaptowaniu budynku na żłobek. Żłobek należał do Huty „Siechnice” do końca 1975 roku. W 1976 roku stał się on Dzielnicowym Żłobkiem przy Wrocławskim Rejonowym Zespole Zdrowotnym. W 1985 roku dysponował tylko 30 miejscami. Siechniczanie marzyli o budowie nowego żłobka. W latach 1992–1994 budynek obecnego Ośrodka Zdrowia został odrestaurowany wraz z niewielką przebudową¹⁹³. Funkcję przychodni pełni od września 1994 r. Podczas powodzi 1997 roku parter budynku uległ zniszczeniu. Dzięki sponsorom został szybko wyremontowany. Obecnie znajdują się w nim gabinety: internistyczny, pediatryczny, stomatologiczny i ginekologiczny.

¹⁹³ Informacje uzyskane od obecnego Kierownika Ośrodka Zdrowia w Siechnicach.

Fot. 161. Żłobek Huty „Siechnice” przy ul. Kolejowej 15 w 1985 r. (fot. z lewej – własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach), aktualnie Ośrodek Zdrowia (zdjęcie z prawej fot. autorki)

Photo 161. Siechnice Smelter creche, 15, Kolejowa Street, in 1985 (left – photo collection of Municipal Public Library), at present a health centre (right – photo author)

Fot. 162. Ośrodek Zdrowia przy ul. Kolejowej 15 (fot. autorki)

Photo 162. Health centre at 15, Kolejowa Street (photo author)

Gminne Centrum Kultury

W 1947 roku w Siechnicach uruchomiono świetlicę w budynku przy ul. Fabrycznej 15, obok biblioteki zakładowej elektrowni. Dzięki inicjatywom jej ówczesnego kierownika pana Józefa Musiała w bardzo krótkim czasie rozpoczęły działalność m.in. sekcja ping-ponga, sekcja szachowa, kółko teatralne, zespół taneczny. Zapraszano także artystów teatralnych, operetkowych, cyrkowych. Organizowano spotkania autorskie. Wygłaszano prelekcje z różnych dziedzin. Urządzano zabawy taneczne. W sali widowiskowej założono stałe kino. Filmy wyświetlano 4 razy w tygodniu. W parterze budynku otwarto restaurację. W czerwcu 1966 roku przeniesiono z Radwanic do Siechnic Gromadzką Radę Narodową. Pomieszczenia na pierwszym piętrze, do tej pory zajmowane przez świetlicę, przekazano GRN. Ten stan rzeczy spowodował znaczne ograniczenia w działalności świetlicy. Salę widowiskową wraz z niewielkim zapleczem (pozostającą w gestii świetlicy) wykorzystywano do zebrań, wynajmowano na uroczystości weselne oraz sobotnio-niedzielne dyskoteki. Pod koniec lat siedemdziesiątych salę oddano młodzieży siechnickiej. W niej utworzono klub „Relaks”. Próbowano jednocześnie urozmaicić formy jej funkcjonowania. Utworzono m.in. kółko fotograficzne. Jednakże próby odtworzenia jej wcześniejszych funkcji zakończyły się niepowodzeniem. Lata 1989–1990 (przełomu społeczno-gospodarczego) szczególnie niekorzystnie odbiły się na funkcjonowaniu wszelkich inicjatyw kulturalnych. W 1991 roku w Siechnicach powołano do życia Gminne Centrum Kultury (uchwałą Rady Gminy Święta Katarzyna, w oparciu o Gminną Bibliotekę Publiczną oraz świetlicę w poszczególnych miejscowościach gminy). Rodzący się samorząd mieszkańców przejął na siebie odrodzenie działalności kulturalnej na terenie Siechnic. Świetlicę w Siechnicach przekształcono w Dom Kultury, który stał się główną placówką Centrum Kultury. Zgodnie ze statutem Gminnego Centrum Kultury w Siechnicach uruchomiono szeroką działalność. Organizowano wycieczki turystyczne, kolonie i obozy dla dzieci, festyny, uroczystości państwowe i gminne, turnieje, odczyty, występy. Prowadzona była działalność 10 sekcji (m.in. dziecięcy zespół taneczny „Zodiak”, chór żeński „Cantata”, sekcja karate, grupy nauki języków obcych itd.). Kapitałny remont obiektu przeprowadzono po powodzi z lipca 1997 roku.

Fot. 163. Budynek Gminnego Centrum Kultury wczoraj i dziś (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach (z lewej) oraz fot. autorki (z prawej))

Photo 163. Gminne Centrum Kultury building (local culture centre) in the past and at present (photo collection of Municipal Public Library) right – photo author)

Fot. 164. Sala restauracyjna przed 1945 r. (fot. z lewej – własność Miejska Biblioteka Publiczna); zdjęcie z prawej – sala klubowa w Gminnym Centrum Kultury, 2006 r. (fot. autorki)
Photo 164. Restaurant room before 1945 (left – photo collection of Municipal Public Library) right – room in Gminne Centrum Kultury, 2006 (photo author)

Miejska Biblioteka Publiczna

W 1946 roku pani Helena Malinowska w swoim prywatnym mieszkaniu, na bazie książek własnych i zgromadzonych od sąsiadów uruchomiła punkt biblioteczny w Siechnicach. Taki był początek działalności bibliotecznej we wsi Siechnice¹⁹⁴. W 1947 roku Elektrownia „Czechnica” uruchomiła przy ul. Fabrycznej Bibliotekę Zakładową. Jej powierzchnia to 8–10 m² i ok. 800 egzemplarzy. Udostępniono ją mieszkańcom Siechnic. W 1965 roku przekazano zbiory Gromadzkiej Biblioteki w Radwanicach do Siechnic i w ten sposób nastąpiło ich połączenie ze zbiorami biblioteki zakładowej przekazanymi przez elektrownię. Powstała Gromadzka Biblioteka w Siechnicach. Jej zbiory liczyły 2544 woluminów. Korzystało z nich 554 czytelników. W 1973 roku doszło do reformy administracyjnej kraju. Wraz z nią biblioteka w Siechnicach została włączona do nowo powstałej Gminnej Biblioteki w Świętej Katarzynie, stanowiąc jej filię. W tym samym roku placówka w Siechnicach otrzymała dwa dodatkowe pomieszczenia przy pomieszczeniu, którym do tej pory dysponowała. W 1991 roku biblioteka weszła w skład Gminnego Centrum Kultury z siedzibą w Siechnicach. W tymże roku w bibliotece uruchomiono wypożyczalnię kaset video liczącą około 1550 tytułów. W 1993 roku Zarząd gminy przydzielił na potrzeby biblioteki w Siechnicach kolejne trzy przyległe pomieszczenia. Opracowano projekt remontu i wystroju biblioteki. Został on zrealizowany po powodzi w 1997 roku. Obecnie biblioteka zajmuje w parterze budynku Gminnego Centrum Kultury 3 pomieszczenia o łącznej powierzchni ok. 127 m²: 2 duże sale i niewielka czytelnia. Księgozbiór siechnickiej biblioteki liczy obecnie ok. 25 tysięcy woluminów. Przeważa w nim literatura piękna oraz książki popularnonaukowe z różnych dziedzin nauki. Bogaty jest również zestaw wydawnictw encyklopedycznych i słowników. Dział dziecięcy posiada własny księgozbiór. Mieszkańcy bardzo zadowoleni są ze swojej siechnickiej biblioteki. W prowadzonych badaniach (ankiecie), respondenci wskazali bibliotekę jako ważną usługę oświatową, z której korzystają w miejscu zamieszkania.

¹⁹⁴ Patrz więcej Czarnecka B., 2001, *Dzieje Gminnej Biblioteki Publicznej w Świętej Katarzynie w latach 1947–1995. Próba monografii, (na prawach maszynopisu)* Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Aleksiewicz, Wydział Filologiczny Instytut Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego [60].

Fot. 165. Wnętrze Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 165. Municipal Public Library at Siechnice (photo author)

Do podstawowych funkcji biblioteki w Siechnicach należy: wypożyczanie książek, kaset, czasopism, działalność informacyjno-wychowawcza. Na uwagę zasługuje utworzenie w bibliotece księgozbioru na temat uzależnień, zbiorów obcojęzycznych z literatury pięknej i popularnonaukowej w języku angielskim, niemieckim, francuskim, a w planach na najbliższy okres planuje się utworzenie zbiorów w języku włoskim, rosyjskim, hiszpańskim. Podkreślenia wymaga fakt, iż biblioteka ta pełni również ważną, szeroko zakreśloną rolę kulturotwórczą. Organizuje m.in. lekcje biblioteczne, kiermasze książek, spotkania z ciekawymi ludźmi itp.

3.3. Strefy ochrony konserwatorskiej

W granicach gminy Święta Katarzyna wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej zabytkowych układów przestrzennych. W Siechnicach wyznaczono strefę „B” – ochrony konserwatorskiej, strefę „K” – ochrony krajobrazu, strefę „OW” – obserwacji archeologicznej (wyznaczonej dla wsi o metryce średniowiecznej, potwierdzonej historycznie w źródłach pisanych, w której to strefie wszelkie realizowane inwestycje winny być uprzednio uzgodnione z Inspekcją Archeologiczną PSOZ i prowadzone pod jej nadzorem). Zgodnie z wypisem z wytycznych konserwatorskich do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Święta Katarzyna, z wyszczególnieniem miasta Siechnice, w oparciu o podstawy prawne opracowania:

- Ustawa „O ochronie dóbr kultury i o muzeach” z dnia 15 lutego 1962 r., Dz. U. nr 10, poz. 48 wraz z późniejszymi zmianami: z 1983 r., Dz. U. nr 38, poz. 173; z 1985 r., Dz. U. nr 35, póź. 192 z 1990 r., Dz. U. nr 34, póź. 198 i Dz. U. nr 56, poz. 322.
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. w sprawie zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych, Dz. U. nr 16, poz. 55.
- Rejestr zabytków – województwo wrocławskie, Państwowa Służba Ochrony Zabytków Oddział Wojewódzki we Wrocławiu

Strefy ochrony konserwatorskiej sformułowano w oparciu o „Wytyczne do opracowania problematyki ochrony wartości kulturowych w planach zagospodarowania przestrzennego”, które opracował Zespół Ekspertów Międzyresortowej Komisji ds. Rewaloryzacji Miast i Zespołów Staromiejskich, Warszawa 1981. Strefa „A” – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej w Siechnicach nie występuje. Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Działalność konserwatorska w strefie „B” zmierza do:

- zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, takich jak układ dróg i sposób użytkowania ujętych strefą terenów;
- restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów;
- dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej. W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne;
- na obszarze strefy ochrony konserwatorskiej „B” wprowadza się wymóg konsultowania i uzgodnienia z Państwową Służbą Ochrony Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych w zakresie:
  - budowy nowych obiektów kubaturowych,
  - przebudowy, rozbudowy i remontów, a także zmiany funkcji obiektów figurujących w wykazie zabytków architektury i budownictwa,
  - zmian historycznie ukształtowanych wnętrz urbanistycznych,
  - prowadzenia wszelkich prac ziemnych.

Strefa „K” – strefa ochrony krajobrazu obejmuje tereny krajobrazu integralnie związane z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu. Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem;
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem;
- zlikwidowanie elementów dysharmonizujących, jednocześnie wymagane jest uzyskanie opinii Państwowej Służby Ochrony Zabytków odnośnie nowych inwestycji.

W gminie Święta Katarzyna zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczególnym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły. Strefa „E” – strefa ochrony ekspozycji układu zabytkowego, obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego ekspozycjonowania zespołów lub obiektów zabytkowych. Działania konserwatorskie w strefie „E” polegają na ustaleniu jednego z dwóch wymogów:

- ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy zharmonizowanej z zespołem zabytkowym obowiązujących na terenie objętych strefą „E”;
- całkowity zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych.

4. Woda w przestrzeni miasta, szata roślinna w krajobrazie

Większe zbiorniki wód stojących na terenie gminy Święta Katarzyna nie występują. Do sztucznych form związanych z wodami powierzchniowymi należą poldery utworzone w dolinie rzeki Odry. Wody podziemne to poziom czwartorzędowy i głębszy trzeciorzędowy. Poziom czwartorzędowy występuje w dolinie rzeki Odry i w dolinie rzeki Oławy. Wody poziomu czwartorzędowego stanowią główną bazę ujęcia wody pitnej dla miasta Wrocławia. W granicach gminy znajdują się dwa główne zbiorniki wód podziemnych trzeciorzędu, które stosunkowo słabo są rozpoznane. Terasy akumulacyjne rzeki Odry¹⁹⁵, stanowiącej granicę północną miasta dochodzą do szerokości 8–10 km. Najniższą terasę zalewową pokrywają mady, najwyższą utwory piaszczyste, często z dobrze rozwiniętymi wydhami¹⁹⁶. Na obszarze Dolnego Śląska brak jest rzek mających charakter naturalny. Wszystkie w mniejszym lub większym stopniu przekształcone zostały już w średniowieczu przez człowieka¹⁹⁷. Te działania zadecydowały o ich stanie, co najwyżej „zblizonym do naturalnego”. Obszar Siechnic obejmuje tereny o zróżnicowanych warunkach przyrodniczych i dużych walorach krajobrazowych.

Granice miasta posiadają przebieg mniej więcej równoległy do biegu rzeki Oławy, północną granicę stanowi rzeka Odra, przez południową część miasta przepływa rzeczka Szalona.

W szerokiej dolinie Odry znajduje się wiele starorzeczy¹⁹⁸, rozlewisk, oczek wodnych i sztucznie utworzonych zbiorników. Starorzecza i rozlewiska są w różnym wieku i wykazują bardzo zróżnicowane stadium sukcesji¹⁹⁹.

W Siechnicach spotykamy obszary ze zbiornikami wodnymi, w których pomimo zabudowy hydrotechnicznej i stosunkowo znacznego ich do niedawna obciążenia zanieczyszczeniami spotkać można ciekawe i stosunkowo rzadko spotykane gatunki.

¹⁹⁵ *Wrocław a Odra*, 1999, Praca zbiorowa pod redakcją Romana G., Waszkiewicza J. i Mikołowskiego M., Urząd Miejski Wrocławia, Biuro Rozwoju Wrocławia, Wrocław [327]; Rand H., 2003, *Hundertwasser*, Taschen, Köln [227].

¹⁹⁶ Szafer W., *Podstawy geobotanicznego podziału Polski*, [w:] *Szata roślinna Polski*. T. 1, PWN, Warszawa, 1972 [278].

¹⁹⁷ Piskozub A., 2001, *Rzeki w dziejach cywilizacji*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń [219].

¹⁹⁸ Warczewski W., 2002, *Elementy rozwoju obszarów związanych z oddziaływaniem rzeki Odry (na przykładzie Gminy Święta Katarzyna)*, [w:] *Wrocław oraz miasta i niektóre obszary województwa dolnośląskiego w wyniku badań socjurbanistycznych* pod redakcją Bagińskiego E., Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [305].

¹⁹⁹ Błachuta J., *Ryby obszaru Siechnic*, na prawach maszynopisu w posiadaniu Gminy Święta Katarzyna [33].

Fot. 166. Niepowtarzalny krajobraz Siechnic z odbiciem w wodzie kominów elektrociepłowni
(fot. autorki)

Photo 166. Impressive landscape of Siechnice with power plant chimneys reflections in water (photo author)

Fot. 167. Rzeczka Szalona w południowej części Siechnic (fot. autorki)

Photo 167. The River Szalona in the south of Siechnice (photo author)

Fot. 168. Rozlewiska w dolinie Oławy (fot. autorki)
Photo 168. Flood waters in the River Oława valley (photo author)

Fot. 169. Urządzenia hydrotechniczne na Oławie (fot. autorki)
Photo 169. Hydro-engineering devices on the River Oława (photo author)

Fot. 170. Urządzenia hydrotechniczne na Oławie – śluza (fot. autorki)
Photo 170. Hydro-engineering devices on the River Oława – a sluice (photo author)

Żyje ich aż 31 gatunków (m.in. węgorz, szczupak, muławka, płoć, amur, lin oraz drapieżniki takie jak sum, szczupak, boleń, sandacz i wiele innych). Tu również występują trzy gatunki chronione: różanka, kielb białopłetwy, piskorz²⁰⁰. Zbiorniki wodne Siechnic stanowią swoistą mozaikę siedlisk dogodnych dla ryb o różnych wymaganiach ekologicznych. Rzeką bogatą w gatunki ryb jest również Oława. W dolnym biegu, tuż powyżej terenów wodonośnych jest ona nieuregulowana. W okresach wysokich stanów wody, rzeka ta ma bezpośredni kontakt z dużym starorzeczem i to dzięki temu żyją w niej te same gatunki ryb co w Odrze. W Oławie żyją cztery gatunki ryb chronionych: różanka, śliz, piskorz, koza. Powyżej terenów wodonośnych w Oławie, jako jedynej rzeki na Dolnym Śląsku, a być może w całym kraju znajduje się ostoja sumów, ryb drapieżnych, zagrożonych wyginięciem. Niektóre oczka wodne Siechnic wysychają. Jednak nadal istnieją liczne kilkuhektarowe zbiorniki wodne, o stosunkowo dużej głębokości. Wód jak na tak niewielkie miasto jest stosunkowo dużo. Niepowtarzalny jest mozaikowy ich układ, zwłaszcza na północy, w stronę Wrocławia.

²⁰⁰ Błachuta J., *Ryby obszaru Siechnic*, na prawach maszynopisu w posiadaniu Gminy Święta Katarzyna [33].

Rys. 42. Mozaikowy układ akwenów Siechnice – Wrocław (oprac. autorki)
Fig. 42. Mosaic layout of water reservoirs Siechnice – Wrocław (by author)

Współczesne tendencje ukierunkowane na ochronę środowiska, otaczającego nas krajobrazu zarówno miejskiego, jak i wiejskiego pozwalają na prawidłową ocenę roli wody, stanowiącej ich ważny komponent. Woda w krajobrazie może przyczynić się do podniesienia estetyki osiedla, miejsca, w którym występuje, pod warunkiem, że nie jest to woda zanieczyszczona ściekami bytowymi czy przemysłowymi, że została objęta ochroną, zapewniającą jej przetrwanie w stanie zbliżonym do naturalnego, że zostały zachowane naturalne spadki brzegów stawów, rzek, strumieni, rowów, w miarę możliwości nieobetonowane umożliwiające rozwój zieleni przybrzeżnej i wodnej. Nie wolno dopuścić do zaniedbań przedstawionych na poniższej fotografii.

Brzegi akwenów znajdujących się w granicach miasta czy osiedla winny być zagospodarowywane przede wszystkim na cele rekreacyjne zarówno dla mieszkańców stałych danej miejscowości, jak i osób z zewnątrz. Niezbędna jest właściwa opieka konserwatorska małych form architektonicznych wiążących się z wodą, takich jak drewniane, kamienne mostki, kładki, dekoracyjne altany, ławki, zadaszone miejsca do grilowania, po rzeźby sakralne stawiane nad wodą włącznie.

Fot. 171. Oczko wodne wymagające rewitalizacji przy byłym młynie wodnym, ul. Polna (fot. autorki)
Photo 171. Pond at the former water mill in Polna Street in need of rehabilitation (photo author)

Fot. 172. Małe formy architektoniczne przy Stawie Gimnazjalnym (fot. autorki)
Photo 172. Small architecture at Staw Gimnazjalny (photo author)

Zainteresowanie ochroną i kształtowaniem krajobrazu z udziałem wody jest coraz większe. W tej dziedzinie można i należy jeszcze wiele zrobić, zwłaszcza dla zachowania walorów krajobrazu. Dla planisty, urbanisty i architekta pojęcie krajobrazu traktowane jest przede wszystkim w aspekcie zespołu cech zewnętrznych, widokowych, w którym woda odgrywa szczególną rolę. Krajobraz odbieramy nie jako całość, lecz jako poszczególne widoki²⁰¹. Współczesny człowiek winien dbać o ochronę krajobrazu, o utrzymanie jego dotychczasowych wartości, zarówno pierwotnych jak i wytworzonych przez niego, dbając o prawidłowe formy zagospodarowania, nie dopuszczając do dewastacji krajobrazu. W kształtowaniu krajobrazu zadbać winniśmy przede wszystkim o przywracanie właściwych cech elementom środowiska, wprowadzając nowe wartości estetyczne oraz optymalne warunki egzystencji człowieka²⁰². Woda występująca zarówno w krajobrazie uporządkowanym, jak i zdewastowanym stanowi ważny element tworzący krajobraz.

Fot. 173. Zdewastowany teren przy dawnym młynie (fot. autorki)
Photo 173. Devastated area near the former water mill (photo author)

W krajobrazie naturalnym uporządkowanym woda stanowi część prawidłowo rozwijających się ekosystemów (w postaci jezior, rzek, strumyków), w krajobrazie zniszczonym przez zanieczyszczone zbiorniki czy spływające ścieki, często w sąsiedztwie hałd poprodukcyjnych, jak to ma miejsce w Siechnicach winna prowokować do podejmowania określonych działań, pozytywnie wpływających na krajobraz, na otoczenie. Już w starożytności

²⁰¹ Borcz Z., Pogodziński Z., 1994, *Woda w krajobrazie wiejskim. Zagrożenia i ochrona*, Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu nr 236, Monografie IV, s. 7, 8, Wrocław [39].

²⁰² Borcz Z., 2002, *Elementy projektowania zieleni*, Wydawnictwo Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Wrocław [40].

w krajobrazie miast woda odgrywała wielką rolę, także poprzez budowane np. przez Rzymian akwedukty sprowadzające wodę pitną do miast, na Bliskim Wschodzie w bogatych domach wodę prowadzono specjalnie skonstruowanym systemem rur i chłodzono nią wnętrza budynków i tarasy przydomowe. Wielką rolę pełniła i pełni woda w postaci sztucznie budowanych zbiorników, fontann, kaskad, basenów, w kształtowaniu parków i ogrodów. W czasach nowożytnych np. w średniowieczu warto wspomnieć o studni czy fontannie pośrodku tzw. ogródka różanego, czy gotyckiej fontannie wewnątrz ogrodu tzw. wirydarzu przy zabudowaniach klasztornych, czy większe powierzchnie wody w formie stawów sąsiadujących z ogrodami warzywnymi. Fontanny, jako zbiorniki wody w zależności od panującego stylu zmieniały swoje formy, oprawę rzeźbiarską, miejsce usytuowania. Szczególne znaczenie wody, jako elementu kompozycji obserwujemy w założeniach ogrodów renesansowych i barokowych. Woda dodaje uroku krajobrazowi. Wraz z otaczającą ją zielenią i małą architekturą stanowi na wybranym wycinku przestrzeni odbicie naturalnego środowiska. Zbiorniki wodne stanowią nie tylko ozdobę terenów zieleni, lecz także wpływają bardzo korzystnie na mikroklimat, m.in. podnoszą wilgotność powietrza i oddziałują korzystnie na rozwój roślinności²⁰³. Nie sposób nie zwrócić uwagi na atrakcyjność terenu Siechnic, tak przyrodniczą jak i kulturową, wysoką wartość ekologiczną, zwłaszcza w tych miejscach, gdzie występuje woda. Bardzo ważnym elementem towarzyszącym zbiornikom wodnym w mieście jest rosnąca przy nich zieleń, różnych gatunków, stanowiąca często ozdobę²⁰⁴. Znajduje się ona przy brzegu oraz w samej wodzie.

Fot. 174. Zieleń w wodzie Stawu Gimnazjalnego (fot. autorki)
Photo 174. Greenery in Staw Gimnazjalny (photo author)

²⁰³ Borcz Z., 2002, *Elementy projektowania zieleni*, Wydawnictwo Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Wrocław [40].

²⁰⁴ Czerwieniec M., Lewińska J., 1996, *Zieleń w mieście*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa [63].

Fot. 175. Zieleń na wodzie rzeki Oławy (fot. autorki)
Photo 175. Greenery in the River Oława (photo author)

Fot. 176. Zieleń na wodzie rzeki Stara Odra (fot. autorki)
Photo 176. Greenery in the River Old Odra (photo author)

Wieloraką rolę pełni woda w krajobrazie Siechnic, które do 1997 roku były wsią. Fakt ten nie był bez znaczenia. Osadnictwo wiejskie od początków jego istnienia ściśle wiązało się z wodą. Woda, jej rozmieszczenie to czynnik, który w znacznym stopniu decydował o wyborze miejsca na osiedle. Woda powierzchniowa w Siechnicach była źródłem wody pitnej, wykorzystywano ją do celów gospodarczych, zwłaszcza rolniczych oraz podczas stosunkowo często pojawiających się pożarów do gaszenia ognia. Siechnice należą do typu osiedla, które powstało w bezpośrednim sąsiedztwie wód. Wymienić należy trzy rzeki: Odrę, Oławę, Szaloną; Staw Gimnazjalny; Staw „Huta”; Dziki Staw, liczne oczka wodne, osadniki tworzące mozaikowy układ akwenów.

Fot. 177. Staw Gimnazjalny (fot. autorki)
Photo 177. Staw Gimnazjalny (photo author)

Fot. 178. Staw „Huta” w sąsiedztwie hałdy popiołów poprodukcyjnych
(zdjęcie z lewej fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach – 1985 r.,
z prawej fot. autorki – 2006 r.)
Photo 178. Staw „Huta” (Smelter Pond) near the post-production dump (left – photo collection
of Municipal Public Library, 1985, right – photo author, 2006)

Fot. 179. Lustro wody Stawu Gimnazjalnego zwierciadłem (fot. autorki)
Photo 179. Water level in Staw Gimnazjalny as a mirror (photo author)

Fot. 180. Lustro wody Stawu Gimnazjalnego i rzeki Oławy zwierciadłem (fot. autorki)
Photo 180. Water level in Staw Gimnazjalny and the River Oława as a mirror (photo author)

Fot. 181. Dziki Staw przy Grobli Magistrackiej i ul. T. Kościuszki (fot. autorki)
Photo 181. Dziki Staw at Grobla Magistracka and Kościuszko Street (photo author)

Fot. 182. Osadniki siechnickie przy ul. Polnej (fot. autorki)
Photo 182. Siechnice clarifiers in Polna Street (photo author)

Patrząc na mapę miejscowości odnosi się wrażenie, iż jest ona niejako lekko odsunięta od tej rzeki. Jednak na przestrzeni dziejów rzeka ta nie oszczędziła jej kilkoma powodziami, ostatnią w 1997 roku.

Fot. 183. Rzeka Oława – widok z Mostu Oławskiego (fot. autorki)
Photo 183. The River Oława – view from the Oławski Bridge (photo author)

Fot. 184. Panorama zalanego miasta podczas powodzi w 1997 roku – widok z lotu ptaka
(fot. własnością parafii w Siechnicach)
Photo 184. Panorama of the deluded town during the flood in 1997 – aerial photo
(photo collection of Siechnice Parish)

Fot. 185. Powódź w Siechnicach w 1997 roku (fot. własnością Kościoła Parafialnego w Siechnicach)
Photo 185. Flood in Siechnice in 1997 (photo collection of Siechnice Parish)

Woda rzeki Oławy utrudniała rozwój przestrzenny miasta. Rzeka Oława długości 91,7 km, jako lewobrzeżny dopływ rzeki Odry jest ciekami II rzędu z powierzchnią zlewni o charakterze rolniczym ponad 1000 km². Rzeka stanowi źródło wody pitnej dla miasta Wrocławia, dlatego objęta jest stałym monitoringiem właściwym dla wód przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę pitną²⁰⁵. Rzeka jest jednocześnie odbiornikiem ścieków z ważniejszych większych obiektów takich jak: miasta Ziębice, Cukrowni „Ziębice”, Zakładów Maszyn Ceramicznych i Kamionki w Ziębicach, miejscowości Henryków, Wiazów oraz ścieków deszczowych z części miasta Oławy. Do istotnych źródeł zanieczyszczeń rzeki należy również mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Siechnicach dla gminy Święta Katarzyna o przepustowości 1800 m³/d oraz mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia dla Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” odprowadzająca około 250 m³/d oczyszczonych ścieków²⁰⁶.

Siechnickie lasy przeplatają się z podmokłymi łąkami i rozlewiskami. Szata roślinna Siechnic ma ścisły związek ze specyficznym położeniem miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie rzek i lasów. Siechnickie lasy położone są w międzyrzeczu rzek Odry i Oławy, w strefie chronionego krajobrazu doliny Odry i Oławy.

²⁰⁵ *Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2004 roku*, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Wrocław, 2005.

²⁰⁶ *Informator Gminy Święta Katarzyna nr 2*, Św. Katarzyna 1999 r. [111].

Fot. 186. Lasy Siechnickie (fot. autorki)
Photo 186. Siechnice forests (photo author)

Fot. 187. Las Zębicki w sąsiedztwie PPO „Siechnice” (fot. autorki)
Photo 187. Las Zębicki (Zębicki Forest) near Gardening and Horticulture Company „Siechnice” (photo author)

Na obszarze tym obowiązuje zakaz lokalizacji i rozbudowy budynków mogących pogorszyć stan środowiska naturalnego lub niekorzystnie zmienić krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Lasy siechnicko-kotowickie (po części należące do Siechnic i Kotowic), należące do Nadleśnictwa Kotowice, to lasy łęgowe (dębowo-wiązowo-jesionowe oraz topolowo-wierzbowe) związane głównie z naturalnym rytmem dużej rzeki.

Obszar Lasów Siechnickich położony w korytarzu ekologicznym, zaliczany jest do najcenniejszych obszarów Niżu Środkowej Europy. W lasach tych występuje system kanałów i urządzeń piętrzących, służących wcześniej doprowadzaniu wody z rzeki Odry na tereny wodonośne. Znajdują się tu również urządzenia hydrotechniczne, zabezpieczające Wrocław przed ewentualną powodzią. Teren położony w polderze zalewowym rzeki Odry, w sposób szczególny kształtuje malowniczy charakter lasów i łąk rozpościerających się nad rzekami. Lasy posiadają bogatą i zróżnicowaną szatę roślinną (np. kalina koralowa, konwalia majowa, kruszyna pospolita, śnieżyczka przebiśnieg, buławnik wielokwiatowy, kruszczyk szerokolistny, gnieźnik leśny, wawrzyn wilczelyko, bluszcz pospolity, grzyby – sromotnik bezwstydnny, szmaciak gałęzisty), a dzięki częstym wylewom rzek zachowały się w nich siedliska wielu gatunków flory i fauny (zwłaszcza ptaków np. kania ruda, kania czarna, trzmielojad), które nie występują na innych terenach lub są rzadkością²⁰⁷. Bogactwo flory i roślinności jest wynikiem m.in. zróżnicowanej rzeźby terenu, różnego charakteru glebowego podłoża, warunków klimatycznych i wilgotnościowych. Widoczna jest tu duża skala zmienności warunków edaficznych, która umożliwia rozwój wielu zbiorowisk roślinnych, zarówno o charakterze naturalnym (wodnych, szuwarowych, leśnych), jak i półnaturalnym i antropogenicznym (polnych, łąkowych, zrębowych, ruderalnych). Na terenie Siechnic zidentyfikowano kilkadziesiąt zespołów i zbiorowisk roślinnych, charakterystycznych dla krajobrazu niżowego²⁰⁸. Tereny leśne Siechnic zajmują największe powierzchnie od Siechnic w stronę Kotowic. Roślinność leśna w nich występująca stanowi główny składnik szaty roślinnej, posiadającej najwyższe walory przyrodnicze. Roślinność łąkowa posiada sprzyjające warunki rozwoju na najniższej terasie nadodrzańskiej oraz w miejscach wyrębu lasów. Łąki zmiennowilgotne wraz z uprawami rolnymi i turzycowiskami tworzą w terenie ciekawy mozaikowy układ. Spośród chronionych gatunków łąkowych najliczniej występuje kosaciec syberyjski, goryczka wąskolistna (praktycznie tylko na terenach wodonośnych), mieczyk dachówkowaty, storczyk szerokolistny, storczyk plamisty. Zbiorowiska łąkowe Siechnic, zwłaszcza te wrażliwe na zmiany troficzno-wilgotnościowe należą do potencjalnie zagrożonych. Stan ten powoduje brak zabiegu ich wykaszania lub brak zmiany sposobu ich użytkowania i powoduje zarastanie wielu z nich łanami trzcinnika piaskowego, trzcinnika lancetowatego, wysokich bylin. Często spotkać można także zbiorowiska wysokich i niskich szuwarów tworzących strefy przybrzeżne przy licznych, różnej wielkości zbiornikach wodnych, o charakterze starorzeczy, zakoli Odry i Oławy, strumieni, kanałów i rowów melioracyjnych. Zbiorowiska wodne posiadają najwyższą wartość przyrodniczą, bowiem występują w nich liczne gatunki rzadkie i chronione, często zanikające w skali kraju (np. lilie wodne: grzybienie białe, grażel żółty, lilia złotogłów). Na uwagę zasługują również rzęsa trójrowkowa, spirodela wielokorzeniowa, rzęsa drobna, salwinia pływająca, żabiściek pływający, rogatek sztywny. Obszar Siechnic stanowi również siedlisko dla wielu rzadkich i ginących gatunków roślin nie tylko w skali regionu. Do

²⁰⁷ *Gmina Święta Katarzyna*, 1991, Praca zbiorowa, Opracowanie Faunistyczne (w posiadaniu Urzędu Gminy) [98].

²⁰⁸ Aniol-Kwiatkowska J., 1992, *Inwentaryzacja stanowisk roślin chronionych na terenie gminy Święta Katarzyna* (w dyspozycji Gminy Święta Katarzyna), Wrocław [7].

najcenniejszych zaliczyć należy: fiołka mokradłowego, groszka błotnego, pszeńca grzebieniastego, selernicę żyłkową, krwawnicę wąskolistną, ciborę brunatną. Na terenie Siechnic spotykamy także rzadko występującą okrzężnicę bagienną, rdestnicę połyskującą, rdestnicę pływającą, które rozwijają się przede wszystkim w rowach melioracyjnych. Nadodrzański obszar Siechnic należy nadto do nielicznych biotopów, wpływających korzystnie na walory naturalności. Teren stanowiący fragment Parku Krajobrazowego „Dolina Odry II”²⁰⁹ jak dotychczas jest użytkowany w sposób chaotyczny, a dalsze niekontrolowane jego użytkowanie może spowodować dewastacje walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Dlatego tak ważne dla otoczenia wokół wód byłoby prawidłowe zagospodarowanie tego obszaru poprzez np. wytyczenie ścieżek rowerowych, ciągów pieszych, spacerowych, wyznaczenie stref o różnej dostępności i penetracji, tak by zachować przede wszystkim walory przyrodniczo-krajobrazowe. Poprzez właściwe zagospodarowanie obszar ten mógłby pełnić wiele funkcji m.in. rekreacyjną, wypoczynkową, edukacyjną nie tylko dla Siechnic, ale pobliskich miejscowości, w tym dla Wrocławia. Może należałoby zastanowić się nad budową przystani wodnej z wypożyczalnią sprzętu wodnego, tramwajem wodnym, wypożyczalnią rowerów, nad ścieżkami przyrodniczymi (np. ścieżką opisującą gatunki płazów i gadów występujących w Polsce, ścieżką popularyzującą postawy proekologiczne, ścieżką opisującą gatunki ptaków występujących w Polsce, ścieżką opisującą poszczególne warstwy lasu i cykl jego życia, ścieżką opisującą typy lasów, gatunki flory i fauny występujące na obszarach nadrzecznych), małą gastronomią, przystankami dla busów i meleksów, sanitariatami, polem namiotowym, campingiem, obiektami przystosowanymi dla niepełnosprawnych, z profesjonalną polaną edukacyjną (do gier i zabaw, plenerów fotograficznych i malarskich, plenerowych zajęć ekologicznych), polaną ekspozycyjną (do wystaw różnego typu, ekspozycji przyrodniczych)²¹⁰.

W Siechnicach, w wyniku przeprowadzonych na początku lat 90. inwentaryzacji gatunków chronionych, w ramach opracowań prowadzonych dla gminy, stwierdzono występowanie 34 gatunków roślin ustawowo chronionych, zajmujących 474 stanowisk. Wśród nich 26 to gatunki będące pod ochroną ścisłą. Odnaleziono je na 282 stanowiskach²¹¹. Istnieje propozycja objęcia ochroną w formie rezerwatu częściowego, użytku ekologicznego i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych tych obszarów, gdzie występują wyżej omówione gatunki będące pod ścisłą lub częściową ochroną, gatunki rzadkie i ginące (status rezerwatu częściowego z uwagi na funkcję rolniczą sporej ilości terenu, konieczność wykaszania użytków łąkowych, licznych wędkarzy łowiących na brzegach Oławy). Obszar chroniony obejmowałby koryto rzeki Oławy wraz z jej licznymi zatokami i meandrami, stanowiącymi siedliska flory i fauny, pasma szuwarów na brzegach i w obniżeniach śródłąkowych, przylegające do nich łąki w granicach wału przeciwpowodziowego od jazu na Oławie w Siechnicach do drogi Bierdzany-Świątyniki-Mokry Dwór. Do zagrożeń wynikających z tej propozycji należy: zamiana niektórych łąk na pola uprawne (zwłaszcza w pobliżu Mokrego Dworu), zaprzestanie wykaszania łąk (przy wskazanym raz na trzy lata). Projektowany Park Krajobrazowy „Dolina Odry II” wykazywałby duże zróżnicowanie szaty roślinnej, wśród której na szczególną uwagę zasługiwałyby: 130 zespołów i zbiorowisk roślinnych, wśród nich 13 leśnych i zaroślowych,

²⁰⁹ Informator Gminy Św. Katarzyna, *Park Krajobrazowy „Doliny Odry i Oławy”*; Koźuchowski K., 2005, *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Podręcznik Akademicki, Kurpisz, Poznań [111].

²¹⁰ Kosiński W., 2000, *Aktywizacja turystyczna małych miast, aspekty architektoniczno-krajobrazowe*, Monografia 269, Politechnika Krakowska, Kraków [146].

²¹¹ Aniol-Kwiatkowska J., Dajdok Z., Kącki Z., 1996, *Szata roślinna projektowanego Parku Krajobrazowego „Dolina Odry II”* [w:] W. Jankowski (red.) *Park Krajobrazowy „Dolina Odry II”*, Fulica, Wrocław [6].

18 wodnych, 23 bagienne, 15 użytków zielonych, muraw i wrzosowisk, 11 segetalnych, 45 okrajkowych, ruderalnych i terenów wydeptywanych oraz 5 zbiorowisk terofitów mulistych brzegów wód i okresowo zalewanych zagłębień²¹².

5. Demograficzne czynniki przemian nowo powstałego miasta

Jednym z głównych czynników wpływających na wielkość i znaczenie miejscowości jest liczba ludności²¹³. Procesy zmian demograficznych istotnie wpływają na kondycję ekonomiczno-gospodarczą miasta²¹⁴. Po II wojnie światowej do 1997 roku Siechnice były wsią aktualnego województwa dolnośląskiego. Była to niezwykle wieś, szybko rozwijająca się, która odnotowała największy wzrost liczby mieszkańców w stosunku do sytuacji sprzed 1945 roku (1937 rok – Siechnice liczyły 1432 mieszkańców, a w 1997 roku już 4077 mieszkańców, w 2002 roku 3943 mieszkańców, w 2005 roku 3887 mieszkańców).

Tabela 2. Ludność Siechnic w latach 1795–2005
Table 2. Population of Siechnice from 1795 to 2005

Lp. Number	Rok Year	Liczba mieszkańców Population
1	1795	467
2	1840	638
3	1908	803
4	1929	1216
5	1937	1432
6	1840	638
7	1945	630
8	1953	2000
9	1970	2880
10	1985	3288
11	1997	4077
12	2000	4003
13	2002	3943
14	2003	3892
15	2005	3887

²¹² Ibidem.

²¹³ Mika E., 1992, *Determinanty liczebno-gospodarczego rozwoju ludności małych miast Dolnego Śląska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław [191]; Okólski M., 2005, *Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar [204]; Szlachta J., 1980, *Zmiany ludnościowe i terytorialne w małych miastach Polski w latach 1960–1978*, „Miasto” nr 7, s. 8–13 [280].

²¹⁴ Makowska K., 1990, *Procesy zmian demograficznych w małych miastach*. Wyniki badań, Warszawa 1990, IGPiK, maszynopis [173]; Słodczyk J., Rajchel D., 2004, *Przemiany demograficzne i jakość życia ludności miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [261].

Do 1950 roku na stan ludności w miejscowości wpływał przede wszystkim proces osiedleńczy, później wysoki przyrost naturalny. W kolejnych latach wielki rozwój gospodarczy przyczynił się do tworzenia nowych miejsc pracy (odbudowa istniejących zakładów pracy, ich rozbudowa i modernizacja, budowa nowych przedsiębiorstw), napływu ludności z całej Polski. Tutaj szybko można było otrzymać mieszkanie. Wszystkie te czynniki stymulowały również dodatnim przyrostem naturalnym. Zachodzące w miejscowości procesy istotnie wpłynęły na strukturę demograficzną (w 1995 roku, aż 31,25% mieszkańców stanowiły osoby w wieku do 18 lat, 57,25% w wieku produkcyjnym, a tylko 11,5% w wieku poprodukcyjnym). Już w 1953 roku Siechnice liczyły ponad 2000 mieszkańców, w 1970 roku 2880 osób. W ostatnich latach liczba ludności ustabilizowała się na poziomie nieprzekraczającym 4 tys. osób (wg danych GUS z 2002 r. 3943 osoby).

Tabela 3. Ludność Siechnic według płci i ekonomicznych grup wieku

Table 3. Population of Siechnice by sex and economic age groups

Wyszczególnienie Detailed list	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women
Ogółem – Total	3943	1955	1988
W wieku – Age			
Przedprodukcyjnym – Pre-working	943	527	416
Produkcyjnym – Working	2528	1281	1247
Mobilnym – Mobile	1636	807	829
Niemobilnym – Non-mobile	892	474	418
Poprodukcyjnym – Post-working	472	147	325
Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada osób w wieku nieprodukcyjnym – Number of people at non-working age per 100 working age people	56	53	59

Źródło: *Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003*
 Source: *Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003*

Rozwijający się przemysł przyciągał przede wszystkim mężczyzn, stąd struktura płci ukształtowała się odmiennie niż przeciętnie w innych miastach Polski. W Siechnicach w 1997 roku dominowali mężczyźni stanowiąc 55,36% populacji, w 2002 roku mężczyźni to liczba 1955 osób, kobiety 1988 osób. W rozwoju miejscowości nie bez znaczenia jest poziom wykształcenia jej mieszkańców.

W okresie powojennym w Siechnicach widoczny jest systematyczny jego wzrost do poziomu nieodlegającego od przeciętnego miejskiego. W 1995 z wyższym wykształceniem było 7,2% populacji; ze średnim, niepełnym wyższym lub policealnym 35,7%; zawodowym 37,5%; a tylko 19,6% populacji legitymowało się wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym lub nie posiadało wykształcenia. Odpowiednio wysoki poziom wykształcenia łączył się z możliwością uzyskania odpowiednich stanowisk pracy. Na koniec 1995 roku Siechnice oferowały 1539 miejsc pracy w zakładach liczących powyżej 5 zatrudnionych, przy czym znaczna ich liczba wymagała co najmniej średniego wykształcenia.

Tabela 4. Ludność Siechnic według stanu cywilnego prawnego, płci i grup wieku
Table 4. Population of Siechnice by marital status, sex and age groups

Grupy wieku Age groups	Ogółem Total	Stan cywilny prawny – Marital status				
		kawaler panna single	żonaty zameżna married	wdowiec wdowa widowed	rozwiedziony rozwiedziona divorced	pozostały other
Ogółem – Total	3242	975	1860	266	121	20
15–19 lat – years	413	410	3	–	–	–
20–24	364	285	77	–	*	1
25–29	237	107	123	*	3	3
30–39	464	72	367	6	14	5
40–49	799	55	664	19	52	9
50–59	443	36	338	34	34	1
60 lat i więcej years and over	522	10	288	206	17	1
Mężczyźni Men	1563	557	916	37	46	7
Kobiety Women	1679	418	944	229	75	13

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

Tabela 5. Ludność Siechnic według okresu zamieszkiwania oraz grup wieku
Table 5. Population of Siechnice according to the period of residence and age groups

Grupy wieku Age groups	Ogółem Total	Zamieszkała od urodzenia Living since birth	Przybyła do miejscowości aktualnego zamieszkania arrived at the present address			Nie ustalono od kiedy mieszka Time un- known onset of residence
			Razem all	W latach – years		
				1988 i wcześniej and earlier	1989–2002	
Ogółem Total	3943	1646	2245	1749	496	52
0–14 lat – years	701	603	95	10	85	3
15–19	413	275	137	98	39	1
20–29	601	322	266	154	112	13
30–39	464	169	287	160	127	8
40–49	799	197	589	509	80	13
50–59	443	72	358	326	32	13
60–64	117	4	112	105	7	1
65 lat i więcej years and over	405	4	401	387	14	–

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

Tabela 6. Ludność Siechnice według języka używanego w domu i płci
Table 6. Population of Siechnice according to the mother tongue and sex

Język używany w domu Mother tongue	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women
Ogółem – Total	3943	1955	1988
Wyłącznie polski – Only Polish	3874	1924	1950
Polski i niepolski Polish and other language	11	5	6
Polski i jeden niepolski Polish and one foreign language	8	3	5
Polski i dwa niepolskie Polish and two foreign languages	3	*	*
Nieustalony – Unknown	58	26	32

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

Tabela 7. Ludność gminy Święta Katarzyna według deklarowanej narodowości i płci
Table 7. Population of Święta Katarzyna district according to nationality and sex

Deklarowana narodowość Nationality as declared	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women
Ogółem – Total	12758	6158	6600
Polska – Polish	12568	6071	6497
Niepolska – Non-Polish	24	10	14
Nieustalona – Unknown	166	77	89

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

W studiach planistycznych i urbanistycznych ostatnich lat, kiedy pojawiła się nowa specjalność naukowa – socjologia miasta, wypracowany został ciekawy warsztat poznawczy i wnioskowy. Funkcjonuje pojęcie tzw. „polskiej socjologii miasta”. Charakteryzuje się ono traktowaniem zbiorowości mieszkańców miasta jako wspólnoty symbolicznej, która zamieszkuje określoną przestrzeń. Przestrzeń ta dla mieszkańców przedstawia określoną wartość ze względu na jej nasycenie określonymi formami kulturowymi. Formy te odgrywają ustalone znaczenie i posiadają konkretny sens²¹⁵. W ukształtowaniu przestrzennym ważny jest egalitaryzm przestrzenny, w którym każdy podmiot dysponuje własnym obszarem i swobodnie może współużytkować przestrzeń publiczną. Przestrzeń publiczna powinna być świadomie, mądrze nadzorowana i koordynowana, ku zadowoleniu społeczności i uwzględniając to, co nadrzędne – politykę przestrzenną. By stworzyć i utrzymać stan egalitaryzmu przestrzennego niezbędny jest właściwy system użytkowania terenów. W systemie tym wydzielić można strefy: użytkowania prywatnego, grupowego i publicznego. Niedopuszczalne jest cwaniackie przechwytywanie terenów publicznych przez użytkowników prywatnych (korupcja), a także porzucanie terenów przez faktycznych właścicieli (ze względów ekonomicznych). Przestrzeń

²¹⁵ Jałowiecki B., Szczepański M. S., 2002, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Scholar, Warszawa [125].

miejska to nakładający się układ przestrzeni grupowych, publicznych, prywatnych w kategoriach egzystencjonalnych i czasoprzestrzennych. Uwzględniając zarządzanie przestrzenią miejską można powiedzieć, iż przestrzeń grupowa (wyznaczająca obszary możliwości zaistnienia bezpośrednich interakcji jednostek w ramach określonej grupy społecznej) stanowi domenę określonych grup społecznych, natomiast przestrzeń publiczna (tworząca warunki i zachęcająca do pośredniej interakcji pomiędzy jednostkami i grupami społecznymi) jest „poligonem” władz miasta, natomiast przestrzeń prywatna stanowi domenę rodziny. Przejście od rozproszonego osadnictwa do fazy miejskiej oznaczało integrację i strukturalizację przestrzeni. To dzięki strukturalizacji i integracji powstały w miastach przestrzenie wspólnego i indywidualnego użytkowania. Procesy urbanizacyjne powodowały stopniowe przewartościowanie przestrzeni wspólnego użytkowania, zatracając pierwotny, społeczny charakter i powodując przeistoczenie w dostępną ogólnie przestrzeń publiczną. Istnieją uproszczone, sztuczne założenia modeli funkcjonalnych, w których wszystko to, co znajduje się poza mieszkaniem jest dobrem ogólnym. Jest to błędne podejście do problemu, bowiem każdy człowiek pragnie współuczestniczyć w tworzeniu środowiska swojego miejsca zamieszkania. W miastach polskich liczne tereny zieleni, pod kątem ich użytkowania są zaniedbane, stanowią nieużytki i skazane są na degradację. To właśnie te tereny należy przekazywać zainteresowanym podmiotom, likwidując bariery prawne. Niewykorzystanie tych terenów, brak ich prawidłowego zagospodarowania dla miasta przynosi ogromne straty nie tylko w sferze gospodarki komunalnej, ale także w sferze społecznej.

6. Struktura społeczna Siechnic

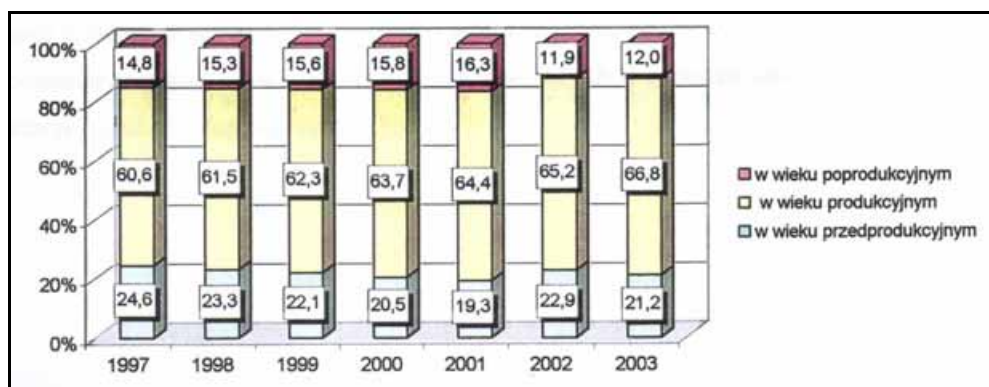
Miasto jest czymś więcej niż zbiorem domów, pomników, ulic, niż ośrodkiem gospodarczym, administracyjnym, handlowym, przemysłowym. Widoczne jest odbicie w przestrzeni miasta jego struktury społecznej²¹⁶. Przestrzennie, miasto stanowi także odbicie stosunków społecznych, obrazuje pracę i wypoczynek jego mieszkańców, powiązanie lub rozdział spraw świeckich od sakralnych, życia publicznego od prywatnego. Funkcjonują linie graniczne pomiędzy tymi elementami, a jeżeli ulegają one zanikowi lub zatarciu powoduje ten stan pojawianie się konfliktów i nieporozumień, także o charakterze politycznym. Nie wolno dopuszczać do tego stanu, efektem którego są zatargi o najcenniejsze przestrzenie a przestrzenie mniej atrakcyjne pozostają nieużytkami o aspołecznym charakterze. W zbiorowościach miejskich obserwujemy stare i nowe struktury społeczne²¹⁷ (ściśle związane ze zróżnicowaniem pokoleniowym). Przeobrażeniom ulega struktura zatrudnienia. W sektorze prywatnym pracę znajduje duża liczba siechniczian. Pracownicy wykwalifikowani stanowią

²¹⁶ Analiza społeczno ekonomiczna Województwa Dolnośląskiego, „*Studia nad rozwojem Dolnego Śląska*” nr 1/2002, Wydawnictwo UM, Wrocław [3]; Starosta P., 1995, *Poza metropolią. Wiejskie i małomiasteczkowe zbiorowości lokalne a wzory porządku makrospołecznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź [270]; Castells M., 1996, *The Rise of the Network Society*. Malden, Oxford [48]; Champion T., 2000, *Demography*, [w:] *The changing geography of the United Kingdom*, V. Gardiner, H. Matthews (red), London, New York [50].

²¹⁷ Bagiński E., 1992, *Opinia drugiego pokolenia mieszkańców Ziemi Zachodnich (na przykładzie niektórych miast)*, Referat na konferencję „*Stare i nowe struktury społeczne w zbiorowościach miejskich*”, Lublin [19]; Champion T., 2001, *Urbanization, Suburbanization, counterurbanization and Reurbanization*, [in:] R. Paddison (red), *Handbook of Urban Studies*. Londyn, Thousand Oaks, New Delhi [51].

26,6% ogółu zatrudnionych, stanowiska urzędnicze zajmuje 16%, stanowiska ze średnim wykształceniem 10,7%, stanowiska z wyższym wykształceniem 2,7% ogółu zatrudnionych. Emeryci i renciści stanowią 2,7% mieszkańców. Podkreślić należy, iż spośród badanych osób aż 18,7% w kwestii rodzaju wykonywanej pracy, zajmowanego stanowiska nie udzieliło odpowiedzi. Przy założeniu, iż liczba ludności w Siechnicach wzrosnie na skutek migracji, zwłaszcza osób młodych, o wysokich kwalifikacjach zawodowych, możliwe będzie wykorzystanie tego potencjału ludnościowego, który wpłynąć winien na rozwój miejscowości²¹⁸. Strukturę wieku mieszkańców Siechnic w latach 1997–2003 przedstawia rysunek 41.

Rys. 43. Zmiany struktury wieku mieszkańców Siechnic w latach 1997–2003²¹⁹

Fig. 43. Changes in age structure of the population of Siechnice 1997–2003

Na zróżnicowanie struktury społecznej ma także wpływ wykształcenie ludności. W Siechnicach tylko 6,7% mieszkańców ma wykształcenie podstawowe, 24% zawodowe, 45,3% średnie, 8% niepełne wyższe, 8% wyższe. W badaniach nie udzieliło informacji 8% respondentów. Podkreślenia wymaga fakt, iż uzyskane w badaniach dane wskazują na wysoki ogólny poziom wykształcenia mieszkańców Siechnic, zbliżający się do standardów charakterystycznych dla społeczności miejskich. Struktura społeczna ściśle wiąże się z rynkiem pracy. Około 56% mieszkańców w wieku produkcyjnym pracuje na miejscu, tj. w Siechnicach. Wiele osób, tj. 18,7% znalazło miejsce pracy we Wrocławiu. Ważnym miejscem zatrudnienia siechniczian jest i będzie GSAG. Na terenie Siechnic, według danych z systemu REGON w 2003 roku były 342 zarejestrowane podmioty gospodarcze. W 2006 roku brak dokładnych danych. Ilość podmiotów wzrasta, co świadczy o dużej aktywności, zaangażowaniu, przedsiębiorczości mieszkańców miasta. W Siechnicach, w latach 1997–2003 nastąpiły zmiany w strukturze zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki. Już od wielu lat widoczny jest spadek liczby osób pracujących w rolnictwie (w 2006 roku funkcjonują tylko 2 gospodarstwa typowo rolnicze). W 2002 roku stan ten przedstawiał się zupełnie inaczej, co obrazuje tabela 9 i 10.

²¹⁸ Bagiński E., 1992, *Miasta Dolnego Śląska w wynikach badań socjologicznych*, „Samorząd Terytorialny” nr 7-8 [20].

²¹⁹ *Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice*, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego [4].

Tabela 8. Gospodarstwa rolne według siedziby gospodarstwa
Table 8. Farms according to their location

Grupy obszarowe użytków rolnych Farming area	Gospodarstwa Farms	Powierzchnia w ha Area in hectares			Zasiewy – Cultivation	
		Ogółem Total	W tym with		Gospodarstwa Farms	Powierzchnia w ha Area in hectares
			Użytki rolne Farming area	Lasy i grunty leśne Forests		
Ogółem Total	96	225	189	4	49	72
Do 1 ha Up to 1 ha	63	25	22	–	25	4
1–5	28	70	64	2	19	34
5–10	3	24	21	2	3	9
10–15	*	14	13	–	*	2
15 ha i więcej And over	*	92	68	–	*	23
W tym gospodarstwa indywidualne – Including individual farms:						
Do 1 ha	63	25	22	–	25	4
1–5	28	70	64	2	19	34
5–10	3	24	21	2	3	9
10–15	*	14	13	–	*	2

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

Tabela 9. Gospodarstwa rolne według siedziby użytkownika
Table 9. Farms according to their location

Grupy obszarowe użytków rolnych Farming area	Gospodarstwa Farms	Powierzchnia w ha – Area in hectares		
		Ogółem Total	w tym – with	
			Użytki rolne Farming area	Lasy i grunty leśne Forests
Ogółem – Total	133	343	302	5
Do 1 ha – Up to 1 ha	73	29	26	–
1–5	49	121	111	3
5–10	7	52	49	2
10–15	*	24	24	–
15 ha i więcej And over	*	116	92	–
W tym gospodarstwa indywidualne – Including individual farms:				
Do 1 ha – Up to 1 ha	73	29	26	–
1–5	49	121	111	3
5–10	7	52	49	2
10–15	*	24	24	–

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

Od 2000 roku nastąpił też spadek osób zatrudnionych w sektorze przemysłowym o prawie 10%. Zwiększa się natomiast ilość osób w sektorze usługowym, w którym dominuje handel i usługi naprawcze. Tabela 10 przedstawia gospodarstwa domowe według liczby osób i głównego źródła utrzymania²²⁰, tabela 11 rodziny w gospodarstwach domowych według typów rodzin, tabela 12 mieszkania zamieszkałe stale według liczby izb oraz liczby i typu gospodarstwa domowego, tabela 13 rodziny z dziećmi zamieszkujące w mieszkaniach według powierzchni użytkowej przypadającej na jedną osobę i liczby dzieci w rodzinie.

Tabela 10. Gospodarstwa domowe według liczby osób i głównego źródła utrzymania

Table 10. Households according to the number of family members and primary source of income

Główne źródło utrzymania Main source of income	Ogółem Total	Gospodarstwa domowe według liczby osób Households by the number of family members				
		1	2	3	4	5 i więcej osób and More people
Ogółem – Total	1319	257	275	281	323	183
Praca – Work	790	69	106	197	274	144
Najemna Hired work	699	55	94	175	243	132
Na rachunek własny Self-employed	91	14	12	22	31	12
W rolnictwie – In agriculture	12	*	3	*	*	5
Poza rolnictwem Non-agricultural	79	13	9	21	29	7
Pozostałe źródła Other income sources	520	188	166	84	44	38
W tym emerytury i renty Pensions	429	142	150	70	36	31
Nieustalone – Unknown	9	–	3	–	5	1

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław, 2003

²²⁰ Według Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Tabela 11. Rodziny w gospodarstwach domowych według typów rodzin
Table 11. Types of families and households

Wyszczególnienie Details	Ogółem Total	Małżeństwa Married couples			Partnerzy Partners			Matki z dziećmi Mothers with children	Ojcowie z dziećmi Fathers with children
		razem all	bez dzieci childless	z dziećmi with children	razem all	bez dzieci childless	z dziećmi with children		
Ogółem – Total	1100	863	200	663	36	15	21	178	23
W gospodarstwach domowych: – In households:									
Jednorodzinnych Single family	993	792	177	615	33	15	18	145	23
Dwurodzinnych Two-family	104	71	23	48	3	–	3	30	–
Trzy i więcej rodzin – Three and more families	3	–	–	–	–	–	–	3	–

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław 2003

Tabela 12. Mieszkania zamieszkałe stale według liczby izb oraz liczby i typu gospodarstwa domowego
Table 12. Flats inhabited permanently according to the number of rooms and type of household

Wyszczególnienie Details	Ogółem Total	Mieszkania o liczbie izb Flats - number of rooms				
		1	2	3	4	5 i więcej and more
Mieszkania – Flats	1144	26	111	465	308	234
Mieszkania zamieszkałe przez: – Flats inhabited by:						
1 gospodarstwo domowe – 1 household	991	26	105	432	274	154
Jednoosobowe – Single-person	142	11	45	68	13	5
Wieloosobowe – More people	849	15	60	364	261	149
Mieszkania zamieszkałe przez: – Flats inhabited by:						
2 gospodarstwa domowe – 2 households	134	-	6	31	31	66
Oba jednoosobowe – Both single-person	13	-	3	3	3	4
Jedno z nich wieloosobowe One of them with more people	62	-	3	19	14	26
Oba wieloosobowe Both with more people	59	-	–	9	14	36
Mieszkania zamieszkałe przez 3 i więcej gospodarstw domowych Flats inhabited by 3 and more households	19	-	–	*	3	14
Przeciętna liczba gospodarstw w 1 mieszkaniu Average number of households per flat	1,15	1,00	1,05	1,08	1,12	1,41

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
 Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław 2003

Tabela 13. Rodziny z dziećmi zamieszkujące w mieszkaniach według powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę i liczby dzieci w rodzinie**Table 13.** Families with children in flats according to usable floor area (ufa) per person and number of children in family

Wyszczególnienie Details	Ogółem Total	W mieszkaniach o powierzchni użytkowej – w m ² na osobę In flats of ufa- sq metres per person						
		poniżej below 5,0	5,0– 6,9	7,0– 9,9	10,0– 14,9	15,0– 19,9	20,0– 29,9	30,0 i więcej and more
Ogółem – Total	885	4	22	101	283	209	171	94
Małżeństwa z dziećmi: – Married couples with children:								
1	264	–	*	22	68	78	60	34
2	308	–	8	36	109	90	44	21
3	88	*	6	14	44	10	6	6
4 i więcej And more	24	*	4	7	11	–	*	–
Jedno z rodziców z dziećmi: – Single parent and children:								
1	126	–	–	11	31	19	43	22
2	50	–	*	7	11	10	12	9
3	19	*	*	*	7	*	3	*
4 i więcej And more	6	–	–	*	*	–	*	–

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Gmina miejsko-wiejska Święta Katarzyna, Wrocław, 2003
Source: Statistical Bureau, Wrocław, Święta Katarzyna district, Wrocław 2003

Dane te są danymi statystycznymi z 2002 roku. Sytuacja w mieście jednak dość znacznie się zmieniła. Przybyło i przybywa nowych mieszkań zarówno w zabudowie jednorodzinnej, jak i wielorodzinnej. Na powstawanie różnic w strukturze społecznej wpływ mają też dochody ludności. Zdecydowanie największa część ankietowanych Siechniczian (37,4%) zadeklarowała średnio zadowolające dochody z wykonywanej pracy, 32% niezadowolające dochody, a tylko 9,3% zadowolające. Na pytanie odnośnie jakości uzyskiwanych dochodów z wykonywanej pracy, nie udzieliło odpowiedzi aż 21,3% respondentów. Utrzymywanie się takich rozwarstwień prowadzi do zwiększenia dystansów społecznych, dzielących różne pozycje w strukturze, a przez to do zwiększenia stopnia heterogeniczności tejże.

Rozdział V

Gospodarka w Siechnicach

1. Podmioty gospodarcze funkcjonujące w Siechnicach

Szanse rozwoju małych miast w Polsce, w tym na Dolnym Śląsku, ściśle wiążą się z transformacją gospodarki przestrzennej, w wyniku wprowadzenia wolnego rynku, ich kondycją ekonomiczną, możliwościami zafunkcjonowania nowych podmiotów, tychże ilością i jakością²²¹. Firmy prowadzące działalność w Siechnicach zajmują się przede wszystkim energetyką, produkcją ogrodniczą, przetwórstwem rolno-spożywczym, innym przemysłem²²². W ich funkcjonowaniu nie bez znaczenia jest prawidłowe nimi zarządzanie, które winno być zgodne z zarządzaniem w gospodarce przestrzennej miasta²²³. Ogólnie, można stwierdzić, iż

²²¹ Broń R., 1991, *Przyczyny kryzysu i szanse rozwoju małych miast na Dolnym Śląsku*, [w:] *Usługi, miasto, region*, Materiały konferencyjne. Prace Nauk. AE Wrocław nr 574, s. 60–63 [47]; Domański R., 2000, *Przestrzenna transformacja gospodarki*, PWN, Warszawa [71]; 2002, *Gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa [72]; Kuciński K., 2005, *Przedsiębiorstwa i gospodarka po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, SGH, Warszawa [154]; Masztalski R., Wasyluk G., Żabiński R., 2000, *Transformacja gospodarki przestrzennej w wyniku wprowadzenia wolnego rynku; regulacje prawne, praktyka planistyczna*, raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr J-1/S-427/00, Wrocław [184].

²²² Mync A., 1993, *Przemysł w małych miastach*, „Człowiek i Środowisko” nr 2/3, s.163–175 [197]; Kachniarz T., Makowska K., Szymkiewicz E., 1996, *Małe miasta przemysłowe*, IGPIK, Warszawa [133]; Wiśniewska M., 1999, *Osadnictwo wiejskie*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa [322]; Smailes A. S., 1975, *The Definition and Measurement of Urbanisation* [in:] *Essays on World Urbanisation*, Jones R. (red.), Philip G and Son Ltd, London [263].

²²³ Gaczek W.M., 2003, *Zarządzanie w gospodarce przestrzennej*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz-Poznań [81]; Jałowiecki B., 2002, *Zarządzanie rozwojem aglomeracji miejskich*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, Białystok [124]; Marciniak S., 2003, *Problemy restrukturyzacji gospodarki Polski w okresie przed i po akcesji do Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa [177];

struktura działalności gospodarczej jest zróżnicowana. Z roku na rok przybywa nowych podmiotów gospodarczych (zwłaszcza w zakresie handlu, napraw, budownictwa, obsługi nieruchomości). Sieć handlowo-usługowa, która zrodziła się w Siechnicach po 1945 roku w całości znajdowała się w prywatnych rękach. Mowa tu o dwu masarniach, piekarni, kilku tzw. sklepach „ogólnospożywczych”, restauracjach, młynie i kuźni. Już w 1945 roku zbudowano w Siechnicach pierwszą stację benzynową. Pod koniec 1946 roku, mieszkańcy Siechnic, mogli kupić na miejscu nie tylko podstawowe produkty. W 1947 roku powstała w Siechnicach pierwsza placówka Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” z siedzibą w Świętej Katarzynie, która w 1949 roku w ciągu kilku miesięcy przejęła wszystkie prywatne placówki handlowe i usługowe również na terenie Siechnic. Wraz z przejściem placówek z „rąk prywatnych”, nastąpił znaczny spadek poziomu świadczonych usług. W kolejnych latach pomimo wzrostu obrotów w handlu, ilość placówek handlowych i usługowych malała. W latach 1949–55 zlikwidowano większość prywatnych firm. Przetrwały tylko nieliczne. W 1959 roku Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” uruchomiła dwa nowe sklepy: spożywczy i tekstylny. W latach 60. liczba mieszkańców Siechnic wzrastała. Władze zostały zmuszone do poprawy sytuacji zaopatrzeniowej w Siechnicach. Mówiąc o usługach w Siechnicach, nie sposób wspomnieć kawiarni „Różyczka”, będącej w latach siedemdziesiątych głównym miejscem spotkań uczącej się siechnickiej młodzieży. W 1970 roku w Siechnicach ponownie została uruchomiona restauracja (pierwszą wcześniej zlikwidowano). Posiadała ona korzystne położenie przy trasie Wrocław – Opole. Jej lokalizacja była zwłaszcza dobra dla przejeżdżających kierowców samochodów ciężarowych, ze względu na duży parking²²⁴. W 1972 roku powstały dwa kolejne sklepy: gospodarstwa domowego i tekstylno-obuwniczy. W latach siedemdziesiątych i pierwszej połowy lat osiemdziesiątych dobrze funkcjonowała znana wszystkim mieszkańcom prywatna pijalnia piwa „Oaza”. Korzystali z niej również przyjeżdżający z Oławy i Wrocławia. W 1973 roku otwarto pijalnię piwa przy restauracji GS, która nigdy nie uzyskała podobnej renomy jak „Oaza”. Rodzaje, metody, sposób handlu i usług do 1988 roku były efektem działalności politycznej i administracyjnej współczesnych władz. To one decydowały o wszystkim, m.in. wyznaczały godziny otwarcia placówek, rodzaj świadczonych usług lub sprzedawanych towarów, grupy społeczne mające prawo do określonych zakupów itp. W 1984 roku na nowo wybudowanym osiedlu powstał duży sklep spożywczy. Niektóre sklepy poszerzały swoją ofertę zaopatrzeniową. Powstawały również w miejscu istniejących sklepów, sklepy innej branży, np. w miejscu zlikwidowanej piekarni powstał sklep winno-cukierniczy. W 1985 roku CPN uruchomił nowoczesną, sześciodystrybutorową stację paliw przy wjeździe do Siechnic od strony Wrocławia. Starą stację, już wyeksploatowaną zamknięto. Od 1985 roku monopol Gminnej Spółdzielni w handlu i usługach na terenie Siechnic zaczął załamywać się. Niektórzy dawni właściciele odzyskali należące do nich niegdyś lokale. Przełom społeczno-gospodarczy nastąpił w 1989 roku. Pojawiły się nowe placówki handlowe

---

Noworól A., 1998, *Instrumenty zarządzania rozwojem miasta*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków [203]; Peński W., 1999, *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem miast*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa [213]; Słodczyk J., 2002, *Przemiany bazy ekonomicznej i struktury przestrzennej miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [256]; Słodczyk J., Jakubczyk Z., 2002, *Zarządzanie gospodarką miejską i prawne podstawy funkcjonowania miasta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [257]; Słodczyk J., 2004, *Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole [260].

²²⁴ Konefal T., Szobert D., Czarnecka B., *Monografia Siechnic*, maszynopis, Biblioteka Gminna w Siechnicach [144].

i usługowe, których oferta wchodziła w lukę rynkową (np. ciastkarnia, sklepy owocowo-warzywne). W ciągu kilku lat w Siechnicach otwarto dziesiątki prywatnych placówek handlowych i usługowych. Podobnie rzecz miała się z siechnickim rzemiosłem. Od 1989 roku gospodarka miasta oparta jest o kilka największych podmiotów gospodarczych, m.in. Elektrociepłownię „Czechnica”, Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, „Carina Silicones”, Konfexim-2, a od 2003 roku m.in. Parker Hannifin, Thyssen Polymer Polska, Centrum Logistyczne Phoenix oraz mniejszych przedsiębiorców prywatnych prowadzących działalność na jego terenie. Obecnie (kwiecień 2006 roku) działa w mieście 13 sklepów spożywczo-przemysłowych, 2 sklepy z artykułami przemysłowymi, 4 kioski typu „RUCH”, restauracja „Pokusa” przy ul. Ciepłowniczej, pijalnia piwa przy ul. Świerczewskiego²²⁵. Usługi dla ludności świadczy ponad 100 firm, pozostałe zajmują się wyłącznie działalnością produkcyjną. Firmy komputerowe, rachunkowe, doradztwo, różnego rodzaju wypożyczalnie, to firmy świadczące usługi, których do tej pory w miejscowości nie było. Średnie i duże podmioty działające w Siechnicach nastawione są przede wszystkim na obsługę rynków regionalnych, krajowych i zagranicznych. Małe, kilkuosobowe przedsiębiorstwa obsługują przede wszystkim rynek lokalny (miasta, gminy, powiatu).

Tabela 14. Większe podmioty działające w mieście (oprac. autorki)

Table 14. Larger companies operating in the town (by author)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa – Company name	Branża – Branch
1.	Elektrociepłownia „Czechnica” – Power station ul. Fabryczna 22	energetyka, ciepłownictwo electricity, heat engineering
2.	Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” Sp. z o.o. Gardening and Horticulture Company ul. Opolska 30	produkcja ogrodnicza (warzywa, kwiaty), projektowanie i wykonawstwo terenów zielonych, horticultural production (vegetables, flowers), landscape design and execution
3.	GSAG Siechnice ul. Wiosenna 7	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, działalność wydawnicza farming, hunting, forestry, publishing
4.	Konfexim-2 Sp. z o.o. ul. Św. Katarzyny 5	producent ubiorów i akcesoriów neoprenowych EQUES do nurkowania, – surfing, jet-ski i nart wodnych uniforms and accessories for diving, surfing, jet-skiing and water skiing
5.	Zakład Automatyki Energetycznej Sp. z o.o.	energetyka, automatyka – automation
6.	Carina Silicones Sp. z o.o. ul. Polna 14	wyroby silikonowe silicone products
7.	Poczta Polska ul. Kościelna 5	usługi pocztowe postal services
8.	BZ-WBK S.A. filia w Siechnicach ul. Fabryczna 22	usługi bankowe banking
9.	Przedsiębiorstwo Usługowe Elektrociepłowni Wrocław ELEKTROSERVICE Sp. z o.o. w Siechnicach	usługi elektryczne electric services
10.	ZIPPE POLSKA w Siechnicach ul. Słoneczna 6	produkcja konstrukcji stalowych, chwytaków, urządzeń dźwigowych steel structures, cranes and grabs
11.	JABEMA-FLOR w Siechnicach ul. Opolska 30	handel materiałami ogrodniczymi (torf, sadzonki, nawozy, akcesoria) – gardening materials (peat, plants, fertilizers, accessories)

²²⁵ Informacje uzyskane w Urzędzie Gminy Święta Katarzyna.

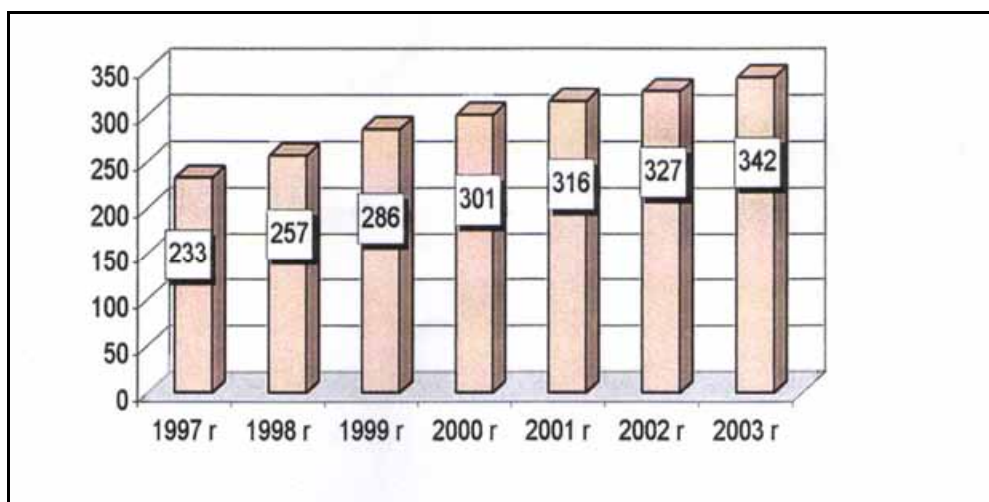

Tabela 14 cd.
Table 14 cont.

12.	PROPOL w Siechnicach ul. Polna 8	roboty ogólnobudowlane, sprzedaż materiałów budowlanych – general construction works, building materials trade
13.	HAUBITZ – POLSKA w Siechnicach ul. Opolska 30	handel sadzonkami, rabatówka plants trade
14.	BERUTEX EXPORT –IMPORT w Siechnicach ul. Osiedlowa 25	handel hurtowy i komisowy wholesale and commission
15.	Centrum Logistyczne Phoenix ul. E. Kwiatkowskiego	usługi transportowe, logistyczne, handel hurtowy transportation, logistics, wholesale
16.	Parker Hannifin ul. E. Kwiatkowskiego 16	producent złączy hydraulicznych manufacturer of pipe connections
17.	Thyssen Polymer Polska Sp. Z o.o. ul. W. Grabskiego 2	zakład wytwarzający profile okienne window works manufacturing
18.	DRUKPOL ul. Polna 8	drukarnia printing house
19.	POLSYSTEM ul. Słoneczna 9	budownictwo mieszkaniowe housing
20.	Zakład Przetwórstwa Żużli Hutniczych ul. Kościuszki 30	wydobywanie kamienia, żwiru, piasku i gliny, pozostałe górnictwo, gdzie indziej nie sklasyfikowane – stone, gravel, sand and clay mining
21.	HI TEC NUTRITION ul. Opolska 30	produkcja odżywek oraz żywności dietetycznej, sprzedaż, transport, handel hurtowy i detaliczny, doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej – nutrients and dietary food production, trade, transportation, wholesale and retail, consulting for entrepreneurs
22.	STEELON-PLAST ul. Polna 4	produkcja wyrobów gumowych, tworzyw rubber products, plastics
23.	PEGAZ-AUTO ul. Fabryczna 5	obróbka mechaniczna elementów metalowych, sprzedaż hurtowa części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, sprzedaż detaliczna paliw metalworking, wholesale of car spare parts and accessories, retail of fuel
24.	Apteka „Miła” ul. Kolejowa 15	usługi handlowo-medyczne trading and medical services
25.	Apteka „Pod Modrzewiem” ul. Modrzewiowa 19	usługi handlowo-medyczne trading and medical services
26.	„TERENY ZIEŁONE” ul. Opolska 30	działalność usługowa związana z produkcją roślinną, zagospodarowaniem terenów zieleni plant production and landscape design and arrangement
27.	NEWCORN-DYSTRYBUCJA ul. Polna 8a	uprawa warzyw, specjalnych roślin ogrodnictwa i produktów szkółkarskich, uprawa zbóż i pozostałe uprawy rolne vegetables, special plants, grains and other
28.	REBO ul. Opolska 30	uprawa zbóż, uprawa roślin przemysłowych i pozostałe uprawy rolne grains, industrial plants and others
29.	HI-P POLAND Ul. Grabskiego 8/10	produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych, produkcja maszyn biurowych i komputerów plastic products, office appliances and computers
30.	Hotel „Azalia” ul. Osiedlowa 25	usługi hotelarskie hotel services

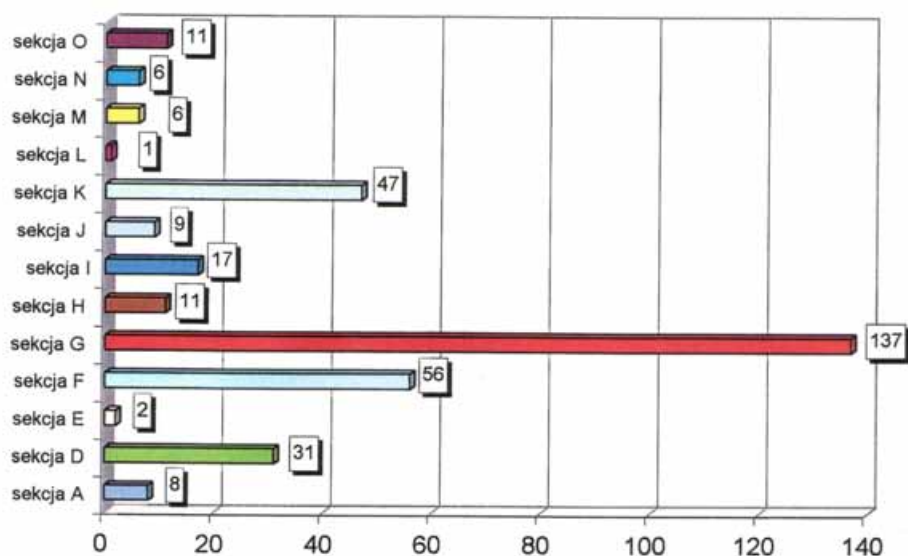
Tabela 14 cd.
Table 14 cont.

31.	Stacja Kontroli Pojazdów ul. Opolska 14a	usługi samochodowe car service
32.	Stacja Paliw PKN ORLEN ul. Opolska 1c	usługi handlowe trading
33.	Restauracja-Kawiarnia „Pokusa” ul. Ciepłownicza 17	usługi gastronomiczne catering
34.	GUREX Sp. Z o.o. ul. Kościuszki 30	leśnictwo, rybołówstwo, wydobywanie kamienia, handel, roboty budowlane forestry, fishery, stone mining, trade, construction works

Rys. 44. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON ogółem²²⁶
Fig. 44. Entrepreneurs registered in the REGON system – total

²²⁶ Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego [4].

A - ROLNICTWO, ŁOWIECTWO I LEŚNICTWO

D - PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE

E - WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, WODĘ

F - BUDOWNICTWO

G - HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWY POJAZDÓW MECHANICZNYCH, MOTOCYKLI ORAZ ARTYKUŁÓW UŻYTKU OSOBISTEGO I DOMOWEGO

H - HOTELE I RESTAURACJE

I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ

J - POŚREDNICTWO FINANSOWE

K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI, WYNAJEM, NAUKA I USŁUGI ZWIĄZANE Z PROWADZENIEM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

L - ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I POWSZECHNE UBEZPIECZENIE ZDROWOTNE

M - EDUKACJA

N - OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA

O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KOMUNALNA, SPOŁECZNA I INDYWIDUALNA

Rys. 45. Rodzaje jednostek zarejestrowanych w systemie REGON ogółem²²⁷

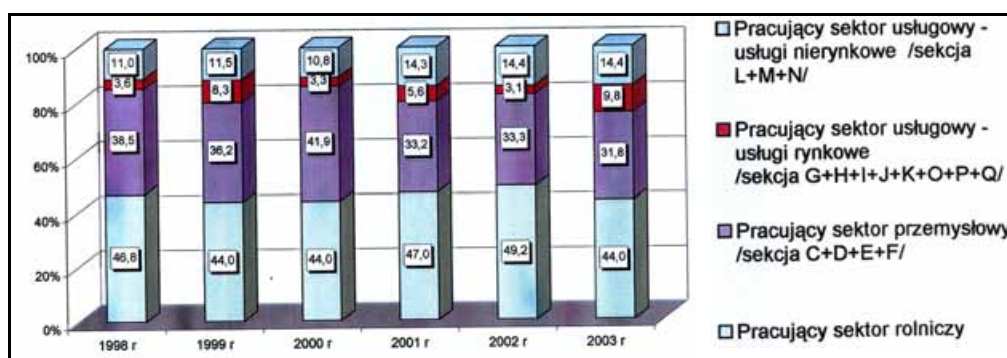
Fig. 45. Types of entrepreneurs registered in the REGON system – total

²²⁷ Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego [4].

Tabela 15. Rynek pracy w Siechnicach do 2003 roku
Table 15. Work market in Siechnice until 2003

	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
Pracujący ogółem Employees total	277	100	799	100	905	100	900	100	820	100	801	100	825	100
Pracujący sektor rolniczy Employees – agricul- ture	0	0	374	46,8	398	44	396	44	385	47	394	49,2	363	44
Pracujący sektor przemysłowy (sekcja C+D+E+F) Employees – industry (sections C+D+E+F)	174	62,8	308	38,5	328	36,2	377	41,9	372	33,2	267	33,3	262	31,8
Pracujący sektor usługowy – usługi rynkowe (sekcja G+H+I+J+K+O+P+Q) Employees – services, market services Sections G+H+I+J+K+O+P+Q)	8	2,9	29	3,6	75	8,3	30	3,3	46	5,6	25	3,1	81	9,8
Pracujący sektor usługowy – usługi nierynkowe (sekcja L+M+N) Employees – nonmar- ket services (sections L+M+N)	95	34,3	88	11	104	11,5	97	10,8	117	14,3	115	14,4	119	14,4
Pracujący sektor publiczny ogółem Employees total – public non-private sector	–	–	–	–	122	13,5	164	18,2	149	18,2	143	17,9	156	18,9
Pracujący sektor prywatny ogółem Employees total – private sector	–	–	–	–	783	86,5	736	81,8	671	81,8	658	82,1	669	81,1

Źródło: „Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice”, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego
 Source: „Analysis of service needs for the designed centre of the town of Siechnice” 2004, typescript for the President of Wrocław Country Council

Rys. 46. Pracujący w Siechnicach według sektorów²²⁸
 Fig. 46. Siechnice employees according to sectors

Największym, najprężniej działającym podmiotom gospodarczym poświęcono więcej miejsca, przedstawiając je bliżej, krótko omawiając ich historię, profil produkcji, partnerstwo gospodarcze i perspektywy rozwoju.

Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”

Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” Sp. z o.o. to jedno z najnowocześniejszych i największych przedsiębiorstw ogrodniczych w Polsce. Spółka jest właścicielem ponad 90 ha gruntów. Działa na rynku polskim od 1980 roku. Posiada dwóch właścicieli. 51% należy do Zespołu Elektrociepłowni Wrocław KOGENERACJA S.A., 49% do Ministerstwa Skarbu Państwa.

W przedsiębiorstwie uprawia się, w przestrzennych, nowoczesnie urządzonej szklarniach na powierzchni 22 ha i 1 ha tunelu foliowego: warzywa, głównie pomidory i ogórki, na rynek krajowy i na eksport m.in. do Austrii, Szwajcarii, Czech; kwiaty cięte i ozdobne doniczkowe (w cyklu całorocznym, przy zastosowaniu nowoczesnych metod kontroli nawadniania i nawożenia roślin, zapewniających wyrównany wzrost kwiatów i ich dobrą kondycję); kwiaty kwitnące doniczkowe (sezonowe, zajmujące rotacyjnie ok. 2 ha szklarni, w każdym z gatunków duży wybór odmian w szerokiej gamie kolorów), wykorzystując także sprawdzone na świecie najnowocześniejsze technologie, przyjazne środowisku człowieka. W cyklu całorocznym na powierzchni 1 ha uprawia się około 100 gatunków zielonych roślin ozdobnych. Podstawowym produktem przedsiębiorstwa są warzywa, które zajmują powierzchnię 17 ha, z czego pomidory 12 ha i 5 ha ogórki. Roczna produkcja wynosi około 5500 ton pomidorów i 2500 ton ogórków. Przedsiębiorstwo od kilku lat specjalizuje się i rozszerza produkcję wysokiej jakości sadzonek kwiatów balkonowych i rabatowych, które pochodzą z licencjonowanych, profesjonalnych mateczników firmy Fischer. Kwiaty balkonowe z Siechnic

²²⁸ Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego [4].

zdobią balkony i rabatki nie tylko w kraju, ale i innych krajach Europy (Niemcy, Czechy, rynek wschodni). Produkcja rozsad warzyw i sadzonek pelargonii zajmuje około 3–4 ha. Szklarnie ogrzewane są przez Elektrociepłownię „Czechnica”. Przedsiębiorstwo posiada na swoim terenie duży, sztuczny zbiornik, będący rezerwuarem do podlewania roślin. Nadto, w przedsiębiorstwie projektuje się i aranżuje tereny zielone. Zatrudnienie w PPO „Siechnice” w ciągu roku zmienia się. Aktualnie (kwiecień 2006 r.), w przedsiębiorstwie zatrudnionych jest 340 pracowników etatowych²²⁹. W ogólnej liczbie zatrudnionych, liczba ta ulega zmianie, gdyż pracownicy zatrudniani są także sezonowo, wyłącznie do określonych zadań (wówczas zatrudnienie wzrasta do około 370 osób). Od 2007 roku, wraz z uruchomieniem nowej inwestycji – szklarni na powierzchni 6 ha (inwestycja obecnie w trakcie realizacji), liczba pracowników stałych prawdopodobnie wzrośnie do około 400 osób. Aktualnie wśród zatrudnionych osób: 50% stanowią mieszkańcy Siechnic, 1% mieszkańcy różnych miejscowości całej gminy Święta Katarzyna i Wrocławia, 48% mieszkańcy miast Oława, Jelcz-Laskowice, gminy Oława (zwłaszcza z Marcinkowic, Stanowic, Gaci) oraz 1% z gminy Wiązów.

Fot. 188. PPO „Siechnice”, budynek administracji (fot. autorki)

Photo 188. Gardening and Horticulture Company „Siechnice”, administration building (photo author)

²²⁹ Te i niżej pozyskane informacje autorka uzyskała w Przedsiębiorstwie Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” w Siechnicach, ul. Opolska 30.

Fot. 189. PPO „Siechnice” – widok z lotu ptaka (fot. własnością przedsiębiorstwa)

Photo 189. Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – aerial photo
(photo collection of the Company)

Fot. 190. PPO „Siechnice”, produkcja szklarniowa ogórków (fot. własnością przedsiębiorstwa)

Photo 190. Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – green house cucumbers
(photo collection of the Company)

Fot. 191. PPO „Siechnice”, produkcja szklarniowa kwiatów ozdobnych
(fot. własnością przedsiębiorstwa)

Photo 191. Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – green house flowers
(photo collection of the Company)

Fot. 192. PPO „Siechnice”, produkowane kwiaty balkonowe (fot. własnością przedsiębiorstwa)

Photo 192. Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – balcony flowers
(photo collection of the Company)

Kompleks został wybudowany w latach 70. i 80. Jest stale rozbudowywany i modernizowany. Można powiedzieć, iż to największe tego typu przedsiębiorstwo na Dolnym Śląsku i jedno z nielicznych tej wielkości w Polsce i Europie. PPO „Siechnice”, jako pierwsza firma ogrodnicza w Polsce wprowadziła certyfikat bezpiecznej żywności – HACCP. Warzywa uprawiane są w przedsiębiorstwie według nowoczesnej technologii uprawy bez glebowej, tj. w wełnie mineralnej, włóknie kokosowym oraz keramzycie. Podlewa się je wodą o klasie czystości wody pitnej, metodą kropelkową, dzięki czemu siechnickie produkty należą do ekologicznych. Przedsiębiorstwo posiada własną fabrykę wody. W bieżącym roku przewidziana jest modernizacja stacji uzdatniania wody. Zostanie wprowadzona unikatowa technologia szwedzka uzdatniania wody. Urządzenia zakupione zostaną w Szwecji za ok. 1,5 mln złotych. Przedsiębiorstwo sprzedaje wodę pitną dla gminy Święta Katarzyna na potrzeby osiedli mieszkaniowych. Uprawy w szklarniach sterowane są przez komputery, których zadaniem jest kontrola nawożenia, warunków klimatycznych panujących w szklarniach i tunelu. Stosuje się praktyki upraw sprawdzone w Holandii i Niemczech. Sprowadza się np. trzmielę do zapyłania pomidorów (metoda ekologiczna), dzięki czemu produkcja podwoiła się względem starej technologii (w starej technologii uzyskiwano 17 kg/m², obecnie 50 kg/m²). Przedsiębiorstwo planuje rozwinąć sprzedaż hurtową kwiatów, owoców, warzyw, uruchomić produkcję ziół leczniczych, drzewek owocowych i dekoracyjnych. Czynnikiem ograniczającym efektywność ekonomiczną przedsiębiorstwa są przestarzałe konstrukcje szklarniowe (zbyt niskie – wysokości 2,60 m do rynny), które należałoby wymienić. Najnowsze, stosowane w Unii Europejskiej posiadają wysokość 4,50 m – 5,50 m do rynny. Kubatura nad roślinami stanowi bufor termiczny dla roślin, dzięki któremu dochodzi do zwiększenia plonów nawet o 15%. W najnowszych szklarniach uzyskuje się nadto oszczędności w ogrzewaniu, tj. około 10–15%. Przedsiębiorstwo planuje w przeciągu 15 lat wymianę starych szklarni na nowe (strategia rozwoju zakładu). W 2006 roku zakończony zostanie I etap tej strategii, tj. oddanie do eksploatacji nowej szklarni, najnowszej generacji (o podwyższonym standardzie, z najnowszymi technologiami, prawidłową wysokością) o pow. 6 ha (za około 20 mln złotych). Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” proponując konsumentom swoje warzywa, oprócz faktu stosowania do ich produkcji wody o bardzo dobrych parametrach, może poszczycić się również stosowaną ochroną biologiczną, bowiem przeciwko szkodnikom używa naturalnych wrogów występujących w przyrodzie tzw. „dobroczyńców”, a do nawożenia nawozy mineralne bardzo wysokiej klasy czystości. Dzięki utrzymywaniu w szklarniach właściwego stosunku temperatury do wilgotności, choroby grzybowe nie rozwijają się.

Krótką historia zakładu

W 1976 roku Kombinat Państwowych Gospodarstw Ogrodniczych we Wrocławiu wystąpił do Ministra Rolnictwa o przekazanie na jego rzecz gruntów i lasów, znajdujących się na terenie gminy Święta Katarzyna. Dnia 21.06.1976 r. Minister Rolnictwa wydał decyzję, mocą której zezwolono na przekazanie kombinatowi terenów, o które zabiegał. Kombinat PGO przeznaczył tereny te pod budowę zakładu szklarniowego w Siechnicach. Budowa zakładu rozpoczęła się w 1977 r. W międzyczasie Kombinat PGO został z dniem 1.07.1977 r. przekształcony we Wrocławski Kombinat Ogrodniczy. Zakład Ogrodniczy w Siechnicach, jako jednostka posiadająca osobowość prawną, powołany został z dniem 1 stycznia 1979 r. W dniu powołania zakładu liczył on 32 osoby. Budowany był etapowo. Pierwszy etap budowy – 6 ha szklarni wraz z urządzeniami i budynkami towarzyszącymi przekazany został do eksploatacji 1 stycznia 1980 r. W wyniku wcześniejszego przygotowania podłoża, zorgani-

zowania załogi i wykonania wielu prac przygotowawczo-organizacyjnych, pierwsze efekty produkcyjne osiągnięto już na wiosnę 1980 roku. W ramach II etapu, tj. rok później przekazano do eksploatacji kolejne 6 ha szklarni. II etap to koniec 1983 roku. Oddano wówczas do eksploatacji kolejne szklarnie. Etap III (6 ha) zakończono w 1985 roku. Równolegle trwały prace związane z realizacją IV etapu budowy. Ostatnie 4 ha szklarni oddano do użytku w 1986 roku. Wraz z obiektami produkcyjnymi przekazano do eksploatacji budynki towarzyszące, tj. stację uzdatniania wody, oczyszczalnię ścieków, magazyny, laboratorium, budynki socjalne, budynek administracyjny i budynki mieszkalne oraz hotel pracowniczy i stołówkę. W pierwszym roku produkcji (1979/1980), wyprodukowano w szklarniach w Siechnicach 506 ton warzyw. Zatrudnionych było wówczas 158 osób. W ramach Wrocławskiego Kombinatów Ogrodniczych, Zakład Ogrodniczy w Siechnicach funkcjonował do 31 grudnia 1989 roku. Z dniem 1.01.1990 roku powołane zostało samodzielne Państwowe Przedsiębiorstwo Ogrodnicze w Siechnicach. Dnia 15 października 1993 roku Państwowe Przedsiębiorstwo Ogrodnicze w Siechnicach zostało zlikwidowane i wykreślone z rejestru Przedsiębiorstw Państwowych. Zarządzeniem Dyrektora Oddziału Terenowego Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa we Wrocławiu z dnia 12 października 1993 r. utworzone zostało Gospodarstwo Ogrodnicze Skarbu Państwa w Siechnicach obejmujące w całości mienie zlikwidowanego Państwowego Przedsiębiorstwa Ogrodniczego w Siechnicach. 1 lipca 1994 roku na bazie majątku produkcyjnego GOSP Siechnice utworzono Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej Siechnice Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółka została zarejestrowana w rejestrze handlowym w Sądzie Rejonowym dla dzielnicy Wrocław Fabryczna w dniu 01.07.1994 roku. Kapitał Zakładowy spółki wynosił wówczas 18 680 400 zł, 100% udziałów w Spółce posiadała Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa. 1 lipca 1996 roku 51% udziałów (dokładnie 95 270 udziałów) przejął Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A. z siedzibą we Wrocławiu, pozostałe 49% udziałów jest w posiadaniu AWRSP (91 534 udziały). W roku 1998 rozpoczęto budowę 1 ha nowoczesnego tunelu foliowego. Prace ukończono w grudniu tegoż roku. Z początkiem roku 1999 rozpoczęto eksploatację nowego obiektu. Tunel foliowy przeznaczono pod produkcję pomidorów. Dnia 27 lutego 2003 roku na podstawie art. 3 ust. ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 64) Minister Skarbu Państwa na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa przejął udziały PPO „Siechnice” Sp. z o.o., które należały do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Obecnie Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” Sp. z o.o. ma 2 właścicieli: Przedsiębiorstwo Elektrociepłowni Wrocław Kogeneracja S.A. i Ministerstwo Skarbu Państwa.

Konfexim-2

Spółka Konfexim-2 powstała w 1990 roku, jako spółka joint-venture. W 1994 roku przekształciła się w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Głównym celem działalności firmy od początku jej istnienia było i jest szycie specjalistycznych ubiorów sportowych. Pierwszym kontraktem była umowa produkcji ubiorów do windsurfingu dla firmy WindWard. Później podjęto współpracę z wieloma znanymi firmami zagranicznymi m.in. z Scubapro. W wyniku powodzi w lipcu 1997 roku firma poniosła duże straty. Sytuacja pokrzyżowała jej plany produkcyjne i rozwojowe. Mimo wszystko spółce udało się wznowić produkcję po niespełna dwóch miesiącach od powodzi. W kolejnych latach spółka próbowała zdobywać nowy rynek. Uczestniczyła w targach i wystawach specjalistycznych

(m.in. Międzynarodowe Targi Olsztyńskie AKWEN, Wiatr i Woda), na których zdobywała nagrody i wyróżnienia. W roku 1999, wśród 65 firm nominowanych do grona Laureatów IX edycji konkursu "TERAZ POLSKA", spółka została laureatem. Doceniono walory jakościowe, wzornicze i handlowe ubiorów neoprenowych EQUES. Obecnie większość produkowanych przez Konfexim-2 artykułów posiada logo EQUES. Marka ta jest szeroko znana na krajowym rynku ubiorów do nurkowania, windsurfingu oraz innych sportów wodnych.²³⁰

Fot. 193. Zakład produkcyjny Konfexim-2 w Siechnicach (fot. autorki)
Photo 193. Clothes Company Konfexim-2 at Siechnice (photo author)

2. Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej

Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej (GSAG), została utworzona w Siechnicach w 1999 roku Uchwałą Rady Gminy Święta Katarzyna XXXVII/329/01 z dnia 31.08.2001 w sprawie utworzenia spółki prawa handlowego pod nazwą „Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej w Siechnicach Sp. z o.o.”²³¹.

²³⁰ Źródło: www.eques.com.pl/src/wpglowna

²³¹ Według pomysłu Grzegorza Romana, aktywnego mieszkańca Siechnic, Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego, Dyrektora Departamentu Architektury i Rozwoju przy Urzędzie Miasta Wrocławia; Informacje pozyskane w Urzędzie Gminy Święta Katarzyna, *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Święta Katarzyna na lata 2004–2006 oraz 2007–2009*, sierpień 2004, *Strategia Rozwoju Gminy Święta Katarzyna z września 2002 r.* opracowana na zlecenie Urzędu Gminy Święta Katarzyna przez Biuro Ekspertyz Finansowych Marketingu i Consultingu UNICONSULT S.C. Grzegorz Rutkowski Maciej Gajewski.

Rys. 47. Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (oprac. Urzędu Gminy Święta Katarzyna)

Fig. 47. Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej – local map of spatial management (by Urząd Gminny Święta Katarzyna)

Wyznaczenie wydzielonego obszaru dla działalności gospodarczej, to ważny element oczekiwanego sukcesu gospodarczego miasta²³². GSAG, to obszar wydzielony przez Gminę Święta Katarzyna²³³. Posiada powierzchnię 80 ha, przeznaczoną pod inwestycje usługowe, handlowe, produkcyjne. GSAG, komunikacyjnie jest bezpośrednio dostępna z drogi krajowej Wrocław–Opole, tj. drogi, która w przyszłości stanowić będzie nieodpłatną alternatywę komunikacyjną dla odcinka autostrady A4 (E-40) Wrocław–Opole. Droga ta stanowi fragment Europejskiego Korytarza Transportowego Wschód-Zachód. GSAG usytuowana jest w odległości 10–12 km od węzłów autostradowych autostrady A4 (E-40) w Bielanach Wrocławskich i Krajkowie, w bliskim sąsiedztwie Wrocławia (11 km do centrum, 15 km do lotniska międzynarodowego we Wrocławiu), przy magistrali kolejowej o znaczeniu międzynarodowym E-30, łączącej Europę Zachodnią z Ukrainą (przez Polskę), z dogodnym połączeniem ze stacjami kolejowymi: Wrocław–Brochów, Opole, Jelcz-Laskowice, które posiadają towarowe bocznicę kolejowe. Nie bez znaczenia będzie jej kilkukilometrowa bliskość od zaprojektowanej i w najbliższych latach budowanej obwodnicy Wrocławia, zwłaszcza odcinka Bielany–Łany–Długołęka. W latach 2002–2003 dokonano w GSAG budowy dróg oraz infrastruktury pod przyszłe inwestycje (pełne uzbrojenie terenu). Działki oferowane kolejnym przedsiębiorcom zajmują powierzchnię 50 ha. Pozostały teren przeznaczony jest pod drogi, tereny publicznie dostępne, zbiornik wody i zieleń. GSAG posiada ważny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego z 1999 roku i zgody na przeznaczenie terenów pod inwestycje. Strefa posiada wiele atutów, m.in. w pełni uzbrojone działki z drogami wewnętrznymi, okoliczności sprzyjające istotnemu obniżaniu kosztów prowadzonej działalności, np. dzięki możliwości bezpośredniego zakupu energii elektrycznej i ciepłej bezpośrednio od producenta Elektrociepłowni „Czechnica”. Gmina oferuje inwestorom zainteresowanym strefą ulgi i zwolnienia w podatkach lokalnych (podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu). Jednakże, by z takich ulg czy zwolnień skorzystać stosowane są określone kryteria m.in. rodzaj działalności, którą przyszły inwestor planuje prowadzić, przy uwzględnieniu stopnia uciążliwości dla środowiska. Preferuje się podmioty wykazujące: brak uciążliwości dla środowiska lub jej znikomy stopień; wielkość zatrudnienia (deklarowaną); deklarowane zatrudnianie zwłaszcza mieszkańców gminy; zgodność koncepcji przestrzennej danej inwestycji z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Inwestorom w GSAG gmina oferuje m.in. pomoc w uzyskaniu wszelkich zezwoleń administracyjnych, nieodpłatne pośredniczenie gminy w ich załatwianiu (mowa tu o zezwoleniach, które nie należą do kompetencji gminy). Nadto gmina proponuje inwestorom udział w zyskach ze sprzedaży gruntów, w zamian za partycypowanie w kosztach budowy infrastruktury drogowej i technicznej. W GSAG istnieje możliwość nabycia prawa własności gruntów. Działki w GSAG posiadają możliwości pełnego uzbrojenia technicznego w: wodę, kanalizację sanitarną i burzową, energię elektryczną i ciepłą, gaz. Budowa infrastruktury w GSAG została wydzielona jako odrębny program Wieloletniego Planu Inwestycyjnego, który realizowany jest i będzie w latach 2004–2009. GSAG przyciągnęła do tej pory ośmiu inwestorów.

Obecnie, największym pracodawcą w GSAG jest firma Parker Hannifin, funkcjonująca w Polsce od ponad 10 lat. Pierwotnie siedziba polskiej jednostki przez okres kilku lat znaj-

²³² Godlewska H., 2001, *Lokalizacja działalności gospodarczej*, WSHiFM, Warszawa [87]; Żabiński R i in., 1991, *Przestrzenne uwarunkowania ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego oraz ekologiczne zasady gospodarki przestrzennej w typowych strukturach miejskich Polski południowo-zachodniej* [w:] *Zarys proekologicznej metody kształtowania miast*, cz. 2, Warszawa [343].

²³³ Informator Gminy Święta Katarzyna, Strefa Aktywności Gospodarczej [110].

dowała się we Wrocławiu przy ul. Stargardzkiej. Uruchomienie fabryki – producenta złączek hydraulicznych w Siechnicach nastąpiło w październiku 2004 roku. Usytuowana jest ona w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej przy ul. E. Kwiatkowskiego 16. Obecnie (koniec kwietnia 2006 roku) na 12,9 tys. m² (z tego na jednej z trzech zakupionych działek) zatrudnionych jest ok. 280 osób. Jeszcze w 2006 roku firma planuje zatrudnić dodatkowo około 30–40 osób a docelowo ok. 800 osób i powiększyć zajmowany obszar do 35 000 m² (w ramach dwu dotychczas niezagospodarowanych działek GSAG). W najbliższym czasie fabryka zbuduje duży parking. Zostały już poczynione starania o pozwolenie na jego budowę²³⁴.

Fot. 194. Parker Hannifin – producent złączek hydraulicznych (fot. autorki)
Photo 194. Parker Hannifin – pipe connectors manufacturer (photo author)

Większość pracowników fabryki mieszka na terenie gminy. Pierwotnie planowano, by pracownikami byli przede wszystkim mieszkańcy Siechnic. Planów tych nie udało się zrealizować z uwagi na konieczność zatrudnienia wysoko wykwalifikowanej kadry. Parker Hannifin w Siechnicach zainwestowała dotychczas 30 milionów złotych. Planuje dalsze inwestycje. Złączki hydrauliczne wytwarzane w polskiej fabryce trafiają do Niemiec, a stamtąd są rozsyłane na cały świat.

Thyssen Polymer Polska, to zakład zlokalizowany przy drodze Wrocław–Opole, wytwarzający profile okienne. Inwestycję rozpoczęto w 2002 roku. Na przełomie 2003/2004 roku uruchomiono ją. Firma docelowo zamierza zatrudniać około 200–300 osób. Dotychczas zakład zajmuje niespełna dwa hektary. Dokupił w międzyczasie grunt na kolejne dwa etapy rozbudowy.

²³⁴ Informacje uzyskane w Radzie Miasta Siechnice.

Fot. 195. Parker Hannifin – hala produkcyjna (fot. Maćków Pracownia Projektowa)
Photo 195. Parker Hannifin – production hall (photo Maćków Design Bureau)

Fot. 196. Thyssen Polymer Polska – producent profili okiennych (fot. autorki)
Photo 196. Thyssen Polymer Polska – window frames manufacturer (photo author)

Trzeci funkcjonujący już w GSAG inwestor to Centrum Logistyczne Phoenix, wybudowane przez „PRO-MI-POL” Mirosław Poniżnik. Obiekt w całości podnajmuje innym podmiotom gospodarczym (m.in. firmie transportowej „Phoenix Nipol” zatrudniającej obecnie 13 osób, w tym kierowców – mieszkańców z Dolnego Śląska). Na terenie centrum logistycznego funkcjonuje kilka firm o różnym charakterze usługowym i handlowym. Właściciel obiektu negocjuje z prywatnymi właścicielami ziemi możliwość zakupu kolejnych sąsiednich działek.

Fot. 197. Centrum Logistyczne Phoenix (fot. autorki)
Photo 197. Logistics Centre Phoenix (photo author)

W ostatnim czasie w Siechnicach kupił działkę m.in. prywatny inwestor z Bielska Białej, który rozpoczyna budowę centrum naprawy i dystrybucji części samochodowych. Na 7 tys. m² planuje zatrudnić około 30 osób. Zakończenie budowy przewiduje na koniec lata 2006 roku. Pod obiekt handlowo-usługowy z zapleczem magazynowym firma Auto-Centrum zamierza wykorzystać 3 ha. Docelowo w Siechnicach ma funkcjonować centrum inwestora dla krajów kooperujących z całej Europy.

Freezer System z Wrocławia zajmujący się produkcją systemów klimatyzacyjnych przeprowadza się do Siechnic z ulicy Szczęśliwej we Wrocławiu. Swoje centrum logistyczne stawia w strefie Benzinger Polska. Firma z niemieckim kapitałem kupiła niewiele ponad hektar gruntu.

Dwie kolejne inwestycje, które są dopiero w planach, to centrum cateringowe, które zajmie 80 arów i drukarnia (arów 30).

W siechnickiej Strefie Aktywności Gospodarczej może powstać w sumie dwa tysiące miejsc pracy²³⁵. Druga strefa aktywności w gminie mogłaby powstać w Radwanicach, gdzie pod działalność gospodarczą wolnych jest 100 hektarów gruntów. Ceny za metr kwadratowy w gminie zaczynają się obecnie od 30 złotych. Prywatni inwestorzy negocjują od 50 zł/mkw. Jednakże w najatrakcyjniejszych miejscach ceny dochodzą do 90 zł/m². Przedsiębiorców mają do strefy przyciągnąć nowe istniejące już w niej inwestycje. Siechnice są znane większemu obszarowi w Polsce, a nawet za granicą, np. w Niemczech, Holandii, Włoszech, Szwecji, Czechach oraz na rynku wschodnim. Według Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Święta Katarzyna na lata 2004–2006 oraz 2007–2009 w GSAG w latach 2007–2008 na budowę infrastruktury technicznej (drogi wraz z oświetleniem) gmina przeznaczy 500 000 zł, natomiast 2 000 000 zł gmina pozyska z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Obecnie w Siechnicach najszybciej rozwija się sektor usługowy. Służy on zaspokajaniu potrzeb życia codziennego mieszkańców miasta. Zaspokajanie tychże jest ważne, bowiem dzięki nim miasto staje się przyjazne człowiekowi, stwarza łatwiejsze i przyjemniejsze warunki życia. W wyniku przeprowadzonych badań, analiz, inwentaryzacji urbanistycznej, stwierdzić można, iż obecnie w Siechnicach występujące usługi należą do rozproszonych, zlokalizowanych przede wszystkim przy ulicach Świerczewskiego, Fabrycznej, Osiedlowej (głównych traktach komunikacyjnych miasta).

Na brak wydzielonego centrum ogólnomiejskiego, centrum administracyjno-usługowego mieszkańcy i Rada Miasta zwracają uwagę od wielu lat. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego został wyznaczony teren pod miejsce, w którym powstaną obiekty, pełniące funkcje centrotwórcze. W ten sposób wykształci się nowe centrum miasta z usługami. Zaprojektowany został przez zespół architektów²³⁶ kompleksowy ośrodek administracyjno-usługowo-handlowy, który służyć będzie nie tylko mieszkańcom miasta, ale i okolicznych miejscowości. Dla miasta, docelowo ważne byłoby jego wykreowanie na ośrodek ponadlokalny. Zaprojektowano w nim obiekt o charakterze usług administracji publicznej: siedzibę Urzędu Miasta, siedzibę Urzędu Gminy; placówki obsługi finansów; oddział i agencję banku; usługi pocztowo-telekomunikacyjne i inne. Usługi świadczone będą w jednym miejscu zarówno dla mieszkańców Siechnic, jak i pozostałych miejscowości należących do gminy. Oprócz obiektów stricte usługowych, zaprojektowano budynki mieszkaniowo-usługowe. W ich parterach przewiduje się m.in. sklepy spożywcze, przemysłowe, w tym sklepy samoobsługowe, apteki, gabinety lekarskie o różnych specjalnościach, biura porad prawnych i księgowych, kancelarie notarialne, biura obsługi biznesu, pracownie projektowe, biura turystyczne, kwaciarnie, gastronomię z kawiarniami, restauracjami, cukierniami, pubami, kafejki internetowe, obecnie funkcjonujące jedynie w systemie rozproszonym. W centrum zaprojektowano również usługi poligraficzne, fryzjersko-kosmetyczne, serwisy komputerowe itp. Cały ten kompleks, formą architektoniczną nawiązywać będzie do istniejącej w Siechnicach dotychczasowej zabudowy. Jego walory to: lokalizacja w możliwie najbardziej centralnej części miasta; w bezpośrednim sąsiedztwie z terenem zajmowanym przez Kościół Parafialny w Siechnicach, wokół którego skupia się w znacznym stopniu życie społeczne miejscowości; korzystne powiązanie z całościowym układem komunikacyjnym całego miasta; dogodnie usytuowanie w miejscu, z którego odchodzą główne ciągi piesze do poszczególnych zakładów pracy, dworca kolejowego, kościoła, szkół; ogólnomiejski i pozamiejski planowany zasięg

²³⁵ Zdaniem wójta gminy Święta Katarzyna Jerzego Fitka.

²³⁶ „Maćków Pracownia Projektowa”.

oddziaływania zlokalizowanych w nim obiektów. Wadą Siechnic w zakresie usług, podobnie jak innych małych miast jest brak w nich „usług wyższego rzędu”, brak miejsc rozrywek kulturalnych, brak placówek i obiektów sportowych (np. stadionu sportowego z trybunami, basenu krytego), ograniczony rynek pracy (w porównaniu z dużym miastem)²³⁷. Powstanie centrum administracyjno-usługowego przynajmniej częściowo te braki zrekompensuje. Skupi ono w jedno miejsce funkcje o charakterze miejskim i pozamiejskim. Intensyfikacja usług w centrum miasta, przy rynku, korzystnie wpłynie na jego funkcjonowanie, na efekt wabienia kolejnych inwestorów, na jego atrakcyjność, na wzmocnienie tzw. miejskiego stylu życia, na poprawę egzystencji mieszkańców, na tworzenie się więzi lokalnych i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Centrum z ratuszem winno stać się „sercem miasta”, miejscem spotkań, do którego przybywać chętnie będą jego mieszkańcy i osoby z zewnątrz. To tutaj, na deptaku odbywać będą się różne imprezy, festiwale. Tu spacerować będą Siechniczanie w dni wolne od pracy, tu będą się integrować²³⁸.

Opracowano wstępne założenia programowe dla Siechnic, miasta, które w krótkim czasie liczyć będzie prawdopodobnie 5000–6000 mieszkańców (przy koncepcji utworzenia w mieście ośrodka gminnego). Koncepcję systemu obsługi mieszkańców przedstawia tabela 16. Poszczególne obiekty, pod względem rodzaju i wielkości byłyby opracowywane według indywidualnych programów uwzględniających zapotrzebowanie i warunki miejscowe.

Analiza usług, ich natężenie i koncentracja w pewnym stopniu pozwalają na dokonanie oceny przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców Siechnic. Stwierdzić można, iż Siechniczanie wykazują stosunkowo dużą przedsiębiorczość (tworząc nowe miejsca pracy w otwieranych firmach jednoosobowych i rodzinnych). Przy Radzie Miasta jednoczy się grupa najbardziej aktywnych mieszkańców Siechnic, wyjątkowo troszczących się o przyszłe losy, rozwój ich miasta. To zainteresowanie miastem znajduje również przełożenie w rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców. Rozwój usług, ich różnorodność, stanowi niejako dowód dynamicznych zmian w gospodarce, dowód aktywności społecznej.

²³⁷ Z badań przeprowadzonych przez prof. Bagińskiego E.²³⁷ przy udziale studentów Politechniki Wrocławskiej wynika, iż do wad małych miast, takich również jak Siechnice należą m.in.: brak „usług wyższego rzędu”, brak rozrywek kulturalnych, brak placówek i obiektów sportowych, ograniczony rynek pracy (w porównaniu z dużym miastem).

²³⁸ Za autorem „*Analizy w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice*” (2004), „...rynek winien stać się miejscem spotkań, w celu realizacji tzw. „potrzeb wyższego rzędu...” [4].

Tabela 16. Koncepcja systemu obsługi mieszkańców Siechnic
Table 16. Concept of servicing system for the inhabitants of Siechnice

	Oświata i wychowanie Education	Ilość i bliższe informacje Number and more information
1.	Przedszkole Kindergarten	1 przedszkole 4-oddziałowe (80–100 dzieci) 1 kindergarten with 4 sections (80–100 children)
2.	Szkoła podstawowa Primary school	1 szkoła podstawowa (20–25 uczniów w oddziale) 1 primary school (20–25 children per class)
	Kultura – Culture	
1.	Kluby, świetlice Clubs, youth clubs	Ośrodek Kultury – 1 obiekt/miejscowość, 1800–3000 m ² Pu, sala wielofunkcyjna na 200–300 miejsc culture centre – 1 centre/place, 1800–3000 ufa sq m, multifunctional room with 200–300 seats
2.	Biblioteka, punkty biblioteczne Libraries	biblioteka z czytelnią (3 tomy/1 mieszkańca), filie biblioteczne 180–220 m ² Pu, biblioteka gminna 600–900 m ² Pu library with a reading room (3 vol/inhabitant), library divisions 180–220 ufa sq m, local/// library 600–900 ufa sq m
3.	Tereny urządzone dla imprez okresowych Areas for temporary entertainment	
	Zdrowie i pomoc społeczna Health and welfare	
1.	Gminny Ośrodek Zdrowia Local// health centre	6–9 gabinetów 6–9 surgeries
2.	Apteki Pharmacies	1 na 4000–7000 mieszkańców 1/ 4000–7000 inhabitants
3.	Żłobki Creches	żłobki – 2% uczestnictwa w odpowiedniej grupie wiekowej, jako oddziały w placówkach przedszkolnych 2% per age group, one of divisions at kindergartens
	Sport – Sports	
1.	Uniwersalne boiska dla gier małych, pojedyncze przyrządy gimnastyczne Sports fields for small games, sports appliances	1 obiekt / miejscowość 1 per place
2.	Ośrodki sportowo-rekreacyjne: boiska do piłki nożnej, boiska do gier małych, pawilon sportowy Sports and recreation centres: pitch grounds, small game grounds, sports pavilion	ogółem 1,8–2,2 m ² / 1 mieszkańca total 1.8 – 2.2sq m/ 1 inhabitant
	Zieleń i wypoczynek Green areas and recreation	
1.	Ogródki przy domach jednorodzinnych Gardens at single-family houses	
2.	Parki wypoczynkowo-sportowe Recreation and sports parks	ogrody dziecięce, place zabaw dla dzieci (1,0–1,5 m ² / 1 mieszkańca playgrounds and gardens for children (1.0 –1.5 sq m/ 1 inhabitant

Tabela 16 cd. Table 16 cont.

Handel – Trade		
1.	Sklepy spożywczo-przemysłowe Grocery-industrial shops	160 m ² Pu na 1000 mieszkańców 160 ufa sq m /1000 inhabitants
2.	Sklepy różne w ośrodku usługowym Variety of shops in a service centre	340 m ² Pu na 1000 mieszkańców 340 ufa sq m /1000 inhabitants
Gastronomia – Catering		
1.	Restauracje i jadalnie – Restaurants	
2.	Bar restauracyjny – Restaurant–bar	
3.	Kawiarnia lub cukiernia w gminnym ośrodku usługowym Caffee at local service centre	30 miejsc konsumenckich / 1000 mieszkańców gminy 30 seats/ 1000 inhabitants
Rzemiosło usługowe Craftsman services		
1.	Zakłady i punkty usługowe Services	90 m ² Pu / 1000 mieszkańców 90 ufa sq m / 1000 inhabitants
2.	Ośrodek usług Service centre	240 m ² Pu/ 1000 mieszkańców 240 ufa sq m / 1000 inhabitants
Poczta i telekomunikacja Post and telecommunication		
1.	Agencje pocztowo-telekomunikacyjne Post andtelecommunication offices	urząd pocztowy 3–5 okienek, 20 m ² Pu/ 1000 mieszkańców, ok. 200 m ² Pu post post office with 3–5 counter, 20 ufa sq m / 1000 inhabitants, ca 200 ufa sq m
2.	Centrale telefoniczne – Exchange	500–2000 numerów – 500–2000 numbers
Techniczne zaplecze motoryzacji Back-up facilities		
1.	Garáže lub stanowiska postojowe na działkach zabudowy jednorodzinnej Garages and parking lots in one-family housing	2 miejsca postojowe/ 1 mieszkanie two parking lots / 1 flat
2.	Parkingi przy ośrodku usługowym Car parks nr service centre	15–25 stanowisk/ 1000 m ² Pu 15–25 lots/ 1000 ufa sq m
3.	Stacje obsługi samochodów Garages/service	8–10 stanowisk 8–10 lots
4.	Stacje paliw z myjnią samochodów Petrol stations with car wash	4–5 dystrybutorów 4–5 petrol pumps
Administracja – Administration		
1.	Urząd Miasta i Gminy District and Town Council	20–50 etatów, 19–30 m ² Pu na stanowisko pracy 20–50 employees, 19–30 ufa sq m / one workstation
2.	Bank – Bank	17–20 m ² Pu na stanowisko pracy 17–20 ufa sq m /workstation
3.	Ekspozytura, oddział, filia banku Branch,	
4.	Agencja PZU – PZU office	
5.	Posterunek policji Police station	40–60 m ² Pu na stanowisko pracy 40–60 ufa sq m / workstation

Źródło: Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego

Source: Analysis of service needs for the designed centre of the town of Siechnice, 2004, typescript for the President of Wrocław County Council

3. Planowanie przestrzenne w Siechnicach

3.1. Plany miejscowe

Trwały rozwój miast polskich stanowi nowe wyzwanie dla planistów, urbanistów i architektów, dla planowania i zarządzania przestrzenią²³⁹. W latach 1999–2004 uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla miasta Siechnice. Klasyfikacją, wyborem i rzetelną oceną terenów odpowiednich do zabudowy i rozwoju miasta zajmuje się gmina Święta Katarzyna²⁴⁰. W procesie planowania przestrzennego Siechnic, w projektowaniu urbanistycznym istotnym jest czynnik kreacji. Ważna jest realność i realizacja planów zagospodarowania przestrzennego, partycypacja społeczna w planowaniu²⁴¹. Na zlecenie gminy opracowano dla Siechnic 8 planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego. Oto one:

-
- ²³⁹ Heczko-Hylowa E., 2001, *Trwały rozwój polskich miast nowym wyzwaniem dla planowania i zarządzania przestrzenią*, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków [108]; Masztalski R., 2002, *Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego wybranych miast południowo-zachodniej Polski po 1945 roku*, Raport Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr 484 [186]; *Planowanie przestrzenne. Zarys metod i technik badawczych*, 1994, Praca zbiorowa pod redakcją Eugeniusza Bagińskiego, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [221]; *Prognozowanie skutków przyrodniczych planu zagospodarowania przestrzennego – poradnik metodyczny*, 1998, pod redakcją Grażyny Korzeniak, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków [223]; Thornley A., 1999, *Urban planning and competitive advantage, London, Sydney and Singapore*, London [287].
- ²⁴⁰ Radziszewski E., 1997, *Planowanie przestrzenne a prawa obywateli*, „Gazeta Prawna” nr 13 z 1997 r [226]; *Towards an urban agenda in the European Union – Communication from the Commission*, 1997, European Commission, Brussels [288]; *Towards a thematic strategy on the urban environment - Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, 2004, Commission of the European Communities, Brussels [289].
- ²⁴¹ Bagiński E., 1990, *Realność i realizacja planów zagospodarowania przestrzennego a partycypacja społeczna w procesie planowania*, [w:] *Partycypacja społeczna w procesie planowania przestrzennego*, Ogólnopolska Konferencja TUP, 1988, Wrocław [16]; *Urban planning practice in developing countries*, 1982, ed. Taylor J. L. and Williams D. G., Pergamon Press, Oxford [298]; Juzwa N., 1999, *Pomiędzy teorią a praktyką w projektowaniu urbanistycznym*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Zakłady Graficzne Politechniki Krakowskiej, Kraków [130]; Kachniarz T., 1984, *Przestrzenne zagospodarowanie wsi i małych miast*, „Biuletyn IKŚ” nr 9/10, s. 66–73 [131]; Kachniarz T., 1987, *Małe miasta*, „Człowiek i Środowisko” nr 3, s. 281–316 [132]; Trocka-Leszczynska E., Masztalski R., 2002, *Transformation of the public space In town*. [w:] *The transformation of the city space on the background of political-economic changes in Central Europe*, Kraków, Cracow University of Technology, Kraków [293].

1. Plan miejscowy wydzielonego obszaru miasta: Siechnice – Osiedle domków jednorodzinnych (UCHWAŁA NR XIX/131/99 RADY GMINY ŚW. KATARZYNA z dnia 30 grudnia 1999 r.)
2. Plan miejscowy wydzielonego obszaru miasta: Siechnice-Centrum (UCHWAŁA Nr XXXI/276/2000 Rady Gminy Święta Katarzyna z dnia 29 grudnia 2000 r.)
3. Plan miejscowy wydzielonej zachodniej części obszaru miasta Siechnice, w gminie Święta Katarzyna (UCHWAŁA NR XLIII/363/02 Rady Gminy w Świętej Katarzynie z dnia 8 marca 2002 roku)
4. Plan miejscowy wydzielonego obszaru miasta: Siechnice-Centrum dla terenu położonego między ulicą Henryka III a ulicą Jarzębinową w Siechnicach (UCHWAŁA NR XII/102/03 RADY GMINY ŚWIĘTA KATARZYNA z dnia 23 października 2003 r.)
5. Plan miejscowy obszaru obejmującego południową część obrębu Siechnice oraz północną część obrębu Zębice (UCHWAŁA NR XXIII/191/04 RADY GMINY ŚWIĘTA KATARZYNA z dnia 28 października 2004 r.)
6. Plan miejscowy obszaru obejmującego południową część obrębu Siechnice oraz północną część obrębu Zębice, obszar ograniczony od północy ul. Opolską, od południa torami kolejowymi, od wschodu zwartym układem zabudowy Groblic i Zębic, od zachodu granicą obrębu Święta Katarzyna (UCHWAŁA NR XXIII/191/04 RADY GMINY ŚWIĘTA KATARZYNA z dnia 28 października 2004 r.)
7. Plan miejscowy obszaru Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej w rejonie miejscowości Siechnice oraz zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydzielonego obszaru Siechnice-Centrum obejmującej teren działek nr 102/1-102/4, 105/1-105/14 i części działek nr 584/2 i 738 (UCHWAŁA NR XXXII/259/05 RADY GMINY ŚWIĘTA KATARZYNA Z DNIA 30 czerwca 2005 r.)
8. Zmiana planu miejscowego wydzielonego obszaru Siechnice-Centrum dla terenu położonego w okolicach ulicy Modrzewiowej w Siechnicach (UCHWAŁA NR XXXII/258/05 RADY GMINY ŚWIĘTA KATARZYNA Z DNIA 30 czerwca 2005 r.).

Uchwałą Rady Gminy Święta Katarzyna w 1996 roku zatwierdzono Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Święta Katarzyna²⁴². Studium składa się z 2 części: opisowej (wprowadzenie, uwarunkowania rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy, główne problemy planistyczne i skala rozwoju przestrzennego gminy, zasady rozwoju i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, ustalenia szczegółowe, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, dokumentacja formalnoprawna) i graficznej (Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (1:10 000), plansza infrastruktury technicznej gminy (1:10 000)).

---

²⁴² Opracowane pod kierunkiem głównego projektanta dr. inż. arch. Roberta Masztalskiego.

3.2. Perspektywy rozwoju miasta

3.2.1. Strategia rozwoju miasta Siechnice²⁴³ i jej urzeczywistnienie

Strategia rozwoju miasta Siechnice, w formie maszynopisu opracowana została w czerwcu 2002 roku²⁴⁴, w celu uświadomienia najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi miejscowość w tej perspektywie najbliższych lat. Do celów strategicznych Siechnic, które dotychczas zrealizowano w całości, zaliczyć należy:

- I. Z zakresu umacniania siechnickiej tożsamości
  - W zakresie urbanistyki i architektury: oddanie do użytku gimnazjum (odrestaurowanego i zmodernizowanego budynku po byłym ZZD), stworzenie warunków do budowy nowoczesnych zespołów mieszkalnych, wydzielenie i zagospodarowanie terenów aktywności gospodarczej.
  - W zakresie estetyki i ładu przestrzennego: dobrze wyposażone place zabaw, miejsce ogniskujące spotkania (pomnik postawiony z okazji 25 rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II przed kościołem parafialnym).
- II. Z zakresu optymalnego wykorzystania lokalnego potencjału
  - Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej.
  - Prywatyzacja mienia komunalnego.
  - Udzielenie wsparcia Przedsiębiorstwu Produkcji Ogrodniczej w budowie centrum promocyjno-handlowego i modernizacji hotelu.
  - Uruchomienie działań prawnych i organizacyjnych wspierających rozwój budownictwa mieszkaniowego.
- III. Z zakresu rozwoju infrastruktury społecznej
  - W zakresie bezpieczeństwa: podporządkowanie obszaru Siechnic Policji Wrocławskiej; powiększenie potencjału Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach.
  - W zakresie ochrony zdrowia: modernizacja istniejących obiektów ośrodka zdrowia i zagospodarowanie ich otoczenia łącznie z dojazdami (parking, ogrodzenie, zieleń, elementy małej architektury); rozbudowa istniejącego obiektu o dodatkowe gabinety; wyposażenie ośrodka w sprzęt odpowiedni do zakresu świadczonych usług; uruchomienie programów profilaktycznych (wady postawy, próchnica, nowotwory, układ krążenia); współpraca w zakresie ochrony zdrowia z przedszkolem, szkołami i firmami z terenu gminy.
  - W zakresie oświaty i wychowania: uruchomienie gimnazjum; budowa hali sportowej przy gimnazjum; poszerzone nauczanie języków obcych; działalność kół zainteresowań i pracowni autorskich; aktywność sportowa i turystyczna; lekcje muzyki, śpiewu i plastyki, nauczanie historii, geografii lokalnej i regionalnej; urucho-

²⁴³ Koziński J., 1989, *Strategia rozwoju małych miast*, „Człowiek i Środowisko” nr 2, s. 205–216 [150]; *Strategia Rozwoju Gminy Święta Katarzyna z września 2002 r.* opracowana na zlecenie Urzędu Gminy Święta Katarzyna przez Biuro Ekspertyz Finansowych Marketingu i Consultingu UNICONSULT S.C. Grzegorz Rutkowski Maciej Gajewski [272]; *Strategiczne problemy rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Województwa Dolnośląskiego*, red. Szumowski A., „Studia nad rozwojem Dolnego Śląska”, nr 1/2000, Wyd. UM, Wrocław [273].

²⁴⁴ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice-nasze miasto”* (maszynopis) [238].

mienie systemu wspierania i promocji wybitnie zdolnych uczniów stypendia; akcje ekologiczne; uruchomienie w Siechnicach filii podstawowej szkoły muzycznej.

- W zakresie kultury: organizowanie cyklicznych imprez integrujących społeczność lokalną (Święto Miasta, obchody rocznicy 3 Maja, Wigilia dla samotnych, Karnawałowy Bal Wójta, święto parafii itp.); wsparcie dla istniejących zespołów (Zodiak, Cantata, itd.).
- W zakresie sportu i rekreacji: wybudowano boiska do gier zespołowych (piłka ręczna, siatkówka, koszykówka); halę sportową; salę gimnastyczną; uruchomiono siłownię i saunę; zreorganizowano istniejące kluby sportowe i rozszerzono ich działalność (karate, judo, szachy, wędkarstwo, brydż); udostępniono mieszkańcom obiekty sportowe szkół; uruchomiono możliwość spływów kajakowych na Odrze.
- W zakresie zieleni i ekologii: przygotowano i wdrożono program „Zielone Siechnice”; przeprowadzono renowację istniejących parków (ZZD, ul. Szkolna, Huta), zrealizowano program zadrzewiania i zakrzewiania terenów zabudowanych; niedopuszczenie do lokalizacji w Siechnicach inwestycji szkodliwych i uciążliwych dla środowiska; ograniczenie emisji lokalnej gazów i pyłów; wpięcie wszystkich obiektów Siechnic do sieci kanalizacyjnej; rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców – w szczególności dzieci i młodzieży.

IV. Z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej

- W zakresie systemu dróg i komunikacji: modernizacja istniejącego systemu drogowego; uczynienie z ulic Kolejowa – Szkolna – Kościelna – Jarzębinowa – Ciepłownicza głównej osi komunikacyjnej Siechnic z przystankami autobusowymi; integracja systemów komunikacji autobusowej i kolejowej w Siechnicach.
- W zakresie sieci komunalnych: doprowadzenie sieci kanalizacyjnej do wszystkich zabudowanych i zabudowywanych rejonów miasta; wpięcie do kanalizacji wszystkich obiektów na terenie Siechnic; spięcie systemu wodociągowego ze stacją uzdatniania PPO „Siechnice”, w miarę potrzeb rozbudowywanie go; wybudowanie nowych linii zasilających i stacji transformatorowych.
- W zakresie innych usług komunalnych: budowa wysypiska śmieci i likwidacja dzikich wysypisk; powiększenie i odnowienie cmentarza; doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach.
- W zakresie stworzenia właściwych warunków funkcjonowania instytucji publicznych: wybudowanie kompleksu sportowo-rekreacyjnego; wyremontowanie i zmodernizowanie istniejącej szkoły podstawowej, zaadaptowanie byłego budynku ZZD na gimnazjum, rozbudowa ośrodka zdrowia, cmentarza, wstawienie witraża w kościele parafialnym, wyposażenie wnętrza kościoła.

Do celów strategicznych, które są w trakcie realizacji, zaliczyć należy:

I. Z zakresu umacniania siechnickiej tożsamości

- W zakresie urbanistyki i architektury: budowa osiedli mieszkaniowych, kompleksu sportowo-rekreacyjnego, parków miejskich (Park Siechnicki przy ul. Zacisze), rynku z zespołem administracyjno-usługowym.
- W zakresie estetyki i ładu przestrzennego: stworzenie enklaw zieleni, ciszy i spokoju, zindywidualizowanie elementów małej architektury.
- W zakresie organizacji administracji: powołanie stałej komisji ds. oceny jakości projektów przewidzianych do realizacji w Siechnicach.

- W zakresie budowy patriotyzmu lokalnego: wprowadzenie elementów historii i geografii lokalnej do przedszkola i szkół; szerzenie wśród mieszkańców Siechnic znajomości problemów i osiągnięć miasta oraz gmin; organizowanie cyklicznych imprez integrujących mieszkańców i angażujących ich w sprawy Siechnic; doprowadzenie do powołania forum grupującego siechnicki biznes; stworzenie systemu wspierania i promocji uzdolnionych dzieci i młodzieży siechnickiej; promocja herbu i flagi Siechnic.
- II. Z zakresu stymulowania aktywności Siechniczian
- Otwarcie władz lokalnych na inicjatywy wszelkich środowisk, które dążą do wspomaganie realizacji celów wspólnych i niesprzecznych z nimi grupowych: współdziałania z samorządami, komitetami, radami i itp., organizacjami, współpraca z siechnickimi firmami;
  - Podniesienie jakości usług świadczonych przez instytucje komunalne.
- III. Z zakresu optymalnego wykorzystania lokalnego potencjału
- W zakresie rozwiązań administracyjnych: utrzymywanie ścisłej współpracy z Wrocławiem i pełnienie aktywnej roli we wrocławskiej aglomeracji, prowadzenie skutecznej promocji interesów miasta i gminy na arenie regionalnej, krajowej i międzynarodowej.
  - W zakresie działań stymulujących rozwój gospodarczy: Rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej, eksponowanie zalet i możliwości inwestowania w Siechnicach, prowadzenie gospodarki gruntami sprzyjającej inwestycjom, inicjowanie działań zmierzających do integracji biznesu siechnickiego, likwidacja dzierżaw wieczystych, popularyzowanie rekreacyjnych walorów lasów siechnickich.
- IV. Z zakresu rozwoju infrastruktury społecznej
- W zakresie bezpieczeństwa: starania o budowę i wyposażenie nowego Komisariatu Policji, tak by zapewnić obsadę umożliwiającą dyżury całodobowe; w walce z narkomanią, uniemożliwienie swobodnego dostępu do szkół osób postronnych, zwalczanie alkoholizmu i wszelkich przejawów chuligaństwa.
  - W zakresie oświaty i wychowania: stworzenie warunków do dokształcania się nauczycieli i wymaganie od nich wyższego wykształcenia.
  - W zakresie kultury: dostosowanie zbiorów biblioteki do potrzeb osób kształcących się na poziomie co najmniej średnim; uruchomienie oddziału multimedialnego (dostęp do Internetu, wypożyczanie kast video, płyt CD).
  - W zakresie sportu i rekreacji: tworzenie spójnego i bogatego systemu usług sportowo-rekreacyjnych dla mieszkańców Siechnic i okolic; budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego przy gimnazjum, budowa stadionu piłkarskiego i treningowego boiska do piłki nożnej, budowa stadionu lekkoatletycznego, budowa kortów tenisowych, budowa basenu, budowa placu do organizowania imprez masowych, budowa amfiteatru, budowa otwartego kąpieliska.
  - W zakresie zieleni i ekologii: założenie nowych parków (ul. Jarzębinowa, Wiosenna, Zacisze), budowa zespołu stawów dla sportów wodnych i wędkarstwa; objęcie ochroną prawną lasów i łąk siechnickich oraz wszystkich drzew – pomników przyrody; ostateczne rozwiązanie problemu hałdy po byłej Hucie „Siechnice” oraz wysypiska popiołów przy EC „Czechnica”, modernizacja majątku produkcyjnego EC „Czechnica” oraz zmniejszanie jej uciążliwości dla środowiska naturalnego.

V. Z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej

- W zakresie systemu dróg i komunikacji: budowa nowych dróg i ulic zgodnie z kierunkami rozwoju Siechnic, ograniczanie wyjazdów z posesji na ulicę Opolską; realizację wschodniej obwodnicy Wrocławia; budowa wygodnych chodników z uwzględnieniem potrzeb niepełnosprawnych; wspieranie inicjatyw zmierzających do uruchomienia prywatnych połączeń komunikacyjnych; modernizacja stacji i linii kolejowej Wrocław–Jelcz-Laskowice.
- W zakresie sieci komunalnych: budowa nowoczesnej sieci CO; modernizowanie i rozbudowa systemu kanalizacji burzowej, melioracji i przeciwpowodziowej; rozbudowa systemu telekomunikacyjnego. Uzupełnienie go o sieć telewizji kablowej i sieć informatyczną; okablowanie ziemne linii niskiego napięcia, przesuwanie na mniej uciążliwe trasy istniejących linii wysokiego napięcia; uzbrajanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe i przemysł.
- W zakresie innych usług komunalnych: wdrażanie systemu recyklingu i utylizacji odpadów; wprowadzanie sprawnego systemu sprzątanias miejscowości; tworzenie nowych parków oraz odnawianie istniejących terenów zielonych.
- W zakresie stworzenia właściwych warunków funkcjonowania instytucji publicznych: działania zmierzające do wybudowania nowych siedzib dla poczty i banku, komisariatu policji, rynku.

3.2.2. Priorytety

Priorytety w Siechnicach wyartykułowane zostały w opracowaniu zleconym przez Radę Miasta Siechnic²⁴⁵, uwzględniającym także sugestie i propozycje mieszkańców miasta. Na całym świecie wyzwania współczesności wymuszają zmiany. Dobrowolne poddawanie się dominującym ogólnoswiatowym trendom, jak i dogmatyczny konserwatyzm grozi jednak utratą kontroli nad własnym losem. Dlatego też Siechnice winny sprostać wyzwaniom współczesności, jednak nie całkowicie się im poddać. Miasto winno znaleźć własne, indywidualne spojrzenie na swoją przyszłość, zachowując jednocześnie niepowtarzalne walory swojego terenu i znajdujących się na nim elementów urbanistyczno-architektonicznych. Siechnice winny pracować nad: wyartykułowaniem i promowaniem interesów siechniczian, nad uczynieniem Siechnic atrakcyjnym obszarem dla biznesu, nad ciągłym urbanizowaniem miejscowości, zachowując jej dotychczasowe uroki. Nie bez znaczenia jest stałe promowanie aktywności zawodowej mieszkańców, pragmatyczne działania na rzecz poprawy środowiska, jego ochrony, w trosce o przyszłe pokolenia siechniczian. Ważne jest ugruntowanie siechnickiej tożsamości, wypracowanie korzystnej pozycji Siechnic w układzie administracyjnym, wzmocnienie roli Siechnic, jako gospodarczego i kulturowego ośrodka, poprzez dostosowanie struktur miejskich do nowych realiów, również w kontekście akcesji Polski do Unii Europejskiej. Także działania samorządu winny uwzględniać długofalowe interesy mieszkańców. To samorząd winien pracować nad prawidłową, agresywną promocją miasta, by uczynić Siechnice atrakcyjnymi dla biznesu i rozwoju turystyki. Siechnice stanowią część aglomeracji wrocławskiej powinny wykorzystać w swojej ofercie atuty Wrocławia (m.in. bliskość lotniska, współpracę międzynarodową zwłaszcza z Niemcami, Holandią, Szwecją i tzw. „rynkiem wschodnim”). Transformacja Siechnic, uwzględniająca modernizację, dobro wspólne,

²⁴⁵ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice – nasze miasto”* (maszynopis) [238].

jest niezwykle ważna. Dla struktury miasta nie tylko istotna jest triada: praca–spanie– zakupy. O strukturę tę należy dbać, należy walczyć z jej anonimową degradacją. Istotnym priorytetem dla Siechnic²⁴⁶, jest promowanie aktywności zawodowej ich mieszkańców. Praca zawodowa winna być szczególnie preferowanym źródłem dochodów. Prężnie działające w mieście podmioty gospodarcze stwarzają możliwości tej pracy. Opieka społeczna winna być jedynie uzupełnieniem, wykorzystywanym w nadzwyczajnych uwarunkowaniach. W sytuacji, gdy koszty tej opieki będą rosły nadmiernie, kapitał zagraniczny nie zainteresuje partnerstwo z tak funkcjonującym miastem. To władze miasta, gminy winny zabiegać o nowe miejsca pracy.

Do priorytetów w Siechnicach z zakresu ochrony środowiska należy:

- podwyższanie standardów oczyszczania miasta i utylizacji odpadów,
- rewitalizacja, modernizacja, waloryzacja terenów zielonych,
- ochrona Siechnic przed inwestycjami nadmiernie eksploatującymi środowisko,
- doprowadzenie do usunięcia hały popiołów poprodukcyjnych po Hucie „Siechnice”²⁴⁷.

Niezwykle ważnym elementem w zakresie priorytetów jest również ugruntowanie siechnickiej tożsamości. Nie można mówić o prawdziwym mieście, bez poczucia lokalnych więzi, bez wspólnoty doświadczeń, bez wyróżników kulturowych. Niezaprzeczalny jest fakt, iż Siechnice nie mają jeszcze w pełni ukształtowanego stereotypu lokalnej osobowości. Dlatego też, tym bardziej trudne wydaje się jednocześnie mieszkańców wokół wspólnych zadań. By ten stan w pełni uzyskać należałoby: rozpoznać istotę siechnickiej specyfiki; dążyć do upowszechniania wśród mieszkańców wiedzy o samej miejscowości, jej historii, o wadach i zaletach mieszkańców; wspierać wszelkie działania skierowane na kształtowanie pozytywnych aspektów siechnickiej tożsamości. W działaniach tych nie wolno zapomnieć także o nowym pokoleniu siechniczian, a wręcz o nie zadbać. Młode pokolenie powinno poczuwać się do wdzięczności względem starszych mieszkańców, za to wszystko, co wcześniej zostało dokonane. Pewne elementy tych poczynań winny być udoskonalane i kontynuowane. W Siechnicach, podobnie jak i w innych małych miastach w Polsce odczuwalny jest spadek przyrostu naturalnego, dlatego tak ważne jest tworzenie przyjaznych warunków dla wychowywania dzieci. Już i tak w ostatnich latach sytuacja znacznie się poprawiła (patrz funkcjonowanie przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum), ale i tak należałoby jeszcze bardziej skupić się wokół takich zagadnień, jak: łączenia wzorców europejskich z lokalnymi tradycjami; łączenia nauki z wychowaniem; poprawy i rozbudowy infrastruktury dla kultury, sportu i rekreacji.

Do priorytetów Siechnic należy także wypracowanie korzystnej pozycji miasta w układzie administracyjnym²⁴⁸. Siechnice nie posiadają właściwej siły przebiccia w sferach administracji wojewódzkiej. Lobby siechnickie było słabe i rozproszone. Wszelkie dotychczas podejmowane działania skupiały się wokół działalności kilku sprawnych i zdeterminowanych osób (mieszkańców miasta). Miastu winno zależeć na dobrej jego pozycji w powiecie, aglomeracji wrocławskiej i w województwie (regionie). Dlatego też jego władze winny m.in.:

²⁴⁶ zdaniem Rady Miasta i mieszkańców Siechnic.

²⁴⁷ patrz firma „GUREX” w podrozdziale „Halda po Hucie „Siechnice”.

²⁴⁸ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice – nasze miasto”* (maszynopis) [238].

- odgrywać aktywną rolę w regionalnych działaniach samorządowych,
- umiejętnie wiązać interesy siechnickich firm z interesami Siechnic,
- aktywizować mieszkańców miasta w budowie pozycji Siechnic,
- zaprosić mieszkańców Siechnic do aktywnego uczestniczenia w działaniach zmierzających do rozwoju i poprawy warunków życia w mieście.

Radzie Miasta bardzo zależy na wzmocnieniu roli Siechnic jako ośrodka gospodarczego i kulturowego, który docelowo mógłby stać się centrum gminy. Stosunek władz gminy z siedzibą w Świętej Katarzynie nieco odbiega od tej koncepcji. Jednak, aby Siechnice mogły należycie pełnić oczekiwaną przez nie rolę, należałoby: w planach rozwojowych Siechnic uwzględnić konieczność awansu cywilizacyjnego całej gminy; uzgodnić interesy miasta i innych miejscowości (zwłaszcza bezpośrednio z nim sąsiadujących), uwzględniając wzajemne korzyści; wyartykułować atrakcyjną ofertę Siechnic dla otaczających je miejscowości. Siechnice, jako miasto i największa miejscowość w gminie, z największym potencjałem gospodarczym, docelowo mogłyby pełnić rolę rzecznika interesów terenów wiejskich całej gminy.

3.2.3. Misja i wizja miasta

Dla władz samorządowych gminy ważnym elementem przy realizacji strategii miasta jest jego misja i wizja. Mowa tu o wdrażaniu polityk sektorowych w poszczególnych obszarach, przełomowych decyzjach, rutynowym działaniu administracyjnym, które odpowiadać winno obowiązującym standardom proceduralnym i oczekiwaniom mieszkańców. W działaniach tych niezbędna będzie odpowiednia polityka, ciągły wysiłek w usprawnianiu struktur i metod postępowania, wybiórcze wdrażanie sprawdzonych rozwiązań, odpowiedzialne ustalenie budżetu miasta, wydzielając stosowne środki na cele rozwojowe. Jednakże, aby wszystko urealnić, Siechnice muszą stać się miastem: oferującym swoim mieszkańcom wysoką jakość życia, muszą być prężne i aktywne (GSAG), na tle innych miast wyróżniać się oryginalną i pozytywną tożsamością, zdecydowanie odpowiadać na pojawiające się wyzwania cywilizacyjne.

Życie w Siechnicach należy zaliczyć do spokojnego, wygodnego, znacznie korzystniejszego, przyjemniejszego, niż w pobliskim Wrocławiu, do którego jest łatwy i szybki dostęp. Siechnice są czystym, schludnym i bezpiecznym małym miastem, choć zwłaszcza w ostatnich latach problem alkoholizmu i narkomanii nasila się. W bardzo dobrych warunkach funkcjonuje Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika, Gminne Gimnazjum im. Ks. Anny z Przemysławów, Przedszkole Publiczne. Obiekty te oprócz pełnienia funkcji edukacyjnej kształtują charakter młodych siechniczanków, a także biorą aktywny udział w życiu lokalnej społeczności. Na zamieszkanie w Siechnicach zdecydowało się sporo wpływowych i zamożnych ludzi. Określa się ich mianem „nowych siechniczanków”. Wnieśli oni do miasta swój rozsądek, często kapitał, mądrość życiową, zaradność. Miasto przyjęło ich przyjaźnie. Ci nowi Siechniczankowie wyraźnie przyczyniają się do poprawy ogólnego dobrobytu miejscowości. Do ważnych elementów decydujących o bycie miasta należą walory mieszkańców, ich interes, wyraźny wskaźnik oceny poszczególnych programów rozwojowych:

- walory mieszkańców miasta stanowią fundament, na którym zasadza się rozwój miasta. Mieszkańcy decydują o obliczu miasta i dynamice jego rozwoju. Oni swoje miasto czują najlepiej, rozpoznają je, potrafią zaproponować najkorzystniejsze dla niego rozwiązania. Umiejętnie i mądrze podejmują decyzje. W najbardziej opty-

- malny sposób potrafią wykorzystać wszelkie szanse rozwojowe, które drzemią w położeniu, historii, wielkości, funkcjach administracyjnych itp.;
- interes mieszkańców winien stanowić zasadnicze źródło inspiracji w stanowieniu celów rozwojowych. Nie powinno się bezkrytycznie kopiować wzorów zewnętrznych, biernie ulegać wpływom otoczenia. Siechniczanie winni wykazać się aktywnością gospodarczą, twórczo realizować swoje marzenia i aspiracje, wykorzystując własne zdolności, energię, zasoby materialne, bowiem są to jedyne metody jednoczesnego wzbogacenia się miasta;
  - wyraźny wskaźnik oceny poszczególnych programów rozwojowych decyduje w znacznym stopniu o bycie miasta. Dla Siechniczanie ważna jest odpowiedź na pytanie: „...Co z tego będą mieli mieszkańcy? W jaki sposób program ten wzbogaca siechniczanie, oraz czy stwarza warunki dla ich aktywności?...”²⁴⁹.

Fot. 198. Estetyka i uroda miasta – urokliwe, rozległe wnętrze osiedlowe (fot. autorki)
Photo 198. Beauty of the town – charming and spacious interior area in the housing estate (photo author)

²⁴⁹ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice – nasze miasto”* (maszynopis) [238].

Fot. 199. Ulica Fabryczna, z lewej 1985 r. (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej), z prawej 2006 r. (fot. autorki)

Photo 199. Fabryczna Street in 1985 – left (photo collection of Siechnice Municipal Public Library), in 2006 – right (photo author)

Fot. 200. Urządzone tereny zielone przed gimnazjum gminnym (fot. autorki)

Photo 200. Arranged green areas in front of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)

Fot. 201. Urządzona i zadbana zieleń śródmiejska (fot. autorki)
Photo 201. Town greenery (photo author)

Fot. 202. Zadbane i urządzone tereny przed gminnym gimnazjum (fot. autorki)
Photo 202. Arranged green area in front of Gimanzjum Gminne (junior secondary school)
(photo author)

Fot. 203. Ogródki działkowe przy ul. Kolejowej i Lwowskiej (fot. autorki)
Photo 203. Allotments in Kolejowa and Lwowska Streets (photo author)

Fot. 204. Majowy krajobraz ogródków działkowych przy ul. Kolejowej i Lwowskiej (fot. autorki)
Photo 204. May landscape with allotments in Kolejowa and Lwowska Streets (photo author)

Fot. 205. Nieurządzone tereny rekreacyjne przy Stawie „Huta” (fot. autorki)
Photo 205. Unarranged recreation area at Staw „Huta” (photo author)

Siechnice oferują mieszkańcom (i kolejnym przybyszom) dobrą jakość życia. Składają się na nią m.in. takie elementy, jak: możliwość stabilizacji społecznej poprzez dostępność pracy i mieszkań; dostępność dóbr i usług podstawowych oraz wyższego rzędu, stopień integracji miasta z jego otoczeniem przyrodniczym; dostępność edukacji i ich poziom; różnorodna i bogata oferta kulturalna; poziom lokalnych więzi społecznych; współuczestnictwo w sprawowaniu władzy; turystyka i rekreacja oraz możliwości spędzania czasu wolnego; bezpieczeństwo i porządek publiczny; stan sanitarny, czystość, estetyka i uroda miasta; upowszechnienie i ochrona własności; sprawność systemów opieki medycznej i socjalnej itd. Siechnice wyróżniają się swoją oryginalną i pozytywną tożsamością. Dla mieszkańca Siechnic nie bez znaczenia jest stwierdzenie „...działam tu dlatego, że jest to moje miasto i takie właśnie miasto...”²⁵⁰. To psychologiczne i motywacyjne pojmowanie identyfikacji mieszkańców z miastem i zakorzenienie w mieście. Nie bez znaczenia jest wskazanie jego mieszkańcom potrzeby ukształtowania pozytywnego wizerunku ich miasta, wskazując na znaczenie, jakie ma wyodrębnienie Siechnic z tła innych miejscowości i zwracając uwagę na to, że wyrazistość specyfiki miejscowości zwiększa jej prestiż, akcentując fakt atrakcyjności miasta stającej się zasadniczą przesłanką jego sukcesu, podkreślając korzyści wynikające ze ściągania nowych mieszkańców (zwłaszcza biznesmenów, fachowców, zamożnych emerytów, etc.). Siechnice to miasto odpowiadające na pojawiające się wyzwania. Nie bez znaczenia są zewnętrzne uwarunkowania oraz sposób podejścia do nich. Przed miastem otwierają się ogromne szanse rozwoju (zwłaszcza rozwój przedsiębiorczości w GSAG, atrakcyjne zagospodarowanie

²⁵⁰ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice-nasze miasto”*, maszynopis [238].

wanie terenów po hucie i haldzie poprodukcyjnej, rozwój budownictwa mieszkaniowego). Szanse rozwoju, rodzące się przed miastem należy umiejętnie wykorzystać. Niezbędne jest do tego prowokowanie, zachęta inwestorów do inwestowania. Konieczne jest tu zdecydowane podejście władz samorządowych, które winno łączyć odwagę ze sprawnością. Niezbędne jest także baczne obserwowanie zaznaczających się tendencji lokalnych, regionalnych, krajowych, unijnych.

3.2.4. Kierunki rozwoju miasta

Kierunki rozwoju Siechnic wyartykułowane zostały w różnych dokumentach m.in. w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Święta Katarzyna z 1996 roku, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w Strategii Siechnic²⁵¹. Ustalano je w wielu debatach z przedstawicielami różnych środowisk i instytucji, z mieszkańcami Siechnic. Opinie i postulaty związane z rozwojem miasta, które uzyskano²⁵², dotyczą m.in.:

- rozwoju demograficznego Siechnic,
- zmian struktury własności,
- stworzenia z Siechnic gospodarczego i kulturowego centrum Gminy,
- funkcjonowania władz miejskich,
- porządkowania przestrzeni miejskiej,
- rozwoju budownictwa mieszkaniowego,
- rozwoju przemysłu, jako dźwigni ogólnego rozwoju Siechnic,
- rozwoju świadomości mieszkańców,
- poprawy jakości życia mieszkańców.

Rozwój demograficzny Siechnic

Prognoza demograficzna dla Siechnic przedstawia się korzystnie, tj. wskazuje stabilizację przyrostu naturalnego. Aktualny poziom zaludnienia uznaje się za niski (w 2005 r. niecałe 4000 osób). Jako optymalną pojemność demograficzną obszaru w okresie najbliższego dziesięciolecia przyjmuje się dwa razy tyle, czyli ok. 8000 mieszkańców. Liczbę tę teoretycznie miasto mogłoby osiągnąć, jednakże należałoby:

- przeciwdziałać emigracji lokalnych elit;
- związać z miastem osoby o wyróżniającej się pozycji społecznej, intelektualnej i materialnej;
- uzupełniać lokalny kapitał ludzki przez aktywną politykę kadrową;
- wykorzystać okres stabilizacji demograficznej podnosząc standard życia w mieście (szczególna dbałość o infrastrukturę, jej uzupełnienie i modernizacja);
- tworzyć dobre warunki do osiedlania się absolwentów wyższych uczelni;
- uwzględniać możliwość osiedlania się w Siechnicach cudzoziemców (z uwagi na powstające nowe podmioty gospodarcze, zwłaszcza w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej).

²⁵¹ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice – nasze miasto”*, maszynopis [238].

²⁵² Ibidem.

Zmiany w strukturze własności

W Siechnicach przeprowadzono procesy prywatyzacyjne. Przebiegały one stosunkowo sprawnie. Firmy państwowe, lokale użytkowe, mieszkania, stały się własnością określonych podmiotów (zarówno osób prawnych, jak i fizycznych). W zakresie struktury własności pojawiły się jednak dodatkowe problemy. Dotyczą one:

- gruntów gminnych, położonych w sąsiedztwie zabudowy wielorodzinnej, użytkowanych niezgodnie z przeznaczeniem i najczęściej bez zgody właściciela;
- nieruchomości formalnie w prywatnych rękach;
- ogrodów działkowych, zarządzanych przez podmiot nie związany z terenem gminy, a jednocześnie zajmujący tereny nadające się pod zabudowę.

Porządkowanie przestrzeni miejskiej

Zaszłości historyczne miasta powodują konieczność uporządkowania jego przestrzeni. Długofalowe działania w tym zakresie zawiera strategia miasta²⁵³. Równoległe z nią funkcjonują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których w sposób szczególny zwraca się uwagę na uporządkowanie przestrzeni miejskiej. Do najistotniejszych zadań z tego zakresu o znaczeniu strategicznym należy: uporządkowanie przestrzenne układów osiedlowych w mieście; odpowiednia zabudowa i zagospodarowanie centrum miasta, jako kompleksowego ośrodka usługowego i handlowego dla mieszkańców Siechnic i okolicznych miejscowości (budowa rynku); urbanistyczne wyeksponowanie i uaktywnienie osi komunikacyjnej Siechnic (ul. Kolejowa – Szkolna – Kościelna – Jarzębinowa – Ciepłownicza); dynamiczna gospodarka terenami miejskimi (utworzenie rezerw terenów na planowane cele komunalne, po odpowiednim doinwestowaniu; wprowadzenie pozostałych terenów do obrotu komercyjnego; wyznaczenie pod inwestycje mieszkaniowe nowych terenów (ogrody, tereny rolne, nieużytki); uzupełnienie systemu zieleni miejskiej (parki, zieleńce, zieleń przyuliczna, zielone obszary sportu i rekreacji).

Rozwój budownictwa mieszkaniowego

W mieście Siechnice uzyskanie wysokiego poziomu życia uzależnione jest m.in. od rozwoju demograficznego miejscowości. Należy również dążyć do ułatwiania procedur i obniżania kosztów budownictwa mieszkaniowego. Gmina winna zbroić grunty i tanio udostępnić działki budowlane; winna wypracować program wspierania dotacjami budownictwa wielorodzinnego, bowiem pozyskiwanie nowych mieszkańców jest najtańszym sposobem zwiększenia dochodów budżetu gminy.

Rozwój przemysłu jako dźwigni ogólnego rozwoju Siechnic

Obecnie, zwłaszcza ze względu na GSAG, Siechnice potencjalnie stanowią atrakcyjne miejsce do inwestowania. Dysponują zwartymi, atrakcyjnie położonymi, uzbrojonymi technicznie kompleksami gruntów na ten cel. Atutem jest bliskość Wrocławia. Również dostępność komunikacyjna i transportowa Siechnic zarówno drogowa, jak i kolejowa, zwłaszcza od strony Wrocławia, jest pełna. Z tych też względów w Siechnicach obserwuje się rozbudowę bazy wytwórczej (pozyskiwanie i lokowanie średniej wielkości firm produkcyjnych).

²⁵³ Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice – nasze miasto”*, maszynopis [238].

Rozwój świadomości mieszkańców

Po II wojnie światowej Siechnice, jak każda miejscowość na Dolnym Śląsku, zostały zasiedlone przez ludność napływową, wykorzenioną z różnych terenów i środowisk Rzeczypospolitej, z Kresów Wschodnich. Tym samym utraciły swą ludność autochtoniczną. To tutaj doświadczonej swoistej „inżynierii demograficznej”, która jeszcze obecnie tkwi w mentalności Siechniczian. Miastu trzeba nadać czytelny, przyjazny człowiekowi charakter zarówno w aspekcie socjologicznym, jak i urbanistycznym. Nie bez znaczenia będzie budowanie związków emocjonalnych z otoczeniem. Trzeba szerzyć znajomość lokalnej historii i geografii, poczynając od przedszkola (co już praktykowane jest w siechnickim Przedszkolu Publicznym, szkole podstawowej, gminnym gimnazjum). Nie wolno zapominać o ważnych wydarzeniach we wprawdzie krótkiej historii miasta. Trzeba kultywować pamięć zbiorowych przeżyć (np. czasy pionierskie, wieloletnia budowa kościoła parafialnego, powódź 1997 roku), kształtując świadomość wspólnoty losów. Wysiłek promocji miasta powinien być skierowany przede wszystkim do wewnątrz, na mieszkańców Siechnic. Sami mieszkańcy muszą być przeświadczeni, że żyją w dobrym miejscu, w którym tkwiąc (mieszkając, pracując, odpoczywając) mają powody do zadowolenia i satysfakcji, czują się bezpiecznie.

Poprawa jakości życia mieszkańców

Obraz Siechnic budowany jest na faktach. Ważnym jego elementem jest jakość życia w mieście. Do jakości życia zalicza się m.in.: poziom dochodów, warunki zdrowotne, czy dostęp do dóbr edukacji i kultury, ale także poczucie zakorzenienia w środowisku lokalnym i poziom uczestnictwa w życiu zbiorowym. Ważne jest zagwarantowanie mieszkańcom poczucia bezpieczeństwa. Siechnice, jak dotychczas mają względnie niski poziom przestępczości. Istotnym aspektem jakości życia jest też poziom bezpieczeństwa socjalnego i ekonomicznego, możliwość znalezienia pracy przez tych, którzy chcą pracować oraz możliwość otrzymania wsparcia w niezасłużonym nieszczęściu. W trudnym okresie dalszych przemian, wynikających również, a może przede wszystkim z przeobrażeń ustrojowych, wszyscy siechniczanie winni dołożyć starań, by przejściowe uciążliwości nie podważyły wiary mieszkańców w sens przedsięwzięć, których podjęło się miasto.

3.2.5. Równoważenie rozwoju w skali miasta

W zagadnieniach dotyczących równoważenia rozwoju w skali miasta, istotne są dwa problemy: podłoże cywilizacyjne obecnego stanu i szanse urzeczywistnienia koncepcji równoważenia rozwoju²⁵⁴. W istniejących tendencjach przeobrażeń cywilizacyjnych wśród elit intelektualnych dostrzegających zagrożenia z nich wynikające zrodziła się koncepcja idei zrównoważonego rozwoju²⁵⁵. Idea ta nie posiada zatem charakteru populistycznego. Nie jest egoistyczną. Wiąże się ściśle z myśleniem o przyszłych pokoleniach, co nie znaczy, że nie żąda ona określonych wyrzeczeń i pokonywania trudności. Można posłużyć się w tym miej-

²⁵⁴ Bóhm A., 2001, *Równoważenie rozwoju w skali miasta – przykłady polskie* [w:] Heczko-Hyłowa E., *Trwały rozwój polskich miast nowym wyzwaniem dla planowania i zarządzania przestrzenią*, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, str. 269, Kraków [43].

²⁵⁵ Drapella-Hermansdorfer A., Masztalski R., Wojtyszyn B., 1998, *Od miast-ogrodów do koncepcji zrównoważonego rozwoju* [w:] *Miasto-ogród, sto lat rozwoju idei*, Dolnośląskie Wydawnictwo Naukowe, Wrocław [73]; Drapella-Hermansdorfer A., 2003, *Wrocławskie zielone wyspy – projekt zarządzania zasobami środowiska miejskiego*, Praca zbiorowa pod red. A. Drapelli-Hermansdorfer, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław [74].

scu porównaniem, w którym nie można równocześnie „wypić napoju i mieć napój”. Ideę tę łatwo wprowadza się na obszarach wykazujących nasycenie tym „napojem”. W krajach wysoko rozwiniętych (Niemcy, Francja, Wielka Brytania), w skali miasta mamy do czynienia ze stanem zaspokojenia potrzeb. Polskie miasta i polskie społeczeństwo, niestety, jeszcze sporo lat muszą poczekać na osiągnięcie tego stanu. Jednak mimo wszystko Polska winna ideę tę wprowadzać, pomimo wyższej skali trudności. Trudność ta wynika z braku posiadania wystarczającej akumulacji, a przyswojenia wzorców konsumpcji, z zaciągania kredytu wobec środowiska naturalnego i dziedzictwa narodowego. Dobra cywilizacyjne w Polsce wytwarzane są w niewystarczającej ilości, a popyt na nie wzrasta. Proces ten odbywa się nie bez ponoszenia kosztów. Są nimi elementy posiadanej substancji. Nadto w Polsce, kraju rządzonym demokratycznie, gdzie decyzje zależą od woli większości (a nie woli elit intelektualnych przewidujących kryzys) mamy do czynienia z niskim poziomem świadomości społecznej, który powoduje niewystarczającą możliwość akumulacji, stanowiącej jedyne źródło samoo graniczenia niezrównoważonej gospodarki. Ważnym zagadnieniem są nadto wieloletnie zaniedbania w zakresie substancji materialnej i niematerialnej. Mowa tu o stanie naszej przestrzeni, stanie naszej mentalności, w której wartości dobra wspólnego, jakości życia przyszłych pokoleń zostały dewaluowane, gruntownie wynaturzone i skompromitowane przez lata niedostatku i indoktrynacji. Pozycję państwa polskiego, wcześniej wybitnie nadopiekuńczego, uznać można obecnie za osłabioną. Nieistniejący wcześniej samorząd terytorialny, rzecz można, odrodził się, ale nie wystarczająco dojrzał. Obywatele dopiero teraz zaczynają rozumieć, że mają wiele do powiedzenia i mogą wszystko powiedzieć. Tych radykalnych zmian doczekaliśmy na szczęście bez rozlewu krwi. Błędy, niedoskonałości ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o ochronie przyrody, o ochronie dóbr kultury i innych ustaw, stanowią dla równoważenia rozwoju miast poważną barierę. Realizacja programów równoważenia rozwoju miast polskich wymaga dużej determinacji i zręczności. Wymaga powstania grupy ludzi, którzy zechcieliby przejąć na siebie rolę rzeczników interesu publicznego. Taka grupa osób działa w Siechnicach przy i w Radzie Miasta. Uzyskanie odpowiednich efektów wymaga czasu. Urzeczywistnianie koncepcji równoważenia rozwoju na przykładzie tego nowego, dolnośląskiego małego miasta i jemu podobnych, uznać można za swoisty wyścig między samoczynnie powstającym chaosem, a z trudem pozyskiwaną harmonią. Chaos, choć nie wymaga wysiłku, grozi zapaścią cywilizacyjną. Uzyskanie harmonii należy do zadania trudnego, ale wymagającego skoordynowanego działania, wielu wyrzeczeń. Harmonia stwarza nadzieję na lepsze życie. O tę harmonię zabiegają przedstawiciele tzw. grupy inicjatywnej Siechnic, dbający o swoje miasto, o jego rozwój.

4. Ochrona środowiska

4.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska

Zasady ochrony i kształtowania środowiska dla miasta Siechnice ujęte zostały w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Święta Katarzyna z 1996 roku. Studium opracowano w oparciu o następujące zasady:

- optymalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych przy ich równoczesnej ochronie,

- poprawę stanu środowiska naturalnego i kulturowego oraz stworzenie warunków do jego właściwego kształtowania.

Zasadom tym podporządkowano główne cele studium z zakresu ochrony środowiska:

- społeczne, przez poprawę jakości życia możliwą do osiągnięcia przez prawidłowe kształtowanie środowiska społecznego i przyrodniczego,
- ekologiczne, przez możliwe do osiągnięcia kształtowanie struktur przestrzennych zapewniających poprawę stanu środowiska i jego właściwe funkcjonowanie,
- ekonomiczne, przez racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody ożywionej i nieożywionej.

Uwzględniając złożoność problematyki przyrodniczej w gminie, rodówód istniejących zagrożeń i degradacji środowiska, ustalenia zawarte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie ochrony i kształtowania środowiska, stanowią wytyczne dla władz gminy. Główne zadania w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego są następujące:

- I. W zakresie ochrony przed uciążliwościami Elektrociepłowni „Czechnica” i hałdy po zlikwidowanej Hucie „Siechnica”:
  - jednoznaczne i ostateczne określenie zasięgu uciążliwego oddziaływania Elektrociepłowni „Czechnica” i hałdy na środowisko, poprzez nakazanie przez wojewodę, na wniosek gminy, skargi mieszkańców, wykonania kompleksowej oceny oddziaływania na środowisko przyrodnicze oraz opracowanie jednoznacznego sposobu zabezpieczenia hałdy przed emisją do atmosfery i przenikania do wód podziemnych szkodliwych substancji;
  - zobowiązanie Elektrociepłowni „Czechnica” do zmniejszenia emisji do atmosfery zanieczyszczeń gazowych do wartości granicznej nie powodującej przekraczania dopuszczalnych norm poza granicami zakładu (zgodnie z wymogami Unii Europejskiej);
  - niedopuszczanie do lokalizowania nowych obiektów, które mogą pogorszyć stan atmosfery.
- II. W zakresie ochrony wód związanych zanieczyszczeniami wód powierzchniowych i gruntowych oraz prowadzonej gospodarki wodnej:
  - przestrzeganie zaleceń i ograniczeń obowiązujących w strefie ochrony pośredniej ujęć wody miasta Wrocławia;
  - dążenie do przeprowadzania prac, mających na celu zabezpieczenie terenu, który jest narażony na zalewy wodami powodziowymi (podwyższanie wałów przeciwpowodziowych);
  - zadbanie o to, by istniejące fermy w gminie prowadziły gospodarkę nie zagrażającą zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i gruntowych;
  - niedopuszczenie do lokalizowania przemysłu, mogącego negatywnie oddziaływać na wody gruntowe i powierzchniowe;
  - uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej przez równoczesną budowę, rozbudowę i modernizację ujęć wody i odprowadzania, oczyszczania ścieków;
  - objęcie ochroną istniejących ujęć wody;
  - objęcie ochroną głównych zbiorników wód podziemnych;
  - wprowadzanie obudowy biologicznej cieków;

- III. W zakresie ochrony terenów zalesionych:
- doprowadzenie na terenach zalesionych do osiągnięcia właściwego stanu gatunkowego drzewostanu;
  - doprowadzenie do zrealizowania proponowanych zalesień nielicznych terenów o niskich klasach bonitacyjnych.
- IV. W zakresie ochrony przed hałasem
- lokalizacja nowej zabudowy wzdłuż drogi relacji Wrocław – Oława winna uwzględniać konieczność zachowania odpowiedniej odległości (50 metrów od krawędzi jezdni do zabudowy mieszkaniowej i użyteczności publicznej);
  - wprowadzenie pasa zieleni wzdłuż wyżej wymienionej drogi;
  - dopilnowanie, by nowo projektowane obiekty na granicy swojej własności nie powodowały przekroczenia normatywnych wartości hałasu.
- V. W zakresie ochrony terenów otwartych:
- ochrona ciągu ekologicznego doliny Odry przez utworzenie terenu chronionego krajobrazu;
  - ochrona poprzez włączenie do użytków ekologicznych wydm w dolinie Odry;
  - ochrona przed zainwestowaniem terenów o wysokich wartościach bonitacyjnych gleb, z wyjątkiem terenów położonych w obrębie zainwestowania wiejskiego i posiadających zgodę na ich przeznaczenie na cele nierolnicze;
  - zakaz lokalizacji nowej zabudowy na obszarach podlegających zalewom przez wody powodziowe rzeki Odry i Oławy, z wyjątkiem zabudowy związanej z gospodarką wodną;
  - ochrona udokumentowanych zasobów złóż surowców mineralnych, których ewentualna eksploatacja winna być poprzedzona oceną oddziaływania na środowisko.

W zagadnieniach dotyczących ochrony środowiska w Siechnicach, nie sposób wspomnieć źródło emisji hałasu, którym jest droga krajowa relacji Wrocław – Oława, z uwagi na znaczne natężenie ruchu. Uciążliwość hałasu ma zasięg około 40–50 metrów. Droga ta powoduje nadto zanieczyszczenie gleb i roślinności wzdłuż jej przebiegu zwłaszcza ołowiem, obejmujące obszar od 20–30 metrów, licząc od skraju szosy. W omawianym pasie przy drodze znajdują się nieużytki. Docelowo ma być on zagospodarowany zielenią niską i średnio-wysoką. Tereny Siechnic znajdujące się poza rejonem pozostającym pod bezpośrednim wpływem elektrociepłowni i hałdy nie wykazują istotnych śladów degradacji. Biorąc pod uwagę budowę geologiczną i warunki glebowe należy uznać je za odporne na degradację.

Uwzględniając złożoność problematyki ochrony i kształtowania środowiska, jego degradacji, rodowód istniejących zagrożeń, nie sposób nie wyartykułować najważniejszych elementów, z którymi borykają się Siechnice. Obecnie największym problemem Siechnic jest hałda po zlikwidowanej Hucie „Siechnice”, oddziałująca negatywnie na środowisko przyrodnicze miasta i okolicy. Aktualny właściciel hałdy, firma „Gurex” winien możliwie najszybciej przyczynić się do jej likwidacji (patrz też podrozdział „Hałda po Hucie „Siechnice”), by miasto uchronić przed dalszą emisją szkodliwych substancji do atmosfery i przenikania ich do wód podziemnych. Elektrociepłownia „Czechnica”, dzięki zastosowanym technologiom i nowoczesnym filtrom tkaninowym, nie stanowi już uciążliwości dla miasta i jego mieszkańców. Zmniejszyła emisję do atmosfery zanieczyszczeń gazowych do wartości granicznej, nie powodującej przekraczania dopuszczalnych norm poza granicami zakładu (zgodnie z wymogami Unii Europejskiej). Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego, nie wolno lokalizować w Siechnicach nowych obiektów, które mogłyby pogorszyć stan atmosfery. W kontekście ekologicznym, należy w możliwie najprostszy i najbardziej ekonomiczny sposób kształtować strukturę przestrzenną miasta tak, by zapewnić zachowanie lub nawet poprawę stanu środowiska oraz jego właściwe funkcjonowanie. Racjonalnie winno się wykorzystywać zasoby przyrody ożywionej i nieożywionej, których w Siechnicach nie brak. Z zakresu ochrony środowiska do priorytetów w mieście należy: podwyższanie standardów oczyszczania miasta i utylizacji odpadów; rewitalizacja, modernizacja, waloryzacja terenów zielonych; ochrona Siechnic przed inwestycjami nadmiernie eksploatującymi środowisko; doprowadzenie do usunięcia hałdy popiołów poprodukcyjnych po Hucie „Siechnice”. W zakresie ochrony wód związanych zanieczyszczeniami wód powierzchniowych i gruntowych oraz prowadzonej gospodarki wodnej przestrzega się zalecenia i ograniczenia obowiązujące w strefie ochrony pośredniej ujęć wody miasta Wrocławia; przeprowadza się prace, mające na celu zabezpieczenie terenów, narażonych na zalewy wodami powodziowymi (podwyższanie wałów przeciwpowodziowych i budowa nowych we wschodniej części miasta); nie dopuszcza się do lokalizowania podmiotów gospodarczych, mogących negatywnie oddziaływać na wody gruntowe i powierzchniowe; porządkuje się gospodarkę wodno-ściekową, równocześnie budując, rozbudowując i modernizując ujęcia wody oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków. W zakresie ochrony przed hałasem wzdłuż drogi relacji Wrocław – Oława, lokalizacja nowej zabudowy uwzględnia zachowanie odległości 50 metrów od krawędzi jezdni, wprowadzając pas zieleni wzdłuż wyżej wymienionej drogi.

4.2. Elektrociepłownia „Czechnica” i jej wpływ na środowisko

Ochrona środowiska, ma ścisły związek z problemami społecznymi, ekonomicznymi i prawnymi miasta²⁵⁶. Na stan środowiska miasta Siechnice wpływają uwarunkowania związane z działalnością, głównie gospodarczą. Głównym źródłem degradacji środowiska na terenie Siechnic, jak i całej gminy jest Elektrociepłownia „Czechnica” i hałda po zlikwidowanej Hucie „Siechnica”²⁵⁷. W ochronie środowiska nie bez znaczenia są ekonomiczne jej aspekty²⁵⁸. Elektrociepłownia „Czechnica” jest źródłem emisji do atmosfery znacznych ilości gazów, zwłaszcza dwutlenku siarki oraz pyłów. Jeszcze do niedawna emisja dwutlenku siarki powodowała znaczne przekroczenie dopuszczalnych norm zawartości tych związków w powietrzu atmosferycznym, na dużych obszarach obejmujących Siechnicę, część Świętej Katarzyny, Radwanic i Groblic. Obecnie, w zakładzie zastosowano proces technologiczny, poprzez który realizuje się wymóg wytwarzania dwóch niezbędnych w dzisiejszym świecie rodzajów energii, zgodnie z obowiązującymi w Unii Europejskiej normami. Aktualnie, proces wytwarzania energii jest procesem oszczędnym, mało uciążliwym dla środowiska naturalnego. Fakt ten jest niezmiernie istotny, zwłaszcza ze względu na bliskie sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej, szkół, przedszkola, terenów rekreacyjnych, lokalizację elektrociepłowni

²⁵⁶ Górka K., 2005, *Ochrona środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, Księgarnia AE, Poznań; Kozłowski S., 2005, *Ochrona środowiska Unia Europejska*, Księgarnia AE, Poznań [94].

²⁵⁷ Siemiński W., 1999, *Problemy miejskich obszarów zdegradowanych w krajach rozwiniętych*, „Człowiek i Środowisko” nr 23 (2-3) [249].

²⁵⁸ Gaczek W. M., 2005, *Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska*, wyd. 2, Księgarnia AE, Poznań [82].

blisko terenów wodonośnych²⁵⁹. Z informacji uzyskanych na początku czerwca 2006 roku w Dziale Komunikacji KOGENERACJI S.A. we Wrocławiu, Elektrociepłownia „Czechnica” funkcjonuje zgodnie ze wszystkimi wymaganiami prawa polskiego. Zakład posiada ważne decyzje administracyjne w zakresie ochrony środowiska. Do najważniejszych z nich należą:

- pozwolenie na emisję gazów lub pyłów do powietrza – decyzja Wojewody Dolnośląskiego OŚ.II.7643/931020068/CZ/2/99,
- pozwolenie na uczestnictwo we wspólnotowym systemie handlu uprawnieniami do emisji – decyzja Wojewody Dolnośląskiego SR.II.6610/WH/3/2006,
- pozwolenie na wytwarzanie odpadów – decyzja Wojewody Dolnośląskiego SR.III.6620/3-1/04.

Korzystna obecnie sytuacja w aspekcie ochrony środowiska wynika ze stosowanych tkaninowych elektrofiltrów austriackiej firmy²⁶⁰, o skuteczności odpylania około 99,8%²⁶¹, dzięki którym emisja pyłu z EC „Czechnica” jest poniżej norm krajowych i standardów Unii Europejskiej. Rozwiązane zostały częściowo problemy z zagospodarowaniem odpadów paleniskowych. Popiół lotny w ponad 60% jest eksportowany do Niemiec, gdzie uzyskał certyfikat do stosowania w budownictwie i przy budowie dróg. Niezwykle ważne jest ograniczanie emisji gazów do atmosfery, przy czym zmniejszenie emisji tlenków azotu uzyskano, poprzez wyposażenie kotłów w palniki niskoemisyjne.

Fot. 206. Elektrociepłownia „Czechnica” z lotu ptaka (źródło: www.siechnice.com.pl)

Photo 206. Electro-thermal power station „Czechnica” – aerial photo (source: www.siechnice.com.pl)

²⁵⁹ Patrz więcej o Elektrociepłowni „Czechnica” w podrozdziale „Najważniejsze zabytki i elementy dziedzictwa kulturowego”.

²⁶⁰ austriacka firma „Eco-Klima”.

²⁶¹ Roman G., 2002, *Zarys historii Elektrowni w Siechnicach*, maszynopis [237].

4.3. Hałda po Hucie „Siechnice”

W 1910 roku zaszły zmiany gospodarczo-przestrzenne we wsi Siechnice. Nastąpił przyspieszony rozwój miejscowości, zwłaszcza dzięki budowie elektrowni i fabryki karbidu (późniejszej Huty „Siechnice”). W 1932 roku, decyzją jej właściciela – koncernu „Dr A. Wacker” ograniczono produkcję karbidu w fabryce na rzecz produkcji żelazostopów i proszków spawalniczych. W 1946 roku przekształcono fabrykę karbidu w zbrojeniową hutę żelazostopów i nadano jej nazwę „Siechnice”. W wyniku protestów społecznych mieszkańców Siechnic a zwłaszcza mieszkańców Wrocławia, w latach 1989–1999 doszło do likwidacji huty (huta działała w odległości ok. 300 m od terenów wodonośnych dla Wrocławia). Część obiektów rozebrano, część nadal jest nieformalnie rozgrabiana, zwłaszcza przez bezrobotnych mieszkańców Siechnic i pobliskich miejscowości.

Fot. 207. Funkcjonująca Huta „Siechnice” w 1985 r. (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach)

Photo 207. „Siechnice” smelter in 1985 (photo collection of Siechnice Municipal Public Library)

Fot. 208. Huta „Siechnice” tuż przed upadłością, widok z ul. Kolejowej
(fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach)
Photo 208. „Siechnice” smelter shortly before bankruptcy, view from Kolejowa Street
(photo collection of Siechnice Municipal Public Library)

Fot. 209. Ruiny Huty „Siechnice” – widok z ul. Kolejowej (fot. autorki)
Photo 209. Ruins of „Siechnice” smelter – view from Kolejowa Street (photo author)

Fot. 210. Ruiny po Hucie „Siechnice” – widok z ul. T. Kościuszki (fot. autorki)
Photo 210. Ruins of „Siechnice” smelter – view from Kościuszko Street (photo author)

Fot. 211. Hałda żużli pohanicznych – widok z ul. Kościuszki (fot. autorki)
Photo 211. Slag pile from the smelter – view from Kościuszko Street (photo author)

Pozostałość po hucie to wielka hałda żużli pohnitniczych zakładu (popioły, odpady pohnitkcyjne), zlokalizowana w północno-zachodniej części miasta, objętej ulicami: T. Kościuszki, Opolską, Zachodnią. Do chwili obecnej wzbudza ona niepokoje społeczne. Na hałdzie, wybierane są przez nieupoważnione osoby (zwłaszcza bezrobotne) odpady poprodukcyjne. Wybieranie odpadów jest niebezpieczne, może bowiem spowodować naruszenie jej stateczności, a w połączeniu z opadami deszczu, spowodować powstawanie osuwisk. Zgromadzone na siechnickiej hałdzie odpady mogłyby być zużyte do robót ziemnych, inżynieryjnych i hydrotechnicznych (np. budowy dróg, nasypów); wałów przeciwpowodziowych dla zbiorników wodnych, rzek i osadników; grobli i zapór; konstrukcji inżynieryjskich; pod budowę wysypisk i składowisk; jako materiał filtracyjny w oczyszczalniach ścieków. Hałda żelazo-chromów w Siechnicach niekorzystnie wpływa na środowisko, zwłaszcza na zanieczyszczenie wód gruntowych na pobliskim terenie. Zanieczyszczenie następuje przez wymywanie metali ciężkich z samej hałdy, jak również z gleb (bezpośrednio pod nią, jak i z nią sąsiadujących). Istnieje również emisja wtórna związana z wywiewaniem pyłów ze składowiska popiołów i żużli. Tereny poprzemysłowe wymagają szczególnej ich organizacji i przekształceń²⁶². To stwierdzenie, jakże trafnie odnosi się do siechnickiej hałdy i gruntów po hucie. Hałda, jej wpływ na środowisko, to problem różnie oceniany przez specjalistów. W glebach, jak również częściowo w wodach gruntowych nastąpiło nagromadzenie się chromu i ołowiu w wyniku wieloletniej emisji zanieczyszczeń z byłej huty. Wyżej wymienione metale występują w nadmiernych ilościach również w roślinach. W glebie i roślinach występują także duże ilości niklu, arsenu, kadmu, rtęci i benzo/a/pirenu. W sprawie likwidacji siechnickiej hałdy odpadów i terenów poprzemysłowych Huty „Siechnice”²⁶³ odbywały się liczne spotkania, dysputy, negocjacje. Przeprowadzono wiele rozmów z różnymi firmami, także zagranicznymi na temat ewentualnej eksploatacji hałdy i zagospodarowania terenów po hucie. Polski Klub Ekologiczny Okręg Dolnośląski uznał, iż hałda winna być usunięta z terenów strefy ochronnej ujęć wodociągowych. Przekonywał, że jej eksploatacja powinna być bezpieczna dla otoczenia, że jakkolwiek przeróbka hałdy nie może odbywać się na terenach strefy ochronnej ujęć wodociągowych, że ewentualna przeróbka hałdy powinna odbywać się w miejscu docelowego składowania przerobionej hałdy²⁶⁴. Na zamówienie Zespołu powołanego przez Prezydium Wojewódzkiej Komisji ds. OOS we Wrocławiu w sierpniu 2004 roku opracowany

²⁶² Domański B., 2000, *Tereny poprzemysłowe w miastach polskich- kierunki i bariery przekształceń*, [w:] *Miasto postsojalistyczne, organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany*, XIII Konserwatorium Wiedzy o Mieście, Łódź [69].

²⁶³ Zdaniem Polskiego Klubu Ekologicznego „...należy hałdę izolować poprzez utworzenie „sarkofagu” do czasu, gdy bezpieczna eksploatacja będzie możliwa. Tak zabezpieczoną hałdę można będzie w razie potrzeby eksploatować...”, oraz „...Projekt eksploatacji hałdy powinien zawierać: zabezpieczenia przed wymywaniem materiału hałdy podczas opadów atmosferycznych, opadami nawalnymi (tzw. opadami stulecia), wywiewaniem pyłów z odkrytych powierzchni hałdy oraz podczas urabiania, załadunku i transportu; plan wybrania zatrutej warstwy gruntu zalegającej pod hałdą. O tym w koncepcjach eksploatacji hałdy się nie wspomina. Pozostawienie tej warstwy stanowiłoby nadal zagrożenie w strefie ochronnej; plan stałej kontroli stosowania i skuteczności wymienionych zabezpieczeń wraz z zawartym w umowie rygorem natychmiastowego przerwania eksploatacji, usunięcia zagrożenia i zapłacenia odstrasząco dużych kar w wypadku niedotrzymania przyjętych zobowiązań...”, stanowisko Polskiego Klubu Ekologicznego, Wieczór Wrocławia, 14.02.1990.

²⁶⁴ Warsewa G., Spitzley H., 1993, *2010 Perspektiven ökologischer Stadtgestaltung*, Edition Temmen, Bremen [307].

został przez prof. dr. hab. inż. Andrzeja W. Jasińskiego „Koreferat do wniosku dotyczącego uzgodnienia projektu budowlanego Zakładu Przetwórstwa Żużli Hutniczych firmy Local Recycling Center Sp. z o.o. w Siechnicach” (po zapoznaniu się z materiałami zgromadzonymi w Wydziale Ochrony Środowiska i Rolnictwa Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego). W analizowanych materiałach znajdowały się, m.in.:

- Materiały sięgające początków lat dziewięćdziesiątych podsumowane przez zespół ekspertów Wojewody Wrocławskiego (1992 r.), sugerujące, iż „przeróbka zdeponowanych odpadów dopuszczalna jest jedynie wówczas, gdy zapewnione będą szczególne wymogi ochrony środowiska i bezodpadowe wykorzystanie całego materiału hałdy”;
- Postanowienie Wojewody Dolnośląskiego podające warunki uzgodnienia w zakresie ochrony środowiska przedsięwzięcia obejmującego budowę zakładu przerobu żużli hutniczych w Siechnicach (SR.III.6613 -1/1/14/2003 z 6.02.2003 r.);
- Decyzja nr 34/2003 z 25.02.2003 o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
- Projekt budowlany inwestycji Zakład Przerobu Żużli Hutniczych – Siechnice Sp. z o.o.;
- Korespondencja z różnymi organami uzgadniająca warunki dopuszczenia do budowy i późniejszego funkcjonowania ww. ZPŻH;
- Raport o oddziaływaniu planowanej inwestycji na środowisko, wykonany w kwietniu 2004 r.

Inwestycja w Siechnicach związana z hałdą po hucie „Siechnice” dotyczy będzie eksploatacji i przeróbki żużli pohutniczych zgromadzonych na hałdzie. Huta produkowała stopy Fe-Cr. Wsadem do tego procesu była mieszanina złożona z rudy chromitowej (41%), wapna palonego (41%), krzemio-żelazo-chromu (17,1%), rudy borowej (0,54%) i odpadów „Bor-Kali” (0,36%). W wyniku redukcji tlenków żelaza i chromu w piecu elektrycznym, obok podstawowego produktu – żelazochromu, produktem ubocznym był żużel stały wywożony na składowisko i żużel pylisty, stanowiący pyły ulatniające się w trakcie procesu. Głównymi składnikami tych żużli były krzemiany wapnia i magnezu oraz związki chromu, żelaza i glinu. Chrom występował w żużlach częściowo. Po zakończeniu działalności przemysłowej huty, hałdę okryto warstwą ziemi i obsiano roślinnością, by wyeliminować pylenie i ograniczyć infiltrację wód opadowych. Wraz z upływem czasu powierzchnia hałdy, zwłaszcza w obrębie skarp, została zniszczona przez zbierających „na dziko” resztek żużli zawierających skoncentrowany żelazochrom. Obecna wysokość hałdy wynosi ok. 30 m, powierzchnia przez nią zajmowana to ponad 9 ha. Ogółem zgromadzono na niej ok. 3,5 mln ton żużli, o zawartości żelazochromu od 3,7% do 5,3% (średnio 4,5%). W stanie obecnym hałda nie spełnia postawionych jej wymogów z zakresu ochrony środowiska przez Starostwo Powiatowe we Wrocławiu²⁶⁵. Inwestor z Republiki Południowej Afryki, posiadający doświadczenie w przeróbce i metalurgii materiałów zawierających chrom, zaproponował technologię przeróbki zeszkładowanych żużli. Metoda ta polegać ma na odseparowaniu cząstek zawierających żela-

²⁶⁵ Zdaniem Prof. dr. hab. inż. Andrzeja W. Jasińskiego, „...Aktualnie hałda jest intensywnie infiltrowana przez wody opadowe i ponownie stała się źródłem emisji pyłów zawierających chrom. Jej zagrożenie, z tytułu migracji zanieczyszczeń (a zwłaszcza metali ciężkich, w tym chromu) dla pobliskich terenów wodonośnych wzrasta. W stanie obecnym hałda nie spełnia postawionych jej wymogów z zakresu ochrony środowiska przez Starostwo Powiatowe we Wrocławiu (decyzja nr 34/2001 z dnia 27.03.2001 r.)...”.

zochrom od substancji mineralnych poprzez rozkruszenie, wstępny podział na dwie frakcje, przesył taśmociągami do osadzarek Apic, separację grawitacyjną w środowisku wodnym i przekazanie koncentratu do hut. Materiał po oddzieleniu żelazochromu odbierany byłby jako kruszywo do podbudowy dróg. Eksploatacja żużli odbywać miałyby się z zastosowaniem ich zwilżania mgłą wodną oraz stosując osłony przeciwwiatrowe, na niewielkich polach roboczych. Pozostała część hałdy miałyby być w tym czasie przykryta folią oraz specjalnie przywiezionym bezpyłowym materiałem stabilizującym. Procesy technologiczne odbywać miałyby się w osłonach, w pomieszczeniach zamkniętych. Materiał transportowany byłby osłoniętym przenośnikiem taśmowym a woda używana do celów technologicznych pracowałaby w obiegu zamkniętym. Do celów technologicznych wykorzystywano by także zgromadzone wody opadowe. Produktem procesu technologicznego byłby koncentrat żelazochromu oraz kruszywo budowlane. Zdaniem inwestora, koncentrat ten nadawałby się na podbudowę dróg. Fakt ten byłby niezwykle istotny ze względu na przebieg zaprojektowanej wschodniej obwodnicy Wrocławia, kilka kilometrów od hałdy. Do budowy obwodnicy można byłoby wykorzystać nagromadzone znaczne ilości materiałów z hałdy. Odpadem byłoby odwodnione szlamy, zawierające cząstki mineralne z niewielką ilością metali (głównie chromu), o granulacji poniżej 0.1 mm. Według Prof. dr. hab. inż. Andrzeja W. Jasińskiego cała hałda winna być przerobiona w ciągu 4–5 lat. Wcześniejsze projekty przewidywały okres 7–10 lat. Zaproponowana technologia jest interesująca, bowiem wykorzystuje ogólnie dostępny park maszynowy i nie wymaga szczególnie wyszkolonej kadry. Niezwykle ważne jest to, iż sposób likwidacji i przeróbki hałdy w zaproponowanym projekcie, nie będzie stwarzać zagrożenia dla środowiska, stosując określone rozwiązania komunikacyjne, lokalizację poszczególnych obiektów projektowanego zakładu przetwórczego, uwzględniając uwagi zawarte w raporcie o oddziaływaniu zamierzenia inwestycyjnego na środowisko. Po likwidacji hałdy uzyskany w ten sposób teren nie będzie już stanowić potencjalnego zagrożenia dla środowiska, przede wszystkim dla pobliskich terenów wodonośnych. Będzie on mógł pełnić nowe funkcje, przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Nadto po likwidacji hałdy nastąpi wzrost wartości terenów i budowli, w tym mieszkaniowych, położonych w jej dotychczasowym sąsiedztwie. W trakcie likwidacji hałdy, nie można dopuścić do zachwiania równowagi chemicznej w środowisku gruntowo-wodnym. Z tych względów, winno się zapobiec uruchomieniu migracji substancji szkodliwych znajdujących się w samej hałdzie jak i w jej podłożu. Przy likwidacji hałdy dopuszcza się pozyskiwanie użytecznych surowców, przy zachowaniu pełnego zabezpieczenia przed skażeniem środowiska gruntowo-wodnego i powietrza. Warunkiem jest wywiezienie nieproduktywnego urobku poza dotychczas zajmowany obszar, natomiast pozyskany surowiec wykorzystany do budowy dróg. Musiał on będzie posiadać wymagany atest²⁶⁶. Pozostawienie hałdy przez kolejne lata w jej obecnym stanie jest niedopuszczalne. Hałda stanowi coraz większe zagrożenie dla środowiska, przede wszystkim dla pobliskich terenów wodonośnych, prowadzi do degradacji terenów znajdujących się

²⁶⁶ Zdaniem Prof. dr. hab. inż. Andrzeja W. Jasińskiego, „...Inwestor winien przedstawić wiarygodną i zgodną z zasadami ochrony środowiska koncepcję wszystkich składników hałdy pozostających po oddzieleniu żelazochromu. Winien on także pokazać koncepcję zagospodarowania takich odpadów w okresie krótszym niż trzyletni przy założeniu, że hałda przerobiona zostanie w ciągu 4–5 lat (3 lata to najdłuższy, dopuszczony przepisami okres magazynowania odpadów przed ich ewentualnym zagospodarowaniem). Okalający hałdę teren przeznaczony jest pod skoncentrowaną aktywność gospodarczą, w tym przemysłową. Można stwierdzić zatem, że planowana inwestycja jest zgodna z ustaleniami właściwego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego...”

wokół niej. Tym samym stają się one nieatrakcyjne dla innego sposobu zagospodarowania. Bliskość hałdy względem terenów z zabudową mieszkaniową powoduje nadto obniżenie jakości życia mieszkańców pobliskich domów, a także obniżenie wartości ich nieruchomości.

Reasumując, stwierdzić można, iż pozostawienie hałdy i rezygnacja z jej zlikwidowania, przy zachowaniu określonych w raporcie OOS wymogów, byłoby działaniem szkodliwym, nie tylko z punktu widzenia ochrony środowiska²⁶⁷. Ewentualność pozostawienia hałdy, jej ponownego zaizolowania od wpływów zewnętrznych nie byłoby zadaniem prostym, ze względu na konieczność dużej korekty zwłaszcza w zakresie kształtu i spadków skarp, zasypiania istniejących odkrywek i poziomych tuneli. Podjęcie działalności gospodarczej, polegającej na eksploatacji hałdy, może spowodować ponowne, duże zainteresowanie opinii publicznej, w tym organizacji pozarządowych i mediów. Dotyczyć ono będzie przede wszystkim gwarancji bezpieczeństwa dla środowiska, w tym przede wszystkim dla terenów wodonośnych. Inwestor przewiduje możliwość przerobienia całej hałdy w ciągu 4–5 lat. Teoretyczne obliczenia wykazują możliwość wykonania tego zadania w tym czasie. Jednak to przedsięwzięcie jak dotąd nie zostało zrealizowane z różnych przyczyn, wśród których wymienić należy przede wszystkim: opór społeczny, brak zabezpieczeń próśrodkowiskowych, brak szybkiej, nieskomplikowanej technologii, brak środków finansowych. Istnieje sporo wątpliwości, dotyczących likwidacji hałdy, które ujęto w piśmie Dyrektora Wydziału Ochrony Środowiska DUW do Przewodniczącego WK ds. OOS (SR.III.6616 -1/2/2004 z dnia 15.06.2004), wśród których wymienić należy takie, jak:

- spełnienie przez instalację do odzysku odpadów wymagań technologicznych w zakresie ochrony środowiska wynikających z najlepszej dostępnej techniki (BAT);
- wątpliwość, czy likwidacja hałdy nie spowoduje zachwiania równowagi chemicznej w środowisku gruntowo-wodnym (z uwzględnieniem monitoringu hałdy prowadzonego przez WIOŚ we Wrocławiu);
- wątpliwości, czy adekwatne dla odpadów zdeponowanych na hałdzie w Siechnicach mogą być atesty wykorzystania tych odpadów do budowy dróg, przedłożone w odniesieniu do żużli z Huty im. T. Sendzimira w Nowej Hucie.

Docelowe pozostawienie hałdy wiązałoby się zatem ze zwiększeniem zagrożenia środowiskowego zwłaszcza ze strony oddziaływania na hydrosferę. Właścicielem hałdy jest Krzysztof Wojtyła, prezes firmy „Gurex” (posiadającej w sumie w Siechnicach 30 hektarów gruntu). Zarządza on spółką akcyjną, której głównym udziałowcem jest Zygmunt Solorz. Ich zdaniem odzyskany z hałdy materiał może zostać wykorzystany do podbudowy dróg²⁶⁸. Firma „Gurex” S.A. z siedzibą w Siechnicach przy ul. Kościuszki 30 ma już wszelkie pozwolenia na rozebranie hałdy razem z obowiązkową wywózką. Wiosną 2006 roku miała rozpocząć

²⁶⁷ Zdaniem autora koreferatu „...dalsze pozostawienie hałdy w takim stanie, w jakim jest ona obecnie prowadzi do znacznie większego zagrożenia, niż może wyglądać to przy podjęciu eksploatacji hałdy w zorganizowany sposób. Dotychczasowe próby wyizolowania hałdy z otaczającego środowiska naturalnego i społecznego nie dało oczekiwanych efektów. Próby ograniczenia dostępu osób postronnych do omawianego obiektu speliły na niczym. Ani firma ochroniarska, ani policja nie były w stanie tego dokonać. Jakkolwiek rekultywacja mija się z celem, jeżeli hałda nadal będzie eksploatowana „na dziko”, zwłaszcza przy obecnej mizerii otoczenia społecznego hałdy. Znacznie lepszym rozwiązaniem jest szybka, bezodpadowa eksploatacja z zachowaniem próśrodkowiskowych zabezpieczeń przewidzianych przepisami oraz z zatrudnieniem miejscowej ludności (być może nawet uwzględniając głównie dotychczasowych „kopaczy”)...”

²⁶⁸ „80 procent szans?”, Biznes Wrocławski, www.biznespolska.pl, 2005.11.28.

się budowa zakładu przerobu pohutnicznych odpadów. Zaplanowano półroczne jego uruchomienie. Jednak jak dotychczas (maj 2006 roku) wokół hałdy nic się nie dzieje. Jesienią, 2006 roku ma rozpocząć się rozbiórka kopca hałdy.

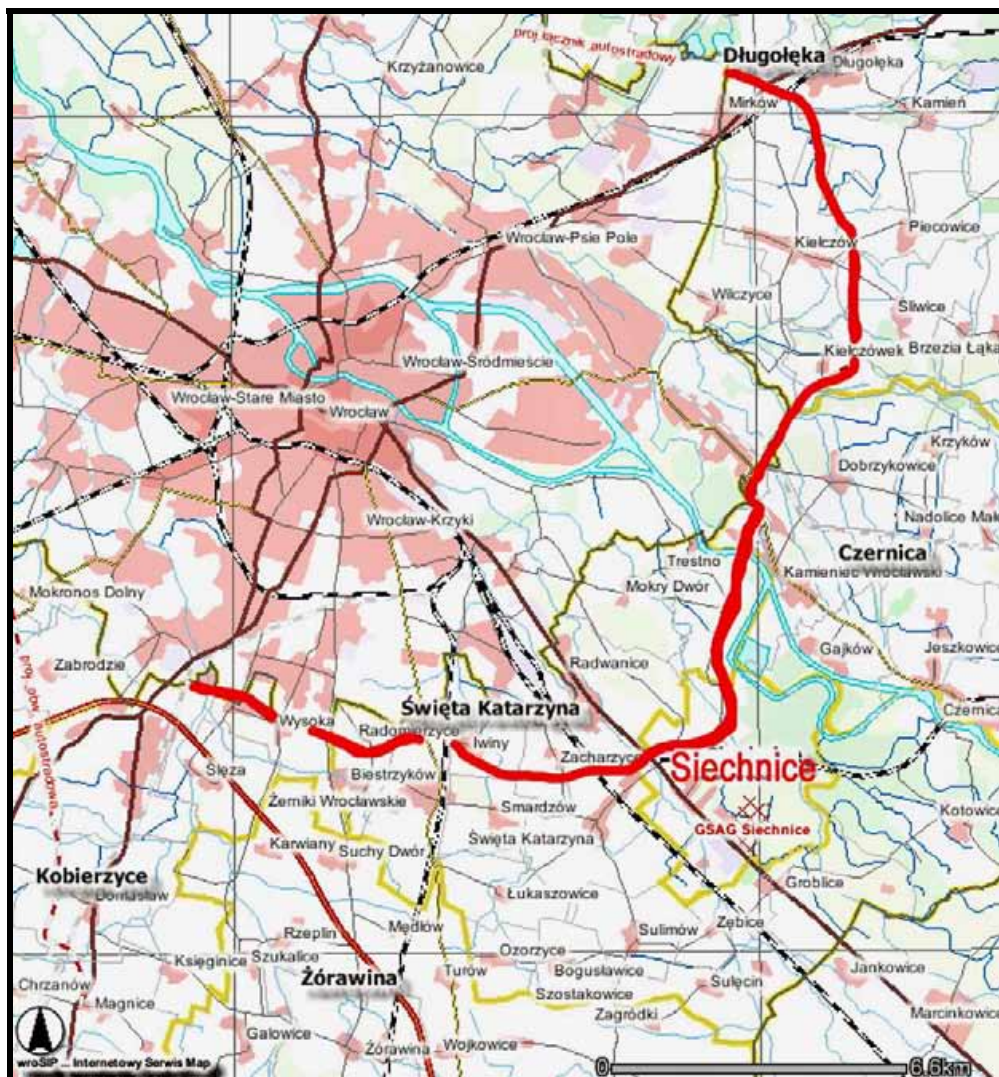
Można zatem zadać pytanie, czy ruszy wkrótce zakład przetwórczy (wart kilka milionów dolarów), który hałdę będzie eksploatował. Zdaniem firmy „Gurex” przeróbka odpadów z dawnej Huty „Siechnice”, ważących w sumie około 3,5 miliona ton zajmie od pięciu do siedmiu lat. W jaki sposób obszar po hałdzie, zajmujący 9 hektarów zostanie zagospodarowany docelowo, obecnie przedstawia miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego²⁶⁹. Życie może go zweryfikować. Sama ziemia zajmowana przez hałdę i tereny wokół niej, przy trasie Wrocław – Opole i zaprojektowanej obwodnicy wrocławskiej jest dużo warta. Dla Siechnic ważną inwestycją będzie budowa odcinka obwodnicy wrocławskiej, zwłaszcza wschodniej jej części.²⁷⁰ Odcinek między Żernikami Wrocławskimi a Siechnicami miał powstać jako pierwszy. W Wieloletnim Planie Inwestycyjnym, który jest po pierwszym czytaniu w sejmiku województwa, zaplanowano, że pierwsze auta pojadą nim w 2008 roku. Kolejne dwa odcinki obwodnicy mają zostać oddane do użytku rok później, a jako ostatni będzie przejezdny most przez Odrę – który w planie ma być oddany do użytku w 2010 roku. Całość kosztów budowy szacowana jest na 780 mln zł. Budowa pierwszego odcinka (I etapu), który miał połączyć Żerniki z Siechnicami, nie rozpocznie się aż do czasu, gdy Zarząd Dróg odkupi grunty od rolników Iwin. Niestety, wcześniej Unia Europejska nie przekazała możliwości do uzyskania 26 mln zł. Jednakże może się okazać, że kolejna szansa na zdobycie dotacji, a więc rozpoczęcie robót, pojawi się dopiero po następnym rozdziale środków z budżetu UE, czyli w 2007 roku. Budowa pierwszego odcinka wschodniej obwodnicy Wrocławia, od Żernik Wrocławskich do Siechnic, miała ruszyć wiosną br. Rozpoczęcie budowy opóźni się co najmniej o rok.

W zagadnieniach dotyczących rekultywacji hałd, stawów osadowych i składowisk odpadów oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych, możemy lub nawet powinniśmy korzystać również z doświadczeń naszych partnerów unijnych: niemieckich, francuskich, bądź brytyjskich. Największym problemem są fundusze i chęci do podejmowania współpracy z gminami, zakładami, czy grupami mieszkańców okolic zwałowisk²⁷¹. To zjawisko obserwujemy również w Siechnicach.

²⁶⁹ za „Biznesem Wrocławskim”,²⁶⁹ odpowiedź prezesa Wojtyłło brzmi „...Zapraszam za siedem lat. Teraz nie jestem w stanie tego przewidzieć...”.

²⁷⁰ Knapik Bartłomiej, 26.01.2005 r., Słowo Polskie Gazeta Wroclawska.

²⁷¹ Według danych GUS w 2004 roku krajowe wydatki inwestycyjne służące rekultywacji hałd, stawów osadowych i składowisk odpadów oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych wyniosły ogółem 60292,8 tys. zł, z czego przedsiębiorstwa wyłożyły 31162,2 tys., gminy – 28836,9 tys., a jednostki budżetowe – 293,7 tys. zł. W podziale na województwa – w wydatkach na tę samą kategorię ochrony środowiska przoduje województwo dolnośląskie (22 666 tys. zł), wyprzedzając kolejno województwo śląskie (15 596 tys. zł) i województwo zachodniopomorskie (15 008 tys. zł). Również według danych GUS w 2004 roku rekultywacji poddano 96,6 ha hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych.

Rys. 48. Obwodnica Wrocławia (droga Bielany-Lany-Długoleka); kolorem czerwonym wyróżniono projektowaną obwodnicę²⁷²

Fig. 48. Wrocław ringroad, Bielany-Lany-Długoleka (marked red)

²⁷² W oparciu o mapę pozyskaną z www.wrosip.pl.

Postawy mieszkańców Siechnic wobec swojego miasta (wyniki badań ankietowych)

1. Postawy mieszkańców wobec tworzącego się miasta i nadania praw miejskich

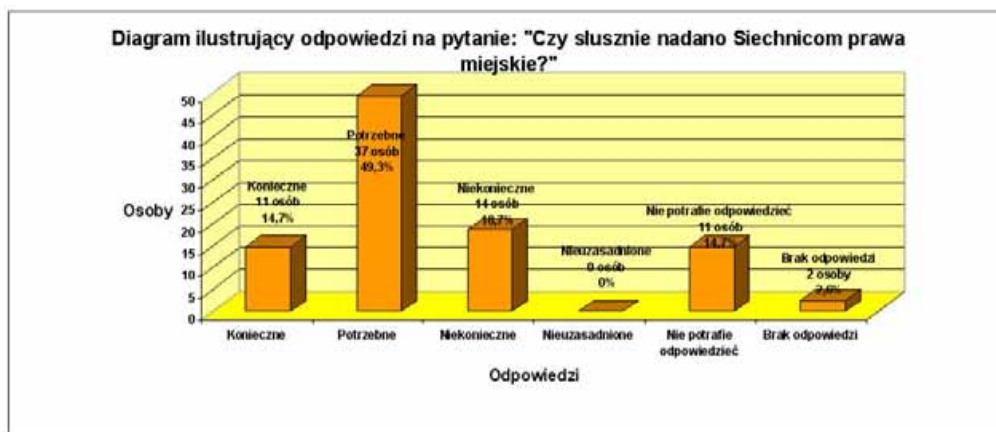
Postawy mieszkańców wobec swojego miasta, miasta nowego, tworzącego się, mogą być bardzo zróżnicowane²⁷³, subiektywne, indywidualnie uświadamiane. Najczęściej, każde nowe miasto, nie będąc nim z mocy prawa, przez długi czas zabiegało o prawa miejskie. Tak też było w przypadku Siechnic. Niezbędne były uzasadnienia, argumenty. Powody, z racji których miejscowość ubiegała o prawa miejskie, bywały różne. Oczekiwania mieszkańców zmierzały do jednego: być miastem, mieszkać w mieście, móc korzystać z praw miejskich, móc domagać się „cywilizacyjnych” urządzeń miejskich, zwłaszcza infrastruktury technicznej i społecznej, korzystać z różnych przywilejów miejskich, nie bacząc niekiedy na różne dodatkowe obciążenia (np. wyższe podatki, czynsze itp.). Po uzyskaniu praw miejskich starano się z reguły o to, by ich nie utracić, by nie ponieść porażki.

²⁷³ Patrz – zróżnicowane postawy mieszkańców w mieście Jelcz-Laskowice wobec nowo tworzącego się miasta, Bagiński E., 1992, *Postawy mieszkańców wobec nowo tworzonego miasta Jelcz-Laskowice*, [w:] Wódz K., Czekaj K. (red.), *Szkoła chicagowska w socjologii*, UŚ, Katowice-Warszawa [18], według Misztal M., „...Postawy są (...) zjawiskami ze sfery świadomości indywidualnej” oraz „...Przez postawę - piszą Thomas i Znaniecki - rozumiemy proces indywidualnej świadomości, która urabia rzeczywistość lub możliwą działalność jednostki w świecie społecznym. (...) Postawa jest zatem indywidualnym odpowiednikiem wartości społecznej; działalność w jakiegokolwiek formie stanowi łączącą je więź...”, Misztal M., 1980, *Problematyka wartości w socjologii*, PWN, Warszawa, s. 97, autorka wyjaśnia również związki i zależności dwóch pojęć: „wartości” i „postaw”.

Jak obecnie, po niemalże 10 latach od nadania Siechnicom praw miejskich jego mieszkańcy ustosunkowani są do tego faktu? W trakcie prowadzonych badań-wywiadów z kwestionariuszem respondentem (115 ankiet wydano, ankiety wypełniło 75 osób) zadano następujące pytania:

„Czy zdaniem Pani-Pana słusznie nadano Siechnicom prawa miejskie tworząc nowe miasto?” (pytanie 7). Na odpowiadających 75 respondentów, wszyscy udzielili odpowiedzi, w tym: 48 osób, iż słusznie nadano Siechnicom prawa miejskie (64,0% badanych).

„Czy nadanie praw miejskich Siechnicom było konieczne, potrzebne, niekonieczne, nieuzasadnione?” (pytanie 9). Z 75 osób przebadanych, 11 osób uznało, że nadanie praw miejskich było konieczne, 37 osób, że potrzebne, 14 osób, że niekonieczne, 11 osób nie potrafiło odpowiedzieć. Należy jednocześnie zaznaczyć, że dwie osoby spośród ankietowanych nie wskazały żadnej odpowiedzi. Okazuje się, że nie zawsze to, co konieczne lub wskazane musi i może sprawiać zadowolenie.

Rys. 49. Opinia mieszkańców odnośnie nadania Siechnicom praw miejskich (oprac. autorki)

Fig. 49. Citizens' opinions on Siechnice being granted a town charter (by author)

Większość badanych wykazała zadowolenie z faktu przekształcenia wsi w miasto. Takie były zatem oczekiwania mieszkańców. To oni pragnęli tej nobilitacji. To oni wykazali zadowolenie ze zmiany statusu i rangi ich miejscowości. Wynik ten świadczy również o zadowoleniu mieszkańców Siechnic z tego, że mają miasto, o co tak wiele miejscowości w Polsce zabiega. Kolejną próbą nakłonienia badanych do skonkretyzowania stanowiska w sprawie nadania praw miejskich Siechnicom były pytania:

„Czy nadanie praw miejskich przyczyniło się do polepszenia czegoś, jeśli tak, to czego?” (pytanie 10), „Jakie elementy zdaniem Pani-Pana po uzyskaniu praw miejskich wpłynęły na polepszenie się sytuacji w mieście?” (pytanie 11), „Jakie elementy zdaniem Pani-Pana po uzyskaniu praw miejskich wpłynęły na pogorszenie się sytuacji w mieście?” (pytanie 12).

Osoby, które zdobyły się na uzasadnienia, odpowiedziały m.in., że słusznie nadano Siechnicom prawa miejskie tworząc nowe miasto, bowiem: Siechnice spełniały wszystkie ku temu warunki; posiadają wystarczająco dużą liczbę mieszkańców do pełnienia funkcji miasta,

zakłady pracy zatrudniające znaczną ilość siechniczian, odpowiednie tereny pod zabudowę mieszkaniową oraz miejską infrastrukturę; miejscowość prężnie się rozwija; na jej terenie znajduje się szkoła podstawowa, gimnazjum, wiele punktów handlowych, usługowych; Siechnice posiadają duże możliwości rozwoju, potrafią na siebie zarobić, tworząc nowe miejsca pracy; zwiększa się zainteresowanie mieszkańców swoją miejscowością. Po uzyskaniu praw miejskich oprócz takich elementów, jak: mieszkalnictwo (48 wskazań), infrastruktura (27 wskazań), przemysł (24 wskazania), usługi (11 wskazań) [uszeregowano według liczby oddanych głosów], na polepszenie sytuacji w mieście wpłynęły dodatkowo następujące czynniki: poprawa komunikacji, wybudowanie hali sportowej, zwiększenie miejsc pracy w nowo powstałych zakładach. Według respondentów na pogorszenie sytuacji w mieście wpłynęły: zbyt duże skupisko bloków mieszkalnych w jednym miejscu (ul. Chabrowa, Jarzębinowa), brak usług przy powstających nowych zespołach mieszkaniowych, zwiększenie podatków, bezrobocie, alkoholizm, malejące zainteresowanie Siechnicami przez Urząd Gminy Święta Katarzyna. Większość mieszkańców (44 osoby – 58,7%) w fakcie uzyskania przez Siechnice praw miejskich dostrzega korzyści, żyje w przekonaniu, że miasto z każdym rokiem staje się coraz piękniejsze, z porządnymi ulicami, chodnikami, z pełną infrastrukturą techniczną. Na uwagę zasługuje fakt, iż 0 osób (0%) wypowiedziało się, iż nadanie praw miejskich Siechnicom było nieuzasadnione, 14 osób (18,7%) niekonieczne.²⁷⁴

Rys. 50. Wykształcenie respondentów (oprac. autorki)

Fig. 50. Education of the respondents (by author)

²⁷⁴ W tej ostatniej grupie respondentów 7 osób posiada wykształcenie średnie, 1 osoba podstawowe, 4 zawodowe, 1 niepełne wyższe, 1 nie określiła swojego wykształcenia.

Z przedstawionego fragmentu badań wynika, iż mieszkańcy (*in gremio*) oczekiwali zmiany statusu swojej miejscowości, zmiany ekwiwalentnych korzyści dla siebie i dla miasta.

2. Postawy mieszkańców Siechnic wobec zachowania nazwy

Istnieje analogia pomiędzy miastem a „żywym organizmem”²⁷⁵. Miasto reaguje jak żywy organizm, z powodu wielorakości jego funkcji, jego codziennych zachowań. Pozostaje ono w związku ze środowiskiem, modyfikującym je w sposób pośredni i wywierającym na nie wpływ. Nie bez znaczenia jest nazwa tego „żywego organizmu”, która dla wszystkich jest zrozumiałą, jednoznaczną, znaną, powszechnie używaną. Nazwa Siechnice jest 23 nazwą miejscowości (nazwa wsi Siechnice funkcjonuje od 1945 roku). Dlatego w ankiecie, za pomocą której prowadzono badania, zamieszczono i takie pytanie (pytanie 8): „**Czy zdaniem Pani-Pana słusznie pozostawiono nazwę wsi Siechnice dla nowego miasta?**” a. tak; b. nie; c. nie potrafię powiedzieć; proponowałbym inną nazwę (podać jaką nazwę)...”

„Tak” – odpowiedziały 64 osoby (85,3%); „nie” – odpowiedziała 1 osoba, sugerując nazwę „Czechnica” (1,3%), „nie potrafię powiedzieć” – odpowiedziało 7 osób (9,3%). Żadnej odpowiedzi nie udzieliły 3 osoby.

Rys. 51. Nazwa Siechnice dla wsi jak i dla miasta (oprac. autorki)

Fig. 51. Name of Siechnice for the village and town (by author)

Większość respondentów opowiada się za słusznością pozostawienia tej samej nazwy „Siechnice”. Sugerowana tylko w jednym przypadku inna nazwa „Czechnica” stanowi nieznaczny procent.

²⁷⁵ Rosnay J., 1982, *Makroskop*, PIW, Warszawa [239].

3. Rzeczywistość a postawy mieszkańców wobec problemów miasta

Po prawie 10 latach funkcjonowania Siechnic, jako miasta, *post factum*, trochę bezzasadne wydaje się zastanawianie nad celowością nadania praw miejskich i nazwy miasta, nad postawą mieszkańców w odniesieniu do tych kwestii. Dla badacza to istotne zagadnienia, chęć poznania opinii społecznej, uzyskanie możliwości wyciągnięcia stosownych wniosków w kontekście postaw mieszkańców wobec problemów swojego miasta²⁷⁶. Mieszkańcy Siechnic winni być i są zadowoleni z pełnej infrastruktury technicznej w mieście. Nieco gorzej sytuacja ma się z infrastrukturą społeczną. Nadto oczekują oni uporządkowania zabudowy miejskiej z czytelnym ładem przestrzennym. Swoje stanowisko w kwestii zainteresowania rozwojem swojego miasta wyraziło: 52 kobiety i 18 mężczyzn. 5 ankietowanych osób nie ujawniło swojej płci.

Pytanie 13 brzmiało: „Czy jest Pani-Pan przywiązany do swojego miasta i zainteresowany jego rozwojem?”. Odpowiedzi „tak” udzieliło 58 osób, „nie” 3 osoby, „nie potrafię odpowiedzieć” 12 osób. Ponadto 2 respondentów nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Niejako uzupełniającym jest pytanie 14: „Czy gdyby zaistniały sprzyjające okoliczności, czy Pani-Pan wyprowadziłaby się z Siechnic, a jeżeli tak, to dokąd?”. Odpowiedzi „tak” udzieliło 26 osób, „nie” 31 osób. Odpowiedzi „nie wiem” udzieliło 14 osób. Cztery osoby nie udzieliły w ogóle odpowiedzi.

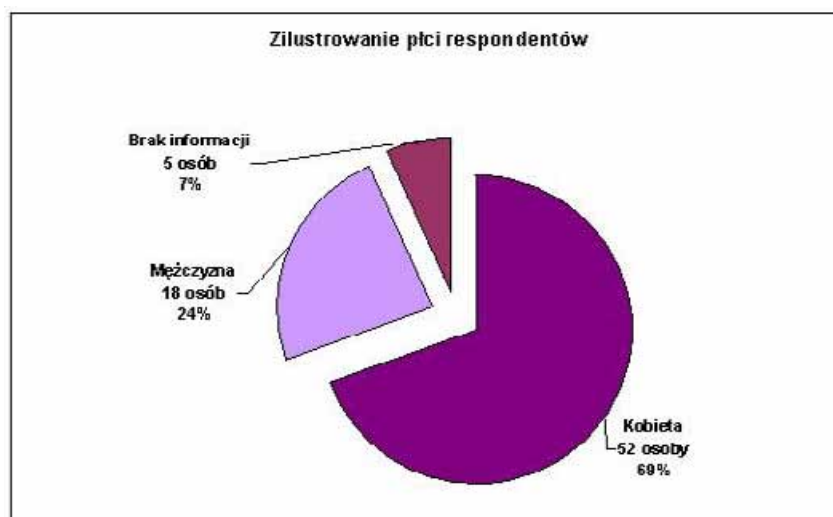
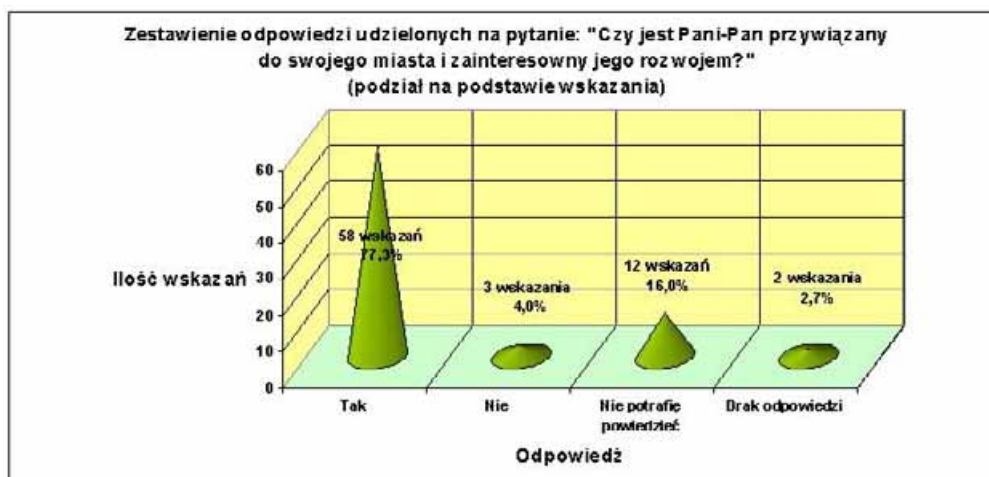
Osoby, które wyprowadziłyby się z Siechnic, w przypadku zaistnienia sprzyjających okoliczności wskazały takie miejscowości, jak: Oława, Wrocław, Święta Katarzyna oraz bardziej ogólnie: góry, wieś, inny kraj, Małopolska, obrzeża Wrocławia, czystsze tereny.

Wyrażona w punkcie 14 i 15 chęć przeniesienia się do innej miejscowości za przyczynę podjęcia takiej decyzji wymienia:

- położenie miasta (5 osób),
- charakter miasta (5 osób),
- funkcje miasta (5 osób),
- wielkość miejscowości (1 osoba).

Niezadowolenie z faktu mieszkania w Siechnicach jest, często dezaprobatą wobec wielu nierozwiązanych spraw miasta, jest jakby ripostą mieszkańców na niedostatki i braki tego, czego dostarcza rzeczywistość istniejącego, ale jednocześnie przebudowującego się organizmu miejskiego, na tle trudnej sytuacji materialnej mieszkańców zwłaszcza małych miast polskich, porównywalnej wielkości. Z przeprowadzonych badań, bezpośrednich wywiadów wynika, iż mieszkańcy najbardziej negatywnie postrzegają brak centrum miasta, takiego „z prawdziwego zdarzenia” z ratuszem, ze zwartym zespołem usług różnego typu.

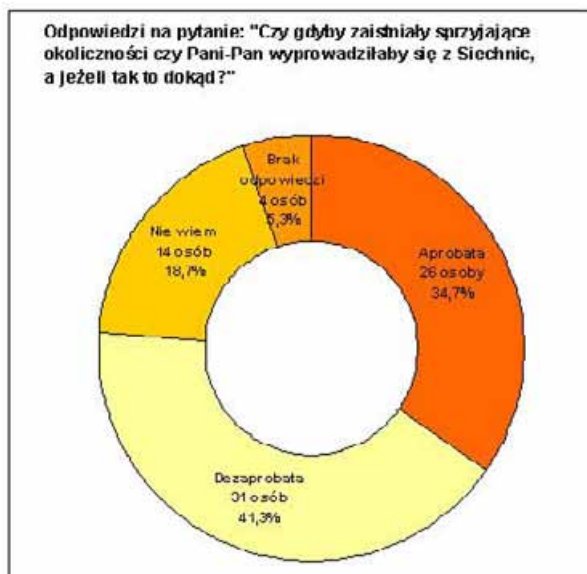
²⁷⁶ Bagiński E., 1992, *Postawy mieszkańców wobec nowo tworzonego miasta Jelcz-Laskowice* [w:] Wódz K., Czekaj K. (red.), *Szkoła chicagowska w socjologii*, UŚ, Katowice-Warszawa [18], przedstawiono nieco odmienne postawy mieszkańców tego nowego miasta Dolnego Śląska.

Rys. 52. Przywiązanie mieszkańców do miasta i zainteresowanie jego rozwojem według płci (oprac. autorki)

Fig. 52. Citizens' attachment and interest in the town's development (by sex) (by author)

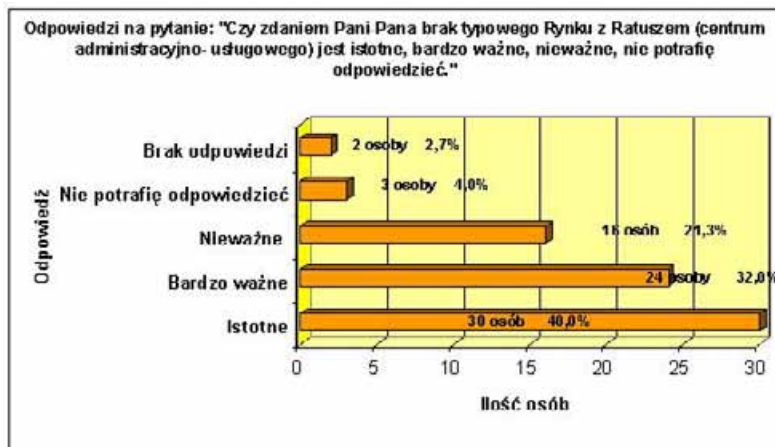

Rys. 53. Ewentualność wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki)

Fig. 53. Possibility of moving out of Siechnice (by author)

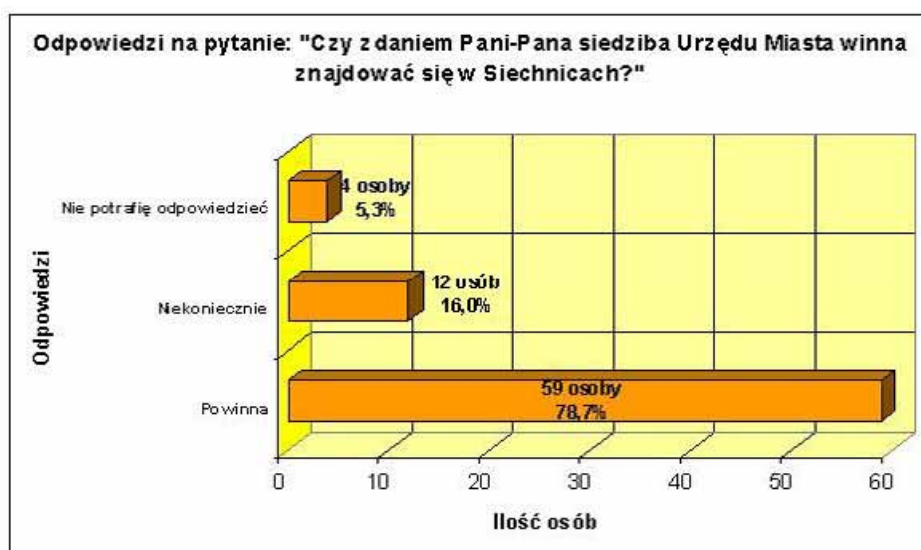
W pytaniu 16 zawarto zapytanie: „Czy zdaniem Pani-Pana brak typowego rynku z ratuszem (centrum administracyjno-usługowego) jest istotne, bardzo ważne, nieważne, nie potrafię odpowiedzieć”. Trzydzieści osób (40%) odpowiedziało, że jest istotne, 24 osoby (32%), że bardzo ważne, 16 osób (21,3%), że nieważne, 3 osoby (4%) nie potrafiły powiedzieć, 2 osoby (2,7%) nie udzieliły żadnej odpowiedzi.

Rys. 54. Brak w mieście typowego centrum (oprac. autorki)

Fig. 54. Lack of a typical town centre (by author)

W swej niespełna 10-letniej historii bycia miastem, rozwijają się Siechnice z piętnem wielu braków „miejskości”. Dlatego też, z teoretycznego i praktycznego punktu widzenia, konieczny wydaje się model miasta tej wielkości, tak usytuowanego w sieci osadniczej konkretnego rejonu i kraju. Rzecz można, iż jest to dla Siechnic szansa i konieczność, zwłaszcza w dobie uaktywniania się samorządów terytorialnych. W rodowodzie każdego miasta można wyróżnić wiele różnych aspektów. W tym przypadku chciano w sposób szczególny podkreślić, wyeksponować opinie i postawy mieszkańców wobec nadania praw miejskich, wobec oczekiwań mieszkańców wynikających z tego faktu. Ważnym dla badacza pytaniem jest zapytanie mieszkańców o siedzibę urzędu miasta (pytanie 17), gdzie winna się ona znajdować, bowiem Siechnice to jedyne miasto w Polsce, jej nie posiadające. Zdaniem 59 osób (78,7%) siedziba urzędu miasta winna znajdować się w Siechnicach, zdaniem 12 osób (16,0%) niekoniecznie w Siechnicach, 4 osoby (5,3%) nie potrafiły odpowiedzieć na to pytanie.

Rys. 55. Lokalizacja siedziby urzędu miasta (oprac. autorki)

Fig. 55. Municipal Council location (by author)

Pośród bieżących spraw, którymi „żyje” każde miasto, istnieje pilna konieczność integrowania, morfologicznego tworzenia przestrzeni miejskiej, scalania „wiejskiej” i „miejskiej” oraz znajdującej się pomiędzy nimi, pustej przestrzeni w jedną całość. Proces ten wyraziście przebiega w Siechnicach. Następuje tu scalanie w całość zagospodarowanej i niezagospodarowanej inwestycyjnie przestrzeni, często bez ulic, bez chodników, bez zewnętrznego „umieszczonego wystroju” (patrz Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej). Mieszkańcy Siechnic zadowoleni są z faktu przekształcenia wsi w miasto, z faktu mieszkania w mieście. Obiektywnie rzecz ujmując, mieszkańcy miasta mają prawo żądania rozwiązywania jego problemów, a władze obowiązek sprostania im wszystkim.

4. Przywiązanie do miasta

W tym miejscu należałoby zadać pytanie, czy w przypadku miasta o tak „krótkim trwaniu”, niespełna 10 lat istnieją jakiegokolwiek podstawy do twierdzeń o przywiązaniu mieszkańców do miasta. Przywiązanie to, w wielu przypadkach wynika z przywiązania do wsi Siechnice, zwłaszcza w odniesieniu do osób starszych, przesiedleńców z kresów wschodnich. Miasto znajduje się obecnie w dość trudnym okresie rozbudowy, ale w jeszcze trudniejszym, tj. poszukiwaniu tożsamości, tradycji kulturowej²⁷⁷. Trudno jest zatem doszukiwać się i oczekiwać przywiązania do budującego się stale, do niewykształconego w pełni w świadomości mieszkańców „prawdziwego miasta”, miasta samodzielnie funkcjonującego.

Respondentom zadano pytanie: „**Czy wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?**” (pytanie 4) oraz „**Dlaczego wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?**” (pytanie 5). A więc przywiązanie lub jego brak do miejscowości. Pytanie „Czy wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic? Jeśli tak to dlaczego?” ilustruje tabelka niżej.

Ilość odpowiedzi	Tak	Nie
	20	55
Zestawienie uzasadnień – podział procentowy, wyłoniony wśród odpowiedzi twierdzących	1. Finansowe (7 osób, 35%) 2. Rodzinne (4 osoby, 20%) 3. Zawodowe (4 osoby, 20%) 4. Inne: mieszkaniowe, zdrowotne, zanieczyszczenie środowiska, sąsiedztwo (5 osób, 25%)	– –

Poniżej znajdują się odpowiedzi na pytanie: „Czy wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?”, uwzględniające liczbę lat zamieszkiwania w Siechnicach.

Wyniki badań są następujące: 26,7% z ogólnej liczby respondentów wyprowadziłoby się z Siechnic. Ów odsetek różnicuje się, uwzględniając długość czasu zamieszkiwania respondentów w obecnym miejscu. Najwięcej osób najdłużej mieszkających w Siechnicach (30 lat i więcej) nie wyprowadziłoby się z tego miasta. Na pytanie „Czy wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?” – udzielone odpowiedzi uwzględniają wiek respondentów i zostały przedstawione poniżej.

²⁷⁷ Batiuk A., Chłopecki J., 1988, *Miastotwórcza rola tradycji* [w:] Dutkiewicz P., Gorzelak G., (red.) *Problemy rozwoju lokalnego*, Instytut Gospodarki Przestrzennej UW, seria: *Rozwój regionalny, rozwój lokalny, samorząd terytorialny*, Warszawa, mowa tu o tradycji kulturowej, o integrującej roli gmachów użyteczności publicznej, takich jak kościołów, pomników kultury materialnej, kompleksów urbanistycznych skupiających te wartości.

Liczba lat zamieszkiwania w mieście	Liczba odpowiedzi			
	razem	tak	nie	
do 3 lat	–	–	–	
3–5 lat	–	–	–	
6–10 lat	3	1	2	
11–15 lat	9	5	4	
16–20 lat	15	5	10	
21–25 lat	14	4	10	
26–30 lat	9	1	8	
30 lat i więcej	25	4	21	
Brak informacji	–	–	–	
Ogółem	L	75	20	55
	%	100	26,7	73,3

Wiek (liczba lat) respondentów	Liczba odpowiedzi			
	razem	tak	nie	
Poniżej 18	1	–	1	
18– 25 lat	6	3	3	
26– 40 lat	29	7	22	
41– 60 lat	34	8	26	
60 i więcej	–	–	–	
Brak informacji	5	–	–	
Ogółem	L	75	18	52
	%	100	24%	69%

W przeprowadzonym badaniu nie udzieliło odpowiedzi 5 respondentów, co stanowi około 7% ogółu odpowiadających. „Czy wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?” – udzielone odpowiedzi uwzględniające powody, dla których respondenci wyprowadziliby się z Siechnic, obrazuje poniższa tabelka.

Ilość odpowiedzi	Tak	Nie
	20	55
Zestawienie uzasadnień – podział procentowy, wyłoni- niony wśród twierdzących odpowiedzi	1. Finansowe (7 osób , 35%)	–
	2. Rodzinne (4 osoby, 20%)	–
	3. Zawodowe (4 osoby, 20%)	–
	4. Inne: mieszkaniowe, zdrowotne, zanieczyszczenie środowiska, sąsiedztwo (5 osób, 25%)	–

Wprawdzie orzekanie o przywiązaniu (lub nie) do miasta na podstawie suchych liczb może budzić pewne zastrzeżenia, jednakże zastrzeżenia te, czy wątpliwości zredukowane zostały odpowiedzią daną przez respondentów na pytanie 5: „Dlaczego wyprowadziliby się z Siechnic?”. Oto kilka wybranych sugerowanych argumentów:

- finansowe – 7 wskazań,
- rodzinne – 4 wskazania,
- zawodowe (naukowe) – 4 wskazania.

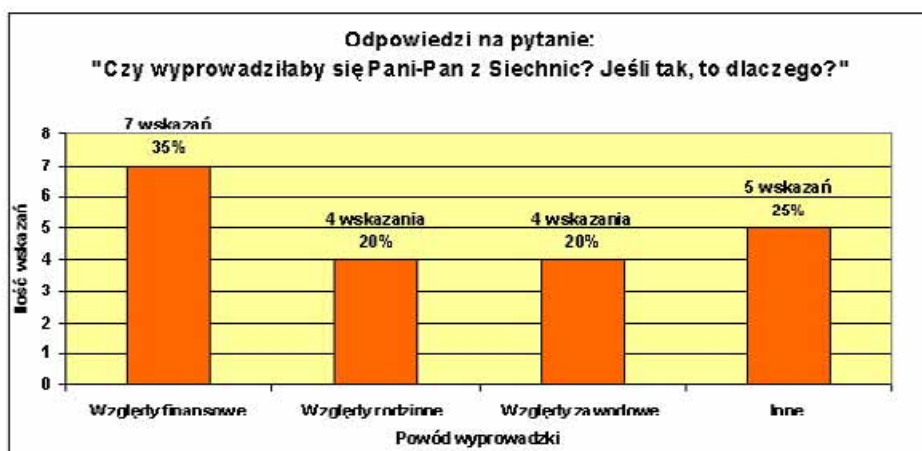
Ponadto pojawiło się kilka nie sugerowanych w ankiecie argumentów:

- powody mieszkaniowe – 2 wskazania,
- zanieczyszczenie środowiska – 1 wskazanie,
- powody zdrowotne – 1 wskazanie,
- sąsiedztwo – 1 wskazanie.

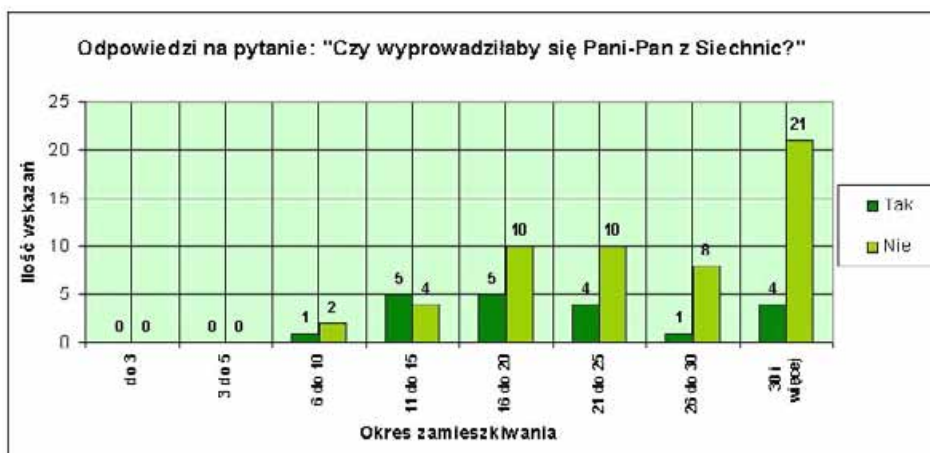
Rys. 56. Kwestia wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki)

Fig. 56. Moving out of Siechnice (by author)

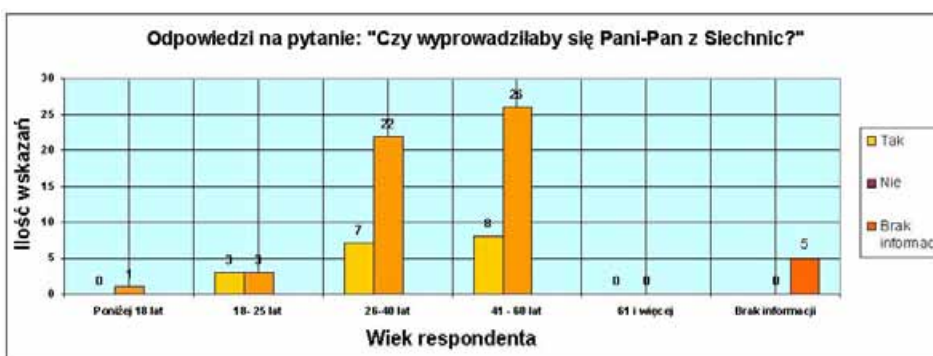
Rys. 57. Przyczyny wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki)

Fig. 57. Reasons for leaving Siechnice (by author)

Rys. 58. Chęć wyprowadzenia się z Siechnic z uwzględnieniem czasokresu zamieszkiwania (oprac. autorki)

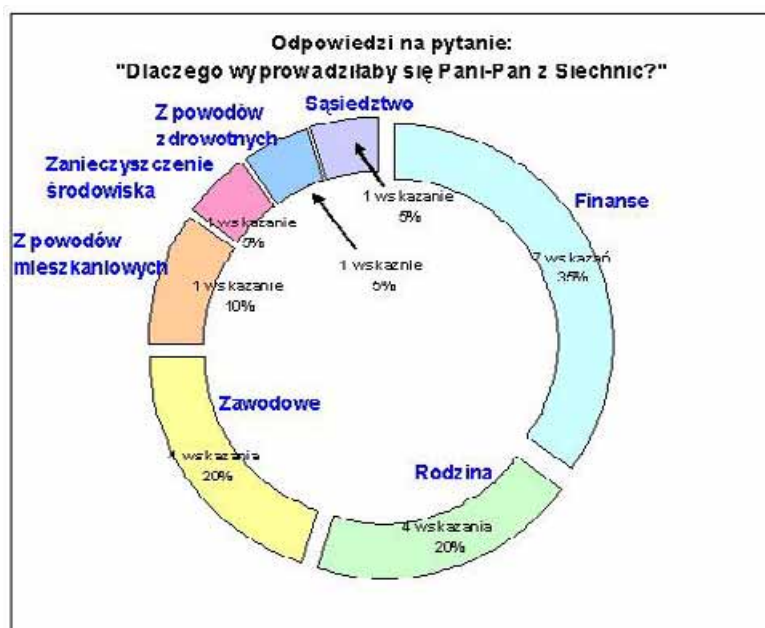
Fig. 58. Willingness to move out of Siechnice in respect of time of residence (by author)

Rys. 59. Chęć wyprowadzenia się z Siechnic, uwzględniając wiek respondenta (oprac. autorki)

Fig. 59. Willingness to move out of Siechnice in respect of respondents age (by author)

Przeprowadzone badania wskazują, iż najwięcej osób, które wyprowadziłyby się z Siechnic, to ludzie z przedziału wiekowego 41–60 lat.

Rys. 60. Powody ewentualnego wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki)
Fig. 60. Reasons for moving out of Siechnice (by author)

Te wyżej wymienione argumenty, przemawiające za chęcią wyprowadzenia się z Siechnic, wymienione w kilku punktach, to nic innego jak dystansowanie się od obecnego miasta, jak brak przywiązania do niego. Wymienionych kilka argumentów oznacza, czy może oznaczać, że respondent dobitnie chciał uzasadnić, dlaczego to miejsce zamieszkania nie wiąże, nie odpowiada jego oczekiwaniom, preferencjom, aspiracjom. Jednakże na podstawie badań stwierdzić można, iż większość respondentów, to ci, którzy akceptują miasto, którzy są do niego przywiązani, którzy czują się w nim dobrze, którzy uznają je za swoje przyjazne miejsce zamieszkania. Jak na nowo, a właściwie nadal tworzące się miasto, zmierzające do integracji przestrzennej, która zapewne sprzyjać będzie integracji społecznej, obecnie nie ma podstaw do zbytniego pesymizmu w kwestii przywiązania mieszkańców do miasta. Oczywiście są niezadowoleni mieszkańcy, nieakceptujący swojego miasta, jednak większość je akceptuje, jest do niego przywiązana, podkreślając takie zalety, jak: warunki mieszkaniowe, pełną infrastrukturę techniczną, przemysł, usługi. Ci zadowoleni zwracają uwagę na konieczność rozwoju usług rekreacyjno-sportowych, zwiększenia połączeń komunikacyjnych, oraz zwiększenia ilości miejsc pracy w nowo powstałych zakładach. Deklaracje pozostania lub wyprowadzenia się z miasta skorelowano z wiekiem respondentów i liczbą lat zamieszkiwania w Siechnicach w wyżej przedstawionych tabelkach i rysunkach. Wprawdzie stwierdzono pewne zależności między tymi zmiennymi, jednak nie jest to tak istotne, by je analitycznie interpretować. Istotny jest tu wysoki (73,3%) odsetek badanych, deklarujących chęć pozostania (nie wyprowadzania się) z Siechnic. Liczby te świadczą o akceptacji tego miasta, jako miejsca zamieszkania. Zagadnienie przywiązania do miasta jest znacznie trudniejszym

w interpretacji, bowiem mamy tu do czynienia wyłącznie z werbalną deklaracją, która uprawdopodobnia coś przeciwnego, niewykluczającego przywiązania do tego konkretnego, ściśle określonego miasta, w którym przyszło żyć, pracować, najczęściej, wiązać z nim swoje losy i w nim pozostać. Nie bez znaczenia są argumenty „Tu mieszkam, bo tu mam pracę, mieszkanie”, lub „Tu mieszkam, bowiem w takim małym mieście dobrze się czuję”, czy „Tu pozostanę, bo to piękne tereny, blisko lasy, woda, dobry klimat” (patrz tereny wokół gimnazjum, Lasy Siechnickie, międzyczecze Odry i Oławy). To tylko niektóre przedstawione przez respondentów argumenty, świadczące o przywiązaniu do swojego miasta.

5. Zainteresowanie mieszkańców swoim miastem

Zainteresowanie miastem, swoim miejscem zamieszkania wyrażane może być w różny sposób²⁷⁸. Różne mogą być skale i stopnie zainteresowania, przy istniejącej także obojętności na jego los, rozwój, ale w większości przypadków polegające na dostrzeganiu, reagowaniu, prób wpływu na rozwiązywanie jego problemów. Jak respondenci reagują na sprawy miasta można posłużyć się ich odpowiedziami zawartymi w pytaniach: 18, 19, 20, 21, 23, 24. Oto one:

Pytanie 18: „Czy sprawy związane bezpośrednio z Siechnicami (z gospodarką przestrzenną, urbanistyką, architekturą) są dla Pani-Pana:

- a) ważne
- b) nie ważne?”

Pytanie 19: „Czy zdaniem Pani-Pana w Siechnicach jest wystarczająca ilość zieleni?:

- a) tak
- b) nie
- c) nie potrafię odpowiedzieć”.

Pytanie 20: „Które zalety estetyczne miasta wymieniłaby Pani-Pan jako najważniejsze? (podać kolejność (1,2,3,...):

- a) ogólny wygląd miasta
- b) porządek w mieście
- c) odnowione budynki
- d) zadbane zieleńce
- e) inne (podać jakie)”.

Pytanie 21: „Co się Pani-Panu najbardziej podoba w Siechnicach (pod względem zagospodarowania przestrzeni, urbanistyki, mieszkalnictwa, usług, infrastruktury)?

²⁷⁸ Zob. *Partycypacja społeczna w życiu miasta*, Bagiński E., 1990, *Realność i realizacja planów zagospodarowania przestrzennego a partycypacja społeczna w procesie planowania*, [w:] *Partycypacja społeczna w procesie planowania przestrzennego*, Ogólnopolska Konferencja TUP, 1988, Wrocław [16]; Machaj J., 1991, *Samorządność w małych miastach: społeczne uwarunkowania współdziałania i samorządności*, PWWP, Lublin.

- a) budynki wielorodzinne
- b) budynki jednorodzinne
- c) zabytki architektoniczne
- d) nowo wybudowane lub odrestaurowane obiekty (podać jakie)
- e) obiekty produkcyjne i przemysłowe
- f) obiekty usługowe”.

Pytanie 22: „Czy zdaniem Pani-Pana w Siechnicach wystarczająca jest dostępność do wszelkich usług?:

- a) tak
- b) nie (wymienić jakich usług brak)
- c) doskonała dostępność do wszelkich usług”.

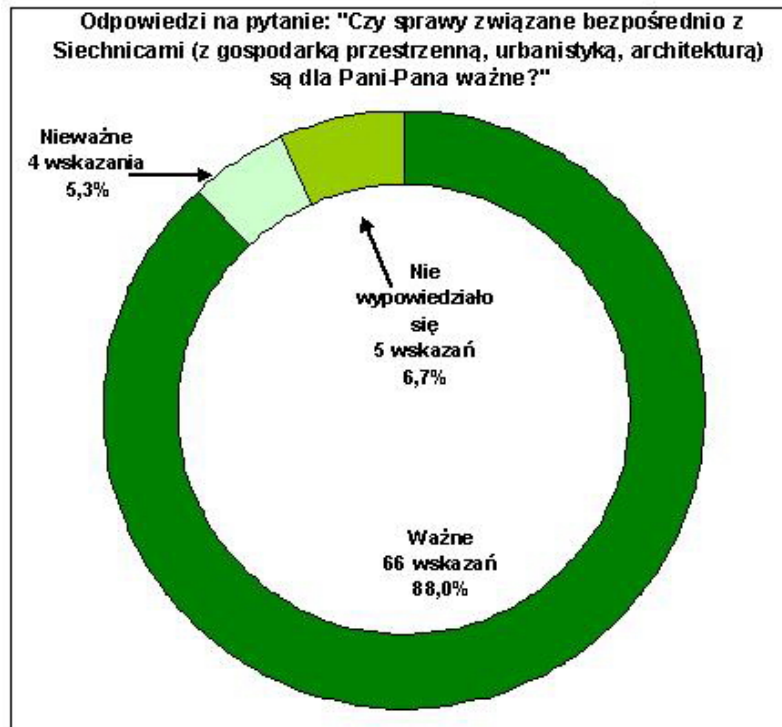
Pytanie 23: „Co się Pani-Panu najbardziej nie podoba w Siechnicach (pod względem zagospodarowania przestrzeni, urbanistyki, mieszkalnictwa, usług, infrastruktury)?

- a) duża ilość budynków wielorodzinnych
- b) duża ilość budynków jednorodzinnych
- c) zaniedbane zabytki architektoniczne
- d) budynki przemysłowe
- e) budynki usługowo-handlowe (podać jakie)
- f) nowo wybudowane obiekty (podać jakie)”.

Pytanie 24: „Którą część miasta wskaże Pani-Pan jako najbardziej interesującą, jakie miejsce szczególnie znaczące, fragment, punkt, obiekt dominujący w Siechnicach?”

W odpowiedzi na pytanie 18 – 66 osób (88%) odpowiedziało, że sprawy związane bezpośrednio z Siechnicami (z gospodarką przestrzenną, urbanistyką, architekturą) są dla nich ważne, 4 osoby (5,3%) odpowiedziały, iż sprawy związane bezpośrednio z Siechnicami nie są dla nich ważne, natomiast 5 osób (6,7%) nie potrafiło wskazać odpowiedzi. To pytanie wskazuje duży odsetek mieszkańców Siechnic zainteresowanych ich miastem, jego zagospodarowaniem przestrzennym, wyglądem, podziałem, funkcjami, zabytkami itd.

W pytaniu 19 uzyskano odpowiedź mieszkańców odnośnie ilości zieleni w ich mieście, tak ważnego elementu każdej jednostki osadniczej. Zdaniem 19 osób (25,3%), zieleni w mieście jest wystarczająco, 47 osób (62,7%) stwierdziło, iż należy zwiększyć jej ilość, 6 osób (8%) nie potrafi odpowiedzieć na to pytanie, 3 osoby (4%) nie udzieliły żadnej odpowiedzi. W misji i wizji miasta, w priorytetach, w kierunkach rozwoju, uwzględnia się rewitalizację, waloryzację, modernizację terenów zielonych, zgodnie z sugestią, postulatami i wnioskami mieszkańców.

Rys. 61. Zainteresowanie mieszkańców gospodarką przestrzenną, urbanistyką, architekturą (oprac. autorki)

Fig. 61. Citizens' interest in landscape management, town planning and architecture (by author)

Na pytanie: „**Które zalety estetyczne miasta wymienilaby Pani-Pan jako najważniejsze?**”, wymieniono według kolejności. Opracowano system punktów. Za miejsce pierwsze 4 punkty, za każde kolejne pytanie odpowiednio o jeden punkt mniej:

- porządek (174 pkt.),
- odnowione budynki (151 pkt.),
- ogólny wygląd miasta (144 pkt.),
- zadbane zieleńce (99 pkt.).

Nadto respondenci wskazali dodatkowe zalety estetyczne, takie jak:

- odnowione drogi i chodniki,
- tereny zabawowe dla dzieci,
- boiska sportowe,
- stopniowe usuwanie ruin.

Mieszkańcy Siechnic cenią sobie panujący w ich mieście porządek, odnowione, ocieplone budynki, zadbane zieleńce, założone, wymienione lub wyremontowane chodniki, drogi, urządzone tereny zabawowe śródblokowe dla dzieci, boiska sportowe.

Rys. 62. Ilość zieleni w mieście (oprac. autorki)
Fig. 62. Greenery in the town (by author)

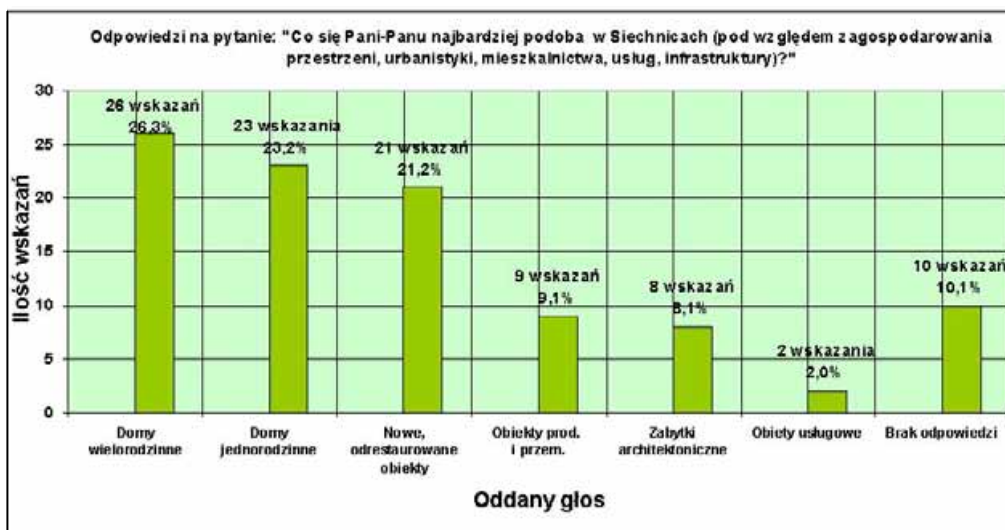

Rys. 63. Zalety estetyczne miasta (oprac. autorki)
Fig. 63. Aesthetics of the town (by author)

Pod względem zagospodarowania przestrzeni, urbanistyki, architektury respondentom najbardziej w Siechnicach podobają się według kolejności:

- budynki wielorodzinne (26 osób)
- budynki jednorodzinne (23 osoby)
- nowo wybudowane lub odrestaurowane obiekty, tj. hala sportowa, Osiedle Błękitne, kościół, gimnazjum, ośrodek kultury (21 osób)
- obiekty produkcyjne i przemysłowe (9 osób)
- zabytki architektoniczne (8 osób)
- obiekty usługowe (2 osoby)

Duża liczba respondentów wskazywała więcej niż jedną odpowiedź. W statystyce należy również uwzględnić 10 osób, które nie udzieliły żadnej odpowiedzi.

Rys. 64. Walory miasta pod względem zagospodarowania przestrzeni (oprac. autorki)

Fig. 64. Landscape management – advantages of Siechnice (by author)

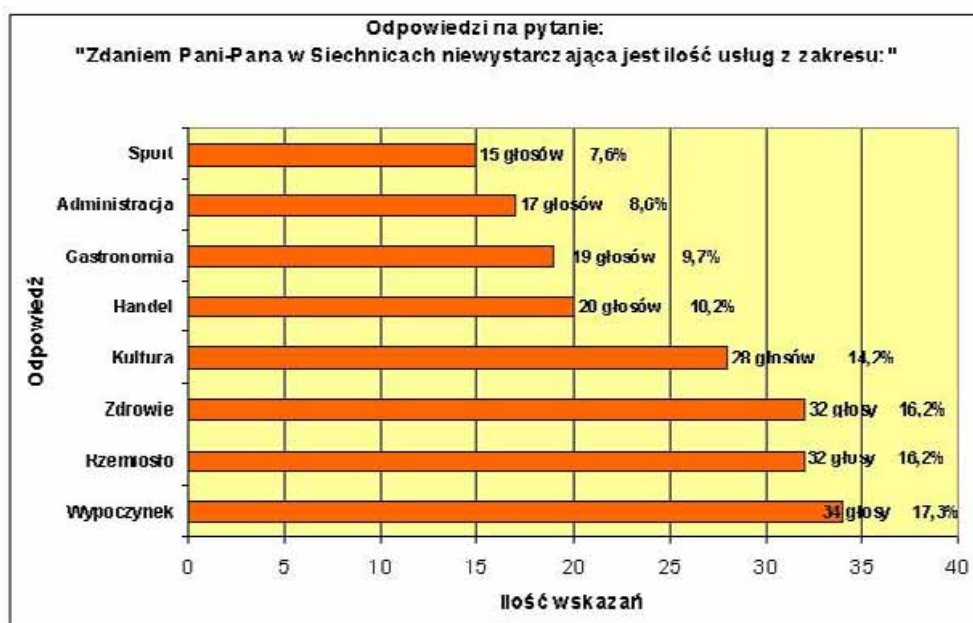
Zdaniem 42 osób (56%) w Siechnicach jest niewystarczająca dostępność do wszelkich usług. Przede wszystkim wskazano brak: fotografa, szewca, krawca, zegarmistrza, agencji pocztowej, punktu napraw sprzętu AGD, bankomatu. Pojedyncze osoby wskazywały na brak: sklepu z galanterią, księgarni, kina, pubów, restauracji, usług kosmetycznych a nawet marketów.

Nadto pytanie 27, które brzmiało: „Zdaniem Pani-Pana w Siechnicach niewystarczająca jest ilość usług z zakresu:

a) handlu	f) zdrowia
b) rzemiosła	g) administracji
c) gastronomii	h) sportu
d) kultury	i) wypoczynku i rekreacji
e) oświaty	j) innych usług (jakich)”,

stanowiło uzupełnienie pytania 22. Odpowiedzi na pytanie 27 pozwoliły stwierdzić, iż w Siechnicach najbardziej brak jest usług, które wymieniono w następującej kolejności:

- wypoczynek i rekreacja (34 głosy)
- rzemiosło (32 głosy)
- zdrowie (32 głosy)
- kultura (28 głosów)
- handel (20 głosów)
- gastronomia (19 głosów)
- administracja (17 głosów)
- sport (15 głosów)

Rys. 65. Dostęp do usług (oprac. autorki)

Fig. 65. Service availability (by author)

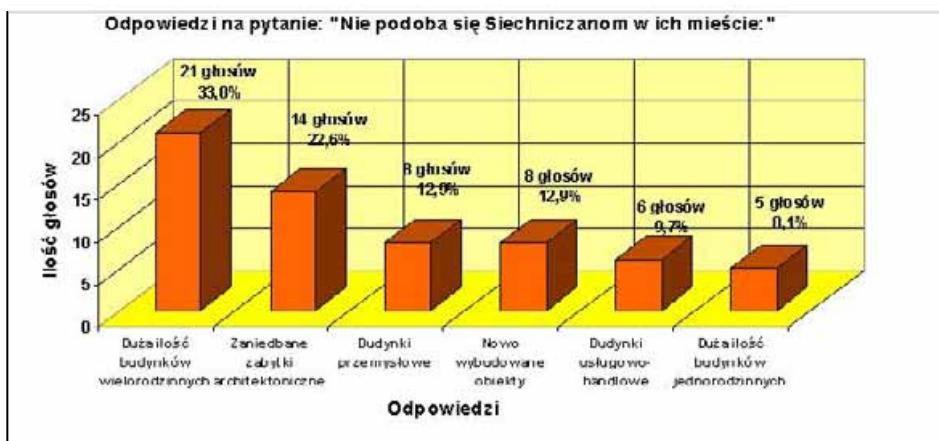
Uzupełnieniem w zagadnieniach dotyczących usług mogą być odpowiedzi na pytanie 32: „Zdaniem Pani-Pana w Siechnicach ilość jakich placówek usługowych należałoby zwiększyć”, które brzmią: szewc, usługi naprawcze (tj. krawiec, RTV, AGD, także sklepy tych branż), fotograf, poczta, większy sklep spożywczy, gabinety lekarskie, dorabianie kluczy, sklepy z odzieżą dziecięcą, pasmanteria, księgarnia, sklepy monopolowe, usługi wypoczynkowe.

Odpowiedzi zostały zestawione według ilości wskazań (od najczęściej wymienianych). Czterdzieści sześć osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie, co pozwala stwierdzić, że ich zdaniem usług powyższych jest wystarczająco dużo.

Nie podoba się siechniczanom w ich mieście:

- duża ilość budynków wielorodzinnych – 21 głosów (33,8%)
- zaniedbane zabytki architektoniczne – 14 głosów (22,6%)
- budynki przemysłowe – 8 głosów (12,9%)
- nowo wybudowane lub odrestaurowane obiekty, tj. budynek gimnazjum i szkoły podstawowej, budynki ciasno wkomponowane w teren, utrudniające komunikację, za wysokie budynki przy ulicy Jarzębinowej, Osiedlu Błękitnym – 8 głosów (12,9%)
- obiekty usługowo-handlowe – 6 głosów (9,7%)
- duża ilość budynków jednorodzinnych – 5 głosów (8,1%)

Dwadzieścia cztery osoby nie udzieliły żadnej odpowiedzi na zadane pytanie. Wiele różnych rzeczy nie podoba się siechniczanom. Opinie są bardzo zróżnicowane, niekiedy wzajemnie się wykluczające.

Rys. 66. Niezadowolenie mieszkańców (oprac. autorki)

Fig. 66. Citizens' dissatisfaction (by author)

Za najbardziej interesującą część miasta, miejsce szczególnie znaczące siechniczanie uważają: Gimnazjum Gminne im. Ks. Anny z Przemyslidów wraz z pobliskim terenem, kościół, halę sportową, budynki elektrociepłowni, rondo, tereny wokół byłego młyna, Gminne Centrum Kultury, Osiedle Błękitne, ulicę Fabryczną, tereny wodonośne. Dwadzieścia osób nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

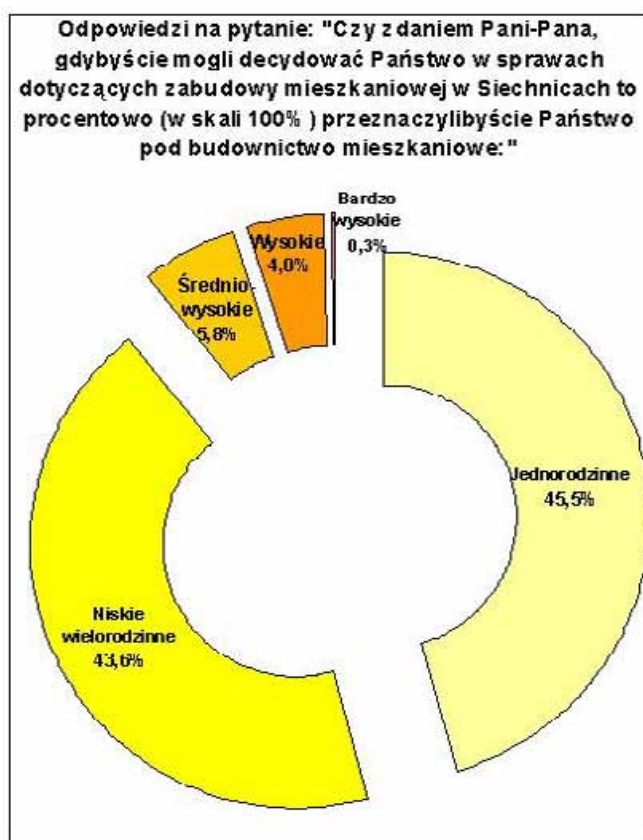
Pytanie 25 brzmiało: „Czy zdaniem Pani-Pana, gdybyście mogli decydować Państwo w sprawach dotyczących zabudowy mieszkaniowej w Siechnicach, to procentowo (w skali 100%) przeznaczylibyście Państwo pod budownictwo mieszkaniowe:

- a) jednorodzinne
- b) niskie wielorodzinne (2–3 piętra)
- c) średniowysokie (4–5 pięter)
- d) wysokie (10 pięter i więcej)
- e) bardzo wysokie (15 pięter i więcej)”

Odpowiedzi przedstawiały się następująco:

- jednorodzinne (45,5%)
- niskie wielorodzinne (2–3 piętra) (43,6%)
- średniowysokie (4–5 pięter) (5,8%)
- wysokie (10 pięter i więcej) (4,8%)
- bardzo wysokie (15 pięter i więcej) (0,3%)

Tym razem, także nie wszyscy respondenci wypowiedzieli się w tej kwestii. Osób, które nie udzieliły odpowiedzi, było dwanaście. Gdyby siechniczanie mogli decydować w sprawach dotyczących zabudowy w ich mieście, to pod budownictwo jednorodzinne przeznacziliby 45,5%, pod budownictwo wielorodzinne niskie 43,6%, pod budownictwo wielorodzinne średniowysokie 5,8%, pod budownictwo wysokie 4,8%. Za budownictwem bardzo wysokim opowiedział się nieznaczna liczba, tj. 0,3% ankietowanych.

Rys. 67. Opinia siechniczian dotycząca budownictwa mieszkaniowego (oprac. autorki)
Fig. 67. Citizens' opinion on housing development (by author)

Badania dowodzą, iż siechniczanie najchętniej zamieszkiwaliby w budynkach:

- a) budynek jednorodzinny wolno stojący – 60 osób (80%)
- b) budynek bliźniaczy – 3 osoby (4%)
- c) budynek szeregowy – 0 osób (0%)
- d) budynek w zabudowie wielorodzinnej niskiej (2–3 piętra) – 5 osób (6,7%)
- e) budynek w zabudowie średniowysokiej (4–5 pięter) – 0 osób (0%)
- f) budynek w zabudowie wysokiej (10 pięter i więcej) – 2 osoby (2,6%)

Pięciu respondentów nie udzieliło żadnej odpowiedzi, co stanowi 6,7% ankietowanych. Zdecydowana większość, tj. 80% siechniczanie najchętniej mieszkałaby w budynku jednorodzinnym wolno stojącym.

Rys. 68. Najchętniej zamieszkiwany rodzaj zabudowy (oprac. autorki)

Fig. 68. The most popular type of housing (by author)

Mieszkańcy Siechnic w miejscu swojego miejsca zamieszkania korzystają z usług wg kolejności (odpowiedzi na pytanie 28), które brzmiało: „Spośród wymienionych usług korzysta Pani-Pan w miejscu swojego zamieszkania:

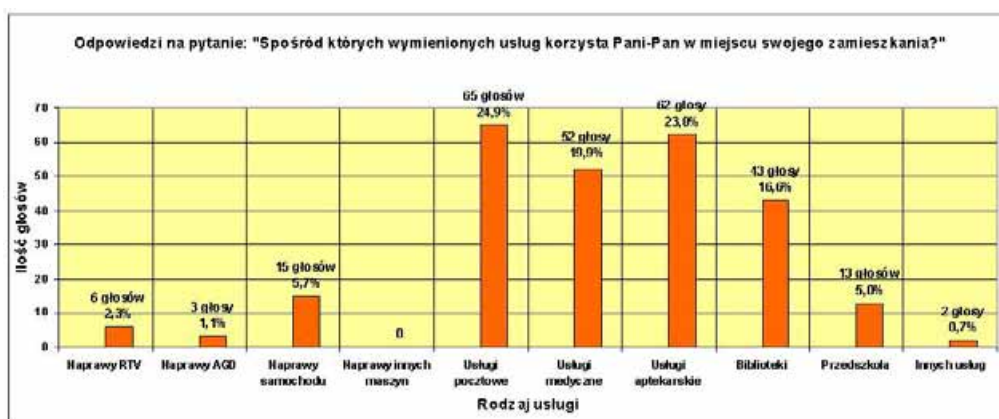
a) naprawy RTV	f) usług medycznych
b) naprawy AGD	g) usług aptekarskich
c) naprawy samochodu	h) biblioteki
d) naprawy innych maszyn	i) przedszkola
e) usług pocztowych	j) innych usług (podać jakich)”

Odpowiedzi przedstawiały się następująco:

Odpowiedź	Ilość głosów	Rozkład procentowy
a) naprawy RTV	6	2,3%
b) naprawy AGD	3	1,1%
c) naprawy samochodu	15	5,7%
d) naprawy innych maszyn	0	0%
e) usług pocztowych	65	24,9%
f) usług medycznych	52	19,9%
g) usług aptekarskich	62	23,8%
h) biblioteki	43	16,6%
i) przedszkola	13	5,0%
j) innych usług – bank, fryzjer, ksero, solarium, usługi informatyczne	2	0,7%

Najwięcej, bo aż 24,9% mieszkańców Siechnic korzysta z usług pocztowych, 23,8% z usług aptecznych, 19,9% z usług medycznych, 16,6% z usług bibliotecznych w miejscu swojego zamieszkania.

Rys. 69. Rodzaje usług w miejscu zamieszkania (oprac. autorki)

Fig. 69. Types of services in the area of residence (by author)

Pytanie 29 i 30 dotyczyło miejsca dokonywania zakupów przez mieszkańców Siechnic, a zadano je w następującej formie:

29: „Artykuły codziennego użytku kupuje Pani-Pan najczęściej:

- w miejscu zamieszkania możliwie blisko domu
- w dowolnym miejscu Siechnic
- w innej miejscowości (podać jej nazwę)”

30: „Większych zakupów dokonuje Pani-Pan w:

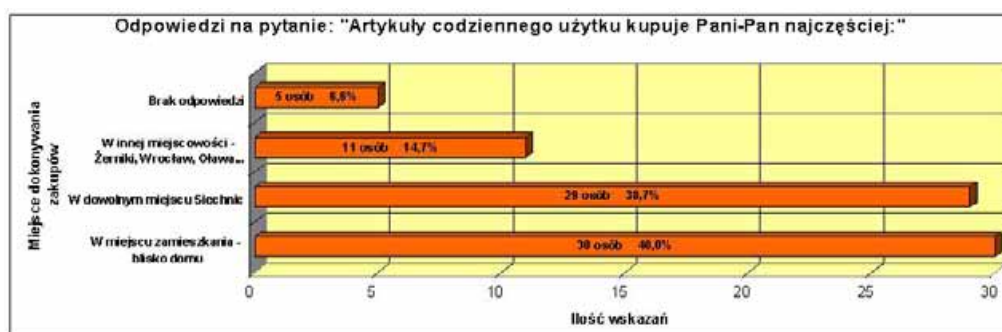
- a) **miejscu zamieszkania (Siechnicach)**
- b) **innej miejscowości (podać w jakiej i gdzie przede wszystkim)”**.

Wyniki przedstawiają się następująco:

Artykuły codziennego użytku kupuje siechniczanie najczęściej:

- a) w miejscu zamieszkania możliwie blisko domu – 30 osób (40%)
- b) w dowolnym miejscu Siechnic – 29 osób (38,7%)
- c) w innej miejscowości (podać jej nazwę) Wrocław, Oława, Żerniki – 11 osób (14,7%).

Pięciu ankietowanych (6,6%) nie udzieliło odpowiedzi.

Rys. 70. Miejsce dokonywania zakupów (oprac. autorki)

Fig. 70. Shopping places (by author)

Większych zakupów dokonuje w:

- a) miejscu zamieszkania (Siechnicach) – 10 osób (13,3%)
- b) w innej miejscowości, tj. : Wrocław, Bielany, Oława – 58 osób (77,3%).

Siedmiu respondentów (9,3%) nie udzieliło odpowiedzi.

Na pytania 33 i 34, które brzmiały:

„Czy chciałaby Pani-Pan aktywniej uczestniczyć w podejmowaniu decyzji decydujących o losie miasta:

- a) **tak**
- b) **nie”**.

„Czy zdaniem Pani-Pana w sprawach dotyczących twojego miasta decydować powinni:

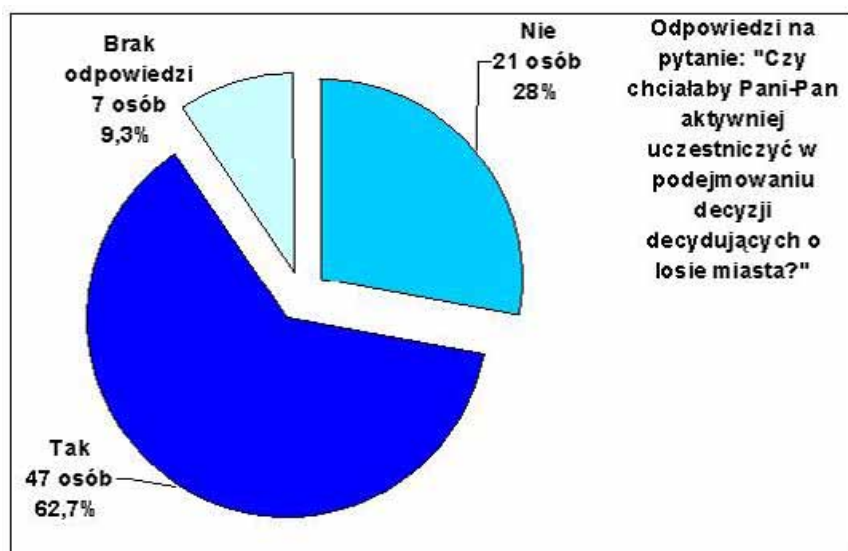
- a) **władze miasta**
- b) **władze gminy**
- c) **specjaliści, eksperci**
- d) **mieszkańcy miasta**
- e) **mieszkańcy gminy”**.

odpowiedzi przedstawiały się następująco:

Do pytania 33:

- a) tak (47 osób – 62,7%)
- b) nie (21 osób – 28%).

Na pytanie to nie udzieliło odpowiedzi 7 ankietowanych – 9,3%. Z przeprowadzonych badań wynika, iż większość siechniczian pragnęaby aktywniej niż dotychczas uczestniczyć w podejmowaniu decyzji decydujących o losie miasta.

Rys. 71. Chęć uczestniczenia siechniczian w podejmowaniu decyzji dotyczących miasta (oprac. autorki)

Fig. 71. Citizens' willingness to participate in decision taking on their town (by author)

Do pytania 34:

- a) władze miasta (33 głosy)
- b) władze gminy (3 głosy)
- c) specjaliści, eksperci (8 głosów)
- d) mieszkańcy miasta (54 głosy)
- e) mieszkańcy gminy (5 głosów).

Ze względu, iż respondenci nie udzielali jednej, konkretnej odpowiedzi na zadane pytanie, nie jest wyciągany procent, ponieważ nie byłby on miarodajnym odzwierciedleniem statystycznym. Na pytanie nie odpowiedziało 6 ankietowanych. Odpowiedzi na to pytanie pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że ich zdaniem to oni sami winni być głównymi decydentami w sprawach dotyczących ich miasta.

Rys. 72. Partycypacja społeczna (oprac. autorki)

Fig. 72. Society participation in decision taking on the town (by author)

W wielu odpowiedziach respondentów zawarte są niekiedy niezaspokojone potrzeby, tęsknoty za „dobrze wyposażonym miastem”, bo za „prawdziwym miastem”. W tym przejawia się przede wszystkim zainteresowanie mieszkańców swoim miastem. Wszystkie wypowiedzi mieszkańców świadczą o ich trosce o wygląd, estetykę swojego miasta. Już sam fakt podjęcia się wypełnienia ankiety świadczy o ich stosunku do spraw miasta, jego egzystencji, rozwoju. Osobom tym (86%) zależy, by żyło się w nim jak najlepiej, by piękniało, by stanowiło ostoję spokoju, pracy, wypoczynku w warunkach godnych człowieka XXI wieku. Dlatego, rzecz można, że to miasto jest nie tylko przedmiotem zainteresowań, ale istnieje ono już w świadomości jego mieszkańców, jako ich miasto, miejsce zamieszkania, egzystencji, jako „normalne” miasto w Polsce, jak każde inne tej wielkości, z dużymi perspektywami dalszego rozkwitu i rozwoju. Postawy mieszkańców Siechnic, jako nowo tworzącego się miasta ujawniono w tym rozdziale ze szczególnym uwypukleniem specyfiki, że miasto to tworzy się i rozwija, że ma jeszcze sporo braków, ale i sporo osiągnięć. Pewne trudności byłoby dużo łatwiej pokonać, gdyby funkcjonowało ono na podobnych zasadach, na jakich działają inne miasta w Polsce, z własną siedzibą i władztwem miejskim.

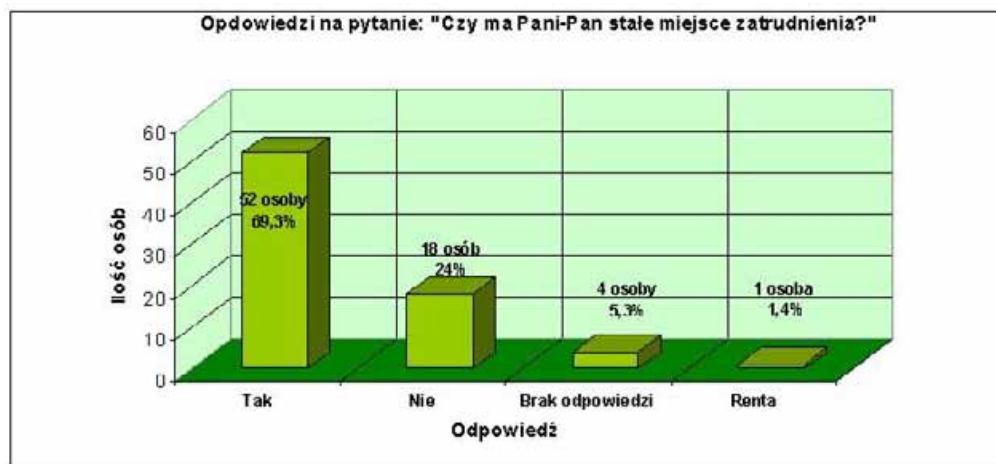
Pytanie 35 brzmiało: „**Zdaniem Pani-Pana, co należałoby zrobić, by zmniejszyć w Siechnicach bezrobocie**”. Trzydzieści cztery osoby nie udzieliły odpowiedzi, pozostałe zaproponowały następujące rozwiązania: tworzenie nowych miejsc pracy, w których zatrudniane byłyby wyłącznie osoby z terenu gminy, a nie z innych regionów kraju; zatrudnianie ludzi do prac interwencyjnych (porządkowania miasta, ulic). Dodatkowo pojedyncze osoby proponowały: agresywne zachęcenie inwestorów do podejmowania działalności w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej, rozbudowę już istniejących zakładów przemysłowych w GSAG, zwiększenie ulg dla nowo powstałych firm, zmniejszenie podatków, organizowanie szkoleń dla bezrobotnych.

Na pytanie 36: „**Jaki zakład pracy zdaniem Pani-Pana winien w Siechnicach powstać, by zmniejszyć bezrobocie?**”, 13 osób z 41, które udzieliły odpowiedzi na pytanie 35 nie odpowiedziało na pytanie 36. Jedna osoba, która nie odpowiedziała na pytanie 35, udzieliła odpowiedzi na pytanie 36. Trzydzieści trzy osoby nie wykazały zainteresowania problemem. Na zadane pytanie zostały podane przez respondentów następujące uogólnione odpowiedzi: zakład produkcyjny, produkcyjno-usługowy, zakład zatrudniający dużą liczbę osób, szczególnie młodzież, zakłady o mniejszej automatyzacji, kładące nacisk na prace wykonywaną przez ludzi, zakład niewymagający zbyt wysokich kwalifikacji od zatrudnianych osób. Ponadto wymieniono: zakład montażowy, zakład produkcji materiałów budowlanych, koncern farmaceutyczny, fabrykę samochodową, market, produkcję części elektronicznych. Wiele osób proponowało jakiegokolwiek duży zakład z dowolnej branży. Odpowiedzi te świadczą o ogromnym zapotrzebowaniu siechniczian i ich determinacji w wyborze miejsca pracy.

Na pytanie 37: „**Czy ma Pani-Pan stałe miejsce zatrudnienia?**”, odpowiedzi przedstawiały się następująco:

- a) tak – 52 osoby (69,3%)
- b) nie – 18 osób (24,0%)

Brak odpowiedzi – 4 osoby (5,3%); 1 osoba (1,4%) na rencie. Większość ankietowanych (69,3%) posiada stałe miejsce zatrudnienia.

Rys. 73. Stałe miejsce zatrudnienia (oprac. autorki)

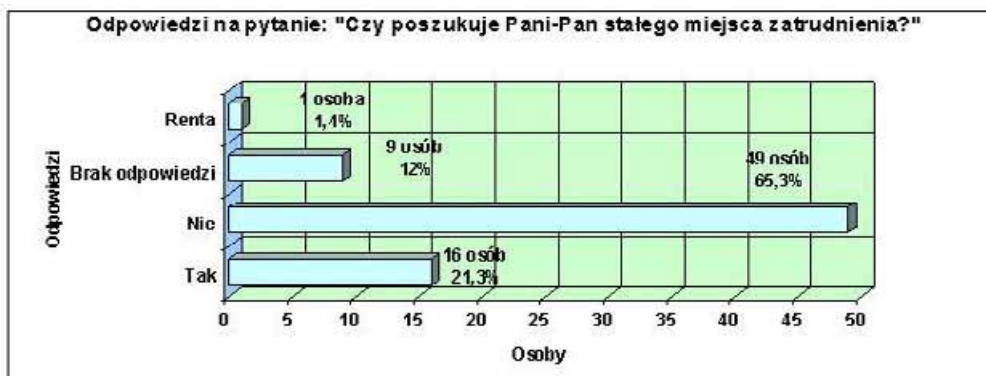
Fig. 73. Permanent employment (by author)

Na pytanie 38: „**Czy poszukuje Pani-Pan stałego miejsca zatrudnienia?**”, odpowiedzi przedstawiały się następująco:

- a) tak – 16 osób (21,3%)
- b) nie – 49 osób (65,3%)

brak odpowiedzi – 9 osób (12%); 1 osoba (1,4%) na rencie.

Pięć osób, które w pytaniu 37 udzieliło odpowiedzi negatywnej, w pytaniu 38 również dało taką samą odpowiedź. Pozostali respondenci poszukują stałego miejsca zatrudnienia. Co ciekawe, 3 osoby ze stałym zatrudnieniem również go poszukują. Pięć osób ze stałym zatrudnieniem nie udzieliło odpowiedzi na pytanie 38, uważając być może odpowiedź za oczywistą. Czterdzieści cztery osoby ze stałym zatrudnieniem nie szukają go.

Rys. 74. Poszukiwanie stałego miejsca pracy (oprac. autorki)

Fig. 74. Permanent employment seeking (by author)

Na pytanie 39: „Czy widzi Pani-Pan możliwość znalezienia stałego miejsca zatrudnienia w Siechnicach?”, odpowiedzi brzmiały:

- a) tak – 52 osoby (69,3%)
- b) nie – 19 osób (25,3%) – w tym 1 osoba na rencie

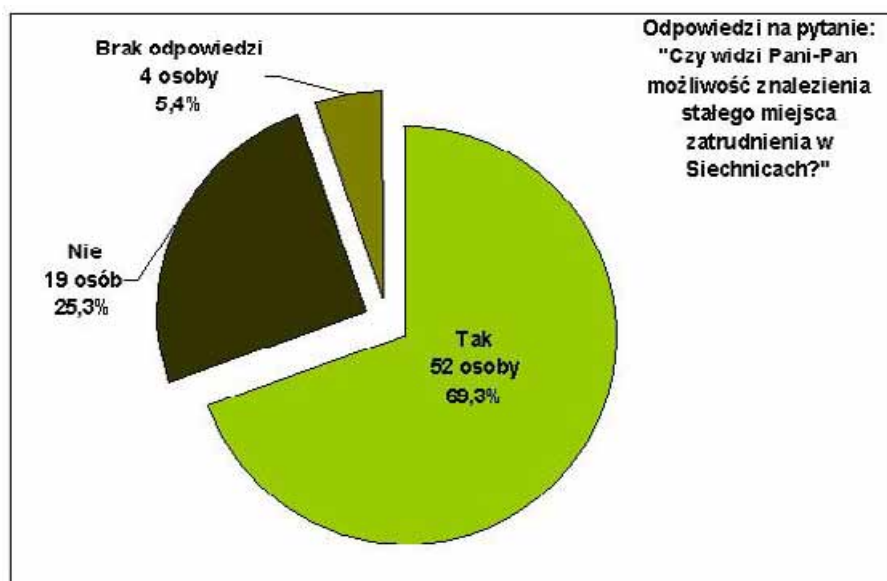
Cztery osoby (5,4%) nie udzieliły żadnej odpowiedzi.

Osiemnaście osób ze stałym zatrudnieniem nie widzi możliwości zatrudnienia w Siechnicach, 15 widzi, 19 nie udzieliło odpowiedzi. Piętnaście osób bez stałego zatrudnienia nie widzi możliwości zatrudnienia w Siechnicach, jedynie 4 osoby dostrzegają taką możliwość.

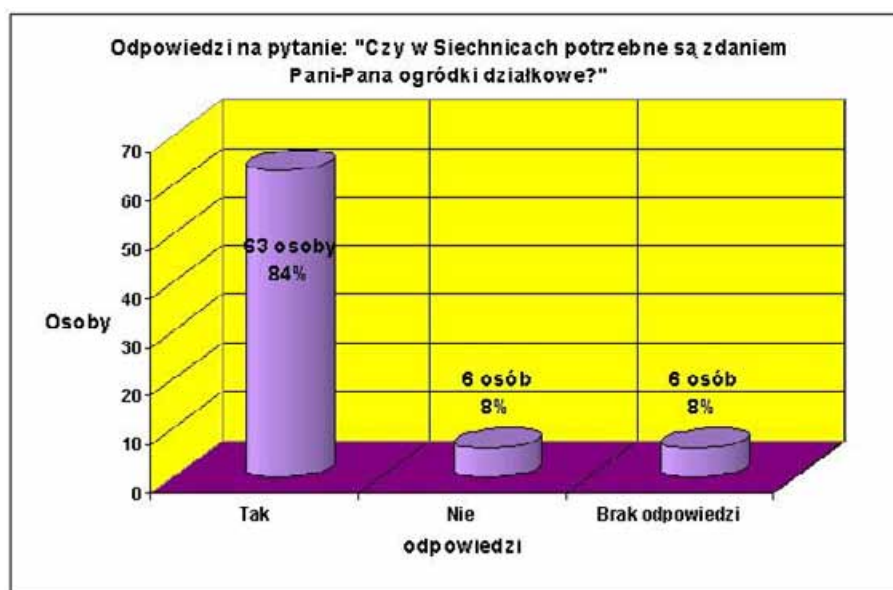
Dużą powierzchnię terenów miasta zajmują ogródki działkowe, dlatego w pytaniu 40 zawarto zapytanie: „Czy w Siechnicach potrzebne są zdaniem Pani-Pana ogródki działkowe?”. Odpowiedzi przedstawiają się następująco:

- a) tak – 63 osoby (84%)
- b) nie – 6 osób (8%)

Brak odpowiedzi – 6 osób (8%). Większość siechniczian opowiada się za potrzebą funkcjonowania ogródków działkowych.

Rys. 75. Możliwość znalezienia stałego zatrudnienia (oprac. autorki)
Fig. 75. Possibility of finding permanent employment (by author)

Rys. 76. Zapotrzebowanie na ogródki działkowe (oprac. autorki)
Fig. 76. Need for allotments (by author)

Na pytanie 41: „**Jaką rolę zdaniem Pani-Pana pełnią aktualnie w Siechnicach ogródki działkowe?**”, udzielono odpowiedzi:

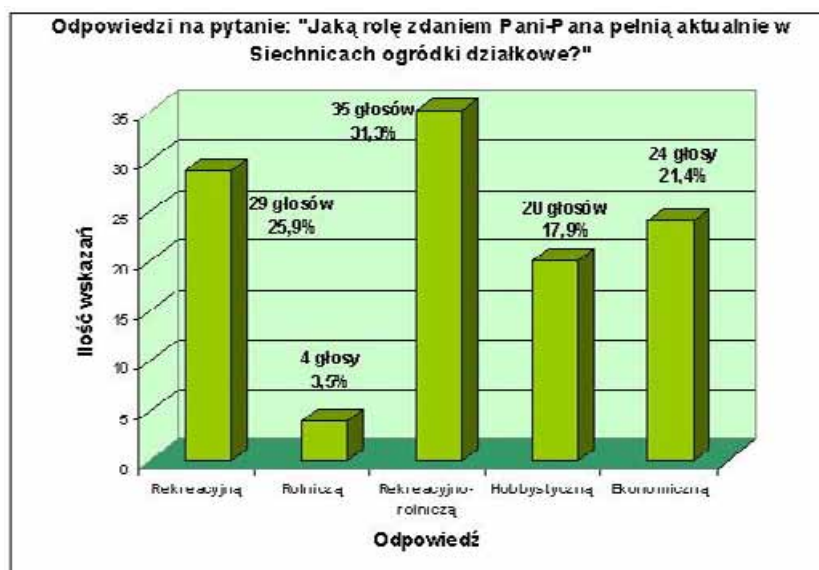
- a) rekreacyjną – 29 głosów (25,9%)
- b) rolniczą – 4 głosy (3,5%)
- c) rekreacyjno-rolniczą – 35 głosów (31,3%)
- d) hobbystyczną – 20 głosów (17,9%)
- e) ekonomiczną (uzupełniającą budżet domowy) – 24 głosy (21,4%)

Nie udzieliło odpowiedzi 7 osób. Ze względu na rodzaj pytania zostało one opracowane na podstawie ilości głosów, a nie osób, które odpowiedziały na nie. Największa liczba mieszkańców uważa, iż ogródki działkowe pełnią przede wszystkim rolę rekreacyjno-rolniczą i rekreacyjną. Spora część dostrzega w ogródku działkowym funkcję ekonomiczną (uzupełniającą, wzmacniającą budżet domowy). Przywiązanie do ogródków działkowych, do posiadania przysłowiowego „kawałka ziemi” bierze swój rodowód z bycia miejscowości przez długie lata wsią, z wiodącej wcześniej funkcji rolniczej.

Na pytanie 42: „**Czy chciałaby Pani-Pan posiadać ogródek działkowy?**”, udzielono odpowiedzi:

- a) tak – 53 osoby (70,7%)
- b) nie – 13 osób (17,3%)

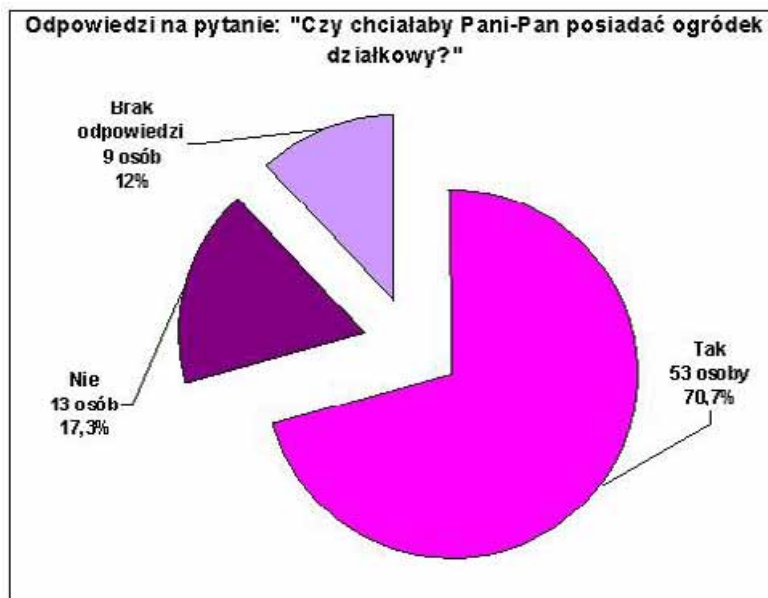
Należy, podobnie jak w pytaniach powyżej, zaznaczyć, iż 9 (12%)osób nie udzieliło żadnej odpowiedzi, dodatkowo osoby, które uważają, że ogródki działkowe nie są w Siechnicach potrzebne, same nie chciałyby ich posiadać. Siedem osób uważających ogródki działkowe za potrzebne, nie czuje potrzeby ich posiadania, 53 (70,7%) osoby bardzo chciałyby posiadać ogródek działkowy.

Rys. 77. Rola ogródków działkowych (oprac. autorki)

Fig. 77. The role of allotments (by author)

Rys. 78. Chęć posiadania ogródka działkowego (oprac. autorki)

Fig. 78. Willingness to have an allotment (by author)

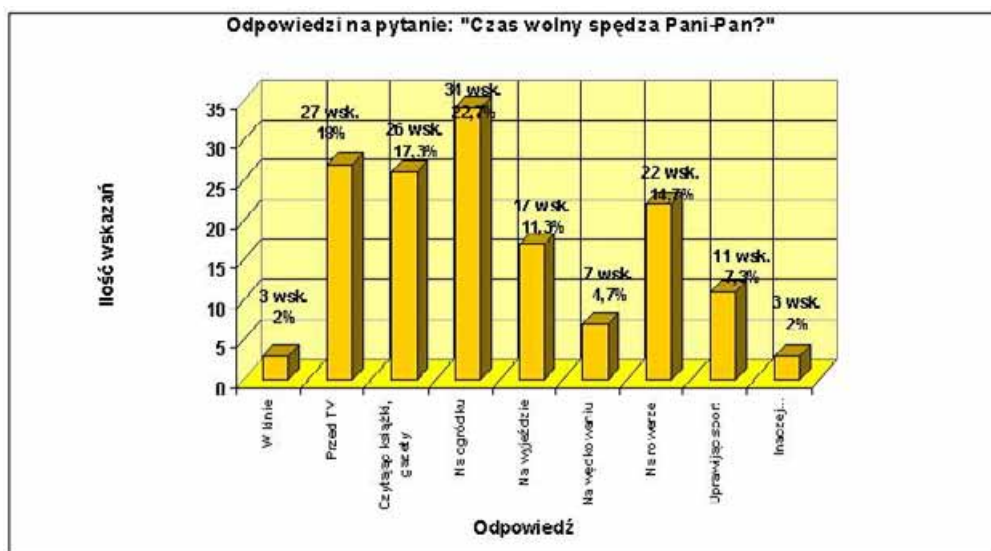
Pytanie 43 dotyczyło sposobu spędzania czasu wolnego przez siechniczian. Odpowiedzi respondentów udzielili jednocześnie kilka, dlatego w opracowaniu przedstawiono wskazania, a nie osoby. Pytanie brzmiało: „**Czas wolny spędza Pani-Pan?**”:

- a) w kinie – 3 wskazania (2%)
- b) przed TV – 27 wskazań (18%)
- c) czytając książki i gazety – 26 wskazań (17,3%)
- d) na ogródku – 34 wskazania (22,7%)
- e) na wyjeździe – 17 wskazań (11,3%)
- f) na wędkowaniu – 7 wskazań (4,7%)
- g) na rowerze – 22 wskazania (14,7%)
- h) uprawiając sport – 11 wskazań (7,3%)
- i) inaczej (podać jak) – 3 wskazania (2%): spacer

Największa liczba osób czas wolny spędza na ogródku działkowym lub przed telewizorem.

Warto nadmienić, iż jedna z ankietowanych osób stwierdziła, że brakuje jej wolnego czasu. Podobnie jak w przypadku pozostałych pytań i tutaj również, część osób (8, co stanowi 10,7% ogółu respondentów) nie wyraziło swojego zdania. Sposób życia mieszkańców Siechnic określa przede wszystkim praca i sposoby spędzania wolnego czasu. Około 69% dorosłych mieszkańców Siechnic jest aktywnych zawodowo, z tego dwie trzecie jest zatrudnionych w Siechnicach. Co szósty z ankietowanych do pracy dojeżdża do Wrocławia. Praca dla większości siechniczian jest przede wszystkim źródłem utrzymania. Na czele rankingu najbardziej cennych cech pracy wymienianych przez uczestniczących w badaniach mieszkańców

Siechnic stoi „praca wykonywana zgodnie z zainteresowaniem”. Nieco mniej osób wskazało na inne wartości stanowiące o zadowoleniu z pracy, takie jak zarobki, praca zgodna z wykształceniem. Skoro siechniczanie nie samorealizują się w pracy, to okazję ku temu nastarcza im czas po pracy. Typową cechą stylu ich życia jest brak czasu wolnego. Najbardziej popularne w Siechnicach hobby to uprawianie ogródków i działek. Wiele osób spędza wolny czas przed telewizorem, przy książce lub bardziej aktywnie – na rowerze. Siechnicka młodzież korzysta z oferty miejscowego Gminnego Centrum Kultury, bawi się na dyskotekach i zabawach w mieście lub innych miejscowościach (zwłaszcza we Wrocławiu).

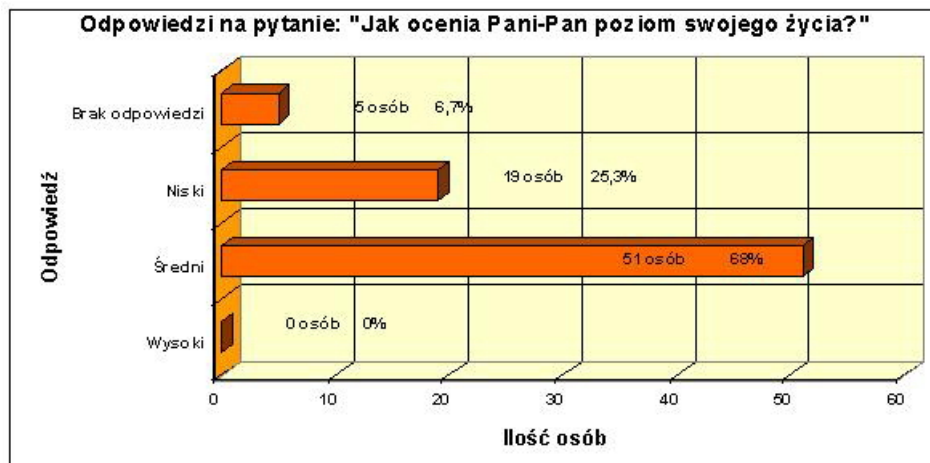
Rys. 79. Spędzanie czasu wolnego (oprac. autorki)
Fig. 79. Ways of spending leisure time (by author)

Na punkt 44 ankiety: „Proszę podać Pani-Pana miejsce pracy oraz zawodowo pracujących członków rodziny. Poproszę o podanie pełnej nazwy firmy i adresu (bez nazwisk, wyłącznie np. mąż, żona, córka, zięć)” odpowiedziała większość ankietowanych osób (49 osób – 65,3%), jednak podając zbyt ogólnikowe lub niepełne odpowiedzi. Oto one: Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice”, ZEC Service Sp. z o.o. Siechnice, Urząd Gminy Święta Katarzyna, Elektrociepłownia „Czechnica”, WPO Alba, gimnazjum gminne, pomoc kuchenna, nastawniczy, salon fryzjerski, Sąd Rejonowy, ul. Podwale 30 Wrocław, „Damir” ul. Letnia 9, transport ciężarowy, Miejska Biblioteka Publiczna w Siechnicach, Schener Wrocław, PU Jemenko Oława, Energio Piast, EQ Mode Siechnice, ESU Sp. z o.o., Akademicki Szpital Kliniczny Wrocław ul. Dyrekcyjna, Szpital Położniczo-Ginekologiczny, warsztat mechaniki samochodowej Wrocław ul. Opolska, ZGK Siechnice ul. Wiosenna 7, Parker Siechnice, Szpital Marciniaka, właściciel zakładu naprawy samochodów – Wrocław, BZ WBK, AIB Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A., Politechnika Wrocławska, PKN Orlen, Contra Print Wrocław pl. Hirszfelda 16/17, Gminne Centrum Kultury w Świętej Katarzynie z Siedzibą w Siechnicach ul. Fabryczna 15, Inwestrol, hurtownia piwa, Wedan.

Na pytanie 45: „**Jak ocenia Pani-Pan poziom swojego życia?**”, odpowiedzi przedstawiały się następująco:

- a) wysoki – 0 osób (0%)
- b) średni – 51 osób (68%)
- c) niski – 19 osób (25,3%)

Na pytanie nie odpowiedziało 5 osób (6,7%).

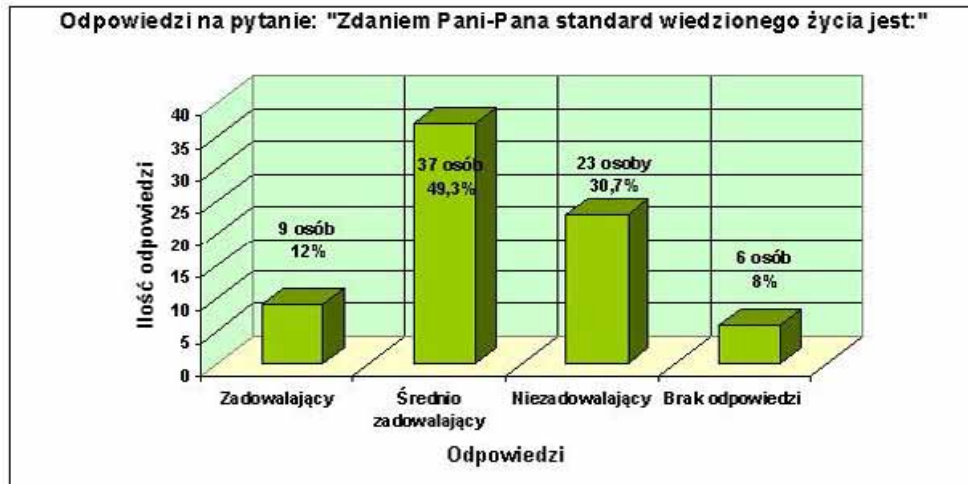
Rys. 80. Poziom życia siechniczian (oprac. autorki)
Fig. 80. Standard of living of Siechnice inhabitants (by author)

Na punkt 46 ankiety: „**Zdaniem Pani-Pana standard wiedzionego życia jest...**”, odpowiedzi brzmiały:

- a) zadowolający – 9 osób (12%)
- b) średnio zadowolający – 37 osób (49,3%)
- c) niezadowolający – 23 osoby (30,7%)

Na zadane pytanie nie odpowiedziało 6 osób (8%). Z przeprowadzonych badań wynika, iż większość siechniczian wiedzicie życie na poziomie średnim, średnio zadowolającym.

Odpowiedzi na pytanie 46 są uzupełnieniem pytania 45. Dziewiętnaście osób, które oceniły poziom życia, jako niski, uważa, że standard wiedzionego życia jest niezadowolający. Jedna osoba uważa, że jest on średnio zadowolający, także jedna osoba, która nie udzieliła odpowiedzi na pytanie 45 oceniła ten standard jako średnio zadowolający. Wśród 51 osób oceniających poziom życia na średni 4 osoby uważają, iż standard ów jest niezadowolający, dla 9 respondentów jest on zadowolający, zaś średnio zadowolonych jest 35 siechniczian. Dwóch ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi.

Rys. 81. Standard życia (oprac. autorki)

Fig. 81. Standard of living (by author)

Na pytanie 47: „Co zdaniem Pani-Pana aktualnie najbardziej potrzebne jest Siechnicom (jeżeli jest coś takiego proszę uszeregować je w hierarchii ważności)”, odpowiedzi udzieliło jedynie 33 respondentów, co stanowi 44% ankietowanych. Uszeregowano odpowiedzi w kolejności od najczęściej występujących: miejsca pracy, parkingi (przy nowo wybudowanych budynkach na ulicy Jarzębinowej i Chabrowej, władz miasta, urzędów, dobrych dróg i chodników, lepszej infrastruktury, lekarzy, specjalistów, sklepów i zakładów usługowych, rynku, ratusza, dbałości o czystość, zmniejszenia bezrobocia, basenu, promocji miasta.

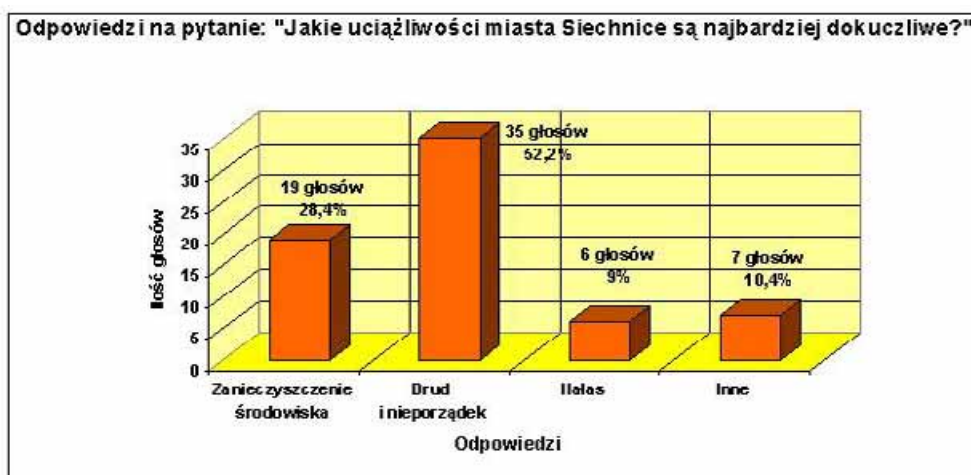
Na pytanie 48: „Gdyby uzyskała Pani-Pan nadzwyczajne fundusze, na co przeznaczyłyby je Pani-Pan w Siechnicach”, odpowiedziało większość respondentów – 44 osoby (58,7%). Odpowiedzi przedstawiały się następująco – przeznaczyliby pieniądze na: budowę domu, otwarcie własnej firmy, ogrzewanie kościoła, uporządkowanie infrastruktury (drogi, chodniki, tereny zielone), miejsca pracy, rozwój kultury i sportu, rozwój domu kultury, budowę centrum rozrywkowo-rekreacyjnego, ośrodek wypoczynku dla rodzin, miejsce spotkań młodzieży, budowę rynku, walkę z wandalizmem, sfinansowanie potrzeb dla szkół, zagospodarowanie terenu po byłej hucie, terenu przy „Stawie Huta”, odnowienie budynków mieszkalnych w starej części Siechnic, likwidację ruin, modernizację kanalizacji deszczowej, pomoc najbardziej potrzebującym.

Na pytanie 49: „Czy zdaniem Pani-Pana Siechnice wyróżniają się czymś charakterystycznym na tle innych miast polskich. Jeżeli tak, to wymienić czym?”, uzyskano jedynie 22 odpowiedzi, co jest zdecydowaną mniejszością (29,3% ogółu respondentów). Respondenci podkreślają, iż ich miasto wyróżnia się: prawami miejskimi małej miejscowości przy jednoczesnym braku urzędu miasta, braku władz miejskich, braku rynku, korzystnym położeniem w regionie, spokojem, ciszą, bliskością wody, hałdą odpadów po hucie, elektrociepłownią z wysokimi kominami, przepiękną okolicą (szlak rowerowy, kajakowy, tereny wędkarskie i

czysty las), pięknie odrestaurowanym gimnazjum, prężnie działającym przedsiębiorstwem ogrodnictwem.

Na pytanie 50: „**Jakie uciążliwości miasta Siechnice są najbardziej dokuczliwe**”, respondenci udzielili odpowiedzi:

- a) zanieczyszczenie środowiska – 19 głosów (28,4%)
- b) brud i nieporządek – 35 głosów (52,2%)
- c) hałas – 6 głosów (9,0%)
- d) inne (podaj jakie) – 7 głosów (10,4%): nieprzemysłane decyzje władz – budowa Osiedla Błękitnego, samochody, zbyt szybki rozwój budownictwa mieszkaniowego, duże skupiska bloków, brak dostępu do wszystkich ujęć wody, grupy młodzieżowe, brak porządku i kontroli (policji), chuligaństwo, ruch drogowy, brak dróg w nowej części miejscowości, brak parkingów.

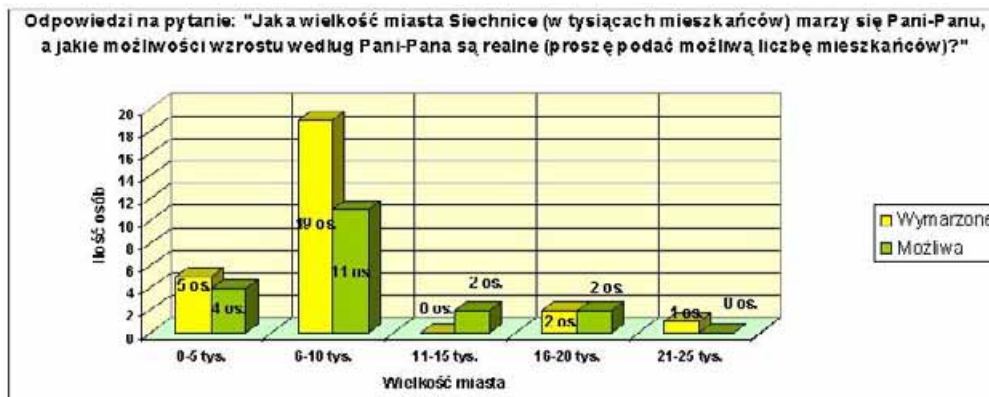
Rys. 82. Uciążliwości miasta (oprac. autorki)

Fig. 82. Drawbacks of urban life (by author)

Wyniki pytania 51: „**Jaka wielkość miasta Siechnice (w tysiącach mieszkańców) marzy się Pani-Panowi, a jakie możliwości wzrostu według Pani-Pana są realne (proszę podać możliwą liczbę mieszkańców)**”, ilustruje poniższe zestawienie:

Wielkość [tys.]	Wymarzona	Możliwa
0–5	5	4
6–10	19	11
11–15	0	2
16–20	2	2
21–25	1	0

Należy również nadmienić, iż 47 osób nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Rys. 83. Opinie dotyczące wielkości miasta (oprac. autorki)

Fig. 83. Opinions on the town size (by author)

Zdaniem respondentów wymarzoną i realną wielkością Siechnic jest 6–10-tysięczne miasto.

Na pytanie 52: „Czy orientuje się Pani-Pan w problemach, z jakimi aktualnie boryka się miasto?”, odpowiedzi przedstawiały się następująco:

- tak – 13 osób (17,3%)
- nie – 51 osób (68%)
- jeżeli tak, wymienić jakimi.

Respondenci wymienili takie problemy, jak: bezrobocie, uzależnienia, bieda, brak własnego urzędu miejskiego, mieszkania, drogi, nieporządek, miejsca parkingowe, brak ratusza, brak atrakcyjnych zajęć dla młodzieży, chuligaństwo na ulicach. Większość badanych (68%) nie jest zorientowana w problemach miasta. 11 osób (14,7%) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

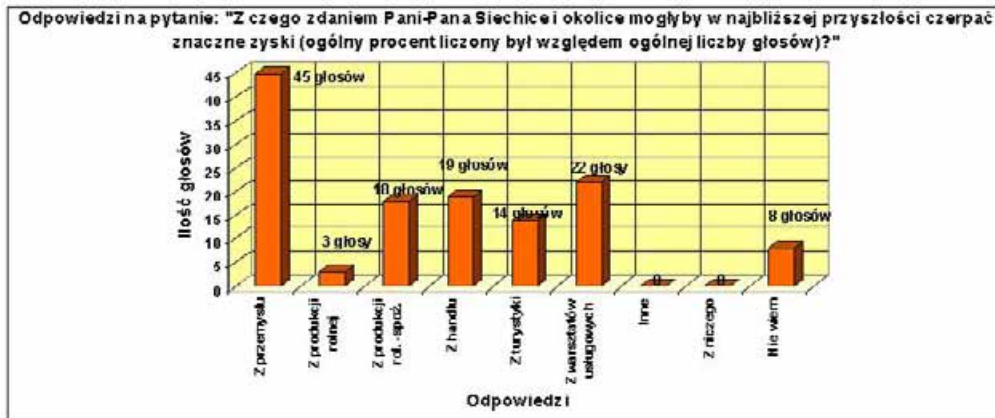
Rys. 84. Orientacja w problemach miasta (oprac. autorki)
Fig. 84. Knowledge of town problems (by author)

Na pytanie 53: „**Z czego zdaniem Pani-Pana Siechnice i okolice mogłyby w najbliższej przyszłości czerpać znaczne zyski**”, odpowiedzi brzmiały:

- a) z przemysłu – 45 głosów (34,8%)
- b) z produkcji rolnej – 3 głosy (2,4%)
- c) z produkcji rolno-spożywczej – 18 głosów (14%)
- d) z handlu – 19 głosów (14,7%)
- e) z turystyki (ośrodków wypoczynkowo-rekreacyjnych) – 14 głosów (10,9%)
- f) z warsztatów usługowych – 22 głosy (17%)
- g) inne (podać jakie) – 0 głosów (0%)
- h) z niczego – 0 głosów (0%)
- i) nie wiem – 8 głosów (6,2%)

(ogólny procent liczony był względem ogólnej liczby głosów).

Na powyższe pytanie 8 respondentów nie udzieliło odpowiedzi (nie są oni brani pod uwagę przy obliczaniu ogólnego procentu, który zestawiany jest względem osób, które udzieliły jakiegokolwiek odpowiedzi) – jednak warto zaznaczyć, że takowi byli. Większość ankietowanych uważa, że Siechnice i okolice w najbliższej przyszłości mogłyby czerpać znaczne zyski przede wszystkim z przemysłu, warsztatów usługowych, z produkcji rolno-spożywczej i handlu.

Rys. 85. Przyszłe zyski miasta według branż (oprac. autorki)

Fig. 85. Future revenues for the town relevant to branches (by author)

Odpowiedź na pytanie 54: „Jak często bywa Pani-Pan we Wrocławiu, Świętej Katarzynie, Olawie, Jelczu-Laskowicach, innej miejscowości i z jakiego powodu”, prezentują dwie niżej przedstawione tabelki oraz rysunki 85 i 86.

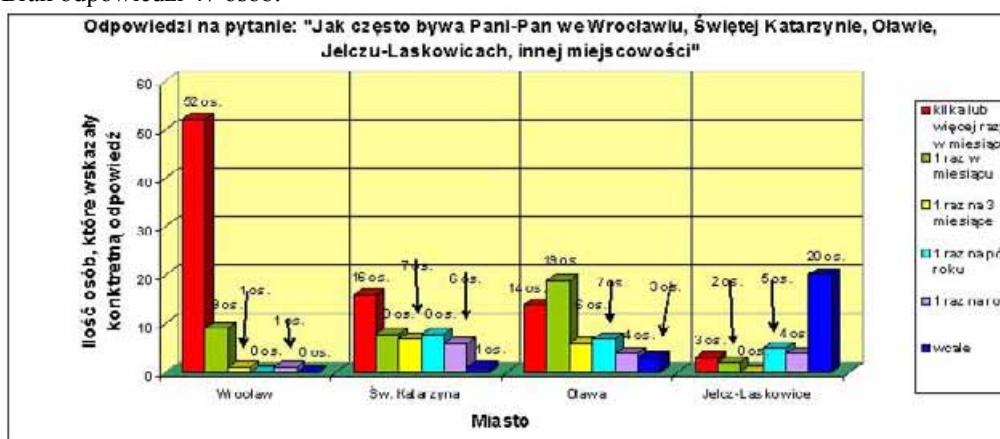
Odwiedzane miejscowości:	kilka lub więcej razy w miesiącu	1 raz w miesiącu	1 raz na 3 miesiące	1 raz na pół roku	1 raz na rok	wcale
Wrocław	52	9	1	–	1	–
Święta Katarzyna	16	8	7	8	6	1
Oława	14	19	6	7	4	3
Jelcz-Laskowice	3	2	–	5	4	20
Inne miejscowości	Strzelin, Groblice	–	–	–	–	–

Jedenastcie osób nie udzieliło odpowiedzi.

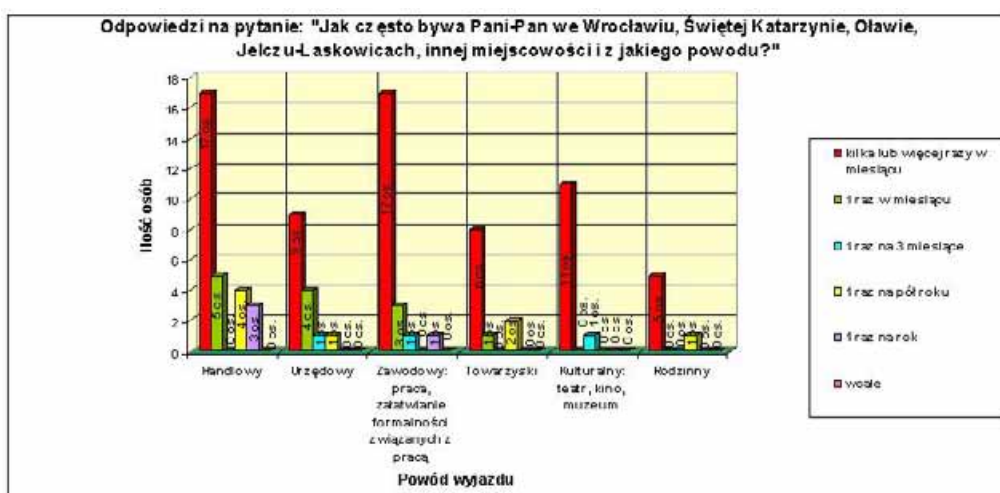
Powody odwiedzania Innych miejscowości:	kilka lub więcej razy w miesiącu	1 raz w miesiącu	1 raz na 3 miesiące	1 raz na pół roku	1 raz na rok	wcale
Handlowy	17	5	–	4	3	–
Urzędowy	9	4	1	1	–	–
Zawodowy: praca, Załatwianie formalności związanych z pracą	17	3	1	–	1	–
Towarzyski	8	1	–	2	–	–
Kulturalny: teatr, kino, muzeum	11	–	1	–	–	–
Rodzinny	5	–	–	1	–	–

Brak odpowiedzi 47 osób.

Rys. 86. Wyjazdy mieszkańców do innej miejscowości (oprac. autorki)
Fig. 86. Trips to other places (by author)

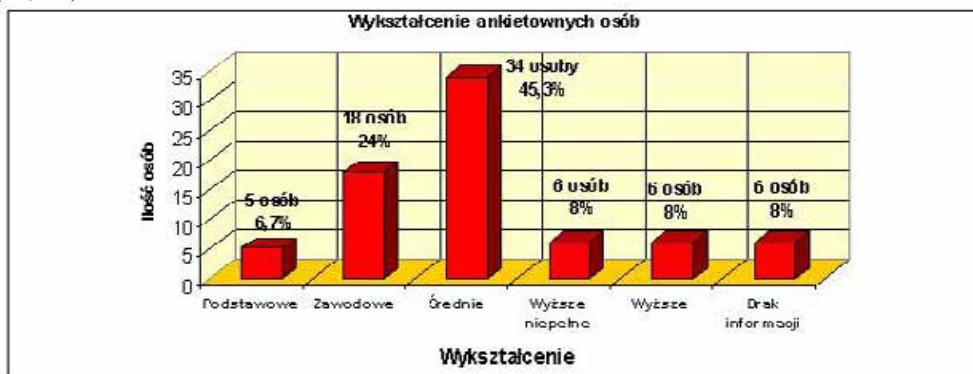

Rys. 87. Powód i krotność wyjazdu do innej miejscowości (oprac. autorki)
Fig. 87. Reason for and frequency of such trips (by author)

Na punkt 57: „Posiada Pani-Pan wykształcenie”, uzyskano odpowiedzi:

- podstawowe – 5 osób (5,6%)
- zawodowe – 18 osób (24%)
- średnie – 34 osoby (45,3%)
- niepełne wyższe – 6 osób (8%)
- wyższe – 6 osób (8%)

Brak informacji – 6 osób (8%). Większość badanych to osoby ze średnim wykształceniem (45,3%).

Rys. 88. Wykształcenie respondentów (oprac. autorki)

Fig. 88. Respondents' education (by author)

Na punkt 58: „**Posiada Pani-Pan zawód...**”:

a) **wyuczony:** .....

b) **wykonywany:** ....., respondenci udzielili odpowiedzi:

Zawód wyuczony: zootechnik (2 osoby), inżynier, bankier, administracja, ekonomista, pielęgniarka (3 osoby), ekonomista (6 osób), technik żeglugi, technik hodowca, rolnik (3 osoby) sprzedawca, przędzacz, krawcowa (2 osoby), elektromonter (2 osoby), kierowca mechanik.

Zawód wykonywany: kadrowa, specjalista, bankier, administracja, pracownik produkcji szklarniowej (2 osoby), ekonomista (2 osoby), pielęgniarka (3 osoby), sekretarz sadowy, energetyk, księgowa (4 osoby), rolnik, ogrodnik, kucharz, pracownik fizyczny, pracownik szklarniowy, elektromonter, pracownik obsługi, operator automatów tokarskich, elektroenergetyk.

Na punkt 59: „**Zatrudniona jest Pani-Pan**”, uzyskano odpowiedzi:

a) w Siechnicach – 42 osoby (56%)

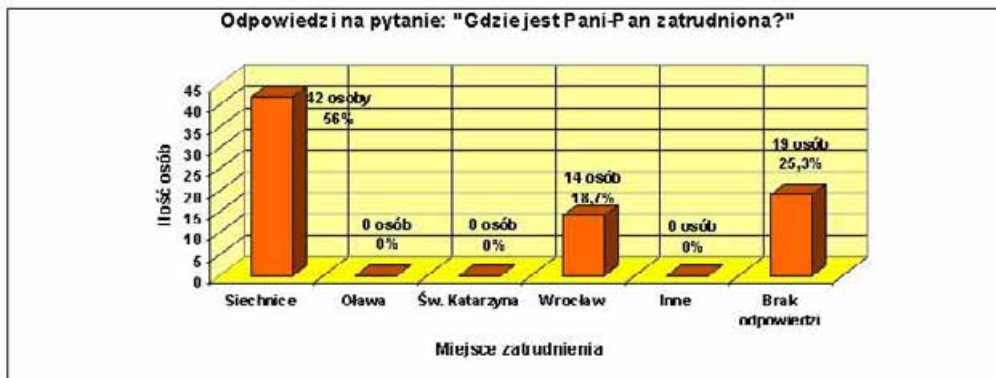
b) w Oławie – 0 osób (0%)

c) w Świętej Katarzynie – 0 osób (0%)

d) we Wrocławiu – 14 osób (18,7%)

e) w innej miejscowości (podaj jej nazwę) – 0 osób (0%).

Należy również zaznaczyć, że 19 osób (25,3%) nie udzieliło żadnej odpowiedzi. Można przypuszczać, iż nie odpowiedziały z obawy przed identyfikacją.

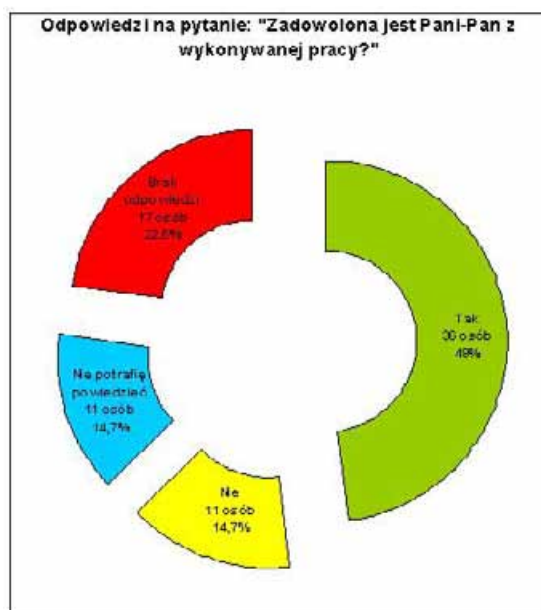
Rys. 89. Miejscowość zatrudnienia respondentów (oprac. autorki)

Fig. 89. Place of employment of the respondents (by author)

Na pytanie 60: „Zadowolona jest Pani-Pan z wykonywanej pracy?”, uzyskano odpowiedzi:

- tak – 36 osób (48%)
- nie – 11 osób (14,7%)
- nie potrafię powiedzieć – 11 osób (14,7%)

Na pytanie nie odpowiedziało 17 osób (22,6%). Większość respondentów zadowolona jest z wykonywanej pracy.

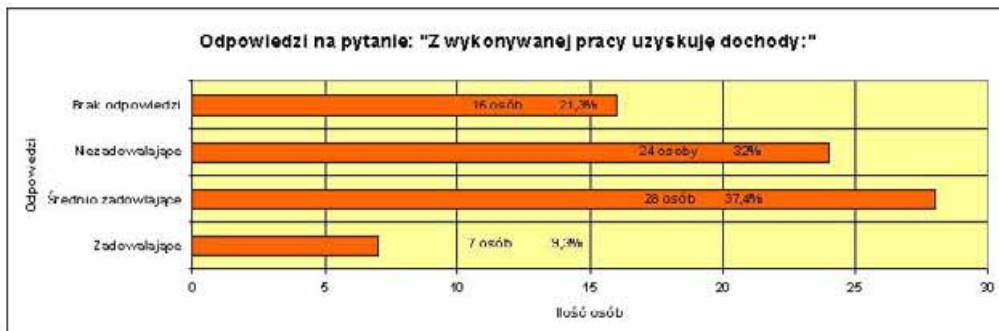
Rys. 90. Zadowolenie z wykonywanej pracy (oprac. autorki)

Fig. 90. Job satisfaction (by author)

Na punkt 61: „**Z wykonywanej pracy uzyskują dochody**”, otrzymano odpowiedzi:

- a) zadowolające – 7 osób (9,3%)
- b) średnio zadowolające – 28 osób (37,3%)
- c) niezadowolające – 24 osoby (32%)

Na pytanie nie udzieliło odpowiedzi 16 osób (21,3%). Dochody uzyskiwane z wykonywanej pracy dla większości osób badanych są średnio zadowolające.

Rys. 91. Dochody uzyskiwane z pracy (oprac. autorki)

Fig. 91. Income from work (by author)

Na punkt 62: „**Pracując wykonują następujące zajęcie lub zajmują stanowisko**”, uzyskano odpowiedzi:

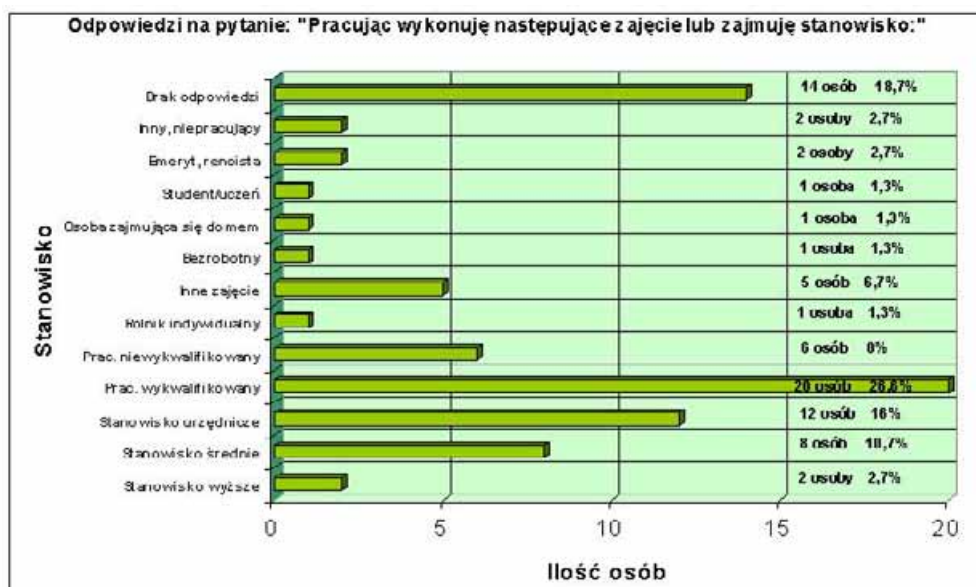
- a) stanowisko wyższe kierownicze lub właściciel firmy – 2 osoby (2,7%)
- b) stanowisko średnie kierownicze, pracownik naukowy – 8 osób (10,7%)
- c) stanowisko urzędnicze, nauczyciel – 12 osób (16%)
- d) pracownik wykwalifikowany – 20 osób (26,6%)
- e) pracownik niewykwalifikowany – 6 osób (8%)
- f) rolnik indywidualny – 1 osoba (1,3%)
- g) inne zajęcie – 5 osób (6,7%)
- h) bezrobotny – 1 osoba (1,3%)
- i) osoba zajmująca się domem – 1 osoba (1,3%)
- j) student, uczeń – 1 osoba (1,3%)
- k) emeryt, rencista – 2 osoby (2,7%)
- l) inny niepracujący – 2 osoby (2,7%)

Czternaście osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie. (18,7%). Wśród respondentów najwięcej osób to pracownicy wykwalifikowani (26,6%).

Na punkt 63: „**Za najbardziej cenne cechy pracy uważam (wybrać jeden wariant)**”, uzyskano następujące odpowiedzi:

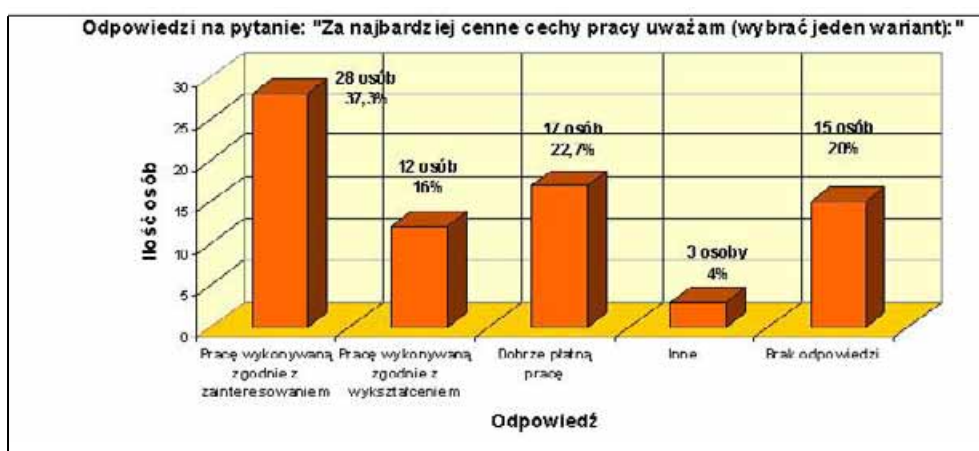
- a) pracę wykonywaną zgodnie z zainteresowaniem – 28 osób (37,3%)
- b) pracę wykonywaną zgodnie z wykształceniem – 12 osób (16%)
- c) dobrze płatną pracę – 17 osób (22,7%)
- d) inną (podać jaką i dlaczego) – 3 osoby (4%) – (satysfakcja z pracy i dobre zarobki)

Piętnaście osób (20%) nie udzieliło odpowiedzi. Niektórzy na przekór poleceniu zawartym w pytaniu zaznaczali dwie odpowiedzi: a i c. Siechniczanie za najbardziej cenną cechę pracy uznają pracę wykonywaną zgodnie z zainteresowaniem.

Rys. 92. Stanowisko lub wykonywane zajęcia (oprac. autorki)

Fig. 92. Work post or job performed (by author)

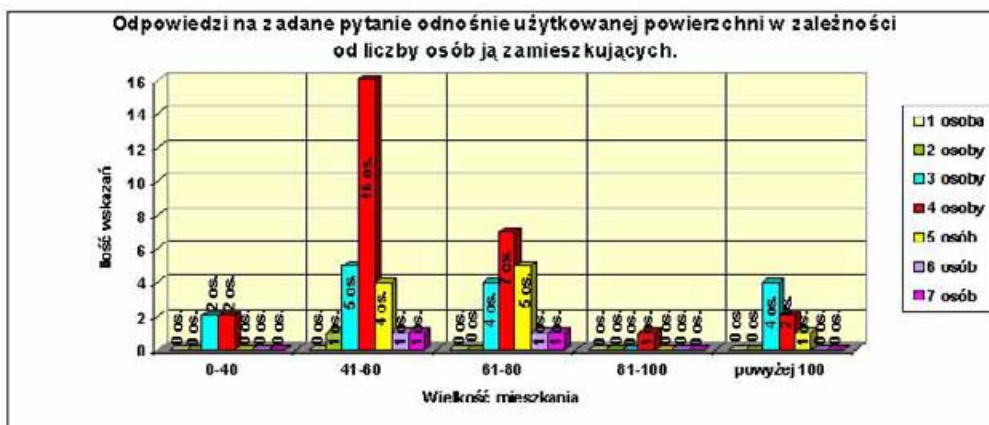
Rys. 93. Najbardziej cenne cechy pracy (oprac. autorki)

Fig. 93. The most desired features of work (by author)

Odpowiedzi na punkt 64: „Proszę podać, ilu członków rodziny mieszka razem prowadząc wspólne gospodarstwo domowe i ile m² ono posiada”, przedstawiono poniżej:

	0–40 m ²	41–60 m ²	61–80 m ²	81–100 m ²	Powyżej 100 m ²
1 osoba	–	–	–	–	–
2 osoby	–	1	–	–	–
3 osoby	2	5	4	–	4
4 osoby	2	16	7	1	2
5 osób	–	4	5	–	1
6 osób	–	1	1	–	–
7 osób	–	1	1	–	–

Szesnaście osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie 64.

Rys. 94. Powierzchnia mieszkań w kontekście ilości osób je zamieszkujących (oprac. autorki)

Fig. 94. Flat area versus number of inhabitants (by author)

Na punkt 65: „Proszę wskazać rodzaj zajmowanego przez Panią-Pana mieszkania”, uzyskano następujące odpowiedzi:

- spółdzielcze – 21 osób (28%)
- Wspólnota Mieszkaniowa – 23 osoby (30,7%)
- komunalne – 1 osoba (1,3%)
- zakładowe – 2 osoby (2,7%)
- własny dom jednorodzinny – 11 osób (14,7%)
- inne (podać jakie) – 10 osób (13,3%): spółdzielcze – własnościowe, własnościowe, własnościowe w bloku.

Siedem osób (9,3%) nie udzieliło odpowiedzi. Przeważająca liczba respondentów zajmuje mieszkanie we wspólnocie mieszkaniowej.

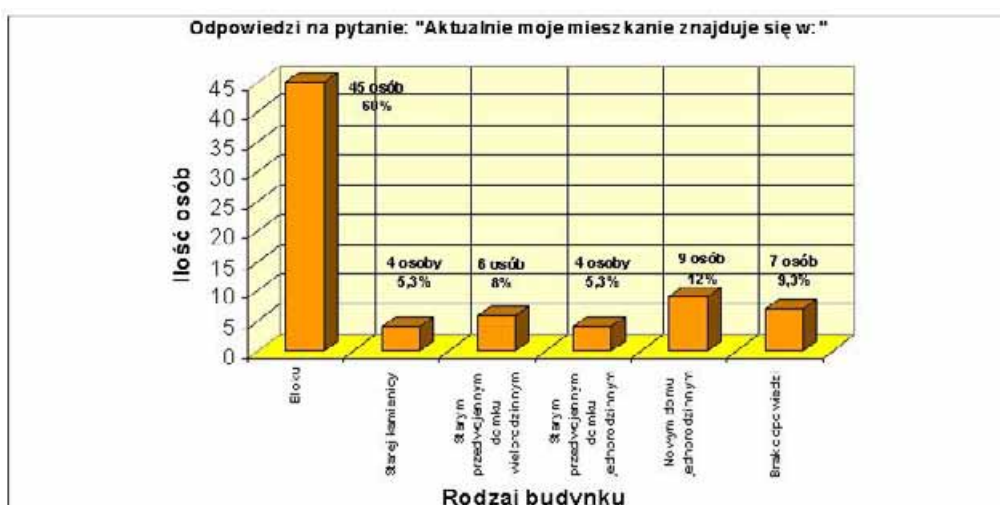
Rys. 95. Rodzaj zajmowanego mieszkania (oprac. autorki)

Fig. 95. Type of flat (by author)

Na punkt 66: „Aktualnie moje mieszkanie znajduje się w...”, uzyskano odpowiedzi:

- bloku (ilość kondygnacji.....) – 45 osób (60%)
- starej kamienicy – 4 osoby (5,3%)
- starym przedwojennym budynku wielorodzinnym – 6 osób (8%)
- starym przedwojennym domu jednorodzinym – 4 osoby (5,4%)
- nowym domu jednorodzinym – 9 osób (12%)

Siedem osób (9,3%) nie udzieliło odpowiedzi. Większość osób badanych mieszka w budynkach wielorodzinnych.

Rys. 96. Lokalizacja mieszkań (oprac. autorki)

Fig. 96. Location of flats (by author)

Mieszkańcy Siechnic rozwój swojej miejscowości wiążą przede wszystkim z rozwojem przemysłu i usług. Jako podstawowe źródło zysków dla okolicy w perspektywie najbliższych 5 lat objęci badaniami siechniczanie wskazywali zazwyczaj właśnie zakłady przemysłowe (34,8% respondentów), produkcję rolno-spożywczą (z uwagi na działające w mieście Przedsiębiorstwo Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” – 14%) oraz handel i usługi (razem ok. 31%). Mieszkańcy otwarci są na wszelkiego rodzaju inwestycje, mogące przyczynić się do polepszenia warunków życia w ich miejscowości. Większość z nich skłonna jest przychylić się do powstania w Siechnicach zarówno nowych zakładów przemysłowych, jak i dużych centrów handlowych. Respondenci omawianych tutaj badań socjologicznych nie obawiają się też napływu kapitału zagranicznego. Większość z nich (57%) sądzi, iż robienie interesów i inwestycji w Siechnicach przez obcokrajowców jest i będzie korzystne. Nadto, warto zamieścić kilka opinii byłych i obecnych mieszkańców Siechnic, biorących udział w internetowym forum dyskusyjnym – rozwój Siechnic (<http://siechnice.com.pl/ankieta>).

Oto niektóre wypowiedzi:

- „...przysnam, że mam sentyment do Siechnic z racji swojego dzieciństwa, spędzonego w tej miejscowości, a jednak wolałabym, aby się tak szybko nie rozwijały, bo nie mają już takiego uroku, jak kiedyś... Szybko się rozwijają...”
- „...wcale się szybko nie rozwijają, wszystko blokują władze Siechnic. Dlaczego nie ma tutaj supermarketu? A tak poza tym, to trzeba się zdecydować, albo dzielnica Wrocławia, albo mała miejscowość z jeziorkami, lasem i spokojem. Na razie nie jesteśmy ani tacy, ani tacy... Powoli się rozwijają...”
- „...po 30 latach Siechnice znajdują się na takim samym poziomie. Poza kilkoma „blokami”, szklarniami i małymi firmami zaszły bardzo niewielkie zmiany. Stara część osiedla nawet bardzo podupadła. Jest to bardzo widoczne, że władze Siechnic nie dbają o estetykę „naszego” osiedla, a szkoda. Ale za to widzę entuzjazm młodzieży, tak samo mocny, jak za moich lat – to było zawsze bardzo widoczne. Może władze Siechnic mogłyby wziąć z tego przykład? Troszkę entuzjazmu młodych, kilka remontów, świeża farba, zieleń, kwiaty...Powoli się rozwijają...”
- „...ze wsi nie zrobicie miasta...Nie rozwijają się...”
- „...Siechnice, miasto emerytów, rencistów, sfrustrowanej młodzieży. Poziom rozwoju z lat 50. ...Nie rozwijają się...”
- „...Siechnice, to wieś. Niech szybciej działają, bo przeprowadzę się. Nie będę w takiej wsi mieszkała...Rozwijają się powoli...”
- „...Szybko??? Zapraszam na ul. Kościuszki, zmienicie zdanie!!!... Rozwijają się powoli...”
- „...wszystko byłoby okey, gdyby nie robić z nowego osiedla getta. Ludzie z nowego osiedla „Błękitnego” zabierzcie śmietniki na swoją stronę i psy wyprowadzajcie pod swoimi oknami...Rozwijają się szybko...”
- „...naprawdę, aż się dziwię, że wszystko idzie w błyskawicznym tempie, a same Siechnice nabierają uroku.... Bardzo szybko się rozwijają...”
- „...co wy ludzie gadacie! Ile można mieszkać na wsi?... Rozwijają się szybko...”
- „...nareszcie te Siechnice zaczynają się rozwijać, a nie ciągle wieś, wieś, jak tu można mieszkać?...Rozwijają się szybko...”
- „...nie byłam tam 3 lata i jestem mile zaskoczona. Duże miasta tak szybko nie rozwijają się. Moje gratulacje...Rozwijają się bardzo szybko”

- „...od czterech dni na remizie OSP mamy najnowszy system powiadamiania ludności przed zagrożeniami. Jest on pierwszym na Dolnym Śląsku. (12.05.2006)...Rozwijają się bardzo szybko...”

Powyższe forum dyskusyjne ilustruje również, jak bardzo zróżnicowane są opinie osób w nim uczestniczących.

W przeprowadzonych badaniach ankietowych większość mieszkańców Siechnic stwierdziła, iż słusznie nadano Siechnicom prawa miejskie, że ich nadanie było uzasadnione i wskazane. *In gremio*, oczekiwali oni zmiany statusu swojej miejscowości, zmiany ekwiwalentnych korzyści dla siebie i dla miasta. Pragnęli tej nobilitacji, wykazali zadowolenie ze zmiany statusu i rangi ich miejscowości, z pozostawienia tej samej nazwy dla miasta, co dla wsi. Siechnice spełniały warunki utworzenia nowego miasta: posiadały wystarczająco dużą liczbę mieszkańców, w miarę wykształcony układ urbanistyczny, rodzaj zabudowy, wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców nieodbiegający od przeciętnego miejskiego, pełnione funkcje o charakterze ponadlokalnym, tereny pod nową zabudowę mieszkaniową, produkcyjną i usługową. Mieszkańcy są przekonani, że ich miasto prężnie się rozwija, dzięki m.in. utworzeniu Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, z działającymi już podmiotami gospodarczymi, a także aktywnie funkcjonującej, zmodernizowanej i rozbudowanej szkole podstawowej, gimnazjum gminnemu oraz licznym punktem handlowym, usługowym, rozproszonym po całym mieście. Zdaniem siechniczian, ich miasto potrafi zarobić na sobie, tworząc przede wszystkim nowe miejsca pracy. Przy małym bezrobociu standard życia mieszkańców podniesie się. Nowe zakłady pracy tworzące nowe miejsca pracy bezpośrednio wpłyną na rozwój miasta. Zwiększa się zainteresowanie mieszkańców swoją miejscowością, o czym świadczy również udział w ankiecie i bezpośrednich wywiadach środowiskowych. Po uzyskaniu praw miejskich, na poprawę warunków życia w mieście wpłynęły takie czynniki, jak: rozwój mieszkalnictwa, zwłaszcza wielorodzinnego, infrastruktury technicznej, przemysłu i usług. W przeprowadzonych badaniach podkreślono również czynniki, które negatywnie wpłynęły na miasto: zbyt duże skupisko bloków mieszkalnych w jednym miejscu (ul. Chabrowa, Jarzębinowa), brak usług przy powstających nowych zespołach mieszkaniowych, bezrobocie, alkoholizm, malejące zainteresowanie Siechnicami przez Urząd Gminy Święta Katarzyna. Większość mieszkańców Siechnic (zwłaszcza osób dłużej mieszkających w Siechnicach i osób starszych wiekiem) nie wyprowadziłaby się z Siechnic, nawet w przypadku, gdyby zaistniały sprzyjające ku temu okoliczności. Niewielki odsetek badanych osób na ewentualne nowe miejsce osiedlenia się wskazał takie miejscowości, jak: Oława, Wrocław, Święta Katarzyna oraz bardziej ogólnie: góry, wieś, inny kraj, Małopolska, obrzeża Wrocławia, a jeszcze ogólniej czystsze tereny. Spośród chętnych osób do wyprowadzenia się z Siechnic (z przedziału wiekowego 41–60 lat) wskazać należy nieliczne te osoby, które podały jako powód względy finansowe, mieszkaniowe, rodzinne lub zawodowe. Argumenty przemawiające za chęcią wyprowadzenia się z Siechnic, to nic innego jak dystansowanie się od obecnego miasta, jak brak przywiązania do niego, uzasadnienia, dlaczego to miejsce zamieszkania nie wiąże, nie odpowiada oczekiwaniom, preferencjom, aspiracjom. Nieliczne niezadowolenie z faktu mieszkania w Siechnicach często było dezaprobatą, wobec wielu nierozwiązanych spraw miasta, było jakby ripostą na niedostatki i braki tego, czego dostarcza rzeczywistość istniejącego, ale jednocześnie przebudowującego się organizmu miejskiego, na tle trudnej niekiedy sytuacji materialnej jego mieszkańców. Negatywnie postrzegany jest brak centrum miasta z ratuszem, w którym mieściłaby się siedziba urzędu miasta, ze zwartym zespołem

usług różnego typu. Większość mieszkańców jednakże akceptuje swoje miasto, jest przywiązana do niego, czuje się w nim dobrze, uznaje je za swoje przyjazne miejsce zamieszkania. Jak na nowo, a właściwie nadal tworzące się miasto, zmierzające do integracji przestrzennej, która zapewne sprzyjać będzie integracji społecznej, obecnie nie ma podstaw do zbyt dużego pesymizmu w kwestii przywiązania mieszkańców do miasta. Ci zadowoleni zwracają jedynie uwagę na konieczność rozwoju usług rekreacyjno-sportowych, zwiększenia połączeń komunikacyjnych, oraz zwiększenia ilości miejsc pracy w nowo powstałych zakładach. Zagadnienie przywiązania do miasta jest znacznie trudniejszym w interpretacji, bowiem jest ono werbalną deklaracją, która uprawdopodobnia coś przeciwnego, nie wykluczającego przywiązania do tego konkretnego, ściśle określonego miejsca, w którym przyszło żyć, pracować, najczęściej, wiązać z nim swoje losy i w nim pozostać. Większość mieszkańców Siechnic zainteresowana jest swoim miastem, jego zagospodarowaniem przestrzennym, wyglądem, funkcjami, zabytkami itd. Twierdzi, iż nadal w mieście jest niewystarczająca ilość zieleni ogólnodostępnej, że niezbędna jest rewitalizacja, rewaloryzacja, modernizacja wielu obiektów i terenów (uwzględniając sugestie, postulaty i wnioski mieszkańców). Mieszkańcy Siechnic cenią sobie panujący w ich mieście porządek, odnowione, ocieplone budynki, zwłaszcza wielorodzinne, już zadbane zieleńce, założone, wymienione lub wyremontowane chodniki, drogi, urządzone tereny zabawowe śródblokowe dla dzieci, boiska sportowe. W kwestiach zagospodarowania przestrzeni, w problematyce urbanistycznej i architektonicznej mieszkańcom najbardziej podobają się według kolejności: niektóre budynki wielorodzinne, pojedyncze budynki jednorodzinne, nowo wybudowane lub odrestaurowane obiekty, tj. hala sportowa, kościół, gimnazjum, szkoła podstawowa, centrum kultury, obiekty produkcyjne i przemysłowe, niektóre zabytki architektoniczne. Zdaniem większości mieszkańców w Siechnicach jest niewystarczająca dostępność do wielu usług. Przede wszystkim wskazano brak: fotografa, szewca, krawca, zegarmistrza, agencji pocztowej w nowej zabudowie wielorodzinnej, punktu napraw sprzętu AGD, bankomatu, sklepu z galanterią, księgarni, kina, pubów, restauracji, usług kosmetycznych a nawet marketów. Wśród usług, na które w sposób szczególny winno się położyć nacisk w aspekcie rozwoju miasta to: wypoczynek i rekreacja, rzemiosło, kultura, handel, gastronomia, administracja, sport. Za najbardziej interesującą część miasta, miejsce szczególnie znaczące, siechniczanie uważają: gimnazjum gminne z halą sportową oraz przyległym terenem, kościół, budynki elektrociepłowni. Mieszkańcom zainteresowanym swoim miastem zależy, by żyło się w nim jak najlepiej, by piękniało, by stanowiło ostoję spokoju, pracy, wypoczynku, w warunkach godnych człowieka XXI wieku. W Siechnicach silne jest przywiązanie do ogródków działkowych, do posiadania przysłowiowego „kawałka ziemi”. Fakt ten bierze swój rodowód w byciu miejscowości przez długie lata wsią, z wiodącej wcześniej funkcji rolniczej. Praca dla większości siechniczian jest przede wszystkim źródłem utrzymania. Na czele rankingu najbardziej cennych cech pracy stoi „praca wykonywana zgodnie z zainteresowaniem”. Inne wartości stanowiące o zadowoleniu z pracy to: zarobki, praca zgodna z wykształceniem. Typową cechą stylu życia siechniczian jest brak czasu wolnego. Najbardziej popularne hobby to uprawianie ogródków i działek. Wiele osób spędza wolny czas przed telewizorem, przy książce lub bardziej aktywnie – na rowerze. Siechnicka młodzież korzysta z oferty miejscowego Gminnego Centrum Kultury, bawi się na dyskotekach i zabawach w mieście lub innych miejscowościach (zwłaszcza we Wrocławiu). Większość siechniczian wie, że życie na poziomie średnim lub średnio ich zadowalającym, większość zadowolona jest z wykonywanej pracy. Uzyskiwane dochody dla większości są średnio zadowalające. Gdyby dysponowali nadzwyczajnymi funduszami, przeznacziliby je na: budowę domu,

otwarcie własnej firmy, ogrzewanie kościoła, remonty dróg, chodników, modernizację terenów zielonych, budowę centrum rozrywkowo-rekreacyjnego, zagospodarowanie terenu po byłej hucie, terenu przy „Stawie Huta”, odnowienie budynków w starej części Siechnic, likwidację ruin, modernizację kanalizacji deszczowej, pomoc najbardziej potrzebującym. Miasto to charakteryzuje się spokojem, ciszą, bliskością wód, hałdą odpadów po hucie (stanowiącą ogromne zagrożenie dla środowiska od wielu lat), elektrociepłownią z wysokimi kominami (ekologiczną), przepiękną okolicą (szlak rowerowy, kajakowy, tereny wędkarskie, czyste lasy), pięknie odrestaurowanym gimnazjum, prężnie działającym przedsiębiorstwem ogrodnictwem. Większość siechniczian nie orientuje się w problemach, z jakimi aktualnie boryka się miasto. Ci, którzy choć trochę je znają, wymieniają takie jak: bezrobocie, uzależnienia, bieda, brak własnego urzędu miejskiego, brak miejsc parkingowych, brak atrakcyjnych zajęć dla młodzieży, chuligaństwo na ulicach. Większość ankietowanych uważa, że Siechnice i okolice w najbliższej przyszłości mogłyby czerpać znaczne zyski przede wszystkim z przemysłu, warsztatów usługowych, z produkcji rolno-spożywczej i handlu. Mieszkańcy otwarci są na wszelkiego rodzaju nowe inwestycje, mogące przyczynić się do polepszenia warunków życia w ich miejscowości. Nie obawiają się też napływu kapitału zagranicznego. Większość z nich sądzi, iż robienie interesów i inwestycji w Siechnicach przez obcokrajowców jest i będzie korzystne.

Reasumując, stwierdzić można, iż miasto Siechnice istnieje już w świadomości większości jego mieszkańców, jako ich miasto, miejsce ich egzystencji, miasto z perspektywami dalszego rozwoju.

Podsumowanie i wnioski końcowe

Badania nad elementami przestrzennymi, funkcjonalnymi miast i nie tylko miast, nad kształtem sieci osadniczej stanowi swoisty imperatyw, *signum temporis* dla badaczy, uczonych, profesjonalistów, zwłaszcza planistów przestrzennych, urbanistów, architektów, socjologów, geografów, ekonomistów, historyków. Rozważane i omawiane zagadnienia związane z Siechnicami, małym miastem, będącym niejako „w cieniu” metropolii Wrocław, usytuowanym przestrzennie w jej bezpośrednim sąsiedztwie, nie w każdym przypadku posiadające wzorce, są symplifikacją teoretycznych przykładów. Przeprowadzone badania mogą stanowić pewien wstępny eksperyment poznawczy, eksperyment planistyczny, który jak wiadomo wymaga ciągłej obserwacji, weryfikacji, formułowania nowych pytań, odkrywania nowych detali i elementów. Badania nad miastem nie powinny ograniczać się wyłącznie do diagnozy stanu istniejącego. Winny one zmierzać w kierunku podejmowania prób prognostycznych, przewidywań warunkowych. Jednakże formułując prognozy długofalowe, należy pamiętać o wzajemnej zależności poszczególnych procesów. Należy mieć świadomość tego, iż trendy opisywane za pomocą jednej zmiennej są jedynie elementami bardziej złożonych trendów, które są z kolei elementami nawzajem ze sobą powiązanych i nawzajem się warunkujących. Można formułować przypuszczenia posiadające charakter warunkowy. W ostrożnych prognozach, mających charakter hipotez (do zweryfikowania w czasie), takich jak „miasto w cieniu”, czy samodzielne małe miasto w orbicie silnych wpływów metropolii Wrocław, dopatrujemy się warunkowych przypuszczeń:

- próbujemy wskazać stopień samodzielności miasta Siechnice w jego konkretnym usytuowaniu, a zatem uwarunkowaniu,
- zadajemy pytania o docelową wielkość tego miasta, w kontekście jego odległości od Wrocławia i Oławy, stanowiącą kolejne uwarunkowanie.

Miasto, jako przedmiot badań doczekało się niezliczonej ilości pozycji literatury z wielu dyscyplin naukowych. Sporo miejsca poświęca mu sztuka–malarstwo, rzeźba, grafika, muzyka, publicystyka, kinematografia, literatura piękna. Miasto jest więc wdzięcznym, choć trudnym przedmiotem badań, jednocześnie interesującym i nie pozwalającym być obojętnym wobec jego problemów, uwzględniając przede wszystkim zmiany w oczekiwaniach i preferencjach jego społeczności. Dlatego też należy przeprowadzać badania nad miastem zarówno

w ujęciu interdyscyplinarnym, jak i w ramach poszczególnych dyscyplin i subdyscyplin naukowych.

Podsumowując dotychczasowe rozważania nad miastem Siechnice, nasuwają się liczne pytania dotyczące dalszej jego przyszłości i szans jego rozwoju. Jest to miasto posiadające prawa miejskie niespełna 10 lat, zatem miasto „młode”, rozbudowujące się, bacząc zwłaszcza ostatnio na Gminną Strefę Aktywności Gospodarczej. Należy przypuszczać, iż dotychczasowa dynamika rozwoju, zwłaszcza w sferze gospodarczej a i równoległe w sferze mieszkaniowej nie zostanie powstrzymana. Opisane w pracy przeobrażenia przestrzenne, dotyczące fizjonomii, zmian struktury użytkowania terenu, stanowią wyraz zmieniających się uwarunkowań rozwoju i funkcjonowania tej miejscowości. W wyniku przemian w sferze społecznej, ekonomicznej, technologicznej powstaje „nowe” miasto, które pod wieloma względami różni się od miast podobnej wielkości, czy ukształtowanych w okresie dynamicznego rozwoju przemysłu. Różnice te dotyczą struktury bazy ekonomicznej, systemu zarządzania, struktury społecznej, kierunków planowania, a także krajobrazu i rozmieszczenia funkcji. W Siechnicach, nowe uwarunkowania gospodarcze, rosnące znaczenie usług i produkcji, wdrażanie nowych technologii, przynoszą jak dotąd korzystne dla miasta efekty. Potencjał produkcyjny i usługowy poszczególnych zakładów, w istniejących warunkach ekonomicznych, uwarunkowaniach przestrzennych winien być prawidłowo zadysonowany. Wobec tego stanu miasto ma duże szanse rozwojowe, szanse wzrostu liczby mieszkańców, zmniejszenia bezrobocia. Z pewnością zmiany te nie pojawią się natychmiast. Miastu Siechnice, z uwagi na kilka już prężnie działających dużych zakładów pracy, na perspektywy powstawania nowych w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej nie grozi monokultura, ograniczająca swobodę wyboru miejsca pracy, likwidująca różnorodność zawodową, co obserwujemy w innych małych, nowo tworzonych miastach Polski, np. w Jelczu-Laskowicach. Rozwój Siechnic nie jest uzależniony od koniunkturalnej sytuacji wyłącznie jednego wielkiego zakładu przemysłowego. Tak małe miasto (ok. 4 tysiące mieszkańców) posiada kilka prężnie działających zakładów, które osiągają coraz lepsze efekty ekonomiczne i stan ten niewątpliwie korzystnie wpłynie na dalsze losy miasta, na sympatię i zadowolenie ze strony jego mieszkańców, wręcz ich dumę, co wprost ujawniło się w trakcie badań empirycznych. Sukcesy produkcyjne, kooperacyjne, perspektywy rozwojowe sprzyjają stabilizacji społecznej, zwiększają przywiązanie do miasta. Ważnym zagadnieniem jest kształt sieci osadniczej w tym przy wrocławskim rejonie. Rozwiązań przestrzennych i technicznych może być wiele, włącznie z analizowanymi, tj. „w cieniu” dużego miasta, w bliskim sąsiedztwie większego miasta Oławy, małego miasta w orbicie Wrocławia lub miasta – przyszłej dzielnicy czy segmentu wielkiej metropolii Wrocław. Każda z tych wersji jest możliwa. Jednak rzecz idzie nie o kształt czy układ przestrzenny, lecz przede wszystkim o przyszły kształt miasta z licznymi zakładami, o wielostronnych możliwościach zatrudnienia, o niedopuszczenie do monokultury, o model miasta wielofunkcyjnego. Zasadne wydaje się w tym miejscu pytanie, czy nie sensownym byłoby upatrywanie w nim w przyszłości dużej dzielnicy Wrocławia, dzielnicy dobrze skomunikowanej z Wrocławiem, mającej możliwości wzbogacenia swej wielofunkcyjności. W przypadku wchłonięcia Siechnic przez Wrocław, poprzez wszystkie usprawnienia, dogodności infrastrukturalne, niepomniernie wzrosłyby liczne możliwości, jak: wybór i zmiany miejsc pracy, wybór szkół, korzystanie z szeroko rozumianych usług itp. Ta opcja jest dość realna, choć nie akceptowalna przez większość mieszkańców. Z przeprowadzonych wywiadów z mieszkańcami Siechnic, jednoznacznie wynika, iż pragną oni w pełni samodzielnie funkcjonującego miasta. Ich ma-

rzeniem jest, by w wyniku intensywnego rozwoju, stało się ono miastem liczącym około 6 tysięcy mieszkańców, by nie zostało włączone do Wrocławia jako jego kolejna dzielnica.

W Siechnicach, jeszcze do niedawna wyraźną dominantę stanowiły 3 zakłady: elektrociepłownia, huta, zakład ogrodniczy. Przyglądając się innym nowym miastom w Polsce (np. Jelczowi-Laskowice) stwierdzić można, iż nawet przytłaczająca dominacja jednego wielkiego zakładu nie przeszkadzała, a przeciwnie pomagała w ich rozwoju. Jednak istotne jest to, gdzie te miasta powstawały, czy na wysoko zurbanizowanych obszarach Polski, czy na słabo zurbanizowanych, czy to tzw. „miasta wyspy”, czy tworzone w niedużej odległości od wielkiego miasta, jak to jest w przypadku Siechnic. Pytań o model, wielkość i przyszłość miasta, można by nie stawiać, ale prawdopodobnie nie będzie można ich uniknąć i to w nie tak odległej przyszłości, bacząc zwłaszcza na racjonalne wykorzystanie zasobów produkcyjnych i przemysłowych, które prawdopodobnie w najbliższej przyszłości spowodują jeszcze większe ożywienie usługowe, produkcyjne, zwłaszcza w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej i na terenach po hucie oraz docelowo zlikwidowanej hałdzie, nieopodal obwodnicy wrocławskiej. Co ono spowoduje czas pokaże, zwłaszcza w sytuacji wolnej gry, w wolnej konkurencji o przestrzeń. Stan ten może wywołać nie tylko przeobrażenia, ale i konflikty np. o uprzywilejowane miejsca, o pierwszeństwo decyzji inwestycyjnych itd. I to wszystko już niebawem może stać się rzeczywistością.

Spoglądając na kształt miasta w kontekście większego obszaru, obszaru gdzie „zetknęłyby się” wielkie zakłady małego miasta, ale o dużych możliwościach technologicznych z wielkim miastem, dysponującym ogromnym potencjałem gospodarczym, cywilizacyjnym, kulturowym, demograficznym, nie sposób mówić o komplementarnych szansach zarówno dla Siechnic, jak i dla metropolii Wrocław. Zbieżność interesów i szans nie byłaby czymś nowym. Ona widoczna jest i obecnie, jak chociażby w kontekście dojazdów do pracy (w obie strony), korzystanie przez siechniczanie z różnego typu usług (m.in. zdrowotnych, handlowych, komunikacyjnych), dóbr kultury Wrocławia itp. Kiedy doszłoby do jeszcze większej zbieżności interesów, niewykluczone byłoby nie tylko funkcjonalne, ale i przestrzenne wzajemne przyciąganie się. Jak zarysują się przyszłe losy miasta Siechnice nie sposób odgadnąć, przewidzieć. Ciekawość badawcza, śledzenie trendów rozwojowych nowych miast nie tylko w Polsce, ale i w innych krajach Unii Europejskiej skłoniły do podjęcia próby ukazania pewnych, oczywiście nie wszystkich mechanizmów rozwojowych i ich skutków przestrzennych, społecznych, demograficznych. Miasto, jako forma osadnicza, jako upowszechniający się sposób zamieszkiwania dostarcza różnych problemów i zagadek niekiedy trudnych do rozwiązania. Dodatkowym problemem dla Siechnic jest brak własnej siedziby miejskiej – Urzędu Miasta. Jest to niewątpliwie fenomen, że przyszło temu miastu „tworzyć się”, rozwijać, budować przyszłość w takim kontekście. Pomimo nietypowego układu względem gminy rozwija się, rozbudowuje, rozrasta. Tworzy i uruchamia nowe zakłady pracy, dając tym samym nowe miejsca pracy. Buduje nowe piękne osiedla, modernizuje stare, odrestaurowuje pojedyncze obiekty. Uzupełnia i remontuje infrastrukturę techniczną. Dba o estetyczny wygląd miasta, jego ład i porządek. Kładzie duży nacisk na rozwój terenów zielonych, rekreacyjnych, sportowych. Oprócz tych pozytywów, podobnie jak inne miasta w Polsce walczy z bezrobociem, patologiami społecznymi. Może jeszcze lepsze czasy dla Siechnic nadejdą. Chyba nie wolno powstrzymywać tak ostro ruszającego z miejsca rozkwitu gospodarczego (GSAG). Wszystkie bowiem miasta szybkiego rozwoju, rozwijały się, rozrastały w wyniku prosperity gospodarczej, chłonnego rynku pracy, stanowiące główne siły napędowe.

WNIOSKI KOŃCOWE

Miasto Siechnice, podobnie jak większość współczesnych miast w Polsce nie posiada jednorodnej struktury estetycznej. Rzec można, iż jego różnorodność architektoniczno-urbanistyczna stanowi bogactwo miasta. Twórcy urbanišci i architekci winni dalej umiejętnie łączyć współczesne tendencje i środki wyrazu architektonicznego z jego historycznym dziedzictwem kulturowym. W ich działaniach niezbędna jest ciągłość tradycji i „duch miasta” (patrz nawiązanie formy hali sportowej do zabudowy industrialnej, doskonale wczucie się w atmosferę miasta projektanta hali – Zbigniewa Maćków, mieszkańca Siechnic od urodzenia). Architektury i urbanistyki, w duchu ciągłości tradycji miasta nie można udawać. Winna ona nawiązywać do kontekstu miasta, stosując czytelne powtórzenia i przetworzenia materii historycznej, wykorzystując współczesne rozwiązania. Cechy przestrzeni małego miasta Siechnice, do których należą: niewielkie wymiary fizyczne, łatwość ewolucyjnych przemian, powiązania z krajobrazem, personalizacja problemów przestrzennych, mała ruchliwość, wyraźne określenie granic prywatności przestrzennej, stanowią istotny czynnik przyciągania i koncentracji ludności w takiej strukturze.

1. Miasto Siechnice powstało jako osada wiejska już w X wieku. Najstarszymi ulicami miejscowości są obecne ulice Świerczewskiego i Fabryczna. W XVII wieku miejscowość była owalnicą. Na początku XX wieku wraz z pojawieniem się nowej zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej (elektrownia, huta), nowych ulic, miejscowość przekształciła się w wielodrożnicę, osiedle chłoporobotnicze. Jego mieszkańcy żyli z rolnictwa i pracy najemnej w miejscowych zakładach przemysłowych. Po II wojnie światowej, w 1945 roku w Siechnicach osiedlili się repatrianci z kresów wschodnich, ludność z województwa poznańskiego, kieleckiego, lubelskiego, reemigranci z Francji, Austrii i ZSRR. Zajmowali się rolnictwem i pracą w odbudowanych po wojnie, zmodernizowanych dużych zakładach, tj. elektrowni (później elektrociepłowni), hucie i zakładach ogrodnich. Do stycznia 1997 roku, tj. nadania Siechnicom praw miejskich malała ilość mieszkańców zajmujących się rolnictwem, rosła natomiast liczba osób zatrudnionych w przemyśle i usługach. Wraz ze zmianami ustrojowymi Polski Siechnice, już jako miasto, w miarę dobrze odnalazło się w nowych realiach, w kontekście sytuacji mieszkaniowej, nowych inwestycji, nowych miejsc pracy.
2. Przesłanki, które występowały we wsi Siechnice, okazały się wystarczającymi do jej umiastowienia. Wymienić należy zwłaszcza takie, jak: liczba mieszkańców i jej wzrost; przemiany w użytkowaniu terenów; w miarę wykształcony układ urbanistyczny; rodzaj zabudowy; wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców do poziomu nie odbiegającego od przeciętnego miejskiego; funkcje o charakterze ponadlokalnym; względy polityczne. W urbanizacji Siechnic, jako procesie złożonym, wielowymiarowym, wieloaspektowym szczególną rolę odegrały następujące elementy:
  - stopniowe rozprzestrzenianie się wartości miejskich na byłe tereny wiejskie;
  - koncentracja ludności;

- przemieszczanie się ludności z przyległych wsi, pobliskich miast, np. z Wrocławia, Oławy, Jelcza-Laskowic, a także innych miejsc Polski, nawet bardzo odległych, z uwagi na możliwość otrzymania pracy i mieszkania (zwłaszcza w latach 70. i 80.);
  - przemiany wzorów zachowań, charakterystycznych dla mieszkańców miast;
  - pojawienie się i upowszechnianie specyficznego, miejskiego stylu życia w aspekcie socjologicznym;
  - przemiany ekonomiczne wynikające z przemian w strukturze zawodowej, polegające na zwiększeniu w niej udziału ludności zatrudnionej w zawodach nierolniczych, w stosunku do ilości zatrudnionych w rolnictwie;
  - przemiany w wymiarze demograficznym wynikające z migracji ludności wiejskiej do miasta (zwłaszcza z przyległych wsi), z kopiowania wzorców zachowań charakterystycznych dla mieszkańców miast, wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców, z przemian w strukturze zawodowej (znaczne powiększenie się udziału ludności w zawodach nierolniczych w stosunku do liczby zatrudnionych w rolnictwie) oraz wchłanianie nowych obszarów wiejskich, powodując jego rozrastanie się;
  - przemiany w aspekcie przestrzennym obejmujące przemiany w krajobrazie i sposobach organizacji przestrzeni. W procesach przestrzennych byłej wsi nastąpiło nasylenie elementami infrastruktury i architektury, typowymi dla miasta. W odniesieniu do sposobu użytkowania terenów zaznaczał się postępujący rozwój funkcji mieszkaniowej, usługowej (zwłaszcza usług podstawowych) oraz przemysłowej;
  - rozprzestrzenianie się zjawisk o charakterze ogólnospołecznym, zjawisk uznawanych za miejskie.
3. Przemiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej, jakie zaszły w latach 1903–2006 są czytelne. W 1903 roku w strukturze wsi Siechnice, przy istniejącej zabudowie zagrodowej dominowały tereny rolnicze. W 1931 roku funkcjonujący przemysł (elektrownia, huta), zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna usytuowana nieopodal tych zakładów, strukturę tę wzbogaciły o obszary typowo przemysłowe. Po II wojnie światowej w latach 60., 70., 80. nastąpiły kolejne przemiany w strukturze wsi, tj. budowa nowego dużego zakładu produkcyjno-ogrodniczego (jednego z największych tego typu w Polsce), budynków mieszkaniowych wielorodzinnych (budowanych w stosowanych w tych okresach technologiach budowlanych w Polsce) dla pracowników siechnickich potentatów produkcyjnych. W 1997 roku, tj. roku nadania praw miejskich Siechnicom i roku powodzi tysiąclecia, struktura funkcjonalno-przestrzenna jest już bardziej zróżnicowana. Po powodzi dokonano rewitalizacji i odrestaurowania wielu obiektów i terenów. Pojawiły się nowe budynki jednorodzinne (wolno stojące, bliźniacze i w zabudowie szeregowej). Lata 2000–2006 to okres istotnych przemian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta. Budowa nowych osiedli wielorodzinnych, budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej, budowa hali sportowej przy gminnym gimnazjum, utworzenie Gminnej Strefy Aktywności Gospodarczej, zafunkcjonowanie trzech nowych podmiotów w tejże, budowa systemu zieleni miejskiej (zieleńców, zieleni przyulicznej), terenów sportu i rekreacji, opracowanie projektu centrum administracyjno-usługowego miasta (projekt Maćków Pracownia Projektowa), opracowanie projektu „Parku Siechnice” wzdłuż ulicy Zacisze (jednej z najstarszych ulic miasta), projektu małego stadionu sportowego. Przeobrażenia funkcjonalne miejscowości ze wsi

w jednostkę miejską odbywały się płynnie, pomimo zahamowań niezależności administracyjnej od gminy w Świętej Katarzynie.

4. W dychotomii model „*continuum* wieś-miasto” stanowi przeciwstawienie dla modelu „tradycyjność–nowoczesność”. Cecha modelu kontinuum jest bardzo istotna z punktu analiz procesów urbanizacyjnych, bowiem pozwala na uchwycenie stopnia zurbanizowania, tj. stopnia przekształcenia się wsi w miasto. Siechnice w sposób niejako „płynny” uległy temu procesowi. W procesie urbanizacji, aspekt społeczny wpłynął na stopień zaawansowania przemian, jakie zaszły w charakterze osiedla, na linii wieś–miasto, przemian odnoszących się do szeroko rozumianej jakości życia. Dychotomia wieś–miasto w Siechnicach dotyczy przede wszystkim odmiennego układu przestrzennego względem typowego miasta, to jest miasta z wydzielonym miejscem centralnym, najczęściej będącym rynkiem z ratuszem, stanowiącym centrum administracyjno-usługowe (city), którego w omawianym małym mieście brak.
5. Wizja i misja miasta to:
  - działania zmierzające do uzyskania pozytywnej oceny Siechnic na tle innych miast, wyróżniającej się oryginalną i pozytywną tożsamością ich mieszkańców, którzy umiejętnie i skutecznie pokonują i pokonywać będą pojawiające się wyzwania cywilizacyjne;
  - zdecydowane podejście władz samorządowych wykazujących się odwagą i sprawnością;
  - wdrażanie odpowiedniej polityki w poszczególnych obszarach, decyzjach, działaniu administracyjnym, zgodnie z obowiązującymi standardami proceduralnymi i oczekiwaniami mieszkańców;
  - odpowiedzialne ustalanie budżetu miasta;
  - wdrażanie sprawdzonych rozwiązań;
  - wydzielanie stosownych środków na rozwój miasta;
  - działania zmierzające do podnoszenia jakości życia mieszkańcom miasta;
  - aktywne zagospodarowywanie GSAG;
  - prawidłowo pojmowana zachęta kolejnych inwestorów do inwestowania w GSAG;
  - dbałość o to, by mieszkańcy Siechnic byli aktywni, życzliwi sobie, dumni z faktu zamieszkiwania właśnie w nich;
  - kontynuacja dbałości o takie obiekty, jak: szkoła podstawowa, Gminne Gimnazjum im. Św. Anny z Przemysłodów, Przedszkole Publiczne, by dalej właściwie pełniły funkcję edukacyjną, kształtującą charaktery młodych siechniczian, by brały aktywny udział w życiu lokalnej społeczności;
  - działania zachęcające do zamieszkania w Siechnicach elit lokalnych, ludzi, którzy wnieśli do miasta mądrość życiową, zaradność, rozsądek, kapitał, którzy przyczyniliby się do ogólnego dobrobytu miejscowości;
  - oferowanie obecnym i przyszłym mieszkańcom godnej jakości życia, tj. możliwości stabilizacji społecznej poprzez dostępność pracy i mieszkań; dostępność do dóbr i usług podstawowych oraz wyższego rzędu; integracji miasta z jego otoczeniem przyrodniczym; dostępności do edukacji; bezpieczeństwo i porządek publiczny; stan sanitarny, czystość, estetykę i urodę miasta; upowszechnienie i ochronę własności; sprawność systemów opieki medycznej i socjalnej; różnorodnej i bogatej oferty kul-

- turalnej; odpowiedniego poziomu lokalnych więzi społecznych; współuczestnictwa w sprawowaniu władzy; turystykę i rekreację, ciekawe możliwości spędzania czasu wolnego;
- zadbanie o to, by w czytelny sposób wyodrębnić Siechnice spośród innych miejscowości, bowiem wyrazistość specyfiki miejscowości zwiększa jej prestiż;
  - akcentowanie faktu atrakcyjności inwestycyjnej miasta, który stanowić może istotną przesłankę jego przyszłego sukcesu;
  - neutralizowanie możliwie szybko wszelkich zagrożeń społecznych (m.in. alkoholizm, narkomania, skrajnie trudne sytuacje w życiu jednostek i rodzin, brak hamulców przy komputerze i w sieci);
  - baczne obserwowanie zaznaczających się tendencji krajowych, unijnych jak i wychodzenie im naprzeciw.
6. Do najważniejszych priorytetów w Siechnicach zaliczyć należy:
- własne, indywidualne spojrzenie na przyszłość, zachowując jednocześnie niepowtarzalne walory otaczającego terenu i znajdujących się na nim elementów urbanistyczno-architektonicznych;
  - wyartykułowanie i promowanie interesów siechniczian;
  - uczynienie z Siechnic atrakcyjnego obszaru dla biznesu;
  - urbanizowanie Siechnic, przy zachowaniu ich dotychczasowych walorów;
  - promowanie aktywności zawodowej mieszkańców miasta. Praca zawodowa winna być szczególnie preferowanym źródłem dochodów;
  - pragmatyczne działania na rzecz poprawy środowiska, z myślą o przyszłych pokoleniach;
  - ugruntowywanie siechnickiej tożsamości;
  - praca nad korzystną pozycją Siechnic w układzie administracyjnym.
  - uruchomienie usług i administracji, niezbędnych do funkcjonowania miasta a wymagających nie tylko pokrywania stałych kosztów eksploatacyjnych, ale uzupełniania struktury funkcjonalnej miasta o nowe obiekty lub modernizację, przebudowę istniejących;
  - działania zmierzające do wzmocnienia roli Siechnic, jako gospodarczego i kulturowego centrum gminy;
  - działania nad dostosowaniem struktur miejskich do nowych realiów, zwłaszcza w kontekście akcesji Polski do Unii Europejskiej;
  - współpraca z partnerami zagranicznymi;
  - prawidłowa promocja miasta wykorzystująca w swojej ofercie również atuty Wrocławia m.in. bliskość lotniska, współpracę międzynarodową zwłaszcza z Niemcami itp.;
  - lojalność wobec firm, które zwiążą z miastem swe losy;
  - stosowanie własnych rozwiązań, a nie żywiołowe powielanie wzorców czy stereotypów podpatrzonych w innych miejscowościach, bez dogłębnych przemyśleń i analiz;
  - stworzenie wyrazistego centrum miejscowości, tj. centrum administracyjno-usługowego, które winno tętnić życiem, służyć mieszkańcom, pełniąc zadaną

- i oczekiwaną funkcję (projekt opracowywany przez „Maćków Pracownia Projektowa”);
- w zakresie poprawy środowiska przyrodniczego podwyższenie standardów oczyszczania miasta i utylizacji odpadów, waloryzowania terenów zielonych, chronienia Siechnic przed inwestycjami nadmiernie eksploatującymi środowisko, usunięcie hałdy popiołów poprodukcyjnych;
  - ugruntowanie siechnickiej tożsamości poprzez m.in. upowszechnianie wśród mieszkańców wiedzy o samej miejscowości, jej historii, wiedzy o mieszkańcach, ich identyfikacji ze swoją miejscowością;
  - wypracowanie korzystnej pozycji miasta w układzie administracyjnym. Lobby siechnickie nie należało do mocnych, a wręcz było słabe i rozproszone. Wszelkie podejmowane działania skupiały się wokół działalności kilku sprawnych i zdeterminowanych osób. Miastu winno zależeć na dobrej jego pozycji w powiecie, regionie. Władze Siechnic winny m.in. odgrywać aktywną rolę w regionalnych działaniach samorządowych. Należałoby powiązać interesy siechnickich firm z interesami miasta. Nie bez znaczenia będzie dalszy rozwój partycypacji społecznej w Siechnicach;
  - przekonanie wszystkich mieszkańców gminy, że Siechnice, jako największa w niej miejscowość, z największym potencjałem gospodarczym, docelowo mogłyby pełnić rolę rzecznika interesów terenów wiejskich całej gminy.
7. Przeprowadzone badania pozwoliły uzyskać pełny obraz postaw mieszkańców Siechnic wobec swojego miasta:
- zdaniem większości mieszkańców Siechnicom słusznie i z pełnym uzasadnieniem nadano prawa miejskie. Mieszkańcy (*in gremio*) oczekiwali zmiany statusu swojej miejscowości, tym samym w ich odczuciu ekwiwalentnych korzyści dla siebie i dla miasta;
  - większość mieszkańców Siechnic wyraża swoje przywiązanie do miasta, akceptację, zainteresowanie nim, jego rozwojem i dalszymi losami, podkreślając takie zalety, jak: warunki mieszkaniowe, infrastrukturę techniczną, istniejący i tworzący się przemysł, usługi, nowe miejsca pracy;
  - niewielka liczba mieszkańców wyprowadziłaby się z Siechnic, gdyby zaistniały sprzyjające ku temu okoliczności zwłaszcza do Oławy, Wrocławia, Świętej Katarzyny lub opowiadając się bardziej ogólnie w góry, na wieś, do innego kraju, zwłaszcza z powodów finansowych i mieszkaniowych. Są to osoby krótko mieszkające w Siechnicach, tj. około 3–5 lat. Osoby starsze, zwłaszcza dłużej zamieszkujące w mieście (30 i więcej lat) nie wyprowadziłyby się;
  - niezadowolenie z faktu zamieszkiwania w Siechnicach często jest dezaprobatą wobec wielu nierozwiązanych spraw miasta, jest niejako ripostą mieszkańców na niedostatki i braki tego wszystkiego, czego dostarcza rzeczywistość istniejącego, ale jednocześnie przebudowującego się organizmu miejskiego, na tle trudnej sytuacji materialnej mieszkańców (większości małych miast polskich porównywalnej wielkości);
  - mieszkańcy najbardziej negatywnie postrzegają brak centrum miasta, z ratuszem, ze zwartym zespołem usług różnego typu. Narzekają na niewystarczającą dostępność do np.: fotografa, szewca, zegarmistrza, punktu napraw AGD, bankomatu, księgarni, kina, pubów, usług kosmetycznych, marketu oraz usług rekreacyjno-sportowych;

- zdaniem większości siedziba urzędu miasta winna znajdować się w Siechnicach;
  - siechniczanie w przeważającej ilości interesują się sprawami bezpośrednio związanymi z gospodarką przestrzenną, urbanistyką, architekturą miasta;
  - mieszkańcy zwracają uwagę na konieczność rozwoju usług rekreacyjno-sportowych, zwiększenia ilości połączeń komunikacyjnych, zwiększenia ilości miejsc pracy w nowo powstałych zakładach, powiększanie zorganizowanych terenów zielonych;
  - do zalet estetycznych miasta mieszkańcy zaliczają w pierwszej kolejności porządek, odnowione budynki, ogólny wygląd miasta, zadbane zieleńce, odnowione drogi i chodniki, tereny zabawowe dla dzieci;
  - zdaniem większości mieszkańców najważniejszymi obiektami urbanistyczno-architektonicznymi, które jednocześnie ich zdaniem najbardziej podobają się w mieście, są budynki wielorodzinne i jednorodzinne;
  - nie podobają się niektórym siechniczantom zaniedbane zabytki architektoniczne, niektóre budynki wielorodzinne, zwłaszcza ostatnio budowane, ich zdaniem zbyt wysokie, niektóre budynki usługowe;
  - za najbardziej interesującą część miasta, miejsce szczególnie ważne uznają gimnazjum gminne z halą sportową i otoczeniem, kościół parafialny, budynki elektrociepłowni;
  - mieszkańcy Siechnic za najbardziej preferowaną zabudowę dla ich miasta uznają zabudowę jednorodzinną wolno stojącą lub niską wielorodzinną;
  - do usług, z których korzystają mieszkańcy w miejscu swojego miejsca zamieszkania należą przede wszystkim: usługi pocztowe, aptekarskie, medyczne, biblioteczne;
  - artykuły codziennego użytku większość kupuje w miejscu zamieszkania, blisko domu, natomiast większych zakupów dokonują we Wrocławiu, Bielanach Wrocławskich, Oławie;
  - mieszkańcy Siechnic chcieliby aktywniej uczestniczyć w podejmowaniu decyzji decydujących o losach miasta;
  - bardzo cenią sobie odpoczynek na ogródku działkowym, a także czytając książki i gazety lub oglądając TV;
  - większość mieszkańców Siechnic wie średnio zadowolający tryb i standard życia;
  - za największą uciążliwość w mieście uznają brud i nieporządek, co zdaniem autorki jest niezgodne z prawdą, zanieczyszczenie środowiska, nieprzemyślane decyzje władz gminy, brak parkingów, chuligaństwo, narkomanie;
  - marzeniem większości siechniczian jest miasto liczące 6–10 tys. mieszkańców;
  - w najbliższej przyszłości zdaniem mieszkańców miasto czerpać będzie największe zyski z przemysłu, produkcji rolno-spożywczej, z turystyki.
8. Do perspektyw miasta zaliczyć należy m.in.:
- dostosowanie struktur Gminy Święta Katarzyna do nieodwracalnego faktu powstania miasta Siechnice, przy poszanowaniu wszystkich zainteresowanych stron (z rozważeniem możliwości przeniesienia urzędu gminy do Siechnic), lub wydzielenia miasta Siechnice z gminy, jako całkowicie samodzielnej jednostki;
  - rozwój budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego (zwłaszcza w rejonie ulicy Henryka III – po drugiej stronie GSAG; w rejonie ulicy M. Reja, A. Mickiewicza,

- J. Kochanowskiego; ulicy Modrzewiowej i Jarzębinowej; w rejonie ulic Jarzębinowej, Cichej; w rejonie ulicy Świerczewskiego i przedłużenia ulicy Henryka III; w rejonie ulicy Szkolnej na wysokości szkoły podstawowej; w rejonie ulicy Energetycznej i Szkolnej; na terenie zaprojektowanego centrum administracyjno-usługowego; na terenach za Mostem Prawocińskim²⁷⁹, przyczyniając się tym samym do rozwoju demograficznego;
- zabudowa i zagospodarowanie centrum miasta, jako kompleksowego ośrodka usługowego i handlowego dla mieszkańców Siechnic i okolicznych miejscowości (budowa rynku);
  - uporządkowanie przestrzenne układów osiedlowych w mieście (zadanie dla inwestorów, którzy winni tworzyć zharmonizowane rozwiązania);
  - utworzenie nowej strefy aktywności gospodarczej w miejscu po hałdzie huty „Siechnice”;
  - modernizacja, przebudowa istniejącej infrastruktury technicznej i budowa nowej;
  - stworzenie z Siechnic gospodarczego i kulturowego centrum Gminy Święta Katarzyna;
  - budowa małego stadionu sportowego z trybunami;
  - budowa nowych ścieżek rowerowych;
  - budowa krytego basenu;
  - porządkowanie zaniedbanych fragmentów miasta (likwidacja ruin, usunięcie resztek śmieci popowodziowych);
  - dynamiczna gospodarka terenami miasta, tworząc rezerwy terenów na planowane cele komunalne i wprowadzenie pozostałych terenów po ich odpowiednim doinwestowaniu do obrotu komercyjnego;
  - budowa systemu zieleni miejskiej, parków, zieleńców, zieleni przyulicznej, terenów sportu i rekreacji (opracowano projekt Parku Siechnice przy ul. Zacisze);
  - rozwój przemysłu i usług, jako dźwigni ogólnego rozwoju Siechnic poprzez wykorzystanie nowych możliwości inwestycyjnych, związanych m.in. z budową obwodnicy dla Wrocławia, obecnie odcinka Bielany–Łany–Długołęka (budowa drogi zapisana w wojewódzkim Programie Inwestycyjnym na lata 2004–2008²⁸⁰), który przebiegać będzie północną częścią Siechnic, likwidacją hałdy oraz nowe, atrakcyjne zagospodarowanie terenów po hałdzie, w bliskim sąsiedztwie budowanej obwodnicy (np. budowa marketów, firm spedycyjnych, motoryzacyjnych, hurtowni);
  - podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez wzrost ich dochodów, poprawę warunków zdrowotnych, dostęp do dóbr edukacji i kultury, poczucie zakorzenienia w środowisku lokalnym, poczucie bezpieczeństwa.
9. Siechnice, względem innych małych miast Dolnego Śląska znajdują się w bardzo dobrej sytuacji. Posiadają korzystną lokalizację, w bliskim sąsiedztwie stolicy regionu, wielkiego Wrocławia, w zasięgu jego oddziaływania. Już obecnie mogą korzystać z bogactwa usług i miejsc pracy tego dużego ośrodka. Wrocław ułatwia bowiem utrzymywanie tendencji rozwojowych innym małym miastom, zlokalizowanym w jego pobliżu, rów-

²⁷⁹ Informacje uzyskane w Radzie Miasta Siechnice.

²⁸⁰ Kalinowski A., 2006, *Modernizacja dróg wojewódzkich na Dolnym Śląsku*, „Polskie Drogi” nr 5 (132) [136].

niez takim, jak np.: Oborniki Śląskie, Kąty Wrocławskie, Trzebnica, Sobótka. Wraz z upływem czasu Siechnice prawdopodobnie będą stawały się coraz mocniejsze. Szansą dla miasta może być wyprzedzenie cywilizacyjne i oparcie jego rozwoju na globalnych i europejskich trendach rozwoju ośrodków miejskich, do których należą: inwestowanie w cywilizację informacyjną, stanowiącą główną siłę rozwoju (w ludzi, ich kwalifikacje, sposoby organizowania się, postawy).

10. Szanse rozwojowe Siechnic można zwiększyć poprzez kreowanie przestrzeni miejskiej: przestrzeni otwartej, która umożliwiałaby rozwój i modernizację, przestrzeni czystej ekologicznie, konkurencyjnej gospodarczo i kulturowo; przestrzeni ze stworzonymi podstawami do zrównoważonego rozwoju. Powodzenie przyszłego rozwoju miasta uwarunkowane jest zapewne pełną samodzielnością jego funkcjonowania, z własną administracją samorządową na szczeblu miasta–gminy.
11. Omówiony temat nie jest zamknięty, nie jest skończony. Przeprowadzone badania mogą stanowić pewien wstępny eksperyment poznawczy i planistyczny, który jak wiadomo wymaga ciągłej obserwacji, weryfikacji, formułowania nowych pytań, odkrywania nowych detali i elementów, drażenia poszczególnych zagadnień. Zarówno z teoretyczno-poznawczego, jak i praktyczno-aplikacyjnego punktu widzenia temat ten jest bardzo interesujący.

Streszczenie

W monografii o Siechnicach omówiono powstanie, wczoraj i dziś, jutro, rozwój i perspektywy nowego, dolnośląskiego małego miasta, liczącego około 4 tysiące mieszkańców. Do końca 1996 roku było ono podwrocławską wsią, o charakterze rolniczo-przemysłowym. Status miasta miejscowość otrzymała 1 stycznia 1997 roku. Jaka będzie przyszłość tego niewielkiego zespołu mieszkaniowo-przemysłowo-usługowego, czas pokaże.

Celem przeprowadzonych badań było: określenie przesłanek do utworzenia miasta, uzyskanie odpowiedzi na pytania: czy miejscowość spełniała warunki do „umiastowienia”- „urbanizacji wsi”, jakie nastąpiły przemiany funkcjonalno-przestrzenne, społeczne, demograficzne oraz jakie były ich przyczyny, czy mieszkańcy miasta identyfikują się z nim, a także, jakie są perspektywy dalszego rozwoju miejscowości?

Do głównych czynników, które wpłynęły na „urbanizację wsi” Siechnice, zaliczyć należy: stopniowe rozprzestrzenianie się wartości miejskich na byłe tereny wiejskie; przemiany w wymiarze demograficznym, wynikające z przemieszczania się ludności z przyległych wsi, pobliskich miast, np. Wrocławia, Oławy, Jelcza-Laskowic, a także innych miejsc Polski, z uwagi na możliwość otrzymania pracy i mieszkania; przemiany w aspekcie przestrzennym obejmujące przemiany w użytkowaniu terenów, w krajobrazie i sposobach organizacji przestrzeni; w miarę wykształcony układ urbanistyczny; rodzaje zabudowy; przemiany wzorów zachowań charakterystycznych dla mieszkańców miast; wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców do poziomu nieodbiegającego od przeciętnego miejskiego; pojawienie się i upowszechnianie specyficznego, miejskiego stylu życia w aspekcie socjologicznym; przemiany ekonomiczne wynikające z przemian w strukturze zawodowej, polegające na zwiększeniu w niej udziału ludności zatrudnionej w zawodach nierolniczych w stosunku do ilości zatrudnionych w rolnictwie; rozprzestrzenianie się zjawisk o charakterze ogólnospołecznym, zjawisk uznawanych za miejskie; funkcje o charakterze ponadlokalnym.

We wsi typowo rolniczej w 1903 roku, liczącej nieco ponad 600 mieszkańców, wśród zabudowy zagrodowej i dworskiej, dominującą funkcją była funkcja rolnicza. Wraz z budową zakładów przemysłowych: elektrowni i huty na początku XX wieku nastąpiło przekształcenie funkcjonalne miejscowości w wieś rolniczo-przemysłową. Znaczna część mieszkańców Siechnic zatrudniona była w tych dwóch dużych zakładach pracy, najczęściej prowadząc jed-

nocześnie gospodarstwo rolne. W roku 1997, tj. roku „umiastowienia wsi”, z występujących funkcji w tym małym mieście wymienić należy: funkcję mieszkaniową, mieszkaniowo-usługową, przemysłową, wypoczynkową i rolniczą. Do chwili obecnej rodzaje występujących funkcji nie uległy radykalnej zmianie, natomiast zmieniła się ilość obszarów je pełniących. Wzrosła ilość terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, zwłaszcza wielorodzinną oraz pod usługi i przemysł, a także rekreację.

W pracy wykorzystano metody badawcze: opisowe i statystyczne. Wśród materiałów źródłowych wymienić należy: materiały kartograficzne z lat 1903–2005; publikowane informacje opisowe dotyczące Siechnic; inwentaryzację urbanistyczną stanu istniejącego; inwentaryzację struktury funkcjonalno-przestrzennej; sondaże przeprowadzone wśród mieszkańców; sondaże przeprowadzone z przedstawicielami władz gminy i miasta; inne dostępne materiały historyczne i statystyczne.

W opracowaniu zrealizowano wytyczone główne cele badań. W zakresie analizy zmian funkcjonalnych Siechnic, od momentu ich powstania do chwili obecnej, w *continuum* wieś–miasto, przedstawiono stopniowe przeobrażenia funkcjonalne, tj. ze wsi typowo rolniczej z zabudową zagrodową, poprzez wieś rolniczo-przemysłową (z elektrownią i hutą) w małe miasto, z przeważającą funkcją mieszkaniową, usługową, usługowo-przemysłową i przemysłową, a w modelu *continuum* przedstawiono zmiany w strukturze zawodowej ludności, płynne przechodzenie od wiejskiego do miejskiego stylu życia oraz podkreślono wzajemną zależność struktur osiedleńczych, stanowiących produkty ogólnospołecznych procesów rozwoju. W Siechnicach obecnie dominuje przemysł energetyczny, ogrodniczy, usługi, w tym usługi krawieckie, drobne inne zakłady usługowe. Dzięki przeprowadzonym sondażom stwierdzono, iż siechniczanie identyfikują się ze swoim miastem. Bardzo zależy im na jego rozwoju, na zwiększaniu ilości miejsc pracy, zależy, by dbano o ogólny jego wygląd i czystość. Chcieliby aktywniej uczestniczyć w podejmowaniu ważnych dla miasta decyzji. Do głównych perspektyw rozwoju Siechnic zaliczyć należy: rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego; tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w Gminnej Strefie Aktywności Gospodarczej; budowę centrum administracyjno-usługowego; rozwój usług rekreacyjnych, sportowych. Niezwykle ważna dla siechniczian jest likwidacja hałdy popiołów poprodukcyjnych, stanowiącej zagrożenie dla środowiska. Istotne będzie prawidłowe zagospodarowanie terenu po niej, uwzględniające jego bliskość względem zaprojektowanej obwodnicy Wrocławia. Siechniczanie mają świadomość turystycznej atrakcyjności miejscowości, w kontekście występującej dużej ilości akwenów i lasów, z niepowtarzalną florą i fauną (również gatunki chronione i często niespotykane w innych regionach Polski).

Słowa kluczowe: miasto Siechnice, rodowód, urbanizacja, przestrzeń czynniki miastotwórcze, struktura miasta, region

Abstract

The monograph of Siechnice deals with its history and development as well as future prospects. This newly-established small town of 4,000 inhabitants, located in Lower Silesia, was an agro-industrial village until 1996. On January 1, 1997, it was granted a town charter. The future of this housing, industrial and service entity is to be seen.

The objective of the research was multi-faceted and covered a variety of aspects. The major one was the premises for founding a town and revealing whether or not the place met the requirements for urbanizing a village. The second one was the analysis of transformations, functional, spatial, social and demographic ones, that had occurred as well as the underlying causes. Last but not least, was the question of the inhabitants' identification with their town, and the prospects for its further development.

The main factors which triggered the urbanization of the village of Siechnice were gradually spreading urban features, demographic transformations, ie. migrations of people from nearby villages and towns – Wrocław, Oława, Jelcz-Laskowice, as well as other places in Poland owing to employment and housing opportunities. Similarly, spatial transformations added to the “urban” character – area exploitation, landscape management, already existing urban layout, type of buildings, changes in behaviour patterns into those typical of city dwellers, better education of the inhabitants – approaching that of average urban education, introduction and spreading of urban life style, economic transformations due to changes in the occupational structure – more people performing non-agrarian jobs when compared to those involved in farming, and spreading of general social phenomena, associated with urban life.

In 1903, Siechnice, then with the population of 600 inhabitants, was a typical farming village, with homesteads and a manor house. The erection of a power plant and a smelter at the beginning of the 20th c. resulted in transforming the place into a farming-industrial village. The majority of Siechnice inhabitants was employed there and combined that activity with work in their own farms. In 1997 when Siechnice became “urbanized” among the functions prevailing there were housing, housing-service, industrial, recreational and farming. Until recently, these functions have not undergone dramatic changes, although the area associated with each of them has changed. The housing area (multi-family) has increased and so have the areas for service, industry and recreation.

In the research, descriptive and statistical methods were used as well as source materials like maps from 1903–2005, published descriptions of Siechnice, architectural inventarization of the existing functional-spatial structure, interviews with Siechnice inhabitants and local municipal government, and other historical and statistical materials available.

The main objectives of the study were attained. As for the transformations of functions in Siechnice that have occurred from its onset until now, gradual functional transformations in the *continuum* village – small town were demonstrated, ie. from a typical farming village with homesteads, through a farming-industrial one (with the power plant and smelter), into a small town with the prevailing housing, service, service-industrial and industrial functions. In the *continuum* model changes in the occupational structure of the population were shown, its fluent transition from rural to urban life style. Mutual relationship of the settlement structures being the outcome of general social processes were also shown. At present, in Siechnice dominates electroindustry, horticulture, services (tailoring) and others. The interviews indicated that Siechnice inhabitants identify themselves with their town; they look forward to its development, increase in employment, aesthetics and tidyness. They would like to have more influence on the mayor's decisions concerning the town. The major objectives include development of single- and multi-family housing, workplaces, especially in the Local Area of Economic Activity (GSAG), foundation of an administration and service centre, recreation and sports services. High priority for them is the disposal of a pile of post-production ashes which is an environmental hazard and rehabilitation of the area and its proper arrangement relevant to the plans of Wrocław ringroad. Siechnice is a place of tourist splendour, with a plentitude of water reservoirs, forests, fauna and flora (with protected species some of which occur nowhere in Poland).

Key words: the town of Siechnice, origin, urbanization, space, town-making factors, structure of the town, region

Zusammenfassung

In der Monographie von Siechnice wurden Entstehung, gestern, heute und morgen, Entwicklung und Perspektiven der neuen niederschlesischen Kleinstadt beschrieben, die etwa 4 tausend Einwohner zählt. Bis zum Ende 1996 war sie ein Dorf in der nahen Umgebung der Stadt Wrocław mit einem ländlich-industriellen Charakter. Status der Stadt hat die Ortschaft am 1. Januar 1997 erhalten. Die Zeit zeigt, wie sich die Zukunft dieses kleinen Wohnungs-Industrie-Dienstleistungskomplexes gestalten wird.

Das Ziel der durchgeführten Forschungen waren: die Bestimmung der Voraussetzungen zur Gründung der Stadt, die Antwort auf die Fragen: ob der Ort die Bedingungen zur „Verstädtlichung“- „Dorfburbanisierung“ erfüllt hat, welche räumlich-funktionale, soziale, demografische Veränderungen folgten dann und welche Gründe hatten sie, ob sich die Einwohner mit ihrer Stadt identifizieren und auch, wie sind die Perspektiven der weiteren Entwicklung der Stadt?

Zu den wichtigsten Faktoren, die die „Urbanisierung des Dorfes“ Siechnice beeinflusst haben, gehören: sukzessive Verbreitung der städtischen Werte auf die ehemaligen ländlichen Gebiete; demografische Veränderungen, die aus der Migration der Bevölkerung aus den umliegenden Dörfern, nahen Städten z.B. Wrocław, Oława, Jelcz-Laskowice, aber auch aus anderen Orten von Polen, in Hinsicht auf die Möglichkeit, die Arbeit und die Wohnung zu bekommen, resultierten; weiter die räumlichen Veränderungen, die mit der Nutzung der Gebiete verbunden sind, die Veränderungen in der Landschaft und in der Art der Raumgestaltung; ein recht ausgeprägter urbanistischer Komplex; Bebauungsarten; Veränderungen der für die Einwohner der Städte charakteristischen Verhaltensmuster; Steigerung des Ausbildungsniveaus der Einwohner bis auf das Niveau, das sich von dem städtischen Durchschnittsniveau nicht unterscheidet; soziologisch betrachtet kommt zur Geltung und wird der spezifische städtische Lebensstil verbreitet; die aus dem Wandel der Berufsstruktur resultierenden ökonomischen Veränderungen, die auf der Erhöhung dieses Anteils der Bevölkerung beruhen, die in den außerlandwirtschaftlichen Berufen beschäftigt ist, im Vergleich zu der Anzahl der in der Landwirtschaft beschäftigten Personen; Verbreitung der Erscheinungen mit dem gesamtsozialen Charakter, Erscheinungen, die als städtisch anerkannt werden; Funktionen mit dem überlokalen Charakter.

In dem typisch ländlichen Dorf bildete im Jahr 1903, das ein wenig mehr als 600 Einwohner zählte, die landwirtschaftliche Funktion unter den Bauernhöfen und der höfischen Bebauung die dominante Funktion. Mit dem Bau der Industriebetriebe: des Kraftwerkes und der Hütte anfangs des XX. Jahrhunderts folgte die funktionale Umwandlung des Ortes in ein landwirtschaftlich-industrielles Dorf. Ein wesentlicher Teil der Einwohner von Siechnice war beschäftigt in diesen zwei großen Betrieben, wobei dieselben Einwohner gleichzeitig einen Bauernhof betrieben haben. Im Jahr 1997, d.i. im Jahr „der Verstädtlichung des Dorfes“ konnten in dieser Kleinstadt folgende Funktionen genannt werden: Wohnfunktion, Wohndienstleistungsfunktion, Erholungsfunktion, industrielle und landwirtschaftliche Funktion. Bis auf heutigen Tag haben sich diese Funktionen nicht radikal verändert, verändert hat sich dagegen die Quantität dieser Bereiche. Die Anzahl der für den Wohnungsbau bestimmten Gebiete, besonders für Mehrfamilienhäuser, Dienstleistungen, Industrie und Erholung ist gestiegen.

In der Bearbeitung wurden die Forschungsmethoden: Beschreibungs- und Statistikmethoden verwendet. Unter dem Quellmaterial sollen genannt werden: kartografisches Material aus den Jahren 1903–2005; veröffentlichte Schreibinformationen über Siechnice; urbanistische Inventarisierung des vorhandenen Bestandes; Inventarisierung der funktional-räumlichen Struktur; Erkundungen bei Vertretern der Gemeinde- und Stadtbehörde; andere zugängliche geschichtliche und statistische Materialien.

In der Bearbeitung wurden die gestellten hauptsächlichen Forschungsziele realisiert. Bei der Analyse der funktionellen Veränderungen von Siechnice von der Zeit der Entstehung bis zur Gegenwart in *Continuum* Dorf-Stadt, wurden allmähliche funktionelle Umwandlungen dargestellt, d.i. von einem typisch ländlichen Dorf, bebaut mit Bauernhöfen über ein landwirtschaftlich-industrielles Dorf (mit einem Kraftwerk und Hütte) in eine Kleinstadt mit hauptsächlich Wohnfunktion, Dienstleistungsfunktion, dienstleistungs-industrieller Funktion und industrieller Funktion, und in *Continuum* Modell wurden die Veränderungen in der Berufsstruktur der Bevölkerung, fließender Übergang vom ländlichen in den städtischen Lebensstil gezeigt und man hat die gegenseitige Abhängigkeit der Siedlungsstrukturen unterstrichen, die die Resultate gesamtsozialer Entwicklungsprozesse bilden. In Siechnice dominieren heute energetische Industrie, Gartenindustrie, Dienstleistungen, darunter Schneider-dienstleistungen und andere kleine Dienstleistungsbetriebe. Die durchgeführten Umfragen ließen feststellen, dass sich die Einwohner von Siechnice mit ihrer Stadt identifizieren. Es liegt ihnen sehr am Herzen sowohl die Entwicklung der Stadt, als auch die Erhöhung der Zahl der Arbeitsplätze und Sorge für das Bild und die Sauberkeit der Stadt. Die Einwohner möchten sich an der Fassung der für die Stadt wichtigen Entscheidungen aktiver beteiligen. Zu den Hauptperspektiven der Entwicklung von Siechnice sollen gezählt werden: Entwicklung der Mehr- und Einfamilienwohnhäuser; das Schaffen der neuen Arbeitsplätze, besonders in der Gemeindezone der wirtschaftlichen Aktivität; Bau des Verwaltungs-Dienstleistungszentrums; Entwicklung der Erholungs- und Sportdienstleistungen. Für die Einwohner von Siechnice ist äußerst wichtig die Beseitigung der Halde mit industrieller Asche, die eine Gefährdung für die Umwelt mit sich bringt. Bei der richtigen Bewirtschaftung des Haldegeländes soll dessen Nähe gegenüber der geplanten Umgehungsstraße von Wrocław berücksichtigt werden. Die Einwohner von Siechnice sind bewusst der touristischen Attraktivität des Ortes in Hinsicht auf die hohe Zahl der Gewässer und Wälder mit der

Stadtstruktur, Region

Bibliografia

- [1] Adamczewska-Wejchert H., Wejchert K., 1986, *Małe miasta. Problemy urbanistyczne stale aktualne*, Arkady, Warszawa.
- [2] Amurski Ł., 2004, *Przyczynek do stanu badań nad miastami Dolnego Śląska po II wojnie światowej (na przykładzie wybranych miast leżących wokół Wrocławia)*, [w:] *Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska*, Bagiński E. (red.), Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [3] *Analiza społeczno ekonomiczna Województwa Dolnośląskiego, Studia nad rozwojem Dolnego Śląska nr 1/2002*, Wydawnictwo UM, Wrocław.
- [4] *Analiza w zakresie potrzeb usługowych dla projektowanego centrum miasta Siechnice*, 2004, maszynopis opracowany na potrzeby Przewodniczącego Rady Powiatu Wrocławskiego.
- [5] Andrzejewski H., Żabiński R., 1991, *Kształtowanie przestrzenne zabudowy mieszkaniowej a warunki zamieszkania w osiedlach mieszkaniowych*, [w:] *Współczesne tendencje kształtowania terenów mieszkaniowych w świetle teorii i praktyki*, Letnia Szkoła Urbanistyki – Instytut Architektury i Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [6] Aniol-Kwiatkowska J., Dajdok Z., Kącki Z., 1996, *Szata roślinna projektowanego Parku Krajobrazowego „Dolina Odry II”*, [w:] W. Jankowski (red.) *Park Krajobrazowy „Dolina Odry II”*, Wrocław.
- [7] Aniol-Kwiatkowska J., 1992, *Inwentaryzacja stanowisk roślin chronionych na terenie gminy Święta Katarzyna* (w dyspozycji Gminy Święta Katarzyna), Wrocław.
- [8] Apel D., 2002, *Traffic system, space demand and urban structure*, [w:] *Przestrzeń dla komunikacji w mieście*, Zakład Graficzny Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- [9] *Archiwum Parafii Siechnice*.
- [10] *Atlas nivy Odry. Atlas obszarów zalewowych Odry*, 2000, Praca zbiorowa pod redakcją Rast G. Obrdlik P., Niziańskiego P., WWF-Auen-Insytut, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, WWF Deutschland.
- [11] Bać Z., 2002, *Humanisation of Habitation Units Of Block Complexes*, [w:] *The transformation of the city space on the background of political-economic in CentralEurope*, Cracow University of Technology, Kraków.
- [12] Bagiński E., 1986, *Małe miasta w sieci osiedleńczej kraju*, Referat na konferencję „Społeczne problemy małych miast”, Kazimierz nad Wisłą (druk powielony).
- [13] Bagiński E., 1988, *Fenomen nowych miast wojewódzkich w sieci osiedleńczej kraju*, [w:] Jałowiecki B., Kaltenberg-Kwatkowska E. (red.) *Procesy urbanizacji i przekształcania miast w Polsce*, Ossolineum, Wrocław.

- [14] Bagiński E., 1989, *Raport z badań socjurbanistycznych przeprowadzonych w mieście Jelcz-Laskowice* (wstępne wnioski) wykonany na zlecenie Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Projektowania Urbanistycznego, (maszynopis), Wrocław.
- [15] Bagiński E., 1990, *Selectivity of spatial behaviours of the urban population* [w:] Bagiński E., Zipser T. (red.) *The model of intervening opportunities in theory and practice of territorial arrangement*, Politechnika Wroclawska, Wrocław.
- [16] Bagiński E., 1990, *Realność i realizacja planów zagospodarowania przestrzennego a partycypacja społeczna w procesie planowania*, [w:] *Partycypacja społeczna w procesie planowania przestrzennego*, Ogólnopolska Konferencja TUP, 1988, Wrocław.
- [17] Bagiński E., 1990, *Atrakcyjne przestrzenie miejskie zaplanowane i urządzone oraz miejsca żywiołowo powstające*, [w:] Wódz K., *Problemy miejskie a zjawiska planowania i żywiołowości*, SJN, Katowice.
- [18] Bagiński E., 1992, *Postawy mieszkańców wobec nowo tworzonego miasta Jelcz-Laskowice*, [w:] Wódz K., Czekaj K. (red.), *Szkoła chicagowska w socjologii*, UŚ, Katowice-Warszawa.
- [19] Bagiński E., 1992, *Opinia drugiego pokolenia mieszkańców Ziemi Zachodnich (na przykładzie niektórych miast)*, Referat na konferencję „Stare i nowe struktury społeczne w zbiorowościach miejskich”, Lublin.
- [20] Bagiński E., 1992, *Miasta Dolnego Śląska w wynikach badań socjologicznych*, „Samorząd Terytorialny” nr 7–8.
- [21] Bagiński E., 1993, *Rodowód nowego miasta Jelcz-Laskowice*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [22] Bagiński E., 1998, *Małe miasta w strukturze osiedleńczej Polski*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [23] Bagiński E., 2000, *Wrocław i strefa przymiejska jako układ osadniczy*. Praca zbiorowa pod redakcją E. Bagińskiego, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [24] Bagiński E., 2002, *Ewolucja czynników miastotwórczych w Polsce drugiej połowy XX wieku*, [w:] *Stare i nowe struktury społeczne w Polsce. T. 3. Czynniki miastotwórcze w okresach wielkich przemian społecznych*. Praca zbiorowa pod red. W. Misztala i J. Styka, Lublin.
- [25] Bagiński E., 2002, *Ogólna charakterystyka województwa dolnośląskiego – wybrane cechy*, [w:] *Wrocław oraz miasta i niektóre obszary województwa dolnośląskiego w wynikach badań socjurbanistycznych*. Praca zbiorowa pod redakcją Bagińskiego E., Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [26] Bagiński E., 2004, *Sieć osadnicza województwa dolnośląskiego (wybrane elementy społeczne, demograficzne, przestrzenne)*, [w:] *Wybrane wyniki badań nad miejską siecią osadniczą Dolnego Śląska*, Bagiński (red.), Wrocław, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [27] Balcerek K., Masztalski R., Mycak O., 2001, *Przekształcanie i modernizacja obszarów zabudowy śródmiejskiej miast w obliczu integracji europejskiej*, Raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr J-1/S-472/01, Wrocław.
- [28] Batty M., Shiodo N., 2003, *Population Growth Dynamic In Cities, and Communication Systems*, [in:] P.A. Longley and M. Batty (eds.), *Advanced Spatial Analysis*, Redlands, ESRI Press.
- [29] Beatley T., 2000, *Green urbanism: leaning from European cities*, Island Press, Washington.
- [30] Behrens A., 2003, *Regional Gross Domestic Product in Candidate Countries 2000*, “Statistics in Focus”, theme 1–2/2003.
- [31] Berry G., 2002, *Growth restrictions: The Case for good Growth*, [w:] *Przestrzeń dla komunikacji w mieście*, Zakład Graficzny Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- [32] Blowers A., 1980, *The limits of power – The politics of local planning policy*, Pergamon Press, Oxford.

- [33] Błachuta J., *Ryby obszaru Siechnic*, (na prawach maszynopisu w dyspozycji Gminy Święta Katarzyna).
- [34] Błaszczuk M., 1996, *Między miastem a wsią. Procesy urbanizacji wsi Siechnice*, na prawach maszynopisu (Praca magisterska napisana pod kierunkiem Prof. dr. hab. W. Sitka), Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- [35] Błaszczuk M., 1996, *Siechnice – wniosek o nadanie praw miejskich*, Wrocław – Siechnice 1996.
- [36] Błaszczuk M., Pluta J., 1996, *Socjologiczny portret gminy Święta Katarzyna. Raport z badań*, na prawach maszynopisu, Wrocław.
- [37] Błaszczuk M., Pluta J., 1998, *Tożsamość układu lokalnego a problem jego reintegracji*, [w:] *Religia, przekonania, tożsamość*, red. I. Szlachcic, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- [38] Bokajło W., 1993, *Proces narodowościowej transformacji Dolnoślązaków do początków XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- [39] Borcz Z., Pogodziński Z., 1994, *Woda w krajobrazie wiejskim. Zagrożenia i ochrona*, Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu nr 236, Monografie IV, s. 7, 8, Wrocław.
- [40] Borcz Z., 2002, *Elementy projektowania zieleni*, Wydawnictwo Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Wrocław.
- [41] Borowski K., 2003, *Urządzanie przestrzeni jako zagadnienie urbanistyczne, inwestycyjne i legislacyjne*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- [42] Bourne L. S., 1982, *Internal structure of the City*, Oxford University Press, New York.
- [43] Böhm A., 2001, *Równoważenie rozwoju w skali miasta – przykłady polskie* [w:] Heczko-Hylowa E., *Trwały rozwój polskich miast nowym wyzwaniem dla planowania i zarządzania przestrzenią*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- [44] Bractwo Krzyżowców, 1987, *Akcja przeniesienia krzyża pokutnego na cmentarz w Siechnicach*, PTTK O/Świdnica
- [45] Brode J., Barrere., Cassou M., 1980, *Les villes francaises*, Masso, Paris.
- [46] Brezovszky E. P., 2002, *The Role of Cities in Tomorrow's Europe*, [in:] *The transformation of the city space on the background of political-economic changes in Central Europe*, Cracow University of Technology, Kraków.
- [47] Brol R., 1991, *Przyczyny kryzysu i szanse rozwoju małych miast na Dolnym Śląsku*, [w:] *Usługi, miasto, region*, Materiały konferencyjne. Prace Nauk. AE Wrocław nr 574, s. 60–63.
- [48] Castells M., 1996, *The Rise of the Network Society*. Malden, Oxford.
- [49] Castells M., 1982, *Kwestia miejska*, Warszawa.
- [50] Champion T., 2000, *Demography*, [w:] *The changing geography of the United Kingdom*, V. Gardiner, H. Matthews (red), London, New York.
- [51] Champion T., 2001, *Urbanization, Suburbanization, counterurbanization and Reurbanization*, [in:] R. Paddison (red), *Handbook of Urban Studies*. London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [52] Chmielewska-Łoś B., Popławska-Bukała E., Gizejewska J., 1995, *Małych miasteczek wczoraj, dziś, może jutro*, „Mazowsze” nr 2, s. 55–82.
- [53] Chmielewski J. M., 2001, *Modernizacja osiedli mieszkaniowych*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- [54] Chmielewski J. M., 2005, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- [55] Cichy-Pazder E., 2005, *Urban Planning, Teoretyczne i metodyczne podstawy projektowania urbanistycznego*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.

- [56] Ciok S., 1992, *Urbanizacja wsi w strefie podmiejskiej Wrocławia*, [w:] *Miasta polskie w procesie przemian. Studia nad Wrocławiem i Oleśnicą*, Misiak W. (red.), Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- [57] Ciok S., 1994, *Rozwój osadnictwa na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej. Tendencje i kierunki zmian*, [w:] *Studia geograficzne LXI. Przemiany ludnościowo-osadnicze i społeczno-gospodarcze na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej*. Praca zbiorowa pod redakcją J. Łobody, Wrocław.
- [58] Cullen G., 1991, *Townscape: das Vokabular der Stadt*, Birkhauser Verlag, Basel.
- [59] Curdes G., 1993, *Stadtstruktur und Stadtgestaltung*, Kohlhammer GmbH, Stuttgart.
- [60] Czarnecka B., 2001, *Dzieje Gminnej Biblioteki Publicznej w Świątej Katarzynie w latach 1947–1995. Próba monografii*, Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Aleksiewicz, Wydział Filologiczny Instytut Bibliekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego
- [61] Czarnecki W., 2002, *Podstawy urbanistyki*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.
- [62] Czarnecki W., 2001, *Historia architektury rozwoju miast i urbanistyki*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.
- [63] Czerwieńec M., Lewińska J., 1996, *Zieleń w mieście*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa.
- [64] Czerwiński J., Chanas R., 1977, *Dolny Śląsk. Przewodnik*, Wydawnictwo SiT, Warszawa.
- [65] Czerwiński J., 1998, *Przewodnik Dolny Śląsk*, Muzea Sport i Turystyka, Warszawa.
- [66] Dan Soen, 1979, *New Trends in Urban Planning: Studies in Housing, Urban Design and Planning*, Pergamon Press, Oxford.
- [67] Dewey R., 1960, *The rural-urban continuum: real but relatively unimportant*, American Journal of Sociology, vol. LXVI.
- [68] Długosz Z., 1992, *Typologia miast Polski w świetle wybranych parametrów migracji ludności*, UJ, Kraków.
- [69] Domański B., 2000, *Tereny poprzemysłowe w miastach polskich – kierunki i bariery przekształceń*, [w:] *Miasto postsocjalistyczne, organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany*, XIII Księżyca Wiedzy o Mieście, Łódź.
- [70] Domański J., 1967, *Nazwy miejscowe dzisiejszego Wrocławia i dawnego okręgu wrocławskiego*, Warszawa.
- [71] Domański R., 2000, *Przestrzenna transformacja gospodarki*, PWN, Warszawa.
- [72] Domański R., 2002, *Gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [73] Drapella-Hermansdorfer A., Masztalski R., Wojtyszyn B., 1998, *Od miast-ogrodów do koncepcji zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Miasto-ogród, sto lat rozwoju idei*, Dolnośląskie Wydawnictwo Naukowe, Wrocław.
- [74] Drapella-Hermansdorfer A., 2003, *Wrocławskie zielone wyspy – projekt zarządzania zasobami środowiska miejskiego*. Praca zbiorowa pod red. A. Drapelli-Hermansdorfer. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [75] *European Sustainable Cities – Report*, 1996, European Commission, Brussels.
- [76] Fellman J., Getis A., Getis J., 1995, *Human Geography*, Wm.C. Brown Publishers.
- [77] Frackiewicz L., 1996, *Jaka przyszłość dla śląskich zespołów mieszkaniowo-przemysłowych*, [w:] *Revitalizacja historycznych dzielnic mieszkalno-przemysłowych. Idee-projekty-realizacje*, red. Juzwa N. i Wódz K., Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- [78] Frey W. H., 1993, *The New Urban revival in the United States*, Urban Studies 304/5.

- [79] Frey W. H. and Zimmer Z., 2001, *Defining the City*, [in:] *Handbook of Urban Studies*, R. Paddison (ed.), London.
- [80] Fukuyama F., 2000, *Wielki wstrząs. Natura ludzka a odbudowa porządku społecznego*, Tłum. H. Komorowska i K. Dorosz, Warszawa.
- [81] Gaczek W. M., 2003, *Zarządzanie w gospodarce przestrzennej*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz-Poznań.
- [82] Gaczek W. M., 2005, *Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska*, wyd. 2, Księgarnia AE, Poznań.
- [83] Gałęski J. J., 1986, *Podstawowe problemy rozwoju małych miast i osadnictwa wiejskiego*, „Wieś Współczesna” nr 6, s. 124–126.
- [84] Gans H. J., 1972, *Urbanism and suburbanism as a way of life*, [in:] *Reading in urban sociology*, Pahl R. E. (red.), Pergamon Press, London.
- [85] Gasidło K., 2001, *Kierunki transformacji polskich miast u progu wstąpienia do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin.
- [86] Givoni B., 1998, *Climate considerations in building and urban design*, Van Nostrand Reinhold, New York.
- [87] Godlewska H., 2001, *Lokalizacja działalności gospodarczej*, WSHiFM, Warszawa.
- [88] Goodman D., Chant C., 1999, *European cities and technology: industrial to post-industrial city*, Routledge, London.
- [89] Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Architektura wsi jako wyraz dziedzictwa kulturowego*, [w:] *Odnowa polskiej wsi* pod redakcją Czarneckiego W., Karolczuk D., Wydział Architektury Politechniki Białostockiej, Białystok.
- [90] Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Partycypacja społeczna w systemie planowania przestrzennego wybranych krajów Unii Europejskiej*, maszynopis, materiał konferencyjny na II Kongres Urbanistyki Polskiej, wrzesień 2006 r., Wrocław.
- [91] Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Przejawy urbanizacji na wsi niemieckiej*, Electronic Journal of Polish Agricultural Universities, SGGW, Warszawa.
- [92] Gonda-Soroczyńska E., 2006, *Sieć osadnicza w Europie na przykładzie Niemiec, Francji i Holandii*, [w:] *Sieć osadnicza jako przedmiot badań* pod redakcją Bagińskiego E., 2006, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [93] Gonda-Soroczyńska E., 2004, *Przemiany wsi unijnej na przykładzie Francji, Niemiec, Holandii i Wielkiej Brytanii*, *Architektura Krajobrazu* 3–4/2004, Akademia Rolnicza we Wrocławiu.
- [94] Górka K., 2005, *Ochrona środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, Księgarnia AE, Poznań.
- [95] Gruna K., Kołodziejski J., Palka J., Żabiński R., 1984, *Problemy rewaloryzacji przestrzennej miast małych i średnich na przykładzie Polski południowo-zachodniej*, Raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR, Wrocław.
- [96] Gruna K., Kołodziejski J., Palka J., Żabiński R., 1989, *Kształtowanie kompleksów infrastruktury społecznej w jednostkach osadniczych w mieście*, Raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR, Wrocław.
- [97] *Green Paper on the Urban Environment*, 1990, Commission of the European Communities, Brussels.
- [98] *Gmina Święta Katarzyna*, 1991, Praca zbiorowa, Opracowanie Faunistyczne (w posiadaniu Urzędu Gminy).
- [99] Gzell S., 1996, *Fenomen małomiejskości*, Akapit-DTP, Warszawa.

- [100] Gzell S., 1999, *Forma miasta na początku, w końcu i na początku wieku*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Zakłady Graficzne Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- [101] Gzell S., 2000, *Uwarunkowania zmian w modelu środowiska mieszkaniowego*, [w:] *Mieszkanie, dom, środowisko mieszkaniowe na przełomie wieków*, Zakład Graficzny Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- [102] Hall E. T., 1976, *Ukryty wymiar*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- [103] Hall P., 2002, *Cities of Tomorrow. An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*, Third Edition, Malden, Oxford, Victoria.
- [104] Hall T., 2001, *Urban geography*, ed. Routledge, London–New York.
- [105] Hamm B., 1990, *Wprowadzenie do socjologii osadnictwa*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa.
- [106] Hart T., 2001, *Transport and the City*, [in:] R. Paddison (red), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [107] Hartshorn T., Muller P., 1992, *The suburban downtown and urban economic development today*, [in:] *Sources of metropolitan growth*, ed. E. Mills, J. Mc Donald, New Jersey.
- [108] Heczko-Hyłowa E., 2001, *Trwały rozwój polskich miast nowym wyzwaniem dla planowania i zarządzania przestrzenią*, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków.
- [109] Imrie R., Raco M., 2003, *Prefacje*, [in:] *Urban renaissance? New Labour, community and Urban policy*, R. Imrie, M. Raco (red.), Bristol.
- [110] Informator Gminy Święta Katarzyna, Strefa Aktywności Gospodarczej.
- [111] Informator Gminy Święta Katarzyna, Park Krajobrazowy Doliny Odry i Olawy.
- [112] Informator Gminy Święta Katarzyna nr 2, Święta Katarzyna 1999 r.
- [113] *Internatinal Review*, 1978, U.S. Department of Housing and Urban Development, Washington.
- [114] Jałowiecki B., 1967, *Polkowice, przemiany społeczności lokalnej pod wpływem uprzemysłowienia*, Ossolineum, Wrocław.
- [115] Jałowiecki B., 1968, *Osiedle i miasto – socjologiczno-urbanistyczne studium jednostek mieszkaniowych Wrocławia*, Arkady, Warszawa.
- [116] Jałowiecki B., 1972, *Miasto i społeczne procesy urbanizacji – problemy, teorie, metody*, PWN, Kraków.
- [117] Jałowiecki B., 1976, *Społeczne procesy rozwoju miasta*, ŚIN, Katowice.
- [118] Jałowiecki B., 1980, *Człowiek w przestrzeni miasta*, ŚIN, Katowice.
- [119] Jałowiecki B., 1982, *Proces waloryzacji przestrzeni miejskiej*, [w:] *Przestrzeń i społeczeństwo. Z badań ekologii społecznej*, Pióro Z. (red), Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa.
- [120] Jałowiecki B., 1987, *Proces urbanizacji a relacje miasto–wieś*, PWN, Warszawa.
- [121] Jałowiecki B., 1988, *Społeczne wytwarzanie przestrzeni*, Książka i Wiedza, Warszawa.
- [122] Jałowiecki B., 1991, *Społeczne uwarunkowania kształtowania terenów mieszkaniowych*, [w:] *Współczesne tendencje kształtowania terenów mieszkaniowych w świetle teorii i praktyki*, Letnia Szkoła Urbanistyki – Instytut Architektury i Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [123] Jałowiecki B., 1996, *Społeczne wytwarzanie przestrzeni w okresie transformacji systemowej*, „Biuletyn KPZK PAN”, z. 175, *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, red. Kochanowski M., Warszawa.
- [124] Jałowiecki B., 2002, *Zarządzanie rozwojem aglomeracji miejskich*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, Białystok.

- [125] Jałowiecki B., Szczepański M. S., 2002, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Scholar, Warszawa.
- [126] Jałowiecki B., Szczepański M. S., 2002, *Rozwój lokalny i regionalny w perspektywie socjologicznej*, WSZINS, Tychy.
- [127] Jerkiewicz A. E., 2005, *Siechnice – Opracowanie wydane pomysłem i staraniem Rady Miasta Siechnice*, Wydawnictwo Kartograficzne EKO-Graf, Wrocław.
- [128] Jodido P., 2000, *Building a new millenium*, Taschen.
- [129] Jurasz T., *Krzyżce pokutne*, 1979, Warszawa.
- [130] Juzwa N., 1999, *Pomiędzy teorią a praktyką w projektowaniu urbanistycznym*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Zakłady Graficzne Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- [131] Kachniarz T., 1984, *Przestrzenne zagospodarowanie wsi i małych miast*, „Biuletyn IKŚ” nr 9/10, s. 66–73.
- [132] Kachniarz T., 1987, *Małe miasta*, „Człowiek i Środowisko” nr 3, s. 281–316.
- [133] Kachniarz T., Makowska K., Szymkiewicz E., 1996, *Małe miasta przemysłowe*, IGPIK, Warszawa.
- [134] Kaczmarek S., 1999, *Rewitalizacja a organizacja przestrzeni miejskiej*, [w:] *Przestrzeń miejska, jej organizacja i przemiany*, XII Komwersatorium wiedzy o mieście, Katedra Geografii Miast i Turystyki Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- [135] Kantor J., 1969, *Uprzemysłowienie małych miast*, „Wiadomości Statystyczne” nr 8, s. 30–32.
- [136] Kalinowski A., 2006, *Modernizacja dróg wojewódzkich na Dolnym Śląsku*, „Polskie Drogi” nr 5 (132).
- [137] Kartoteka i dokumentacja Państwowej Służby Ochrony Zabytków we Wrocławiu.
- [138] Kartoteka Wojewódzkiego Ośrodka Archeologicznego-Konserwatorskiego we Wrocławiu.
- [139] Katz-Foerstner A., 1929, *Handbuch der Deutschen Wirtschaft, Schlesien*, Deutscher Handels – und Industrie – Verlag G.m.b.H., Berlin – Halensee.
- [140] Klaus von Bey, 1992, *Neue Städte aus Ruinen: deutscher Städtebau der Nachkriegszeit*, Prestel-Verlag, München.
- [141] Kochanowski M., 1996, *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, [w:] Kochanowski M. (red.), *Nowe uwarunkowania rozwoju i kształtowania miast polskich*, „Biuletyn KPZR PAN”, z. 175, Warszawa.
- [142] Kolipiński J., 1980, *Systemy przestrzenne jako środowisko człowieka*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- [143] Kondracki J., 1998, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [144] Konefal T., Szobert D., Czarnecka B., *Monografia Siechnic*, maszynopis, Biblioteka Gminna w Siechnicach.
- [145] Korceli P., 1974, *Teoria rozwoju struktury przestrzennej miast*, „Studia KPZK PAN”, t. 45, s. 78.
- [146] Kosiński W., 2000, *Aktywizacja turystyczna małych miast, aspekty architektoniczno-krajobrazowe*, Monografia 269, Politechnika Krakowska, Kraków.
- [147] Kostinskiy G., 2001, *Post-Socialist In Flux*, [in:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [148] Kowalski M., 1978, *Urbaniizacja wsi jako aspekt przemian systemu wiejskiego*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turonski J. (red.), Zakład Naukowy im Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław.
- [149] Kozłowski S., 2005, *Ochrona środowiska Unia Europejska*, Księgarnia AE, Poznań.

- [150] Koziński J., 1989, *Strategia rozwoju małych miast*, „Człowiek i Środowisko” nr 2, s. 205–216.
- [151] Koziol I., Matuszewski H., Załęski J., 1993, *Gmina Święta Katarzyna*, Zeszyt 15, Oficyna Wydawnicza „Sudety” Oddziału Wrocławskiego PTTK, Wrocław.
- [152] Kozuchowski K., 2005, *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Podręcznik Akademicki, Kurpisz, Poznań.
- [153] *Kronika Parafii Siechnice*.
- [154] Kuciński K., 2005, *Przedsiębiorstwa i gospodarka po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, SGH, Warszawa.
- [155] Kwiatek J., Litewski T., 1998, *Leksykon miast polskich*, Sport i Turystyka – MUZA S.A., Warszawa.
- [156] Lampugnani V. M., 1980, *Architecture and City Planning in the Twentieth Century*, Van Nostrand Reinhold.
- [157] Laszlo E., 1972, *Systemony obraz świata*, PIW, Warszawa.
- [158] Llewelyn-Davies, 2004, *Transport and City Competitiveness – Literature Review*, London.
- [159] Lewiński S., 1989, *Funkcje i zasięg oddziaływania małych miast*, „Człowiek i Środowisko” nr 3/4, s. 313–330.
- [160] Liszewski S., 1997, *Przestrzeń miejska i jej organizacja*, [w:] *Geografia, człowiek, gospodarka*, red. Jackowski A., Instytut Geografii UJ, Kraków.
- [161] Loew S., 1998, *Modern architecture in historic cities: policy planning and building in contemporary France*, Routledge, London.
- [162] Longstreth R., 1997, *City center to regional mall: Architecture, the automobile, and retailing in Los Angeles, 1920–1950*, The MIT Press, Cambridge.
- [163] Lubocka-Hoffmann M., 2004, *Miasta historyczne zachodniej i północnej Polski – Zniszczenia i programy odbudowy*, Oficyna Wydawnicza Excalibur, Bydgoszcz.
- [164] Lynch K., 1980, *Genius Loci – Spirit of Place. Towards a Phenomenology of Architecture*. *Architectural Design* 7/8.
- [165] Lynch K., 1960, *The Image of the City*, The MIT Press.
- [166] Łoboda J., 2000, *Niektóre przestrzenne uwarunkowania rozwoju Dolnego Śląska*, *Studia nad rozwojem Dolnego Śląska* nr 1–2/2000, Wyd. UM, Wrocław.
- [167] Macgregor S., 2001, *Social Policy and the City*, [w:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [168] Maciejewska B., 2003, *Zabytki. Dzieje kościoła przy ul. Szwedzkiej. Sława Macieja*, *Gazeta Wyborcza* nr 98, 26/04/2003 – 27/04/2003 MIASTO, str. 5, Wrocław.
- [169] Maćków Z., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach, Założenia autorskie*, „Architektura” 12/2004, Wydawnictwo Murator, s. 42.
- [170] Maćków Z. & Erdman J., 2005, *Kierunki Directions, Nowa architektura w Japonii i Polsce*, Materiały seminarium, Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha, Kraków.
- [171] Maik W., 1997, *Podstany geografii miast*, UMK, Toruń.
- [172] Majewski J. S., 2004, *Gimnazjum w Siechnicach*, „Architektura” 12/2004, Wydawnictwo Murator.
- [173] Makowska K., 1990, *Procesy zmian demograficznych w małych miastach*. Wyniki badań, Warszawa 1990, IGPIK, maszynopis.
- [174] Małczyński K., Długoborski W., Michalkiewicz S., 1976, *Historia Śląska*, Wrocław.
- [175] Malikowski M., 1992, *Socjologiczne badanie miasta. Problemy pojęciowe, teoretyczne i metodologiczne*, Rzeszów.

- [176] Mandziuk J., 1982, *Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w architekturze wrocławskiej*, T. 1.
- [177] Marciniak S., 2003, *Problemy restrukturyzacji gospodarki Polski w okresie przed i po akcesji do Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- [178] Martyn P., 1999, „Miejskość” a urbanistyka – mit kontra rzeczywistość?, „Kwartalnik Filmowy” nr 28 z 1999 r., Instytut Sztuki PAN, Warszawa.
- [179] Marzęcki W., 2001, *Ocena stopnia zachowania ciągłości przestrzeni urbanistycznej pomiędzy zabudową istniejącą i nowo projektowaną*, [w:] *Kierunki transformacji polskich miast u progu wstąpienia do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin.
- [180] Marzęcki M., 2002, *Ciągłość kulturowa w kształtowaniu przestrzeni miejskiej; Charakterystyka i metoda oceny jakości i zmienności tej przestrzeni*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin.
- [181] Masztalski R., Mycak O., 1990, *The new Polish urbanistic (town planing) of the 90's*, [w:] *Style and manner in the architectural education*, Workshop-39, proceedings, Bucarest.
- [182] Masztalski R., 1994, *Kształtowanie struktury przestrzennej środowiska małego miasta w oparciu o komputerową bazę danych na przykładzie praktyki realizacyjnej władz samorządowych Ostrzeszowa*, Raporty Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [183] Masztalski R., Drapella-Hermansdorfer A., Wojtyszyn B., 1999, *Metoda zapisu przekształceń urbanistycznych miast Dolnego Śląska w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nowej generacji*, [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym. Kreacja współczesnego miasta; realizacja, zapisy rozwoju, teoria*, VI Ogólnopolska I Międzynarodowa Konferencja Instytutu Projektowania Urbanistycznego, Materiały konferencyjne, Kraków.
- [184] Masztalski R., Wasyluk G., Zabiński R., 2000, *Transformacja gospodarki przestrzennej w wyniku wprowadzenia wolnego rynku; regulacje prawne, praktyka planistyczna*, raport Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr J-1/S-427/00, Wrocław.
- [185] Masztalski R., 2001, *Metoda współczesnego kształtowania przestrzennego wybranych miast południowo-zachodniej Polski*, Raport Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr 454.
- [186] Masztalski R., 2002, *Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego wybranych miast południowo-zachodniej Polski po 1945 roku*, Raport Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr 484.
- [187] Masztalski R., 2003, *Struktura przestrzenna centrów małych miast południowo-zachodniej Polski*, Raport Katedry Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej serii SPR nr 523, Wrocław.
- [188] Masztalski R., Trocka-Leszczynska E., 2003, *Issues of contemporary urban development of Lower Silesian medieval towns in Poland*, [w:] *Housing: Process & Product*, Wydawnictwo XXXI World Congress IAHS, Montreal.
- [189] Masztalski R., 2005, *Przeobrażenia struktury przestrzennej małych miast Dolnego Śląska po 1945 roku*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [190] Meadows P., Mizruchi E., 1969, *Urbanism, urbanisation and Change. Comparative Perspectives*, London.
- [191] Mika E., 1992, *Determinanty liczbowego rozwoju ludności małych miast Dolnego Śląska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- [192] Milka J., 1979, *Kamienne pomniki średniowiecznego prawa*, Wrocław.
- [193] Mitchell W., 1996, *City of Bits - Space, Place and the Infobahn*, The MIT Press.
- [194] Mitchell W., 1999, *E-topia - urban life, Jim- but not as we know it*, The MIT Press.
- [195] Młynarska-Kaletynowa M. w kooperacji z Eysymontt R., 2001, *Atlas Historyczny Miast Polskich*, Wydawnictwo Śląsk, Wrocław.

- [196] Moughtin C., 1992, *Urban design: street and square*, Butterworth Architecture, Oxford.
- [197] Mync A., 1993, *Przemysł w małych miastach*, „Człowiek i Środowisko” nr 2/3, s. 163–175.
- [198] Niemiecka gazeta „Ost Deutsche Bau Zeitung”, nr 24, s. 413–434, 1926.
- [199] Nowak S., 1985, *Metodologia badań społecznych*, PWN, Warszawa.
- [200] Nowakowski M., 1990, *Centrum miasta*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
- [201] Nowakowski S., 1988, *Miasto polskie w okresie powojennym*, PWN, Warszawa.
- [202] Nowicki J., 1999, *Kształt miasta i jego uwarunkowania*, [w:] *Czynniki kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Materiały konferencyjne VI Ogólnopolskiej I Międzynarodowej Konferencji Instytutu Projektowania Urbanistycznego Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, Zeszyty Naukowe 6/99, Kraków.
- [203] Noworól A., 1998, *Instrumenty zarządzania rozwojem miasta*, Instytut Gospodarki Przemysłowej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków.
- [204] Okólski M., 2005, *Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- [205] Paddison R., 2001, *Cities in Transition*, [w:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [206] Paddison R., 2001, *The City as People*, [w:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [207] Pająk K., 2005, *Rola samorządu terytorialnego w kształtowaniu rozwoju lokalnego*, AE w Poznaniu, Poznań.
- [208] Palen J. J., 1987, *The Urban World*, R.R. Donnelley & Sons Co.
- [209] Parseka T., 2001, *Metropolizacja polskiej przestrzeni ścieżką ładu czy chaosu*, Biuletyn KPZR-PAN, z. 199, Warszawa.
- [210] Pawińska U., 1999, *Kształtowanie się i rozwój parafii p.w. Niepokalanego Serca NMP w Siechnicach w latach 1945–1995, na prawach maszynopisu* (praca magisterska napisana pod kierunkiem Prof. Patera J.), Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Wrocław.
- [211] Pavlova L., 1994, *Gorod: modeli i real'nost'*, Moskwa.
- [212] *People places: Design guidelines for urban open space*, 1998, (ed.) by Clare Cooper Marcus and Carolyn Francis, Van Nostrand Reinhold, New York.
- [213] Pęski W., 1999, *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem miast*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
- [214] Pietraszek E., 1978, *Uwagi o aspektach i wskaźnikach urbanizacji wsi*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław.
- [215] Pilchowski A., 1978, *Ekologiczne aspekty przeobrażeń wsi*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław.
- [216] Pilich J., 1978, *Zabytki architektury Dolnego Śląska*, Wrocław.
- [217] Pióro Z., 1982, *Ekologia społeczna – nauka o strukturach i zachowaniach przestrzennych*, [w:] *Przestrzeń i społeczeństwo. Z badań ekologii społecznej*, Pióro Z. (red.), Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa.
- [218] Pióro Z., 1982, *Miasto jako przedmiot badań ekologii społecznej*, Górnośląskie Studia Socjologiczne, T. 15.
- [219] Piskozub A., 2001, *Rzeki w dziejach cywilizacji*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń.
- [220] *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Świąta Katarzyna na lata 2004–2006 oraz 2007–2009*, sierpień 2004.

- [221] *Planowanie przestrzenne. Zarys metod i technik badawczych*, 1994, Praca zbiorowa pod redakcją Eugeniusza Bagińskiego, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [222] *Podstawowe Informacje Powszechnego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań dla Gminy miejsko-wiejskiej Święta Katarzyna, Powiat Wrocławski, Województwo Dolnośląskie z 2002 r.*, 2002, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
- [223] *Prognozowanie skutków przyrodniczych planu zagospodarowania przestrzennego – poradnik metodyczny*, 1998, pod redakcją Grażyny Korzeniak, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków.
- [224] Projekt badawczy nr 7 T07F03212 „Rola małych miast w kształtowaniu sieci osadniczej pod wpływem transformacji społeczno-gospodarczej”, [w:] Raport końcowy „Wpływ transformacji społeczno-gospodarczej na kształt przestrzenny, rolę i funkcję małych miast”, 1998, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa.
- [225] Przesmycka E., 2001, *Przeobrażenia zabudowy i krajobrazu miasteczek Lubelszczyzny*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin.
- [226] Radziszewski E., 1997, *Planowanie przestrzenne a prawa obywateli*, „Gazeta Prawna” nr 13 z 1997 r.
- [227] Rand H., 2003, *Hundertwasser*, Taschen, Köln.
- [228] Rasmussen S. E., 1999, *Odczuwanie architektury*, Wydawnictwo MURATOR Sp. z o.o., Warszawa.
- [229] *Regionalne tradycje w kształtowaniu polskich miast i miasteczek*. Materiały VIII Ogólnopolskiego Sympozjum Architektury Regionalnej, KUiA -PAN, 1988, Kraków.
- [230] Reguński J., 1980, *Rozwój miast w Polsce*. Aktualne problemy, PWN, Warszawa.
- [231] Reguński J., 1986, *Planowanie miast*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- [232] Reiss A. J., 1964, *Urbanisation*, [in:] *A Dictionary of the Social Sciences*, Gould J., Kolb W. (red.), Tavistock Publications, London.
- [233] *Rocznik demograficzny 2005*, 2005, GUS, Warszawa.
- [234] *Rocznik statystyczny RP 2005*, 2005, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- [235] *Rocznik statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2005*, 2005, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
- [236] Roman G., 1998, *Siechnice – historia miejscowości*, maszynopis, Wrocław.
- [237] Roman G., 2000, *Zarys historii elektonni w Siechnicach*, maszynopis, Wrocław.
- [238] Roman G., 2002, *Strategia „Siechnice – nasze miasto”*, maszynopis, Wrocław.
- [239] Rosnay J., 1982, *Makroskop*, PIW, Warszawa.
- [240] Rospond S., 1964, *Patronimiczne nazwy miejscowe na Śląsku*, Wrocław.
- [241] Rospond S., Borek H., Sochacka S., 1991, *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, T. 1–5, Opole.
- [242] Rybicki P., 1978, *Socjologiczne koncepcje urbanizacji*, [w:] *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Turowski J. (red.), Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław.
- [243] Sassen S., 2001, *Cities in the Global Economy*, [in:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [244] Schafer A, Victor D. G., 2000, *The Future Mobility of the World Population*, Transportation Research, Part A.

- [245] Scheer A., 1979, *Śląskie krzyże pokutne. Województwo wrocławskie*, Informator Krajoznawczy, Z. VI/1979.
- [246] Sękowski S., Wolak Z. M., 1978, *Kształtowanie przestrzenne małych miast*, „Miasto” nr 8, s. 24–34.
- [247] Shaw D., 2001, *The Post-industrial City*, [in:] R. Paddison (red.), *Handbook of Urban Studies*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [248] Siemiński W., 1973, *Małe miasta – dziś i jutro*, „Więź” nr 45.
- [249] Siemiński W., 1999, *Problemy miejskich obszarów zdegradowanych w krajach rozwiniętych*, „Człowiek i Środowisko” nr 23 (2–3).
- [250] Sieroszevska-Sobočka M., 1993, *Wartości kulturowe w przestrzennym zagospodarowaniu małych miast*, IGPIK, Warszawa.
- [251] Sigoyer M. B., Boisgontier P., 1996, *La technopole: une certaine idee de la ville: enquete sur d'etranges attracteurs urbains*, L'Harmattan, Paris.
- [252] Sitek W., 1992, *Działania ludzkie w układzie lokalnym jako falsyfikacja utopii planowania*, [w:] *Kultura i struktura. Problemy integracji i polaryzacji różnych grup społecznych na Śląsku*, Sitek W. (red.), Instytut Socjologii UW, Wrocław.
- [253] Słodczyk J., 2000, *Spoleczne, gospodarcze i przestrzenne przeobrażenia miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [254] Słodczyk J., 2000, *Ekologiczne aspekty gospodarki miejskiej i nowe instrumenty w zarządzaniu miastem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [255] Słodczyk J., 2002, *Demograficzne i społeczne aspekty rozwoju miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [256] Słodczyk J., 2002, *Przemiany bazy ekonomicznej i struktury przestrzennej miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [257] Słodczyk J., Jakubczyk Z., 2002, *Zarządzanie gospodarką miejską i prawne podstawy funkcjonowania miasta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [258] Słodczyk J., 2003, *Przestrzeń miasta i jej przeobrażenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [259] Słodczyk J., 2004, *Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i społecznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [260] Słodczyk J., 2004, *Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [261] Słodczyk J., Rajchel D., 2004, *Przemiany demograficzne i jakość życia ludności miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- [262] *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, 1998, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [263] Smailes A. S., 1975, *The Definition and Measurement of Urbanisation*, [in:] *Essays on World Urbanisation*, Jones R. (red.), Philip G and Son Ltd, London
- [264] Sobolewski K., 1984, *Kościół w Siechnicach*, [w:] „Za i Przeciw” nr 23.
- [265] Sobolewski W., 1998, *Miasto-ogród, sto lat rozwoju idei*, Dolnośląskie Wydawnictwo Naukowe, Wrocław.
- [266] Sokołowski D., 1992, *Zróżnicowanie małych miast Polski w aspekcie funkcjonalnym i infrastrukturalnym*, „Czasopismo Geograficzne” nr 3/4, s. 295–312.
- [267] Sorokin A., Zimmerman C.C., 1929, *Principles of rural-urban sociology*, New York.
- [268] Spence N., Gillespie A., Goddard J., Kennett S., Pinch S., Williams A., 1982, *British cities an analysis of urban change*, Pergamon Press, Oxford.

- [269] *Standardy urbanistyczne*, 1998, [w:] *Gospodarka przestrzenna i komunalna*, T. 22, nr 1–2, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa.
- [270] Starosta P., 1995, *Poza metropolią. Wiejskie i małomiasteczkowe zbiorowości lokalne a wzory porządku makrospołecznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- [271] Stawiarski J. K., 1995, *Umieszczenie wsi Zasieki*, [w:] *Urbanizacja wsi w obrębach miejsko-wiejskich*, Praca zbiorowa pod redakcją Zbigniewa J. Kamińskiego, Politechnika Śląska w Gliwicach, Katowice.
- [272] *Strategia Rozwoju Gminy Święta Katarzyna z września 2002 r.* opracowana na zlecenie Urzędu Gminy Święta Katarzyna przez Biuro Ekspertyz Finansowych Marketingu i Consultingu UNICONSULT S.C. Grzegorz Rutkowski Maciej Gajewski.
- [273] *Strategiczne problemy rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego*, red. Szumowski A., *Studia nad rozwojem Dolnego Śląska*, nr 1/2000, Wyd. UM, Wrocław.
- [274] Sumień T., 1992, *Forma miasta – kontekst i anatomia*, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa.
- [275] *Sustainable Urban Development in the European Union: Frame work for Action- communication from the Commission*, 1998, European Commission, Brussels.
- [276] Swianiewicz P., 1989, *Spoleczno-ekonomiczna typologia miast i gmin w Polsce*, Uniwersytet Warszawski Wydział Geografii, Warszawa.
- [277] Swoboda H., 2002, *The Future of European Cities*, [w:] *The transformation of the city space on the background of political-economic changes in Central Europe*, Cracow University of Technology, Kraków.
- [278] Szafer W., 1972, *Podstawy geobotanicznego podziału Polski*, [w:] *Szata roślinna Polski* T. 1, PWN, Warszawa.
- [279] Szeligiewicz C., 2003, *Siechnice 750 lat*. Wrocław.
- [280] Szlachta J., 1980, *Zmiany ludnościowe i terytorialne w małych miastach Polski w latach 1960–1978*, „Miasto” nr 7, s. 8–13.
- [281] Śródka K., 1984, *Panorama małego miasta*, „Miasto” nr 6, s. 29–31.
- [282] Tanghe J., Vlaeminck S., Berghoef J., *Living cities: a case for urbanism and guidelines for re-urbanization*, Pergamon Press, Oxford.
- [283] Tarnowski J., 2000, *Architektura w poszukiwaniu tożsamości lokalnej*, Kongres Kultury Polskiej 2000, Konferencja Przedkongresowa w Poznaniu 19–21 października 2000 r. – Kultura wobec kręgów tożsamości.
- [284] *The New Charter of Athens ECTP – Principles for Planning Cities*, 1998, European Council of Town Planners', Brussels.
- [285] *The New City: Modern Cities*, 1996, red. Lejeune J-F., University of Miami School of Architecture.
- [286] *The programming of the Structural Funds 2002–2006: an initial assessment of the Urban Initiative*, 2002, Commission of the European Communities, Brussels.
- [287] Thornley A., 1999, *Urban planning and competitive advantage*, London, Sydney and Singapore, London.
- [288] *Towards an urban agenda in the European Union – Communication from the Commission*, 1997, European Commission, Brussels.
- [289] *Towards a thematic strategy on the urban environment – Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, 2004, Commission of the European Communities, Brussels.

- [290] Tönnies F., 1975, *Wspólnota i społeczeństwo jako typy więzi międzyludzkich*, [w:] *Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej*, Derczyński W., Jasińska-Kania A., Szacki J., (wybór), Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- [291] Trancik R., 1986, *Finding Lost Space*. Van Nostrand Company. New York.
- [292] Trochym-Cynke M., Sieroszewska-Sobočka M., 1987, *Małe miasta – wielki problem. Ośno Lubelskie*, „Miasto” nr 9.
- [293] Trocka-Leszczczyńska E., Masztalski R., 2002, *Transformation of the public space in town*, [w:] *The transformation of the city space on the background of political-economic changes in Central Europe*, Kraków, Cracow University of Technology, Kraków.
- [294] Trocka-Leszczczyńska E., Masztalski R., 2002, *Vernacular architecture in Poland – Continuation and modernisation problems*, [w:] *Housing construction – an interdisciplinary task*, Wydawnictwo XXX World Congress IAHS, Coimbra.
- [295] Turowski J., 1988, *Procesy urbanizacji kraju w okresie XXX-lecia PRL*, Zakład Naukowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo, Wrocław.
- [296] Turowski J., 1988, *Model urbanizacji a problemy rozwoju małych miast*. Stud. Socjol. nr 3, s. 199–212.
- [297] *Urban and Rural Area Definitions, A User Guide*, [Internet, wrzesień 2005], Office of The Deputy Prime Minister. Office for National Statistics, <http://www.statistics.gov.uk>
- [298] *Urban planning practice in developing countries*, 1982, ed. Taylor J. L. and Williams D. G., Pergamon Press, Oxford.
- [299] Van Berkel B., Bos C., 2000, *Niepoprawni wizjonerzy*, Wydawnictwo Murator, Warszawa.
- [300] Berg, L. van den; Drewett, R.; Klaassen, L. H; Rossi, A.; Vijverberg C. H. T., 1982, *Urban Europe – A Study of Growth and Decline*, Pergamon Press, Oxford.
- [301] Wallis A., 1971, *Socjologia i kształtowanie przestrzeni*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- [302] Wallis A., 1977, *Miasto i przestrzeń*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- [303] Walmsley D. J., 1988, *Urban living: the individual in the city*, Longman scientific & Technical, Harlow.
- [304] Walton J., 2000, *Urban sociology*, [in:] S. R. Quah, A. Sales (red.), *The International Handbook of sociology*, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- [305] Warczewski W., 2002, *Elementy rozwoju obszarów związanych z oddziaływaniem rzeki Odry (na przykładzie Gminy Święta Katarzyna)*, [w:] *Wrocław oraz miasta i niektóre obszary województwa dolnośląskiego w wyniku badań socjurbanistycznych* pod redakcją Bagińskiego E., Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- [306] Ward S. V., 2002, *Planning the twentieth-century city*, John & sons LTD, London.
- [307] Warsewa G., Spitzley H., 1993, *2010 Perspektiven ökologischer Stadtgestaltung*, Edition Temmen, Bremen.
- [308] Weber M., 1968, *Economy and society -an outline of interpretative sociology*, Bedminster Press, Nowy York.
- [309] Wępa B., 1982, *Podstawy rozwoju i zagospodarowania małych miast*. „Biuletyn KPZK PAN”, z. 121, s. 106–120, Warszawa .
- [310] Werwicki A., 1982, *Problemy małych miast w pracach naukowych Marii Kiełczyńskiej-Zaleskiej*, „Przegląd Geograficzny” nr 3, s. 263–268.
- [311] Węclawowicz G., 2002, *Przestrzeń i społeczeństwo współczesnej Polski. Studium z geografii społeczno-gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 178 s.

- [312] Węclawowicz G., 2000, *Kształtowanie się nowego modelu zróżnicowań społeczno-przestrzennych miasta w Europie Środkowej – wybrane elementy przejścia od miasta socjalistycznego do miasta postsocjalistycznego*, [w:] Jażdżewska I. (red.), XIII Konwersatorium Wiedzy o Mieście. *Miasto socjalistyczne. Organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany*, Katedra Geografii Miast i Turyzmu, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, s. 25–30.
- [313] Węclawowicz G., 2000, *Struktury społeczno-przestrzenne miasta polskiego jako składnik teorii miasta*, „Przegląd Geograficzny”, t. 72, s. 395–410.
- [314] Węclawowicz G., 1999, *Miasto polskie w transformacji – kształtowanie się miasta postsocjalistycznego*, [w:] Liszewski S. (red.), XI Konwersatorium Wiedzy o Mieście. *Zróżnicowanie przestrzenne struktur społecznych w dużych miastach*, Katedra Geografii Miast i Turyzmu UŁ, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, s. 33–44.
- [315] Węclawowicz G., 2002, *From Egalitarian Cities in Theory to Non-egalitarian Cities in Practice: The Changing Social and Spatial Patterns in Polish Cities*, [in:] Marcuse P., Kempen, van R., (eds.), *Of States and Cities. The Partitioning of Urban Space*, Oxford University Press, pp. 183–199.
- [316] Węclawowicz G., 2001, *Przestrzeń ubóstwa – nowy czy stary wymiar zróżnicowania społeczno-przestrzennego w miastach Polski*, „Przegląd Geograficzny”, T. 73, s. 451–475.
- [317] Węclawowicz G., 2001, *Transformation of large cities and urban centres in Poland – selected issues*, [in:] Kitowski J. (ed.), *Spatial dimension of socio-economic transformation processes in Central and Eastern Europe on the turn of the 20th century*, Rozprawy i Monografie Wydziału Ekonomicznego Filii UMCS w Rzeszowie, T. 22, Institute of Geography and Spatial Organization Polish Academy of Sciences, Faculty of Economy Maria Curie-Skłodowska University - Branch in Rzeszów, Commission of Geography of Communication Polish Geographical Society, Rzeszów, pp. 337–364.
- [318] Węclawowicz G., 2002, *Przestrzeń i społeczeństwo współczesnej Polski. Studium z geografii społeczno-gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [319] Węgleński J., 1983, *Urbanizacja. Kontrowersje wokół pojęcia*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- [320] White P., 1984, *The West European City, A Social Geography*, ed. Longman, London-New York.
- [321] Wirth L., 1964, *Urbanism as a way of life*, [in:] *Louis Wirth on cities and social life*, Reiss A. (red.), Phoenix Books, Chicago–London.
- [322] Wiśniewska M., 1999, *Osadnictwo wiejskie*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- [323] Włodarczyk J., 1991, *Czynnik czasu w kształtowaniu nowych zespołów mieszkaniowych*, Politechnika Śląska, Zeszyty Naukowe nr 1087, Dział Wydawnictw Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- [324] *Województwo dolnośląskie, stan i perspektywy rozwoju*, 2000, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
- [325] Wolicka-Nawrocka J., 1984, *Związki funkcjonalno-przestrzenne małych miast ze strefą wiejską*, IKŚ, Lublin.
- [326] *World Urbanization Prospects, The 2001 Revision*, 2002, United Nations – Department of Economic and Social Affairs, New York.
- [327] *Wrocław a Odra*, 1999, Praca zbiorowa pod redakcją Romana G., Waszkiewiczza J. i Mikołowskiego M., Urząd Miejski Wrocławia, Biuro Rozwoju Wrocławia, Wrocław.
- [328] Wrona J., Rek J., 2001, *Podstany geografii ekonomicznej*, PWE, Warszawa.

- [329] Wyżykowski A., Zuziak Z., 1999, *Nowe przestrzenie publiczne – wielokulturowość a kreacja urbanistyczna* [w:] *Czynnik kreacji w projektowaniu urbanistycznym*, Zakłady Graficzne Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- [330] Zablocka-Kos A., 2001, *Osiedla, czyli sztuka przestrzeni*, [w:] „Budowlany Informator Techniczny” nr 6, 2001.
- [331] *Zagospodarowanie przestrzenne małych miast w różnych warunkach ich rozwoju*, 1982, IKŚ, maszynopis.
- [332] Zaniewska H., 1996, *Małe miasta – przekształcenie funkcji pod wpływem transformacji systemu społeczno-gospodarczego*. VII Konferencja Naukowa „Kierunki planowania przestrzennego i architektury współczesnej wsi”, Polit. Białostocka, s. 128–130, Białystok.
- [333] Zaniewska H., 1998, *Najnowsze małe miasta – funkcje, układy przestrzenne, infrastruktura*, Materiały VIII Konferencji Naukowej „Kierunki planowania przestrzennego i architektury wsi”, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej, s. 17–28, Białystok.
- [334] Zaniewska H., 1998, *Polskie miasteczka w okresie transformacji społeczno-gospodarczej*, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa.
- [335] *Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A.*, 1992, Praca zbiorowa, Wrocław.
- [336] *Zespół Elektrociepłowni Wrocław S.A. w rysunkach*, 1992, w opracowaniu M. i R. Natusiewiczów, Wydawnictwo URBANISTYKA, Wrocław.
- [337] Zimowski L., Borowski K., 2001, *Wizje projektowe miasta*, [w:] *Kierunki transformacji polskich miast u progu wstąpienia do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin.
- [338] Zimowski L., Jastrząb T., 2001, *Reprezentacyjna rola dawnych i współczesnych centralnych struktur miejskich. Place, rynki, strefy handlowo-usługowe*, [w:] *Kierunki transformacji polskich miast u progu wstąpienia do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej, Szczecin.
- [339] Ziobrowski Z., 1998, *Bariery modernizacji i rozwoju miasta – identyfikacja i pokonywanie*, Praca zbiorowa, (koordynacja), Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków.
- [340] Zipser T., 1983, *Zasady planowania przestrzennego*, Politechnika Wroclawska, Wrocław.
- [341] Zipser T., Sławski J., 1988, *Modele procesów urbanizacji, teoria i jej wykorzystanie w praktyce planowania*, „Studia KPZKPAN”, T. 97, s. 36.
- [342] Zuziak Z. K., 2002, *New Urban Structure – Metropolitan Context*, [w:] *The Transformation of the city space on the background of political-economic changes in Central Europe*, Cracow University of Technology, Kraków.
- [343] Żabiński R i in., 1991, *Przestrzenne uwarunkowania ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego oraz ekologiczne zasady gospodarki przestrzennej w typowych strukturach miejskich Polski południowo-zachodniej*, [w:] *Zarys proekologicznej metody kształtowania miast, cz. 2*, Warszawa.

Strony internetowe:

www.siechnice.com.pl

www.siech.aplus.pl

www.gminy.pl

www.earthgoogle.com

www.wroclaw.hydral.com.pl

www.republika.pl/siechnice

www.biznespolska.pl

---

www.eques.com.pl/src/wpglowna
www.zgksiechnice.pl
www.wroclaw.pl
www.sw-katarzyna.pl/szkoly/przedszkola/siechnice
www.wrosip.pl
www.hydral.com.pl
www.kogeneracja.com.pl
<http://firmy.pkt.pl>
<http://bip.dzdw.dolnyslask.pl>
<http://www.siechnice.eerem.pl/index.php>
<http://siechnice.com.pl/ankieta>
<http://wroclaw.naszemiasto.pl/wydarzenia/442302.html>
<http://www.sw-katarzyna.pl/>
<http://ewidencja.archiwa.gov.pl>

Spis fotografii

Fot. 1.	Zdjęcie satelitarne Siechnic (fot. pozyskana od Głądała W.) – Satellite photo of Siechnice (photo from W. Głądała)	30
Fot. 2.	Zdjęcie chorągwi Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą w krypcie pod kościołem św. Macieja we Wrocławiu (źródło: Gazeta Wyborcza nr 98 z dnia 26.04.2003–27.04.2003) – Crusaders' Flag with a Red Star in the crypt of St. Matthew Church in Wrocław (source: Gazeta Wyborcza No 98, April 28–27. 2003)	39
Fot. 3.	Elektrownia „Elektrizitätswerke Schlesien” wybudowana w latach 1909–1911 – Power plant “Elektrizitätswerke Schlesien”, 1909–1911	42
Fot. 4.	Rozbudowana Elektrownia „Elektrizitätswerke Schlesien” – Extended power plant „Elektrizitätswerke Schlesien”	42
Fot. 5.	Budynek Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt w Siechnicach (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”) – Prussian Institute of Experimental Animal Breeding at Siechnice (photo from Monograph „Siechnice – 750 years”)	45
Fot. 6.	Salon Pruskiego Instytutu Doświadczalnego Hodowli Zwierząt w Siechnicach (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej) – Rooms at Prussian Institute of Experimental Animal Breeding (photo collection of Municipal Public Library)	45
Fot. 7.	Krótko po osiedleniu w Siechnicach repatrianci ze wschodu przy domu, ul. Fabryczna 13, na koniu pan Kazimierz Maćków (fot. własnością K. Maćków) – After arrival at Siechnice of repatriates from the Eastern borderlands, at 13, Fabryczna Street, on horseback – Kazimierz Maćków (photo collection of K. Maćków)	46
Fot. 8.	Dom państwa Maćków ul. Fabryczna 13: z lewej w latach 60. (fot. własnością K. Maćków), z prawej stan obecny (fot. autorki) – The Maćków family house, 13, Fabryczna Street – left – in the 1960s (photo collection of K. Maćków), right – at present (photo author)	46
Fot. 9.	Budynek szkoły podstawowej starej (źródło: www.siechnice.com.pl) – Old primary school (source: www.siechnice.com.pl)	48
Fot. 10.	Logo Siechnic z lewej, herb miasta z prawej – Logo of Siechnice – left, town emblem – right.....	49
Fot. 11.	Mozaikowy układ akwenów od Siechnic w stronę Wrocławia, zdjęcie satelitarne akwenów (fot. pozyskana od W. Głądała) – Mosaic layout of water reservoirs towards Wrocław, satellite photo (photo from W. Głądała)	74
Fot. 12.	Oznakowanie ulic (fot. autorki) – Plates with street names (photo author)	79
Fot. 13.	Przedwojenne Siechnice (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”) – Pre-war Siechnice (photo „Siechnice – 750 years”)	80
Fot. 14.	Przedwojenne Siechnice – dworzec kolejowy (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”) – Pre-war Siechnice – the railway station (photo „Siechnice – 750 years”)	80
Fot. 15.	Sklep spożywczy w przedwojennych Siechnicach (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”) – Pre-war Siechnice, a grocery (photo „Siechnice – 750 years”)	81
Fot. 16.	Ulica Wiejska przed II wojną światową, obecnie ul. Fabryczna (fot. z oprac. „Siechnice 750 lat”) – Wiejska Street in pre-war Siechnice, now Fabryczna Street (photo „Siechnice – 750 years”)	81
Fot. 17.	Zajazd / gospoda Scholtza (fot. z lewej z oprac. „Siechnice 750 lat”); obecnie dom wielorodzinny (z prawej fot. autorki) – Scholtz's inn (left, „Siechnice – 750 years”), now a multi-family house (right, photo author)	82

Fot. 18.	Kartka pocztowa z pozdrowieniami z Tschechnitz (Siechnic): dwór – fot. górna lewa; zajazd/gospoda Scholza – fot. górna prawa, Szkoła Ewangelicka – fot. dolna lewa, Szkoła Katolicka – fot. dolna prawa (źródło: www.hydral.com.pl) – A postcard with greetings from Tschechnitz (Siechnice). The manor house – top left, Scholtz's inn – top right, Evangelical School – bottom left, Catholic School – bottom right, source: www.hydral.com.pl)	82
Fot. 19.	Pocztówka z Tschechnitz (Siechnic): Elektrownia (u dołu z lewej), Pomnik Ofiar I Wojny Światowej (u dołu z prawej) oraz zajazd / gospoda (u góry) (źródło: www.hydral.com.pl) – A postcard from Tschechnitz (Siechnice): the power plant – bottom left, the Memorial of WWI Victims – bottom right, the inn – top, (source: www.hydral.com.pl)	83
Fot. 20.	Odrestaurowana zabudowa zagrodowa przy ul. Zacisze (fot. autorki) – Restored homestead in Zacisze Street (photo author)	83
Fot. 21.	Dwukondygnacyjny budynek mieszkalny z użytkowym poddaszem z budynkiem gospodarczym w głębi przy ul. Fabrycznej – naprzeciw Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. autorki) – Three-floor dwelling house with an outbuilding in the rear, Fabryczna Street, opposite the thermal-electric power station „Czechnica” (photo author)	84
Fot. 22.	Zagroda przy ul. Świerczewskiego (fot. autorki) – Homestead in Świerczewski Street (photo author)	84
Fot. 23.	Ciąg przedwojennych, byłych robotniczych budynków przy ul. Kościuszki (fot. autorki) – Pre-war houses for workers in Kościuszko Street (photo author)	85
Fot. 24.	Odrestaurowana stara zabudowa zagrodowa przy ul. 1 Maja (fot. autorki) – Restored old homestead in 1 May Street (photo author)	85
Fot. 25.	Odrestaurowana i rozbudowana zabudowa zagrodowa przy ul. Opolskiej 21 (fot. autorki) – Restored and extended homestead in 21, Opolska Street (photo author) ..	86
Fot. 26.	Współczesny budynek jednorodzinny przy ul. Zacisze (fot. autorki) – Contemporary detached house in Zacisze Street (photo author)	86
Fot. 27.	Budynek jednorodzinny lat 70. (fot. autorki) – A detached house from the 1970s (photo author)	87
Fot. 28.	Zrujnowana zamieszkiwana zabudowa zagrodowa, róg ul. Opolskiej i ul. Zacisze (fot. autorki) – Ruined inhabited homestead in Opolska Street and Zacisze Street (photo author)	88
Fot. 29.	Budynki wielorodzinne lat 60., ul. 1 Maja (fot. autorki) – Multi-family houses from the 1960s in 1 May Street (photo author)	89
Fot. 30.	Budynki wielorodzinne lat 70. (fot. autorki) – Multi-family houses from the 1970s (photo author)	89
Fot. 31.	Stadion piłkarski, teren przeznaczony pod budowę centrum administracyjno-usługowego z rynkiem (fot. autorki) – Football stadium, area allotted for an administration and service centre with a market square (photo author)	96
Fot. 32.	Wizualizacja przestrzenna nr 1 centrum administracyjno-usługowego (oprac. Maćków Pracownia Projektowa) – Computer visualization no 1 of the administration and service centre (by Maćków Design Bureau)	98
Fot. 33.	Wizualizacja przestrzenna nr 2 centrum administracyjno-usługowego (oprac. Maćków Pracownia Projektowa) – Computer visualization no 2 of the administration and service centre (by Maćków Design Bureau)	98
Fot. 34.	Tekst rozporządzenia nadającego prawa miejskie Siechnicom – zdjęcie (fot. autorki) – Document granting a town charter to Siechnice (photo author)	109
Fot. 35.	Tereny przeznaczone pod zabudowę wielorodzinną w GSAG (fot. autorki) – Area allotted for multi-family housing in GSAG (District Area of Economic Activity) (photo author)	122

Fot. 36.	Tereny rolnicze za cmentarzem w stronę Prawocina (fot. autorki) – Farming area behind the cemetery, towards Prawocin (photo author)	122
Fot. 37.	Zabytkowa chata przy ul. Fabrycznej 6 (fot. autorki) – A period cottage at 6 Fabryczna Street (photo author)	125
Fot. 38.	Dom państwa Popiel przy ul. Świerczewskiego 15 (fot. autorki) – The Popiel family house at 15 Świerczewski Street (photo author)	126
Fot. 39.	Nieotynkowany budynek z kamienia (brak metryczki historycznej), ul. T. Kościuszki (fot. autorki) – Unplastered stone building (documents missing) in Kościuszko Street (photo author)	126
Fot. 40.	Stara zabudowa parterowa jednorodzinna nieopodal byłej huty „Siechnice” (fot. autorki) – Old one-floor detached single-family house near the former „Siechnice” smelter (photo author)	127
Fot. 41.	Stara zabudowa zagrodowa dwukondygnacyjna (fot. autorki) – Old two-floor homestead (photo author)	127
Fot. 42.	Stara parterowa zabudowa zagrodowa przy ul. T. Kościuszki (fot. autorki) – Old two-floor homestead in Kościuszko Street (photo author)	128
Fot. 43.	Budynek jednorodzinny przy ul. 1 Maja (fot. autorki) – Single-family detached house in 1 May Street (photo author)	128
Fot. 44.	Stary budynek jednokondygnacyjny, typu bliźniaczego w trakcie odrestaurowywania (fot. autorki) – Old one-floor semi-detached house under construction (photo author)	129
Fot. 45.	Jeden z najstarszych budynków dwurodzinnych, ul. Zacisze (fot. autorki) – One of the oldest two-family houses in Zacisze Street (photo author)	129
Fot. 46.	Najstarsza zabudowa jednorodzinna przy ul. Polnej po rewitalizacji (fot. autorki) – The oldest single-family housing in Polna Street. After restoration (photo author) ...	130
Fot. 47.	Stara zabudowa mieszkaniowa, fragmentarycznie odrestaurowana, Prawocin, obręb miasta Siechnice (fot. autorki) – Old houses, partly restored, Prawocin, within Siechnice boundaries (photo author)	130
Fot. 48.	Stara zabudowa Prawocina, wymagająca rewitalizacji (fot. autorki) – Old housing in Prawocin, in need of restoration (photo author)	131
Fot. 49.	Zabudowa jednorodzinna wolno stojąca przy ul. Ks. J. Popiełuszki (fot. autorki) – Single family detached house in Popiełuszko Street (photo author)	131
Fot. 50.	Współczesna zabudowa jednorodzinna wolno stojąca (fot. autorki) – Contemporary single-family detached house (photo author)	132
Fot. 51.	Współczesna zabudowa jednorodzinna, Prawocin – obręb miasta Siechnice (fot. autorki) – Contemporary single-family house – Prawocin, within Siechnice boundaries (photo author)	132
Fot. 52.	Nietypowy, drewniany obiekt rekreacyjny, wolno stojący producenta stolarki budowlanej (fot. autorki) – Unusual wooden recreation building, detached, wood-working company (photo author)	133
Fot. 53.	Współczesna zabudowa jednorodzinna szeregowa przy ul. Modrzewiowej (fot. autorki) – Contemporary terraced, single-family houses in Modrzewiowa Street (photo author)	133
Fot. 54.	Współczesna zabudowa jednorodzinna bliźniacza przy ul. Klonowej (fot. autorki) – Contemporary single-family semi-detached houses in Klonowa Street (photo author)	134
Fot. 55.	Fragment ul. Zacisze z byłymi czworakami, obecnie budynkami wielorodzinnymi (fot. autorki) – Former quarters, now multi-family houses in Zacisze Street (photo author)	137
Fot. 56.	Odrestaurowany czworak przy ul. Zacisze (fot. autorki) – Restored quarters in Zacisze Street (photo author)	138

Fot. 57.	Odrestaurowany i zaadaptowany budynek kilkurodzinny, szczytowo ustawiony do drogi, ul. Zacisze (fot. autorki) – Restored and adapted multi-family building, the gable wall facing the road, Zacisze Street (photo author)	138
Fot. 58.	Odrestaurowana zabudowa wielorodzinna II-kondygnacyjna z zaadaptowanym poddaszem nieopodal elektrociepłowni (fot. autorki) – Restored multi-family building, two-floored, with adapted loft in the vicinity of the thermal-electric power station (photo author)	139
Fot. 59.	Budynek wielorodzinny nieopodal gimnazjum gminnego (fot. autorki) – Multi-family building near Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)	139
Fot. 60.	Budynek wielorodzinny w bliskim sąsiedztwie gimnazjum gminnego (fot. autorki) – Multi-family building near Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)	140
Fot. 61.	Tschechnitz (Siechnice) – widok na zabudowę osiedlową zakładową przy byłej elektrowni (obecnie elektrociepłowni) (z lewej fot. Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; z prawej fot. autorki) – Tschechnitz (Siechnice) – view of the dwelling estate near the former power plant, now a thermal-electric power station (left – Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; right – photo author)	141
Fot. 62.	Stara zabudowa wielorodzinna przy obecnej Elektrociepłowni „Czechnica” od strony ul. Fabrycznej (z lewej fot. Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; z prawej fot. autorki) – Old multi-family buildings at the present „Czechnica” thermal-electric power station, Fabryczna Street (left – Ostdeutsche Bau-Zeitung, Breslau, den 9. Dezember 1926; right – photo by the author)	142
Fot. 63.	Zespół zabudowy wielorodzinnej, trzykondygnacyjnej z lat 1973–1977 (fot. autorki) – Three-floor multi-family buildings, 1973–1977 (photo author)	143
Fot. 64.	Przykład zabudowy wielorodzinnej, czterokondygnacyjnej, 1987 r. (fot. autorki) – An example of four-floor multi-family buildings, 1987 (photo author)	143
Fot. 65.	Zabudowa wielorodzinna, trzykondygnacyjna przy ul. Ciepłowniczej, lata 1980–1981 (fot. autorki) – Three-floor multi-family buildings in Ciepłownicza Street, 1980–1981 (photo author)	144
Fot. 66.	Zabudowa wielorodzinna, czterokondygnacyjna, w trakcie prac wykończeniowych, 2006 r. (fot. autorki) – Four-floor multi-family buildings, finishing works, 2006 (photo author)	144
Fot. 67.	Zabudowa wielorodzinna, w trakcie budowy, 2006 r. (fot. autorki) – Multi-family buildings under construction, 2006 (photo author)	145
Fot. 68.	Współczesna zabudowa wielorodzinna (fot. autorki) – Contemporary multi-family buildings (photo author)	145
Fot. 69.	Odrestaurowana zabudowa wielorodzinna II-kondygnacyjna przy ul. 1 Maja, tzw. „Leningrady” (fot. autorki) – Restored two-floor multi-family buildings in 1 May Street, the so-called „Leningrady” (photo author)	146
Fot. 70.	Zabudowa wielorodzinna III-kondygnacyjna z wnętrzem rekreacyjnym (fot. autorki) – Three-floor multi-family buildings with a playground (photo author)	146
Fot. 71.	Przykład zabudowy wielorodzinnej III-kondygnacyjnej, wokół duża ilość zieleni (fot. autorki) – Three-floor multi-family buildings surrounded by greenery (photo author)	147
Fot. 72.	Nowa zabudowa wielorodzinna IV-kondygnacyjna przy ul. Jarzębinowej (fot. autorki) – New four-floor multi-family buildings in Jarzębinowa Street (photo author)	147
Fot. 73.	Nowa zabudowa wielorodzinna IV-kondygnacyjna z atrakcyjnie urządzonymi terenami zielonymi śródblokowymi (fot. autorki) – New four-floor multi-family buildings with attractively arranged inner space (photo author)	148

Fot. 74.	Odrestaurowana zabudowa wielorodzinna V-kondygnacyjna lat 80. przy ul. Energetycznej nieopodal elektrociepłowni (fot. autorki) – Restored five-floor multi-family buildings, 1980s, in Energetyczna Street near the thermal-electric power station (photo author)	148
Fot. 75.	Zabudowa wielorodzinna V-kondygnacyjna przy ul. Energetycznej (fot. autorki) – Five-floor multi-family buildings in Energetyczna Street (photo author)	149
Fot. 76.	Zróżnicowane kolorystyczne elewacje w budynkach wielorodzinnych tworzących wnętrza śródblokowe (fot. autorki) – Varied coloured facades of multi-family buildings, inner space (photo author)	149
Fot. 77.	Budynek wielorodzinny z lat 60. przy ul. Energetycznej (fot. autorki) – Multi-family building from the 1960s in Energetyczna Street (photo author)	150
Fot. 78.	Zabudowa gospodarcza w osiedlu wielorodzinnym przy ul. Energetycznej (fot. autorki) – Outbuildings in a multi-family dwelling estate in Energetyczna Street (photo author)	151
Fot. 79.	Hotel „Azalia” przy ul. Osiedlowej, budynek z lat 1973–1975 (fot. autorki) – Hotel „Azalia” in Osiedlowa Street, 1973–1975 (photo author)	151
Fot. 80.	Usługi komputerowe w budynku hotelu „Azalia” (fot. autorki) – IT service in the hotel building „Azalia” (photo author)	152
Fot. 81.	Usługi w zabudowie jednorodzinnej – Apteka „Pod Modrzewiem” (fot. autorki) – Services in single-family buildings – Pharmacy „Pod Modrzewiem” (photo author)	153
Fot. 82.	Apteka przy ul. Kolejowej w obiekcie wolnostojącym (fot. autorki) – Pharmacy in a detached building in Kolejowa Street (photo author)	153
Fot. 83.	Sklep „Mięso Wędliny Drób” w budynku jednorodzinnym (fot. autorki) – Butcher’s „Mięso, Wędliny, Drób” in a single-family building (photo author)	154
Fot. 84.	Sklep odzieżowy w niewielkim pawilonie wolno stojącym (fot. autorki) – Clothes shop in a small detached pavilion (photo author)	154
Fot. 85.	Sklep motoryzacyjno-przemysłowy (fot. autorki) – Car and all-goods retail (photo author)	155
Fot. 86.	Sklep spożywczy (fot. autorki) – Grocery (photo author)	155
Fot. 87.	Pawilon handlowy przy ul. Jesionowej w roku 1985 i po modernizacji w 2006 (z lewej fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach, z prawej fot. autorki) – Shopping pavilion in Jesionowa Street in 1985 (photo collection of Municipal Public Library in Siechnice) and after modernization in 2006 (photo author)	156
Fot. 88.	Współczesny pawilon handlowy przy ul. Fabrycznej (fot. autorki) – Modern shopping pavilion in Fabryczna Street (photo author)	156
Fot. 89.	Osiedlowy sklep wielobranżowy (fot. autorki) – A shop in a housing estate (photo author)	157
Fot. 90.	Delikatesy przy ul. Świerczewskiego (fot. autorki) – Delicatessen in Świerczewski Street (photo author)	157
Fot. 91.	DAMIR – chłodnice samochodowe, klimatyzacja (fot. autorki) – DAMIR – car radiators, air-conditioning (photo author)	158
Fot. 92.	Stacja benzynowa (fot. autorki) – Petrol station (photo author)	158
Fot. 93.	Restauracja-Kawiarnia „Pokusa” przy ul. Ciepłowniczej (fot. autorki) – Restaurant-café „Pokusa” in Ciepłownicza Street (photo author)	159
Fot. 94.	Budynek przy ul. Wiosennej 7 – siedziba Rady Miasta (fot. autorki) – Building at 7, Wiosenna Street, Town Council (photo author)	160
Fot. 95.	Bank Zachodni WBK S.A. w kompleksie elektrociepłowni (fot. autorki) – Bank Zachodni WBK S.A. in the thermal-electric power station building complex (photo author)	160

Fot. 96.	Urząd Pocztowy przy boisku sportowym (fot. autorki) – Post Office near sports field (photo author)	161
Fot. 97.	Zabudowa przemysłowa – Elektrociepłownia „Czechnica” (fot. autorki) – Industrial buildings – thermal-electric power station „Czechnica” (photo author)	162
Fot. 98.	Detal zabudowy Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. autorki) – Thermal-electric power station – a detail (photo author)	162
Fot. 99.	Zabudowania produkcyjno-usługowe Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” (fot. własnością Przedsiębiorstwa) – Gardening and Horticulture Company buildings „Siechnice” (photo collection of the company)	163
Fot. 100.	Produkcja sadzonek kwiatów balkonowych i rabatowych w Przedsiębiorstwie Produkcji Ogrodniczej „Siechnice” (fot. własnością Przedsiębiorstwa) – Bedding and balcony plant production at Gardening and Horticulture Company „Siechnice” (photo collection of the company)	164
Fot. 101.	Budynek Stacji Uzdatniania Wody (fot. autorki) – Water Treatment Station building (photo author)	164
Fot. 102.	Wnętrze Stacji Uzdatniania Wody (fot. autorki) – Interior of the Water Treatment Station (photo author)	165
Fot. 103.	Oczyszczalnia ścieków (źródło: www.zgksiechnice.pl) – Sewage Treatment Plant (source: www.zgksiechnice.pl)	165
Fot. 104.	Zbiorniki oczyszczalni ścieków (źródło: www.zgksiechnice.pl) – Sewage Treatment Plant containers (source: www.zgksiechnice.pl)	166
Fot. 105.	Widok na Elektrociepłownię „Czechnica” (fot. autorki) – View of the Thermal-Electric Power Station „Czechnica” (photo author)	170
Fot. 106.	Brama wjazdowa na teren Elektrociepłowni „Czechnica” – widok od strony ulicy (fot. autorki) – Gate to the Thermal-Electric Power Station „Czechnica” – view from the street (photo author)	170
Fot. 107.	Budynek administracyjny z 1925 roku (fot. autorki) – Administration building, 1925 (photo author)	171
Fot. 108.	Budynek wartowni z ok. 1920 roku (fot. autorki) – Guardhouse, ca 1920 (photo author)	171
Fot. 109.	Budynek administracyjny główny Elektrociepłowni „Czechnica” (fot. autorki) – Main administration building of the Thermal-Electric Power Station „Czechnica” (photo author)	174
Fot. 110.	Elektrownia „Czechnica” z 4 kominami, lata 50. XX w. (fot. własnością K. Maćków) – Power Station „Czechnica” with four chimneys, 1950s (photo collection of K. Maćków)	177
Fot. 111.	Czarny dym z Elektrowni „Czechnica”, lata 70. XX wieku (fot. własnością K. Maćków) – Black smoke from the Power Station „Czechnica”, 1970s (photo collection of K. Maćków)	179
Fot. 112.	Rewitalizacja terenu nieopodal gimnazjum gminnego od strony ul. Świerczewskiego (fot. autorki) – Land rehabilitation near Gimnazjum Gminne (junior secondary school), Świerczewski Street (photo author)	184
Fot. 113.	Widok na budynek gminnego gimnazjum od frontu (z prawej – fot. autorki), czyli byłego Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego z lewej (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach) – Front view of Gimnazjum Gminne building (right – photo author), the former Institute of Experimental Animal Breeding, left (photo collection of Municipal Public Library in Siechnice)	185
Fot. 114.	Widok na budynek gimnazjum gminnego od strony Stawu Gimnazjalnego (fot. autorki) – View of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) building from Staw Gimnazjalny (the Gimnazjalny Pond) (photo author)	185

Fot. 115.	Neoklasycystyczne detale architektoniczne w Auli im. Prof. T. Konopińskiego gimnazjum gminnego (fot. Maćków Pracownia Projektowa) – Neo-classicist architectural details in the assembly Hall after Prof. T. Konopiński of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo Maćków Design Bureau)	186
Fot. 116.	Wnętrze Auli im. Prof. T. Konopińskiego (fot. Maćków Pracownia Projektowa) – Interior of the assembly Hall after Prof. T. Konopiński (photo Maćków Design Bureau)	186
Fot. 117.	Wejście do Auli im. Prof. T. Konopińskiego w gimnazjum gminnym (fot. Maćków Pracownia Projektowa) – Entrance to the assembly hall (photo Maćków Design Bureau)	187
Fot. 118.	Klatka schodowa gimnazjum gminnego – zachowane stare balustrady (fot. Maćków Pracownia Projektowa) – Staircase in Gimnazjum Gminne (junior secondary school) – old railings (photo Maćków Design Bureau)	188
Fot. 119.	Wnętrze biblioteki gimnazjum gminnego (fot. Maćków Pracownia Projektowa) – Interior of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) library (photo Maćków Design Bureau)	188
Fot. 120.	Hala sportowa przy gimnazjum gminnym, w głębi obiekty Elektrociepłowni (fot. autorki) – Gym at Gimnazjum Gminne (junior secondary school), Power Station buildings in the background (photo author)	189
Fot. 121.	Łącznik pomiędzy gimnazjum gminnym a halą sportową (fot. autorki) – Connection between Gimnazjum Gminne (junior secondary school) and the gym (photo author) .	190
Fot. 122.	Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika (z lewej stan z 1985 r., z prawej stan obecny) (z lewej fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach, z prawej fot. autorki) – Primary school after M. Kopernik (left – in 1985, Photo collection of Municipal Public Library, right – at present, photo author)	191
Fot. 123.	Zaadaptowany na usługi komercyjne młyn wodny przy ul. Polnej (fot. autorki) – Water mill in Polna Street adapted to commercial services in Polna Street (photo author)	192
Fot. 124.	Widok na zaadaptowany młyn od strony rzeki Oławy (fot. autorki) – View of the adapted water mill from the River Oława (photo author)	193
Fot. 125.	Pozostałości po młynie wodnym przy ul. Polnej (fot. autorki) – Remains of the water mill in Polna Street (photo author)	193
Fot. 126.	Tablica przy krzyżu pokutnym – cmentarz w Siechnicach (fot. autorki) – Plate at penitential cross – cemetery at Siechnice (photo author)	196
Fot. 127.	Krzyż pokutny w Siechnicach (fot. autorki) – Penitential cross at Siechnice (photo author)	196
Fot. 128.	Kaplica cmentarna w Siechnicach (fot. autorki) – Cemetery chapel at Siechnice (photo author)	198
Fot. 129.	Pamiątkowa tablica przy kaplicy cmentarnej ku pamięci dawnych mieszkańców Siechnic (fot. autorki) – Memorial board at cemetery chapel commemorating the former inhabitants of Siechnice (photo author)	198
Fot. 130.	Pamiątkowa tablica przy kaplicy cmentarnej ku pamięci dawnych rodaków Rzeczypospolitej (fot. autorki) – Memorial board at cemetery chapel commemorating the former compatriots from the Republic of Poland (photo author)	199
Fot. 131.	Budynek byłej pierwszej plebanii w Siechnicach przy ul. 1 Maja 2, obecnie wielorodzinny (fot. autorki) – Building of the former presbytery at Siechnice at 2, 1 May Street, now a multi-family building (photo author)	200
Fot. 132.	Kompozycje krzyży na ścianach niektórych domów (fot. autorki) – Cross compositions on the walls of some buildings (photo author)	201
Fot. 133.	Drewniany krzyż przydrożny przy ul. Opolskiej (fot. autorki) – Roadside wooden cross in Opolska Street (photo author)	201

Fot. 134.	Przydrożny krzyż w Prawocinie (fot. autorki) – Roadside cross in Prawocin (photo author)	202
Fot. 135.	Krzyż dziękczynny na prywatnej posesji przy ul. Kościuszki (fot. autorki) – Thanksgiving cross on a private lot in Kościuszko Street (photo author)	202
Fot. 136.	Granitowy krzyż na osiedlu u zbiegu ulic Kwiatowej i Osiedlowej z okazji „Jubileuszu 2000” (fot. autorki) – Granite cross in a housing estate commemorating the „2000 Jubilee”, at Kwiatowa and Osiedlowa Streets (photo author)	203
Fot. 137.	Krzyż w ogrodzie przydomowym sprzed 1945 roku przy ul. Opolskiej 18 (fot. autorki) – Cross in a home garden, before 1945, at 18, Opolska Street (photo author)	204
Fot. 138.	Metalowy krzyż na posesji przy ul. Świerczewskiego 13 (fot. autorki) – Metal cross at 13, Świerczewski Street (photo author)	204
Fot. 139.	Neogotycka kapliczka słupowa z początku XX wieku przy ul. Opolskiej (fot. autorki) – Neo-gothic shrine, beginning of the 20 th c. in Opolska Street (photo author)	205
Fot. 140.	Figurka Matki Bożej w ogrodzie przy ul. Świerczewskiego 10b (fot. autorki) – Blessed Virgin Mary figure in the garden at 10b Świerczewski Street (photo author)	205
Fot. 141.	Figura św. Floriana – patrona strażaków (fot. autorki) – St. Florian’s figure – patron of firefighters (photo author)	206
Fot. 142.	Tabliczka pod figurą św. Floriana (fot. autorki) – Plate below St. Florian’s figure (photo author)	206
Fot. 143.	Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Siechnicach (fot. autorki) – Voluntary Fire Brigade building at Siechnice (photo author)	207
Fot. 144.	Ochotnicza Straż Pożarna Siechnic – 03.05.2006 r. (fot. autorki) – Voluntary Fire Brigade from Siechnice – 3 May 2006 (photo author)	208
Fot. 145.	Zabytkowa pompa wodna w sąsiedztwie Ochotniczej Straży Pożarnej (fot. autorki) – Period water pump in the vicinity of Voluntary Fire Brigade (photo author)	209
Fot. 146.	Budynek stacji kolejowej (fot. autorki) – Railway Station building (photo author) ..	209
Fot. 147.	Infrastruktura kolejowa – stacja rozrządowa (fot. autorki) – Railway infrastructure – marshalling station (photo author)	210
Fot. 148.	Trakcja kolejowa, widok w stronę Wrocławia (fot. autorki) – Tracks – in the direction of Wrocław (photo author)	210
Fot. 149.	Budowa siechnickiego kościoła (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach) – Construction of Siechnice church (photo collection of Municipal Public Library)	215
Fot. 150.	Kościół pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Siechnicach – elewacja od strony północno-wschodniej (fot. autorki) – Heart of BVM church at Siechnice, north-east facade (photo author)	216
Fot. 151.	Kościół pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Siechnicach – elewacja od strony południowo-zachodniej (fot. autorki) – Immaculate Heart of BVM church at Siechnice, south-west facade (photo author)	216
Fot. 152.	Pomnik papieża Jana Pawła II z okazji 25-lecia pontyfikatu (fot. autorki) – Pope John Paul II monument commemorating 25-year jubilee of pontificate (photo author)	219
Fot. 153.	Amfiteatralne wnętrze kościoła (fot. autorki) – Amphitheatrical interior of the church (photo author)	221
Fot. 154.	Figura Ojca Pio w kościele parafialnym (fot. autorki) – Father Pio figure in the parish church (photo author)	221
Fot. 155.	Witraż w kościele (fot. autorki) – Stained glass window in the church (photo author) ..	222
Fot. 156.	Organy kościelne (fot. autorki) – Church organs (photo author)	224
Fot. 157.	Więźba dachowa kościoła od strony wnętrza (fot. autorki) – Church rafter framing – inside (photo author)	224

Fot. 158.	Pierwsze przedszkole w Siechnicach przy ul. Zacisze, ok. 1975 r. (fot. własnością K. Maćków) – First kindergarten at Siechnice, in Zacisze Street, ca 1975, (photo collection of K. Maćków)	226
Fot. 159.	Przedszkole Publiczne przy ul. Osiedlowej 23, z lewej budynek z 1985 r. (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej); z prawej – stan obecny (fot. autorki) – Przedszkole Publiczne (Public Kindergarten), 23, Osiedlowa Street, left – the building in 1985 (photo collection of Municipal Public Library), right – present view (photo author)	226
Fot. 160.	Plac zabaw w Przedszkolu Publicznym w Siechnicach (fot. autorki) – Playground at Przedszkole Publiczne at Siechnice (photo author)	228
Fot. 161.	Żłobek Huty Siechnice przy ul. Kolejowej 15 w 1985 r. (fot. z lewej – własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach), aktualnie Ośrodek Zdrowia (zdjęcie z prawej fot. autorki) – Siechnice Smelter creche, 15, Kolejowa Street, in 1985 (left – photo collection of Municipal Public Library), at present a health centre (right – photo author)	230
Fot. 162.	Ośrodek Zdrowia przy ul. Kolejowej 15 (fot. autorki) – Health centre at 15, Kolejowa Street (photo author)	230
Fot. 163.	Budynek Gminnego Centrum Kultury wczoraj i dziś (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach (z lewej) oraz fot. autorki (z prawej) – Gminne Centrum Kultury building (local culture centre) in the past and at present (photo collection of Municipal Public Library) right – photo author)	231
Fot. 164.	Sala restauracyjna przed 1945 r. (fot. z lewej – własność Miejska Biblioteka Publiczna); zdjęcie z prawej – sala klubowa w Gminnym Centrum Kultury, 2006 r. (fot. autorki) – Restaurant room before 1945 (left – photo collection of Municipal – Public Library) right – room in Gminne Centrum Kultury, 2006 (photo author) ...	232
Fot. 165.	Wnętrze Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach (fot. autorki) – Municipal Public Library at Siechnice (photo author)	233
Fot. 166.	Niepowtarzalny krajobraz Siechnic z odbiciem w wodzie kominów elektrociepłowni (fot. autorki) – Impressive landscape of Siechnice with power plant chimneys reflections in water (photo author)	236
Fot. 167.	Rzeczka Szalona w południowej części Siechnic (fot. autorki) – The River Szalona in the south of Siechnice (photo author)	236
Fot. 168.	Rozlewiska w dolinie Oławy (fot. autorki) – Flood waters in the River Oława valley (photo author)	237
Fot. 169.	Urządzenia hydrotechniczne na Oławie (fot. autorki) – Hydro-engineering devices on the River Oława (photo author)	237
Fot. 170.	Urządzenia hydrotechniczne na Oławie – śluza (fot. autorki) – Hydro-engineering devices on the River Oława – a sluice (photo author)	238
Fot. 171.	Oczko wodne wymagające rewitalizacji przy byłym młynie wodnym, ul. Polna (fot. autorki) – Pond at the former water mill in Polna Street in need of rehabilitation (photo author)	240
Fot. 172.	Małe formy architektoniczne przy Stawie Gimnazjalnym (fot. autorki) – Small architecture at Staw Gimnazjalny (photo author)	240
Fot. 173.	Zdewastowany teren przy dawnym młynie (fot. autorki) – Devastated area near the former water mill (photo author)	241
Fot. 174.	Zieleń w wodzie Stawu Gimnazjalnego (fot. autorki) – Greenery in Staw Gimnazjalny (photo author)	242
Fot. 175.	Zieleń na wodzie rzeki Oławy (fot. autorki) – Greenery in the River Oława (photo author)	243
Fot. 176.	Zieleń na wodzie rzeki Stara Odra (fot. autorki) – Greenery in the River Old Odra (photo author)	243
Fot. 177.	Staw Gimnazjalny (fot. autorki) – Staw Gimnazjalny (photo author)	244

Fot. 178.	Staw „Huta” w sąsiedztwie hałdy popiołów poprodukcyjnych (zdjęcie z lewej fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach – 1985 r., z prawej fot. autorki – 2006 r.) – Staw „Huta” (Smelter Pond) near the post-production dump (left – photo collection of Municipal Public Library, 1985, right – photo author, 2006) .	244
Fot. 179.	Lustro wody Stawu Gimnazjalnego zwierciadłem (fot. autorki) – Water level in Staw Gimnazjalny as a mirror (photo author) ..	245
Fot. 180.	Lustro wody Stawu Gimnazjalnego i rzeki Oławy zwierciadłem (fot. autorki) – Water level in Staw Gimnazjalny and the River Oława as a mirror (photo author) ..	245
Fot. 181.	Dziki Staw przy Grobli Magistrackiej i ul. T. Kościuszki (fot. autorki) – Dziki Staw at Grobla Magistracka and Kościuszko Street (photo author) ..	246
Fot. 182.	Osadniki siechnickie przy ul. Polnej (fot. autorki) – Siechnice clarifiers in Polna Street (photo author) ..	246
Fot. 183.	Rzeka Oława – widok z Mostu Oławskiego (fot. autorki) – The River Oława – view from the Oławski Bridge (photo author) ..	247
Fot. 184.	Panorama zalanego miasta podczas powodzi w 1997 roku – widok z lotu ptaka (fot. własnością Parafii w Siechnicach) – Panorama of the deluded town during the flood in 1997 – aerial photo (photo collection of Siechnice Parish) ..	247
Fot. 185.	Powódź w Siechnicach w 1997 roku (fot. własnością Parafii w Siechnicach) – Flood in Siechnice in 1997 (photo collection of Siechnice Parish) ..	248
Fot. 186.	Lasy Siechnickie (fot. autorki) – Siechnice forests (photo author) ..	249
Fot. 187.	Las Zębicki w sąsiedztwie PPO „Siechnice” (fot. autorki) – Las Zębicki (Zębicki Forest) near Gardening and Horticulture Company „Siechnice” (photo author) ..	249
Fot. 188.	PPO „Siechnice”, budynek administracji (fot. autorki) – Gardening and Horticulture Company „Siechnice”, administration building (photo author) ..	270
Fot. 189.	PPO „Siechnice” – widok z lotu ptaka (fot. własnością przedsiębiorstwa) – Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – aerial photo (photo collection of the Company) ..	271
Fot. 190.	PPO „Siechnice”, produkcja szklarniowa ogórków (fot. własnością przedsiębiorstwa) – Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – green house cucumbers (photo collection of the Company) ..	271
Fot. 191.	PPO „Siechnice”, produkcja szklarniowa kwiatów ozdobnych (fot. własnością przedsiębiorstwa) – Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – green house flowers (photo collection of the Company) ..	272
Fot. 192.	PPO „Siechnice”, produkowane kwiaty balkonowe (fot. własnością przedsiębiorstwa) – Gardening and Horticulture Company „Siechnice” – balcony flowers (photo collection of the Company) ..	272
Fot. 193.	Zakład produkcyjny Konfexim-2 w Siechnicach (fot. autorki) – Clothes Company Konfexim-2 at Siechnice (photo author) ..	275
Fot. 194.	Parker Hannifin – producent złączek hydraulicznych (fot. autorki) – Parker Hannifin – pipe connectors manufacturer (photo author) ..	278
Fot. 195.	Parker Hannifin – hala produkcyjna (fot. Maćków Pracownia Projektowa) – Parker Hannifin – production hall (photo Maćków Design Bureau) ..	279
Fot. 196.	Thyssen Polymer Polska – producent profili okiennych (fot. autorki) – Thyssen Polymer Polska – window frames manufacturer (photo author) ..	279
Fot. 197.	Centrum Logistyczne Phoenix (fot. autorki) – Logistics Centre Phoenix (photo author) ..	280
Fot. 198.	Estetyka i uroda miasta – urokliwe, rozległe wnętrza osiedlowe (fot. autorki) – Beauty of the town – charming and spacious interior area in the housing estate (photo author) ..	293
Fot. 199.	Ulica Fabryczna, z lewej 1985 r. (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej), z prawej 2006 r. (fot. autorki) – Fabryczna Street in 1985 – left (photo collection of Siechnice Municipal Public Library), in 2006 – right (photo author) ..	294

Fot. 200.	Urządzone tereny zielone przed gimnazjum gminnym (fot. autorki) – Arranged green areas in front of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)	294
Fot. 201.	Urządzona i zadbane i zielona łąka miejska (fot. autorki) – Town greenery (photo author)	295
Fot. 202.	Zadbane i urządzone tereny przed gminnym gimnazjum (fot. autorki) – Arranged green area in front of Gimnazjum Gminne (junior secondary school) (photo author)	295
Fot. 203.	Ogródki działkowe przy ul. Kolejowej i Lwowskiej (fot. autorki) – Allotments in Kolejowa and Lwowska Streets (photo author)	296
Fot. 204.	Majowy krajobraz ogródków działkowych przy ul. Kolejowej i Lwowskiej (fot. autorki) – May landscape with allotments in Kolejowa and Lwowska Streets (photo author)	296
Fot. 205.	Nieurządzone tereny rekreacyjne przy Stawie „Huta” (fot. autorki) – Unarranged recreation area at Staw „Huta” (photo author)	297
Fot. 206.	Elektrociepłownia „Czechnica” z lotu ptaka (źródło: www.siechnice.com.pl) – Electro-thermal power station „Czechnica” – aerial photo (source: www.siechnice.com.pl)	305
Fot. 207.	Funkcjonująca Huta „Siechnice” w 1985 r. (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach) – „Siechnice” smelter in 1985 (photo collection of Siechnice Municipal Public Library)	306
Fot. 208.	Huta „Siechnice” tuż przed upadłością, widok z ul. Kolejowej (fot. własnością Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siechnicach) – „Siechnice” smelter shortly before bankruptcy, view from Kolejowa Street (photo collection of Siechnice Municipal Public Library)	307
Fot. 209.	Ruiny Huty „Siechnice” – widok z ul. Kolejowej (fot. autorki) – Ruins of „Siechnice” smelter – view from Kolejowa Street (photo author)	307
Fot. 210.	Ruiny po Hucie „Siechnice” – widok z ul. T. Kościuszki (fot. autorki) – Ruins of „Siechnice” smelter – view from Kościuszko Street (photo author)	308
Fot. 211.	Hałda żużli pohanicznych – widok z ul. Kościuszki (fot. autorki) – Slag pile from the smelter – view from Kościuszko Street (photo author)	308

Spis rysunków

Rys. 1.	Położenie Siechnic na mapie Polski – Location of Siechnice on the map of Poland	28
Rys. 2.	Położenie Siechnic na mapie województwa dolnośląskiego w powiecie wrocławskim – Location of Siechnice on the map of Lower Silesia Province in Wrocław County.....	28
Rys. 3.	Położenie Siechnic na mapie powiatu wrocławskiego – Location of Siechnice on the map of Wrocław County	29
Rys. 4.	Położenie Siechnic na mapie gminy Święta Katarzyna – Location of Siechnice on the map of Święta Katarzyna district.....	29
Rys. 5.	Usytuowanie Siechnic względem Wrocławia – Location of Siechnice in respect of Wrocław	30
Rys. 6.	Miasto Siechnice w granicach administracyjnych – Town of Siechnice and its administrative boundaries	31
Rys. 7.	Miasta w zasięgu oddziaływania Wrocławia – The town within Wrocław influence.....	34
Rys. 8.	Plan wsi Tschechnitz (Siechnice) z 1903 roku – Map of the village of Tschechnitz (Siechnice), 1903	90
Rys. 9.	Rozwój przestrzenny wsi Tschechnitz, 1903 rok – Spatial development of the village of Tschechnitz, 1903	90
Rys. 10.	Plan wsi Kraftborn (Siechnice) z 1931 roku – Map of the village of Kraftborn (Siechnice), 1931	91
Rys. 11.	Rozwój przestrzenny wsi Kraftborn, 1931 rok – Spatial development of the village of Kraftborn, 1931	91
Rys. 12.	Plan miasta Siechnice z 1997 roku – Map of the town of Siechnice, 1997	92
Rys. 13.	Rozwój przestrzenny miasta Siechnice, 1997 rok – Spatial development of the town of Siechnice, 1997	93
Rys. 14.	Plan miasta Siechnice z 2005 roku – Map of the town of Siechnice, 2005	94
Rys. 15.	Rozwój przestrzenny miasta Siechnice, 2006 rok – Spatial development of the town of Siechnice, 2006	95
Rys. 16.	Projektowana oś urbanistyczna Siechnic – Designed urban axis in Siechnice	96
Rys. 17.	Projekt centrum administracyjno-usługowego (oprac. Maćków Pracownia Projektowa) – Design of administration and service centre (by Maćków Design Bureau).....	97
Rys. 18.	Schemat zakresu pojęciowego struktury miasta – Town structure scheme – explanation	100
Rys. 19.	Schemat struktury wsi Siechnice z 1903 r. – Village of Siechnice structure scheme, 1903	103
Rys. 20.	Schemat struktury wsi Siechnice z 1931 r. – Village of Siechnice structure scheme, 1931	103
Rys. 21.	Schemat struktury miasta Siechnice z 1997 r. – Town of Siechnice structure scheme, 1997.....	104
Rys. 22.	Schemat struktury miasta Siechnice z 2006 r. – Town of Siechnice structure scheme, 2006	104
Rys. 23.	Podstawowe elementy obrazu miasta i wiążące się z nimi wyróżniki krajobrazowe (angielskie określenia wg Kevina Lyncha) – Basic elements of urban landscape and its landmarks (English terms after Kevin Lynch)	106

Rys. 24.	Wieś Tschechnitz (Siechnice), funkcje wiodące, 1903 r. – Village of Tschechnitz (Siechnice), leading functions, 1903.....	113
Rys. 25.	Wieś Kraftborn (Siechnice), funkcje wiodące, 1931 r. – Village of Kraftborn (Siechnice), leading functions, 1931.....	113
Rys. 26.	Miasto Siechnice, funkcje wiodące, 1997 r. – Town of Siechnice, leading functions, 1997.....	114
Rys. 27.	Miasto Siechnice, funkcje wiodące, 2006 r. – Town of Siechnice, leading functions, 2006.....	114
Rys. 28.	Funkcje terenów wsi Tschechnitz (Siechnice) z 1903 roku – Functions of the village of Tschechnitz (Siechnice) area, 1903.....	116
Rys. 29.	Funkcje terenów wsi Kraftborn (Siechnice) z 1931 roku – Functions of the village of Kraftborn (Siechnice) area, 1931.....	117
Rys. 30.	Funkcje terenów miasta od 1997 roku – Functions of the town area since 1997...	119
Rys. 31.	Funkcje terenów miasta Siechnice, stan obecny – Functions of the town of Siechnice area – at present.....	120
Rys. 32.	Siechnice – obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna (oprac. autorki) – Siechnice – present functional-spatial structure (by author).....	121
Rys. 33.	Projektowany stadion sportowy nieopodal Stawu Gimnazjalnego (oprac. Maćków Pracownia Projektowa) – Design of the sports stadium near Staw Gimnazjalny (by Maćków Design Bureau).....	123
Rys. 34.	Projektowany park przy ul. Zacisze (oprac. Maćków Pracownia Projektowa) – Design of the park near Zacisze Street (by Maćków Design Bureau).....	123
Rys. 35.	Istniejące i prognozowane funkcje terenów z wyodrębnionym centrum administracyjno-usługowym – Present and future functions of the area with the administration and service centre.....	124
Rys. 36.	Wiek budynków w mieście – Age of the town buildings.....	134
Rys. 37.	Wiek budynków mieszkaniowych – Age of dwelling buildings.....	135
Rys. 38.	Zabudowa mieszkaniowa – stan techniczny – Housing – technical condition.....	136
Rys. 39.	Wysokość zabudowy mieszkaniowej miasta – Height of town housing.....	136
Rys. 40.	Rzut osiedla zakładowego wielorodzinnego przy elektrowni w Tschechnitz – View of the multi-family estate of the Tschechnitz power plant.....	141
Rys. 41.	Zróżnicowanie funkcjonalne budynków (oprac. autorki) – Various functions of the buildings (by author).....	161
Rys. 42.	Mozaikowy układ akwenów Siechnice – Wrocław (oprac. autorki) – Mosaic layout of water reservoirs Siechnice – Wrocław (by author).....	239
Rys. 43.	Zmiany struktury wieku mieszkańców Siechnic w latach 1997–2003 – Changes in age structure of the population of Siechnice 1997–2003.....	257
Rys. 44.	Jednostki zarejestrowane w systemie REGON ogółem – Entrepreneurs registered in the REGON system – total.....	266
Rys. 45.	Rodzaje jednostek zarejestrowanych w systemie REGON ogółem – Types of entrepreneurs registered in the REGON system – total.....	267
Rys. 46.	Pracujący w Siechnicach według sektorów – Siechnice employees according to sectors.....	269
Rys. 47.	Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (oprac. Urzędu Gminy Święta Katarzyna) – Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej – local map of spatial management (by Urząd Gminy Święta Katarzyna).....	276
Rys. 48.	Obwodnica Wrocławia (droga Bielany-Łany-Długołęka); kolorem czerwonym wyróżniono projektowaną obwodnicę – Wrocław ringroad, Bielany-Łany-Długołęka (marked red).....	314

Rys. 49.	Opinia mieszkańców odnośnie nadania Siechnicom praw miejskich (oprac. autorki) – Citizens' opinions on Siechnice being granted a town charter (by author)	316
Rys. 50.	Wykształcenie respondentów (oprac. autorki) – Education of the respondents (by author)	317
Rys. 51.	Nazwa Siechnice dla wsi jak i dla miasta (oprac. autorki) – Name of Siechnice for the village and town (by author)	318
Rys. 52.	Przywiązanie mieszkańców do miasta i zainteresowanie jego rozwojem według płci (oprac. autorki) – Citizens' attachment and interest in the town's development (by sex) (by author)	320
Rys. 53.	Ewentualność wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki) – Possibility of moving out of Siechnice (by author)	321
Rys. 54.	Brak w mieście typowego centrum (oprac. autorki) – Lack of a typical town centre (by author)	321
Rys. 55.	Lokalizacja siedziby Urzędu Miasta (oprac. autorki) – Municipal Council location (by author)	322
Rys. 56.	Kwestia wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki) – Moving out of Siechnice (by author)	325
Rys. 57.	Przyczyny wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki) – Reasons for leaving Siechnice (by author)	325
Rys. 58.	Chęć wyprowadzenia się z Siechnic z uwzględnieniem czasokresu zamieszkiwania (oprac. autorki) – Willingness to move out of Siechnice in respect of time of residence (by author)	326
Rys. 59.	Chęć wyprowadzenia się z Siechnic uwzględniając wiek respondenta (oprac. autorki) – Willingness to move out of Siechnice in respect of respondents age (by author)	326
Rys. 60.	Powody ewentualnego wyprowadzenia się z Siechnic (oprac. autorki) – Reasons for moving out of Siechnice (by author)	327
Rys. 61.	Zainteresowanie mieszkańców gospodarką przestrzenną, urbanistyką, architekturą (oprac. autorki) – Citizens' interest in landscape management, town planning and architecture (by author)	330
Rys. 62.	Ilość zieleni w mieście (oprac. autorki) – Greenery in the town (by author)	331
Rys. 63.	Zalety estetyczne miasta (oprac. autorki) – Aesthetics of the town (by author)	331
Rys. 64.	Walory miasta pod względem zagospodarowania przestrzeni (oprac. autorki) – Landscape management – advantages of Siechnice (by author)	332
Rys. 65.	Dostęp do usług (oprac. autorki) – Service availability (by author)	333
Rys. 66.	Niezadowolenie mieszkańców (oprac. autorki) – Citizens' dissatisfaction (by author)	334
Rys. 67.	Opinia siechniczian dotycząca budownictwa mieszkaniowego (oprac. autorki) – Citizens' opinion on housing development (by author)	335
Rys. 68.	Najchętniej zamieszkiwany rodzaj zabudowy (oprac. autorki) – The most popular type of housing (by author)	336
Rys. 69.	Rodzaje usług w miejscu zamieszkania (oprac. autorki) – Types of services in the area of residence (by author)	337
Rys. 70.	Miejsce dokonywania zakupów (oprac. autorki) – Shopping places (by author)...	338
Rys. 71.	Chęć uczestniczenia siechniczian w podejmowaniu decyzji dotyczących miasta (oprac. autorki) – Citizens' willingness to participate in decision taking on their town (by author)	339
Rys. 72.	Partycypacja społeczna (oprac. autorki) – Society participation in decision taking on the town (by author)	340
Rys. 73.	Stałe miejsce zatrudnienia (oprac. autorki) – Permanent employment (by author) ...	341

Rys. 74.	Poszukiwanie stałego miejsca pracy (oprac. autorki) – Permanent employment seeking (by author)	342
Rys. 75.	Możliwość znalezienia stałego zatrudnienia (oprac. autorki) – Possibility of finding permanent employment (by author)	343
Rys. 76.	Zapotrzebowanie na ogródki działkowe (oprac. autorki) – Need for allotments (by author)	343
Rys. 77.	Rola ogródków działkowych (oprac. autorki) – The role of allotments (by author).....	344
Rys. 78.	Chęć posiadania ogródka działkowego (oprac. autorki) – Willingness to have an allotment (by author)	345
Rys. 79.	Spędzanie czasu wolnego (oprac. autorki) – Ways of spending leisure time (by author)	346
Rys. 80.	Poziom życia Siechniczan (oprac. autorki) – Standard of living of Siechnice inhabitants (by author).....	347
Rys. 81.	Standard życia (oprac. autorki) – Standard of living (by author).....	348
Rys. 82.	Uciążliwości miasta (oprac. autorki) – Drawbacks of urban life (by author)	349
Rys. 83.	Opinie dotyczące wielkości miasta (oprac. autorki) – Opinions on the town size (by author)	350
Rys. 84.	Orientacja w problemach miasta (oprac. autorki) – Knowledge of town problems (by author).....	351
Rys. 85.	Przyszłe zyski miasta według branż (oprac. autorki) – Future revenues for the town relevant to branches (by author)	352
Rys. 86.	Wyjazdy mieszkańców do innej miejscowości (oprac. autorki) – Trips to other places (by author)	353
Rys. 87.	Powód i częstość wyjazdu do innej miejscowości (oprac. autorki) – Reason for and frequency of such trips (by author)	353
Rys. 88.	Wykształcenie respondentów (oprac. autorki) – Respondents' education (by author)	354
Rys. 89.	Miejscowość zatrudnienia respondentów (oprac. autorki) – Place of employment of the respondents (by author)	355
Rys. 90.	Zadowolenie z wykonywanej pracy (oprac. autorki) – Job satisfaction (by author)	355
Rys. 91.	Dochody uzyskiwane z pracy (oprac. autorki) – Income from work (by author) ..	356
Rys. 92.	Stanowisko lub wykonywane zajęcie (oprac. autorki) – Work post or job performed (by author).....	357
Rys. 93.	Najbardziej cenne cechy pracy (oprac. autorki) – The most desired features of work (by author)	357
Rys. 94.	Powierzchnia mieszkań w kontekście ilości osób je zamieszkujących (oprac. autorki) – Flat area versus number of inhabitants (by author)	358
Rys. 95.	Rodzaj zajmowanego mieszkania (oprac. autorki) – Type of flat (by author)	359
Rys. 96.	Lokalizacja mieszkań (oprac. autorki) – Location of flats (by author)	359

Spis rycin

Ryc. 1.	Pierwsza wzmianka o Siechnicach (źródło: „Ost Deutsche Zeitung” Nr 24, 1926 r. str. 413–434) – First mention of Siechnice (source: Ost Deutsche Zeitung, No 24, 1926, pp. 413–434).....	38
Ryc. 2.	Krzyż pokutny na cmentarzu w Siechnicach – Tschechnitz 1 (zachowany) i Tschechnitz 2 (nie zachowany) wraz z innymi krzyżami pokutnymi rejonu Wrocławia (źródło: niemiecki Katalog wydany w Legnicy w 1923 r.) – Penalty cross in Siechnice cemetery – Tschechnitz 1 (existing) and Tschechnitz 2 (non existing) along with other penalty crosses from Wrocław area (source: German Catalogue published in Legnica, 1923).....	195
Ryc. 3.	Widok EC od strony południowej – The Czechnica Thermal-Electric Power Station south view (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	419
Ryc. 4.	Widok na bramę główną i budynek administracyjny – The main gate and administration building view (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	419
Ryc. 5.	Budynek starej kotłowni, z lewej – budynki gospodarcze – The old boiler house; on the left: auxiliary purpose buildings (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	420
Ryc. 6.	Elektrofiltry spalin, z prawej – budynek maszynowni – The electrostatic precipitators; on the right: the turbine house (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	420
Ryc. 7.	Hala maszynowni turbozespołu III, widok na wymienniki ciepła – The No. 3 turbine house: the heat exchangers view (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	421
Ryc. 8.	Hala maszynowni turbozespołu nr 3 – widok na turbinę – The No. 3 turbine house: the turbine view (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	421
Ryc. 9.	Urządzenia zmiękczenia wody – The water treatment devices (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	422
Ryc. 10.	Hala maszynowni turbozespołów nr 1 i 2, na pierwszym planie generator – The Nos 1 and 2 turbine house; in foreground: the generator (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	422
Ryc. 11.	Hala maszynowni turbozespołów 1 i 2, na pierwszym planie turbina – The Nos 1 and 2 turbine house; in foreground: the turbine (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	423
Ryc. 12.	Wnętrze nastawni kotłowej – The boiler control room inside (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	423
Ryc. 13.	Wnętrze nastawni turbozespołów nr 1 i 2 – The Nos 1 and 2 turbine sets control room inside (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	424
Ryc. 14.	Urządzenia w pompowni wody kotłowej – Devices in the feed pump room (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	424
Ryc. 15.	Wymiennik ciepła – The heat exchanger (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	425
Ryc. 16.	Chłodnie kominowe – The cooling towers (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	425

Ryc. 17.	Budynek pompowni wody sieciowej, w głębi chłodnie kominowe – The network water pump house; in the distance, the cooling towers can be seen (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	426
Ryc. 18.	Obiekty produkcyjne wzdłuż drogi wewnętrzzakładowej – Production objects along the internal road (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)	426
Ryc. 19.	Zbiorniki retencyjne popiołu – The fly ash silos (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)	427
Ryc. 20.	Plac węglowy z suwnicą do rozładunku węgla – The coal storage yard with a coal discharging overhead crane (Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław).....	427

Spis tabel

Tabela 1.	Miasta leżące w promieniu do 40 kilometrów od Wrocławia (oprac. autorki) – Towns within the distance of 40 km from Wrocław	35
Tabela 2.	Ludność Siechnic w latach 1795–2005 – Population of Siechnice from 1795 to 2005	252
Tabela 3.	Ludność Siechnic według płci i ekonomicznych grup wieku – Population of Siechnice by sex and economic age groups	253
Tabela 4.	Ludność Siechnic według stanu cywilnego prawnego, płci i grup wieku – Population of Siechnice by marital status, sex and age groups	254
Tabela 5.	Ludność Siechnic według okresu zamieszkiwania oraz grup wieku – Population of Siechnice according to the period of residence and age groups	254
Tabela 6.	Ludność Siechnic według języka używanego w domu i płci – Population of Siechnice according to the mother tongue and sex	255
Tabela 7.	Ludność Gminy Święta Katarzyna według deklarowanej narodowości i płci – Population of Swieta Katarzyna district according to nationality and sex	255
Tabela 8.	Gospodarstwa rolne według siedziby gospodarstwa – Farms according to their location	258
Tabela 9.	Gospodarstwa rolne według siedziby użytkownika – Farms according to their location	258
Tabela 10.	Gospodarstwa domowe według liczby osób i głównego źródła utrzymania – Households according to the number of family members and primary source of income	259
Tabela 11.	Rodziny w gospodarstwach domowych według typów rodzin – Types of families and households	260
Tabela 12.	Mieszkania zamieszkałe stale według liczby izb oraz liczby i typu gospodarstwa domowego – Flats inhabited permanently according to the number of rooms and type of household	260
Tabela 13.	Rodziny z dziećmi zamieszkujące w mieszkaniach według powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę i liczby dzieci w rodzinie – Families with children in flats according to usable floor area (ufa) per person and number of children in family	261
Tabela 14.	Większe podmioty działające w mieście (oprac. autorki) – Larger companies operating in the town (by author)	264
Tabela 15.	Rynek pracy w Siechnicach do 2003 roku – Work market in Siechnice until 2003	268
Tabela 16.	Koncepcja systemu obsługi mieszkańców Siechnic – Concept of servicing system for the inhabitants of Siechnice	283

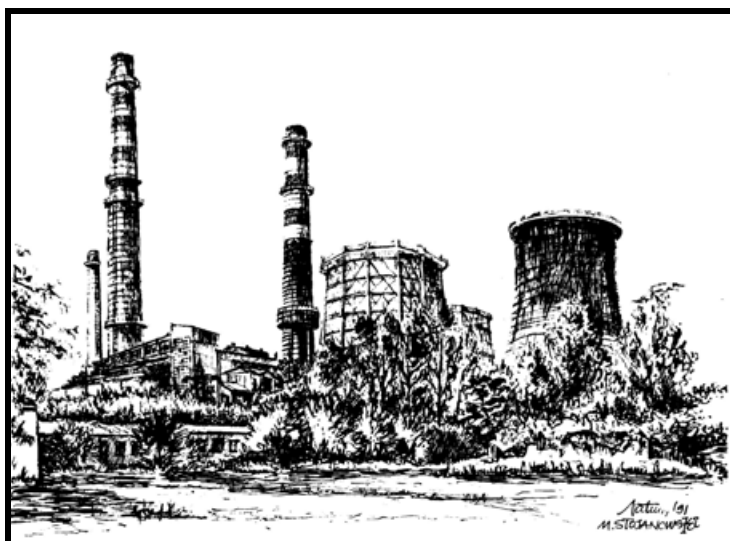

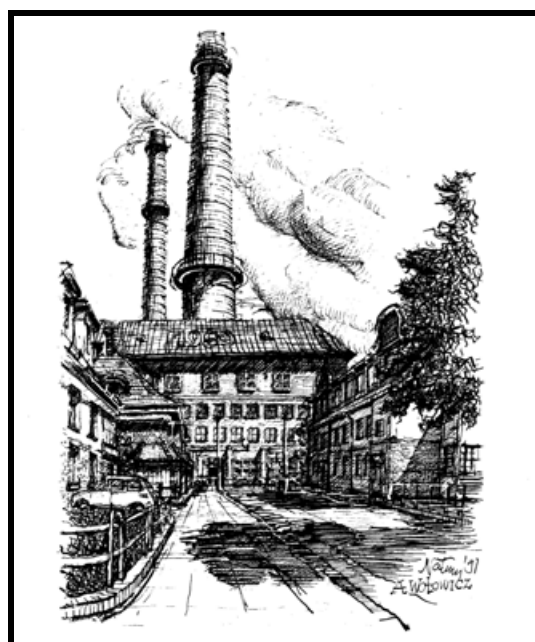
ANEKS

**Album rysunków studenckich
Elektrociepłowni „Czechnica”**

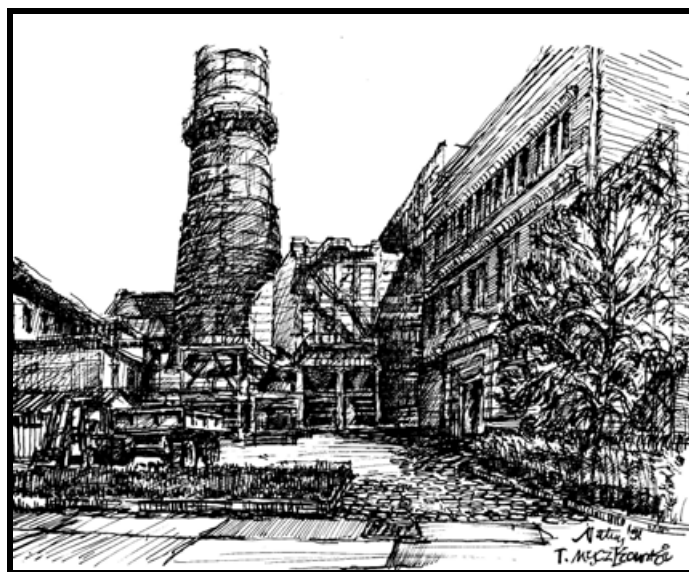
Ryc. 3. Widok EC od strony południowej
Pic. 3. The Czechnica Thermal-Electric Power Station south view
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

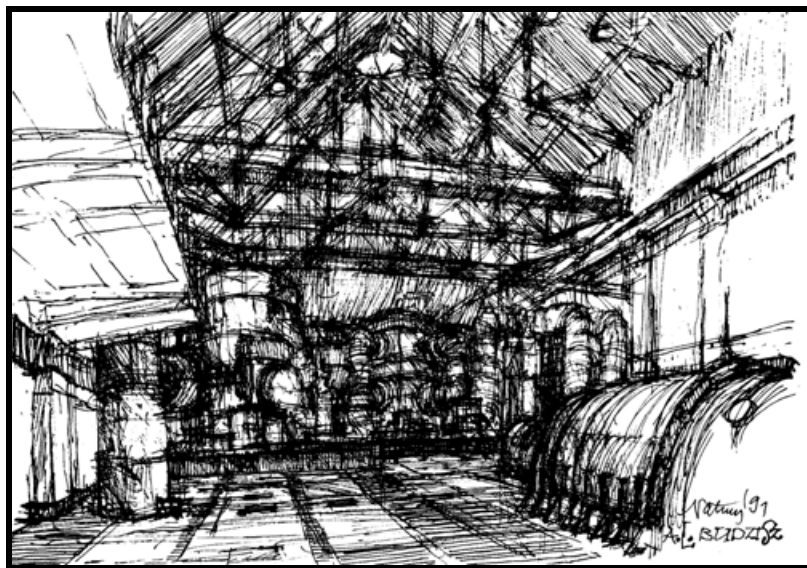
Ryc. 4. Widok na bramę główną i budynek administracyjny
Pic. 4. The main gate and administration building view
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

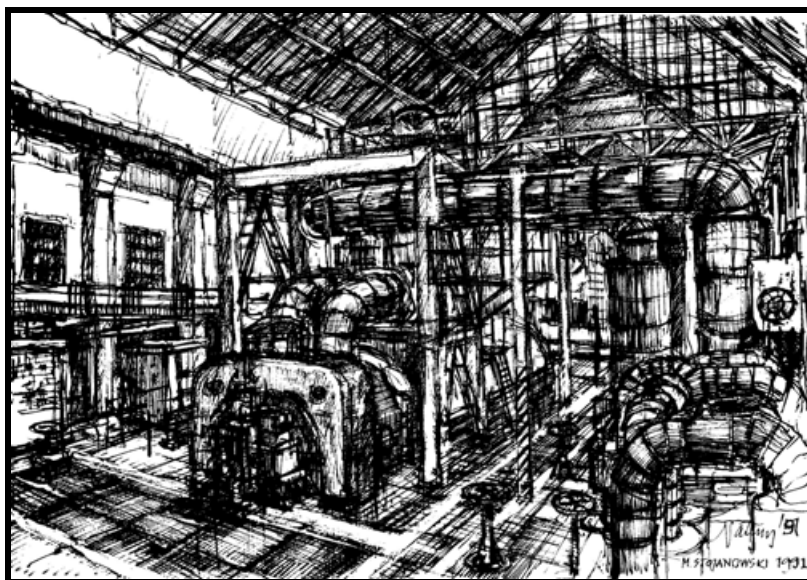
Ryc. 5. Budynek starej kotłowni, z lewej – budynki gospodarcze
Pic. 5. The old boiler Mouse, on the left – auxiliary purpose buildings
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

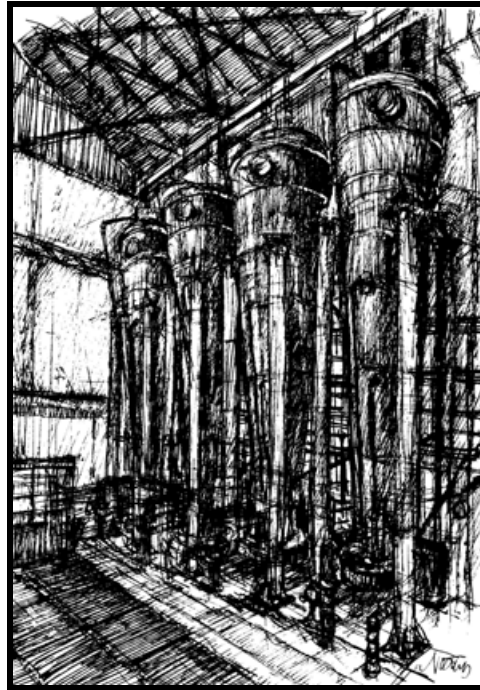
Ryc. 6. Elektrofiltry spalin, z prawej – budynek maszynowni
Pic. 6. The electrostatic precipitators, on the right – the turbine house
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

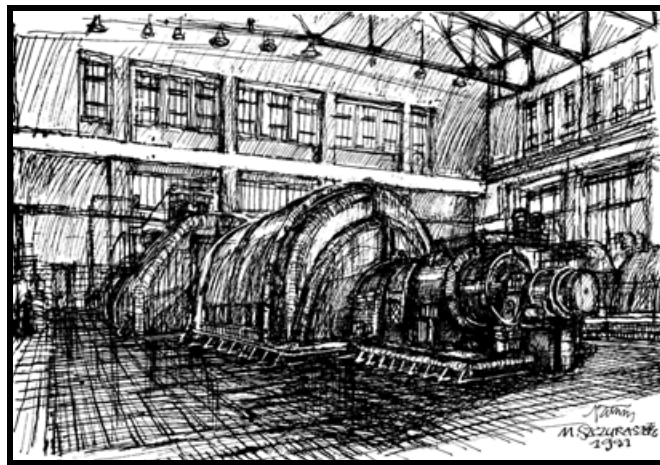
Ryc. 7. Hala maszynowni turbozespołu 3, widok na wymienniki ciepła
Pic. 7. The No. 3 turbine house, the heat exchangers view
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

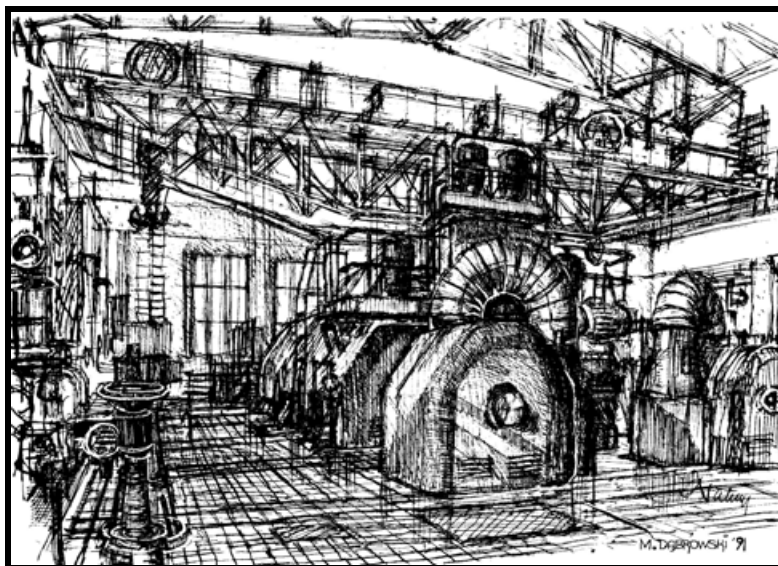
Ryc. 8. Hala maszynowni turbozespołu nr 3 – widok na turbinę
Pic. 8. The No. 3 turbine house, the turbine view
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

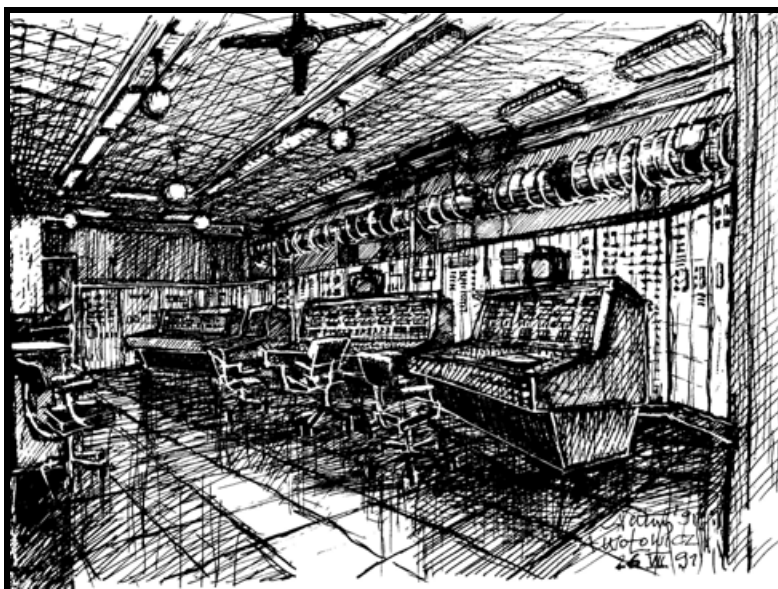
Ryc. 9. Urządzenia zmiękczenia wody
Pic. 9. The water treatment devices
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Ryc. 10. Hala maszynowni turbozespołów nr 1 i 2, na pierwszym planie generator
Pic. 10. The Nos 1 and 2 turbine house, in foreground – the generator
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

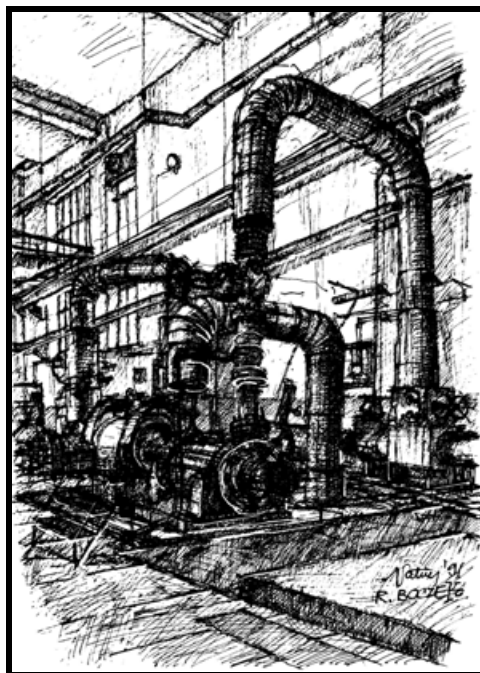
Ryc. 11. Hala maszynowni turbozespołów 1 i 2, na pierwszym planie turbina
Pic. 11. The Nos 1 and 2 turbine house, in foreground – the turbine
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Ryc. 12. Wnętrze nastawni kotłowej
Pic. 12. The boiler control room inside
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

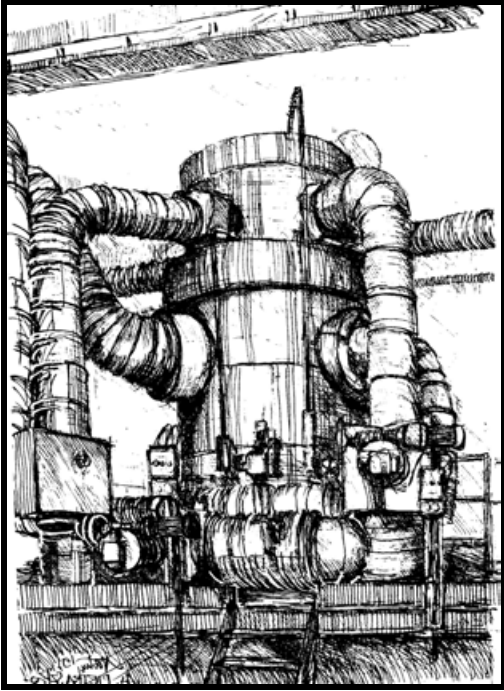

Ryc. 13. Wnętrze nastawni turbozespołów nr 1 i 2
Pic. 13. The Nos 1 and 2 turbine sets control room inside
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Ryc. 14. Urządzenia w pompowni wody kotłowej
Pic. 14. Devices in the feed pump room
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

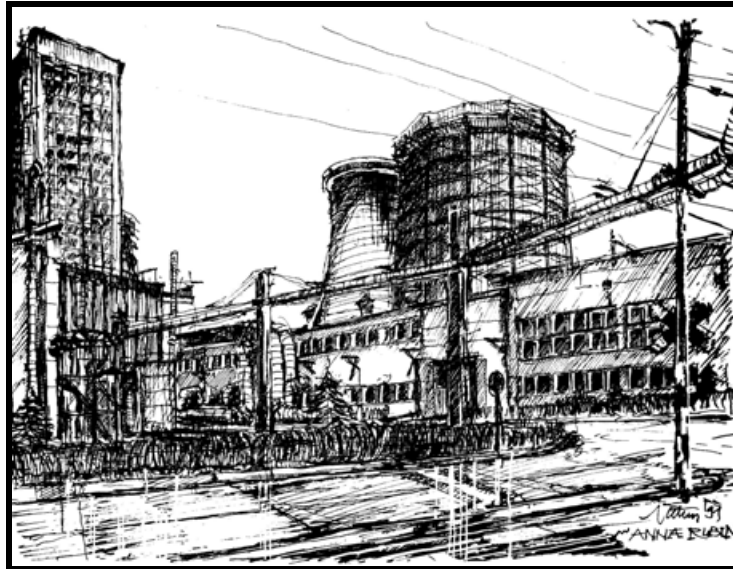

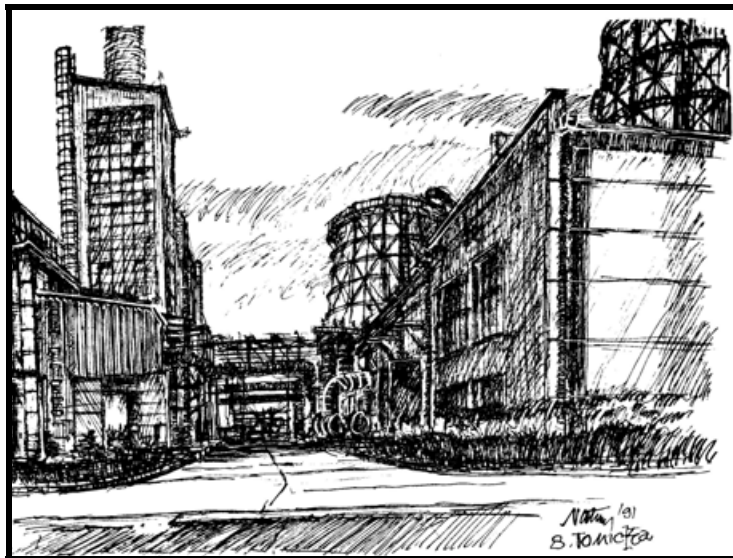
Ryc. 15. Wymiennik ciepła
Pic. 15. The heat exchanger
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992,
Wrocław)

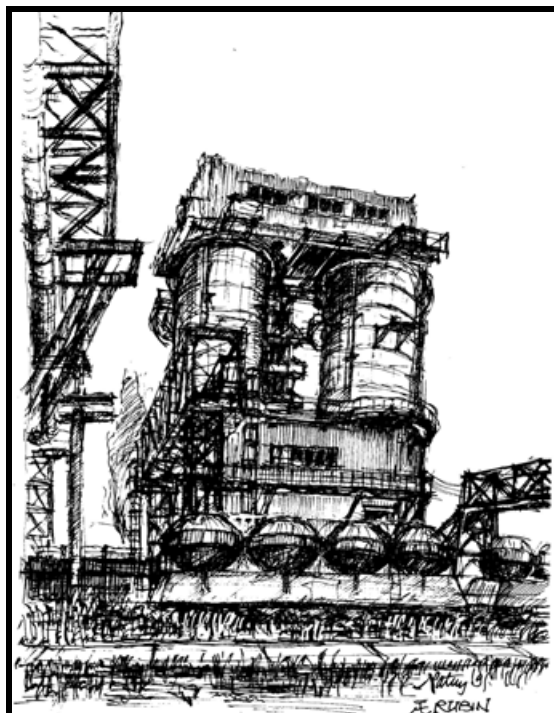
Ryc. 16. Chłodnie kominowe
Pic. 16. The cooling towers
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992,
Wrocław)

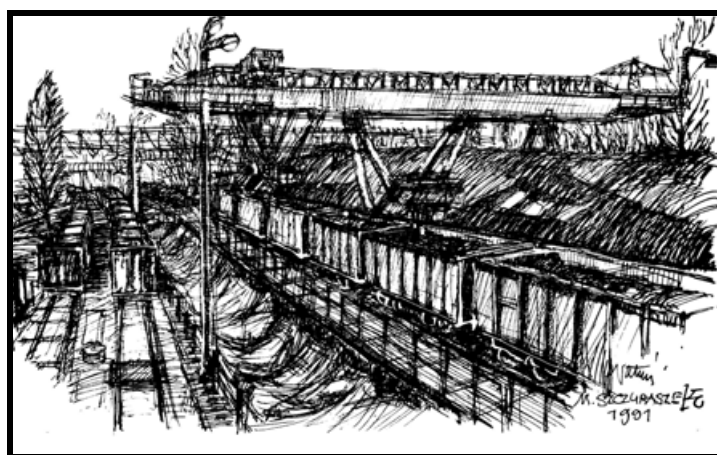
Ryc. 17. Budynek pompowni wody sieciowej, w głębi chłodnie kominowe
Pic. 17. The network water pump house, in the distance – the cooling towers can be seen
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Ryc. 18. Obiekty produkcyjne wzdłuż drogi wewnątrzzakładowej
Pic. 18. Production objects along the internal road
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Ryc. 19. Zbiorniki retencyjne popiołu
Pic. 19. The fly ash silos
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Ryc. 20. Plac węglowy z suwnicą do rozładunku węgla
Pic. 20. The coal storage yard with a coal discharging overhead crane
(Wydawnictwo URBANISTYKA 1992, Wrocław)

Przeprowadzona ankieta

15.11.2005 r.

Ankieta 1 (anonimowa)

Zwracam się z uprzejmą prośbą do Pani-Pana o anonimowe wypełnienie poniższej ankiety, z której odpowiedzi zostaną wykorzystane wyłącznie dla celów badawczych i naukowych. Odpowiedzi winny być wyczerpujące, niczym nie skrepowane, przez nikogo innego nie sugerowane. Dotyczą one spraw związanych z gospodarką przestrzenną, planowaniem przestrzennym, budownictwem mieszkaniowym, wyposażeniem, dostępnością do usług, zatrudnienia itp. w mieście Siechnice.

Za udzielone odpowiedzi z góry serdecznie dziękuję.

dr inż. arch. Eleonora Gonda-Soroczyńska
(adiunkt Akademii Rolniczej we Wrocławiu
Katedra Planowania i Urządzania Terenów Wiejskich)

**WYBRANE ODPOWIEDZI ZAZNACZ KÓŁKIEM LUB KRZYŻYKIEM.
W OKREŚLONYCH PYTANIACH SZERZEJ ODPOWIEDZ
NA POSTAWIONE PYTANIA.**

1. Czy mieszka Pani-Pan od urodzenia w Siechnicach?:
  - a) tak
  - b) nie
  - c) mieszkam czasowo

2. Ile lat mieszka Pani-Pan w Siechnicach? .....

3. Ostatnie Pani-Pana miejsce zamieszkania przed osiedleniem się w Siechnicach:.....

4. Czy wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?
  - a) tak
  - b) nie

5. Dlaczego wyprowadziłaby się Pani-Pan z Siechnic?
  - a) nie wyprowadziłabym się
  - b) tak, z powodów finansowych
  - c) tak, z powodów rodzinnych
  - d) tak, z powodów zawodowych (naukowych)
  - e) tak, z powodów innych – jakich (podać) .....
wyprowadziłabym-wyprowadziłbym się (dokład) .....

6. Czy utrzymuje Pani-Pan kontakty z:
- a) bezpośrednimi sąsiadami
  - b) innymi mieszkańcami miasta
  - c) osobami skupionymi wokół kościoła parafialnego
  - d) osobami skupionymi wokół Domu Kultury
  - e) osobami skupionymi wokół kół zainteresowań
.....
.....(podać jakich)
  - f) osobami skupionymi wokół innych organizacji, stowarzyszeń itp.
.....(podać jakich)
7. Czy zdaniem Pani-Pana słusznie nadano Siechnicom prawa miejskie tworząc nowe miasto?
- a) tak
  - b) nie
  - c) nie potrafię powiedzieć
- uzasadnienie .....
8. Czy zdaniem Pani-Pana słusznie pozostawiono nazwę wsi Siechnice dla nowego miasta?
- a) tak
  - b) nie
  - c) nie potrafię powiedzieć
- proponowałabym-proponowałbym inną nazwę (podać jaką nazwę) .....
9. Czy zdaniem Pani-Pana nadanie praw miejskich Siechnicom było:
- a) konieczne
  - b) potrzebne
  - c) niekonieczne
  - d) nieuzasadnione
  - e) nie potrafię powiedzieć
10. Czy zdaniem Pani-Pana nadanie praw miejskich Siechnicom przyczyniło się do polepszenia czegoś:
- a) tak
  - b) nie
- Jeśli tak, to czego.....
11. Jakie elementy zdaniem Pani-Pana po uzyskaniu praw miejskich przez Siechnice wpłynęły na polepszenie się sytuacji w mieście?
- a) przemysł
  - b) mieszkalnictwo
  - c) usługi
  - d) infrastruktura
  - e) inne (podać jakie) .....

12. Jakie elementy zdaniem Pani-Pana po uzyskaniu praw miejskich przez Siechnice wpłynęły na pogorszenie się sytuacji w mieście.
- a) przemysł
  - b) mieszkalnictwo
  - c) usługi
  - d) infrastruktura
  - e) inne (podać jakie).....
13. Czy jest Pani-Pan przywiązany i zainteresowany rozwojem swojego miasta Siechnice?
- a) tak
  - b) nie
  - c) nie potrafię powiedzieć
14. Czy gdyby zaistniały sprzyjające okoliczności czy Pani-Pan wyprowadziłaby-wyprowadziłby się z Siechnic?
- a) tak
  - b) nie
  - c) nie wiem
- Jeżeli tak to dokąd? .....
15. Skoro chciałaby Pani-Pan wyprowadzić się z Siechnic, to czy przyczyna tkwi w:
- a) w położeniu miasta
  - b) wielkości miejscowości
  - c) charakterze miasta
  - d) funkcji
  - e) czegoś innego (podać czego).....
16. Czy zdaniem Pani-Pana brak typowego rynku z Ratuszem (centrum administracyjno-usługowego w Siechnicach dla miasta jest:
- a) istotne
  - b) bardzo ważne
  - c) nie ważne
  - d) nie potrafię powiedzieć
17. Czy zdaniem Pani-Pana siedziba Urzędu Miasta winna znajdować się w Siechnicach:
- a) oczywiście tak
  - b) niekoniecznie
  - c) nie potrafię powiedzieć
18. Czy sprawy związane bezpośrednio z Siechnicami (z gospodarką przestrzenną, urbanistyką, architekturą) są dla Pani-Pana:
- a) ważne
  - b) nieważne
19. Czy zdaniem Pani-Pana w Siechnicach jest wystarczająca ilość zieleni:
- a) tak
  - b) nie
  - c) nie potrafię odpowiedzieć

20. Które zalety estetyczne miasta wymieniałaby Pani-Pan jako najważniejsze (podać kolejność (1,2,3,...)):
- ogólny wygląd miasta
  - porządek w mieście
  - odnowione budynki
  - zadbane zieleńce
  - inne (podać jakie) .....
21. Co się Pani-Panu najbardziej podoba w Siechnicach (pod względem zagospodarowania przestrzeni, urbanistyki, mieszkalnictwa, usług, infrastruktury)?
- budynki wielorodzinne
  - budynki jednorodzinne
  - zabytki architektoniczne
  - nowo wybudowane lub odrestaurowane obiekty (podać jakie).....
  - obiekty produkcyjne i przemysłowe
  - obiekty usługowe
22. Czy zdaniem Pani-Pana w Siechnicach wystarczająca jest dostępność do wszelkich usług:
- tak
  - nie (wymienić jakich usług brak) .....
  - doskonała dostępność do wszelkich usług
23. Co się Pani-Panu najbardziej nie podoba w Siechnicach (pod względem zagospodarowania przestrzeni, urbanistyki, mieszkalnictwa, usług, infrastruktury)?
- duża ilość budynków wielorodzinnych
  - duża ilość budynków jednorodzinnych
  - zaniedbane zabytki architektoniczne
  - budynki przemysłowe
  - budynki usługowo-handlowe (podać jakie} .....
  - nowo wybudowane obiekty (podać jakie) .....
24. Proszę wskazać najbardziej interesującą część miasta, miejsce szczególnie znaczące, fragment, punkt, obiekt dominujący w Siechnicach:.....
.....
.....
.....
25. Czy zdaniem Pani-Pana, gdybyście mogli decydować Państwo w sprawach dotyczących zabudowy mieszkaniowej w Siechnicach to procentowo (w skali 100%) przeznaczylibyście Państwo pod budownictwo mieszkaniowe:
- jednorodzinne.....%
  - niskie wielorodzinne (2–3 piętra).....%
  - średniowysokie (4–5 pięter).....%
  - wysokie (10 pięter i więcej).....%
  - bardzo wysokie (15 pięter i więcej).....%

26. Gdyby Pani-Pan mogli decydować o wyborze odpowiedniego dla siebie budynku wybrałbyście do zamieszkania:
- budynek jednorodzinny wolno stojący
  - budynek bliźniaczy
  - budynek szeregowy
  - budynek w zabudowie wielorodzinnej niskiej (2–3 piętra)
  - budynek w zabudowie średniowysokiej (4–5 pięter)
  - budynek w zabudowie wysokiej (10 pięter i więcej)
27. Zdaniem Pani-Pana w Siechnicach niewystarczająca jest ilość usług z zakresu:
- handlu
  - rzemiosła
  - gastronomii
  - kultury
  - oświaty
  - zdrowia
  - administracji
  - sportu
  - wypoczynku i rekreacji
  - innych usług (jakich) .....
28. Spośród wymienionych usług korzysta Pani-Pan w miejscu swojego zamieszkania:
- naprawy RTV
  - naprawy AGD
  - naprawy samochodu
  - naprawy innych maszyn
  - usług pocztowych
  - usług medycznych
  - usług aptekarskich
  - biblioteki
  - przedszkola
  - innych usług (podać jakich).....
29. Artykuły codziennego użytku kupuje Pani-Pan najczęściej:
- w miejscu zamieszkania możliwie blisko domu
  - w dowolnym miejscu Siechnic
  - w innej miejscowości (podać jej nazwę) .....
30. Większych zakupów dokonuje Pani-Pan w:
- miejscu zamieszkania (Siechnicach)
  - innej miejscowości (podać w jakiej i gdzie przede wszystkim) .....
31. Zdaniem Pani-Pana w Siechnicach jakich instytucji brakuje w ogóle, a których należałoby zwiększyć ilość: .....
- .....
- .....
- .....
- .....
32. Zdaniem Pani-Pana w Siechnicach jakich placówek usługowych należałoby zwiększyć ilość:.....
- .....
- .....
- .....
33. Czy chciałaby Pani-Pan aktywniej uczestniczyć w podejmowaniu decyzji decydujących o losie miasta:
- tak
  - nie

34. Czy zdaniem Pani-Pana w sprawach dotyczących twojego miasta decydować powinni:
- a) władze miasta
  - b) władze gminy
  - c) specjaliści, eksperci
  - d) mieszkańcy miasta
  - e) mieszkańcy gminy
35. Zdaniem Pani-Pana co należałoby zrobić by zmniejszyć bezrobocie?.....
.....
.....
.....
36. Jaki zakład pracy zdaniem Pani-Pana winien w Siechnicach powstać, by zmniejszyć bezrobocie?.....
37. Czy ma Pani-Pan stałe miejsce zatrudnienia?:
- a) tak
  - b) nie
38. Czy poszukuje Pani-Pan stałego miejsca zatrudnienia?:
- a) tak
  - b) nie
39. Czy widzi Pani-Pan możliwość znalezienia stałego miejsca zatrudnienia w Siechnicach?:
- a) tak
  - b) nie
- Jeżeli tak, to w jakiej branży.....
40. Czy w Siechnicach potrzebne są zdaniem Pani-Pana ogródki działkowe?
- a) tak
  - b) nie
41. Jaka rolę zdaniem Pani-Pana pełnią aktualnie w Siechnicach ogródki działkowe?:
- a) rekreacyjną
  - b) rolniczą
  - c) rekreacyjno-rolniczą
  - d) hobbystyczną
  - e) ekonomiczną (uzupełniającą budżet domowy)
42. Czy chciałaby Pani-Pan posiadać ogródek działkowy?:
- a) tak
  - b) nie
43. Czas wolny spędza Pani-Pan:
- a) w kinie
  - b) przed TV
  - c) czytając książki i gazety
  - d) na ogródku

- e) na wyjeździe   h) uprawiając sport
 f) na wędkowaniu   i) inaczej (podać jak) .....
 g) na rowerze   .....
44. Proszę podać Pani-Pana miejsce pracy oraz zawodowo pracujących członków rodziny. Poproszę o podanie pełnej nazwy firmy i adresu (bez nazwisk, wyłącznie np. mąż, żona, córka, zięć): .....
- .....
- .....
- .....
- .....
45. Jak ocenia Pani-Pan poziom swojego życia?:
- a) wysoki
 b) średni
 c) niski
46. Zdaniem Pani-Pana standard wiedzonego życia jest:
- a) zadowolający
 b) średnio zadowolający
 c) niezadowolający
47. Co zdaniem Pani-Pana aktualnie najbardziej potrzebne jest Siechnicom (jeżeli jest coś takiego proszę uszeregować je w hierarchii ważności): .....
- .....
- .....
- .....
48. Gdyby uzyskała Pani-Pan nadzwyczajne fundusze na co przeznaczyłaby je Pani-Pan w Siechnicach?: .....
- .....
49. Czy zdaniem Pani-Pana Siechnice wyróżniają się czymś charakterystycznym na tle innych miast polskich? Jeżeli tak, to wymienić czym: .....
- .....
- .....
50. Jakie uciążliwości miasta Siechnice są najbardziej dokuczliwe?:
- a) zanieczyszczenie środowiska
 b) brud i nieporządek
 c) hałas
 d) inne (podać jakie).....
51. Jaka wielkość miasta Siechnice (w tysiącach mieszkańców) marzy się Pani-Panu ....., a jakie możliwości wzrostu według Pani-Pana są realne (proszę podać możliwą liczbę mieszkańców) .....

52. Czy orientuje się Pani-Pan w problemach, z jakimi aktualnie boryka się miasto?:

- a) tak
- b) nie
- c) jeżeli tak, wymienić z jakimi .....
- .....
- .....

53. Z czego zdaniem Pani-Pana Siechnice i okolica mogłyby w najbliższej przyszłości czerpać znaczne zyski:

- a) z przemysłu
- b) z produkcji rolnej
- c) z produkcji rolno-spożywczej
- d) z handlu
- e) z turystyki (ośrodków wypoczynkowo-rekreacyjnych)
- f) z warsztatów usługowych
- g) inne (podać jakie).....
- h) z niczego
- i) nie wiem

54. Jak często bywa Pani-Pan we Wrocławiu, Świętej Katarzynie, Oławie, Jelczu-Laskowicach, innej miejscowości i z jakiego powodu:

Miasto	kilka lub więcej razy w miesiącu	1 raz w miesiącu	1 raz na 3 miesiące	1 raz na pół roku	1 raz w roku	wcale
Wrocław						
Święta Katarzyna						
Oława						
Jelcz-Laskowice						
Inna miejscowość (podać nazwę)						
Powód (handlowy; urzędowy; zawodowy: praca, załatwianie formalności związanych z pracą; towarzyski; kulturalny: np. teatr, kino, opera, muzeum; rodzinny)						

55. Poniższą ankietę wypełnia:

- a) kobieta
- b) mężczyzna

56. Wiek:

- a) poniżej 18 lat
- b) 18–25 lat
- c) 26–40 lat
- d) 41–60 lat
- e) powyżej 60 lat

57. Posiada Pani-Pan wykształcenie:
- podstawowe
  - zawodowe
  - średnie
  - niepełne wyższe
  - wyższe
58. Posiada Pani-Pan zawód:
- wyuczony:.....
  - wykonywany:.....
59. Zatrudniona jest Pani-Pan:
- w Siechnicach
  - w Oławie
  - w Świętej Katarzynie
  - we Wrocławiu
  - w innej miejscowości (podaj jej nazwę).....
60. Zadowolona jest Pani-Pan z wykonywanej pracy?:
- tak
  - nie
  - nie potrafię powiedzieć
61. Z wykonywanej pracy uzyskuję dochody:
- zadawalające
  - średnio zadawalające
  - niezadawalające
62. Pracując wykonuję następujące zajęcie lub zajmuję stanowisko:
- stanowisko wyższe kierownicze lub właściciel firmy
  - stanowisko średnie kierownicze, pracownik naukowy
  - stanowisko urzędnicze, nauczyciel
  - pracownik wykwalifikowany
  - pracownik niewykwalifikowany
  - rolnik indywidualny
  - inne zajęcie
  - bezrobotny
  - osoba zajmująca się domem
  - student, uczeń
  - emeryt, rencista
  - inny nie pracujący
63. Za najbardziej cenne cechy pracy uważam (wybrać jeden wariant):
- pracę wykonywaną zgodnie z zainteresowaniem
  - pracę wykonywaną zgodnie z wykształceniem
  - dobrze płatną pracę
  - inną (podać jaką i dlaczego) .....

64. Proszę podać, ilu członków rodziny mieszka razem prowadząc wspólne gospodarstwo domowe i ile m² ono posiada: .....
- .....
- .....
- .....
65. Proszę wskazać rodzaj zajmowanego przez Panią-Pana mieszkania:
- a) spółdzielcze
  - b) Wspólnota Mieszkaniowa
  - c) komunalne
  - d) zakładowe
  - e) własny dom jednorodzinny
  - f) inne (podać jakie) .....
66. Aktualnie moje mieszkanie znajduje się w:
- a) bloku (ilość kondygnacji.....)
  - b) starej kamienicy (ilość kondygnacji.....)
  - c) starym przedwojennym budynku wielorodzinnym (ilość kondygnacji.....)
  - d) starym przedwojennym domu jednorodzinym (ilość kondygnacji.....)
  - e) nowym domu jednorodzinym (ilość kondygnacji.....)

Serdecznie dziękuję za wypełnienie Ankiety.

Jeżeli chcielibyście Państwo dodatkowo od siebie zwrócić uwagę na pewne kwestie dotyczące miasta Siechnice, bardzo proszę o dodatkową uzupełniającą wypowiedź.